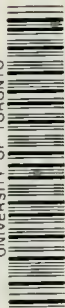
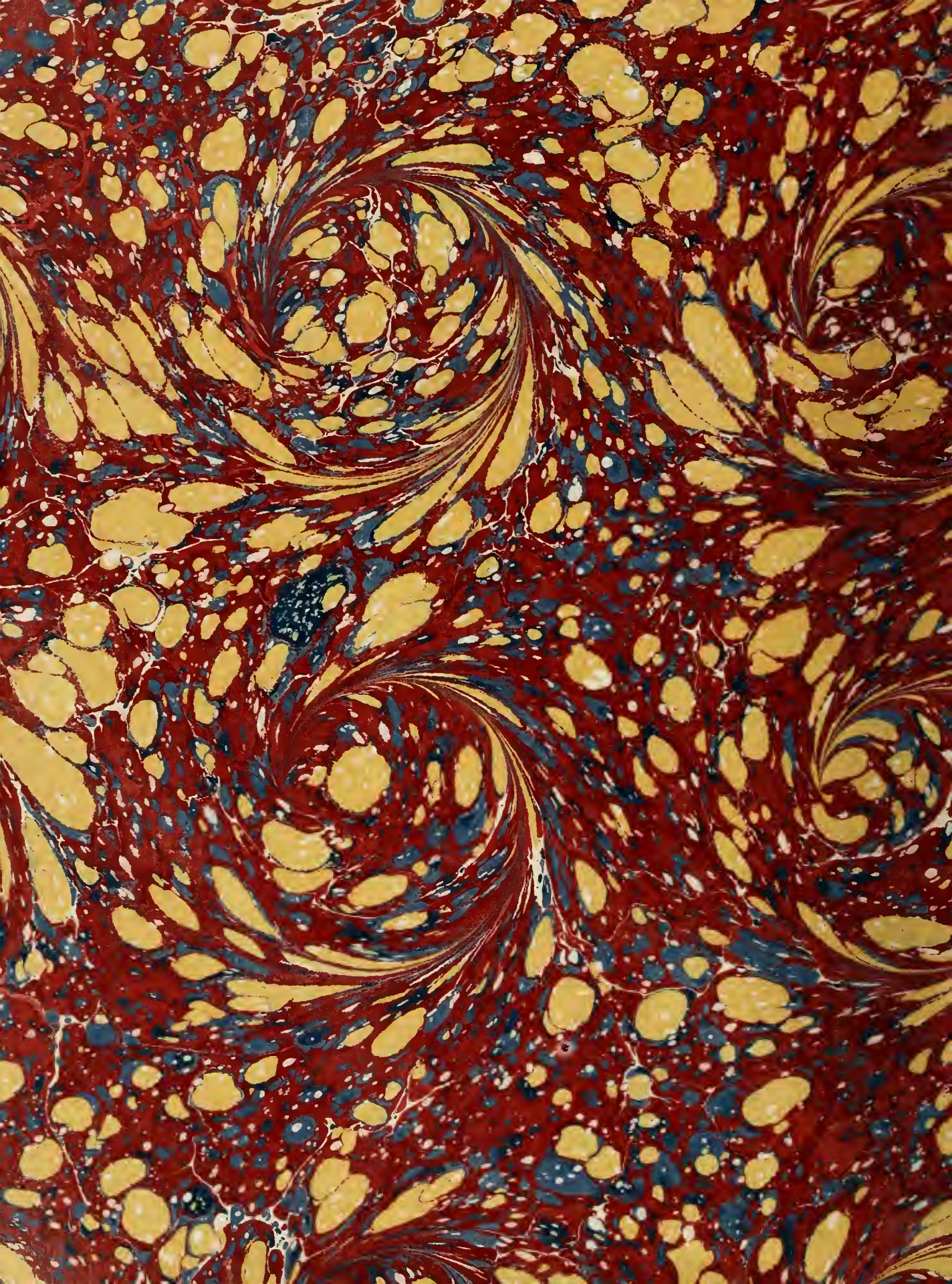

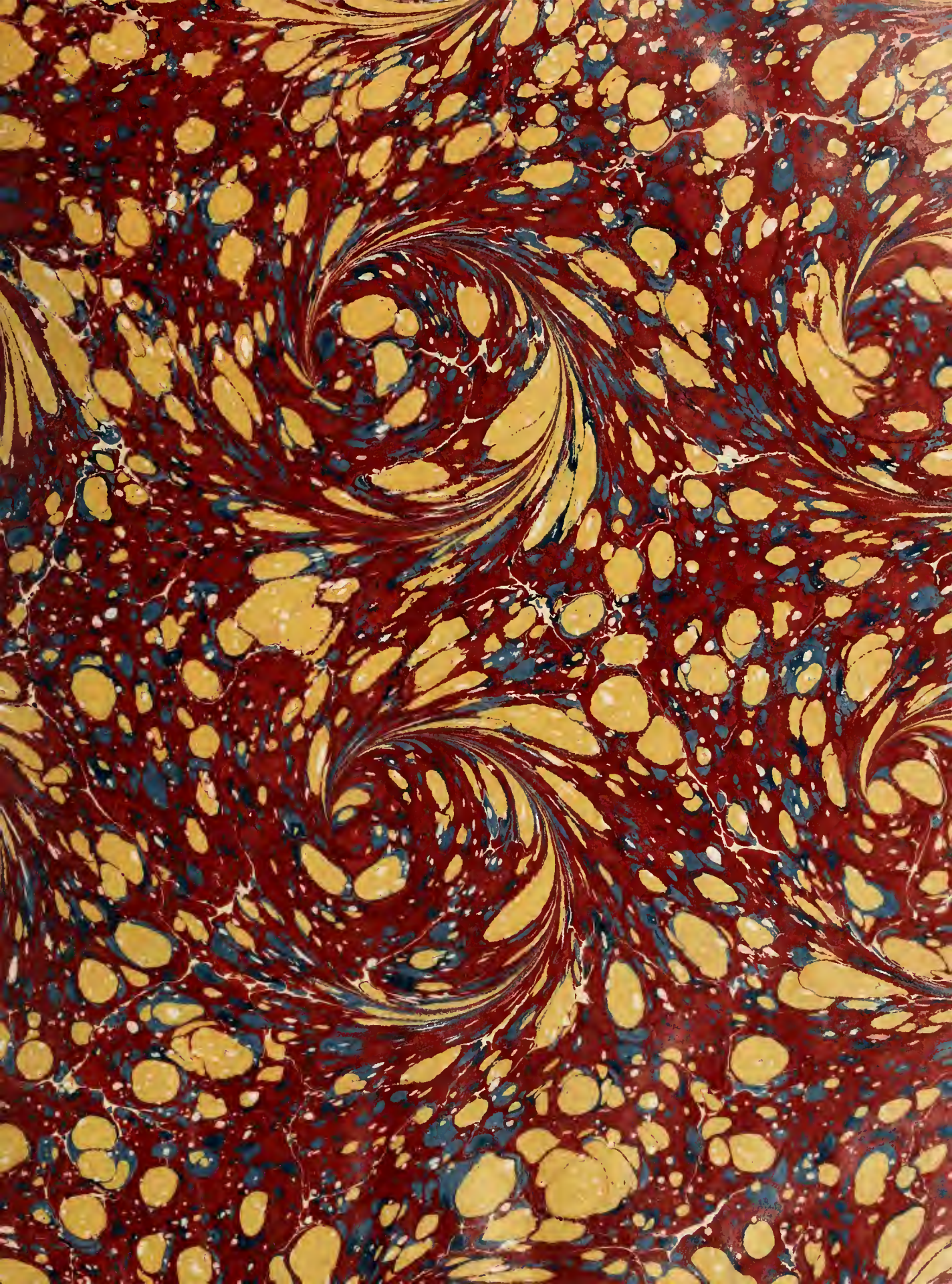
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01362886 2

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

<http://www.archive.org/details/bullarumdiplomat06cath>

BULLARIUM

ROMANUM

BULLARUM
DIPLOMATUM ET PRIVILEGIORUM
SANCTORUM ROMANORUM PONTIFICUM
TAURINENSIS EDITIO

LOCUPLETIOR FACTA

COLLECTIONE NOVISSIMA PLURIUM BREVIUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM ACTORUMQUE S. SEDIS
A S. LEONE MAGNO USQUE AD PRAESENS

CURA ET STUDIO

COLLEGI ADLECTI ROMAE VIROBUM S. THEOLOGIAE ET SS. CANONUM PERITORUM

QUAM

SS. D. N. PIUS PAPA IX

APOSTOLICA BENEDICTIONE EREXIT

AUSPICANTE

EMO AC REVMO DNO S. R. E. CARDINALI

FRANCISCO GAUDE

33090
24/3/94

TOMUS VI

ab HADRIANO VI (an. MDXXII) ad PAULUM IV (an. MDLIX)

AUGUSTAE TAURINORUM
SEB. FRANCO ET HENRICO DALMAZZO EDITORIBUS
MDCCCLX

*Huiusce operis Editores Taurinenses, Legum beneficio se uti velle, pro additionibus notisque,
declarant, ita ut, sine eorum facultate, aliquid praeto iterum committere liceat memin.*

8x

850

Agg

1847

1.6

LECTORI BENEVOLO

TAURINENSES BULLARII EDITORES

Sextum, quod bene vertat, Magni Bullarii volumen¹, sane cunctanter, verum aliquando tamen ex nostra officina prodit. Qui autem cunctationis causam Lectori velit aperire, in hac tanta temporum perturbatione, is *γλαῦκ' εἰς Ἑλλάδα*. Etenim, quisnam in tam pervagatis Italiae fortunis hospes versatur; quisnam ignorat inter armorum strepitus officinarum sonitum silere, officinatorum contentiones conquiescere? Operam nihilominus paulisper, non animum relaxavimus: aliquid de itinere, nihil de voluntate remisimus. Cuius quidem rei certissimum argumentum praebent, quas maiori profecto alacritate studioque in hoc ipso adornando volumine posuimus, lucubrationes curaeque; nullo, quem adire liceret, praetermisso codice; nullo ad rem non adhibito libro². Verum non omnia per libros

(1) In romana editione Mainardi hocce vi volumen est toni iv pars 1, Romae an. MDCCXLV excusa, inscripta E.^{mo} S. R. E. Cardinali Thomae de Almeyda, Patriarchae Olyssiponensi, qui in Urbe diem clusit supremum an. MDCCCLIII, meritis clarus.

(2) Grates hic nobis agendaе eruditissimo ac comi Sacerdoti D. Gaspari Corresio, R. Ped. Scientiarum Academiae ab actis, equiti Mauritiano, maioris Bibliothecae Taurinensis Praefecto, qui benevolentia in nos sua, ac in opus nostrum studio, plurimos libros, quos ditissimae Bibliothecae plutei capiunt, utiliter adeundos nobis indicavit, multos humanissime praebuit. Quorum haud refert catalogum nunc texere, ne Lectoris patientia abutamur.

sanari possunt; etiam ingenii quaedam et doctrinae pars est; quum meliores saepe notae editiones desiderentur, saepius autographum desit; ita ut cura concinnandi textus tota in critices arte, quae antiqua monumenta liberare a vitiis, integritatique restituere conatur, conquiescat, necesse est. Hac quidem arte pluries usi sumus, ut crebrae notae paginis subiectae demonstrant, qua felicitate ii dicent, qui norunt quam sit operosum quid in pontificiis apicibus cuiusque vere Pontificis sit iudicare; quid a mala manu vel addendo vel corrumpendo illatum definire.

Commendationem editioni nostrae comparare novis conaminibus avenes, nihil, ita nos Deus fortunet, consulto negleximus. Et revera, bullas constitutionesque apostolicas in Mainardi romana editione comprehensas ad chronologiae, ut par erat, tesseram revocantes, iam in superioribus voluminibus studiose ordinavimus, adiecta ad paginae cuiusvis oram notula; ut qui nostra editione uteretur, cum unius alteriusve loci prolationes testimoniaque ex veteri romana in theologiae sacrorumve canonum operibus nancisceretur, aetutum admonitus, decimum. exempli caussa, in Taurinensi locum habere constitutionem, quae in Romana vicesimum, haud anceps dubiusque haereret. At at, cum in recentiorum Pontificum Maximorum regnis, monumentorum segete mirum in modum crescente, partim ob adscripti anni dierumque errorem, partim quia *opere in longo fas est obrepere somnum*, apicum pontificiorum series mirum in modum perturbata visa esset, multaque in *Appendicibus* a Cocquelinio prolata suis sedibus inserenda forent, constitutiones universas in ordinem digerendi a vertice ad talos necessitas apparuit, atque tabula ad voluminis initium adposita est, in qua vetus novusque ordo describeretur. Quam sane methodum, ut ceteros reticeamus, in sancti Hieronymi *Litteris* disponendis sequuti sunt D. Pouget et D. Martianay et, post aliquot annos, Vallarsi ¹.

(1) D. Antonius Pouget, e Congregatione sancti Mauri, Ordinis Benedictinensium, an. m̄dxciii, Lutetiae Parisiorum, sancti Hieronymi operum primum volumen *in-fol.* dedit; at, morte praeventus, perficere incepta nequivit. D. Ioannes Martianay continuavit opus, absolvitque an. m̄cccvi, aliis quatuor voluminibus *in fol.* adiectis. Paucos post annos, sancti doctoris eandem editionem notis illustratam, emendatam et auctam Dominicus Vallarsi Veronae ab an. m̄dcccxxxiv ad m̄dcccxlii evulgavit, quae xi *in-fol.* volumina comprehendit. Hinc triplex sancti Hieronymi disponendarum Litterarum ordo: *I, Veterum Editionum; II, Editionis Benedictinae; III, Editionis Vallarsianae.*

Nitidas praeterea formas recens fusas, praesentique ac grandi pecunia emptas, hocce nobis excurrentibus volumen adhibere visum est, nulla certe impellente necessitate, quum illae, quibus priora quinque edidimus, nec obsoletae essent nec indecorae; sed quia et utilitati et venustati litandum. Quae autem in huius operis principio in cuiuscumque bullae fronte *Summaria* daturus promiseramus. dedimusque in quinque voluminibus, omittenda in posterum haud leves nobis caussae suasere. Etenim centies plerique huiusce editionis subscriptores petiverunt a nobis ut, quum summaria ex postillarum, quae ad paragraphos quosque vel habebantur vel suppletae fuerunt, compactione lucensque manaverint; nihilque, quod in paginarum marginibus non sit, capiant, ea praetermittere liberet: quibus morem gerere optime visum est. Adsunt equidem Corquelinianae in capite cuiuscumque bullae rubricae, quae rerum argumenta praebent: adsunt notulae sive postillae, quae in paragrapho quoque scitu digniora innuunt. Nihil itaque tempore spatioque abuti opus est¹; quique rem accurate perpendent, ii, quod optime ademptum est, retinere nos velle ineptum existimabunt.

En, candide Lector, morae haud nobis bene visae, qua via damna rependamus: en quibus modis, nec labori nec sumptibus parcentes, efficere conemur ut opus, in quo sacra profanaque doctrina tam plenos haustus haurire potest, futurum sit huiusmodi in quo studiosorum vota conquiescant.

Augustae Taurinorum, kalendis septembris MDCCCLX.

SEB. FRANCO et H. DALMAZZO Editores.

(1) Nec est ὑπερβολή. Lector, si vacat, vide voluminis ii pp. 703 et 780; voluminis iii pp. 433 et 744; voluminis iv pp. 54, 70, 135, 145, 261, 317, 347, 424, 542 etc.; voluminis v pp. 234, 380, 421 etc., in quo, quum crebrae litterae subscriptorum de *Summariis* conquererentur, iam inceptum prolixiora compendiare, uti videre est in ipso volumine, pp. 434, 444, 481, 499 etc., maxime vero p. 516, ubi summarium habetur prolixum, et nihilominus in compendium redactum.

TABULA

*in qua Magni Bullarii constitutionum ordo Taurinensis editionis
cum ordine constitutionum editionis Cocquelinianae confertur.*

Ordo editionis Taurinensis		Ordo editionis Cocquelinianae		Ordo editionis Taurinensis		Ordo editionis Cocquelinianae	
PAULI III CONSTITUTIONES				IULII III CONSTITUTIONES			
A. D.		Tom. IV, p. 1.		A. D.		Tom. IV, p. 1.	
1554	I Rationi congruit	1		1544	LIII Cum, sicut	51	
»	II Inter curas	2		»	LIV Romani Pontificis	52	
»	III Sanctissimus	5		1545	LV Accepimus nuper	53	
1555	IV Cum nobis	64		»	LVI Cum, sicut nobis	54	
»	V Ex iniuncto	4		»	LVII Cura pastoralis	55	
»	VI Dudum	5		»	LVIII Cum gravissimae	56	
»	VII Cum nobis constet	6		1547	LIX Meditatio	57	
»	VIII Eius, qui	7		1548	LX Romanus Pontifex	61	
»	IX Illius vices	8		»	LXI Iniunctum	58	
»	X Non sine	9		»	LXII Ad onus	59	
1556	XI Consueverunt	10		»	LXIII Cum, postquam	60	
»	XII Ad dominici gregis	11		1549	LXIV Exponi nobis nuper	62	
»	XIII Superioribus	12		»	LXV Licet debitum	65	
»	XIV Si diffusis	15		(Idem utriusque editionis ordo usque ad constitutionem XVI)			
»	XV Exponi nobis	14		1554	XXVIII Sanctissimus	29	
1557	XVI Ex supernae	65		»	XXIX Sanctissimus	30	
»	XVII Licet potestatis	19		»	XXX In multis	51	
»	XVIII Romani Pontificis	15		»	XXXI Sanctissimus	28	
»	XIX Cum, sicut	16		»	XXXII Cum, sicut nuper	52	
»	XX Romani Pontificis	17		»	XXXIII Nuper	55	
»	XXI Benignitas	18		»	XXXIV Pastoris aeterni	54	
1558	XXII Offici nostri	20		»	XXXV Cum, sicut	55	
»	XXIII Alias	21		PAULI IV CONSTITUTIONES			
»	XXIV Cum, sicut	22		(Idem utriusque editionis ordo usque ad constitutionem VIII)			
1559	XXV Ex clementi	25		1555	IX Ab ea ipsa die	10	
»	XXVI Dominus	24		1556	X Cum saepius	9	
1540	XXVII Nuper	25		»	XI Dudum	11	
»	XXVIII In eminenti	26		»	XII Ut exactio	12	
»	XXIX Ex iniuncto	27		»	XIII Sanctissimus	15	
»	XXX Debita consideratione	28		»	XIV Apostolicae Sedis	14	
»	XXXI Romanus Pontifex, ...	29		»	XV Romanus	15	
»	XXXII Cum, sicut	50		»	XVI Incumbentia	16	
»	XXXIII Regimini	51		1557	XVII Inter ceteras curas	17	
1541	XXXIV Altitudo	52		»	XVIII Sanctissimus	48	
»	XXXV Licet nuper	53		1558	XIX Ineffabilis	49	
»	XXXVI Sanctissimus	54		»	XX Sanctissimus	20	
»	XXXVII Cum, sicut	55		»	XXI Decens	25	
1542	XXXVIII Romani Pontificis	59		»	XXII Sanctissimus	26	
»	XXXIX In apostolici	56		»	XXIII Postquam	21	
»	XL Dum ad universas	57		»	XXIV Gloriosus	22	
»	XLI Cupientes iudaeos	58		»	XXV Cum, secundum	25	
»	XLII Initio	40		»	XXVI Pii	24	
»	XLIII Licet ab initio	41		1559	XXVII Cum ex apostolatus	27	
»	XLIV Cum dilectus filius	42		»	XXVIII Etsi	28	
»	XLV Licet ecclesiarum	45		»	XXIX Cupientes	29	
1543	XLVI Illius, qui	44		»	XXX Aequa	50	
»	XLVII Exposcit debitum	45		»	XXXI Super	51	
»	XLVIII Etsi cunctis	46		»	XXXII In sacra	52	
»	XLIX Decens esse	47					
»	L Ut electiones	48					
1544	LI Decet Romanum	49					
»	LII Cum, sicut	50					

INDICULUS

SS. PONTIFICUM CONSTITUTIONUM

QUAE IN TOMO VI

EXTRA ORDINEM CHRONOLOGICUM VAGANTUR.

(Vide *Adv.* praepositam indiculo tomi x).

<i>Datum A. D.</i>	<i>Pag.</i>	<i>Datum A. D.</i>	<i>Pag.</i>
HADRIANUS VI.		18 Maii 1543 Sanctissimus...qui dudum, 186	
(<i>Absque data mensis et diei</i>) 1522 Satis et plus-		1 Decembris 1543 Pastoralis officii 193	
quam satis	3	(<i>Absque data mensis et diei</i>) 1544 Ex debito . . . 366	
CLEMENS VII.		10 Septembris 1544 Ex debito 261	
4 Octobris 1529 Cum de viribus	121	(<i>Absque data</i>) 1544 Cum, sicut accepimus, . . . 371	
20 Decembris 1529 Cum ex multorum	97	(<i>Absque data</i>) 1545 (?) Cum gravissimae 379	
30 Iunii 1530 Cum nuper	98	(<i>Absque data</i>) Ad onus. 381	
22 Septembris 1530 Sanctissimus...qui dudum	102	4 Iunii 1548 Cum alias nos 389	
3 Septembris 1533 Licet variae	132	15 Martii 1549 Accepimus 375	
14 Aprilis 1534 Sanctissimus...constitutio-		IULIUS III.	
nem suam 103 et 171		(<i>Absque data</i>) 1550 ? Cum, sicut accepimus, . . . 404	
PAULUS III.		4 augusti 1550 ^a Dudum ex certis, ... 420	
(<i>Absque data</i>) 1535 ? Cum nobis constet, . . . 194		(<i>Absque data</i>) 1550 ? Cum sicut accepimus . . . 421	
(<i>Absque data</i>) 1535 (?) Non sine animi molestia . . . 217		(<i>Absque data</i>) 1551 ? Cum nuper 442	
(<i>Absque data</i>) 1537 Attendentes 255		(<i>Absque data</i>) 1554 ? Sanctissimus...cui nu-	
(<i>Absque data</i>) 1537 (?) Cum sicut accepimus . . . 256		per. 476	
(<i>Absque data</i>) 1538 (?) Alias felicis 265		(<i>Absque data</i>) 1554 ? Cum, sicut accepimus, . . . 486	
17 Decembris 1538 Cum Redemptor. 203		(<i>Absque data</i>) 1555 ? Licet ex iuris 501	
(<i>Absque data</i>) 1541 (?) Licet nuper 312		(<i>Absque data</i>) 1558 ? Sanctissimus...qui in	
(<i>Absque data mensis</i>) 1542 Licet ecclesiarum . . . 349		crastinum 532	
		(<i>Absque data</i>) 1558 ? Sanctissimus...volens 537	
		ca) Iterum publicata sub data 18 iunii 1551	

HADRIANUS VI

PAPA CCXX

Anno Domini MDXXII.

An. C. 1522

Hadrianus, tituli Ss. Ioannis et Pauli presbyter cardinalis, et episcopus Dertosensis, absens et in Hispania degens, electus est in Summum Pontificem die ix ianuarii MDXXII, qui, retento priore nomine, Hadrianus VI voluit appellari. Romam maritimo itinere proficiscens, Urbemque ingressus die xxx augusti anni eiusdem, sequenti die coronatus est. Sedit in pontificatu annum 1, menses viii, dies vi, temporibus Caroli V, regis Romanorum; et unum Willhelmum Echavordium¹ in cardinalium collegium cooptavit. Obiit die xiv septembris, anno MDXXIII, et sepultus est ad S. Petrum, ex qua basilica in aedem S. Mariae Theutonicorum eius ossa translata marmoreo sepulcro consignata sunt. Vacavit Sedes menses II, dies v.

¹ Enchenvoert (R. T.).

Bull. Rom. Vol. VI.

I.

An. C. 1522

Declaratio et revocatio concessionum iurispatronatus et praesentandi ad beneficia ecclesiastica, a Sede Apostolica et eius officialibus ab anno primo pontificatus Innocentii PP. VIII citra factarum¹.

Sanctissimus Dominus noster Dominus
Hadrianus Papa VI.

Accepto per Sanctitatem Suam quod nonnulli Romani Pontifices eius praedecessores diversis personis, collegiis laicorum iuspatronatus ac facultates et indulta praesentandi seu nominandi personas idoneas ad ecclesias, etiam metropolitanas, monasteria et beneficia eccle-

Causa huius
constitutionis.

¹ De hac materia notavi in eiusdem argumenti constitutione vii Innocentii VIII, tom. v, pag. 316, Cum ab Apostolica.

siastica, saecularia ac regularia, ac hospitalia et alia pia loca ex tunc deinceps vacatura, etiam interdum pro eorum haereditibus et successoribus, alias sub variis modis et formis per diversas eorum literas in perpetuum vel ad certum tempus reservarunt et concesserunt, considerans quod per huiusmodi facultates et indulta Romanus Pontifex saepius impeditur quominus personas qualificatas, utiles et necessarias ad ecclesias et monasteria promovere, ac de beneficiis ecclesiasticis similibus personis providere, hospitalia quoque et pia loca huiusmodi personis, etiam utilibus, et monasteriis committere, et alias de illis disponere libere possit.

Revocatio concessionis iurispatronatus et praesentandi, quoad beneficia electiva,

§ 1. Ideo, ut per Sanctitatem Suam et Sedem Apostolicam liberius de personis benemeritis dictis cathedralibus ecclesiis et monasteriis provideatur, et de illis ac aliis dignitatibus, beneficiis, hospitalibus et piis locis huiusmodi disponatur, opportune providere volens, felicitis recordationis Innocentii Papae VIII, Suae Sanctitatis praedecessoris, inherendo vestigiis, omnes et singulas reservationes et concessiones iurispatronatus, ac facultates et indulta praesentandi seu nominandi personas huiusmodi ad ecclesias, monasteria, prioratus, praeposituras, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus et praebendas, aliaque beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et Ordinum quorumcumque regularia, qualitercumque qualificata, ac hospitalia et alia pia loca, per praedecessores et Sedem Apostolicam, aut eius legatos, nuncios, executores et subexecutores, ab anno primo pontificatus eiusdem Innocentii praedecessoris citra, quibusvis regibus, reginis, ducibus et marchionibus, ac aliis principibus et personis, necnon communitatibus, universitatibus, confraternitatibus et collegiis saecularium personarum, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis et

conditionis existentibus, etiam ex motu proprio et ex certa scientia, ac de potestatis apostolicae plenitudine, aut etiam consistorialiter et alias, tam simpliciter quam sub quibusvis conditionibus et promissionibus, et alias quomodocumque et qualitercumque, et ex quibusvis causis, praeterquam ratione ereptionis locorum, in quibus ecclesiae, monasteria et beneficia praedicta consistunt, ex infidelium manibus et potestate, facta et concessa, quorum omnium formas et tenores eadem Sua Sanctitas haberi voluit pro expressis, quoad metropolitanas ac alias cathedrales ecclesias et monasteria, necnon prioratus et praeposituras, ac alias dignitates conventuales et alia electiva, etiam si ii, quibus reservationes et concessiones, facultates et indulta huiusmodi facta et concessa fuerunt, quascumque conditiones eis propterea quomodolibet impositas et promissiones per eos propterea factas adimpleverint.

§ 2. Quo vero ad alia beneficia et hospitalia et pia loca huiusmodi, si illi, quibus reformationes et concessiones ac facultates et indulta huiusmodi facta et concessa fuerunt, ut praefertur, illorum occasione, fructus proxime dictorum beneficiorum, hospitalium et piorum locorum ad medietatem unius anni valoris fructuum eorundem, secundum communem estimationem, de propriis eorum bonis non auxerunt, vel eorum ecclesias aut hospitalia et pia loca huiusmodi de novo fundamenta non aedificarunt, seu funditus non reaedificarunt, seu fundos, in quibus aedificarent aedificia, in praesentiarum subsecuto non concesserunt, ad quorum augmenti, aedificationis, reaedificationis et concessionis respectivae probationem eos, qui tali iure patronatus seu praesentandi et nominandi directe vel indirecte uti voluerint, eadem Sua Sanctitas teneri decrevit, etiam si conditiones, ad quas alias quam modis praemissis tenebantur, executioni deman-

Et quoad non electiva, declarationibus positis.

datae fuissent, et in literis reformationum, et primo dictarum concessionum seu facultatum et indultorum huiusmodi cautum sit quod dictum ius simpliciter vel sub certis conditionibus, modis et formis ex fundatione vel dotatione pertineat aut pertinere censeatur, vel perinde habeatur ac si ex fundatione vel dotatione praedicta pertineret; et quod reservationes, primo dictae concessionum, facultates et indulta huiusmodi revocari non possint; et clausulae, etiam derogatoriarum derogatoriae fortiores, efficaciores et insolitae in dictis literis pro illarum praeservatione desuper adiectae sint, illarum formas et tenores pro expressis habendo, revocavit, cassavit et annullavit; ac ecclesias, monasteria, prioratus, praeposuras, dignitates et beneficia huiusmodi ad eorum primaevam naturam, praemissis non obstantibus, reduxit. Decernens irritum etc.

Placet, publicetur et describatur. A.

(Papae subscriptio)

Lecta et publicata fuit supradicta Regula Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae mxxxii, die vero nona mensis decembris, pontificatus praelibati SS. D. N. Papae anno 1.

Pub. die 9 decembris 1522, pontif. anno 1.

II.

Hortatur Fridericum, Saxoniae ducem, ut Martinum Lutherum haeresiarum dimittat, eiusque relictis erroribus, catholicam fidem sequatur ¹.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei.

Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem.

Satis et plus quam satis sustinimus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas tuam

¹ Errores autem ipsius Martini, ipsorumque et ipsius damnationes habes in Leonis X constitutione XLIV, *Exurge*, pag. 748; et constit. XLVI, pag. 761, tom. v.

animam dignetur invisere, ac dare poenitentiam ad cognoscendum veritatem, ut resipisceres a diaboli laqueis, a quo captivus detineris. Novimus te paterne monitum a felicitis recordationis praedecessore nostro, ut a te separantes ¹ perniciem illam christianae religionis Martinum Lutherum; et cum iam toti orbi manifestae essent sceleratissimae machinationes illius, speravimus et te ad eor poenitens reversurum.

§ 1. Sed quoniam expectavimus ² et ecce quia frustra conflavit conflator, malitiae enim tuae non sunt consumptae: coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te et tibi subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus et paternis monitis adhuc convenire, ut vel tandem resipiscatis, antequam plane in vos conveniat, quod mox subdit Propheta: *Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos.*

§ 2. Et quid dicemus vobis, quam quod Galatis suis Paulus: O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis; maiores vestros, et annuntiabunt vobis quod ab ea aetate, quo uno eodemque tempore vixere Hadrianus Romanus Pontifex et Carolus ille Magnus imperator, Saxoniae fidei plantatores, ad nostra usque et carissimi in Christo filii nostri Caroli tempora, avi et proavi vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores et per omnia obedientiae pacifici filii, talesque, ut non immerito Gregorius V, natione Saxo, olim Romanus Pontifex, Saxoniae ducem in Roman. imperatoris constituerit electorem. Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium, quod non est

Leo X monuit ducem Saxoniae ut Martinum dimitteret

Ille vero magis reprobis factus est.

Ideo Pontifex iste multis rationibus hortatur ut resipiscat.

Saxones commendantur Gudeles, et propterea Gregorius V, natione Saxo, creavit ducem Saxoniae electorem Romani imperii.

¹ Separares habet Raynaldus, ad cuius editionem hanc bullam exegimus, atque pluribus, quibus in Romana editione scatet mendis, accurate expurgavimus (R. T.). ² Rayn. hic habet ras (R. T.).

aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant et volunt convertere Evangelium Christi? Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchre plantatam est demolitus? Certe exterminavit eam aper de sylva, et singularis ferus depastus est eam. Sed vae illud a vobis, a domesticis ¹ et amicis a cruciatu praecordiorum. Obsecramus te, fili dilecte in Christo, leva oculos tuos in directum, et vide ubi sis prostratus.

Lutherus quae
mala induc t.

§ 3. Considera quantam Ecclesiae Christi, tot malis undique circumvallatae ac pene oppressae, pro opera, qua illi subvenire debueras, eladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potentissimo christiani nominis hoste. Dissident intus principes reipublicae christianae, et in mutuum armati perniciem, cruentissimis inter se odiis conflictantur, et in fraterna viscera ferrum stringunt, ut vix ethnici inter se crudelius. An haec ita tibi visa sunt non satis gravia, nisi contritionem induceres super contritionem, nutriendi ac fovendi serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguae suae Ecclesiam et terras infecit adeo, ut nunc pervenerit gladius, etiam usque ad animam? Quanto autem pluris est anima quam corpus, tanto gravius est praedictis omnibus horrendum illud et plus quam tartareum venenum, quo haeresum ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt intereuntque. Ita tibi debemus omnes, quod nunc passim ab unitate matris Ecclesiae recedatur; quod avertatur vulgus indoctum, ac bis mille praestigiis ac fascinationibus retrahatur a fide, quam suxit ab ubere materno; quod basilicae sint sine plebibus, plebes sine sacerdotibus, sacerdotes sine debita reverentia, et sine Christo denique christiani; quod sacramenta fidei, non sacra censeantur; quod sanctuarium Christi, sanctum esse negetur; quod dies festi festis frustrantur solemnibus; quod moriantur

¹ Rayn. sic legit: *Sed vae illi et vobis ac domesticis* (n. r.).

homines in peccatis suis, rapiantur animae ad tribunal terrificum, nec poenitentia reconciliati, nec sacra communione muniti; quod pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, et, pro christiana pace ac tranquillitate, ad rebellionem, ad rapinas, ad caedes, ad incendia, eum magno ac manifesto christianae reipublicae discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregiis tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te praemio, immo quo non supplicio dignum censemus? At dices forte: *Serpens me decepit*. Dignam certe recepisti mercedem, qui illum nutriti in sinu tuo. Sed ita ne stultus es ac sine corde, ut in eis maxime rebus, in quibus errare damnari est, uni homuncioni cooperto peccatis, quam tot sanctissimis ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte, et quam tot universalibus conciliis, adversus quae impudens os illud velut sepulcrum patens, se aperire non erubescit, sanctae denique et catholicae Ecclesiae, cuius ritum, consuetudinem et decreta, a temporibus apostolorum ad nos usque inviolabiliter observata, unus iste sacrilega temeritate damnare praesumat, plus credere potueris? O caecam demerentiam, ac plusquam indaemam caecitatem! At fortassis hoc tibi imposuit, quod veterator ille Martinus et eius sequaces, de capitulis Scripturarum visi sunt sua confirmare. Et quis tandem haereticorum ita non fecit: an non haec sunt veteris serpentis astutiae, qui hac veluti esca obducto hamo, miseris animabus mille technis et versutiis semper est insidiatus, quique, quo angularem infringeret vere fidei lapidem, ac christianam scinderet unitatem, in Scripturarum agrum, suum seminare semen et perversam Scripturarum intelligentiam, iampridem est aggressus? Cum itaque maxima semper pars ecclesiarum imperita turba sit, et vix unus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de Scripturarum

intelligentia digne valeat iudicare: siquidem librum signatum legimus, quem solus leo de tribu Iuda dignatus est aperire, ac solvere signacula eius. Quae tandem est ista diabolica excaecatio, uni carnali homuncioni, semper eructanti crapulam et potum, quam reliquo orbi universo, quam tot spiritualibus patribus, quorum voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitae sanctimonia, ostensione spiritus ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobaverunt, in Scripturarum intelligentia, plus te fidei habere potuisse? O caecitatem novam et inauditam! Unus apostata tibi potius ¹ persuadere fefellisse priores universos, errare posteros, et in solum se et quos decepit pervenisse regnum Dei, pervenisse totas miserationum Dei divitias ac gratiam universitatis? Et quid non dicimus cum Propheta: *Heu, heu, heu Domine, ergo ne decepisti populum tuum?* Quin potius, cur non, devitatis (secundum apostolicum praeceptum) quaestionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, conflictationes hominum mente corruptorum, et subvertunt corda audientium, ex operibus suis, iuxta dominicam designationem, studeatis cognoscere filium profanum istum, qui ad vos venit primum in vestimentis ovium, lupus intrinsecus rapacissimus? Siquidem non ex foliis, non ex floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat.

§ 4. An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic adversus Deum imagines sacras atque adeo ipsam crucem Christi sceleratis manibus confringere et pollutis conculcare pedibus non formidat; contra sacerdotes Dei, furore impio, temerarie debacchans, non desinit laicos, ad lavandas sibi in eorum sanguine manus, sedulo concitare; Ecclesiam Christi,

¹ Annalium scriptor citatus *potuit loco potius* hic legit (n. r.).

parricidalibus armis oppugnans, hoc agit assiduo ut suffocentur homines in peccatis suis; hoc unum elaborat ne divina misericordia suis sacramentis, quae peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit universa, aut haereseos suae pestifero infecit veneno, ut toxicum magis requirat, quam animarum medicinas.

§ 5. Praecipit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat; ne ieiuniis, orationibus, lamentationibus peccata redimat, ne ostia illa placens Deo, Corpus et Sanguis Domini nostri Iesu Christi a sacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo. Et cum ipse sit apostata ac professionis suae desertor, ut plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, consecratasque Christo virgines et vitam monasticam professas extrahere a monasteriis suis, et mundo, immo diabolo, quem semel abiuraverunt, reddere. Quod in veteri lege in umbraticis sacerdotibus Dominus non tulit, quod ethnici in idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos Patres illos, quorum vita et doctrina illustravit universum mundum, non solum debito honore non prosequitur, sed multo quam Cain scelestius despicit, deridet, contemnit, insectatur.

§ 6. Sacrosanctis omnibus universalibus conciliis impudenti ore palam contradicit, ac sacrilega lingua detrahit; libertatis specie, licentiosam quamdam, nullis constrictam legibus, ac fere ferinam inducere conatur legem. Unde et exlex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam erupit mentis vesaniam, ut sanctissimorum Patrum decreta et ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidavit. Et breviter, christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam denique Ecclesiae faciem, a

Lutheri improba mandata.

Lutherus conciliis detrahit, et licentiosam vitam inducere tentat.

Lutheri furor et humanis audacia

Christo, ab apostolis apostolicisque viris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, unushic post tot centenos annos disceindere, invertere ac deformare molitur.

Lutherus asserbat se esse alterum Danielem.

§ 7. Quod si nondum satis etiam inter-noscis de christiano magisterio an de Antichristi spiritu ista proficiscantur; si ita fascinauit te praestigiator ille, ut credere possis unum hunc perfidissimum apostatam, veluti alterum Helisaeum habere duplicem spiritum Heliae, aut alterum esse, quem se iactitat, Danielem, in quo sit spiritus amplior et intelligentia Scripturarum maior quam in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque viris, quam in sacrosancta Ecclesia catholica; quid est te uno caecius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius?

Lutheri sermo iniquissimus.

§ 8. Sed esto, transfiguratus sit coram te satanas ille in Angelum lucis, et quae manifesta sunt opera carnis ac diabolica, spiritus esse et Christi opera, venenata sua facundia persuadere potuerit; numquid non ubique vel hoc ipso prodidit, cuiusnam spiritus sit, quod omnis eius sermo amarus est, virulentus, arrogans ac maledicentissimus, nusquam non scatens conviciis, blasphemis ac scommatibus plusquam venenatis, adversus omne christianae pietatis, modestiae, mansuetudinis ac benignitatis officium? Numquid ita docuit Paulus, cuius se iactitat spiritum habere, cum nulla eius extet epistola, quae non pacem et unitatem ac alias id genus virtutes redolet? An non Romanos suos hortatur in Domino ut in caritate fraternitatis diligant, invicem sectentur, quae sunt pacis et quae aedificationis custodiant? Corinthiis an non testatur, se docere in ecclesiis Deum, non dissensionis, sed pacis Deum esse? Et breviter, numquid non ubique clamat, ubique docet evangelica illa tuba ut digne ambulemus in omni humilitate ac mansuetudine, cum patientia suppor-

antes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis; utque deponamus omnem iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blasphemiam, inflationem, iactationem, quae ita huic peculiaria sunt, ut illa Paulo ac illius discipulis universis, qui mitis est ac humilis corde, non Paulini, non christiani, sed diabolici spiritus esse certissima indicia vel caeco non clarissime appareat?

Lutherus ex sermone agnoscere potuit valde peridus.

§ 9. Ex verbis illius quomodo non intellexisti, Christum in corde suo, an vero Antichristum haberet, secundum quod ipsa Veritas in Evangelio ait: *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.* Et cum scriptum sit quod maledici regnum Dei non possidebunt; item, cum in Evangelio dicat Dominus: *Quicumque dixerit fratri suo racha, reus erit concilio; qui autem dixerit fatue, reus erit gehennae incendio:*

§ 10. Ilumne esse Antichristi apostolum cuiquam obscurum esse poterit? Qui non modo sacerdotes Dei, sed et principem sacerdotum, Petri successorem, Iesu Christi in terris vicarium, tam nefandis infamibusque nominibus, tam inauditis contumeliis, conviciis ac blasphemis nusquam non lacerat, disceperit et insectatur, ut ea commemorare pudica refugiat lingua, et audire horreant aures castae. Qui apostolicam cathedram, in qua praesedit caput apostolorum Petrus, cui praefuerunt tot sancti Pontifices, quam Ecclesiam principalem, unde sit exorta unitas sacerdotalis, sanctus ille et gloriosus martyr Cyprianus non dubitat asserere, impio ac pestilenti ore cathedram pestilentiae, antichristianam, diabolicam, et si quae potuit exco-gitare nefandiora, toties appellare non cessat. Qui scholas christianas, quae tam mul-

Lutherus sacerdotes actionem Pontificem in sermone suis lacerabat et insectabatur.

tos doctissimos sanctissimosque viros, tam egregias in Ecclesia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, Inpatoria, Sodomas et Gomorrhas ubique vocare non verecundatur. Qui non satis habet, omnipotentis Dei sacerdotes probris omnibus, conviciis, contumeliis ac blasphemiiis horrendis et inauditis numquam non publice ac privatim insectari, quibusvis canibus viliores facere, nisi etiam laicos conceitet ad lavandas sibi manus in sanguine ipsorum. Cum tamen quanto honore haberi velit sacerdotes suos, maxime autem principem sacerdotum, idem ipse Dominus in Deuteronomio testatus est, dicens: Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis et ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quaecumque dixerint qui praesunt loco quem elegerit Dominus, et docuerint te iuxta legem eius: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto iudicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumescat superbia. Et Samuel cum sperneretur a filiis Israel, an non dicit Dominus: Non enim te spreverunt, sed me, ne regnem super eos, manifeste ostendens, invisibilem se contemni, cum visibilem quis spernit sacerdotem? Quare et Moses murmuranti adversus se populo respondit: Non adversus me murmurastis, sed adversus Dominum Deum vestrum. Quod si Leviticos illos sacerdotes

tanta honoris praerogativa praecellere voluerit Dominus, qui exemplari tantum ac umbrae deserviebant coelestium, in umbratice illo tabernaculo sacrificiorum officia consummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claves regni coelorum, tantamque tribuit potestatem ut quae ligarent super terram, ligarentur et in coelis; et quae solverent super terram, soluta essent et in coelis: atque quorum ipsi dimitterent peccata, dimissa forent; quorum retinerent, forent et retenta? Qui non sanguinem hircorum aut vitulorum, sed hostiam vivam, sanctam, immaculatam, Corpus et Sanguinem Domini nostri Iesu Christi offerunt quotidie pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo ac manibus tractant; et breviter, sacramenta omnia, quibus hominibus vita salusque tribuitur animarum, suis perficiunt orationibus? Quanto, inquam, honore hos praecellere voluerit Dominus, quis tandem dubitavit, quod nec ipse tacuit in Evangelio, cum dicit ad eos: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit et eum qui misit me?* Et quid consequitur? Quod in eundem Christum blasphemus esset et maledicus, qui sacerdoti Christi blasphematur aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione: *Honora patrem et matrem, ut sis longaevus super terram; qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur?* Numquid ad carnales tantum parentes illud est referendum, et num minus ¹ ad eos, qui nos in Christo regeneraverunt, per quos christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui coelestibus nos pascunt sacramentis? Quid si peccatores sunt et mali sacerdotes? Quid si parentes? Numquid propterea eos, quos Dominus misit ante faciem suam et ad quos dicebat: Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo

¹ Raynaldus hic habet *non minus* (R. T.).

vel civitate, exentite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati. An non praecepit ita Apostolus: *Obedite praepositis vestris et subiaccete eis?* Quod si malis et peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? Quoniam si dixerimus *Peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est.* Ovis es, noli discutere pastorem: noli te iudicem Dei constituere et Christi. An non ita praecepit Dominus in Evangelio, dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisei, omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate et facite,* si quae autem fecerunt mala, facere nolite? manifeste significans habere eos dignitatem, tametsi vitae essent perditae. Numquid idem Dominus, cum postea tempore passionis alapam accepisset a servo sacerdotis dicente sibi: *Sic respondes Pontifici?* adversus Pontificem quidquam dixit contumeliose? quin magis innocentiam suam asserens et ostendens: *Si male, inquit, locutus sum, exprobra de malo: sin bene, quid me caedis?* An non et Paulus, cum caederetur in concilio iussu Ananiae, diceretque ad eum: *Percutiet te Deus, paries dealbate; et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti?* audiens ab adstantibus: *Sic insimulas sacerdotem Dei, maledicendo ipsum?* tamen inanè nomen et umbram quamdam sacerdotis cogitans, expavit: *Nesciebam, inquit, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices.* Quo magis miramur quod ex istis diabolici spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis, arborem pessimam nondum cognovisti. Et quis tandem est ita hebes animo, ut non videat quo nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cum ut quisque est facinorosissimus, desperatissimus aut perditissimus latro aut homicida sub istius vexillis ac signis,

convenient? Ecclesiam iam Christi parricidalibus ¹ ac sacrilegis manibus, non clam, sed palam oppugnantes, consecrata Deo loca, templa et monasteria exurunt et profanant; Christo dicatas virgines, sacerdotes Christi et monachos crudelissime persequuntur, ecclesiarum bona diripiunt, et breviter, rapinis, latrocinis, caedibus ac incendiis confundunt universa, excaecante nimirum eos iusto Dei iudicio, et in insaniam tam manifestam erumpere permitte, ut neminem iam latere possint sceleratissimae machinationes istius. Atque hi, qui pestifera contagione ipsius infectos sese tandem cognoverunt, schismatico errore deposito ac haeretico furore deserto, unitatis ac veritatis domicilium fidei sanitate repetunt, inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cum a te non ex postremis reversurum ad salutarem matris sinum speravissemus, quem reverentem libenter et obviis excepissemus manibus, bona spe tandem nostra frustrati, videmus super petram induravisse te faciem tuam; videmus perniciem illam animarum Lutherum, sub tuo patrocinio latitantem, super ² adhuc virus longe lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahae, antequam egrediatur ut ignis indignatio eius et succendatur, necsit qui extinguat, ideo te, fili dilecte in Christo, obsecramus perviscera nostri Redemptoris Domini nosiri Iesu Christi, per christianam unitatem, per patriae caritatem, per tuam denique ipsius tuorumque salutem, miserere Ecclesiae Christi, et tot iam malorum procellis undique exagitatae, ac pene oppressa tua maxime culpa, aliquando fer opem; miserere patriae nostrae, quae sinceræ olim fidei, eximiae religionis sanctae, sub iugo Domini ac religiosae obedientiae, insigni praeexcellens gloria, perniciem istam reli-

¹ Raynaldus hic addit *armis* (R. T.). ² *Suum* loco *super* legit Raynaldus (R. T.).

gionis christianae, ac fidei ac pietatis publicum hostem Martinum in suis se peperisse ac fovisse visceribus nunc erubescit; miserere denique tui ipsius, tuorumque miserere seductorum Saxonum, quos, nisi resipiscatis, et quidem cito, manet praesens et certa ultio divina, quam neque in hoc saeculo effugietis, neque in futuro. Haec dicit Dominus Deus: Audi, popule stulte; audi, princeps qui non habes cor, qui habetis oculos et non auditis¹: me ergo non timebitis et a facie mea non dolebitis? numquid non audistis, quae fecerim in diebus antiquis? Legite Scripturas, in quibus putatis vos vitam aeternam habere, et invenietis quam gravis semper fuerit et quam terribilis divina vindicta in illos, qui in populo Dei schismata concitaverunt. Numquid non legistis horribilem divinam ultionem adversus Dathan et Abiron, quod multitudinem adversus Moysen concitavissent, quos, dehiscens sub pedibus terra et aperiens os suum, deglutivit et omnia quae ad eos pertinerunt, ita ut descenderent viventes in infernum? Et adversus Core, quem, eandem ob causam, cum ducentis et quinquaginta viris coelestis flamma devoravit? Quod si ob durius imperium fortassis aut quorundam pastorum seu ignaviam seu malitiam schismata excitanda putatis, numquid non ex libro Regum audistis adeo indignatum fuisse Dominum adversus decem tribus filiorum Israel et in omne semen eorum, ut dimoverit eos et tradiderit in direptionem, donec proiceret eos a facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quod ob durius imperium Salomonis et imprudentius arrogantiusque responsum Roboam regis Hierusalem, scissae fuerunt a tribu Iuda et Benjamin? Quam praesens semper fuerit Dominus vindex sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, et Ozias rex Iuda percussus lepra, propterea quod, quae sacerdotum erant, contra sa-

cerdotes Domini sunt ausi usurpare, sufficienti vobis potuerunt esse argumento? Et breviter, an non omnes testantur historiae, universos ultrice Domini manu infelici periisse exitu qui in christos Domini sacrilegas manus iniicere non formidaverunt; contra autem, felicia omnia et longam illis contigisse vitam, qui Christum in sacerdotibus suis venerati sunt? Moveant ergo vos exempla aliorum, et cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum in manus tentatis tradere profanas. Proinde quod Dominus per Moysen praecipit universo populo Israel, ut separarentur a tabernaculis Core, Dathan et Abiron, nec tangerent quidquam quod ad eos pertineret, ne involverentur in peccatis eorum; et hoc et vobis, praecipue autem tibi, dilecte fili, eiusdem Domini nostri auctoritate praecipimus, et obsecramus in Christo Iesu ut separemini a Martino Luthero, auferatis a vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne et vos divina ultio involvat subito in peccatis illius. Expurgate quamprimum fermentum illud, quod reliquam fidei vestrae massam corrumpit, ut sitis nova conspersio novaeque creatura.

§ 14. Non dedigneris, fili dilecte, Paulum imitari, quem sicut vicisti in Ecclesiae Dei persecutione, tam gravem animarum perniciem sub tuo nutriendi patrocinio, ita reversus ad cor effice ut omnes intelligant tuam conversionem, utque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maxime autem hoc praesta quamprimum, ut impurum os illud obstruatur, ut capuletur blasphema lingua, quae contra Deum ac sanctos eius loqui non cessat, et virus suum undique spargit. Et ut prophetis vos verbis admoncamus, state super vias et videte ac interrogate de semitis antiquis, quae sit via bona, et ambulate in ea, et invenietis refrigerium animabus vestris. State, inquam, et doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Interrogate de

Mortatur ducem Saxoniae ut desistat ab Ecclesiae persecutione, et dicunt Paulum imitari.

¹ Locum hunc et in Raynaldo erratum, ita cum *Vulgata* supplendum putamus: *Qui habentes oculos, non videtis; et aures, et non auditis* (R. T.)

semitis antiquis, quae sit via bona, per quam ambulaverunt patres vestri, quam demonstraverunt tot myriades martyrum, docueruntque tot millia confessorum, et ambulate in ea.

Praemia conversionis promittit;

§ 12. Quod si a vobis impetraverimus, sicut et sincere speramus, erit quod gaudeamus cum angelis de peccatore poenitentiam agente, et perditam ac rursus inventam ovem humeris nostris ad ovile Domini gaudentes reportabimus, paternaque pietate, quantum in nobis fuerit, stollam vobis pristinam restituemus.

Poenas impoenitentiae denunciat.

§ 13. Quod si dixeritis *Non ambulabimus*, ac paterne salubriterque vos monenti responderitis *Non audiemus*. Ideo audite, gentes, dicit Dominus, et cognoscite, congregationes, quanta ego faciam eis. Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt et legem meam proiecerunt. Sed et hoc tibi denuntiamus in virtute omnipotentis Dei et Domini nostri Iesu Christi, cuius in terris vicarius sumus, nec te in praesenti saeculo hoc laturum impune, et in futuro aeterni te ignis expectare incendium. Vivunt una Pontifex Hadrianus et religiosissimus imperator Carolus, meus carissimus in Christo filius et alumnus: cuius tu edictum vere christianum adversus Lutheranam perfidiam, et quod talem decebat imperatorem, non sine gravi offensa ac vilipensione Caesariae maiestatis violare non timuisti. Non committemus ut, quos olim cum magno Carolo Hadrianus Pontifex in Christo genuerunt; nunc Hadrianus Pontifex et Imperator Carolus, sub schismatico ac haeretico tyranno, haeresum ac schismatum sinibus interire contagione. Quare revertimini ad cor et respiscite tuique misere seducti Saxones, nisi utrumque gladium, apostolicum simul et Caesareum, velitis experiri.

Scripta Romae MDXXII.

Dat. anno 1522, pontif. anno 1.

III.

Ad parandam expeditionem contra Turcas treugas triennales principibus christianis indicit, sub poena excommunicationis incurrenda per infractores (1).

Hadrianus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

§ 1. Monet nos Veritas in Propheta, vigilem pastorem venientem gladium ex specula prospicere, atque annunciare oportere, alioquin animarum, quae perierint, exactam rationem ab eo requirendam esse.

Exordium.

Hoc potentius cogitantes Romani Pontifices praedecessores nostri, praesertim ab eo tempore, quo Turcarum effraenata rabies Constantinopolim expugnavit, ac procul intuentes hostilem gladium christianorum ingulis in dies magis imminentem, ad christianos omnes et praesertim principes, qui, iuxta Isidorum, a Christo Ecclesiam tuendam susceperunt, clamare, ac eos monere non cessarunt, quantum universae christianitati periculum atque excidium immineret, nisi, mutuarum inter se dissensionum et discordiarum oblii, communi hosti resisterent, atque impetum christianam religionem funditus evertere molientis reprimerent. Hactenus tamen malo nostro annunciata calamitas non fuit credita, non fuerunt audita ipsorum pastorum voces, sed utiles eorum admonitiones surdo pertransivere aure christiani principes, quorum culpa, immanissimo Christi hoste invalescente, christiana respublica innumeris cladibus ac ruina vexata atque afflicta fuit, ac tot iacturas et irreparabilia damna accepit, ut nemo christifidelis, absque ingenti moerore et lacrymis, ea referre audire possit. Quis enim a lacrymis abtineat audiens sanctam illam Ierusalem ac sacrum Calvariae montem, salutiferae Cru-

Saepe moniti christiani principes a Pontificibus, ut, sepositis particulis odiis, contra Turcam convenirent,

Sed frustra, unde plurima mala exorta sunt reipublice christiana.

(1) Ex Archivo Angliae Rimer, tom. xiii, pag. 780.

eis triumpho inclytum, sacratissima loca illa, quae Dominus et Salvator noster Iesus Christus humana carne vestitus et sacri discipuli eius incoluere, ab infidelibus barbaris occupata delineri, nec a nobis ipsum Domini sepulcrum, nisi precio Dominici Nominis blasphematoribus persoluto, visitari posse? Quis non pie ingemiscat, animo reputans patriarchales illas sedes sanctorum Patrum, suavem odorem adhuc redolentes, spurcissimis Christi hostibus servire? Constantinopolim, Graeciae lumen et Orientalis imperii caput, reliquanque Graeciam et magnam Europae partem, Syriam, Asiam ipsam fere universam, ab infidelibus Turcis, christianorum principum culpa, ablata fuisse; miserosque christianos illic degentes, nisi Christum abnegare et Mahumeticæ impietatis et Sathanae mancipia fieri velint, dira et crudeli barbarorum servitute opprimi? Quis, ut antiqua et vetera omittamus, non perterreatur atque exhorrescat cogitans modernum Turcarum tyrannum proximo anno Belgradum, quod totius regni Hungariae claustrum semper fuit, brevissimo temporis spatio cepisse? Nuper vero insulam Rhodum, totius Orientalis maris annuam, ab Ierosolymitanis militibus per tot annos defensam, multisque Turcarum cladibus nobilitatam, etsi maximis terra marique copiis obsessam, non usque adeo tamen coarctatam, qui si christiani principes inter se iuncti, ac potius quae Iesu Christi, quam quae sua cuiusque erant, quaerentes, mature succurrissent, et Rhodus ipsa (ut alias parvo subsidio memoria nostra factum fuit) liberari, et de hostibus victoria cum Dei adiutorio obtineri potuisset, in ditionem ac potestatem suam redegisset, et nunc tot et tantis rerum successibus elatum, aperte minari se adnam urbem Romanam, sanctorum apostolorum Petri et Pauli aliorumque martyrum sanguine consecratam,

in qua vicarii sui sedem esse voluit Altissimus, expugnaturum, eiusque sanctissima templa ac sanctorum venerandas reliquias prolanaturum, demum christianum omne imperium et ipsius¹ nomen funditus eversum.

§ 2. Quocirca, nos considerantes quod Salvator noster Dominus Iesus Christus, in excelsis tenens imperium, gregis sui tutelam non deserens, Romanum Pontificem in terris vicarium suum constituit, qui dictum gregem vigilantibus cura protegere, ipsamque Ecclesiam ab omnibus adversis, quantum in se esset, conservare, defendere, ac reges et principes ad imperii fastigia divina permissione vocatos contra barbaras nationes, catholicam fidem opprimere conantes, potissimum inducere atque animare debeat; animoque revolventes nostri officii esse, his praesertim difficillimis et calamitosi temporibus, inter ipsos christianos reges et principes, mutuis inter se discordiis et dissensionibus divisos, pacem, quam Christus, in coelum ascensus tamquam munus haereditarium discipulis suis reliquit, seminare; memoresque nos, postquam de nostra ad summi apostolatus apicem assumptione, in longinquis Hispaniarum partibus positi, certiores facti fuimus, antequam ad Urbem iter arriperemus, reges, principes et potentatus christianos, literis ac nuntiis ad hoc unum destinatis, ad perpetuam inter se pacem et concordiam vel saltem annorum aliquot inducias, quam instantissime hortatos fuisse, eosque admonuisse, nullum aliud rebus nostris remedium contra formidandam Turcarum potentiam superesse, quam si illi, inter se reconciliati et uniti, coniunctis viribus perfidorum hostium consilia perverterent; et postquam, Deo favente, ad Urbem ipsam appulimus nihil ardentiori studio et conatu procurasse, quam concordiam seu inducias huiusmodi.

Hadrianus, ante suum ad Urbem accessum, ad principes christianos nuncios mitti ad pacem inter eos conciliandam.

¹ Editio Luxemburgensis addit *Christi* (R. T.).

Belgradum et alia multa a Turcis capta.

Furca minas intentat urbi Romae.

Monitionibus
ecclesiast. cen-
suras addendas
putat ut induciae
inter principes
hant.

§ 3. Et tamen, ob quorundam dictorum principum, heu! nimis inveterata inter se odia, huiusmodi instantiam nostram perparum profecisse, ut regibus, principibus, potentatibus ac aliis praefatis nulli excusationi locus ultra relinquatur, omnesque intelligant nos nihil, quod ad pastorale officium attinet, omisisse, cogimur, ex quo humana admonitio atque auctoritas, uti experientia docuit, ad praemissa frustra tentata est, annorum aliquot inducias seu treugas inter ipsos reges, principes ac potentatus, sub ecclesiasticis censuris et poenis, divina auctoritate, qua, Iesu Christi in terris vicarium, licet immeriti, agentes, fungimur, indicare, ut si non zelo fidei ac religionis ipsius Christi, cuius causa agitur, saltem divini iudicii metu ad cor redeant, et privatis affectibus publica commoda anteponant.

Treugas ex
taque indicit
treugas.

§ 4. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione ac diligentissimo examine, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei et individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, atque ad revocandum saltem ad tempus haereditatem Domini, ad pacem scilicet atque concordiam, a christianis finibus tandem nostris demeritis exultantem, atque ut tandem sancta et pernecessaria expeditio, universali christianorum damno et dedecore tandem procrastinata ulterius non differatur, quorundam praedecessorum nostrorum, praesertim Innocentii III, Nicolai V et aliorum, vestigiis inhaerentes, triennales inducias seu treugas inter omnes reges ac principes, communitates, potentatus, republicas, ceterosque christifideles saeculares et ecclesiasticos, de omnipotentis Dei ac praefatorum Petri et Pauli apostolorum Eius, et ea, quae nobis ex alto concessa est, auctoritate, ac de eorundem fratrum consilio et assensu, indicimus.

§ 5. Ac eosdem reges, principes, com-

munitates, potentatus, republicas, ceterosque christifideles omnes, praemissas inducias seu treugas, sub excommunicationis latae sententiae anathematisque et interdicti ecclesiastici in terris et dominiis eorum omnium et singulorum poenis, dicto durante triennio inviolabiliter servare debere decernimus.

Principibus quo-
eas servandas
iubet sub poe-
na excommuni-
cationis latae
sententiae;

§ 6. Eos nihilominus in virtute sanctae obedientiae requirentes, ac per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi, per acerbissimam passionem, quam immaculatus et innocens Agnus, ut nos miseros peccatores ab aeterna morte redimeret, pati dignatus est; per iudicium extremum, in quo omnes stabunt ante tribunal Eius, accepturi unusquisque secundum opera sua, perque spem vitae aeternae, quam repromisit Deus diligentibus se, paterno affectu obtestantes ut, in unitate et charitate mutua, sine qua nihil Deo acceptum esse potest, perseverantes, a mutuis offensionibus abstineant, armaque bellica christiani contra christianos, dicto durante triennio, amplius non exerceant. Satis enim superque fraterni sanguinis per fratres effusum; satis, cum gravissima Dei offensa, inter vos, christiani reges, principes et potentatus, saevitum est. Velitis ergo iniuriarum, quae inter vos invicem illatae atque acceptae fuerunt, propter Christum Redemptorem vestrum, saltem ad tempus oblivisci, ut manifestae ruinae, nobis et universae christianitati ab immanissimis Christi hostibus imminenti, unione et concordia vestra occurrere, unitisque animis et armis hostes ipsos, non tam propriis viribus suis, quam vestris discordiis et dissensionibus confidentes, a vestris et subditorum vestrorum omniumque christianorum cervicibus repellere, necnon tot civitatibus, provinciis ac regnis adeptis recuperandis, fratribusque vestris, crudelissimo servitutis iugo tandem oppressis, openque vestram, sublatis ad coelum ma-

Ab offensionibus
hoc tem-
pore praecipit
abstinere.

nibus, implorantibus, a perfidissimi Turcarum tyranni iugo durissimo eripiendis viam parare possitis. Date inducias has Deo, a quo tam amplam in terris potestatem accepistis, ut eo vobis hec pacto¹, potestatem vestram, alioquin, ut certo expectare potestis, vobis auferendam, retinere mereamini. Date denique inducias ipsas Christo Salvatori nostro, qui, in ligno crucis tenso corpore pendens, crucifigentibus se pepercit, ac Deum Patrem etiam pro illis rogavit, qui nos, de nihilo a se creatos et per primorum parentum inobedientiam exules paradisi factos, nullis nostris meritis, sed infinita sua clementia precioso suo Sanguine redemit, ne si, quod absit, privatas inimicitias et commoda vestra eius honori praeferentes, tam immensis eius beneficiis ingratos vos exhibueritis; sacramque eius religionem a perfidissimis hostibus conculcari, et innumerabiles ipsius Christi Sanguine redemptorum animas vel in miserrimam servitutem adduci, vel in exitiale infidelitatis barathrum praecipitari permiseritis, horrendum et durissimum Ipsius, qui terribilis est et aufert spiritum principum, iudicium et in praesenti et in futuro contra vos provocetis.

§ 7. Ceterum, quia forte, peccatis nostris exigentibus, inimicus humani generis, ubi indictae induciae per vos, nostris, imo divinis his mandatis obediens, acceptatae fuerint, quas a principio impedire non potuit, temporis successu perturbare non desinet, licet enim de prudentia, magnanimitate et constantia vestris in Domino fiduciam habeamus, ut nullo modo vos eius malignitati locum duros arbitremur; tamen, propterea induciae ipsae ne dissolvantur, dubiorum, si qua super induciis huiusmodi aut earum dependentibus, emergentibus et annexis vel connexis quomodo oriantur, decisionem et declarationem nobis, tamquam summi pacis

¹ Ed. Luxemburg. addit opportune *placato* (n. r.).

Auctoris vices in terris gerentibus, una cum praefatis fratribus nostris reservamus, ipsis induciis nihilominus, iuxta praesentium literarum tenorem, in suo robore permansuris.

Nulli ergo omnino *etc.*

Conclusiones.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimotertio, pridie kalendas maii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 30 aprilis anno 1523, pontif. anno 1.

IV.

Administratio militiarum Sancti Iacobi de Spatha, de Calatrava et de Alcantara, in regnis Hispaniarum institutarum, Ordinum Sancti Augustini et Cisterciensis, coronae regiae perpetuo conceditur, cum omnibus iuribus quae earum magni magistri habere consueverunt (1).

Hadrianus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dum intra nostrae mentis arcana debita moderatione pensamus Sancti Iacobi de Spatha ac de Calatrava et de Alcantara, in regnis Hispaniarum erectas propterea militias institutas fuisse ut contra orthodoxae fidei hostes et inimicos arma quaedam et valida praesidia essent, earumque milites in infidelium expugnatione ac regnorum ab ipsis infidelibus occupatorum recuperatione ingiter vacarent; strenuaque ipsorum virtute et opera, proximis annis, non solum quamplurimas civitates et loca, sed etiam aliquot principatus, dominia et

Militiam S. Iacobi de Spatha, de Calatrava et Alcantara et Caroli V imperatoris opera, nonnulla regna occupata a Mauris nuper recuperata fuerunt.

¹ De militia S. Iacobi habes etiam in constitutione LXXX Alexandri III. *Benedictus*, tom. II, pag. 781; constit. XX Iulii II, *Romani*, tom. V, pag. 466; et constit. L Leonis X. *In Apostolicae*, ibid., pag. 769.

regna, quae infideles Mauri occupaverant et per multos annos detinuerant, non sine proprii sanguinis effusione, cum magna Christi nominis gloria recuperata et ad fidem Christi reducta fuisse consideramus. Insuper et animo revolvimus, quae carissimus in Christo filius noster Carolus, Castellae et Legionis rex catholicus, in imperatorem electus, clarae memoriae Ferdinandi regis avi et Elisabeth reginae aviae, Castellae et Legionis huiusmodi, ac aliorum progenitorum suorum vestigia secutus, pro universa Ecclesia (cuius ut nos ad summi apostolatus apicem assumptione pastor, ita ipse ad sacri imperii fastigium electione advocatus existit), non solum insulae Servarum, quam ipsi Mauri detinebant, expugnatione, sed etiam adversus Martinum Lutherum, per Sedem Apostolicam haereticum declaratum, executione fecit, et in dies ipsum sub disciplina nostra teneris educatum, ob eius devotionem ac fidem erga nos et hanc sanctam Sedem, in qua, permissione divina, sedemus, ac universam reipublicam christianam, divina favente gratia, facturum fore speramus, dignum merito censemus et congruum ut militiae praedictae coronae regni Castellae et Legionis perpetuo applicentur, non minus ut Caroli ipsius in imperatorem electi studia et conatus ad profligandos et subiugandos infideles barbaros, concedente Domino, crescant et augeantur, quam ut ipsarum militiarum felix et prosperum regimen semper in melius procedat, et illorum militum disciplina solertior evadat, ipsumque Carolum in imperatorem electum, eiusque posteritatem, signo specialis benevolentiae prosequamur, et quadam perpetuitatis memoria decoremus.

Similiaque facienda a Ferdinando rege et aliis progenito-

§ 1. Sane, cum Ferdinandus rex et Elisabeth regina praefati, in humanis agentes, suorum et ipsi progenitorum vestigia secuti, quamplurima egregia facinora et

gesta fecerint, nec solum Hispaniam a Saracenis et Mauris, qui regnum Granatae ac plura alia dominia occupaverant, non sine multis laboribus et impensis, magna christiani sanguinis effusione purgaverint; ac quamplurimos infideles a falsis idolorum tenebris ad veram orthodoxae fidei lucem reducerint, sed pluribus etiam casibus Oceanum mare penetraverint, et ad diversas ac maximas et antea mortalibus ignotas insulas salutiferae Crucis vexillum detulerint, et in ipsis insulis plurimas metropolitanas et cathedrales ac alias ecclesias ad Christi Nominis gloriam et exaltationem erigi, sequae, ob talia merita, catholici nomine ab hac sancta Sede insigniri obtinuerint.

§ 2. Cumque in dictis Castellae et Legionis regnis Sancti Iacobi de Spatha ac Calatrava et Alcantara, Sancti Augustini et Cisterciensis Ordinis, militiarum magistratus, ad eiusdem fidei exaltationem et infidelium barbarorum, maxime circumvicinarum partium, depressionem et expugnationem instituti fuerint, ut praefertur.

§ 3. Et quandoque illi per Romanos Pontifices, praedecessores nostros, regibus Castellae et Legionis huiusmodi, seu eorum primogenitis aut propinquioribus, infantibus nuncupatis respective, in administrationem, dum expediens fore visum fuerit, concedi consueverint; illorumque ad praesens idem catholicus rex in imperatorem electus perpetuus administrator per Sedem praedictam deputatus existat; ipsarumque militiarum magistrorum electiones ad praedictarum militiarum huiusmodi praeceptores seu milites spectare noscantur; ac inter eos, occurrente dictorum magistrorum vacatione, super electionibus pro tempore faciendis possent quandoque dissensiones oriri; plurimumque regis Castellae et Legionis pro tempore existentis intersit ut ipse magi-

ribus gloriose acta fuerunt.

Et ad eiusmodi peragenda opera, dictae militiae institutae fuerunt.

Et quandoque eadem militiae, eisdem regibus aut eorum primogenitis per Sedem Apostolicam in administrationem datae fuerunt.

Et multis de causis eisdem perpetuo sic dari expedit.

stratum huiusmodi curam et administrationem habeat, cum magistratus ipsi quamplurimas civitates et arces, partim ab ipsis regibus Castellae et Legionis donatas, partim per ipsos magistratos ab infidelium manibus proprii sanguinis effusione comparatas et acquisitas possideant; et si illorum magistri aliquando se regi opponerent, ex illorum institutione, quae ad eorundem regnorum pacem et quietem ac infidelium expugnationem emanavit, gravia scandala et pericula in regnis ipsis, prout proximis annis, cum in minoribus constituti et dictorum regnorum regimini et administrationi praepositi essemus, propter aspirationes ad ipsos magistratus, oculis nostris vidimus, succedere possent; si autem magistratus ipsi coronae regiae regis Castellae et Legionis huiusmodi pro tempore existentis perpetuo unirentur, annecterentur et incorporarentur, ita tamen quod ex illorum huiusmodi unione tituli singulorum magistratuum huiusmodi ad infrascriptum effectum extincti non censeantur, illi per regem ipsum longe melius regi et gubernari possent; curaretque rex ipse ut illarum militiarum milites idonei et in arte militari adeo periti et experti essent ut de illis merito sperari posset quod non solum dicta regna ab infidelibus defenderent, sed ipsum regem ad expeditionem contra Turcas et alios infideles, maritima classe ac terrestri exercitu, suscipiendam et prosequendam ultro sollicitarent et invitarent, scandalisque et dissensionibus inter ipsos praepceptores seu milites electores ac aliis periculis, quae exoriri possent, obviaretur; ipseque Carolus rex, in imperatorem electus, ad sanctum pacis et unitatis regum et principum opus, quod pro totius christianae reipublicae necessaria defensione ac contra hostes Turcas felici expeditione perficere et concludere desideramus, pro sua religione et devotione in hanc san-

etam Sedem, nos plurimum iuvare, ac rempublicam christianam a tam gravi periculo, in quo constituta est, divina favente gratia, liberare posset, ac omnia pro fidei catholicae exaltatione ac infidelium barbarorum depressione libentius et constanter facere non cessaret; similiterque eius successores facere parati essent; militesque dictarum militiarum, sub regis huiusmodi disciplina magistrali, et experti et ad conferendum manus contra Turcas et infideles huiusmodi multo promptiores et alacriores redderentur.

§ 4. Nos praemissa diligenti consideratione pensantes, ac animo revolventes qualia et quanta eiusdem Caroli regis in imperatorem electi maiores, priscis ac etiam nostris temporibus, pro expugnatione infidelium et barbararum nationum perfecерint; quodque regna et terras ac insulas ab ipsorum infidelium manibus eripuerint, et ad christianam religionem reduci curaverint, et quae ipse Carolus rex in imperatorem electus tam ferventi animo, hac tempestate nostra, pro christianae fidei religione et huius sanctae Sedis dignitate tuenda, adversus Martinum Lutherum praefatum et eius fautores ac alios, qui contra nos et dictam Sedem superbiae cornua erexerunt, ac in dictae insulae Servarum expugnatione, quam, divino assistente auxilio, sibi subdidit, digne et laudabiliter effecerit; ac sperantes quod, quanto maioribus beneficiis et gratiis maiestas sua a Sede Apostolica se praemunitam et affectam cognoverit, tanto magis eidem Ecclesiae, cuius advocatus, ut praefertur, existit, exuberantes favores, quoties opus fuerit, exhibebit, ac brevi tempore, pro sua ipsius singulari devotione ac virtute regiaeque magnanimitate et imperiali celsitudine, ad honorem Dei et nominis christiani propagationem, adversus nefandissimos Turcas, christiani nominis perpetuos hostes, et contra spurcis-

Et ideo administrationem militiarum praedictarum dictae coronae regiae perpetuo unit.

simam illam gentem, quae christianum sanguinem avide sitit, et nostris cervicibus inninet, iustissimum bellum suscipiet, ac tot provincias et regna ab ipsis Turcis et aliis infidelibus occupata recuperabit, et nomen Salvatoris Domini nostri Iesu Christi longe lateque propagabit, habita super iis cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus matura deliberatione, ac de eorum consilio et assensu, magistratus praedictos, quorum omnium qualitates, necnon verum et ultimum vacationis modum, illorumque ac coronae regiae Castellae et Legionis huiusmodi regnorum veros annuos valores, praesentibus pro expressis haberi volentes, eidem coronae regiae, etiam si corona ipsa aliquo tempore ad mulierem spectaret, cum omnibus praeminentiis, iurisdictionibus, facultatibus, redditibus, iuribus, obventionibus et pertinentiis suis universis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo unimus, annectimus et incorporamus: ita quod ius administrandi ipsos magistratus, sive in virum sive in mulierem, cum corona transeat; et omnia, quae ipsi magistris, qui pro tempore fuerint, facere et exercere; et commendas ipsas et praeceptorias ac alia beneficia militiarum huiusmodi personis idoneis conferre libere possit, in omnibus et per omnia, perinde ac si unio huiusmodi, quoad praemissa duntaxat, minime facta fuisset; ipsorumque magistratuum possessionem, propria auctoritate, libere continuare, seu illam de novo sibi et regi Castellae et Legionis pro tempore existenti, etiam propria auctoritate, libere apprehendere et perpetuo retinere; illorumque fructus, redditus et proventus in suos ac magistratuum huiusmodi usus, ad quos deputati sunt, et utilitatem convertere, dioecesanorum locorum et quorumvis aliorum licentia seu consensu minime requisitis. Ita tamen

quod ipse catholicus rex in imperatorem electus, eiusque successores Castellae et Legionis reges pro tempore existentes, ea, quae spiritualia concernunt, per personas dictarum militiarum religiosas, per ipsos reges pro tempore existentes ad id deputandas, ad eorum nutum amovibiles, probe et laudabiliter exerceri facere debeant et teneantur. Quibus sic pro tempore deputatis personis gerendi, faciendi, mandandi, ordinandi, exercendi, exequendi et disponendi omnia et singula, quae dictarum militiarum magistri pro tempore existentes, de iure vel consuetudine aut alias quomodolibet facere, gerere, exercere, mandare, disponere, exequi poterant et consueverant, auctoritate et tenore praemissis, plenam, liberam et omnimodam facultatem concedimus; et ne in praedictum dictae unionis permilites seu fratres dictorum Ordinum aliquid de facto teneatur, per viam electionis vel postulationis seu alias, decedente rege vel regina qui dictos Ordines administraverit, auferimus ab eis omne ius ac potestatem eligendi, postulandi vel de novo administratore perpetuo providendi; et sub poena excommunicationis ac privationis commendarum et praeceptoriarum ac aliorum beneficiorum, quae obtinent, inhabilitisque ad ipsa in posterum obtinenda, omnibus et singulis prohibemus ne eligant, postulent, vel de eligendo aut postulando tractent, quas poenas volumus eos ipso facto incurrere, absolutionem nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus specialiter reservantes.

§ 5. Non obstantibus nostra, qua volumus quod in unionibus exprimi deberet valor etiam beneficii, cui unio fieret, et semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest; ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus ac stabi-

Derogatio contrariorum.

limentis, usibus et naturis dictarum militiarum, iuramento et confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis; privilegiis quoque et indultis ac literis apostolicis dictis militibus earumque praeceptoribus, militibus et conventibus per dictam Sedem forsam concessis, illis praesertim quibus caveri dicitur quod magistratus de Alcantara et de Calatrava, per personas regulares Sancti Augustini et Cisterciensis Ordinis huiusmodi, expresse professas et non uxoratas, ac alias certo modo qualificatas, dumtaxat obtineri possint, quibus, etiam si ad eorum derogationem de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, illorum tenores huiusmodi praesentibus pro expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus contrariis quibuscumque; aut si aliqui super provisionibus faciendis huiusmodi magistratibus ac dignitatibus speciales, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in partibus generales dictae Sedis vel eius legatorum literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum vel alias quomodolibet sit processum; quas quidem literas et processus habitos per easdem et inde secuta quaecumque ad magistratus huiusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem magistratuum aut beneficiorum aliorum, praedictum generari; et quibuscumque privilegiis, indulgentiis generalibus vel specialibus et literis apostolicis, quorumcumque tenorum existant, per quas, praesentibus non expressae vel totaliter non insertae, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamsi de earum tenoribus de verbo ad

verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis; proviso quo dicti magistratus debitis propterea non fraudentur obsequiis, sed eorum congrue supportentur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super iis a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 6. Volumus autem quod ipse rex, pro tempore existens, ab alienatione quorumcumque bonorum immobilium et pretiosorum mobilium dictorum magistratuum penitus absteat;

Prohibitio alienandi bona immobilia aut mobilia pretiosa dictarum militiarum.

§ 7. Quodque, antequam dictos magistratus vel eorum aliquem administrare possit, succedendo in regno huiusmodi, nobis seu successoribus nostris canonice intrantibus iura omnia solvere teneatur, quae magistri pro tempore solvere consueverunt, quibus solutis, ex tunc confirmatio et licentiae concessae sint et esse censeantur, administrationemque libere exercere possit.

Facultas exigendi iura magistris solvi consueta.

§ 8. Et ille ex iis, qui ullo unquam tempore, quod absit, a nostra et Romani Pontificis pro tempore existentis canonice intrantis et Romanae Ecclesiae obedientia et devotione se subtraxerit, vel contra eum bellum susceperit, in eius damnum et detrimentum honoris aut rerum, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte machinatus fuerit, huiusmodi gratia privatus existat, praesentesque literae nullius sint roboris vel momenti, ipsaque unio eo ipso dissoluta sit. Ipsique magistratus per dissolutionem huiusmodi vacare censeantur, et de illis per Sedem praedictam libere disponi possit.

Declaratur quibus in casibus concessio et gratia huiusmodi irrita sit.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo tertio, iv nonas maii, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 4 maii 1523, pontif. anno i.

V.

Canonizatio Sancti Bennonis, episcopi Misuensis, eiusque in sanctorum confessorum numerum relatio, cum eius festivitatis pro die decimasexta maii institutione, et indulgentiarum pro ea die ad illius sepulcrum quotannis accedentibus clargitione.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dens Ecclesiam
suam multorum
sanctorum ag-
mine illustravi
atque munivit.

§ 1. Excelsus Dominus militantem Ecclesiam pretiosorum lapidum vivorum, ipsi summo angulari lapidi Christo Iesu unitorum, ornatisissima varietate decoratam, structura mirabili fundare disposuit. Hinc processerunt beati patriarchae, qui, fide praeclari, sanctorum angelorum susceptores effecti, facie ad faciem Deum videre meruerunt. Hos secuti sunt sancti prophetae, quibus ostendit Deus secreta sua, ut ventura, quasi praesentia, Spiritu Sancto illuminante, agnoscere atque enunciare potuerint. Postquam autem venit plenitudo temporis, et Oriens ex alto in assumpta sibi humanitate nos visitare, nostraeque salutis mysteria, sicut praedixerant prophetae, adimplere dignatus est, constituti fuerunt beati apostoli, divinae legis promulgatores et praedicatores, qui, per orbem universum, genus humanum, quod sub diabolicae potestatis ingo tenebatur, ad salutem excitantes, Dei verbum in omnibus terrae finibus praedicarunt. Hos secuti sunt martyres splendidi, qui, fidei loriceam induti et inconcussae stabilitatis balteo succincti, ac stolas suas in sanguine innocentis Agni lavantes, et candidato exercitu Christum Iesum imitati, cum gloriosa victoria, palmas manibus gestantes, se dicto vivo lapidi Christo adiunxerunt, sempiternam sui memoriam et exemplum venerabile militanti Ecclesiae relinquentes. Progressi sunt doctores lucidi, qui, suis doctrinis et exemplis catho-

licam et orthodoxam fidem ¹ ipsam subvertere satagentibus se opposcentes, dictam militantem Ecclesiam multipliciter illustrarunt; quibus eadem Ecclesia comitata propreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Sequuntur postea sancti confessores, qui, virtutum gemmis eoruscantes, Domino, rationem de talentis creditis reposecenti, utpote fideles et boni servi, multiplicatum de suis laboribus fructum attulerunt, et in arcam coelestem reposerunt; omniaque mundi blandimenta, ut venenum aspidum fugientes, latibula in terris petierunt, antris additi, rudi victu, scaturientis aquae levi potu carnem macerantes, tegmine hircino amicti, iuneco vel stramineo ² fessa membra somno foventes, nudis pedibus Dominum quaesierunt, aeternamque patriam invenerunt. Adsunt et virgines nitidae, mundo corpore, sincero corde sanctaque mente, cum oleo in lampadibus suis sponso, qui est prae filiis hominum speciosus, obviam venientes. Devotae tandem continentisque viduae et aliae quamplurimae sexus utriusque personae, piis et sanctis operibus semper intentae, cum plenis manipulis eadem coelesti sponso se repraesentaverunt, cum angelis gloriam in altissimis Deo et in terra pacem hominibus bonae voluntatis mirifice deponentes.

§ 2. Haec omnia unus et idem Spiritus admirando plurimum operatur mysterio; et sicut Altissimus ab initio vineam suam talibus piis cultoribus, iuxta sanctam promissionem suam, visitavit, firmavit et auxit, sic semper ad illam suae protectionis auxilium multipliciter impartitur, et eandem vineam, more solito, visitans, virum fortem ad huiusmodi vineae culturam adduxit, gloriosum scilicet confessorem beatum Bennonem, superno coetui merito sociandum, imo verius sociatum, qui, inter

Et mox in ea
suscitavit san-
ctum Bennonem,
qui suis
meritis eam de-
coravit.

¹ Addenda hic putamus verba quae sequuntur: *defensantes, falsisque prophetis ac iniquis doctoribus, fidem ipsam ecc. prout videre est in tom. v, pag. 718, § 4, in bulla Canonizationis S. Francisci de Paula (n. r.).* ² Deest forsitan *lectulo* vel *cubili* (n. r.).

caeteros Christi athletas, suis meritis et exemplis ipsam sanctam Ecclesiam, divina cooperante gratia, multipliciter decoravit, praesentisque temporis caliginem suae lampadis fulgore mirabiliter illustravit. Ipse enim adversus mundum, carnem et daemonem fortiter dimicavit, et in odorem Altissimi currens, copiosam utriusque sexus christifidelium multitudinem salubriter post se traxit; ac, velut effusam super faciem terrae, religiosam professionis suae generationem dereliquit, ut ad illuminationem gentium celebri memoria, tamquam rutilum sidus, in Ecclesiae firmamento servaretur.

§ 3. De cuius quidem origine, vita, moribus et fama, necnon mirabilibus, quae, in praemium sanctitatis eius, Deus mundo multipliciter ostendere dignatus est, ne de tam celebri viro etiam posteritas maneat ignara, pauca ex multis duximus recensenda. Siquidem Fridericus Bultenburgen-sis, vir nobili loco natus, pater fuit beati Bennonis, quem ex Bezela eius pia uxore suscepit. Cumque in beato Bennone ab ineunte aetate bona indoles eluceret, ne illa aequalium studiis, malis moribus ac depravatis opinionibus (ut illa aetas assolet) corrumpere, magnopere sibi providendum existimavit; et eum, ut primum ex infantia excessit, divo Bernardo, episcopo Hildesemensi, commendavit et tradidit. Qui, cum negotium sibi commissum attenderet, ut puer ad virtutem recte informaretur, illum primum ad amorem Dei optimi maximique induxit; deinde vero, cum vir prudens intelligeret utile esse si literae cum virtute coniungerentur, beatum Bennonem a Bigario I, bono sane viro et docto, instruendum curavit, sub quo magnos ille progressus fecit; quamobrem, ineunte iam adolescentia, cum ad bene beateque vivendum satis instructus

esset, monasticam vitae rationem suscepit. Monachus itaque cum esset, reiectis voluptatibus, omnem vitae cursum in virtute confecit; quod cum fratres, cum quibus vivebat, probassent, tantumque in eo virtutis esse cognovissent, quantum ecclesiasticis honoribus erat mandandum, defuncto eorum abbate, cunctis fere suffragiis abbatiam illi detulerunt. Sed quia res in contentionem inciderat, cum essent, sed non ita multi, qui Sigiberto, religioso viro, suffragabantur, beatus Benno, ut erat ab omni ambitione alienus, honorem recusavit, et pro Sigiberto summo studio egit, rogavitque ne se ab ea vivendi ratione, qua in tranquillitate esset, distraherent; sed quo ille vehementius rogabat, eo magis monachorum studia incendebantur. Urgentes igitur et instantes, beatum Bennonem, vel invitum, ad dignitatem rapiunt, quam ipse, tertio post mense, deposuit, seque ad pristinam vitam et bene quidem institutam retulit; coepitque eum clarae memoriae Henricus tertius imperator diligere primum, qui, cum videret sanctissimum hominem ad rempublicam bene gerendam natum esse, tantum virum in coenobii angulis aetatem consummare passus non est. Sed, cum a felicitis recordationis Leone Papa IX, praedecessore nostro, assensum obtinuisset, illum, magnopere repugnantem, e monasterio eduxit, ac praepositurae ecclesiae Boslariensis, Hildesemensis diocesis, praefecit. In ea vero, cum usque ad ingravescentem aetatem integre casteque conversaretur, canonici ecclesiae Misnii, fama eius inducti, venerandum senem, qui tunc quinquagintasex annos natus erat, ecclesiae suae praesesse voluerunt. In qua, cum omnia praeclare, tum hoc praeclarissime egit, quod Vandalos, de religione christiana male sentientes, ex pernicioso errore eripuerit, eoque tradiderit ut, una cum catholica Ecclesia, pari studio fidem christianam

1 *Higer*, prior monasterii S. Michaelis (n. t.).

tuerentur. Quod factum et memorabile est et plane divinum. Illis namque temporibus, pie memorie Gregorius Papa VII, etiam praedecessor noster, et similis memorie Henricus quartus, imperator, magnas inter se inimicitias gerebant, et ita quidem ut alter alterum de eo, in quo locatus erat, dignitatis gradu deiectum studeret; qua de causa uterque suos in concilium vocabat. Paruerunt imperatori non solum principes, sed etiam universi et Germani et Galliarum episcopi; solus beatus Benno decreti imperatoris auditor non fuit, quippe qui praeclarum fore existimabat, si Ecclesiae dignitatem, quoad eius fieri posset, tueretur. Atque, ut suae erga Ecclesiam devotionis documentum daret, imperatorem marchionemque Misnensem, hostes religionis iudicatos, excommunicavit, quin etiam marchioni ingressum templi Misnensis prohibuit, seque ad concilium Pontificis contulit. Ad hanc magnitudinem animi quid addi potest? Sed, antequam protectionem susceperet beatus Benno, in Albim, magnum et celebre flumen perfluens, ecclesiae suae Misnensis claves proiecit, ut iis, qui se imperatoris causae adiunxissent, eamque ob rem excommunicati essent, ingressus ecclesiae non pateret; ex quo facile concipi potest quantas ille inimicitias pro Ecclesia catholica susceperit, quantoque se obtulerit periculo. Nam, cum imperator se suosque iniuria affectos existimaret, ac suas et communes iniurias proseguere intenderet, beatum Bennonem a concilio reversum, ut suum expleret animum, in vincula coniecit. Sed Deus omnipotens, qui honos seclerate oppressos erigit, divinum hominem respexit; fuit igitur beatus Benno non ita multo post et liberatus et in pristinum statum restitutus. Cum autem eo tempore claves ecclesiae Misnensis, de quibus praefati sumus, desidera-

rentur, in dicto Albi flumine capitur piscis, in cuius visceribus claves amissae reperiuntur, magnum sane et haud obscurum divinitatis specimen. Nunc vero de iis, quibus ecclesiam suam exornavit sanctissimus homo. Et primo quidem, cum videret egregium tantum rebus sacris magno ornamento esse, optimam quidem ille canendi rationem instituit, quae hodie in templo Misnensi magno cum decore viget; ecclesiam praeterea bonis multis atque facultatibus locupletiore fecit; quin imo in eo loco, in quem secedere solebat, si quando a caeteris curis ad contemplationem Dei optimi maximi se convertere vellet, ecclesiam collegiatam extruxit instituitque. Sed quid pluribus de propenso beati Bennonis in rem ecclesiasticam studio? Albim flumen praedictum siccis pedibus transivit; cumque aliquando (ita ut facere solebat) agricolas inviseret, videretque homines de labore fessos vehementer sitire, commiseratione adductus, aquam in vinum convertit. Idemque beatus Benno, alio quodam tempore, cum in valle proxima civitati Misnensi concionem ad populum haberet, animadvertit multos, ut sit tempore aestivo, siti pene exanimis: ut illis subveniret, terram percussit, e qua subito uberrimus et perennis fons emanavit, qui adhuc hodiernis diebus fons sacer appellatur. Campana vero ab ipso divo Bennone consecrata omnem vim coeli ab agris finitimis avertit; tum ager ille, per quem iter facere solebat vir divinus, omnes, qui in ea vicinia sunt, agros ubertate facile superat. Est praeterea pagus quidem, Neumberch nuncupatus, a Misna longe distans: aliquando tamen divinitus accedit ut, uno eodemque tempore, beatus Benno et illic rem sacram faceret, et Misnae rebus sacris interesse videretur. Marchio quidam Misnensis, ad rem avidior, cum per summum scelus in possessionem bono-

rum ecclesiae Misnensis irruisset, beatus Benno hominem recte facturum affirmavit, si ea, quae ipsi ecclesiae Misnensi eripuisset, restitueret; sin minus Deum aliquando pro tanta improbitate poenas ab eo expetiturum. Quibus verbis homo furens concitatus sanctissimum virum alapa percussit; tunc beatus Benno, Divo Spiritu afflatus: *Hanc tantam iniuriam*, inquit, *hoc eodem tempore sequentis anni Deus omnipotens ulciscetur*. Quem marchio ille protervus atque superbus irrisit: ac paulo post beatus Benno aegrotare coepit, et brevi futurum sperans ut ex hac vita ad superos, quorum consuetudo dulcis est atque aeterna, migraret, paulo antequam moreretur canonicos suos adhortatus est ut eam charitatem, quam nos docuit Christus, studiose complecterentur; deinde Eucharistiam, cibum illum divinum, magna cum pietate suscepit, et cum orationes ad Deum optimum maximumque habuisset, e vita excessit, et id quidem quadragesimo pontificatus sui anno, post Christum autem natum millesimo centesimo sexto. Haec de iis, quae in vita, non humano consilio, sed divinitus gessit divinus homo.

§ 4. Ad ea vero quae, post mortem illius, summa cum admiratione acciderunt, nonnulla recitanda censuimus; ac primum, marchio, de quo paulo ante mentionem fecimus, cum tempus illud evenisset quo sanctus vir ipsum marchionem poenas daturum praedixerat, in hanc vocem prorupit: *Benno superiori tempore nescio quod periculum nobis hodierno die eventurum minabatur; mortuus est ille, non igitur est quod nobis timeamus*. Vix ille haec verba finierat, subito consternitur, et auxilium eorum, qui aderant, implorans, miserandum in modum ac magno cum dolore et gemitu moritur. Hinc facile concipi potest, divinam

potestatem divino homini communicatam esse. Accedit huc alterum exemplum priori haud dissimile. Willelmus, alius marchio, antedictam Misnensem ecclesiam iniuriose tractabat; cumque praepositus eiusdem ecclesiae hominem magnis precibus a malo instituto abducere vellet, ipse non solum recte monentibus parere noluit, sed etiam multo magis quam antea ipsam ecclesiam vexavit. Tum dictus praepositus, cum aliunde auxilium petere non posset, ad divum Bennonem confugit, ab eoque precatu est ut ecclesiam servaret; quo factum est ut beatus Benno marchionem per quietem admonuerit ne quid gravius adversus ecclesiam moliretur: quod cum ille, ut inane somnium contemneret, quarto deinceps vehementer obiurgatus, alterum oculum amisit, periculo graviori proposito, nisi ab improbo instituto desisteret. Willelmus marchio, partim metu, partim poenitentia ductus, ecclesiae restituit omnia, illiusque facultates, quantum potuit, auxil, quin etiam divum Bennonem et plurimi fecit et maxime coluit. Illud vero praetereundum non est, duos esse pagos, in quorum altero, marchionem dum fugeret, se abdidit, in altero vero Vandalos a summa impietate ad fidem christianam convertit, in quibus vestigia pedum eius adhuc integra concernuntur; tum tugurium illud, in quo apud Vandalos fuit, etsi nulla stabiliori structura firmetur, tectumque habeat stramineum vetustate confectum, illud tamen nec unquam vitium fecit, nec igni est consumptum, cum tamen saepenumero vicinae aedes incendio flagrarunt. Habitus quoque episcopalis, quo corpus suum terrae commendatum extitit, una cum mitra episcopali, ultra ducentos annos sub terra latuit, et absque aliqua alteratione ex sepulcro effossus, hodie integer cernitur,

Et post mortem miraculis etiam emicuit.

et ostenditur. Possent hic quamplurima alia miracula afferri. Multos enim divini Bennonis meritis e mortuis excitatos constat; multos variis morbis curatos; denique, qui votum fecerit, neminem illius beneficium non sensisse.

Carolus ergo
V imperator et
alii principes
pro beati Ben-
nonis canoniza-
tione huic Pon-
tifici supplica-
runt.

§ 5. Propter quae carissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum et Hispaniarum rex catholicus in imperatorem electus, et dilecti filii nostri Albertus S. Petri ad Vincula presbyter, et Matthaeus S. Angeli diaconus, sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ac venerabiles fratres nostri Riccardus Trevirensis et Hermannus Coloniensis, archiepiscopi, per eorum patentes literas, necnon dilecti filii nobiles viri Ferdinandus, archidux Austriae, ac Georgius et Henricus fratres germani, duces Saxoniae, lantgravii Thuringiae et marchiones Misnae, per venerabilem fratrem nostrum Joannem episcopum Misnensem, nuncium et oratorem ad nos ab eis destinatum, et dilectum filium Willelmum de Enckfort electum Durtosensem, datarium et praelatum nostrum domesticum, eorum apud nos et Sedem Apostolicam etiam oratorem et negotiorum gestorem, humiliter supplicari fecerunt ut, praemissis diligenter inquisitis et exploratis, ad beati viri canonizationem procedere dignaremur.

Quod, post in-
quisitionem et pro-
cessum desuper
ab Alexandro
VI, Julio II et
Leone X ha-
bitos, re natum
discussa, serva-
tis servandis, ad
sancti Bennonis
canonizationem
devenit die ul-
tima mai:

§ 6. Quorum quidem precibus licet libenter annuere vellemus, summopereque gauderemus huiusmodi canonizationem nostris temporibus, divino quodam mysterio, contigisse; ac nobis iustum videretur ut idem beatus Benno, quem iam Deus in coelesti gloria sanctorum choro dignum fecisse plurimis et manifestis iudiciis et miraculis ostenderat, in terris etiam sibi debito sanctorum honore non defraudaretur, non statim rem tanti ponderis ac momenti faciendam, sed, iuxta veterem et laudabilem consuetudinem,

cunctanter matureque considerandam duximus. Post triplicem igitur inquisitionem ex recolendae memoriae Alexandri sexti primo, et deinde Iulii secundi, et successive Leonis decimi, praedecessorum etiam nostrorum, commissionibus super hoc debite factam, tandem idem Leo decimus tribus etiam Romanae Ecclesiae cardinalibus, ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabilibus fratribus nostris Bernardo, Ostiensi, Sanctae Crucis in Hierusalem, et Antonio, Albanensi, episcopis, tunc tituli S. Vitalis presbytero, ac Joannis Ss. Cosmae et Damiani diacono, cardinalium, de fratrum suorum, de quorum numero, licet absentes, tunc eramus, consilio et assensu, commisit ut ipsi, visis et examinatis processibus editis super eiusdem beati viri vita, moribus, fama et miraculis, ante et post ipsius decessum, eius intercessionibus a Deo factis, aliisque cunctis ad sanctorum canonizationem huiusmodi necessariis, se super omnibus et singulis diligenter informarent, et per eos comperta, in suo secreto consistorio, ut moris erat, fideliter referrent. Cumque ipsi cardinales, visis et examinatis diversis processibus in partibus Germaniae de Sedis praedictae commissione habitis, et ad Curiam nostram transmissis, testiumque fide dignorum depositionibus, pro tanta rei dignitate, debite ponderatis, de supradictis miraculis ac vitae sanctimonia et aliis a iure requisitis fidem nobis relationem, in pluribus etiam secretis consistoriis, fecissent; nosque ipsorum et omnium cardinalium vota pro celebranda dicta canonizatione convenientia et conformia invenissemus, et pro celebriori executione, dilectus filius Ioannes Baptista de Senis, utriusque iuris doctor et aulae nostrae consistorialis advocatus, in publico consistorio, omnia de ipsius beati viri vita,

moribus, fama et miraculis copiose per-eensuisset, nobisque humiliter supplicas-set ut ad eiusdem beati viri canoniza-tionem, matura deliberatione pre-habita, procedere dignaremur; nos, de relatis eo-ram nobis in primis maximas omni-potenti Deo gratias agentes, rogavimus om-nes in eodem publico consistorio tunc astantes ut suis orationibus et ieiuniis Ecclesiam Dei iuvarent, ac ne eam Altis-simus modo aliquo in huiusmodi cano-nizationis officio errare permitteret in-stanter orarent; denum, post aliquot dies, convocatis denuo in aula nostra consisto-riali in Palatio Apostolico universis et singulis, qui tunc aderant in Romana nostra Curia, ecclesiasticis praelatis, pa-triarchis videlicet, archiepiscopis et epi-scopis, in praesentia eorundem fratrum nostrorum dictae Romanae Ecclesiae car-dinalium, eosdem processus, super eius-dem beati vita, moribus, fama et mira-culis editos, per eundem Ioannem Bap-tistam breviter summarieque repeti fe-cimus: quae cum ex serie per cardinales ac alios, quibus id munus per nos iniun-ctum fuerat, enarrata et exposita fuissent, omnesque astantes praelati quid sibi su-per huiusmodi canonizationis negotio vi-deretur interrogati, unanimi consensu, nullo penitus discrepante, respondissent sibi videri quod idem beatus vir inter sanctos merito adscriberetur et conmu-neretur, nos iterum humiles ipsi om-nipotenti Deo, quod, ad beatum servum suum debitis honoribus prosequendum, corda nostra illuminare dignatus esset, gratias agentes, ad ipsius canonizationem diem dominicam primam post Penteco-stem, quae tunc occurrebat ultima die mensis maii anno Domini mxxviii, deputavimus; ac in basilica Principis aposto-lorum de Urbe, amplum suggestum li-gneum de more parari et exornari iussi-mus, super quo quidem, astante universo

clero et populo, de vita, miraculis et fama eiusdem beati Bennonis humili de-votioneque pleno (ut moris est) sermone habito, deindeque Litania et hymno, *Veni Creator Spiritus*, per omnia devote de-cantatis, necnon a procuratoribus causae ipsius canonizationis et ab eiusdem Caroli, in imperatorem electi, apud Sedem prae-dictam constituto oratore a nobis magna cum instantia petito pronunciari adscribi inter sanctos eundem beatum Bennonem, cum iam omnia consummata essent, om-nesque Ecclesiae caeremonias consuetae super ea re rite servavisset, Deum prae oculis habentes, ad canonizationem eiusdem beati sub his verbis procedendum duximus et processimus.

§ 7. Ad laudem et honorem sanctae et individuae Trinitatis, et exaltationem fidei catholicae et christianae religionis aug-mentum, auctoritate Domini nostri Iesu Christi ac beatorum Petri et Pauli apo-stolorum et nostra, de fratrum nostro-rum consilio, decernimus et definimus bonae memoriae Bennonem, olim episco-pum Misnensem, sanctum esse, et in san-ctorum catalogo adscribendum, ipsum-que in eodem sanctorum confessorum catalogo describimus. Statuentes ut ab universali Ecclesia quolibet anno festum ipsius et officium, sicut pro uno confes-sore pontifice, sextadecima die mensis iunii, hoc est die depositionis suae, de-vote et solemniter celebretur.

§ 8. Et insuper eadem auctoritate om-nibus vere poenitentibus et confessis, qui annis singulis ad sepulcrum eiusdem S. Bennonis eadem die accesserint, septem annos et totidem quadragenae de iniunctis eis poenitentis misericorditer relaxamus.

§ 9. Quibus debite peractis, inchoato-que per nos ac decantato usque ad fi-nem a cantoribus nostris hymno, *Te De-um laudamus*, in illius etiam finem, car-dinali diacono in cantu dicente; *Ora pro*

Ipsiusque cata-
logo sanctorum
confes. adscri-
psit et festum e-
ius d e 16 iunii
agi iubet;

Indulgentias-
quae ea die an-
nis singulis ad
eius sepulcrum
a c c e d e n t i-
bus elargitur;

Missam deinde
celebrat cum o-
ratione et col-
lectis sancti
Bennonis, et in-
dulgentiam im-
partitur;

nobis, beate Benno, a choroque responso, *Ut digni efficiamur promissionibus Christi*, nos illico propriam orationem de eodem Sancto alta voce decantavimus dicentes: *Deus, qui nos beati Bennonis pontificis confessione gloriosa circumdas et protegis, da nobis et eius imitatione proficere, et intercessione gaudere. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.* Deinde vero a dicto choro responsum *Amen*; solemnem illie missam nos ipsi celebravimus de dicta tunc occurrente dominica prima post Pentecosten, collectas singulas sub una conclusione terminantes, additis etiam praedicta ceterisque specialibus eiusdem S. Bennonis collectis immediate sequentibus. Pro secreta videlicet: *Sanctus tuus, quaesumus, Domine, Benno confessor et pontifex nos ubique laetificet ut, dum eius recolimus merita gloriosa, apud te semper patrocinia sentiamus.* Cum sua conclusione videlicet, *Per Christum* etc. Deinde vero post communionem subiunximus dicentes: *Quaesumus, Domine, salutaribus repleti mysteriis ut sancti tui Bennonis confessoris et pontificis, cuius solennia celebramus, etiam intercessione adiuvemur,* cum simili conclusione. Et ita missam ipsam ad finem usque cum solitis caeremoniis, iuxta ordinarium apostolicum, illie debite terminavimus, indulgentiamque plenariam omnibus officio huiusmodi tunc astantibus devote elargiti sumus.

Has literas de-
super edil;

Eorumque tran-
sumptis credi
iubet;

§ 10. Praesentes literas in praemissorum testimonium concedentes ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis est, ac gloriosus vivit et regnat benedictus in saecula saeculorum.

§ 11. Ceterum, quia difficile foret etc.
Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Romae, apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimotertio, pridie kalendas iunii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 31 maii 1523, pontif. anno 1.

VI.

Contra christianam fidem susceptam abnegantes, sacramentis abutentes, sortilegiisque et maleficiis alios laedentes, ab inquisitoribus haereticae pravitatis graviter puniendos ¹.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, inquisitori Comensi. — Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Dudum, uti nobis exponi fecisti, per felix recordationis Iulium Papam II, praedecessorem nostram, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto quod, per quemdam Georgium de Casali, Ordinis fratrum Praedicatorum professorem et in civitate Cremonensi haereticae pravitatis inquisitorem deputatum, in nonnullis Lombardiae partibus et praesertim in locis, in quibus dictus Georgius inquisitor deputatus erat, repertae fuerunt quamplures utriusque sexus personae, propriae salutis immemores et a fide catholica deviantes, certam sectam facientes, fidem, quam in sacri susceptione baptismi susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, et obprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis et praesertim Eucharistiae sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum et patronum assumentes, eique obedientiam et reverentiam exhibentes, et suis incantationibus, carminibus, sortilegiis aliisque nefandis superstitionibus iumenta et fructus terrae multipliciter lae-

Inquisitores
Cremonae pro-
cedebant contra
maleficos et o-
bedientiam dia-
bolo praestan-
tes.

¹ Adversus maleficos et sortilegos vide quae dixi in constitutione 1 Innocentii VIII, *Summis*, tom. v, pag. 296.

Aliqui se illis
opponerant.

Iulius ergo II
inquisitorem
procedere con-
tra eos iussit

dentes, aliaque quamplurima nefanda excessus et crimina, eodem diabolo instigante, committentes et perpetrantes, in animarum suarum periculum, divinae Maiestatis offensam perniciosumque exemplum et scandalum plurimorum.

§ 2. Contra quas cum dictus Georgius tunc, ut asserebat, in dictis locis suae inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgii incumberebat officio, ipse Georgius processisset, nonnulli autem, tam clerici quam laici illarum partium, quaerentes plus sapere quam oportet, praemissa delicta ad eiusdem Georgii inquisitionis officium non pertinere temere asserentes et praesumentes, in populo errores et scandala seminaverunt, sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, et dicti Georgii officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediabant; ita quod, propter praemissa, personae praedictae ad delicta huiusmodi perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei obprobrium, animarum periculum et scandalum plurimorum.

§ 3. Dictus praedecessor volens (ne inquisitionis officii executio quomodolibet retardaretur, et labes haereticae pravitatis longe venena diffunderet) providere, dicto Georgio per quasdam suas in forma brevis literas commisit et mandavit quatenus in locis eiusdem Georgii inquisitioni deputatis de excessibus huiusmodi cognoscere, et contra quascumque personas, cuiuscumque conditionis et praerogativae forent, inquisitionis officium exercere et exequi; ipsasque personas, quas in praemissis culpabiles reperiret, una cum locorum ordinariarum vicariis, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere et punire deberet, secundum modum contra alios haereticos a iure et sacris canonibus statutum, contradictores quoscumque per censuram ecclesiasticam et

alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos vero qui in praemissis consilium, auxilium vel favorem praestarent, praefatus praedecessor noster eisdem indulgentiis uti et gaudere decrevit, quibus cruce signati contra alios haereticos, ex indulto apostolico eis concessis, tunc gaudebant et utebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur.

§ 4. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta et crimina huiusmodi contra fidem catholicam et christianam religionem sub iurisdictione inquisitionis Cremonensis committuntur et perpetrantur, sed omnibus aliis locis et dioecesibus, sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti Ordinis congregationis Lombardiae, in dies perpetrantur et committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto provisione et castigatione eis est earumdem literarum tenore providendum. Quare tu, sicut asseris, in civitate Comensi, ubi dictae pravitatis inquisitor existis, tam tuo quam omnium aliorum dictorum Ordinis et congregationis haereticae pravitatis inquisitorum ubilibet consistentium et deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari ut literas praedictas ad vos extendere et ampliare, aliasque desuper opportune dignaremur providere.

§ 5. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, literas praedictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus et per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te et alios Ordinis et congregationis huiusmodi inquisitores, tam in praesentiarum deputatos, quam in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi et cuilibet inquisitorum dirigerentur et directae fuissent, apostolica auctoritate, tenore praesentium extendimus, ipsasque literas tibi et illis, ut praemittitur, eisdem auctoritate et tenore concedimus.

Hic modo Pontifex, iusta de causa et delicta ab inquisitore Comensi,

Hic idem omnibus inquisitoribus mandat.

Contrariis derogat.

Transumptis credi iubet.

§ 6. Non obstantibus illis, quae idem Iulius praedecessor voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 7. Et quia difficile foret etc.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xx iulii m^oxxiii, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 20 iulii 1523, pontif. anno i.

CLEMENS VII

PAPA CCXXI

Anno Domini MDXXIII.

Die xix novembris, anno m^oxxiii, universalis Ecclesiae clavo praeficitur Iulius cardinalis Medices, archiepiscopus Florentinus et sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellarius, appellaturque Clemens VII. Pontificiam tiaram induit die xxvi mensis eiusdem. Fuit temporibus Caroli V imperatoris et Ferdinandi II regis Romanorum, et xiii promotionibus xxxiv creavit cardinales. Vixit in pontificatu annos x, menses x, dies vii. Obiit die xxv septembris m^oxxxiv, et sepultus est in basilica Vaticana, unde, sub Paulo III, corpus eius translatum est ad Sanctam Mariam supra Minervam. Vacavit Sedes dies septemdecim ¹.

I.

Canonizatio sancti Antonini, archiepiscopi Florentini, professoris Ordinis fratrum Praedicatorum Sancti Dominici, cum institutione suae festivitatis pro die ii mensis maii, ex constitutione Hadriani VI ².

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Praemium.

Rationi congruit, et convenit aequitanti ea, quae de Romani Pontificis gratia

1 Exclusis extremis. 2 Bullam hanc multis expurgavimus mendis, adhibito Bullario Domini- cano P. Ripoll nec non Raynaldo in Continuat. Baronii (n. 1.).

processerunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae super illis con- fectae non fuerint, suum debitum conse- quantur effectum.

§ 1. Dudum siquidem felicitis recorda- tionis Hadrianus Papa VI, praedecessor noster, pie praemeditans singulos, praeser- tim aqua regenerationis renatos populos, Propheta docente, misericordias Domini in aeternum cantare decere, magna- que profecto et mirabilia esse opera miseri- cordiae, quibus Salvator noster Iesus Chri- stus in salutem generis humani misera- tionis huius largissime sese effundere dignatus fuerat, quae, si ab initio creati hominis recensenda forent, nullae humane linguae ad id sufficere poterant, quia in- narrabile illud erat, quod, cum Deus ipse hominem creasset ad imaginem et simili- tudinem suam, illi, ut felicitatis aeternae particeps fieri, et in coelesti patria illa consortiis angelorum adseribi posset, benigne concesserat, si datae sibi divinitus legis non contempsisset imperium; neque tamen ipsum, legis huiusmodi trasgressorem factum, passa erat divina clementia penitus interire, quinimmo congruentes exhibere medicinas dignata extiterat, qui- bus a lege Domini aberrans in certam salutis semitam perduceretur, angelos destinando, qui ei divinam patefacere- rent voluntatem, ipsumque insta suaderent et ad implendum divina mandata opportune adiuverant.

§ 2. Mittendo etiam patriarchas gratiae suae spiritu repletos, qui exemplo sui to- tum humanum genus instruerent ad sal- utem.

§ 3. Necnon prophetas qui, Spiritu San- cto illuminati, omnibus non praesentia solum beneficia commemorarent, sed fu- tura etiam praedicarent.

§ 4. Illud vero erat maximum, et cui nullum aliud miserationis opus compa- rari poterat, quod ipse Dei Filius in per-

Magna et mi- rabilia Deus pro humani generis saluto operari dignatus est:

Angelos pri- mum destinavit;

Patriarchas po- stea misit,

Prophetas e- tiam,

Filium deinde proprium.

sona sua, naturam nostrae mortalitatis assumere, ac ea mysteria, quae de passione et morte sua per sanctorum prophetarum ora praedicata et annunciata fuerant, adimplere, ac per passionem et mortem suam huiusmodi, nos a perpetua morte liberare dignatus fuerat.

§ 5. Cumque praedecessor ipse, tot gratiis et beneficiis invitatus ac provocatus, nihil studiosius curare ac efficere, quam Eius voluntati ac mandatis parere atque obedire deberet; ipsisque in illis qui sibi, propter vitae integritatem ac sanctimoniam, dilecti fuerant, et per quos diversa et magna miracula ostendebat, sanctissimum nomen suum glorificari, ipsosque catalogo sanctorum adscribi, et ab universali Ecclesia claris honorum ac laudum praeconiis honorari mandaret; sicut etiam ipsa sancta Mater, Christi Salvatoris nostri huiusmodi sponsa, praedecessorem ipsum docebat, ut fidelium animas superna ac caelesti beatitudine fruenter debita reverentia prosequeretur, quos, dum in humanis adhuc agerent, ipsi Deo acceptos, post autem ab hoc saeculo migrationem, in beatorum numero collocatos et aggregatos esse intelligebat, dum fidelibus aliquo calamitatis genere oppressis, ac eorum suffragia implorantibus, divina omnipotentia in eorumdem coelestis beatitudinis testimonium, miraculose subvenire dignabatur; superna quoque patria illa Ierusalem ita omnium electorum salvatione laetabatur, ut quorum prestantiora erant merita, pro illorum uberioribus praemiis, copiosiora etiam gaudia percipiebat, quod in excessu mentis suae positus Isaias propheta sensisse videbatur, cum diceret: *Exulta et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus.*

§ 6. Praedecessor igitur ipse dicendum putavit: Exultent omnes angelorum chori,

qui, de evacuatarum sedium repletionem solliciti, humiles corde ac bonis et sanctis operibus praecellentes, per virtutum gradus, in beatas illas mansiones, unde superbi corruerant spiritus, perducere gaudent. Exultent quoque animae iustorum, qui, Christi vestigia sequuti, vitae huius stipendiis emeriti, ac mundi illecebris omnibus superatis, coelesti regno tandem perfriui meruerunt, et etiam tunc numerosiore coelestium civium populo laetarentur. Exultet universum coelum laudibus, resultet terra gaudiis, cum sanctorum editio laetitiam habeat plurimorum. Siquidem fidei zelus exigebat, ac iustitiae pietas postulabat ut quod pro salute plurimorum gerebatur, communibus ubique gaudiis et plausibus celebraretur. Praecipue vero praedecessor ipse etiam putavit exultare debere pontificem beatorum coetum et sacram illam doctorum concionem, inter quos sanctus Antoninus, postquam ex hac lacrymarum valle ad coelestem illam, quae sursum est Ierusalem (vocate ipsum Domino) migraverat, tanquam novum sydus gloriose micabat et fulgebat. Cumque eiusdem Antonini, archiepiscopi Florentini, ex civitate Florentiae oriundi, Ordinis Praedicatorum, vitae excellentia, casti mores, fructuosa praedicatio ac sanctissimorum operum perpetua coruscatio toti fere orbi nota esset, et ab omnibus praedicaretur, nos, tunc in minoribus constituti et tituli Sancti Laurentii in Damaso, tunc Sanctae Mariae in Dominica, diaconus, qui, ex concessione apostolica, ecclesiae Florentinae praeesse dignoscemur, et dilectus filius noster, tunc ipsius praedecessoris, Thomas tituli Sancti Sixti, tunc Ordinis Praedicatorum generalis magister, presbyter, cardinales, ac tunc priores libertatis et vexillifer iustitiae populi Florentini, necnon archidiaconus et dilecti filii capitulum

Idem S. Antoninum catalogo Ss. ascribere cogitavit, sicut apud eum pro canonizat. statutum fuerat.

Leo igitur, agnoscens ipsius Dei nomen glorificari, dum eius sancti venerant in terris,

ecclesiae Florentinae, considerantes ipsius Antonini archiepiscopi vitae sanctimoniam quotve et quibus miraculis, tam in vita quam post mortem, claruerat et in dies clarebat; desiderantesque ipsum, iuxta morem et ritum sanctae Romanae Ecclesiae, canonizationis dignitate praefulgere, ac sanctorum numero et catalogo aggregari, pia memoriae Leoni Papae X, secundum carnem fratri patrueli, etiam praedecessori nostro in dicta ecclesia Florentina tunc existenti, missa pontificali et aliis peractis solemnibus, humiliter supplicarunt ut gloriosae memoriae dicti Antonini archiepiscopi canonizationi intendere dignaretur.

Ideo processum desuper fieri commisit.

§ 7. Idem Leo praedecessor, eorum pio desiderio annuere volens, dilectis filiis magistris Jacobo Symonetae et Guillelmo Cassadoro, nostris, tunc ipsius Leonis praedecessoris, cappellani, et causarum Palatii Apostolici auditoribus commiserat ut ipsi et quilibet eorum de sanctitate vitae ceterisque virtutibus et miraculis eiusdem Antonini archiepiscopi se diligenter informarent; et habita super his informatione matura, ipsi Leoni praedecessori in consistorio suo secreto fideliter referrent, ut de fratrum suorum consilio, ad omnipotentis Dei laudem, efficere posset quae sanctorum patrum dogmata et sanctorum canonum institutiones, necnon iustitia et christiana caritas postularet atque requireret. Cumque auditores praefati, ad inquisitionem praemissorum procedentes, articulis et interrogatoriis datis, ac citatione legitima praecedente, sexaginta duos testes coram eis productos recepissent, eosque, praevio iuramento, examinassent, idem Leo praedecessor ex dicta civitate Florentiae ad aliam Urbem et Romanam Curiam redire proposuisset, dilectos filios Ioannem Mariam abbatem monasterii Vallis Umbrosae, Fesulanae dioecesis, et Anto-

nium Sacramorum, canonicum dictae ecclesiae Florentinae, ac Leonardum de Guasconibus, tunc vicarium episcopi Fesulani in spiritualibus generalem, dictorum auditorum loco, in causa canonizationis huiusmodi subrogaverat, eisque commiserat et mandaverat ut ipsi, vel duo aut unus eorum, ad ulteriorem praemissorum inquisitionem procederent, ac testes reciperent, eorumque attestaciones ac depositiones et omnia alia acta in scriptis fideliter redacta, sub eorum sigillo clausa, ad ipsum Leonem praedecessorem remitterent.

§ 8. Ipsique subrogati in causa inquisitionis huiusmodi ad ulteriora procedentes, quadraginta octo testibus coram eis productis, iuratis et examinatis, ac processu desuper formato et absoluto, illum, sub eorum sigillis clausum, ad eundem Leonem praedecessorem remiserant; et successive nonnullis aliis testibus, tam per praefatum vicarium quam nonnullos alios notarios, ad procuratoris fidelis civitatis Florentiae instantiam, examinatis, et eorum attestacionibus, etiam sub sigillo clausis, ad eosdem auditores remissis, et de eorum mandato per notarium causae in registro insertis, praefatus Iacobus, praesente eodem Guillelmo, die nona mensis decembris anni millesimi quingentesimi sextidecimi, omnia et singula in huiusmodi canonizationis causa, tam coram eis, quam dictis subrogatis et notariis acta, deducta et probata, plene, fideliter et diligenter eidem Leoni praedecessori et sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus in consistorio suo secreto retulerat.

Et commissari processum absolverunt et Leoni transmissum.

§ 9. Qua relatione facta, idem Leo praedecessor eam volens adhibere diligentiam et gravitatem, quam rei magnitudo postulabat, processus in ipsius canonizationis negotio factos venerabili fratri nostro, tunc

Leo praedictus eosdem processibus cardinalibus iterum examinandos dedit.

suo, Bernardino Ostiensi, tunc Sabinensi, episcopo, et tunc in humanis agentibus bonae memoriae Leonardo tituli S. Petri ad Vincula presbytero, et Bernardo S. Mariae in Porticu diacono, cardinalibus, per eos denuo diligenter examinandos, in dicto consistorio secreto, vivae vocis oraculo commiserat. Cumque idem Leo praedecessor praefatum Bernardinum cardinalem ad carissimum in Christo filium nostrum, tunc suum, Franciscum Francorum regem christianissimum legatum a latere suo destinasset, in eius locum dilectum filium nostrum, tunc suum, Innocentium S. Mariae in Dominica diaconum cardinalem subrogaverat.

§ 10. Ipsique Bernardinus ac Leonardus et Innocentius cardinales, in causa canonizationis huiusmodi rite procedentes, ac dicto processu una cum auditoribus et abbate praefatis, necnon dilecto filio Melchiorre Baldastino, iuris utriusque doctore, nostrae, tunc ipsius Leonis praedecessoris, aulae consistorialis advocato, iteratis vicibus diligenter examinato, et causa huiusmodi mature discussa, primo per Bernardinum episcopum die tertiadecima iunii anni millesimi quingentesimi decimoni, in uno multis et magnis in vita, deinde in alio consistorio secretis, per Leonardum cardinalem praefatum, post mortem ipsius Antonini archiepiscopi miraculis fideliter relatis, eodem Innocentio cardinale praesente et relationem per ipsos factam comprobante. Etsi, ex eorundem cardinalium relationibus, de vitae sanctimonia et humilitate aliisque virtutibus et miraculis eiusdem Antonini archiepiscopi plenissime constaret, quamplurimis tamen fide dignis testibus se offerentibus, ac super eisdem miraculis deponere volentibus.

§ 11. Idem Leo praedecessor, die vigesimaquinta mensis ianuarii anni mil-

lesimi quingentesimi vigesimi, eisdem Iacobo et Guillelmo auditoribus etiam commiserat et mandaverat ut, per se vel alium seu alios, tam in dicta Urbe, quam extra eam et ad partes, ad aliorum testium receptionem et illorum examinationem procederent, et deinde in dicto consistorio secreto referrent; ipsique Iacobus et Guillelmus auditores dilectos filios venerabilium fratrum nostrorum, tunc ipsius Leonis praedecessoris, archiepiscopi Senensis et Pistoriensis, ac eiusdem Fesulani episcoporum vicarios in spiritualibus generales, ac praefatum Antonium Sacramorum canonicum, iuxta tenorem commissionis eis factae, subdelegaverant, eisque et eorum cuilibet mandaverant ut super miraculis in vita et post mortem per ipsum Antoninum archiepiscopum factis testes reciperent, et, praevio iuramento, diligenter examinarent, eorumque dicta et attestations in scriptis redigerent, et euncta sub eorum sigillis clausa ad eos remitterent. Cuius commissionis vigore dilectus filius Ludovicus de Adimaris, praefati episcopi Fesulani vicarius in spiritualibus generalis, in causa canonizationis huiusmodi rite procedens, super eisdem miraculis centum quinquaginta et uno testibus coram eo, adhibito fidei procuratore huiusmodi, deductis, iuratis et fideliter examinatis, eorumque dictis in scriptis reductis, processum per eum absolutum et suo sigillo clausum ad eosdem Iacobum et Guillelmum auditores per proprium nuncium remiserat.

§ 12. Ipsoque processu per eosdem auditores recepto et aperto ac diligenter examinato, et facta per eos super illum in secreto consistorio fideli relatione, idem Leo praedecessor ipsius ultimi processus examen commiserat eisdem Bernardino episcopo et Innocentio cardinali, ac dilecto filio nostro, tunc ipsius Leonis prae-

Idem tamen Leo alios testes desuper recipi et examinari iussit;

Visoque processu, auditores Rotae illum de novo in consistorio retulerunt, et Leo a his praefatis revisionem ultimi processus commisit, cuius relatione habitabitis, sanctum

Pi successivo
orum veritas
la consistorii
Papae relati
lunt.

Antoninum canonizandum esse censuit de voto cardinalium.

decessoris, Achilli, tituli Sanctae Mariae Transtiberim presbytero cardinali, quem ipse Leo praedecessor loco eiusdem Leonardi cardinalis, vita functi, in huiusmodi causa subrogaverat; ipsique, omnibus processibus per eosdem Bernardinum et Achillem ac Innocentium cardinales de novo diligenter examinatis, facta per eos plena et fidei relatione, ac scrutatis eorumdem cardinalium votis, in eandem sententiam convenerunt, et Antoninum archiepiscopum ipsum canonizandum censuerunt. Deinde alio tempore, videlicet die quartadecima mensis decembris anni millesimi quingentesimi vigesimi, scrutatis votis omnium et singulorum cardinalium, qui numero trigintaseptem tunc in secreto consistorio aderant, una et eadem omnium sententia fuerat, ipsum videlicet Antoninum archiepiscopum canonizandum fore.

Et publicum consistor. pro absolvenda canonizatione indixit.

§ 13. Quibus peractis, idem Leo praedecessor, in vigilia Pentecostes anni millesimi quingentesimi vigesimi primi, publicum consistorium pro sexta feria post festum ipsius Pentecostes indixerat et teneri mandaverat, in quo idem Melchior publicam orationem de vita, sanctitate, moribus ac virtutibus ipsius Antonini archiepiscopi, necnon miraculis in vita et post mortem factis, et in processibus huiusmodi contentis atque probatis, ut ea in secretis consistoriis relata praelatis Curiae ac curialibus omnibus innotescerent, habiturus erat.

Sed morte praeventus fuit.

§ 14. Sed, cum ante dictam sextam feriam febre correptus fuisset, consistorium illud praelata sexta feria teneri non potuerat. Deinde impedimentis, ac postremo obitu eiusdem Leonis praedecessoris supervenientibus, in canonizationis huiusmodi negotio ulterius processum non fuerat.

§ 15. Idem Hadrianus praedecessor qui, post ipsius Leonis praedecessoris obitum,

divina favente elementia, ad summi apostolatus apicem assumptus fuerat, cum ad dictam Urbem, Domino concedente, pervenisset, et a nobis, tunc in minoribus constitutis, ut praefertur, ac Thoma card. S. Sixti praefato, ac venerabile fratre nostro, tunc ipsius Hadriani praedecessoris, Nicolao episcopo cardinali de Flisco, dicti Ordinis Praedicatorum protectore, ac eisdem prioribus libertatis et vexillifero iustitiae populi Florentini requisitus fuisset ut ad ulteriorem eiusdem canonizationis expeditionem procedere dignaretur, etsi omnino ipse Hadrianus praedecessor id facere intenderet, peste tamen in dicta urbe tunc ultra modum saeviente, id ipsum aliquantulum differre coactus fuerat.

§ 16. Postmodum vero, cum pestis ipsa per Dei misericordiam cessasset, ipse Hadrianus praedecessor, christiani gregis universalem curam gerens, pro debito pastoralis officii, militantem Ecclesiam coelesti ac triumphanti sponso illius conformare, et pro eius aedificationis implemento omnibus diligenter examinatis ac mature discussis, ipsum beatum Antoninum in catalogo sanctorum referendum esse duxit.

§ 17. De cuius quidem Antonini archiepiscopi origine, vita, moribus et fama, omissis in praesentiarum miraculis praemultitudine illorum, quae libello quodam impresso, ex ipso canonizationis processu per causae procuratorem fideliter excerpta et per ipsum fideliter revisa atque collata, continentur, aliqua ex multis ipse Hadrianus praedecessor duxit recensenda.

§ 18. Antoninus igitur ipse beatus in civitate Florentiae, quae inter cunctas Italiae civitates, cum multis aliis virtutibus et dotibus urbes insignes et praeclaras facientibus, tum maxime pietate ac religione semper floruerat, e Nicolao et Thomasia, sub timore Domini pie et caste viventibus, tamquam ex bona arbore bo-

Hadrianus VI, ad pontificatum assumptus, peste in Urbe saeviente, canonizationis abolitionem distulit;

Ea postea cessante, S. Antoninum canonizandum esse dixit;

Et pauca ex multis eius miraculis recenseri iussit;

Virginitatem inans vorit et conservavit;

num fructum faciente, ortus et ab eis bene et pudice educatus, cum primum per aetatem Deum sibi cognoscere licuerat, eligens Ei soli servire, ac mundi pompis omnibus renuntiare velle, sese ipsi Deo in totum dicaverat, ac in oratorio horti Sancti Michaelis dictae civitatis ante imaginem Crucifixi humiles ac devotas preces porrexerat ut virginitatem, quam illi voverat, usque ad ultimum vitae spiritum illius dono et gratia conservare posset. Imitaturus enim Christum ipsum, quem, de Virgine natum, virginitatem perpetuo conservasse constat, et secreta Dei contemplaturus, nullum gratius donum petere atque impetrare potuisset. Virginitatem namque servanti, tantum dabatur propius arcana et coelestia contemplari, ac divinarum rerum veritatem cognoscere, quantum ea virtus secretior erat, et a terrenis sordibus omnique corporis contagione et foeditate longius abest. Deus, qui scrutator est cordium, sinceram pueri mentem purumque animum introspicens, humilem ac sanctam eius orationem exaudiverat, eumque inter illos commendandum elegerat, quos in Apocalypsi praeviderat Ioannes sequentes Agnum quocumque iret, cantantes canticum novum ante thronum Dei, quod soli modulantur qui cum mulieribus non sunt coinquinati, et labent carnis atque immunditiam omnem execrati, amictuntur stolis albis, et corona immortalis gloriae decorantur.

§ 19. Puer igitur ipse a Deo electus, crebris ieiuniis, continua ad Deum praemeditatione, frequentibus circa orationem et studia vigiliis, etiam illum modicum aetatis calorem exstinguebat.

§ 20. Cumque tertiumdecimum attigisset annum, ut, humanis illecebris posthabitis atque contemptis, soli Deo eiusque mandatis servire, ac penitus vacare posset, Religionem Sancti Dominici, quae per ar-

dua tendit, ingredi statuerat, et die quadam devotionis fervore accensus ad domum eiusdem Sancti Dominici de Fesulis, dicti Ordinis, pergens, a priore dictae domus habitum per fratres dicti Ordinis gestari solitum sibi exhiberi magna cum humilitate petierat. Prior ipse, quem pueri tenerior aetas et Religionis austeritas ad habitum illum ipsi negandum, eius vero fervor ac devotio ad exhibendum inducebat, secum ipse cogitando, quoniam modo praematurum pueri desiderium differre posset, cum interrogaverat, quibus studiis vacaret; qui enim respondisset se decretorum lectioni operam dare, tunc prior, modum invenisse ratus, quo interponeretur anni donec maturior illi aetas accederet, dixerat non solere canonistis habitum dicti Ordinis exhiberi, nisi toto decretorum libro memoriae commendato.

§ 21. Quibus verbis fide adhibita, innocens simplexque ut columba puer, a priore discedens et domum paternam repetens, decretorum lectioni totis viribus incumbere ac vacare coeperat, adeoque sedula lectione ac assidua oratione profecerat, ut cum Sapiente merito dicere posset *Optavi et datus est mihi sensus*. Illuminatus enim ab eo, qui illuminat omnem sensum, et qui lux, via et veritas est, eiusdem anni spatii decretorum integrum memoriae mandaverat, quod, propter sui magnitudinem, tam brevi temporis spatii a quoquam vix legi posset.

§ 22. Quo peracto, lactus et alacer, quasi ad victoriae suae palmam accipendam properans, Fesulas redierat, ac priori asserens se integrum decretorum librum mandasse memoriae, dictum habitum, illis, qui librum huiusmodi memoriae mandassent, dari solitum, magna instantia postulaverat. Prior, secum considerans quam essent mirabilia opera Dei, accitis patribus ipsius domus, factoque memoriae

Sed repulsus, ad domum paternam rediit, et, anni spatii, integrum Decretorum librum memoriae mandavit;

Postea habitum Religionis suscepit,

Ieiuniaque et studia frequentavit;

Religionem S. Dominici anno suo aetatis XIII ingredi petiit;

periculo, illis rei miraculo stupentibus, ac inter se dicentibus *Quis putas puer iste erit?* de illorum unanimi consensu, eidem Antonino ipsum genibus flexis humiliter petenti, cum benedictione Domini exhibuerat.

In qua multum
proferit, et re-
formavit;

§ 23. In quo per quadragintaquatuor annos tanta humilitate ac vitae sanctimonia perseveraverat, talentum sibi a Domino creditum, non sudario alligans aut terrae infodiens, sed, ut providus dispensator, in communem utilitatem convertens, ut, qui eius innocentiam et puritatem noverant, dicere soliti fuerant, sibi videri quod in eo Adam non peccasset; adeoque ipsius Religionis servator fuerat, ut omnium fratrum oculos in se, tanquam lucidissimum exemplar ac rectissimam normam, converteret; ipsique fratres eum, tunc aetate iuvenem, aliorum regimini praeposuerant, invitumque coegerant ut domorum dicti Ordinis Italiae gubernacula susciperet, ac officium generalis vicariatus congregationis Tusciae regularis observantiae exerceret. In quo ita se laudabiliter gesserat, ac tantam animi et corporis humilitatem ostenderat, non solum doctrina, paternisque monitionibus (ut officium illud praelationis exigebat) subditos regens atque instruens, sed corporali etiam servitio et proprio servili ministerio utens, ut verus Christi miles eiusque sanctorum operum imitator ab omnibus indicaretur, et in eo dominicum istud verbum videretur impletum: *Qui maior est vestrum, sit ipse minister vester*. Nonnullas dicti Ordinis domos, in quibus regularis observantia relaxata fuerat, visitando, eas ad veram et sanctam regularem observantiam reduxerat.

Orat. cunctis,
vigiliis ieiuniis-
que et praedi-
cationibus in-
cumbat.

§ 24. Et ut se omnibus exemplar praeberet, ultra continuos animi et corporis labores, ac praeter assiduas in orationibus studiisque vigilias, a carnium esu quasi semper abstinuerat. Cilicium nunquam dimiserat, ac ferreo super nudam carnem

cingulo cinctus, nudam terram seu ligneas tabulas pro lecto habuerat, donec ad senectutis annos pervenerat, tunc enim strato ex paleis uti coeperat; ieiuniis aliisque corporis macerationibus supra tenues corpusculi vires continue poenitentiam agens, horas fere omnes diei ac noctis, ad arcana Dei contemplanda ac verbum eius evangelizandum et ea scribendum quae ad communem utilitatem et christianam religionem pertinent, sedulo ac iugiter impendebat; nec solum viva voce praedicando tunc viventibus, sed et posteris plurima librorum optimorum, tum in sacris literis, tum in naturalibus, tum maxime in moralibus scientiis monumenta utilissima relinquendo, prodesse studuerat.

§ 25. Quarum tam grandium atque adeo insignium virtutum fama permotus pia memoriae Eugenius Papa quartus, etiam praedecessor noster, ecclesiae Florentinae, tunc pastore carenti, de persona eius praeter omnem spem, providerat, ipsumque illi praefecerat in archiepiscopum et pastorem. Quod cum sibi nunciatum fuisset, haudquaquam huiusmodi nuncio lactatus fuerat, sed, ut omni humilitate plenus, tale onus humeris suis impar iudicaverat, ac statim cogitare coeperat quo pacto posset illo absolvi ac liberari. Suis igitur et amicorum literis eidem Pontifici supplicare non destiterat ut se in minoribus inter confratres suos relinquere, ac dictae ecclesiae de persona alterius, qui tantae dignitati magis idoneus esset futurus, providere dignaretur. Cogitaverat autem Sardiniam petere, ac ibi tantisper delitescere, donec alius eidem ecclesiae praeficeretur; sed, ut dici consuevit, *Homo cogitat et proponit, Deus autem disponit*. Nam, quanto magis reluctabatur ne archiepiscopalis dignitatis onus sibi imponeretur, tanto magis operabatur Deus ne alius quam ipse archiepiscopus crearetur. Siquidem ipsi ecclesiae et civitati Florentinae pariter consulere

Eugenius IV
archiepiscopum
Florentin. eum,
quomvis relu-
ctantem, crea-
vit.

volens, tum ipsum Eugenium Papam, tum etiam Cosmum Medices, qui tunc temporis in ipsa civitate ingenio, opibus et auctoritate ceteris praestabat, ac inter egregias animi dotes atque virtutes religionem in primis colebat, inspiraverat ut hominem, partim precum blanditiis, partim censurarum timore, compellerent ad consentiendum provisioni de se factae. Qui, cum illam Dei voluntatem esse agnosceret, ne illi contumacius velle resistere videretur, obedientiae iugo collum submiserat, ac Pontificis mandatis et Cosmi precibus (uti par erat) paruerat et obtemperaverat; ac non solum ipsi ecclesiae, sed etiam universae civitati Florentinae illiusque populo et gregi sibi commissio ita utiliter praefuerat, ut inde omnes intelligerent ipsum divino potius, quam humano consilio ipsi ecclesiae, pro illius populi salute, in archiepiscopum praefectum fuisse.

§ 26. Nam secum ipse reputans ad huiusmodi dignitates vocatos non luxui ac deliciis deditos esse oportere, sed omnibus, et praesertim subditis, frugalitatis ac virtutis exemplar esse debere, nihil prorsus de illo tenui ac simplici victu, quo per quadragintaquatuor annos in Religione usus fuerat, immutaverat; ipsamque paupertatem, quam, veluti sponsam charissimam semper dilexerat, constantissime retinuerat, etiam semper aliquid de necessariis usibus suis detrahens, ut largior erga pauperes ac liberalior esse posset. Octo familiaribus, inter quos unus erat religiosus, utens, qui pro archiepiscopatus negotiis vix sufficere poterant, charitatis et misericordiae operibus semper intentus. Nam ut hospitale, quod pauperum verecundorum dicitur, in dicta civitate, in eoque confraternitas pro illius regimine institueretur, praefato Cosmo viro pientissimo plurimum adiuvante, auctor fuerat; solent enim ipsius confraternitatis confratres egestate oppressis seu mendicare erubescantibus

uberes copiosasque eleemosynas largiri. Et ut ipse beatus Antoninus omnia misericordiae opera praestaret, infirmos ac etiam peste laborantes visitabat, illisque non solum de spiritualibus, sed etiam de temporalibus cibis et medicinis opportunis providebat; illisque interdum sibi paratos cibos, cum aliter prandere non posset, inaudita charitate largiebatur; nudos etiam propria quandoque tunica, cum iam omnia erogasset, vestiebat. Cumque omnes mensae suae archiepiscopalis fructus, redditus atque proventus in pauperum alimoniam, virginum dotes atque hospitalium sustentationem aliosque pios usus erogasset, ac pro temporum angustiis esset pauperum copia, et nihil aliud superesset unde pauperibus ipsis et indigentibus subveniri posset, a praefato Eugenio et recolendae memoriae Nicolao quinto ac Callisto tertio et Pio secundo, Romanis Pontificibus similiter praedecessoribus nostris, quibus ob vitae sanctitatem carus erat, non parvas pecuniarum summas in huiusmodi pios usus convertendas recipiebat, easque pauperibus ipsis distribuebat. Denique nullum caritatis et misericordiae genus erga carceratos, viduas et pupillos omittebat, memor scilicet verbi Pauli apostoli dicentis: *Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum.* In administranda iustitia, nullus iudicium eo tempore illi comparari poterat, ita ut praefatus Nicolaus praedecessor appellationes, quas a suis sententiis ad Sedem Apostolicam deferri contingeret, nulli alteri committi, sed ad eum ipsum examinandas remitti mandabat, ratus hominem ab omni odio, amicitia, prece, precio aliisque omnibus, quae iudicantium animos in sententiis dictandis perturbare ac pervertere solent, penitus alienum esse. Causas omnes ad eum delatas concordia componere aut celeri sententia definire studebat. Cuius iudicio fere omnes prop-

Opera pietatis
successive ipse
exercuit in ar-
chiepiscopatu;

terea acquiescebant, quia id ab ore sanctissimi viri, Deo sic inspirante, procedere existimarent. In corrigendis vitiis, emendandisque delictis ingenti utebatur severitate, ita tamen ut in eo misericordia cum iustitia coniuncta esse videretur. Fidei et ecclesiasticae libertatis defensorem se praebebat acerrimum, nec ullius minas formidabat. Cumque olim cives quidam Florentini insolentiores illi voluntatibus ipsorum se opponenti minati fuissent, ita responderat, ut ostenderet nihil sibi ex bonis terrestribus adimi posse, quo valde tristeretur, et se, ecclesia sua spoliatum, libenter ad Religionem et fratres suos reditum fore, qui lacti ac libentes eum, variis curarum oneribus levatum, exciperent. Clerum reformaverat, ac populum correxerat, pravosque civitatis mores emendaverat, ludos omnes prohibitos atque damnatos substulerat, superfluos mulierum ornatus restrinxerat, ac fere omnium cordibus devotionem spiritualem infixerat, quandoque fraeno, quandoque vero calcaribus, pro animarum et temporum qualitate, utens, ut, semotis seditionibus, sub Dei timore et caritatis zelo viverent, et in sancta religione persisterent.

Todem annum
agens LXX in
Domino obdormivit,

§ 27. Quibus animi virtutibus in dicto Ordine quadragintaquatuor, in archiepiscopatu vero tredecim annos continue, absque non solum culpa, sed etiam culpae suspitione usus, cum annum septuagesimum ageret, quod saepius praedixerat, susceptis de more summa cum devotione Ecclesiae sacramentis, bonis omnibus (si qua tunc illi remanserant) inter pauperes Christi distributis, cum lacrymis imagine Crucifixi amplexa, ac saepius iis repetitis verbis: *Servire Deo regnare est*, ac *Sancta et immaculata virginitas, quibus te laudibus effera nescio*, hilari atque lacto animo, coram suis caris religiosis fratribus orantibus et flentibus, sexto nonas maii anni millesimi quadringentesimi quinquage-

simi noni, ita immaculatam animam reddiderat Creatori, ut cum Apostolo dicere posset: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiae*.

§ 28. Postridie praefatus Pius praedecessor, cum viri sanctitatem iam pridem cognitam haberet, Florentiam ingressus, omnibus christifidelibus eius corpus, antequam sepulcro conderetur, visitantibus indulgentiam septem annorum et totidem quadragenarum concesserat. Ex quo tanta non solum ipsius civitatis, sed etiam circumvicinorum locorum multitudo confluerat, ut eius corpus per octo dies sepulcro tradi non potuisset, omnibus id videre atque osculari volentibus, multisque infirmis eius intercessione sanitatem a Deo implorantibus, eamque miraculose consecutis; qui, licet ex sanctis operibus suis beatus et sanctus ab omnibus eius vitam intuitibus aut famam integerrimam audientibus certissime crederetur, eam tamen opinionem auxerat manifesta et oculata visio dominica cuidam Tuccio, monacho monasterii Cistelli Florentiae, Cisterciensis Ordinis, in civitate ipsa Florentiae, et Constantio de Fabriano, tam sanctitate vitae claro quam scientia et doctrina, in dicto Praedicatorum Ordine professori, in civitate Aesculana oblata. Quorum uterque eadem noctis hora, qua dictus beatus Antoninus ad Dominum transivit, eius animam ab angelis in coelum visibiliter portari viderunt. Eandemque opinionem fidemque postea confirmabat magna et innumera miraculorum multitudo, quae omnipotens Deus, ipsius B. Antonini, inter coelestes beatorum choros recepti, meritis, tam dum in hac misera luce vixerat, quam vita functus, post mortem ipsam mundo manifestaverat. Siquidem, eius invocato nomine, daemoniaci a malis spiritibus liberati; diversorum morborum generibus oppressi

Et miraculis
postea claruit.

et a medicis omnino destituti, ac mortui et pro mortuis utique habiti revixerant, ac pristinae sanitati restituti, ac leprosi mundati fuerant. Praeterea claudi incessum, surdi auditum, muti loquelam, contracti motum liberum, caeci lumen recuperaverant; eiusque sanctitatis non modicae ipsi Hadriano praedecessori et toti populo testimonium perhibere poterant verba, quibus, vivente adhuc ipso beato antistite Antonino, idem Nicolaus praedecessor in canonizatione sancti Bernardini de Senis per eum facta usus fuerat; asserendo non minus ad Dei laudem Antoninum vivum, quam Bernardinum mortuum inter sanctos referendum putare.

§ 29. Quibus et aliis multis, quae per eundem Hadrianum praedecessorem revereri poterant, iure ac merito praedecessor ipse Hadrianus ad ipsius beati Antonini venerationem inducebatur. Egitque omnipotenti Deo quantas potuit gratias, quod praedecessorem Hadrianum ipsum dignum reddiderat, per quem canonizatio ipsa celebraretur¹. Cumque, praeter magna et multiplicia ipsius beati Antonini merita et mirabilia signa, per divinam potentiam ad eius intercessionem mortalibus ostensa, quae in libellum, ut praefertur, a diligenti et fideli procuratore causae, ex processu et testium dictis, redacta et impressa, adeo multa essent et probatissima et vera, ut per se Hadrianum praedecessorem huiusmodi ad canonizationem eandem faciendam facile persuadere possent; sciretque ipse Hadrianus praedecessor nihil numquam fere ab omnibus regibus et principibus christianis, etiam a clarae memoriae Maximiliano in imperatorem electo tunc in humanis agente, maiore instantia a praefato Leone et ab eodem Hadriano praedecessoribus postula-

¹ Ripoll hic addit: *Cuius celebratio ideo forsitan eidem Leoni praedecessori permissa non fuerat, ne ad eam, patriae potius affectione quam iusto devotionis zelo motus videretur, aut non euncta recte inspicientibus indicaretur* (n. r.).

tum ac prope flagitatum fuisse, durum et quodammodo impium ipse Hadrianus praedecessor arbitratus fuerat, eos tam pio ac devoto desiderio suo diutius frustrari. Ne igitur ipse Hadrianus praedecessor tam praefatis principibus pie supplicantibus ac Spiritui Sancto resistere videretur, qui per os Prophetarum laudare Deum in sanctis suis iubet, consistorium publicum habuerat, in quo, cum, pro ulteriori executione, praefatus Melchior advocatus omnia de ipsius beati viri vita, moribus et miraculis copiose percensuisset, ipsique Hadriano praedecessori pro parte eorundem regum, ducum, principum ac plurimorum praefatorum, episcoporum, capitulorum ac Religionum humiliter supplicasset ut ad eiusdem canonizationem, matura deliberatione praehabita, procedere dignaretur, idem Hadrianus praedecessor, de re relatis coram eo in primis humiliter Deo gratias agens, magna multitudine astante, in triduum orationes ieiuniaque induxit ut Deus omnipotens ipsi Hadriano praedecessori quod factu optimum in hac re foret ostendere dignaretur, nec pateretur militantem Ecclesiam suam errare, qui se triumphanti conformare consueverat.

§ 30. Triduo deinde elapso, omnes, qui in Romana Curia erant, praefatos iussit in suo secreto consistorio convenire, qui, processibus super ipsius beati Antonini vita, moribus, fama et miraculis editis per ipsum Melchiorem advocatum breviter repetitis, ad unum interrogati quid super huiusmodi negotio faciendum censerent, in eandem sententiam convenerunt, beatum videlicet Antoninum canonizandum esse.

§ 31. Ipse ergo Hadrianus praedecessor, Dei nutum et voluntatem sequens, attendensque iustum ac debitum esse ut quos Deus honorat in coelis, venerationis officio laudarentur et glorificarentur in terris, eum ipse potius laudetur et glorificetur in

Postea, convocatis in consistorio praefatis et processibus repetitis, fuit dictum quod canonizandus est S. Antoninus.

Hadrianus ita, ceteris aliis rite et recte praefatis, S. Antoninum canonizavit, et sanctorum confessorum numero adiecit;

Idem Hadrianus
Vl de praedictis
Deo gratias egit,
et in triduum
orationes et ieiunia induxit.

illis, qui est laudabilis et gloriosus in saecula, diem illum canonizationis ipsius beati Antonini in medio basilicae Principis apostolorum de Urbe, quo maxima omnis generis ordinisque multitudo confluerat, celebrandae statuerat, ubi, astante populo et universo clero, de vita et fama et miraculis eiusdem Antonini, humili devotione neque pleno sermone per eundem Hadrianum praedecessorem, ut moris est, habito: deinde litaniam et hymno *Veni Creator Spiritus* devote cantatis, ac reliquis omnibus legitime peractis, praedictus Ordinis Praedicatorum in causa procurator in medio stans, dictumque illud beati Ioannis apostoli clara voce proponens, videlicet: *Tres sunt qui testimonium dant in coelo, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus*, probaverat ipsas beatae Trinitatis personas testimonium perhibere quod beatus Antoninus in coelis esset. Patrem videlicet in miraculorum potentia, Filium in doctrinae sapientia, et Spiritum Sanctum in vitae ipsius bonitate. Et propterea non solum nominibus omnium, qui antedictam canonizationem fieri supplicaverant, sed etiam ex parte ipsius sanctae ac summae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti, quatenus ipse Hadrianus praedecessor eundem B. Antoninum sanctum pronunciare dignaretur postulaverat. Ea propter Hadrianus praedecessor huiusmodi, considerans quod in eadem canonizatione non permisurus esset Deus ipsum errare, qui omnia in ea quomodolibet requisita observata fuisse cognoverat et observari fecerat, prout observaverat, sub data videlicet pridie kalendas iunii, pontificatus sui anno primo, de eorundem fratrum suorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium omniumque praelatorum in Romana Curia existentium unanimi consensu et maturo consilio, de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius au-

toritate confisus, beatae memoriae Antoninum Florentinum, sacrae theologiae professorem, ex gremio sacri Ord. Praedicatorum et ex officio vicariatus generalis congregationis Thusciae regularis observantiae huiusmodi in archiepiscopum Florentinum assumptum, sanctum esse, et aliorum sanctorum Dei catalogo adscribendum et aggregandum fore, ac fideliter firmiterque teneri debere decrevit, ipsumque sanctorum confessorum et doctorum, quos sancta Dei veneratur Ecclesia, consortio solemniter adscripsit aggregavitque, ac eum tanquam sanctum publice privatimque colendum esse declaravit ac voluit.

§ 32. Statuitque et mandavit universis venerabilibus fratribus nostris, tunc suis, patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis diutorum, ac patriarchalium, metropolitanarum et cathedralium ecclesiarum capitulis et quorumvis Ordinum, tam Mendicantium quam non Mendicantium, professoribus, nec non quibuscumque ecclesiasticis personis, ut festum ipsius sancti Antonini, secunda die mensis maii, qua die, nexu carnis soluta, eius anima preciosa coelos ascenderat, singulis annis solemniter et devote celebrarent, divinum officium, veluti pro uno confessore pontifice et doctore, tam publice quam privatim, prout contingeret, persolvendo. Dilectis vero filiis fratribus dicti Ordinis Praedicatorum huiusmodi officium, sub duplici festo et maiori, eum octavis, eo modo quo aliorum dicti Ordinis Praedicatorum sanctorum celebrare festa, tam in die quam in octavis consueverant, etiam in vacantiis feriarum hebdomadarum in provincia, iuxta consuetudinem Ordinis praefati, celebrandi concessit facultatem.

§ 33. Quibus debite peractis, inchoatoque per eundem Hadrianum praedecessorem et decantato, ac ad finem usque a cantoribus prosecuto hymno *Te Deum lau-*

Festumque ipsius die secunda maii celebrari iussit;

Decantato postea hymno *Te Deum laudamus* etc., orationem propriam de ipsius S. Antonino

reritavit, et missam tunc currentem de Dominica Trinitatis celebravit.

Secreta

Oratio post communionem.

Indulgent. assistentibus officio et futuræ S. Antonini translationi concessit.

damus; in illius etiam fine cardinali diacono in cantu dicente, *Ora pro nobis, B. Antonine*; a choroque responso, *Ut digni efficiamur promissionibus Christi*, ipse Hadrianus prædecessor illico propriam orationem de eodem sancto alta voce decantavit, quæ talis est, videlicet, *Gregem tuum, quaesumus, Pastor æternæ, custodi, et quos, beati præsulis Antonini, a te virginitatis et pietatis speciali prærogativa dotati, doctrina salutis illustras, eiusdem etiam semper tuere præsidiis. Per Dominum nostrum Iesum Christum* etc. Deinde vero a dicto choro responso *Amen*, solemnem illic missam idem Hadrianus prædecessor celebravit de dicta tunc currente dominica Trinitatis, collectas singulas sub una conclusione terminans, additis etiam prædicta ceterisque specialibus eiusdem sancti Antonini collectis immediate sequentibus. Pro secreta videlicet :

§ 34. *Munera, quæ in solutiferæ passionis Filii tui memoriam sacrificantes offerimus, quaesumus ut, beato Antonino confessore tuo atque pontifice assistente, nobis ad salutem provenire concedas. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum* etc. Deinde vero post communionem subiunxit, dicens :

§ 35. *Quaesumus, Domine Deus noster, ut, coelesti et admirabili Sacramento salutis nostræ refecti, beati antistitis Antonini confessoris tui auxiliis semper adiuti, et abstrahamur a noxiis et ad salutaria dirigamur. Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum* etc., cum simili conclusione: et ita missam ipsam ad finem usque, cum solitis caeremoniis, iuxta ordinarium apostolicum, illic debite terminavit.

§ 36. Indulgentiamque plenariam omnibus officio huiusmodi tunc assistentibus devote concessit. Quam etiam plenariam indulgentiam similiter omnibus et singulis fidelibus, in die, qua contingeret translatio-

nem fieri sacri corporis eiusdem beatissimi Antonini, de loco ubi humiliter tunc iacebat in terra, in ecclesia S. Marci Florentina, Ordinis Praedicatorum, ad eminentiorem et honorabiliorem locum per fratres dictae ecclesiae, in eadem Sancti Marci ecclesia, ad honorem et laudem Dei et ipsius Sancti, convenientibus et manus adiutrices porrigentibus, tam pro se ipsis viventibus, quam pro defunctis et absentibus seu infirmis aut corporaliter accedere impeditis, mittentibus, pro ea consequenda, ad dictam ecclesiam eleemosynam a primis vespers translationis ipsius et deinde per totam octavam eiusdem, pro una vice tantummodo duraturam, volens ut, ad effectum prædictae indulgentiae consequendae, tam prior domus ipsius ecclesiae S. Marci, quam alii duodecim fratres per eundem ibidem confessores deputandi possent absolvere omnes confitentes ab omnibus casibus et censuris, a quibus de iure episcopi et dioecesani poterant, et vota similiter commutare. Ac etiam in loco sepulturae eiusdem sancti Antonini, in depositionis suae die, videlicet secunda maii huiusmodi, perpetuo duraturam, quadraginta annorum et totidem quadragenarum indulgentiam annuatim condonavit.

§ 37. Ne autem de canonizatione, decreto, adscriptione, aggregatione, declaratione, voluntate, statuto, mandato, concessionibus et condonatione prædictis, pro eo quod super illis ipsius Hadriani prædecessoris literae, eius superveniente obitu, confectae non fuerunt, valeat quomodolibet haesitari, volumus, et præfata apostolica auctoritate decernimus quod canonizatio, quam tam communis dictae civitatis Florentinae quam nostris, qui eidem ecclesiae Florentinae præeramus, impensis, summo desiderio ac diligentia fieri procuravimus, ac decretum, adscriptio, aggregatio, declaratio, voluntas, statutum, mandatum,

Hadrianus tamen obiit, literis non exco-
tis, quas huius-
modo Pontifex ex-
pediri mandat.

concessionem et condonatio praedictae perinde a dicta die pridie kalendas iunii suum debitum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Hadriani praedecessoris literae, sub eiusdem die data confectae fuissent, prout superius enarratur; quodque praesentes literae ad probandum plene canonizationem, decretum, adscriptionem, aggregationem, declarationem, voluntatem, statutum, mandatum, concessionem et condonationem Hadriani praedecessoris huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

Easque solim-
niter publicari
iubet;

§ 38. Nos enim omnes et singulos in dignitate constitutos, in virtute sanctae obedientiae, requirimus et monemus quatenus universis clericis et populis suarum civitatum et dioecesium et parochialium, praesentes nostras literas solemniter publicantes, eosdem hortentur ut Deus ipse, a quo bona cuncta procedunt, ipsius sancti doctoris et confessoris Antonini meritis et precibus exoratus, militantem Ecclesiam, apostolicam fidem et cunctos christifideles, a paganorum et aliorum infidelium et haereticorum tueatur incursibus, et a periculis semper protegat atque defendat; ac illam quam nobis mundus dare non potest pacem, hostium omnium sublata formidine, firma cum tranquillitate concedat. Utque, post huius vitae militiam, depositumque pastoralis officii ministerium, una cum grege nobis credito, ad sempiterna tandem gaudia pervenire mereamur.

Eum tran-
scriptis credi
praecipit.

§ 39. Demum, quia difficile foret etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimotertio, vi kalendas decembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 26 novembris 1523, pontif. anno 1.

II.

Gratiae, immunitates et privilegia abbatis conventus fratrum S. Antonii Viennensis, Ordinis S. Augustini, ex constitutione Leonis X¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Rationi congruit, et convenit honestati ut ea, quae de Romani Pontificis gratia processerunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae desuper confectae non fuerint, suum sortiantur effectum.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem felicis recordationis Leoni Papae X, praedecessori nostro, pro parte dilecti filii Theodori, abbatis monasterii S. Antonii de S. Antonio, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, Ordinis S. Augustini, Viennensis dioecesis, exposito quod, licet alias praefatum monasterium, in quo corpus eiusdem gloriosi S. Antonii requiescebat, et ad quod multi christifideles, Altissimo et eidem S. Antonio vota sua reddituri, in dies conveniebant, per olim Francorum regem fundatum, necnon praeceptoriae, domus et alia loca Religionis ipsius S. Antonii a primaeva eorum institutione aliorum christifidelium eleemosynis fundata extitissent, et quasi nulla alia bona immobilia haberent; fructusque, redditus et proventus domorum Religionis huiusmodi seu illarum praeceptoriarum, etiam generallium, in quaestuis, quae per religiosos ipsius Religionis, seu ab eis deputatos nuncios quaestores pro tempore per diversa loca fiebant, et eleemosynis, quae in dies a christifidelibus erogabantur, consistentes, incerti existerent; ac potissime in ipso monasterio Sancti Antonii et aliis praeceptoriiis, domibus et locis prae-

Leo X et, ante eum,

¹ Privilegia huius Ordinis vide in tom. IV, constitutione XI Bonifacii VIII, *In dispositione*, pag. 145.

dictis seu illorum hospitalibus, ex bonis et quaestuis ac eleemosynis huiusmodi ingis et indefessa hospitalitas observaretur; pauperes horrendo morbo S. Antonii nuncupato laborantes et languentes et aliae miserabiles personae undique confluentes alerentur, vestirentur et gubernarentur, ac peregrini reciperentur, et quam plura caritatis opera, eiusdem S. Antonii contemplatione, exercerentur.

§ 2. Et etiam alias pie memorie Callistus II, listus secundus, qui, singulari devotione ductus, ad monasterium ipsum se personaliter conferens, illius ecclesiam consecraverat.

Urbanus IV, Gregorius X, Benedictus XI, Nicolaus IV et Martinus V, Calistus III, Pius II, Sixtus IV, Alexander VI et Iulius et alii Pontifices, etiam praedecessores nostri, tunc sui, ad plenum informati, et animo revolventes Religionem ipsam hospitalitate continua onustam, et eidem Religioni in hospitalitate huiusmodi servanda et utriusque sexus illius personis manutene-
Urbanus IV, Gregorius X, Benedictus XI, Nicolaus IV et Martinus V, Calistus III, Pius II, Sixtus IV, Alexander VI et Iulius et alii Pontifices plurima privilegia, et praesertim quaestuandi pro hospit. manutentione concesserunt.

dis ingentia onera incumbere, quae abbas monasterii S. Antonii et praecceptores Religionis huiusmodi, absque quaestuis et eleemosynis praedictis, subire et manutene-
 re non poterant, sed loca Religionis et hospitalitatem huiusmodi deserere, et ab innumeris, quae in ipsis locis celebrari et exerceri consueverant, divi-
 norum celebrationibus et pietatis operibus cessare, victumque vagando et mendicando miserabiliter quaerere cogerentur, monasterio et Religioni S. Antonii huiusmodi, ac eiusdem monasterii pro tempore existenti abbati et dilectis filiis conventui ac praecceptoribus et aliis ipsius Religionis personis, domibus et locis quamplura et diversa privilegia, praerogantias, facultates, indulgentias, con-

cessionones, etiam quaestuandi et quaestuas fieri ac percipi mandandi, necnon gratias et indulta concessissent.

§ 4. Et Sixtus ac nonnulli alii ex praedecessoribus huiusmodi, quod praecceptoriae et alia beneficia dictae Religionis quibusvis aliis, quam dictum Ordinem expresse professis, ac de regis Francorum pro tempore existentis expresso consensu, non commendarentur statuissent ac prohibuissent.

§ 5. Nonnullique ipsorum praedecessorum interdum indulgentias et privilegia aliis Ordinibus, etiam exemptis, concessas et concessa, consideratione vel causa aliqua, etiam intuitu cruciatae contra infideles aut spoliatorum et damnorum pro fide catholica illatorum, seu basilicae Principis Apostolorum de Urbe et aliarum ecclesiarum aut piorum locorum fabricarum, suspendendo, Religionem S. Antonii huiusmodi illaesam praeservavissent.

§ 6. Eamque a quibusvis impositionibus, apostolica vel ordinaria aut alia auctoritate, quacumque ratione, impositis, necnon decimis, oneribus et aliis gravaminibus et solutionibus exemissent.

§ 7. Ac quod oblationes et alia pia relictata vota et bona, quae in cappellis, oratoriis, hospitalibus, ecclesiasticis beneficiis et aliis piis locis, sub ipsius S. Antonii invocatione, pro tempore offerentur, pie largirentur, ut Religionis eiusdem Sancti Antonii essent et esse censerentur declaravissent.

§ 8. Necnon privilegiis, Ordini, Religioni per eosdem praedecessores et Sedem Apostolicam concessis, etiam praetextu clausulae in supplicationibus apponi solitae, videlicet, cum derogatione privilegiorum et indultorum Religioni Sancti Antonii concessorum, in literis latissime extendenda, minime derogari posse forsitan voluissent.

1 Const. non posui, uti hic sufficienter relatum.

Sixtus IV decrevit beneficia Ord. S. Antonii tantum Regularum professis conferri posse l.

Nonnulli ex dd. Pont. gratias d. Ord. praeservarunt, etiam si aliorum privilegia suspendere-
 rint;

Exemptumque a solutione impositionum esse voluerunt;

Legata etiam piis locis Sancti Antonii relictata, d. Religionis esse declaraverunt;

Privilegiisque dicti Ordinis derogari prohibuerunt.

Leo X supra-
dicta approba-
vit etc.

§ 9. Et idem Leo praedecessor voluit, privilegiaque ipsa approbavisset, prout in diversis praedecessorum praedictorum desuper confectis literis plenius contineri dicebatur, et ut a nonnullis asserebatur; alias, antequam supplicationes Religionem huiusmodi concernentes eisdem praedecessoribus porrigerentur, per protectores ipsius Ordinis tunc existentes, an Ordini et illius privilegiis huiusmodi contrariarentur inspicere, et si contrariae essent, lacerari consuevissent.

Sed praefata
privilegia de fa-
cto non serva-
bantur, et Ordo
S. Antonii multa
damna patieba-
tur,

§ 10. Nihilominus, cansantibus sinistris eventibus aut hominum malitia, et pululante cupiditate vel alias, a certis annis tunc citra, Religionis huiusmodi sic exemptae tot annis illaesa privilegia, immunitates, indulgentiae et indulta, praetextu cruciatarum ac fabricarum dictae basilicae et aliarum ecclesiarum, fore annuatim suspensa, moderata et modificata; ac abbas, conventus et personae Religionis huiusmodi, nedum ratione bonorum illius immobilium, sed etiam mobilium et quaestuarum, eleemosynarum per illius religiosos aut ab eadem deputatos fieri solitarum, et decimarum et impositionum solutionum, sub diversis censuris et poenis compulsi; et, quod deterius erat, privilegia huiusmodi, in genere et in specie, importunitate vel praecoceptione revocata; ac nonnulla bona immobilia et quaestuae ac beneficia ad ipsam Religionem spectantia ab illis praeeptoriis et hospitalibus dismembrata, ac aliis beneficiis, absque abbatis praefati consensu, applicata et unita, ac forsitan in alia beneficia erecta fuerant; ipsaque bona immobilia, quaestuae et beneficia, etiam absque aliqua recognitione ipsius abbatis, tanquam applicata et unita, ac erecta et praescripta, a diversis communitatibus seu personis ecclesiasticis et saecularibus detinebantur; et nonnullarum ecclesiarum capitula, necnon locorum communitates,

et earundem communitatum particulares, ac aliae saeculares et regulares personae, quae pias eleemosynas et oblationes ad honorem eiusdem Sancti Antonii Religionis huiusmodi largiri et facere consueverant, illas tunc facere minime curabant; ac contra privilegia et indulta praedicta, per longissima tempora inviolabiliter observata, nonnulli locorum ordinarii, cathedraliumque et collegiatarum canonici, necnon parochialium ecclesiarum rectores, suarum conscientiarum prodigi, medietatem aut aliquam partem quaestuarum, eleemosynarum praedictarum exigere, et literas licentiae quaestuas huiusmodi faciendi Religionis seu eorum nunciis praefatis denegare non expavebant; nonnullique diversorum aliorum Ordinum, ecclesiarum et hospitalium quaestores, praetextu quorundam privilegiorum illis forsitan tunc noviter concessorum, quaestuas nolis et campanellis sonantibus faciebant; ac sub ficto nomine, quod eidem sancto Antonio offerebant, surripientes nolas seu campanas porcis et aliis animalibus appendebant; et, quod dolenter referendum erat, communitates et aliae personae huiusmodi, certa oratoria, cappellas, beneficia ac forsitan hospitalia sub dicti S. Antonii nomine fieri, et in illis eiusdem S. Antonii figuram et imaginem depingifacientes, oratoria et hospitalia ac beneficia ipsa, sub invocatione eiusdem sancti, apostolica seu ordinaria auctoritate, erigi procurabant; et illorum praetextu, eleemosynas et alia pia relicta, quae Religionis huiusmodi; pro languidorum et pauperum in illis hospitalibus degentium, necnon religiosorum, die nocteque in monasterio, domibus, praeeptoriis ac aliis locis dictae Religionis Altissimo famulantium, sustentatione relinquebantur, de facto percipiebant, detinebant, occupabant, ac in damnabiles eorum usus convertiebant, eisdemque ab-

bati et conventui ac Religioni subiaci recusabant, in animarum suarum periculum.

§ 11. Propter quae Religio huiusmodi eatenus gravem passa erat et in dies patiebatur iacturam, ac in maximam lapsa erat et diutim lahebatur ruinam, et hospitalitas in hospitalibus Religionis huiusmodi, prout consueverat, non observabatur; divinus cultus ac Religionis huiusmodi facultates diminuiebantur; religiosique et aliae ipsius Religionis personae maximis necessitatibus circumveniebantur, et Religio huiusmodi ad nihilum reducebatur.

Et fere ad nihilum reducebatur.

§ 12. Unde, pro parte dicti Theodori abbatis, qui, paulo ante apud Sedem Apostolicam constitutus, asseverat se etiam ad id assiduus querelis praeceptorum et religiosorum dictae Religionis, ac in illius hospitalibus degentium utriusque sexus languidorum et aliarum miserabilium personarum excitatum, cui ¹ Leoni praedecessori fuit humiliter supplicatum ut privilegia, praerogativas, immunitates, exemptiones, libertates, praerogativas, facultates, indulgentias, concessionem et indulta praedicta approbare et innovare, alias super eis opportune providere de benignitate apostolica dignaretur.

Abbas dicti Ordinis praedictorum privilegiorum et gratiarum innovationem et confirmationem a Leone X petierat.

§ 13. Idem Leo praedecessor, qui, ad sacrum apostolatus ministerium, divina disponente clementia, evocatus, monasteriorum et aliorum piorum locorum omnium suae curae commissorum necessitates paterna consideratione pensabat; et ut illis ac personis in eis sub suavi Religionis iugo Altissimo famulantibus et ad ea hospitalitatis causa divertentibus, opportuna in suis necessitatibus subsidia corresponderent, ac eorum conservatio, quies et augmentum provenirent, opem et operam, quantum sibi ex alto concedebatur, favorabiliter adhibebat; et illa, quae propterea per praedecessores suos

Romanos Pontifices provida deliberatione concessa comperiebat, ut firmiter et illibata servarentur, libenter approbat, ac de novo concedebat, aliasque provisiones congruas desuper adiciebat, prout etiam catholicorum principum exposcebat devotio, et id conspiciebat in Domino, salubriter expedire; quique Religionem huiusmodi S. Antonii in visceribus gerebat caritatis, et illam nedum conservari, sed in melius dirigi suis potissime temporibus sinceris desiderabat affectibus, praefatum Theodorum abbatem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existeret, ad effectum infrascriptorum dumtaxat consequendum, absolvit et ut absolutum fore censeretur, huiusmodi supplicationibus inclinat, consideratione etiam carissimorum in Christo filiorum nostrorum, tunc suorum, Caroli imperatorem electi Romanum et Hispaniarum catholici, necnon, qui dicti monasterii fundator et protector existeret, Francisci Francorum christianissimi, regum, eidem Leoni praedecessori desuper per eorum literas humiliter supplicantium, sub datis videlicet iv nonas octobris, pontificatus sui anno nono, omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, praerogativas, facultates, indulgentias, concessionem, gratias, indulta monasterio, Religioni, abbatiae, conventui et personis praedictis, per praefatos et quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, tunc suos, concessa, et singulas ipsorum praedecessorum et suas desuper confectas literas et in eis contenta quaecumque auctoritate apostolica approbavit et innovavit, ac ea omnia et singula, prout per praedictos praedecessores concessa fuerunt, de novo, ita quod abbas

¹ Legimus eadem (n. r.).

et conventus, necnon praeceptores et personae praefatae, privilegiis quibus tempore Sixti et Innocentii ac Alexandri et aliorum praedecessorum praefatorum uti poterant et utebantur, etiam in Urbe et Curia Romana, libere et licite uti possent, concessit, illaque robur perpetuae firmitatis obtinere et inviolabiliter observari debere.

Nesque nonnisi
certa hic data
forma observa-
ta, derogari pos-
se decrevit;

§ 14. Necnon de cetero, perpetuis futuris temporibus, singulas praedecessorum huiusmodi ac supra et infra scriptas conficiendas literas, necnon privilegia, immunitates, indulgentias, praerogativas, facultates, exemptiones, concessionem, gratias, indulta et alia in eisdem literis contenta, sub literis per eundem Leonem praedecessorem alias venerabili fratri nostro, tunc suo, moderno episcopo Meldensi, super suspensione et modificatione indulgentiarum ac privilegiorum dictae Religionis Sancti Antonii, sub data videlicet duodecimo kalendas septembris, dieti pontificatus anno septimo, ultimo concessis, et aliis quibuscumque, etiam quae per Leonem et alios praedecessores huiusmodi, etiam contemplatione fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe praedictae, a quarta feria cinerum fieri consueverant, revocationibus, suspensionibus, modificationibus generalibus vel specialibus, etiam si in specie de Religione Sancti Antonii huiusmodi specialis, nominata et expressa mentio fieret; etiam in subsidium sanctae cruciatiae contra infideles aut dictae basilicae, necnon aliarum etiam patriarchalium, cathedralium vel aliarum ecclesiarum, monasteriorum ac aliorum quorumcumque piorum locorum, ac occasione damnum etiam per infideles illatorum, et bonorum oblatores aut in recompensam laborum Romano Pontifici et Sedi Apostolicae, etiam contra dictos infideles impensorum, etiam motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis

plenitudine, et eum quibusvis clausulis, etiam derogatarum derogatoriis et alias qualitercumque efficacissimis et insolitis, eatenus factis et in posterum faciendis, minime comprehendi posse neque debere, sed ab illis semper excepta; ac quoties huiusmodi suspensiones, revocationes et modificationes emanarent, toties quoties in pristinum et eum, in quo, antequam illae emanassent, erant, statum restitutae, repositae et plenarie reintegratae essent; et si illa per Leonem praedecessorem aut eius successores Romanos Pontifices pro tempore existentes, importunitate aut etiam motu simili vel alias revocari, suspendi aut modificari contingeret, revocationes, suspensiones et modificationes huiusmodi, nisi ille, de consilio venerabilium sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium tunc et pro tempore existentium, consistorialiter habito, et eum trina intimatione per literas apostolicas sub plumbo, ita ut semper et qualibet vice trimestre intercederet, eisdem Carolo electo et Francisco regi ac aliis Romanorum imperatoribus sive in imperatores electis, ac Francorum regibus et eorum successoribus pro tempore existentibus facienda, ac eorum, per diversas literas ipsorum propriis manibus subscriptas et parvis eorumdem sigillis munitas, et non alias, aliter nec alio modo, expresso accedente consensu, fierent, suffragari; nec privilegiis, indultis et literis apostolicis dicto Ordini concessis, praetextu quarumcumque specialium clausularum, praesertim illius in supplicationibus per Leonem praedecessorem et eius successores Romanos Pontifices pro tempore existentes huiusmodi, aut de eorum mandato eatenus signatis et pro tempore signandis, videlicet cum derogatione privilegiorum, indultorum et literarum apostolicarum latissime extendenda, in supplicationibus apponi solitae, etiam si in supplicationi-

bus ipsis de Sixti et aliorum, etiam ipsius Leonis, praedecessorum, privilegiis ac Religione huiusmodi mentio fieret, non operari; necnon praedicto Sixti privilegio derogatum non censi, neque vigore dictae clausulae, in eisdem supplicationibus apponi solitae, debuisse neque posse in literis apostolicis, tam per Cancellariam quam Cameram Apostolicam expeditis et expediendis, ad dictum privilegium Sixti praedecessoris extendi, nisi in dictis supplicationibus fieret specialis et specifica mentio dicti privilegii, necnon regis, ad cuius instantiam concessum fuisset; literasque apostolicas desuper etiam per Cameram Apostolicam expeditas seu in futurum expediendas illis, pro quibus, vigore dictarum supplicationum et illorum sumptorum, expeditae fuissent seu in futurum expedirentur, non suffragari posse neque debere; illasque ipsius Leonis praedecessoris et eius successorum huiusmodi intentionis defectu carere, et pro cassis, irritis et non legitime expeditis haberentur, et ad dictam Cameram seu Cancellariam corrigendae remitterentur; ipsasque super supra et infrascriptas conficiendas literas vim contractus et indissolubilis obligationis inter eundem Leonem praedecessorem et Sedem praedictam, ac Franciscum regem et eius successores, necnon Theodorum et pro tempore existentem abbatem praefatos obtinere. Et sic, per quoscumque iudices ecclesiasticos et saeculares, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales et causarum Palatii Apostolici auditores, in eadem Curia vel extra eam, in quibusvis causis et instantiis sententiari, decidi, iudicari et interpretari debere, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudicandi et interpretandi facultate; ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decrete et declaravit.

§ 15. Et nihilominus, ut necessitatibus dictae Religionis commodius provideretur, quod deinceps perpetuis futuris temporibus liceret religiosis dictae Religionis et aliis personis ab eis, ut prius, deputatis, quaestuas, vota, eleemosynas, pia relictas et alia, etiam confraternitatum, pia suffragia, quae in dicti sancti Antonii honorem fierent, in quibuscumque regnis, ducatibus, communitatibus et aliis, etiam imperatoris domini ac dioecesis, etiam in Urbe et Curia praedictis, ordinariorum locorum et quorumcumque aliorum licentia petita, licet non obtenta, facere; ac ordinarii locorum et aliae personae, ad quos pertinere dignosceretur, literas seu mandata licentiae quaestuandi huiusmodi nullis, nisi a praefato Theodoro et pro tempore existente abbate dicti monasterii et generali capitulo eiusdem Religionis Sancti Antonii per eorum literas patentes specialiter deputatis, concederent; ac illa ipsis deputatis, absque ea, quam contra dicta privilegia et indulta exigere solebant, pecuniarum exactione, sub excommunicationis latae sententiae ac aliis censuris et poenis in dictis privilegiis desuper concessis contentis, concedere tenerentur; nec ultra unum florenum pro dictis literis et mandatis, iuxta privilegia praedicta, percipere possent; et si quid ultra percipissent, ad restitutionem eius religiosi et deputatis praefatis faciendam, sub anathematis poena, tenerentur.

§ 16. Quodque abbas monasterii et praeceptores et aliae religiosae personae Religionis huiusmodi etiam in Urbe et Curia huiusmodi, occasione quaestuarum, votorum, eleemosynarum, relictorum, confraternitatum et aliorum piorum suffragiorum et quorumcumque bonorum mobilium et immobilium, ad solutionem aliquius decimae, subsidii aut alterius im-

Et quaestuandi facultatem iterato concessit;

Exemptionemque a decimis et aliis impositionibus elargitus est;

1 Ad hoc habes etiam bullam Bonifacii VIII superius citatam.

positionis talliarum, gabellarum, incundorum adventuum, etiam imperatorum, regum, legatorum, etiam de latere, seu nunciorum Sedis praedictae, etiam dictae Romanae Ecclesiae cardinalium et aliorum quorumcunque praetorum ecclesiasticorum, quavis etiam apostolica vel alia quavis auctoritate impositis seu imponendis, minime tenerentur; nec ad id compelli, aut propterea interdicti, suspendi vel excommunicari, aggravari, reaggravari et beneficiis suis privari possent.

Supplicationes gratiam vel iustitiam concernentes, circa negotia et causas Ordinis S. Antonii non nisi certa hic data forma expressi posse decrevit;

§ 17. Quodque de cetero, etiam perpetuis futuris temporibus, supplicationes, tam gratiam quam iustitiam et alia negotia dictae Religionis concernentes, aut impetrationes beneficiorum seu praeceptoriarum dicti Ordinis, etiam in Urbe et Curia huiusmodi consistentium, continentes, per ipsum Leonem praedecessorem et pro tempore existentem Romanum Pontificem, seu de eorum mandato, non signarentur, aut per referendarios pro tempore existentes non referendarentur, sed nunc et pro tempore existenti dictae Religionis protectori mandarentur; et ipse protector supplicationes huiusmodi, si dictae Religionis praepiudicare non cognosceret, manu sua signaret, et Leoni praedecessori vel pro tempore existenti Romano Pontifici aut cardinali seu alteri, curam signaturae habenti, signandas remitteret; et quaecumque gratiae eidem Religionis praepiudicantes, absque manu dicti protectoris de cetero concedendae, subreptionis et obreptionis vitio subiacerent, nulliusque roboris vel momenti existerent.

Beneficia dicti Ordinis, eius tantum religiosi conferri voluit;

§ 18. Ac quod Religionis huiusmodi consistentes praeceptoriae et alia beneficia, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, nullis, nisi dictum Ordinem expresse professis, ac de expresso consensu regis Francorum ac abbatis pro tempore existen-

tium praedictorum, per Leonem praedecessorem aut successores suos huiusmodi, necnon Sedis praedictae legatos, etiam de latere, et nuncios legatorum de latere potestate fungentes, etiam ad tempus commendari, aut in administrationem dari possent; et si commendas de illis per Leonem praedecessorem aut successores suos legatos et nuncios huiusmodi fieri contingeret, commendae huiusmodi defectu intentionis Leonis praedecessoris et successorum eorumdem carerent, literaeque desuper pro tempore confectae, nullae, irritae et invalidae existerent.

§ 19. Ac quod hospitalia, cappellae, oratoria, beneficia et alia pia loca, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, seu aliis quibuscumque terris, dominiis et locis, sub dicti Sancti Antonii invocatione fundata, constructa, aedificata et erecta, et quae in posterum perpetuis futuris temporibus fundari, construi, aedificari et erigi contingeret, cum eorum applicationibus, appropriationibus, unionibus, annexionibus et incorporationibus factis et deinceps faciendis, ad abbatem et Religionem huiusmodi spectarent et pertinerent, illisque subiicerentur et subiecta existerent, et a dicto monasterio dependerent; illaque per eiusdem Religionis canonicos et religiosos, non autem per alios ecclesiasticos et saeculares, etiam oppidorum, locorum et villarum et communitatum personas, nisi de abbatis et conventus praedictorum expresso consensu, regi et gubernari deberent, et in signum recognitionis superioritatum huiusmodi de aliquo annuo rationabili canone seu censu, per eosdem abbatem et conventum ac definitores generalis capituli huiusmodi imponendo et eis singulis annis persolvendo, respondere deberent et tenerentur; ac in eventum rebellionis aut non subiectionis ac remissionis, singulares communitatum et aliae personae huiusmodi, ma-

Cappellas et oratoria ac pia loca omnia sub invocatione S. Antonii, constructa et construenda, abbati S. Antonii subiecta;

1 Loca etiam ubique consistentes (n. r.).

ioris excommunicationis sententia per Leonem praedecessorem et eius successores praefatos innodatae, earumque ecclesiae interdictae essent et esse censerentur; nec ab huiusmodi maiori excommunicatione per Leonem praedecessorem aut successores praedictos absolvi, aut interdicta ipsa relaxari possent, nisi ad id abbas et conventus praedictis expressis¹ per eorum patentes literas accederet assensus; liceretque Theodoro et pro tempore existenti abbati et conventui, necnon praceptoribus huiusmodi beneficia, oratoria, hospitalia et alia loca, sub nomine eiusdem Sancti Antonii pro tempore, etiam in Urbe et Curia praedictis, fundata et dotata, quae eidem Theodoro et pro tempore existenti dicti monasterii abbati et conventui ac praceptoribus huiusmodi obedire seu subiaci, aut annuam responsionem solvere recusare contigerit, solo aequare aut demoliri, et imagines a parietibus delere, seu per easdem communitates et alias personas ecclesiasticas et saeculares solo aequari et demoliri, ac imagines huiusmodi deleri, sub excommunicationis latae sententiae, interdicti ac aliis censuris et poenis, etiam cum invocatione auxilii brachii saecularis, facere.

§ 20. Quodque etiam deinceps perpetuis futuris temporibus, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, nullis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis forent, nisi d. Religionis religiosi aut ab eis deputatis procuratoribus seu nunciis, sub eadem excommunicationis latae sententiae et vigintiquinque ducatorum auri de Camera, Camerae Apostolicae applicandorum, poenis, liceret quaestuas huiusmodi facere; ac vota, legata, elemosynas, oblationes et alia pia suffragia qualitercumque donata seu donanda petere, quaerere, exigere, colligere aut recipere nolis seu campanis sonantibus, aut

per sonum nolarum seu campanellarum huiusmodi; nec campanellas seu nolas porcis et aliis animalibus, quomodocumque nuncuparentur, appendere seu appendi facere, auctoritate apostolica praedicta statuit et ordinavit.

§ 21. Et insuper quascumque uniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, applicationes, erectiones et institutiones factas, ac ex tunc, prout eodem die et contra, perpetuis futuris temporibus faciendas, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, absque abbatis et conventus ac capituli generalis seu definitorum praedictorum expresso consensu, de praepceptoris, beneficiis, hospitalibus, oratoriis, confraternitatibus¹ et aliis bonis, ad dictam Religionem Sancti Antonii quomodolibet spectantibus et pertinentibus, aut quocumque titulo spectarent et pertinerent, apostolica auctoritate praedicta revocavit, cassavit, irritavit et annullavit; ac praepceptorias, hospitalia, oratoria, beneficia, confraternitates, quaestuas et vota praedicta in pristinum et eum, in quo, antequam huiusmodi uniones, annexiones, incorporationes, suspensiones, applicationes, erectiones et institutiones fierent, erant, statum restituit, reposuit et plenarie reintegravit; necnon uniones, annexiones incorporationes, suppressiones, applicationes, approbationes, erectiones et institutiones praedictas nullas, irritas, cassas et inanes, illarumque praetextu, quaestuas et alia bona mobilia² huiusmodi praescripta non esse, neque praescribi posse, neque debuisse, locum cuiusque praescriptioni contra eandem Religionem et illius bona, non esse, neque in futurum fore; liceretque deinceps Theodoro et pro tempore existenti abbati et conventui ac praepceptoribus praefatis bona praedicta, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, recuperare, ac illorum corporalem possessionem apprehendere, et apprehensam continuare; dictasque uniones,

Uniones et suppressiones beneficiorum dicti Ordinis prohibuit et annullavit;

¹ Cherubinius hic addit *quaestuas* (R. T.).

² Illic quoque addit *et immobilia* (R. T.).

Elemosynas nolis sonantibus colligere, et nolas animalibus appendere posse dicto Ordini tantum permittit;

annexiones, incorporationes, suppressiones, applicationes et approbationes, ac oratoriorum et cappellarum, imaginum et hospitalium, sub invocatione dicti sancti Antonii, erectiones, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, absque abbatis et conventus ac capituli praedictorum consensu, per Leonem praedecessorem et eius successores praefatos, seu eorum et dictae Sedis legatos aut locorum ordinarios huiusmodi, fieri non posse neque debere; et si quae fierent, illas concessas ¹, irritas et inanes existere etiam decrevit.

Ordinemque S. Antonii super praedictis molestari interdixit,

§ 22. Districtius inhibens omnibus et singulis commissariis, etiam fabricae dictae basilicae, ac quibusvis aliis nunciis apostolicis et aliis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis et praeminentiae existentibus et quaecumque auctoritate, etiam apostolica vel mundana, etiam contra exemplos et eorum privilegia, tunc fungentibus et functuris; necnon quibusvis saecularibus et quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, etiam de Observantia nuncupatorum, regularibus personis, etiam in Urbe et Curia huiusmodi tunc et pro tempore existentibus, ne abbatem et conventum monasterii ac praecipuos et personas Religionis huiusmodi, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio, sub dicta excommunicationis latae sententiae et aliis, etiam pecuniariis, censuris et poenis, arbitrio pro tempore existentis dicti monasterii abbatis moderandis, et Camerae Apostolicae ac Religioni praedictis applicandis, ratione cuiusvis decimae aut impositionis, in dictis quaestuis et bonis, etiam praetextu quorumcumque suspensionum, molestarent, turbarent, inquietarent, seu molestari, turbari, inquietari facerent aut permetterent; necnon omnibus locorum ordinariis et eorum officariis et aliis quibusvis ubilibet, etiam in Urbe et Curia huiusmodi, constitutis personis, quaecumque, etiam a-

¹ Cherubinius hic legit *cassas* loco *concessas* (R. T.).

postolica, auctoritate fungentibus ne literas quaestuandi eum campanellis quorumvis Ordinum personis de cetero concederent; ac decernens ex tunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 23. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac monasterii et Ordinis praedicti, inramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, nec non privilegiis, indultis et literis apostolicis, per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, tunc suos, ac etiam ipsum Leonem praedecessorem et Sedem eandem, etiam consistorialiter, etiam per viam legis et statuti perpetui ac stipulati contractus, etiam iuramento vallati, etiam in favorem eructatae et basilicae praedictarum et fidei catholicae, ac motu simili et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, ac cum quibusvis efficacissimis et insolitis, etiam irritativis et cassativis, revocativis, praeservativis, mentis attestativis ac derogatoriis derogatoriis clausulis, irritantibusque et aliis decretis in contrarium quomodolibet, etiam pluries concessis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda foret, et in eis caveretur expresse quod illis nullatenus derogari posset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum et forma in illis tradita observata inserti fuissent, eidem Leoni praedecessori pro sufficienter expressis habentes ¹, illis alias in suo robore permansuris, ea vice dumtaxat, specialiter et expresse derogavit, contrariis quibuscumque; aut si locorum ordi-

¹ Legendum forsitan: *fuissent, idem Leo praedecessor pro sufficienter expressis habens, illis etc.* (R. T.).

nariis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, a dicta esset Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possent per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 24. Ceterum, quia difficile erat super
Suarumque literarum transumptis Leo X credi iussit; supra et infrascripta conficiendas literas huiusmodi ad singula quaeque loca, in quibus de illis fides facienda esset, deferri, voluit idem Leo praedecessor et apostolica auctoritate praedicta decrevit, earum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae vel Curiae Ecclesiasticae munitis, eandem prorsus fidem, in iudicio et extra, adhiberi debere, quae eisdem originalibus literis adhiberetur, si praesentialiter essent exhibitae vel ostensae.

Sed quia dictae literae, eiussuperveniente obitu, expeditae non fuerunt, ideo hic Pontifex Clemens VII, a die datae earum validas esse decernit,

§ 25. Ne autem de absolutione, approbatione, innovatione, concessione, decretis, declaratione, statuto, ordinatione, revocatione, cassatione, annulatione, restitutione, reintegratione, inhibitione, derogatione et voluntate Leonis praedecessoris huiusmodi, pro eo quod super illis ipsius Leonis praedecessoris, eius superveniente obitu, literae non confectae fuerunt, valeat quomodolibet haesitari, ipseque Theodorus et pro tempore existens dicti monasterii abbas illorum frustrentur effectum, volumus et dicta apostolica auctoritate decernimus quod absolutio, approbatio, innovatio, concessio, decreta, declaratio, ordinatio, revocatio, cassatio, irritatio, annullatio, restitutio, repositio, reintegratio, inhibitio, derogatio et voluntas Leonis praedecessoris huiusmodi, perinde a dicta die quarto nonas octobris suum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Leonis praedecessoris¹, sub eiusdem diei datis, confectae fuissent, prout superius enarratur.

Et hanc bull. supradicta omnia sufficienter probare.

§ 26. Quodque praesentes literae ad probandum plene absolutionem, approbationem, innovationem, concessionem, decreta, declarationem, statutum, ordinationem,

¹ Cherubinius hic addit *literae* (R. T.).

revocationem, cassationem, irritationem, annulationem, restitutionem, repositionem, reintegrationem, inhibitionem, derogationem et voluntatem Leonis praedecessoris huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

§ 27. Quocirca universis et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis ac personis in dignitate ecclesiastica ubilibet constitutis per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel plures aut eorum unus, per se vel alium seu alios, omnes et singulas praedictas et praesentes literas ac in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Theodori et pro tempore existentis abbatis et conventus ac praeceptorum praefatorum desuper requisiti fuerint, publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostra, literas ipsas ac privilegia, praemiuntias, immunitates, exemptiones, libertates, praerogativas, facultates, concessionem, gratias et indulta ac alia in eis contenta huiusmodi firmiter observari; ipsosque abbatem et conventum ac praeceptores, quaestores et alios, quos literae ipsae concernunt, illis pacifice gaudere, non permittentes illos aut eorum aliquem desuper modo aliquo indebite molestari¹, impeditores quoslibet et rebelles per censuras ecclesiasticas et poenas ac alia in eos remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas praedictas, quoties opus fuerit, aggravando et reaggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, non obstantibus omnibus supradictis. Nulli ergo etc. Si quis etc.

Executores praedictorum omnium deputati.

Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo tertio, sexto kalendas decembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 26 novembris 1523, pontif. anno 1.

¹ Idem Cherubinius hic addit *impediri aut inquietari, contradictores, molestatores*, (R. T.).

III.

Institutio collegii LX virorum, ad curandam perfectionem fabricae basilicae S. Petri principis apostolorum de Urbe, cum facultate deputandi iudicem ad cognitionem causarum interesse dictae fabricae concernentium ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ss. Petrus et Paulus apostoli Romae fidem catholicam firmanunt.

Admonet nos suscepti cura regiminis, et auctoritas pontificalis inducit ut ad ea potissimum intendamus, per quae gloriosi principes terrae Petrus et Paulus, qui primi Evangelium Christi in alma Urbe praedicarunt, in eaque, postquam christianam religionem fundarunt et erexerunt, ac universum orbem sacrae doctrinae splendore et miraculorum fama repleverunt, sancti martyrii coronam, sub eodem persecutore, ac eadem die eodemque loco, susceperunt, comajori veneratione a christifidelibus colantur, quo maioribus meritis inter alios apostolos excelluerunt. Quorum licet Salvator noster peculiarem curam semper habuerit, quippe qui, ut alia innumera omittantur, Petrum in fluctibus ambulanti, ne mergeretur, dextera sua erexit, Paulum vero tertio naufragantem de profundo pelagi liberavit; ipsum tamen Petrum, cui claves regni coelorum dedit, plenitudinem potestatis habere, aliorumque apostolorum principem esse voluit. Et propterea non convenit ecclesiam seu basilicam, sub eius nomine dedicatam, apud quam Palatium Apostolicum existit, et in qua super ipsius B. Petri altari Romani Pontifices quolibet anno missas pontificales solemniter celebrare consueverunt, necessaria instauratione ac reparatione carere; et ab illis, qui, devotionis causa, ad

¹ Ante hanc bullam, Iulius II in sua constitutione xxviii, *Liquet*, tom. v, pag. 481, et Leo X amplias facultates fabricae collegio dederunt in exigendis legatis piis et incertis.

eorundem apostolorum limina visitanda confluent, quasi desertam atque relictam conspici.

§ 1. Sane, considerantes quod in ipsa urbe Roma, in qua Omnipotens primatum Ecclesiae suae sanctae statuit atque firmavit, clarae memoriae Constantinus, qui monarchiam tenebat imperii, postquam a B. Silvestro, per sancti baptisimi sacramentum, veritatem fidei et spem salutis aeternae suscipere meruit, in proprio Lateranensi palatio, ecclesiam in honorem Salvatoris mundi erexit, eorundemque apostolorum basilicam, pari prope forma et magnitudine, a fundamentis aedificavit, ac propriis humeris duodecim cophinos terrae ex earum fundamentis exportavit, ac eas ipsas eadem die ab ipso beato Silvestro consecrari obtinuit; aliaque multamente revolventes, ad officium nostrum pertinere arbitramur ut, postquam felicis recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, existimans quemadmodum ipse Petrus apostolorum princeps habetur, ita eius basilicam, aedificii pulchritudine et magnificentia, inter alias principatum obtinere debere, ipsam propterea demolendam mandavit, ut longe ampliore ac magis admirabili aedificio reficeretur ac instauraretur.

§ 2. Nos, qui eiusdem B. Petri successores sumus, ipsumque peculiari devotione prosequi tenemur, quod ipse Iulius praedecessor, morte praeventus, successiveque Leo X, Hadrianus VI, Romani Pontifices etiam praedecessores nostri, variis causantibus impedimentis, perficere non potuerunt, id omni conatu ac totis viribus nostris aggrediemur. Attendentes autem hoc sacrum et sublime B. Petri templum non nostri, neque cuiusque esse proprium, sed omnium christianarum nationum commune, quando a Domino Deo Deique Filio ipsi Petro super omnes gentes potestas est data, ipseque et successores eius Romani

Constantinus imperator eorum ecclesias Romae iidem aedificavit.

Hic modo Pontifex, ut ecclesia Sancti Petri apostol. principis sit ceteris praestantior, erigit istud collegium, ad illius fabricae perfectionem curandam,

Pontifices, pro salute omnium, mediatores apud Dominum nostrum Iesum Christum esse debent, cogitavimus propterea collegium unum LX virorum curialium quorumcumque nationum instituere et ordinare, qui dictae basilicae, favente Deo, reficiendae diligentem curam habere debeant. Et cum singularum nationum in nostra Romana Curia degentium curiales digniores ex eis, numerum LX non excedentes, ad hoc de mandato nostro elegerint; nos, ut exinde optatus subsequatur effectus, et fabrica ipsius basilicae, cuius absolutio- nem sincero cordis affectu desideramus, prosperiores complectatur successus, ac suffragia pro eadem fabrica, pia christifidelium devotione eroganda, fideliter exigantur et conserventur, necnon proventus illi in fabricam ipsam et non aliam causam debite convertantur opportune providere volentes; ac quoscumque praefectos et officiales ad opus dictae fabricae, cuiuscumque dignitatis, status, gradus et conditionis fuerint, etiam si pontificali dignitate aut cardinalatus honore praefulgeant, per dictos praedecessores et nos ac Sedem Apostolicam haecenus deputatos, ac omnes commissiones et facultates eis desuper sub quacumque verborum forma factas et concessas revocantes; ipsosque praefectos et officiales ab huiusmodi praefectione et aliis officiis et commissionibus alias eisdem specialiter vel generaliter factis absolventes, motu proprio, non ad aliquorum nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia, unum collegium, fabricae basilicae Beati Petri nuncupandum, omnium oratorum christianorum regum et principum rerumque publicarum, ac ex singulis nationibus huiusmodi, ut praefertur, electorum, loco quorum pro tempore decedentium vel se diutius absentantium, alii earumdem nationum similiter eligi possint, sic tamen quod dictum numerum LX non

excedant, auctoritate apostolica, tenore praesentium erigimus et instituimus.

§ 3. Ac collegium huiusmodi et pro tempore existentes singulares personas eiusdem ab omni superioritate, dominio, potestate, iurisdictione et auctoritate quarumvis personarum, quacumque dignitate et excellentia, etiam si cardinalatus honore et legationis de latere officio ac quavis facultate pro tempore fungentium, etiam ratione archipresbyteratus dictae basilicae, quoad omnia et singula, quae fabricam huiusmodi concernunt, auctoritate et tenore praedictis eximimus et totaliter liberamus, ac sub nostra et Sedis praedictae suscipimus protectione, nobisque et eidem Sedi, ita ut nullum alium quam nos et successores nostros Romanos Pontifices in superiores recognoscere debeant, nullique alii in eos aliquam superioritatem, dominium, potestatem, iurisdictionem aut auctoritatem quoquomodo exercere valeant, immediate subiicimus.

§ 4. Ipsisque collegio omnimodam administrationem, curam et directionem ac omne regimen dictae fabricae plenarie committimus; ac eisdem collegio, ut de eorum gremio officiales ad tempus per eos statuendum, tam ad specialem curam ipsius fabricae ac quaecumque alia inferiora illam concernentia, quam etiam (dummodo ex dignioribus doctoribus et clericis eligantur) ad iustitiam ministrandum, qui, iuxta facultatem eis per eosdem collegium tribuendam, contra debitores dictae fabricae, prout iustitia exegerit, procedere possint, eligere; et ipsis officialibus electis salaria decentia constituere, ac omnia et singula, quae cetera collegia quaecumque tam in dicta Urbe et Curia Romana, quam alibi, de iure vel consuetudine statuere, ordinare et disponere possunt et debent, tam prosperum regimen et debitum ordinem ipsius collegii, quam multas committentium fraudes in dispensatione proven-

Illudque sibi soli subiicit;

Collegio facultatem deputandi iudicem causarum dictae fabricae et alios officiales concedit:

tuum fabricae huiusmodi et alia fabricam ipsam concernentia, quae, postquam per eos statuta, ordinata et disposita fuerint, eo ipso dicta auctoritate apostolica approbata et confirmata sint et esse censeantur, prout illa ex nunc, prout ex tunc et contra, approbamus et confirmamus, statuere, ordinare et disponere libere et licite valeant, plenam et liberam facultatem, auctoritatem et potestatem, auctoritate apostolica et tenore supradictis, concedimus.

Qui officiales iurament. praestare debeant recte administrandi;

§ 5. Et insuper, ut omnia per ipsos collegium gerenda, omni odio, amore et sinistra machinatione postpositis, secundum Deum et rectam conscientiam dirigantur, eisdem auctoritate et tenore statuimus et ordinamus quod omnes et singuli de dicto collegio ac per eos pro tempore eligendi officiales, sub attestatione damnationis aeternae, quod ipsi in huiusmodi fabricae administratione, eura et directione ac regimine et officialium electione, secundum Deum, absque dolo, fraude, odio vel rancore, prout cuilibet eorum conscientia dictaverit, procedent, et votum dabunt, ac officium exercebunt, iuramentum, quod per praefatos collegium aut ab eis deputandos, quoties qualitas negotii id exegerit, et officialibus deputandis pro tempore expedire visum fuerit, repeti possit, praestare teneantur.

Eleemosynae et oblationes omnes in usus fabricae ponant;

§ 6. Ac quod omnia et singula pecunias, res et bona debita et debenda, etiam pia oblationes, tam in dicta Urbe quam extra eam, operi dictae fabricae erogandae, penes collegium seu officiales eligendos praedictos aut depositarium per collegium deputandum permanere, et per eos claves arcarum et truncorum, ubi pecuniae et eleemosynae in ipsa urbe reponantur, custodiri; ipsaeque pecuniae omnes per eosdem collegium et officiales, ad hoc ab eis deputandos seu eligendos, ad opus dictae fabricae et non ad aliū usum omnino distribui, exponi et converti debeant, etiam

si nos et successores nostri Romani Pontifices aliter disponeremus et ordinaremus, etiam per quaecumque mandata, tam in scriptis quam etiam viva vocis oraculo, sub quibusvis poenis et censuris facienda; quibus oratores regum, principum nec non rerum publicarum in dicta Curia residentes, pro eisdem collegio firmiter resistere, et, in huiusmodi eventum, praefati collegium pecunias, res et bona omnia praedicta, nomine oratorum, deponere; nec dicti oratores aut collegium, ratione residentiae huiusmodi, aliquas censuras sive poenas incurrere, neque collegium praefati ad aliud quam ad deponendum, ut praefertur, adstringi possint; ipsique oratores eo casu pecunias, res et bona huiusmodi ad aliud opus, quam dictae fabricae, exponere nequeant, et qui contrarium fecerint, ad restitutionem de proprio damni eidem fabricae eorum culpa vel facto illati teneantur.

§ 7. Quodque omnia et singula per inferiores officiales praedictos pro tempore acta et gesta, cum subscriptione officialium deputandorum et sigillo collegii praedictorum munita, valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, ac in iudicio et extra fidem faciant, ac si per camerarium nostrum et praesidentes Apostolicae Camerae gesta et facta. Et similiter dilaciones, pacta, transactiones, relaxationes seu remissiones, per collegium praefatos pro quiete mentis debitorum ipsius fabricae faciendae, illas vim et auctoritatem habeant, quas haberent, si nobiscum et cum successoribus nostris praefatis ac camerario et praesidentibus Camerae huiusmodi confecta et celebrata forent, nec in aliquo alio, per camerarium et praesidentes praefatos seu quoscumque alios officiales, molestari aut inquietari possint.

Cum debitoribus fabricae transigere possint,

§ 8. Ac quod collectores, pro exigendis haereditatibus, legatis et aliis bonis ex donationibus causa mortis, seu irrevocabiler

Collectoresque deputare ad exigenda legata.

inter vivos dictae fabricae factis seu faciendis, ac piis elemosynis tam in Curia et basilica praedictis, quam extra eandem Curiam et in quibuscumque civitatibus, dioecesibus et locis erogandis, deputari, eligi et transmitti non possint per alios, quam per collegium praefatos; ac per ipsos collegium pro tempore deputati et electi, ut sine impedimento aliquo et cum mentis quiete officium eis commissum exercere valeant, eorumque familiares, clerici dumtaxat, ad opus fabricae huiusmodi deservientes, durante eorum officio et illius exercitio dumtaxat, ab omni superioritate et iurisdictione quorumcumque ordinariorum ecclesiasticorum liberi et exempti, ac sub nostra et dictae Sedis protectione constituti sint et esse censeantur. Quodque communitas, civitas vel universitas loci, in qua seu quo collector deputatus fuerit, adiungere debeant unum eivem laicum bonae famae et facultatibus idoneum, qui simul cum collectore exactionibus interveniat, et computum teneat, ac de actis fidem collegio praefatis faciat, ac gratis spiritualibus ¹, quibus gaudebit collector, gaudeat.

Et pecunias inde redigendas in opus fabricae exponant.

§ 9. Quodque omnia et singula bona seu haereditates et legata dictae fabricae, donationes ex causa mortis seu inter vivos seu alias quomodolibet relictas et factas, ultimo emptori et plus offerenti, sive dicta bona in mobilibus sive immobilibus rebus seu nominibus debitorum consistant, publice subhastari et vendi debeant; ac ex redditibus et bonis praedictis pecuniae proventurae penes collegium seu depositarium per collegium deputandum, ad effectum ut opus dictae basilicae continuari et finire possit, deponi debeant.

Iudicis causarum fabricae facultas summarie etc., et etiam, Sede vacante, causas fabricae cognoscendi,

§ 10. Et ne ipsi collegium et ab eis pro tempore eligendi officiales, pro exigendis oblationibus, bonis et rebus dictae fabricae, tam ratione contractuum quam quarumcumque dispositionum inter vivos

¹ Cherubinius hic addit *et temporalibus* (v. τ.).

et ultimarum voluntatum pro tempore debitis, in diversis tribunalibus litigare cogantur, et per varias cavillationes et subterfugia solutiones differantur, sique proscriptio fabricae huiusmodi impediatur vel retardetur, quod collegium praefati ordinariam iurisdictionem exercere, et de quibusvis causis quorumcumque dictae fabricae debitorum, etiam quarumcumque maximarum summarum et ex quavis causa contractorum, cum peritorum consilio, cognoscere et iudicare; ac, ad instantiam oeconomi seu procuratoris ipsius fabricae, per collegium praefatos deputandi, contra quoscumque dictae fabricae ex quibusvis causis debitores, cuiuscumque dignitatis, gradus vel conditionis fuerint, praesentes videlicet in dicta Curia, manu regia, constituto de debitis per instrumenta quaecumque seu per testes idoneos parte citata examinandos, clare et concludenter debitum probantes, aut alias legitimas probationes, etiam si debitum mediate ex quovis titulo, etiam cessionis libere et sine fraude nec ad commodum aliquod cedentis factae, seu applicationis, ad ipsam fabricam pertineat, solennitate a iure naturali introducta, vel si expedierit, unica citatione dumtaxat, personaliter vel ad domum eorum solitae habitationis, si videbitur, faciendam, praecedente, absque alia tela indiciaria, etiam singulis diebus et tempore quarumcumque feriarum, non tamen ad Dei honorem pro tempore indictarum, etiam nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus a Romana Curia absentibus, ac etiam Sede vacante, usque ad effectuale executionem; necnon contra capitula, collegia, communitates et universitates ac personas res et bona ad dietam fabricam spectantia habentes et detinentes, etiam vigore monitorii poenalis, per ipsos collegium, sub censuris et poenis eidem fabricae, si res et bona huiusmodi non restituerint, ap-

plicandis, decernendi; ac contra contumaces, unica vel pluribus citationibus, si videbitur, praecedentibus, etiam per affixionem in valvis seu ianuis ipsius basilicae Principis apostolorum, etiam per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia procedere, et mandatum executivum, loco sententiae ferendae seu literarum, decernere; necnon singulos praedictos, etiam per edicta publica, in locis publicis circumvicinis affigenda, quae ipsos perinde arceant ac si eis personaliter intimata forent, constituto summarie et extrajudicialiter de non tuto ad eos accessu, more auditorum causarum Palatii Apostolici, absque alia speciali nostra vel successorum nostrorum commissione, citare et monere.

Censuras poenasque infligenda

§ 11. Et tam praesentes quam absentes debitores, etiam si absentes personaliter vel alias comparuerint, nisi solverint, seu de solutione legitime docuerint; necnon singulares personas capitulorum, collegiorum, communitatum et universitatum detinentium res et bona fabricae huiusmodi, absque alia iuris solemnitate, excommunicationis sententia innodare, a divinis suspendere, ac excommunicatos et suspensos declarare, ac excommunicationis et alias censuras et poenas praedictas, quotiens opus fuerit, etiam iteratis vicibus, aggravare, ac contra eos auxilium brachii saecularis invocare, et interdictum generale vel speciale, tam in ecclesiis quam civitatibus et locis, in quibus debitores et detinentes praefati moram traxerint, et ad quae eos declinare contigerit, apponere, illudque suspendere, tollere seu revocare, ac quaecumque alia remedia per praesidentes Camerae Apostolicae exerceri solita, donec de debito ipsi fabricae fuerit integre satisfactum, exercere libere et licite valeant.

§ 12. Et si contingat dictos debitores, animo differendi solutiones, prout verisi-

militer praesumi potest, ante vel postquam ad solvendum totum illud, in quo reperti erunt veri debitores, condemnati fuerint, per varia subterfugia et remedia confirmare gravamina eis allata seu inferenda, etiam nullitatis et telae iudiciariae non servatae, et propterea causas appellationis seu appellationum, ac nullitatis et nullitatum, aliquibus iudicibus, in dicta Curia vel extra eam, committi procuraverint, quod omnes et singulae causae dictam fabricam concernentes, tam negotii principalis in praedictum iurisdictionis concessae collegio huiusmodi, quam appellationis et nullitatis, seu appellationum et nullitatum, per ipsos collegium seu officiales deputandos decidi debeant, nec cuiquam iudici committi, neque commissiones per quemcumque a nobis et Sede Apostolica ad commissiones iustitiae signandas deputatum, etiam si dictae Romanae Ecclesiae cardinalis fuerit, nec per eiusdem S. R. E. vice-cancellarium aut illius locumtenentem pro tempore existentes, nisi per nos et successores praefatos, manu nostra, vocatis dictis officialibus prius, signari possint, ac de nullitate processus non possit in dubium deduci, neque cognosci; sed perinde, reiectis nullitatibus, etiam censurarum, ac si de nullitate declaratum fuisset propter periculum animarum, etiam si ex actis de illis constaret, de novo in negotio principali procedi possit, nisi de iustitia negotii principalis ex actis constiterit, seu alias infra breve tempus apparere possit.

§ 13. Et quod decreta et mandata de solvendo, per officiales collegii huiusmodi, exigente iustitia, contra debitores praefatos facta, per quoscumque officiales ipsius urbis, etiam barisellum et marescallos, exequi debeant. Nec alia mandata et executiones per quoscumque officiales, etiam praefatos cardinales, etiam Sede vacante, etiam collegialiter, quovis quaesito colore,

A sententia dicti iudicis appellatio datur solummodo ad collegiummet.

Iudicis praedicti mandata a quocumque exequi debent, et nullatenus impediri possunt

aut etiam per camerarium nostrum et praesidentes Camerae huiusmodi, seu etiam per literas salvi conductus ac dilationes datas ad persolvendum, etiam cum idonea cautione, impediri seu retardari valeant; omnesque literae salvi conductus et dilationes, per camerarium et dictae Camerae praesidentes praefatos seu per collegium S. R. E. cardinalium, etiam dicta Sede vacante vel Romano Pontifice a Romana Curia absente, concedendae, nullius roboris vel momenti existant; ac, illis non obstantibus, mandata et decreta huiusmodi per officiales, quibus illa fuerint praesentata, exequi debeant.

§ 14. Ac quod omnes, qui executiones seu perceptiones pecuniarum et bonorum quorumcumque, tam mobilium quam immobilium, ex quavis causa et dispositione ultimae voluntatis seu inter vivos, ad dictam fabricam spectantium, impediverint, et eadem bona vel instrumenta seu testamenta, codicillos, ultimas voluntates, donationes, tam ex causa mortis quam inter vivos, occultaverint, seu quominus ad notitiam collegii et collectorum, tam in dictis urbe et Curia quam extra eas deputandorum, pervenire valeant, impediverint, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant; et tam per collegium et illius officiales pro tempore deputatos, quam etiam per eosdem collectores, in partibus et locis ubi deputati fuerint, pro excommunicatis declarari et publicari possint; nec per alios, quam dictos officiales seu collectores, etiam in vim quaruncumque literarum et facultatum, etiam cruciatae quibusvis principibus concedendae, nisi prius satisfecerint, vel, si in mortis articulo constituti fuerint, praestita cautione desatisfaciendo per se, si convaluerint, alias haeredibus et executoribus satisfactionem iniungendo, absolvi; huiusmodique absolutionem officiales et collectores ipsi parentibus talium impredientium et occul-

tantium, qui de iure, pro impedimentis et occultationibus per eos praestitis et factis, obligati fuerint, impendere possint.

§ 15. Quodque notarii, rectores parochialium ecclesiarum seu vicarii vel quicumque alii, de donationibus praedictis rogati seu de illis notitiam habentes, illas, infra mensem, collegio seu collectoribus; et, si collectores praesentes non fuerint, in curia episcopali loci intimare teneantur et debeant.

§ 16. Decernentes et declarantes, pro potiori praemissorum robore, quod, si adversus illa vel eorum aliqua, quaevis literae apostolicae, tam quascumque declarationes, concessiones et clausulas generales vel speciales, etiam derogatarum derogatorias, fortiores, efficaciores et insolitas, ac irritantia decreta, necnon mandata, etiam poenalia, sub quacumque forma et verborum expressione, in se continentes, etiam praesentibus expresse derogantes, etiam motu proprio et scientia similibus ac de apostolicae potestatis plenitudine, a nobis seu successoribus nostris praefatis, aut nostra vel eorumdem successorum nostrorum auctoritate, seu aliis quibusvis modis emanaverint, aut aliquo unquam tempore apparuerint, per quae effectus earundem praesentium retardari vel impediri, aut illis quomodolibet derogari, vel praepudicium aliquod in aliqua sui parte quovis modo afferri posset, quod illa, cum omnibus et singulis inde secutis executionibus et processibus, pro infectis habeantur, nulliusque roboris vel momenti existant; ipsaeque praesentes literae vim validi et efficacis pacti et contractus, inter nos et collegium praefatos initi, etiam iuramento vallati, ad effectum ut non liceat nobis nec successoribus nostris praedictis praemissa revocare, habere censeantur. Et sic, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam

Notarii eas notificent fabricam.

Clausula praeservativa.

Dispositiones ad favorem fabricae non impediuntur, neque occultentur.

dictae Romanae Ecclesiae cardinales, subblata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane quicquid secus, super praemissis vel eorum aliquo, per quoscumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Deputatio executorum huius bullae.

§ 17. Quocirca universis et singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon patriarchalium et metropolitanarum ac aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, ac eorundem patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum officialibus et vicariis in spiritualibus et temporalibus ubilibet constitutis, motu simili, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quotiens pro parte collegii et ab eis pro tempore deputandorum officialium et collectorum praedictorum seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi, sub censuris et poenis ecclesiasticis, firmiter observari, non permittentes collegium et ab eis pro tempore deputatos officiales et collectores praefatos desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, quomodolibet molestari, impediri seu perturbari; contradictores, molestatores quoscumque et rebelles, per easdem censuras et poenas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas, quoties opus fuerit, aggravando; necnon loca, in quibus eos mo-

rari, et ad quae declinare contigerit, ecclesiastico interdicto subiiciendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 18. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac quibusvis privilegiis, indultis et literis apostolicis, quibusvis ecclesiis, monasteriis, civitatibus et locis ac capitulis, collegiis, communitatibus, universitatibus, iudiciis et personis, cuiuscumque dignitatis et conditionis existentibus, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque fortioribus et insolitis clausulis concessis, approbatis et innovatis, quibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et individua mentio fieri deberet, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, quoad praemissa specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse, et adversus praesentes nemini suffragari posse decernimus; ac quorumvis tribunalium consuetudinibus contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 19. Ceterum, quia difficile foret etc. Nulli ergo omnino etc.

Transumptorum fides.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo tertio, pridie idus decembris, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 12 decembris 1523, pontif. anno 1.

IV.

Iurisdictio iudicis curiae Ripettuae almae Urbis, cognoscendi causas civiles occasione mercium per Ripettam vehendarum et nonnullas causas criminales.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
motu proprio etc.

Iurisdictio antiqua consulum artis nautarum,

Nuper felicitis recordationis Hadrianus PP. VI, praedecessor noster, ad supplicationem dilectorum filiorum consulum et universitatis nautarum sive barcarolorum Tyberonis et Anienis seu Tyberonis Ripettuae almae Urbis, nonnulla statuta, et in Camera Apostolica discussa et concessa, apostolica auctoritate approbaverat, quibus, inter alia, cavebatur expresse quod praefati consules deputati pro tempore in aliquibus controversiis et causis super quibusdam rebus et bonis per fluvium Tyberis et Anienis deventis, in certis pecuniarum summis haberent iurisdictionem cognoscendi et terminandi, sola facti veritate inspecta, etiam manu regia.

Quam hic Pontifex, ex causis hic expressis,

§ 1. Cum autem, sicut accepimus, multas quaestiones et controversias quotidie in facto oriri, non solum inter ipsos barcarolos, sed etiam inter cives Romanos aliosque mercatores se exercentes in dicto flumine, ventilandas, quae in apicibus iuris involutae, deberent decidi et cognosci consilio iurisperitorum, et propterea praefatos consules penitus ignaros indigere summopere viro iurisperitia insignito.

Transfert in iudicem deputandum a praeside Riparum,

§ 2. Nos, qui ipsius Urbis praecipuam curam gerere tenemus, prospero statui ac felici regimini ac tam Romanorum civium et curialium ac forensium mercatorum in fluminibus se exercitantium et ad ipsam Urbem victualia multa et alias merces deferentium ac deferri facientium, quam praefatorum consulum et universitatis barcarolorum commodo

1 Typographi vitio forsitan *Tyberonis Ripettuae pro Tyberis Ripettuae* positum est. *Anio* enim (nunc *Teverone*) in Tyberim influit tertio ab Urbe lapide (*Strab.*, v, pag. 258; *Plin.* m. 5, 3-9; *Nibby*, *Dintorni*, v. 1, pag. 159-160) (R. T.).

et utilitati providere volentes, ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnia et quaelibet statuta, privilegia ac facultates, per Hadrianum praedecessorem praefatum consulibus et universitati barcarolorum quomodolibet concessa, approbamus, confirmamus et ampliamus. Eisdem etiam omnibus ac singulis privilegiis, facultatibus, nautis et mercatoribus Ripae Urbis concessis ac concedendis, in rebus et bonis per dicta flumina conducendis pariter, in omnibus et per omnia uti, potiri et gaudere libere ac licite possint et valeant auctoritate praedicta indulgemus. Volumus autem quod per praesidentem Camerae nostrae Apostolicae seu eius decanum pro tempore existentem deputetur aliquis iurisperitus, qui in eorum tribunali iustitiam cuique administrare possit et valeat.

§ 3. Et eidem sic, ut praemittitur, deputato quaecumque causas, controversias, quaestiones seu contentiones ac differentias, super et pro quibusvis rebus et bonis ac mercibus per dicta flumina ad Urbem deventis et quomodocumque ad eam devehendis concernentes, tangentibus ac quibusvis pecuniarum summis propterea debitarum ac exigendarum; necnon criminales et praesertim a rixis ac blasphemis in Deum et eius Matrem Virginem ac sanctos, etiam per dictos barcarolos et huiusmodi mercatores inibi exercentes prolatis, provenientes, in quibus tamen poena pecuniaria, et non sanguinis, venit imponenda, cum omnibus et singulis suis emergentibus, incidentibus, dependentibus, annexis et connexis, summarie, simpliciter et de plano, sola facti veritate inspecta, etiam manu regia, audiendi, cognoscendi, decidendi sineque debito terminandi; ac dictos criminosos et blasphematores et cultus divini contemtores, qui poena pecuniaria, pro tertia parte Camerae Apostolicae, pro alia

Qui causas civiles ripales omnes, criminales autem hic expressas privative, quoad alios, cognoscit.

tertia dictae universitati,³ et reliqua tertia parte exequenti applicanda, mulctandi venient, debite puniendi; ac omnia et singula in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi, plenam et liberam auctoritatem et licentiam auctoritate apostolica concedimus et impartimur. Eidemque deputato et pro tempore deputando eiusque iurisdictioni omnes et singulas causas, cum praefatis incidentibus et annexis, illarumque actores et reos subiicimus et submittimus, ita, et taliter ut ne quis eorum quolibet alio tribunali, simili occasione praemissarum rerum et allegata iurisdictione huiusmodi fori, non nisi nulliter, procedi possit. Item, quaecumque quae per ipsum, ut praemittitur, deputatum alias rite ordinari, statui, pronunciari et decerni contigerit, valida et efficacia fore et firmiter observari. Sicque per quoscumque iudices *etc.*, sublata *etc.*, iudicari debere; irritum quoque *etc.* decernimus.

Executorum deputatio.

§ 4. Mandantes dilectis filiis praesidentibus et clericis Camerae Apostolicae ac eisdem consulibus et universitati barcarolorum ac eorum iudici, ut dicitur, deputando, ad nutum eorundem clericorum amovibili, in praemissis pacifice gaudere faciant; nec eos desuper quomodolibet impediri, perturbari vel molestari permittant; ac quascumque literas necessarias desuper, quatenus opus fuerit, tradant et concedant.

Contrariorum derogatio.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac Urbis Ripae et Ripettae praedictae, iuramento *etc.* roboratis, statutis, consuetudinibus, reformationibus et decretis, nec non quibusvis privilegiis, indultis et concessionibus, illis aut aliis quomodolibet in contrarium forsitan concessis et confirmatis, quibus derogamus, ac eis adversus praemissa nullatenus suffragari posse volumus, etiam si talia forent, quae de verbo ad

verbum inseri deberent, quorum tenores et compendia pro expressis habemus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fiat ut petitur. I.

(Papae subscriptio).

Et motu proprio et ad beneplacitum Camerae. Fiat. I.

Datum Romae apud S. Petrum, idibus ianuarii, anno 1.

Dat. die 13 ianuarii 1524, pontif. anno 1.

V.

Privilegia pro abundantia rei frumentariae et agricultura in districtu almae Urbis.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad sacram beati Petri Sedem, meritis licet imparibus, divina dispositione vocati, continua meditatione urgemur ut, iuxta commissi nobis pastoralis officii debitum, circa ea, per quae almae Urbis nostrae, in qua Sedes ipsa dignoscitur collocata, prosperitati illiusque incolarum et ad eam convenientium personarum commodo et necessitati opportune consuli possit, sollicitis studiis intendamus, ac incolarum et personarum earumdem dispendiis congruentibus remediis occurramus, prout, temporum qualitate mature pensata, conspiciamus in Domino salubriter expedire.

Prooemium.

§ 1. Sane, licet dudum felicitis recordationis Sixtus Papa IV, praedecessor noster, attendens quod a pluribus tunc retroactis annis omnis regio dictae almae Urbi finitima frequenter habuerat steriles frumenti et bladorum proventus, cum gravi populorum in ea degentium iactura et afflictione; et considerans id, praeter et ultra coeli naturalem cursum et dispositionem, potissime etiam provenire ex ra-

Sixtus IV licentiam omnibus concessit arandi et colendi tertiam partem tenularum et agrorum territorii Urbis et Patrimonii *etc.*, ad quoscunque etiam loca ipsa spectant, habita licentia ab aliquo ex iudicibus deputatis *etc.*

ritate culturae agrorum, qui, propter aliquam forte maiorem utilitatem inde proveniente eorum dominis, potius servabantur inculti, ut essent in pascua animalibus brutis, quam colerentur, aut coli sinerentur in alimentum et sustentationem hominum, per suas literas statuerat et ordinaverat quod ex tunc deinceps perpetuis futuris temporibus liceret omnibus et singulis agros arare et colere volentibus in praedictae Urbis nostrae territorio et Patrimonii B. Petri in Tusciae Campaniae et Maritimae rumpere et arare ac colere; alias, debitis et consuetis temporibus, tertiam partem uniuscuiusque tenimenti seu tenutae, quam eligendam duceret, tam ad quaevis monasteria, capitula seu alias ecclesias et pia loca, quam ad quasvis privatas et particulares personas, cuiusvis status vel conditionis, spectantes et pertinentes, petita tamen, licet non obtenta, eorum ad quos spectaret licentia, dummodo iudicium tunc desuper deputatorum seu alicuius eorum auctoritas interveniret. Et mandaverit propterea omnibus et singulis tenimentorum seu tenutarum huiusmodi dominis, tam ecclesiasticis quam saecularibus, cuiusvis status vel conditionis existerent, et quavis dignitate praefulgerent, ut, absque ulla prorsus resistantia, sinerent omnes et singulos colere volentes tenutas ipsas, pro eorum arbitrio et voluntate, iuxta statuti huiusmodi tenorem et formam, rumpere et arare, nullum omnino eis aut alicui eorum vel ipsorum famulis et ministris, per se aut alios, impedimentum aut molestiam inferentes.

§ 2. Volueritque, tam super tempore rumpendi quam super electione tertiae partis huiusmodi tenutarum, quae arari deberet, ac responsione pro arata et culta parte dominis facienda et super aliis quibuscumque differentiis et controversiis, si forte aliquas differentias seu controver-

sias super iis quovis modo oriri contingeret inter eos, qui arare et colere vellet, et quorum tenutae ararentur, praecipue super damnis et interesse, si quae forsitan illo primo anno praetendere possent praedicti domini tenutarum seu eorum conductores, se ex insperato earum cultu pati, utraque pars praefatorum iudicum aut duorum ex eis iudicio et determinationi stare et acquiescere tenerentur, neque possent aut deberent se mutuo super huiusmodi et quibusvis aliis differentiis, ex huiusmodi statuti tenore quovismodo provenientes, coram quibusvis aliis iudicibus convenire; aut iudices ipsi, quacumque etiam potestate et auctoritate fungerentur, eos audire, vel se de ipsis controversiis impediri; et si secus forsitan actum foret, id totum irritum et inane ac nullius roboris vel momenti esse decreverit.

§ 3. Et deinde pia memoriae Iulius Papa II, etiam praedecessor noster, literas praedictas per quasdam innovaverit, et quamvis ex provisione sua huiusmodi plurimi agriculturae se dedissent, et in territorio dictae Urbis et aliis locis circumvicinis magna frumenti et aliorum bladorum quantitas colligeretur, et ex illa dictae Urbis necessitatibus abundanter subveniri posset.

§ 4. Quia tamen barones et domicelli dictae Urbis, domini temporales oppidorum circumvicinorum eorum subditis, ne frumentum et alia blada ad dictam Urbem deferre praesumerent, interdicebant, et ab eisdem subditis, qui non sine magnis sudoribus illud recolligerent, vili pretio habere, illudque eis, cum frumentum aliis carius vendidissent, persolvere volebant, ab agricultura huiusmodi laudabili et pernecessario exercitio, in animarum suarum periculum et incolarum Urbis et curialium huiusmodi non modicum praevudicium et gravamen, desistere compelle-

Iulius II innovavit dictam constitutionem Sixti IV;

Baronibusque et aliis mandavit ne interdicerent eorum subditis delationem frumentorum ad Urbem, neque illi ea vendere, eis, ut carius ipsi venderent.

Differentias, praemissor. occasione orientas, praecipit per iudices deputatos cognoscere.

bantur, idem Iulius praedecessor, motu proprio et ex certa scientia, per alias suas literas, omnes et singulos barones et domicellos Romanos ac quascumque alias personas, tam ecclesiasticas quam saeculares, oppida, terras et villas infra quinquaginta milliaria a dicta Urbe possidentes, ab eorum subditis frumenta et blada, praeterquam pro usu et necessitate victus domus eorum, emere, et ad dictam Urbem deferri interdicare et prohibere, aut illa ad alia loca quam ad eandem Urbem, absque speciali sua seu Camerae Apostolicae sibi nota licentia, deferre praesumentes, ac in praemissis auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore, praestantes, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis, etiam si cardinalatus honore fulgentes, forent, requisiverit et monuerit, eisque districte praecipiendo mandaverit quatenus, infra quindecim dierum spatium, postquam posteriorum literarum praedictarum notitiam haberent, videlicet communitates et universitates ac barones et alii in praemissis auxilium et favorem praestantes, ab emptionibus et prohibitionibus ac iurisdictionibus ¹ huiusmodi ex tunc deinceps penitus et omnino desisterent; alioquin, lapsis dictis quindecim diebus, barones ac communitatum et universitatum singulares personas et alios auxilium, consilium vel favorem praestantes, ex tunc, prout ex ea die et e contra, excommunicationis sententiam, a qua, ab alio quam Romano Pontifice, et facta de eo speciali et expressa mentione, praeterquam in mortis articulo constituti et praevia satisfactione, absolvi nequirent, innodaverit; archiepiscopos vero, episcopos et alios praelatos suspenderit a divinis; et nihilominus, si aliqui ex praedictis baronibus et alii civitates, oppida et terras in feudum seu vicariatum aut alias

¹ Cberubinius legit *interdictionibus* loco *iurisdictionibus* (n. r.).

quovis titulo obtinentes, lapsis aliis ex tunc sequentibus quindecim diebus, a praemissis non desisterent, dominio dictorum feudorum omnino et penitus privaverit, fiscoque Apostolicae Camerae applicaverit, et eorum civitates, terras, oppida et villas ecclesiastico subiecerit interdicto ipso facto, quod, nisi praevia satisfactione, relaxari per alium quam per ipsum Iulium praedecessorem interdixit et prohibuit. Si vero, ultra semestre, dictos ultimos quindecim dies immediate sequentes, in eorum pravo proposito et duritia obstinate perseverando, mandatis suis huiusmodi non parerent, seu parere contemnerent, ex tunc ipso iure omnibus et singulis civitatibus, oppidis, terris, villis, feudis et iuribus, quae a Romana et aliis ecclesiis, aut alias obtinebant vel recognoscebant, eadem auctoritate privaverit, et ad illa et alia obtinenda perpetuo inhabilitaverit, privatosque et inhabiles esse; ac civitates, oppida, terras, villas et iura huiusmodi Camerae Apostolicae pleno iure incorporata decreverit et declaraverit, prout in eisdem literis plenius continetur.

§5. Et cum in ipsa Urbe, in praesentiarum, propter multiplicationem et augmentum illius incolarum habitatorum, maior cepia frumenti quam antea notorie sit necessaria, nihilominus exercitium artis agriculturae et colendorum agrorum huiusmodi in regione dictae Urbi finitima et illius territorio praedictis, ultra medietatem ab eo quod ante viginti annos existerat, diminutum fuerit; et cultus exercendae agriculturae huiusmodi, etiam docente experientia, rerum magistra, propter multitudinem vaccarum rubearum in eodem territorio existentium, in dies praetermittatur, et ars ipsa quodammodo pereat, quo fit ut in dicta Urbe frumenti penuria invalescat; nos, considerantes terram praefatae Urbi finitimam, qua illius domini ad pascua multorum animalium utuntur, sub

Hic modo Pontifex dictas Sancti IV et Iulii II bullas confirmat et extendit;

isto coelo foecundam existere, et convenientius fore ut terra ipsa vomere et aratro scindatur et aratur, ac potius semen ex ea, ad usum hominum, quam foenum, quod sua sponte ad usum animalium producit, recolligatur; et quod ex cultu agriculturae huiusmodi homines, ad laborem nati, in exercitio honesto se poterunt exercere, et aer salubrior reddetur, et non solum dictae Urbi et illius incolis et curialibus ac ceteris hominibus in terris sanctae Romanae Ecclesiae subiectis de frumento necessario provideri, verum etiam illud per mare ad alias nationes grano indigentes deferri poterit. Ac propterea volentes artem agriculturae et colendorum agrorum huiusmodi in pristinum statum restituere, ac rei frumentariae in dicta Urbe opulentiae providere, et futurae illius penuriae obviare, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, literas Sixti et Iulii praedecessorum huiusmodi ac in eis contenta quaecumque, ita ut tertia pars omnium tenutarum et possessionum et casalium, tam in territorio et Patrimonio ac Campania et Maritima praedictis, quam citra Urbem infra viginti milliarum consistentium, tam ad ecclesias, monasteria et hospitalia quaecumque ac Cameram Apostolicam, quam barones, domicellos et cives Romanos ac forenses, cuiuscumque dignitatis et conditionis, etiam si praelati, commendatarii vel etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales fuerint, aut eorum domini, quaecumque alia dignitate tam ecclesiastica quam mundana et temporali fulgeant, quomodolibet pertinentium, absque ulla exceptione vel prohibitione, singulis annis, pro frumentis ferendis et recolligendis, scindi, arari et coli possit et debeat; a die publicationis praesentium liceat unicuique tenutas, pos-

sensiones et casalia praedicta, ad tenutas et possessiones ipsas pro futuro anno rumpendum et colendum, ingredi, sic tamen quod, si domini earumdem tenutarum et possessionum illas pro dicta tertia parte colere vel per alios coli facere voluerint, dummodo frumenta in illis recolligenda ad dictam Urbem deferantur, non liceat aliis in eorum casalibus aliquid innovare, aut illorum possessiones ingredi; sed eisdem dominis tenutas et possessiones ipsas colere nolentibus, liceat aliis civibus vel mercatoribus Urbis, habitatoribus vel quibuscumque personis tertiam partem tenutarum et possessionum huiusmodi, in quolibet casali, pro eorum arbitrio et ubi eis melius videbitur, absque aliqua prohibitione et impedimento, sub poena quingentorum ducatorum auri Camerae Apostolicae applicandorum, pro qualibet vice per prohibentes vel impediētes eo ipso incurrenda, rumpi, arari et coli facere: ita ut cultores ipsi, cum dictis possessionibus, pascuale pro pascendis bobus laborantibus necessarium habeant; et laboratores illo indigentes, easdem possessiones pro pascualibus reservatas quolibet anno a principio mensis augusti custodiri, et culturas eligendas in principio mensis ianuarii vel post, prout eisdem commodius et opportunius videbitur, rumpi et arari facere possint; nec pro intratura pro rubro terrae aliquid, vel tantum pro quolibet rubro terrae laboratae, in pecunia, sed solum et dumtaxat de tenuis, possessionibus et casalibus infra octo milliarum ab ipsa Urbe consistentibus, quintam partem frumenti vel bladum recollectorum in dicto territorio, fideliter et more boni coloni, in frumento bono et recipienti¹ ac mercantili, arbitrio consulum artis, solvere teneantur. Et pro tenuis, possessionibus et casalibus in eodem territorio ab octo milliaribus ultra distantibus ab Urbe usque ad quindecim vel sexdecim milliarum, similiter de septima parte frumenti recol-

¹ Cherubini habet *recenti loco recipient*: (B. T.).

lecti pro quolibet rubro¹, modo et forma praemissis, respondere debeant, sic tamen quod sub tenuis et possessionibus praedictis non comprehendantur nec comprehensa censeantur, quoad responsionem septimae partis fructuum, tenutae et possessiones in Latio et Campania ac Maritima consistentes, pro quibus, propter facilitatem earum culturam et multitudinem laboratorum, de quinta parte fructuum respondetur, et in quibus consuetudo hactenus servari solita servetur. Et si contingat illas per aliquos, praesentium vigore, laborari, responderi debeat modo praemisso; ac pro tenuis et possessionibus ultra dicta xvi milliaria citra et ubicumque consistentibus (dummodo non sint loca vicina fluminum Tyberis, in quibus consuetudo loci, quoad responsiones, servetur), cultores illarum dominis earum decimam partem frumenti et bladorum, quae in illis sic cultivatis et laboratis exereverint, respondere teneantur, exceptis dominis illarum eas colere volentibus, qui aliis praeferantur, dummodo blada ipsa, etiam illa de quibus daretur tracta, ad Urbem praedictam deferantur, ac per flumen et fauces Ostiae extrahantur, auctoritate apostolica, tenore praesentium innovamus, ac vim et vigorem perpetuo habere, viribusque subsistere et observari debere decernimus.

Agricultores e-
ximi a represen-
tationibus et molesti-
is et tractatibus
concedit.

§ 6. Et nihilominus, pro potiori cautela, praemissa omnia de novo, modo supradictodeclarantur, ac quod cultores praefati cum animalibus, bobus et equalibus necessariis ab omni represalici receptione et retentione, tam in Urbe quam extra, liberi et exempti existant, nec occasione alienius debiti vel obligationis, etiam in forma dictae Camerae et Ripae et Ripetae, molestari, capi, pignorari, nec eorum animalia vel frumenta tolli, pignorari seu auferri possint. Et quotiescumque precium frumenti in praefata Urbe non excedet decem et

¹ Legendum videtur *rubio* vel *rubbio*; mensura agraria et etiam frumentaria in pontificia ditione (n. r.).

octo iulios pro quolibet rubro ad mensuram maiorem, *pala batuta* nuncupatam, debeat dari cuilibet mercatori tracta quinquaginta rubrorum pro quolibet aratro, cum solutione tractae duorum iuliorum pro rubro, et non ultra; de quibus unus iulius cum dimidio dictae Camerae, medius vero iulius pro quolibet rubro militibus S. Petri cedat; quae quidem tracta dari debeat pro una, tempore recollectionis frumentorum, et pro alia medietatibus in festo Nativitatis Domini nostri Iesu Christi; et interim tractae dari non debeant aliis, donec ipsi eorum frumenta vendiderint, vel navigio ad alia loca deferri fecerint. Possint tamen dari tractae per ad id deputatos pro maiori summa, quando esset maior abundantia, eorum arbitrio: ita quod in Urbe ipsa propterea penuria non proveniat, iuxta voluntatem nostram et successorum nostrorum Romanorum Pontificum pro tempore existentium, et discretionem executorum infrascriptorum.

§ 7. Ac quod liceat habentibus locationes casalium, etiam ad longum tempus, ab ecclesiis et monasteriis Urbis vel hospitalibus huiusmodi, renunciare in perpetuum dictis locationibus, quas in huiusmodi eventum cassamus, irritamus et annullamus, ad effectum praemissum; nec teneantur ad solutionem alienius summae ultra tempus quo tenutas, possessiones et casalia huiusmodi tenuerunt, et illorum fructus perceperunt. Nec liceat alicui habere armentum vaccarum rubearum in dicto Urbis territorio infra decem milliaria, excedens centum et viginti quinque vaccas ad plus.

Locationibus ad
longum tempus
renunciari po-
test.

§ 8. Quodque in tenuis, possessionibus et casalibus civium Romanorum laicorum, illas colere et agriculturam exercere volentium, non possint alii forenses laborare, sed solum et dumtaxat alii cives Romani, de quibus domini illorum contentantur, et alii habitantes in dicta urbe, artem praedictam exercere volentes, dummodo tenutae

Romanique et
incolae foren-
sibus praefer-
runtur.

et possessiones ipsae pro dicta tertia parte cultiventur et laborentur, auctoritate et tenore praedictis statuimus et ordinamus.

§ 9. Districtius inhibentes omnibus et singulis tenentium seu possessionum et casalium praedictorum dominis, tam ecclesiasticis quam saecularibus, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existentibus, quavis dignitate praefulgentibus, ne tenetas et possessiones ipsas colere volentibus, seu eorum ministris et famulis praefatis, per se vel alium, directe vel indirecte, impedimentum vel molestiam aliquam inferre quocumque praesumerent; sed eos, absque ulla prorsus resistentia, tenetas et possessiones praedictas pro eorum arbitrio et voluntate, iuxta praedictarum et praesentium literarum tenorem, rumpere et arare permitterent.

§ 10. Et nihilominus praefatos barones et domicellos Romanos ac quascumque alias personas, tam ecclesiasticas quam saeculares, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existentes, etiam cardinalatus honore fulgentes, oppida, terras et villas in dicto territorio possidentes, requirimus et monemus, eisque districte praecipiendo mandamus quatenus ab eorum subditis frumenta et blada, praeterquam pro usu et necessitate victus et domus eorum, ut praefertur, emere, et ad dictam Urbem deferri interdiceret ei prohibere, aut illa ad alia loca, quam ad eandem, absque speciali nostra seu Camerae praedictae nobis nota licentia, deferre, aut in praemissis auxilium vel consilium aut favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore praestare ulterius praesumant. Alioquin, si contrafecerint, ex nunc, prout ex tunc et e contra, ipsos omnes et singulos excommunicationis, suspensionis, interdicti, privationis, inhabilitatis, applicationis et incorporationis ac alias censuras et poenas in posterioribus literis Iulii praedecessoris

inhibitio contra molestias eos.

Prohibitiones Iulii II contra dominos et barones ementes frumenta a subditis ultra usum familiae, aut blada ad Urbem deferri interdicentes aliorumque fautores innovat.

huiusmodi contentas, post terminos in eisdem posterioribus literis contentos, incurrisse declaramus, ac quicquid secus attentari contigerit, irritum et inane decernimus.

§ 11. Quo circa venerabili fratri Antonio episcopo Praenestini, et dilecto filio nostro Andreae, tituli Sanctae Priscae presbytero cardinali, per apostolica scripta, motu simili, mandamus quatenus ipsi ac venerabilis frater noster Bernardus, episcopus Gervisin. [†] modernus, et pro tempore existens in dicta Urbe gubernator, necnon dilecti filii magister Philippus de Senis, notarius noster, dictae Camerae clericus, et Iacobus de Freipanis ac Iulius Petri de Matthaeis, Romanus, et Iacobus de Rucellariis, Florentinus civis, et illis deficientibus, per eundem gubernatorem eorum loco subrogandi, seu tres aut plures ex eis, per se vel per alium, praedictas et praesentes literas ac in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quotiens pro parte dictorum colere volentium desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra singulas literas et in eis contenta huiusmodi, iuxta illarum tenorem, quacumque recusatione vel praeterquam ad nos interposita reclamatione non obstante, firmiter observari, non permittentes eosdem colere volentes, desuper, per dominos praefatos seu quoscumque alios quomodolibet molestari, impediri vel perturbari; necnon communitates, universitates, barones et alias personas praefatas, auxilium, consilium, favorem praestantes, quotiens opus fuerit, excommunicatos et a divinis suspensos publicent, et ab aliis, etiam nominatim, nunciari et publicari, et ab omnibus christifidelibus, donec meruerint absolutionis beneficium obtinere, acrius evitari; et demum etiam civitatibus, oppidis, terris, feudis et iuribus praedictis

Executores istius constitutionis.

[†] Bernardus de Rubeis, episcopus *Tarvisina*. (n. r.).

privatos, et illa eidem Camerae incorporata fore, etiam omissis solemnitatibus positivi iuris, instante etiam fisci nostri procuratore, declarent; et ad declarationem huiusmodi, etiam brachio militari et gentium armorum, ad nostra et eiusdem Romanae Ecclesiae stipendia militantium, exequantur, contradictores, molestatores, impediētes, perturbatores quoslibet et rebelles, percensuras et poenas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias, eorum arbitrio imponendas et realiter exigendas, ac alia opportuna iuris remedia compescendo.

Clausulae de-
tor. alior. etc.

§ 12. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac literis institutionis militum praedictorum, necnon Urbis, terrarum, oppidorum et villarum praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, reformationibus et decretis, privilegiis quoque et indultis apostolicis, communitatibus, universitatibus, baronibus ac aliis praefatis a dicta Sede forsā concessis, quae eis, quoad praemissa, volumus suffragari; necnon pactis et conditionibus in dictis locationibus forsā apposis, ac omnibus illis, quae dicti praedecessores in praefatis literis voluerunt non obstat, contrariis quibuscumque; aut si communitatibus, universitatibus, baronibus et aliis praefatis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Forma publi-
candi istam
constitutionem.

§ 13. Ceterum, ne quemquam de praemissis haesitare, aut ignorantiam allegare forsā in posterum contingat, volumus pariter et decernimus quod praesentium literarum tenor per omnia loca publica dictae Urbis solemniter publicari ac praconizari debeat; et sic publicatus et praconizatus a die, qua publicatus fuerit,

perinde arcet omnes, quos concernit, ac si singulis eorum personaliter intimatus fuisset.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimoquarto, x kalendas martii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 21 februarii 1524, pontif. anno 1.

VI.

Iurisdictio et facultates conservatorum Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Paula in litibus, causis et controversiis ¹.

Clemens Papa VII universis et singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis abbatibus et prioribus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ac metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, necnon eorundem archiepiscoporum et episcoporum officialibus seu vicariis in spiritualibus generalibus a libet constitutis.

Conquestionibus dilectorum filiorum generalis et provincialium ac aliorum correctorum et universorum fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Paula percipimus quod nonnulli archiepiscopi et episcopi aliique ecclesiarum praelati et rectores eorumque vicarii et officiales ac clerici et aliae ecclesiasticae personae, tam religiosae quam saeculares, necnon laici, communia civitatum et dioecesium ac aliarum diversarum partium, qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant, a praedictis correctoribus et fratribus quartam canonicam seu alias portiones ex rebus

Ordo exposuit PP. multa gravamina, quae patiebatur circa quartam canonicam, decimas et funerales et apostatas seu extra claustra vagantes 2;

¹ Hic Franciscus in sanctorum numerum relatus fuit a Leone X, praedecessore, in constitutione xxxiv, *Excelsus*, tom. v, pag. 717. (2) Tu de quarta funeralium habes Concil. Trid., sess. xxv, *De Reform.*, cap. 13.

et bonis eis, ratione funeralium et christi-
fidelium piorum legatorum, ad certos et
determinatos usus, praesertim ad fabricam
ecclesiarum, domorum et locorum suorum,
seu in eleemosynam aut alias sibi pie reli-
ctis vel erogatis, ac decimas fructuum ex
possessionibus et petiis terrarum ad eos
legitime spectantibus et pertinentibus pro-
venientium, contra privilegia et indulta
apostolica eis et Ordini ac domibus prae-
dictis concessa, exigunt, et in dies exigere
conantur; ac relictis et erogata huiusmodi
indebite occupata detinent, seu ea detinen-
tibus aut decimas et portiones huiusmodi
exigentibus praestant auxilium, consilium
vel favorem; et alias ipsis super his ac aliis
libertatibus, privilegiis et indultis, domibus
et Ordini praedictis illorumque personis,
tam a Romanis Pontificibus praedecessori-
bus nostris, quam alias rite a regibus et
aliis principibus saecularibus concessis, nec
non bonis, rebus et aliis iuribus ad dictas
domos illarumque sacristias spectantibus,
multiplices molestias, iniurias et iacturas
inferunt; eosque coram diversis, tam eccle-
siasticis quam saecularibus iudicibus, ad
iudicium trahunt. Nonnulli etiam dictum
Ordinem professi, post emissam ab eis regu-
larem professionem apostatantes, ad alio-
rum Ordinum loca se transferunt, et saepius
per saecularium habitationes, secundum
vana sui cordis desideria, vagando, inso-
lenterque et scandalose vivendo, se ab obe-
dientia et subiectione suorum praelatorum,
etiam praetextu indultorum seu licentiarum
a Sede Apostolica surreptitiae impe-
tratarum, subtrahunt, in contemptum reli-
gionis et animarum suarum periculum et
scandalum plurimorum.

§ 1. Quare generalis et provinciales
ac alii correctores et fratres praedicti no-
bis humiliter supplicare fecerunt ut, cum
eis valde reddatur difficile pro singulis
querelis ad Sedem praedictam habere re-
cursum, providere ipsis super hoc pa-
terna diligentia curaremus.

§ 2. Nos igitur, qui, pro debito pasto-
ralis officii, religiosarum personarum qua-
rumlibet dispendiis occurrimus, et pro-
fectibus libenter intendimus, adversus
exactores, occupatores, detentores, prae-
sumptores, molestatores et iniuriatores
ac subtrahentes se ab obedientia huius-
modi, illis volentes eisdem correctoribus
et fratribus subvenire, per quod illorum
compescatur temeritas, et aliis aditus com-
mittendi similia praecludatur, discretio-
ni vestrae per haec scripta mandamus
quatenus vos, vel duo aut unus vestrum,
per vos vel alium seu alios, etiam si
sint extra loca, in quibus deputati estis
conservatores et iudices, praedictis ge-
nerali, provincialibus et aliis correctori-
bus et fratribus efficacia defensionis prae-
sidio assistentes, non permittatis eosdem,
super libertatibus, privilegiis, indultis,
rebus et bonis praedictis, ab eisdem et
quibuslibet aliis indebite molestari; vel
eis gravamina vel damna seu iniurias
irrogari; aut coram quibuscumque iudi-
cibus ordinariis vel delegatis, etiam apo-
stolicis, quavis occasione vel causa, etiam
criminali, eosdem fratres trahi, facturi
generali, provincialibus et aliis correctori-
bus ac fratribus praedictis, cum ab eis
vel procuratoribus suis aut eorum ali-
quo fueritis requisiti, de praedictis et aliis
personis quibuslibet, super restitutione
honorum ac rerum et iurium praedictorum,
necnon libertatum, privilegiorum
et indultorum praedictorum et aliorum
eis pro tempore concessorum observa-
tione; necnon professorum et se ab obe-
dientia subtrahentium huiusmodi ad regu-
laria loca dicti Ordinis revocatione et
reductione, de quibuslibet molestiis, ini-
uriis atque damnis, praesentibus et fu-
turis, in illis videlicet, quae iudicalem
requirunt indaginem, summarie, simpli-
citer et de plano, sine strepitu et fi-

Hic ideo Pon-
tif. iudices con-
servatores Or-
dinis cum am-
plis facultati-
bus deputat 1;

gura iudicii, in aliis vero, prout qualitas eorum exegerit, iustitiae complementum ministrare. Inhibendo etiam quibuscumque iudicibus praedictis, tam in principio quam in medio vel in fine causae, ne in causis dictorum fratrum, etiam criminalibus, eisdem invitis, se quomodolibet intromittant; ac occupatores seu detentores, exactores, praesumptores, molestatores ac iniuriatores huiusmodi, necnon inobedientes et rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis extiterint, quandoque et quotiescumque expedierit, auctoritate nostra, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Et nihilominus legitimis super his habendis servatis processibus, illos, quos censuras et poenas per vos pro tempore latas incurrisse constiterit, eas incurrisse declarare, et, quoties opus fuerit, etiam iteratis vicibus aggravare curetis. Ceterum, si per summariam informationem, super his per vos habendam, etiam vobis constiterit quod ad loca, in quibus occupatores, detentores, exactores, praescriptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi ac alios, quos praesentes literae concernunt, pro tempore morari contigerit, pro monitionibus ipsis et citationibus de eis faciendis tutus non pateat accessus, nos vobis citationes et monitiones quaslibet, per edicta publica locis affigenda publicis et partibus illis vicinis, de quibus sit verisimilis coniectura quod ad notitiam citandorum et monendorum huiusmodi pervenire valeant, plenam et liberam concedimus, tenore praesentium, facultatem; ac volumus et dicta auctoritate decernimus quod monitiones sic factae, perinde eosdem citatos et monitos arceant, ac si eis personaliter intimatae extitissent.

§ 3. Non obstantibus tam felicis recordationis Bonifacii Papae octavi, praedecessoris nostri, de una, et concilii generalis de duabus diaetis, dummodo non ultra tres diaetas aliquis, auctoritate praesentium, non trahatur¹, quam aliis quibuscumque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, tam de iudicibus delegatis et conservatoribus, quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis; necnon quibusvis privilegiis et indultis apostolicis, quibusvis personis, saecularibus vel regularibus, militibus, communitatibus, universitatibus, capitulis, castris, villis, terris et locis praedictis, ac quibusvis cathedralibus, etiam metropolitanis, vel collegiatis aut aliis ecclesiis, capitulis, conventibus, monasteriis, hospitalibus et aliis piis locis, etiam motu proprio et ex certa scientia, etiam de non trahendis eorum subditis vel personis ipsarum ecclesiarum, civitatum, universitatum, castrorum, villarum et locorum respective extra eas, aut eorum aliis iudicibus et personis, quam eis, etiam vigore quarumcumque literarum apostolicarum, aut alias quibusvis modis et qualitercumque et sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiamsi plena, expressa, specialis, specifica et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus. Quodque vos filii canonici, officiales et vicarii de personis, quae deputari possint conservatores non sitis; seu si aliquibus, communiter vel divisim, a praedicta sit Sede indultum quod excommunicari, suspendi vel interdicti non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto et earum

Contrariis monitionibus derogat;

¹ Cherubinius legit *extrahatur loco non trahatur* (v. T.).

personis, locis et ordinibus et nominibus propriis mentionem, ceterisque contrariis quibuscunque.

§ 4. Ceterum, volumus et apostolica auctoritate decernimus quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus.

§ 5. Quodque a datis praesentium sit vobis et unicuique vestrum, in praemissis omnibus et eorum singulis, coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris, perpetua potestas et iurisdictio attributa, ut eo vigore eaque firmitate possitis in praemissis omnibus, coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris, et pro praedictis procedere ac si praedicta omnia et singula coram vobis coepta fuissent, et iurisdictio vestra et quilibet vestrum in praedictis omnibus et singulis per citationem et modum alium perpetua legitimum extitisset, constitutione praedicta super conservatoribus et alia qualibet in contrarium edita non obstantibus.

§ 6. Volumus etiam et apostolica auctoritate decernimus quod ipsarum transumptis, manu notarii publici subscriptis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die decima nona martii, millesimo quingentesimo vigesimo quarto, pont. nostri anno 1.

Dat. die 19 martii 1524, pontif. anno 1.

VII.

*Facultas fratrum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum quaerendi eleemosynas pro opere dictae redemptionis, non obstante quacunque prohibitione contra quaeitores*¹.

¹ Huius Ordinis institutionem et alia vide in const. xvii Innocentii III, *Operante*, tom. III, pag. 155.

Bull. Rom. Vol. VI.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus in Christo fratribus archiepiscopis¹ dilectisque filiis ac filiabus nostris abbatissis, prioribus, priorissis, exemptis, decanis, presbyteris ac aliis ecclesiarum rectoribus ac cappellanis, curatis et non curatis (ad quos praesentes litterae pervenerint), salutem et apostolicam benedictionem.

Gratum Deo credimus impendere famulatum, cum christifideles ad ea opera misericordiae nunc exhortamur, per quae salus mundi, animae utilia procurantur.

§ 1. Cum itaque ministri ac fratres Ordinis Sanctae Trinitatis, Redemptionis captivorum fratrum nostrorum christianorum, totis viribus elaborent, transeundo ad partes ultramarinas, pro afflictis ac captivis christianis redimendis, in manibus inimicorum fidei christianae captivis ac detentis. Et cum dicti fratres, pro dictis captivis redimendis, corpora sua mortis periculo subicere non verentur, videntes dictos captivos duris ac diversis tormentis assuetos ac cruciatos; et cum pro dictis pauperibus captivis redimendis, qui a paganis captivantur (Altissimo permittente), ipsisque ab huiusmodi captivitate liberandis, Domino coadiuvante, auxilio, totis viribus, attendentes quod ad ea exercenda (propter diversarum onera expensarum) eisque propriae non suppetant facultates, ac, ad id opus tam pium ac laudabile peragendum, eleemosynae fidelium sint quamplurimum opportuna.

§ 2. Hinc est quod vobis omnibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis mandamus ac praecipimus, firmiter iniungentes quatenus, cum fratres dicti Ordinis Sanctae Trinitatis ac Redemptionis captivorum praedictorum seu procuratores aut eorum nuncii ad vos accesserint, cum fueritis requisiti, vestras bonas, fortissimas ac gratiosas, pro petendis eleemosynis ad sustentationem

¹ Deest forte *episcopis* (n. r.).

Exordium.

Causa huius indulti.

Ordinarii faciunt fratribus Ordinis in quaerendis eleemosynis.

Ampliat conservatorum facultates;

Ampliatque magis;

Transumptis credi iubet.

praedictorum, literas dioecesanæ eisdem liberaliter concedatis.

Abbatibus et ceteri benigne recipiant et adjuvant.

§ 3. Et vos abbates, priores, exempti et non exempti, similiter presbyteri, curati ac non curati, ac omnes alii praedictos fratres, procuratores vel eorum nuncios in ecclesiis vestris benigne, gratiose ac favorabiliter et honeste recipiatis; ac eisdem, ob reverentiam Sedis Apostolicæ, transeundo ecclesiam¹ ministretis ac sine tristitia; vosque decani, presbyteri, curati et non curati, ac ecclesiarum rectores, dictos fratres, procuratores aut eorum nuncios predicare verbum Dei, quia sic eis indultum est per sanctam Sedem Apostolicam, ipsosque permittentes in praedictis ecclesiis, populum (prout a latore praesentium, fratribus vel eorum nunciis fueritis requisiti) diligenter, ostiatim ac nominatim convocando de domo in domum, omnes parochianos vestros utriusque sexus, aetatem habentes, in ecclesiis vestris in unum congregari faciatis ad idem locum ac horam, quos lator praesentium vobis assignaverit, ipsosque spontanea spectatione pacifica, intra missarum solemniam. Caveatis etiam ne ad divina officia accedere praesumatis, quousque verbum Dei ac necessitates dicti Ordinis fuerint diligenter declaratae.

Fratres non sunt quaestores, sed religiosi quaerentes elemosinas ad opus redemptionis.

§ 4. Non obstante aliqua inhibitione facta per praedecessores nostros in capitulo *De quaestoribus*, in concilio Lugdunensi sive in aliis capitulis. Quia isti non sunt quaestores, sed sunt viri religiosi et approbati.

Ideoque ab aliis religiosi non debent,

§ 5. Item, districte vobis praecipimus ac mandamus quod nullum verbum exhortationis seu praedicationis per aliquem religiosum seu per aliquos religiosos, Mendicantes, quaestores vel non quaestores, ad populum exponere permittatis illa die, qua ad vos accesserint fratres praedicti, procuratores vel eorum nuncii.

§ 6. Volumus insuper ac praecipimus
¹ Cherubinius omittit *ecclesiam* (R. T.).

quod cum dicti fratres, procuratores vel eorum nuncii ad aliquas ecclesias advenierint interdictas, in eorum iucundo adventu ecclesiae aperiuntur, ac campanae pulsantur, ac quod ibidem, campanis pulsatis et ianuis apertis, divina officia celebrentur, ac corpora mortuorum ibidem ecclesiasticae tradantur sepulturae: nisi excommunicati nominatim fuerint aut eorum publici usurarii.

Etiā tempore interdicti 1.

§ 7. Inhibemus insuper, ac sub poena canonica, ne quis dictis fratribus, procuratoribus vel eorum nunciis, mandatum nostrum apostolicum secum deferentibus, in aliquo iniuriare praesumat in aliquibus civitatibus, castris, villis seu ecclesiis, in quibus fractio seu iniuriatio facta fuerit, vel mandatum impeditum seu etiam perturbatum, aut dictorum fratrum, procuratorum vel nunciorum ipsorum bona detenta, fuerint destituta, ecclesiastico supponentes interdicto, nulla ibidem celebrentur divina officia, praeter baptismum parvulorum ac poenitentiam morientium, quousque fratribus, procuratoribus vel nunciis supradictis de illatis iniuriis fuerit plenarie satisfactum.

Nec ab aliquo molestiam pati.

§ 8. Quicumque autem mandatorum nostrorum extiterint contemptores, rebelles ac inobedientes seu perturbatores in aliquo, eosdem denunciatis, campanis pulsatis, candelis extinctis, excommunicatos, auctoritate nostra apostolica, ac anathematizatos, ac nunquam a praedicta denunciazione cessantes, donec de eorum absolutione, a Sede Apostolica impetrata, vobis appareat competenter. Plebes vobis subditas piis exhortationibus ac salutaribus monitis inducentes ut, de bonis a Deo super terram collatis, ad sustentationem praemissorum pias elargiantur elemosynas, ac grata subsidia caritatis ministretis, ut illa penuria valeat consummare vos, ab incipientibus pariter verbo ac exemplo,

Perturbatores eorum coercerentur.

¹ Vide Concil. Trid., sess. xxiii, cap. 12.

ut per haec et alia bona, quae vos ac ipsi, Domino inspiciente, feceritis, ad aeterna mereamini felicitatis gaudia pervenire.

Benefactores
indulgentias hic
enunciatas con-
sequantur.

§ 9. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia, ac beato u. i. Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus benefactoribus dicti Ordinis Sanctae Trinitatis ac Redemptionis captiverum praedictorum, vere poenitentibus et confessis, vel infra annum confiteri volentibus, post declarationem nostrarum indulgentiarum, si vere poenitentes ac confessi fuerint, pro nostris indulgentiis acquirendis in festivitibus D. N. I. C., videlicet: Nativitatis, Circumcisionis, Apparitionis, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes ac Sanctae Trinitatis, Eucharistiae, ac in quatuor festivitibus S. Mariae Virginis, per singulos dies dictarum festivitatum, septem annos et totidem quadragenas, eisdem benefactoribus, de iniunctis sibi poenitentiis, duximus indulgendos; et per omnes octavas dictarum festivitatum, tres annos ac tres quadragenas. Item ac per totam quadragessimam, singulis diebus, unum annum ac quadraginta dies. Si quis vero clericus vel laicus dictis fratribus, secundum quantitatem substantiae suae ac qualitatem criminis, de bonis suis dederit vel transmiserit ad sustentationem praemissorum, pro praedictis indulgentiis acquirendis, ac si in capite eiusdem anni vere poenitens ac confessus moriatur, volumus, ac de gratia speciali concedimus quod ab omnibus peccatis suis in Domino permaneat absolutus.

Redemptionem
impediens ex-
communicatur;

§ 10. Si quis vero clericus vel laicus hoc impedierit actu, verbo vel opere, diabolo instigante, quod non credimus, sciat se excommunicatum esse ac anathematizatum; ac beneficium suae absolutionis nullatenus obtinebit, quousque de damnis dicti Ordinis Sanctae Trinitatis et contemptu Romanae Ecclesiae satisfecerit competer.

§ 11. Sacerdotibus vero, clericis ac viris religiosis, tam viris quam mulieribus, dictum negotium diligenter tractantibus, ac de bonis suis misericorditer erogantibus, quidquid in divinis officiis ac horis canonicis dicere omiserint per negligentiam aut per defectum librorum seu per infirmitatem corporis misericorditer in Domino absolvimus.

Adjuvans praemium consequitur.

§ 12. Ac omnes indulgentias a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris dicto Ordini Sanctae Trinitatis ac Redemptionis concessas, ex certa scientia confirmamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus.

Indulgentiae Ordinis confirmantur.

Nulli ergo etc.

Sanctio poenalis.

Dat. Perusii, decimoquinto kalendas maii, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 17 aprilis 1524, pontif. anno I.

VIII.

Confirmatio et extensio constitutionum a praedecessoribus Pontificibus editarum circa ea, quae observanda sunt quoad impetrationes beneficiorum ecclesiasticorum consistorialium ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
motu proprio, etc.

Cum dudum felicitis recordationis Sixtus PP. IV et Iulius II ac nonnulli praedecessores nostri, providendo ne illis, de quorum personis ecclesiis cathedralibus et metropolitanis ac monasteriis consistorialibus providetur, seu ipsa monasteria commendantur, prerogatio consistorii praedicti sive occasionem litigandi inferret, constituerint et ordinaverint quod supplicationes desuper signarentur et darentur, ad quarum datas cedulae consistoriales retraherentur, alias nullius essent roboris vel momenti; necnon ut Ca-

Sixtus IV, Iulius II et alii constitutiones ediderunt, quoad impetrationes, de quibus in rubrica.

¹ Habes in hoc Leonis X constitut. XXXIX, tom. v, pag. 754.

mera Apostolica et sacrum dilectorum filiorum cardinalium collegium, cum periculo promotorum animarum, in eorum iuribus et annatis non defraudarentur, similiter constituerint et ordinaverint quod literae provisionis seu commendae ecclesiarum cathedralium et metropolitanarum ac monasteriorum consistorialium sine literis dispensationum retentionum monasteriorum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum saecularium et regularium ac pensionum quarumcumque non expedirentur.

Le Xet Hadrianus VI constitutiones ediderunt, sicut et alii Rom. Pont., quoad impetrationem beneficiorum l.

§ 1. Ac deinde pia memoriae Leo Papa Xet Hadrianus VI, etiam praedecessores nostri, intellecto per eos quod supplicationes dispensationum huiusmodi retentionum monasteriorum et beneficiorum ac pensionum praedictarum ad partem signabantur, et de illis in cedulis consistorialibus nulla mentio fiebat, ad effectum ut literae ecclesiarum et monasteriorum praedictorum contra ordinationes praedictas libere, ad personarum provisarum libitum, expediri possent, motu proprio et ex certa scientia, mandata et ordinationes praedictas extendentes, de novo statuerint, decreverint et ordinaverint, quascumque supplicationes, et motu simili, sub quibusvis datis in posterum signandas, dispensationum retentionum quorumcumque monasteriorum et beneficiorum regularium et saecularium, ac quarumcumque pensionum et similium beneficiorum vacantium et provisionum, per huiusmodi provisiones et commendas consistoriales nullius esse roboris vel momenti, nec in aliquo eisdem personis provisum suffragari, sed monasteria et beneficia praedicta per huiusmodi provisiones impetrari posse; ac pensiones cassatas et extinctas intelligi debere, nisi in cedulis praedictis super illis dispensarentur, et de beneficiis sic

1 Ego tamen posui solummodo bullam Leonis, praetermissis aliis, uti similibus.

vacantibus provisum esset; ac supplicationes praedictas sub quibusvis datis desuper signatas, nisi ad hoc quod ad illarum datas cedulae praedictae retraherentur, eis nequaquam suffragari possint.

§ 2. Nos, praedecessorum praedictorum vestigiis inhaerentes, ac fraudibus occurrere cupientes, constitutiones, mandata, ordinationes, statuta et decreta praedecessorum huiusmodi innovamus, illaque, iuxta eorum continentiam et tenorem, observari debere decernimus, ac ad commendas beneficiorum quorumcumque per supplicationes, etiam sub data cedula etc. consistorialium ad partem signatas et signandas extendimus et innovamus.

Hic Pontifex eas approbat et extendit.

§ 3. Mandantes dilecto filio nostro Pompeo, basilicae XII Apostolorum de Urbe presbytero cardinali, sanctae Romanae Ecclesiae vice-cancellario et eiusdem Cancellariae regenti, necnon dilectis filiis de maiori praesidentia abbreviatoribus et aliis officialibus, ad quos expeditio dictarum literarum etiam per Cameram pertinet, praesentibus et pro tempore existentibus, ut mandata, ordinationes, statuta et decreta praedecessorum praedictorum ac nostrum huiusmodi inviolabiliter observent, et observari faciant et mandent. Necnon ordinantes datario nostro et agentibus pro eo quod supplicationes dispensationum, retentionum et capacitatis beneficiorum quorumcumque promotis et translatis, ac commendatariis ecclesiarum cathedralium et metropolitanarum ac monasteriorum consistorialium, extra cedulas consistoriales et extra supplicationes commendae huiusmodi monasteriorum ad partem signatas non dent, nec transire permittant.

Et ab omnibus officialibus servari praecipit.

§ 4. Volumus autem quod huiusmodi mandato et constitutioni per nullas clausulas in supplicationibus sive cedulis appositae, etiam cum illius derogatione et

Clausulae praeservativae.

sub quibusvis attestationibus praeservativis, nisi per mandatum speciale, manu nostra signatum, tantum derogari possit.

Clausulae derogatoriae.
§ 5. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis et aliis contrariis non obstantibus quibuscumque.

Placet, et ita motu proprio mandamus. I.
(Papae subscriptio).

Lectum et publicatum fuit suprascriptum mandatum Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo quarto, die vero decimanona mensis aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo Patris et D. N. D. Clementis, divina providentia Papae septimi, anno 1.

Publ. die 19 aprilis 1524, pontif. anno 1.

IX.

Approbatio et extensio constitutionum Pii II, Pauli II, Sixti IV, Iulii II et Leonis X contra homicidas, bannitossummentesque vindictam de propinquis offendentes, nec non brigosos, etc. ac barones et communitates eorum territoria a praedictis non custodientes in Statu Ecclesiastico.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium
In sancta B. Petri Sede, divina disponente clementia, meritis licet imparibus, constituti, considerantes quod, licet Deus, qui ex praecipui amoris sui dulcedine hominem ad imaginem suam creavit, in lege veteri populo illi rudi et infirmo mandaverit proximum diligere, inimicum vero in odium haberi permiserit: tamen, secundum evangelicam doctrinam, quae lege veteri excellentior atque perfectior est, praecipit etiam inimicum diligere, et transgressorem huius legis ultionem expectare debere inquit, cum dixit: *Qui gladio ferit, gladio*

peribit. Ut igitur lex ab omnibus servetur, nec gladiorum impunitas a quoquam sperari possit, et qui virtutis amore nolunt, saltem formidine poenae a vetitis abstineant, ad officium nostrum spectare duximus, illa quae pro pace et quiete civitatum et terrarum, temporali dominio nobis et S. R. E. mediate vel immediate subiectarum, ac civium et incolarum in eis degentium, a praedecessoribus nostris Romanis Pontificibus statuta et ordinata fuisse comperimus, ut eo maiorem obtineant firmitatem, quo saepius fuerint apostolico praesidio communita, nostri praesidii munimine corroborare, ac etiam de novo statuere et ampliare, prout rationabiles causae persuadent, et in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem, postquam per felicis recordationis Pium Papam II etc. 1.

Pius II edidit bullam hic cit.

§ 2. Et deinde cum in alma etc. pia memoriae Paulus Papa II etc. 2.

Paulus II aliam edidit hic cit.

§ 3. Ac successive recolendae memoriae Sixtus Papa IV, similiter praedecessor noster, accepto per eum quod contenta in literis Pii praedecessoris huiusmodi, a certis annis tunc elapsis citra, non fuerant observata, et ex illorum non observantia subditi praelatae Ecclesiae procliviores fuerant ad homicidia committenda, ac fere passim quotidie homicidia perpetrabantur; et homicidae praelati ideo ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere, et suorum excessuum remissionem consequi facile posse; ac detestabilem et horrendam talium sicariorum nequitiam, ad aliorum cautelam, iuris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis praelatae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio, per suas li-

Sixtus IV approbavit bullam Pii II.

1 Omititur residuum narrativae, quia ipsam bullam habes tom. v, pag. 156, *Ad retinendas.*

2 Omititur narrativa huius bullae, quoniam ipsam bullam habes ibidem, pag. 186, *Viros.*

teras, decretaque Pii praedecessoris huiusmodi ac, prout illa concernebant, omnia et singula in dictis literis Pii praedecessoris praefati contenta approbaverat, et robur perpetuae firmitatis obtinere debere decreverat ac voluerat; et, de eorundem fratrum consilio, statuerat et ordinaverat quod condemnati eatenus, et quos in posterum condemnari contingeret ubilibet, in civitatibus, terris et locis praedictis pro homicidio, sive ut principales sive ut auxilium, consilium vel favorem praestantes, suarum condemnationum remissionem aut contra illas salvumconductum et licentiam secum in loco patrati criminis vel infra quinquaginta miliaria, ut praefertur, propinquo ¹ nullatenus obtinere possent ab alio quam a Romano Pontifice, qui pro tempore esset; et alienius alterius, etiam legati de latere, remissio nemini suffragaretur. Et si forsitan cotingeret eundem Romanum Pontificem ad remissiones sive salvumconductum huiusmodi procedere, talis remissio per praecupationem processisse censeretur, et nemini prodesse posset, nisi in illa verus literarum Sixti praedecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas idem importantes, insertus foret, ac specifica et determinata causa exprimeretur, quae eundem Romanum Pontificem induceret ad derogandum eisdem literis Sixti praedecessoris, quae cum tam matura deliberatione ab eodem praedecessore emanarunt.

Julius II edidit aliam constitutionem hanc citant.

Leo X a teram hanc indicant.

§ 4. Et demum sanctae memoriae Iulius Papa II, etiam praedecessor noster, etc. 2.

§ 5. Cum similis memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, etc. 3.

§ 6. Cum autem, sicuti facti notorietas attestatur, plures Urbis, civitatum, terra-

¹ Oest aliquid, fortasse *morandi* (R. T.).

² Omittitur narrativa huius bullae, quia eam habes tom. v. pag. 415, *Cum homines*.

³ Omittitur itidem haec narrativa bullae, siquidem eam habes ibidem, pag. 757. *Omnes*.

rum, castrorum, locorum et tenimentorum ac regni et partium praedictorum contra literas praedecessorum huiusmodi elata cervice devenire, et se adversus iustitiae clypeum et tutelam rebelles constituere praesumant; ac censuras et poenas praedictas in eisdem literis contentas sensu reprobo parvipendere non vereantur, in animarum suarum perniciem, divinae Maiestatis offensam et reipublicae laesionem; nos, quorum est sceleratorum insolentis, quibus adversus Deum et proximum ac praedictae Sedis auctoritatem veluti catholicae professionis inimici saeviunt, salubriter reprimendis, ne ipsorum invaleseat praesumptio, et perversitas extollatur, intendere, sed criminorum temeritatem (ultrice iustitia) cohibere; ne literae praedictae, quae provida deliberatione ab ipsis praedecessoribus emanarunt, contemptibiles reddantur, sed excessuum perpetratores debita animadversione puniantur, opportunis remediis providere volentes, motu proprio, non ad aliquorum nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia, singulas Pii, Pauli, Sixti, Iulii et Leonis, praedecessorum, literas huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extensionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis et mandati ac omnibus et singulis aliis in eis respective contentis clausulis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, approbamus et innovamus, ac perpetua roboris firmitate subsistere, et per singulos, quos literae ipsae concernunt, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiae, suspensionis, diffidationis, criminis laesae maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, privationis, inhabilitatis et interdicti ac aliis censuris et poenis ecclesiasticis et temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrave-

Hic mo. lo Pontifex confirmat praedictas bullas Pii II, Pauli II, Sixti IV, Iulii II et Leonis X;

nientes eo ipso incurrant, perpetuo inviolabiliter observari debere decernimus.

§ 7. Illasque etiam ad hoc, ut homicidae, sicarii, exititii, criminosi, rebelles aliique infames, propter homicidia aut alia nefanda per eos perpetrata excessus, crimina et delicta in civitatibus, terris, castris vel locis eorum seu in quibus tunc morabantur banniti et condemnati, etiam habita pace ab haeredibus, filiis seu consanguineis occisorum aut partium laesarum, non solum a locis circumvicinis usque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus et singulis civitatibus, terris, castris et locis, etiam regni et partium praedictorum, nobis et dictae Romanae Ecclesiae quomodolibet, mediate vel immediate, subiectis, banniti et exules sint et esse censeantur; nec in illis seu eorum aliquo, etiam praetextu cuiusvis licentiae, salviconductus, remissionis, reductionis, revocationis vel alterius gratiae per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentae, moram trahere possint; et si in eis resederint vel reperti fuerint, capi, detineri et incarcerationi, ac, iuxta criminum et excessuum per eos perpetratorum qualitatem et literarum Pii praedecessoris huiusmodi tenorem, sub poenis in eisdem literis contentis, per officiales civitatis, terrae, castri vel loci in qua vel in quo deprehensi fuerint, debitis poenis plecti, seu inde educi, et ad forum seu officiales; ad quos criminum et excessuum eorundem punitio de iure vel consuetudine pertinet, remitti debeant, extendimus et ampliamus. Et nihilominus praemissa omnia et singula, prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium et Leonem, praedecessores praefatos, statuta et ordinata, inhibita, decreta et declarata fuerunt, ita ut duces, barones, marchiones, comites, domini temporales, vicarii, feudatarii, capitanei, magnates, principes, communitates, cives, officiales et personae ac alii, ad quos prae-

Et declarat homicidas non solum a loco delicti per 50 milliaria, ut constituerat Pius II, sed a quibuscumque terris et locis S. R. E. exules esse debere;

dictae et praesentes literae concernunt, ac ipsorum singuli, literas et in eis contenta huiusmodi non observantes et illis quomodolibet, directe vel indirecte, contravenientes ac eis adhaerentes, eorumque fautores et complices, singulas censuras et poenas praedictas eo ipso, absque alia declaratione, incurrant et incurrisse censeantur de novo.

§ 8. Quodque duces, barones, marchiones, comites, domini in temporalibus, vicarii et feudatarii civitatum, terrarum, castrorum et locorum, etiam regni et partium praedictorum, nobis et eidem Ecclesiae immediate subiectorum, aliquos nostros et dictae Ecclesiae hostes et inimicos aut subditos exules, bannitos et facinorosos, cuiuscumque status vel conditionis fuerint, publice vel occulte, ullo umquam tempore, recipere et acceptare nullatenus praesumant. Et si aliquos ad eorum dominia et territoria confugere contigerit, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem vel requisitionem nostram vel successorum nostrorum, quo voluerimus, seu successores ipsi voluerint, tute conducere facere; ac quod praemissa a suis subditis inviolabiliter observentur, omni excusatione cessante, cum effectu curare, sub similibus privationis et rebellionis ac crimine laesae maiestatis poenis, si contrafecerint, eo ipso incurrendis.

§ 9. Necnon, ut homicidae, fautores et complices praefati facilius capi et puniri possint, quod communitates civitatum et universitates terrarum, castrorum et locorum, in quibus seu quorum territorio, districtu et ditione dicta homicidia perpetrabuntur, sub interdicti ecclesiastici et duorum millium per communitates ac mille ducatorum per universitates: necnon civitatum, terrarum et locorum eorundem domicelli, barones, vicarii aut alii in temporalibus domini, sub maioris ex-

Receptantibus bannitos imponit poenas hic expressas.

Communitates et alii sub poenis, de quibus hic, tenentur capere homicidas complices et fautores.

communicationis latae sententiae et quinque millium ducatorum auri, Camerae Apostolicae irremissibiliter applicandorum, eo ipso, absque alia declaratione, incurrendis poenis, eosdem homicidas, complices et fautores statim capere, ac omni exactissima diligentia, de qua per publica documenta fidem etiam facere teneantur, capi facere. Et si eos capere nequiverint, statim commissum homicidium universitatibus seu incolis et habitatoribus oppidorum circumvicinorum, ad quae declinabunt aut declinare poterunt, notificari. Communitates vero et domini in temporalibus praedicti, ad quorum dittonem tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam devenerit, eos apprehendere seu apprehendi. Quod si non potuerint, similiter id universitatibus seu incolis et habitatoribus vicinorum oppidorum et locorum, ad quae declinabunt aut verisimiliter declinare poterunt, insinuare, et captos ad eorum iudices ordinarios traducere et tradere, sub similibus poenis, teneantur et debeant, statuimus, ordinamus, inhibemus et declaramus.

Facultates quibuscumque concessas absolventi homicidas revocat.

§ 10. Et ne facilitas veniae incentivum praebeat delinquendi, quibusvis dictae Sedis legatis, etiam de latere, ac nunciis et provinciarum rectoribus, necnon nostris et dictae Romanae Ecclesiae vicariis in temporalibus pro tempore existentibus et praefatis communitatibus, omnem super absolutionibus homicidiorum huiusmodi per nos et praedecessores nostros Romanos Pontifices ac Sedem eandem, sub quavis forma et verborum expressione, concessam, approbatam et innovatam auctoritatem et facultatem revocamus, cassamus, irritamus et annullamus. Et si quando similes absolutiones per nos et successores nostros Romanos Pontifices ac Sedem praefatam concedi contigerit, illas per iudices et officiales, ad quos pertinet, nisi trinae literae apostol-

licae, sub intervallo unius mensis pro singulis literis huiusmodi, expressa derogatione praesentium, desuper emanaverint, nullatenus admitti vel observari volumus.

§ 11. Quocirca dilectis filiis Francisco, tituli Sanctae Mariae in Transtiberim presbytero cardinali, nostro et pro tempore existenti camerario, Camerae Apostolicae clericis et praesidentibus ac universis et singulis legatis provinciarum nostrarum et aliis rectoribus et gubernatoribus ac officialibus civitatum, terrarum et partium praedictarum, nobis et dictae Ecclesiae mediate vel immediate subiectarum, motu simili mandamus quatenus praesentes literas solemniter in singulis provinciis, civitatibus, terris et locis praedictis publicari, necnon omnia et singula in eis contenta inviolabiliter observari faciant et mandent. Contrafacientes quosvis, cuiusvis status, gradus, ordinis vel praeminentiae sint, sententias, censuras et poenas ante dictas damnabiliter incurrisse declarent, et declarationem huiusmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conscribi et adnotari mandent et faciant. Necnon capitales praedictas sententias a ministris iustitiae, absque alienius incursu irregularitatis, exequi procurent; reales autem irremissibiliter exigant, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis; necnon, pro exactione poenarum pecuniarium huiusmodi contra communitates et universitates ac eorundem inobedientium in temporalibus dominorum vassallos, propter eorum huiusmodi inobedientiam, represalias concedant, nec realiter et cum effectu exequi faciant.

§ 12. Attentius hortantes et requirentes in Domino barones et domiellos ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius provinciarum, civitatum, terrarum et locorum gubernatores et officiales, pro tempore existentes, ut praefatos homicidas,

Executores istius constitutionis deputat.

Domicelli et barones remittant homicidas et eorum complices ad officiales Sedis Apostolicae.

fautores et complices capiant, et capi procurent, captosque ad praesides nostrarum provinciarum, unde ipsi homicidae, fautores et complices originem traxerint, conduci et eis realiter consignari similiter cum effectu faciant.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 13. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac omnibus illis, quae dicti praedecessores in praefatis eorum literis voluerunt non obstande, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum quod interdicti etc.

Nulli ergo etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimoquarto, pridie idus iunii, pontificatus nostri anno primo.

Dat. die 12 iunii 1524, pontif. anno 1.

X.

Approbatio congregationis Clericorum Regularium (qui deinde Theatini nuncupati sunt) eum largitione omnium gratiarum et privilegiorum congregationis Canonorum Regularium Lateranensium.

Clemens Papa VII venerabili fratri Ioanni Petro, episcopo Theatino, et dilecto filio Caietano, presbytero Vicentino, ac eorum sociis et successoribus.

Exponi nobis nuper fecistis quod vos et nonnulli alii eiusdem propositi socii vestri, divina, ut creditur, inspiratione ducti, cupientes cum maiori animi quiete Deo servire, et illi magis pio desiderio adhaerere posse, tria substantialia religiosae vitae, paupertatis scilicet, castitatis et obedientiae vota emittere, et sub solito ac communi habitu clericali in unum habitantes et in communi viventes, ac Deo humiliter et devote, quantum Ipse dederit, servien-

Quidam, qui
quietius Deo
servire volen-
tes, sub habitu
clericali, in
communi et de
communi vivere
coeperunt, et
vota substantia-
lia emittere vo-
lentes, assen-
sum Papae pe-
tuerunt;

tes, sub nostra et Apostolicae Sedis humili et immediata subiectione et speciali protectione, clericalem vitam ducere decrevistis; supplicarique nobis fecistis ut, de nostrae atque huius sanctae Sedis Apostolicae plenitudine potestatis solitaque clementia, in praemissis benigne annuentes, de eis, quae ad huius vitae propositum conducere aut quomodolibet expedire videntur, vobis, sociis successoribusque vestris providere dignaremur.

§ 1. Nos, qui omnium christifidelium piis et honestis desideriis libenter annuimus, vestrum in hac parte laudabile desiderium plurimum in Domino commendantes, vestrisque huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis et cuilibet vestrum ut, quandocumque visum fuerit, possitis tria substantialia religiosae vitae, ut petitis, paupertatis, castitatis et obedientiae vota publice emittere, et in manibus cuiuscumque presbyteri saecularis vel cuiusvis Ordinis regularis solemniter profiteri, ac sub solito et communi habitu clericali, subque nomine et nuncupatione clericorum regularium in communi ac de communi viventes, in locis religiosis aut saecularibus, prout vobis ab illis, quorum loca ipsa fuerint, concessum fuerit, seu expedire videbitur, sub nostra et sanctae huius Sedis Apostolicae immediata subiectione et speciali protectione, in unum habitare.

Qui eis illum
impartitur, eos-
demque sub Se-
dis Apostolicae
protectione re-
cipit;

§ 2. Atque ex vobis inter vos singulis annis superiorem eligere, praepositum nuncupandum, qui usque ad triennium, et non ultra, confirmari possit.

Praepositum-
que eligendi;

§ 3. Aliosque quoscumque saeculares clericos, quavis dignitate fulgentes, seu laicos, qui, Deo inspirante, ad huiusmodi vitae propositum et communem vivendi modum sese conferre voluerint, recipere; et, post annuam probationem, ad talem triumvorum professionem, in manibus superioris seu praepositi emittendam, ad huiusmodi communem vivendi modum admittere.

Alios ad Reli-
gionem reci-
piendi;

Constitutiones
que opportunas
edendi facultatem
concedit;

§ 4. Nequa statuta quaecunque, ordinationes et constitutiones de omnibus et singulis, quae ad huiusmodi vitae propositum conducere, moresque et institutum honeste et devote clericaliter vivendi concernere videbuntur, de missis praecipue et aliis divinis officiis seu horis canonicis, prout vobis melius videbitur, celebrandis et recitandis, licita tamen et honesta, rationabilia et bonis moribus et sacris canonibus non contraria, facere, edere et pro tempore facta et edita corrigere, reformare, et in parte vel in totum immutare; ac de novo alia, prout vobis expedire videbitur, instituere et ordinare, ac iuxta illa vivere, quae, postquam a vobis condita, edita, reformata, instituta aut immutata et ordinata, ac nobis seu successoribus nostris exhibita fuerint, apostolica auctoritate approbata et confirmata sint et esse censeantur.

Privilegia et
gratias congrega-
tionis canoni-
corum Latera-
neusium elar-
gitur;

§ 5. Et ut omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, indulgentiis, facultatibus, libertatibus, auctoritatibus, indultis, favoribus, concessionibus et gratiis spiritualibus et temporalibus, quibus potiuntur et gaudent, aut in futurum potentiuntur et gaudelunt canonici regulares Lateranensis congregationis, personae et loca eorum, vos, personae et loca vestra uti, potiri et gaudere possitis. Quorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis et de verbo ad verbum insertis haberi volumus, ita ut literae apostolicae super eisdem privilegiis, exemptionibus¹, concessionibus et gratiis eisdem concessis vel pro tempore concedendis, mutatis dumtaxat nominibus, cognominibus² et diebus, ad libitum vestrum, expediri possint, perinde ac si illa omnia et singula non solum per clausulas generales, sed per eorum tenorem de verbo ad verbum expressionem et insertionem fuissent vobis per has nostras literas, sub hac ipsa die, expresse et specialiter concessa, tenore

¹ Cherubinus addit *immunitatibus* (R. T.). ² Hic quoque addit *et invocationibus* (R. T.).

praesentium, ex certa nostra scientia et ex apostolicae plenitudine potestatis, vobis ac sociis et successoribus vestris in perpetuum concedimus pariter et indulgemus, et ad praemissa omnia et singula, quibuscunque impedimentis et contradictionibus auctoris, liberam plenamque auctoritatem et facultatem elargimur.

§ 6. Non obstantibus nomine, dignitate et officio episcopali, quae Ioanni Petro supradicto per alias nostras literas reservavimus, apostolicisque aut aliis generalibus aut specialibus constitutionibus, ordinationibus, etiam iuramento aut alia quavis firmitate roboratis, etiam si quae specialiter seu de verbo ad verbum exprimenda essent, quae pro expressis haberi, et quibus, quoad effectum praesentium dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, aliisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Contrariis derogant.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub ann. Piscatoris, die xxiv iunii mdxxiv, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 24 iunii 1524, pontif. anno i.

XI.

Declaratio circa expensas fieri permissas militiae de Calatrava, Ordinis Cisterciensis, de communi thesauro dictae militiae¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Romanus Pontifex, ex iniuncto sibi de super apostolicae servitutis officio, ad ea libenter intendit, per quae singuli christifideles, sub regularibus praesertim militiis, pro fidei catholicae defensione institutis, militantes, expensas necessarias et alia onera eis pro tempore incumbentia, abs-

Exordium.

¹ De hac militia atque thesauro vide in constitutione xx Iulii II. tom. v, pag. 466, *Romani*; et alia in constitutione iv Adriani VI, tom. vi, pag. 15, *Dum intra*.

que aliquo conscientiae scrupulo subire valeant, eorumque et catholicorum regum desuper sibi supplicantium votis libenter annuit, prout id conspicit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Sane, carissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum rex illustris, in imperatorem electus, qui etiam Castellae, Legionis, Aragonum et utriusque Siciliae rex, per Sedem Apostolicam deputatus, militiae de Calatrava, Cisterciensis Ordinis, perpetuus administrator extitit, suo et dilectorum filiorum universorum, priorum, praeceptorum, fratrum et militum dictae militiae huiusmodi¹ per dilectum filium Ramirum Núñez de Aguilera, praeceptorem domus de Mestanca, militiae et Ordinis praedictorum, Toletanae diocesis, nuntium suum super hoc ad nos destinatum, nuper nobis exponi fecit quod, postquam olim pro parte clarae memoriae Ferdinandi, Aragonum et Siciliae praedictorum tunc regis, ac eiusdem militiae perpetui administratoris per Sedem eandem etiam deputati, felicitis recordationis Iulio Papae II, praedecess. nostro, expositum fuerat etc. 2.

§ 2. Dicta militia ex tunc thesaurum ipsum, iuxta formam statutorum, ordinationum et literarum praedictarum habere. Et licet exinde omnes et singulas expensas pro necessitatibus, negotiis, rebus, honore et utilitate eiusdem militiae ac illius monasteriorum et locorum, illorumque onerum eis pro tempore incumbendum necessarias supportare et facere potuisse credunt³; tamen ipsi vel eorum aliqui, qui timoratae et scrupulosae conscientiae existunt, pro eorum conscientiarum tutiori cautela, illas, quas hactenus facere consueverunt, et alias similes vel dissimiles necessarias expensas, sive sint pro defensione et protectione praedictis, sive etiam

pro monasteriis et aliis locis dictae militiae, eorumque fabricis, aut etiam pro expeditione quarumcumque literarum, etiam apostolicarum, in favorem militiae et monasteriorum, locorum ac personarum praedictorum expediendarum, ac satisfactione seu remuneratione illorum, qui, pro earum expeditione ac aliis eorum et singulorum rebus, negotiis, utilitate vel honore, auxilium, consilium vel favorem praestiterint, et aliorum onerum eis pro tempore incumbendum supportatione; et ex thesauro praedicto, iuxta providam ordinationem, deliberationem et consilium Caroli regis in imperatorem electi et pro tempore dictae militiae administratoris seu magistri et capituli generalis vel seniorum, priorum, praeceptorum, fratrum et militum dictae militiae, libere facere cuperent. Quare, pro parte Caroli regis in imperatorem electi seu administratoris ac priorum, praeceptorum, fratrum et militum modernorum praedictorum, nobis fuit humiliter supplicatum quatenus eis in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 3. Nos igitur eorum laudabili desiderio in praemissis annuentes, ac priores, praeceptores, fratres et milites modernos praedictos eorumque singulos, a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet immodati existant, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, Carolo regi in imperatorem electo et administratori, ac pro tempore existenti magistro seu administratori, necnon maiori et aliis praeceptoribus, prioribus, fratribus et militibus modernis et pro tempore

Hic ideo Pontifex de thesauro expensas, de quibus hic, certo modo fieri iudulget.

Postea ex thesauro, militia de Calatrava, in casibus hic relatis exponere consuevit, sed, pro conscientiae securitate, huius Pontificis permissio petitur.

1 Deest hic forsitan *nominibus* (n. T.). 2 Omititur residuum narrativae, quia ipsa bulla Iulii est in tom. v, pag. 466, *Romani*. 3 Cherubinus ista hunc locum supplet: *facere consueverunt, prout facere potuisse credunt* (n. T.).

existentibus militiae huiusmodi, quod ipsi de cetero, perpetuis futuris temporibus, omnes et singulas expensas, tam pro militia quam monasteriis et aliis locis, eorumque fabricis, rebus et personis praedictis, quam etiam pro expeditione quarumcumque literarum, etiam apostolicarum, pro eis et aliorum singulis, ac aliorum onerum eis incumbendum, necnon satisfactione, remuneratione et recompensatione illorum, qui in illis et aliis eorum negotiis, rebus, commodo, utilitate, favore, honore vel oneribus suis, aliquid fecerint, aut ad id faciendum consilium, consensum et favorem praestiterint, ex thesauro praedicto, de consilio capituli generalis vel saltem diffinitorum aut seniorum illius, facere libere et licite valeant, indulgemus; ac ipsae expensae sic pro tempore factae, quando videlicet per Carolum regem in imperatorem electum modernum ac pro tempore existentem administratorem vel magistrum; de diffinitorum et seniorum in eius curia pro tempore residentium; quando vero per diffinitores et seniores aut capitulum praedictos, etiam modernos et pro tempore existentes, de Caroli regis in imperatorem electi, administratoris moderni, et magistri pro tempore etiam existentium praedictorum eiusdem militiae factae fuerint, bene factae sint et esse censeantur, ac pro bene factis habeantur et reputentur statuimus et ordinamus, ac literas praedecessoris huiusmodi etiam ad praemissa extendimus et ampliamus.

Quibuscumque
non obstantibus.

§ 4. Non obstantibus praemissis et apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus, ac militiae et Ordinis eorumque monasteriorum et locorum praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus omnibus, quae idem

praedecessor noster in dictis literis voluit non obstat, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo quinto, idibus ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

Dat. die 13 ianuarii 1525, pontif. anno II.

XII.

Facultas collegii deputatorum fabricae basilicae S. Petri de Urbe componendi, pro subventionem dictae fabricae, super legatis loco pio vel personae incertae aut ignotae, et pro male ablatis maleve ablutorum restitutione relictis, ac bonis ecclesiarum et beneficiorum occupatis etc. 1.

**Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Dudum admonente nos cura regiminis, et auctoritate pontificali inducente ut ad ea potissimum intenderemus, per quae gloriosi principes terrae, Petrus videlicet et Paulus apostoli, qui primum Evangelium Dei in alma Urbe praedicarunt, in eaque, postquam christianam religionem ibidem plantaverant, ac universum orbem sacrae doctrinae splendore et plurimis miraculis repleverant, gloriosi martyrii coronam sub eodem persecutore ac eadem die susceperunt, eo maiori veneratione a christifidelibus colerentur, quo maioribus meritis inter alios apostolos excelluerunt.

Exordium.

§ 1. Quia tamen Salvator noster Iesus Christus Petrum aliorum apostolorum principem, et eum eiusque successores

Julius II insit basilicam S. Petri destrui et magnificentius reaedificari 2;

1 Istud collegium erexit hic Pontifex in sua constitutione III, *Admonit.* pag. 48 huius tomi.

2 Ut in eius constitutione XXVIII, tom. V, pag. 81.

plenitudinem¹ habere voluit, mente revolvimus ad nostrum officium pertinere ut, postquam felicitis recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, existimans quemadmodum ipse Petrus apostolorum princeps haberetur, ita etiam basilicam sub eius invocatione, in dicta Urbe dedicatam, aedificii pulchritudine et magnificentia inter alias principatum obtinere debere, ipsam propterea demoliendam duxerat ut eam aedificio longe ampliori et magis admirabili reficeret et instauraret.

§ 2. Quod ipse Iulius, morte praeventus, successive Leo X et Hadrianus VI, Romani Pontifices etiam praedecessores nostri, variis causantibus impedimentis, perficere non potuerunt, id, ut omni conatu ac totis viribus aggredieremur, dignum, quin potius debitum duximus, quod illius fabrica etiam communi favore et diligentia proseguenda esset.

§ 3. Et ut fabrica ipsa prosperiores successus amplecteretur, ac pia christifidelium suffragia, pro eadem fabrica eroganda, fideliter exigerentur, conservarentur, et in fabricam ipsam et non alium usum converterentur, providere volentes, revocatis per nos primitus quibuscunque officialibus praefectis ad opus dictae fabricae, cuiuscunque dignitatis, status, gradus et conditionis forent, etiamsi pontificali dignitate aut cardinalatus honore praefulgerent, per dictos praedecessores et nos ac Sedem Apostolicam eatenus deputatis, ac omnibus commissionibus et facultatibus eis concessis et factis, eisque ab huiusmodi praefectione et aliis officiis ac commissionibus absolutis, unum collegium, *Fabricae beati Petri de Urbe* nuncupandum, omnium oratorum christianorum regum et principum rerumque publicarum ac singularum nationum, in nostra Romana Curia degentium curia-

lium digniorum ex eis, numerum sexaginta non excedentium, ad hoc de mandato nostro tunc electorum, loco quorum pro tempore decedentium, vel se diutius absentantium, alii earumdem nationum similiter eligi possent, sic tamen quod dictum numerum sexaginta non excederent, auctoritate apostolica, motu proprio ereximus et constituimus; ipsique collegio administrationem, curam et directionem ac omne regimen dictae fabricae plenarie commisimus, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur.

§ 4. Cognoscentes autem ad tanti operis absolutionem, facultates Camerae Apostolicae, quam pluribus debitis et aliis oneribus gravatae, non sufficere; et opus ipsum, tam subline et excelsum, ad finem optatum, absque piis et largis christifidelium erogationibus et aliis subsidiis, perducere non posse; ac considerantes indulgentias et alias gratias, tam spirituales quam temporales, per praefatos praedecessores in favorem dictae fabricae concessas, iamdudum expirasse, motu simili et ex certa scientia ac apostolicae potestatis plenitudine, praefatis collegio et ab eis ad infrascripta in genere vel in specie deputandis aut subdelegandis, ut ad biennium a publicatione praesentium literarum in valvis dictae basilicae, tribus diebus continuis facienda, computandum, et deinde ad nostrum et Sedis Apostolicae beneplacitum, cum quibuscunque utriusque sexus christifidelibus, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis et praerogativae existant, tam ecclesiasticis, etiam religiosis, quam saecularibus per totum orbem constitutis:

§ 5. Super quibuscunque male ablatis, incertis vel per usurariam pravilatem quaesitis; etiam certis quae foenerator ab alio foenatore extorsisset, et quae ipse requisitus usuras restituere paratus non esset:

Et modo, pro subventionem eiusdem fabricae, dat collegio auctoritatem componendi super

At ipse et successores Pontifices hoc opus perficere non potuerunt.

Et ideo hic Pontifex, ad curandam perfectionem dictae fabricae, collegium deputatorum instituit 2,

Male ablatis incertis,

¹ Dicit forte potestatis (n. r.). ² Ut in eius constitutione III, pag. 48 huius tomi.

Debitis ecclesiae, cui Romana succederet,

§ 6. Vel alicui privatae ecclesiae deberentur, in quibus tamen Romana Ecclesia de iure communi succedere posset:

Restituendis personae incertae,

§ 7. Ac etiam bonis, quae ad alienius manus pervenissent, et illa habentes quibus restitui deberent ignoraverint vel dubitaverint, quamquam male ablata per eos non existant, seu alias illa ad eos pervenerint:

Legatis piis incertis,

§ 8. Et similiter de eis, quae Deo, eius sanctis et, eorum intuitu, pauperibus et aliis piis locis, in genere et absque ulla speciali determinatione, et propriis nominibus personarum non expressi, pure in diem, vel sub conditione, etiam per viam substitutionis vel translationis aut alias quomodolibet relictæ fuerunt, ac biennio et beneplacito huiusmodi durantibus relinquuntur, tam pro praeterito quam futuro temporibus, etiam ante illorum purificationem vel diei adventum aut cessionem, componere, ita ut, soluta aliqua quantitate pro dicta fabrica eisdem collegio seu deputandis vel subdelegandis, ab eis dumtaxat a reliquorum sic relictorum, male ablatorum ac per usurariam pravitatem extortorum, seu ad eos alias pervenerint, et eni ea restituere debeant, dubitanter ignorant, ut praefertur, restitutione absoluti existant, et ultra restituere minime teneantur, eis concedere:

inexactis etiam ordinario donatis vel relictis pro incertis, etc.,

§ 9. Ac illa quae, tempore publicationis litterarum indulgentiarum Iulii et Leonis ac Hadriani, praedecessorum huiusmodi, inexacta remanserunt, etiam si illa ordinariis, pro ipsis tamen incertis quomodolibet relictæ, donata, et quae eis quovis modo obvenierint; necnon quae ab ipsis ordinariis vel eorum nomine, post ipsam publicationem, exacta et eis quoquomodo soluta; ac etiam quae ante ipsam publicationem pro ipsis certis aut incertis personis et locis non debebantur, sed post publicationem praedictam postea deberi

coeperunt, etiam si ea ordinariis, ut praemittitur, relictæ, donata aut obventa, tamquam eis indebita, per ipsos collegium et deputandos seu subdelegandos ab ipsis, nomine dietæ fabricæ, libere exigi ac repeti et assequi posse et debere decernimus, etiam censuris ecclesiasticis ac pecuniariis poenis, aliisque iuris remediis opportunis, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis:

§ 10. Ac cum quibuscumque, qui bona ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum ecclesiasticorum quorumlibet haberent, et iudicialiter, deficientibus probationibus, ad illorum restitutionem compelli non possent, etiam si per eos probari posset:

§ 11. Quae bona omnia ac quaecumque legata et alias quomodolibet, etiam haereditatis titulo, pro male ablatorum restitutione, relictæ haecenus, et quae relinqui ac largiri contigerit in futurum, biennio et beneplacito huiusmodi durantibus, in quibuscumque testamentis, donationibus causa mortis, codicillis aut aliis ultimis voluntatibus per quoscumque et ubicumque factis:

§ 12. Et quae durante biennio et beneplacito huiusmodi fient quibuscumque incertis ecclesiis et piis locis, aut personis similiter incertis vel absentibus, taliter quod propter ipsorum absentiam merito ab eis notitia haberi non posset:

§ 13. Ac etiam quae restitutioni subiacerent, sed in eis vel ad ea personis, quibus illa fieri deberet, receptio non competeret:

§ 14. Necnon omnes et singulas pecunias et res alias, quae in prandiis ac conviviiis et publicis spectaculis, in aliquibus celebritatibus ex voto, statuto seu consuetudine in aliquibus locis exponi consueverunt, et, biennio ac beneplacito huiusmodi durantibus, exponi debent:

§ 15. Etiam si super illis et aliis qui-

Bona ecclesiarum et beneficiorum ecclesiasticorum quorumlibet habentibus, etc.,

Relictis pro male ablati,

Legatis piis locis et personis incertis vel absentibus et ignorantis,

Restituendis ei, cui receptio non competit,

Exponendis in prandiis, conviviiis et spectaculis, in diebus festivitatum.

Declaratio quod
praedicta pro-
cedant etiam si
super his et a-
liis his ubi vis
pendeat.

buseumque rebus et bonis, ad dietam fabricam quomodolibet spectantibus et pertinentibus, inter ipsam fabricam et quosvis alios, coram olim praefectis et officialibus eiusdem fabricae aut dilectis filiis suprascriptae Camerae clericis seu Curiae causarum Camerae eiusdem generali auditore, vel quibuscumque aliis iudicibus et commissariis, quavis auctoritate fungentibus, etiam si cardinalatus honore praefulgeant, in Romana Curia vel extra eam, his etiam in secunda vel ulteriori instantia indecisa pendeat, ad ipsam fabricam applicamus.

Commissio om-
nium causa-
rum concernen-
tium fabricam
ipsam, iuxta
bullae praeece-
dent. continen-
tiam.

§ 16. Ac omnes et singulas causas, eamdem fabricam concernentes, in quavis instantia, ut praemittitur, pendentes, earum omnium statum et merita praesentibus pro expressis habentes, a dictis iudicibus et commissariis harum serie avocamus; illasque in eo statu, in quo reperiuntur, praefatis collegio, iuxta facultates eis in dictis prioribus literis nostris per nos concessas, ulterius ad audiendas, cognoscendas, decidendas et fine debito terminandas, committimus.

Auctoritas dicti
collegii ad com-
ponendum, cum
bona ecclesia-
rum et benefi-
ciorum occu-
pantibus,

§ 17. Super restitutione honorum ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum huiusmodi, competentem receptam portione vel quantitate, pro eis in fabricam huiusmodi convertenda similiter componere; et ipsos, sic ea tenentes, ab ulteriori eorum restitutione libere absolvere, et quod illa retinere libere et licite possint in posterum eis concedere.

Electionemque
confessorum
dandi eleemo-
synam fabricae
praestantibus.

§ 18. Ac eisdem christifidelibus, qui cum praefatis collegio seu deputandis vel subdelegandis ab eis de aliqua elemosyna pro dicta fabrica convenerint, ut idoneum possint eligere confessorem saecularem vel cuiusvis Ordinis, etiam Mendicantium, regularem, qui, eorum confessione diligenter audita, pro commissis per eligentem delictis et excessibus ac peccatis quibuscumque, quantumque

gravibus et enormibus, etiam Sedi Apostolicae reservatis casibus ac censuris ecclesiasticis, etiam ab homine ad alicuius instantiam latis, de consensu partium, etiam ratione interdicti, incursis, et quorum absolutio dietae Sedi esset reservata (praeterquam machinationis in personam Summi Pontificis, occisionis episcoporum aut aliorum praelatorum, et iniectionis manuum violentarum in illos et alios praelatos, falsificationis bullarum et literarum apostolicarum, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, ac sententiarum et censurarum, occasione aluminum Tulphae nostrae, ac de partibus infidelium ad fideles, contra prohibitionem nostram, delatorum, incursarum), semel in vita et in mortis articulo; et in non reservatis casibus, totiens quotiens id petierint, eos absolvere; ac eis, in mortis articulo, plenariam omnium peccatorum indulgentiam et remissionem impendere, ac poenitentiam salutarem iniungere; nec non emissa per eos vota quaecumque, ultramarino, ingressus Religionis et castitatis votis dumtaxat exceptis, in utilitatem dietae fabricae, si contentis ad id accesserint facultates, sin autem in alia pietatis opera commutare; ac iuramenta quaecumque, sine alicuius praepiudicio, relaxare; ac simoniae, in ordinibus vel beneficiis ecclesiasticis commissae, labe pollutos, ad ipsum opus contribuentes, similiter absolvere, et cum eis super irregularitate, si quam, censuris huiusmodi ligati, missas et alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, aut alias in divinis se immiscendo, seu alias quomodolibet, etiam beneficia ecclesiastica, praemissorum occasione vel alias, indebite occupando, praeterquam ratione homicidii voluntarii et bigamiae, contraxerint; et ut in susceptis ordinibus ministrare, ac sic quaesita beneficia ecclesiastica, quae ex tunc eis de novo collata censeantur, reti-

nere libere et licite valeant, dispensare; omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam ex eis proveniente[m] abolere; ac eis fructus per eos indebite perceptos, etiam ratione omissionis horarum canonicarum et divinorum officiorum, remittere possit; liceatque eisdem christifidelibus Eucharistiam et alia ecclesiastica sacramenta, ab eodem confessore vel alio sacerdote cuiusvis Ordinis, etiam Mendicantium, regulari, per eos eligendo, quocumque tempore, praeterquam in Paschate Resurrectionis, et sine alicuius praeiudicio, recipere; ac ipsorum decedentium corpora, etiam tempore interdicti auctoritate ordinaria appositi, ecclesiasticae tradi possint sepulturae sine pompa; ac quaecumque ecclesiam vel cappellam, per eos eligendam, devote visitando, tot et similes indulgentias ac peccatorum remissiones consequantur, quas consequerentur si, singulis diebus quadragesimalibus, singulas dictae Urbis et extraeam ecclesias, quae a christifidelibus, propter stationes Urbis, visitari solent, personaliter visitassent. Ac ut eisdem quadragesimalibus et aliis temporibus prohibitis, ovis, butyro, caseo et aliis lacticiniis, carnibus vero, de utriusque medici consilio, uti, frui et vesci libere et absque conscientiae scrupulo possint et valeant; ipsique collegium, et quibus vices suas in genere vel in specie duxerint committendas, possint summam pecuniariam, pro praemissis, declarare, taxare et limitare; ac facultatem eligendi confessorem huiusmodi per eorum patentes literas, eorum sigillo sigillatas, etiam absque insertione praesentium literarum, concedere. Necnon nobilibus et presbyteris ac graduatis indulgere ut habeant altare portatile, super quo, cum debitis reverentia et honore, in locis ad hoc congruentibus et honestis, etiam non sacris et ecclesiastico interdicto ordinaria auctoritate interpositis ¹, dum-

¹ Forsan legendum *suppositis* (A. T.).

modo causam non dederint huiusmodi interdicto, etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, in sua et suorum familiarium domesticorum praesentia, missas et alia divina officia per seipsos, qui presbyteri sunt, aut pro tempore erunt, celebrare, seu per alios sacerdotes celebrari facere, ac tempore interdicti huiusmodi divinis interesse libere possint, auctoritate apostolica praefata, tenore praesentium, licentiam et facultatem concedimus.

§ 19. Mandantes universis et singulis locorum ordinariis, abbatibus et aliis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis et praeminentiae existant, sub excommunicationis latae sententiae ac quingentorum ducatorum auri, fabricae praedictae applicandorum, poenis ipso facto incurrendis, ne publicationem et praedicationem earundem praesentium, in eorum civitatibus et dioecesibus, ubi et quando ac quotiens opus fuerit faciendam, impedire; neve aliquid, praetextu publicationis, petere, aut etiam a sponte offerentibus recipere, aut in praemissis et circa ea aliquam fraudem vel dolum committere; nec illos quos absolvi, et cum quibus dispensari, vigore praesentium, ab ipsis collegio vel deputandis aut subdelegandis ab eis contigerit, quovis modo molestare vel impedire, aut poenas aliquas pro casu, in quo, ut praefertur, dispensatum fuerit, ex statuto vel consuetudine seu alias exigere, per se vel alium seu alios, quovis modo audeant vel praesumant; ac decernentes confessionalibus, per praefatos collegium et deputandos vel subdelegandos ab eis pro tempore concessis, et eorum sigillo dumtaxat munitis, plenariam fidem adhiberi debere.

Inhibitio adversus contravenientes.

§ 20. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibusvis aliis applicationibus et concessionibus dictorum legatorum

Clausulae derogatoriae.

et incertorum ablatorum; ac privilegiis et indultis apostolicis, quibuscumque Ordinibus, ecclesiis, hospitalibus et aliis piis locis ac miserabilibus personis, in genere vel in specie, sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam motu proprio et scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine similibus forsitan factis et concessis, aut in posterum fiendis et concedendis; necnon dictarum et similium facultatum et gratiarum suspensione, per nos, in praesenti anno Iubilei, ad similiter nostrum et dictae Sedis beneplacitum, de fratrum nostrorum consilio, facta, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de ipsis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse, de simili nostra scientia et potestatis plenitudine, derogamus, ac cuiquam nolumus ullatenus suffragari, ceterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus vel eorum Ordinibus ab eadem Sede indultum existat quod interdicti, etc.

§ 21. Verum, quia difficile foret praesentes etc.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimoquinto, kalendis iunii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 4 iunii 1525, pontif. anno II.

XIII.

Privilegia, indulta et exemptiones auditorum Rotae Romanae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Convenit aequitati Romani Pontificis, digna pro meritis praemia compensantis, illis potiores gratias et favores impartiri efficaciter, qui non solum pro ipso Romano Pontifice, sed etiam pro universali Ecclesia ac Sedis Apostolicae honore, et, personis ad illam confluentibus iustitia ministranda graviora sollicitudinis studia, prompta voluntate, iugiter perferre, et facti evidentia designante, maiora eidem Sedi devotionis obsequia studiosius impendere dignoscuntur, ut exinde eorum devotio augeatur, et fides illorum cunctis plenius innotescat, ac alii, eorum exemplo, ad similia propensius excitentur.

§ 1. Hinc est quod nos, debita consideratione pensantes continuos labores, quos dilecti filii causarum Palatii Apostolici auditores et eorum locatenentes, nunc et pro tempore existentes, circa causas ipsas audiendas et sine debito decidendas ad publicam utilitatem et eiusdem Romani Pontificis honorem permaximum, in dies noscuntur substinere; ac propterea volentes eos, qui etiam nostri et Romani Pontificis pro tempore existentis cappellani existunt, condignis favoribus et praerogativis, prout debitum reputamus, prosequi.

§ 2. Motu proprio, non ad ipsorum auditorum et locatenentium vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, cum eisdem auditoribus et locatenentibus, nunc et pro tempore existentibus, ac eorum singulis, ut quaecumque quatuor curata, seu alias invicem incompatibilia saecularia, aut uno vel duobus seu tribus ex eis, seu, absque illis,

Exordium.

Causa huius
constitutionis.

Privilegium circa
pluralitatem
beneficiorum.

unum cum cura vel sine cura, cuiusvis, etiam Cluniacensis vel Cisterciensis, Ordinis regulare, necnon quaecumque alia tria similia vel dissimilia, sub singulis tribus tectis quarumcumque trium cathedralium, etiam metropolitandarum vel collegiatarum aut aliarum ecclesiarum, consistentia, alias se invicem et cum dictis incompatibilibus beneficiis compatiuntur beneficia ecclesiastica, etiam si alterum beneficiorum, sub eisdem tectis consistentium cum cura, aut quomodolibet eorum canonicatus et praebenda, et tam illa, quam incompatibilia saecularia dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus, etiam metropolitans vel collegiatis, et dignitates ipsae in cathedralibus, etiam metropolitans, post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesiis huiusmodi principalis, aut tria ex eis parochiales ecclesiae vel earum perpetuae vicariae, seu talia mixtim, regulare vero beneficia huiusmodi prioratus, praeposituras, praepositatus, dignitates, dignitas etiam conventualis, personatus, administratio vel officium fuerint, et ad prioratum, praeposituram, praepositatum, dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi consueverint, qui per electionem assumi, eisque cura imminet animarum, si eisdem auditoribus et locatentibus alias canonice conferantur, aut ipsi eligantur, praesententur vel alias assumantur ad illa et instituuntur, in eis recipere et insimul saecularia in titulum, ac regulare in commendam, sub eisdem tectis consistentia, videlicet si duo canonicatus et duae praebendae ac totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia ad annum, a die habitae pacifice per eos utriusque illorum possessionis computandum, dumtaxat. Si vero alia fuerint, ac incompatibilia saecularia, necnon regulare beneficia huiusmodi, quoad vixerint retinere, illaque simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis, quoties

eis placuerit, dimittere, et eidem commendae cedere, ac loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia, simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia, beneficium seu beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica, quatuor dumtaxat curata seu alias invicem incompatibilia saecularia, aut cum uno vel duobus seu tribus ex eis, vel, absque illis, unum cum cura vel sine cura, cuiusvis, etiam Cluniacensis vel Cisterciensis, Ordinis regulare, necnon quaecumque tria alia similia vel dissimilia, sub singulis tribus tectis quarumcumque trium ecclesiarum consistentia, alias, ut praefertur, compatiuntur similiter recipere, et insimul saecularia in titulum, regulare in commendam, sub eisdem tectis consistentia, videlicet, si duo canonicatus et duae praebendae aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia ad annum, ut praefertur computandum; si vero alia fuerint ac incompatibilia, necnon regulare beneficia huiusmodi, dummodo inter ipsa quatuor incompatibilia saecularia plures quam tres parochiales ecclesiae vel earum perpetuae vicariae, et sub singulis tribus tectis consistentia post dictum annum duo canonicatus et duae praebendae aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia ac regulare beneficia huiusmodi officium claustrale non existant, quoad vixerint, ut praefertur, retinere; necnon, debitis et consuetis ipsius regularis beneficii supportatis oneribus, de residuis illius fructibus, redditibus, et proventibus, sicuti illud in titulum pro tempore obtinentes, de illis disponere et ordinare potuerunt seu etiam debuerunt (alienatione tamen quorumcumque bonorum immobilium et pretiosorum mobilium dicti regularis beneficii eis penitus interdicta), disponere et ordinare libere et licite valeant. Ac quod ipsi auditores et locatentes, ac eorum singuli, naturales in omnibus regnis, dominiis et provinciis existant, ac in ipsis et eorum singulis quae-

cumque, quocumque et qualicumque, cum cura et sine cura, beneficia ecclesiasticorum, secularia et regularia, etiam, ut praefertur, qualificata, alias eis canonice conferenda perinde ac si ibidem oriundi et nati fuissent, etiam recipere et retinere libere et licite possint, ac de illis aut qualitate locorum in eorum literis mentionem facere minime teneantur. Quodque, ratione quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum curatorum, seu ex statuto, fundatione aut alias, sacros etiam presbyteratus ordines requirentium, per eosdem auditores et locatenentes ac eorum singulos pro tempore obtentorum, usque ad septennium a fine anni a iure concessi computandum, ad aliquem ex sacris ordinibus huiusmodi promoveri minime teneantur, nec ad id a quocumque inviti coartari possint, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de specialis dono gratiae dispensamus, eisque pariter indulgemus.

Facultas absolvendi sicut ordinarii,

§ 3. Et insuper praefatis auditoribus et locatenentibus et eorum cuilibet, ut omnes et singulas utriusque sexus personas quarumcumque parochialium ecclesiarum ac dignitatum vel aliorum beneficiorum ecclesiasticorum curam animarum habentium, per eos pro tempore obtentorum, per se ipsos vel alios ab eis deputandos, earundem personarum confessionibus diligenter auditis, in omnibus et singulis casibus, in quibus ordinarii locorum de iure vel consuetudine absolvere possint, quoties ad eos, confessionis causa, confluerint, absolvere, eisque poenitentiam salutarem iniungere.

Testandique etiam de bonis acquisitis ex beneficiis;

§ 4. Necnon de omnibus et singulis bonis mobilibus et immobilibus ubilibet consistentibus, cuiuscumque quantitatis et qualitatis, etiam si in pecunia fuerint, quae ad eos et eorum quolibet, etiam archiepiscopos vel episcopos, etiam ratione suarum, quibus nunc praeesse dignoscuntur, aut aliarum cathedralium, etiam me-

tropolitanarum, ad quas eos transferri contigerit, ecclesiarum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, saecularium et regularium, obtentorum et obtinendorum, quomodolibet pertinent et pertinebunt, acquisitis et acquirendis, tam in vita, quam etiam ultima voluntate eorum, inter consanguineos et alias quascumque personas ac loca, necnon pro expensis funerum ac remuneratione eorum, qui sibi viventibus serviverint, disponere, erogare, testari, codicillari, ac illa alias in pios et quoscumque alios tamen licitos usus, prout eis videbitur expedire, convertere libere et licite valeant.

§ 5. Ac praedicta necnon omnia et singula alia beneficia ecclesiastica cum cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, per ipsos auditores et locatenentes ac eorum singulos in titulum et commendam, ac invicem seu alias ad eorum vitam unita, pro tempore obtenta, necnon in quibus et ad quae ius eisdem auditoribus et locatenentibus competit et competere poterit in futurum, ac de quibus eis provisum, etiam illorum possessione non habita, seu provideri mandatum vel concessum fuerit, simpliciter aut pro alio vel aliis, simili vel dissimili, aut similibus vel dissimilibus, beneficio seu beneficiis, ecclesiastico vel ecclesiasticis, cum quibusvis personis cum eis permutare volentibus, ac causa permutationis huiusmodi, in qua tamen nulla illicita pactio seu simoniaca pravitas interveniat, in quorumcumque ordinariarum locorum aut canonicorum metropolitanorum vel aliarum personarum in dignitate ecclesiastica constitutarum, ad id per eos eligendorum vel eligendarum, manibus, extra Romanam Curiam, praefatae Sedis vel cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, resignandi; et commendis, necnon iuri et concessionibus, etiam literis apostolicis non confectis, cedendi; ac dissolutioni

Trad-ferendi et etiam resignandi beneficia etc.

¹ Aliarum cathedralium ecclesiarum seu aliarum etc.; haec verba sunt in edit. Cherubini (n. r.).

unionum huiusmodi consentiendi; ipsisque ordinariis, canonicis et personis in dignitate constitutis resignationes et cessiones huiusmodi ab eisdem auditoribus et locatenentibus simpliciter, vel ex eadem causa etiam permutantibus personis, ex dicta causa dumtaxat, extra eandem Curiam auctoritate praedicta recipiendi et admittendi; ac uniones, annexiones et incorporationes praedictas dissolvendi. Necnon ea, quae simpliciter resignaverint, et quorum commendis aut iuri et concessionibus cesserint, seu unionum dissolutioni consenserint personae seu personis, idoneae vel idoneis, ad id per ipsos auditores et locatenentes nominandae seu nominandis, et quaecumque, quotcumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica obtinentibus et expectantibus, quibus et non aliis, etiam si ante resignationes seu cessiones huiusmodi per eos nominatae fuerint, conferri possint, et quae ex eadem causa cum eis permutantibus. Quae vero ipsae compermutantes personae resignaverint beneficia huiusmodi, etiam si, ut praefertur, qualificata, et compermutantium huiusmodi similem facultatem non habentium beneficia huiusmodi dispositioni apostolicae generaliter reservata seu affecta fuerint, eisdem auditoribus et locatenentibus conferendi et de illis etiam providendi; ac omnia et singula alia in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendae exequendi plenam et liberam, auctoritate et tenore praedictis, motu simili, facultatem concedimus.

§ 6. Ac eisdem auditoribus et locatenentibus et eorum singulis, etiam in dicta Curia aut aliquo beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, per eos pro tempore obtentorum residendo, in aliis beneficiis ecclesiasticis similiter per eos in quibusvis ecclesiis sive locis pro tempore obtentis residere minime tenean-

tur, nec ad id inviti compelli possint. Et nihilominus omnes et singulos fructus, redditus et proventus beneficiorum praedictorum, etiam, ut praefertur, qualificatorum, cum ea integritate (quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis) libere percipere valeant, cum qua illos perciperent, si in eisdem beneficiis personaliter residerent; dictisque beneficiis per cappellanos seu vicarios idoneos, ad eorum nutum amovibiles, in divinis deservire, et animarum curam illis imminentem exercere, ac quaecumque ecclesiastica sacramenta ministrari facere, quotiens opus fuerit, dioecesani loci et cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, libere et licite valeant, nec ad residendum in illis per quempiam cogi possint.

§ 7. Eisque et eorum cuilibet ut, quoad vixerint, quoties eis placuerit, per se ipsos aut cum uno vel duobus sociis, etiam familiaribus suis, per eos pro tempore eligendis, horas canonicas diurnas pariter et nocturnas ac alia divina officia, secundum usum et morem Romanae Ecclesiae, etiam anticipatis vel postpositis horis, dicere et recitare libere et licite valeant. Nec ipsi aut eligendi socii huiusmodi ad alium usum super hoc observandum teneantur, nec ad id a quoquam, etiam ratione beneficiorum ecclesiasticorum per eos pro tempore obtentorum, inviti possint coactari.

§ 8. Quodque ipsi et eorum singuli aliquem presbyterum saecularem vel cuiusvis Ordinis regularem in eorum possint, et quilibet eorum possit, eligere confessorum, qui, vita eis comite, in casibus dictae Sedi reservatis (praeterquam offensae ecclesiasticae libertatis, criminum haeresis, rebellionis aut conspirationis in personam vel statum Romani Pontificis seu Sedem Apostolicam, falsitatis literarum apostolicarum, supplicationum et commissionum, invasionis, depredationis, occu-

Facultas recitandi horas canonicas, horis postpositis

Facultas eligendi confessorum, qui in casibus reservatis (exceptis hic expressis) absolvere possunt.

privilegium
residen-

pationis, devastationis terrarum et maris dictae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectorum, offensae personalis in episcopum vel alium praefatum, prohibitionis devolutionis causarum ad Romanam Curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium), semel singulis annis et quoties de eorum morte timendum extiterit, in aliis vero, quoties fuerit opportunum, confessione eorum diligenter audita, pro commissis eis debitam absolutionem impendat, et iniungat poenitentiam salutarem; necnon vota quaecumque (ultramarino, liminum apostolorum Petri et Pauli, ac S. Iacobi in Compostella, ac castitatis et Religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare valeat; quodque confessor, quem duxerit eligendum, omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, etiam semel singulis annis et quoties de eorum morte timendum fuerit, ut praefertur, plenariam remissionem a poena et culpa eis, in sinceritate fidei, unitate Romanae Ecclesiae ac obedientia et devotione nostra et successorum nostrorum Romano-rum Pontificum canonice intrantium persistentibus, dicta auctoritate apostolica concedere possit, sic tamen quod idem confessor de eis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eis per eos, si supervixerint, vel alios, si forsitan tunc transierint, faciendam iniungat, quam ipsi vel illi facere teneantur.

Privilegium celebrandi ante diem, et in locis interdictis.

§ 9. Liceatque eis habere altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo, in locis ad hoc congruentibus et honestis, sine iuris alieni praedictio, et cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, et antequam elucescat dies, circa tamen diurnam lucem; et si forsitan ad loca interdicto ecclesiastico tam ordinaria quam apostolica auctoritatibus supposita ipsos declinare con-

tigerit, in illis, clausis ianuis, non pulsatis campanis et submissa voce, excommunicatis et interdictis exclusis, in eorum et familiarium suorum domesticorum ac sex aliarum personarum utriusque sexus, per eos et eorum quemlibet eligendarum, praesentia, dummodo ipsi vel illi causam non dederint interdicto, nec id eis contigerit, quod specialiter interdicti possint, per se ipsos, qui presbyteri fuerint, aut proprium vel alium sacerdotem idoneum saecularem vel regularem, missas et alia divina officia celebrare seu celebrari facere, et ecclesiastica sacramenta recipere, ac eorum tempore interdicti huiusmodi decedentium corpora ecclesiasticae tradi possint sepulturae, etiam cum aliqua funerali pompa.

§ 10. Et insuper duas ecclesias seu duo vel tria altaria in locis, ubi ipsos auditores et locatenentes ac eorum quemlibet pro tempore morari contigerit, per eos et eorum quemlibet pro tempore eligendas seu eligenda, singulis diebus quadragesimalibus et aliis anni temporibus, et dum in Curia resederint, eorum propriam cappellam, diebus tamen audientiae, visitando, singulas indulgentias et peccatorum remissiones consequantur, quas consequerentur si ipsi, eisdem temporibus et diebus, basilicas et ecclesias stationum Urbis et extra eam ad id deputatas personaliter visitarent.

Facultas consequendi stationes Urbis, propriam cappellam visitando.

§ 11. Eisque et eorum cuilibet ac eorum familiaribus praedictis, vel diebus et temporibus, quibus esus carni, ovorum, casei, butyri et aliorum lacticiniorum est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro et aliis lacticiniis, ac, de utriusque medici consilio, carnibus, absque conscientiae scrupulo, uti et vesci.

Facultas circa esum carni.

§ 12. Ipsique auditores et locatenentes nunc et pro tempore existentes ac eorum singuli literas gratiarum expectativarum, quoties eas generaliter concedi contigerit,

Privilegium circa expectativas.

absque aliqua signatura desuper expedienda, in prima earum expeditione ad tres collationes per eorum quemlibet eligendas, et tria beneficia, cuiuscumque taxae seu annui valoris illorum fructus, redditus et proventus fuerit, etiam si unus ex dictis beneficiis, alias sub eorumdem auditorum eorumve locatenentium gratiis expectativis, eorumve collationum mutationibus, revalidationibus et extensionibus pro tempore comprehensis, eidem dispositioni apostolicae, ex quavis causa, praeterquam ratione vacationis illius apud Sedem praedictam aut familiaritatis, continuae commensalitalis nostrae et tunc viventis Romani Pontificis aut cuius, tempore vacationis, ad id consensus requirendus foret alienius dictae Ecclesiae cardinalis, generaliter reservatum, vel ex generali apostolica reservatione ac alias quomodolibet affectum fuerit, expedire, et ipsum beneficium, sic generaliter reservatum seu affectum, acceptare, consequi et obtinere; necnon beneficia, sub huiusmodi gratiis expectativis et illarum collationum mutationibus, revalidationibus et extensionibus comprehensa, etiam in eorum a dicta Curia absentia, per procuratorem, tam in dicta Curia quam extra eam, etiam in genere, acceptare, et de illis etiam provideri facere, ac alias diligencias requisitas per se vel alios facere, ac instrumenta in specie ex suis notis generalibus acceptationum et aliarum diligentiarum praedictarum extrahi facere et obtinere; ac notarii, sic in genere rogati, instrumenta in specie ex suis notis generalibus desuper facta, ad instantiam auditorum et locatenentium praedictorum, ad quos id concernet, extrahere dumtaxat et publicare possint respective et debeant.

Indultum ei a
S. S. C. de
causis publi-
candi provisio-
nes beneficio-
rum.

§ 13. Et ad satisfaciendum regulae sive constitutioni de publicandis acceptationibus et provisionibus, ac illis intimandis possessoribus, seu eis ad iudicium evocan-

dis pro tempore editae, etiam ratione praedictarum expectativarum aut aliarum gratiarum et reservationum quarumcumque, minime teneantur. Ac eorum fratres et nepotes, tam descendentes quam collaterales, ac amicos seu benevolos et familiares ipsorum, in toto vel in parte, aut simpliciter, vel quoad unam vel plures seu singulas gratiarum expectativarum eis pro tempore concessarum, et illarum mutationum, revalidationum et extensionum collationis proseguendis antelationibus, praerogativis, privilegiis et indultis eisdem auditoribus et locatenentibus, in assecutione beneficiorum vigore gratiarum huiusmodi acceptandorum, pro tempore concessis, loco sui nominare; et quod sic nominati praerogativis auditoribus et locatenentibus concessis et concedendis huiusmodi in assecutionibus beneficiorum ecclesiasticorum sub collationibus, ad quae nominati fuerint, comprehensorum, quae, vigore literarum desuper conficiendarum, duxerint acceptanda, uti, potiri et gaudere, ac in omnibus et singulis, quibus ipsi auditores et locatenentes immediate praeferruntur (dilectis filiis literarum apostolicarum de maiori praesidentia abbreviatoribus et earundem literarum scriptoribus dumtaxat exceptis), immediate praeferreri et anteferreri valeant, ac si eiusdem Palatii auditores vere et non ficti, aut aggregati per privilegium existerent, ita tamen quod auditores ipsi suas gratias expectativas ac illarum extensiones et collationum mutationes seu revalidationes proseguentes, praefatis nominatis, etiam qualitercumque qualificatis, omnino praeferrantur et praeferreri debeant.

§ 14. Quodque singuli auditores et locatenentes praefati quascumque provisionum, commendarum, dispensationum, unionum ad vitam, praefactionum, reservationum fructuum, pensionum et aliorum quorumcumque, ac facultatum, man-

Indultum pro
bullis gratis pro
eis expedieadis.

datorum, gratiarum et indultorum ac alias literas gratiam vel iustitiam seu mixtim concernentes, etiam ratione quarumcumque dignitatum, etiam episcopatum, archiepiscopatum et monasteriorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque pro tempore per eos a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus ac Sede praedicta qualitercumque impetrandas, ac sibi, etiam motu simili et ex certa scientia, concedendas, et de personis eorum consistorialiter faciendas in favorem dilectorum filiorum abbreviatorum, scriptorum bullarum ac registri, necnon, qui etiam de nostris apostolicis gratis expectativis taxam recipiunt, sollicitatorum literarum apostolicarum, necnon secretariorum et procuratorum audientiae nostrae literarum contradictarum, ab aliis quibusvis dictae Curiae officiis gratis, cum subscriptione videlicet *Gratis pro auditore seu locumtenente Rotae*, per rescribendum literarum earundem facienda, expedire possint ac debeant, dicta auctoritate apostolica, earundem tenore praesentium, motu simili pariter indulgemus; mandamus nunc et pro tempore existentibus literarum praedictarum rescribendario et aliis scriptoribus et abbreviatoribus, sollicitatoribus, secretariis, dictae audientiae procuratoribus et quibusvis aliis dictae Romanae Curiae officialibus, expeditioni literarum huiusmodi pro tempore praesidentibus et ministris, sub excommunicationis latae sententiae, privationis et suspensionis suorum officiorum et perceptionis emolumentorum eorumdem poenis, per eos, ad quos pertinerit, et qui eas gratis subscribere vel concedere noluerint, eo ipso incurrendis, absque alio nostro aut successorum nostrorum et Sedis praedictae ulteriori mandato, eas gratis subscribant, et per omnia usque ad plumbum et alia necessaria in-

clusive, omni contradictione et dilatione cessante, expediant.

§ 15. Propterea auditores et locatenentes praedictos nunc et pro tempore existentes ac eorum quemlibet, ipsorumque beneficia et officia ecclesiastica ac bona quaecumque, quae obtinent et possident et in futurum obtinebunt et possidebunt, sub beati Petri et Sedis praedictae ac nostra protectione, auctoritate apostolica et tenore supradictis, pari motu suscipimus, et ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate et potestate quorumcumque legatorum, etiam de latere, ac archiepiscoporum, episcoporum, praelatorum et ordinariorum, illorumque vicariorum, officialium, locatenentium et iudicum, etiam a dicta Sede deputatorum, nunc et pro tempore existentium.

Indultum exemptionis ab ordinariis.

§ 16. Ipsosque ac eorum res et bona propria, tam in Urbe quam extra eam, a solutione et exactione quarumcumque decimarum, etiam apostolica auctoritate praedicta pro tempore impositarum, pedagiorum, gabellarum, bullettarum et quorumcumque aliorum onerum, tam ordinariorum quam extraordinariorum, ubicumque locorum existentium, liberamus, liberosque, immunes et exemptos omnino facimus, constituimus et deputamus et declaramus. Ita quod legati, archiepiscopi, episcopi, praelati, ordinarii, vicarii, officiales, locatenentes et iudices praedicti, etiam ratione delicti seu contractus aut rei de qua ageretur, ubicumque committatur delictum, incatur contractus aut res ipsa consistat, nullam in eos aut eorum aliquem seu illorum beneficia, officia et bona huiusmodi, iurisdictionem, correctionem, visitationem, dominium, superioritatem et potestatem exercere, aut excommunicationis aliasve sententias, censuras et poenas proferre; nec exactores decimarum, gabellarum, pedagiorum et

Privilegium exemptionis a decimis, gabellis, etc.

onerum huiusmodi, eos ad aliquam solutionem cogere, compellere et coartare; aut quicumque alii, cuiuscumque dignitatis, status, conditionis et praeminentiae ecclesiasticae vel mundanae existant, eos super praemissis aut illorum usu, etiam praetextu cuiuscumque criminis vel delicti facti vel perpetrati, ex eorum officio vel ad instantiam quorumcumque, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio, molestare aut alias quomodolibet impedire quouomodo praesumant.

Clausula praeservativae huius constitutionis.

§ 17. Decernentes et declarantes praesentibus literis, necnon praemissis et aliis privilegiis et indultis quibuscumque, eisdem auditoribus et locatenentibus pro tempore concessis, ex quavis, etiam necessario exprimenda, causa vel occasione, per nos et Sedem eandem, in genere vel in specie, etiam per constitutiones apostolicas seu Cancellariae Apostolicae regulas, etiam consistorialiter pro tempore editas, aut quascumque alias literas apostolicas, etiam quod tenores et formae illorum habeantur pro expressis, seu alias clausulas et decreta quaecumque in se continentes, etiam quibusvis dictae Curiae officialibus, etiam praefatis scriptoribus pro tempore concessas, seu etiam vigore implicitae derogationis latissime extendendae, in supplicationibus desuper pro tempore signatis appositae, derogari, seu illa revocari, cassari, suspendi aut in aliquo alterari, seu revocata, suspensa vel alterata censi; aut ipsos auditores et locatenentes sub eisdem clausulis comprehensos, vel eos, illarum praetextu, nisi in eisdem desuper pro tempore signatis supplicationibus illorum omnium nomina propria et cognomina specificè expressa fuerint, exprimi non posse; sed semper eosdem auditores et locatenentes, ac in eis concessa privilegia, indulta et literas huiusmodi ab illis exceptos et exceptas; ac privilegia, indulta et literis eis concessa praedicta va-

lida et efficacia existere, et ipsis auditoribus et locatenentibus suffragari; et quidquid in contrarium pro tempore factum fuerit, pro non facto haberi debere, necnon ex tunc de novo eo ipso concessa et immovata ac in pristinum statum restituta, reposita et plenarie reintegrata esse et censi.

§ 18. Sicque, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, etiam S. R. E. cardinales et Palatii huiusmodi causarum auditores, in qualibet causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane, si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, etiam per nos et Sedem praedictam, scienter vel ignoranter attentari contigerit.

Decretum irritans.

§ 19. Quo circa Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori et dictae Urbis gubernatori, ac in eadem Urbe et eius districtu nostro in spiritualibus vicario generali pro tempore existentibus per apostolica scripta, motu simili, mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum auditorum et locatenentium seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra easdem praesentes et in eis contenta huiusmodi firmiter observari; ipsosque auditores et locatenentes nunc et pro tempore existentes illas pacifice gaudere, necnon fructus praedictos eis, iuxta dicti indulti de illis percipiendis in absentia huiusmodi tenorem, integre ministrari, non permittentes eos per locorum ordinarios et dilectos filios ecclesiarum praedictarum capitula, seu quoscumque alios ad residendum in eisdem ecclesiis sive locis com-

Executores iustius constitutionis.

PELLI, aut alias super praemissis contra praesentium tenorem quomodolibet indubite molestari, contradictores, molestatores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Clausulae derogatoriae.

§ 20. Non obstantibus si dicti auditores et locatenentes in eisdem ecclesiis sive locis primam non fecerint residentiam personalem. Ac super idiomate, quoad parochialem ecclesiam, et de non concedendo alicui gratiam expectativam extra nationem suam; ac non acceptando, vigore cuiusvis gratiae expectativae, aliquod beneficium generaliter reservatum seu affectum; nec non de insinuandis et publicandis acceptationibus beneficiorum, vigore gratiarum expectatarum acceptatorum, et aliis diligentis faciendis pro tempore editis, dictae Cancellariae regulis; ac felices recordationis Bonifacii VIII contra exemptos edita, quae incipit *Volentes*; ac etiam per quam concessionem de fructibus in absentia percipiendis sine praesumptione temporis fieri prohibentur; necnon quae incipiunt *Sicut bonus pastor*, et quibus disponitur quod nullus, vigore facultatum per Sedem praedictam pro tempore concessarum, aliqua beneficia ecclesiastica resignare possit, nisi illorum possessionem pacificam per quatuor menses habuerit, et nihilominus beneficia ipsa in odium resignantium vacare censeantur eo ipso, Sixti IV et Innoc VIII; ac per quas tertia pars omnium bonorum, de quibus per quoscumque praelatos, vigore quarumcumque facultatum eis per Sedem praedictam concessarum, testari seu alias disponi contigerit, Camerae praedictae Apostolicae pro illius necessitatibus applicata dicitur, Alexandri, Sixti et aliorum quorumcumque Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, ac Lateranensis, etiam novissime celebrati et generalis

Bull. Rom. Vol. VI.

42

concilii; et quibusvis aliis apostolicis, necnon provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus; ac quibusvis per nos de nostrorum et dictae Romanae Ecclesiae cardinalium, familiarium, continuorum commensalium et aliis beneficiis ecclesiasticis, per nos et Sedem eandem factis et pro tempore faciendis specialibus vel generalibus reservationibus, affectionibus; necnon legibus imperialibus et municipalibus ac regnorum, provinciarum, ecclesiarum, monasteriorum et locorum, in quibus incompatibilia et alia saecularia ac regularia beneficia huiusmodi forsitan fuerint, seu a quibus ipsa regularia beneficia dependere contigerit, et Ordinum quorum illa extiterint, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem regnis, provinciis, ecclesiis, monasteriis et locis, ac etiam Cluniacensi et Cisterciensi Ordinibus, necnon quibusvis personis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus et conditionis existentibus, etiam dictae Curiae officialibus et eorum collegiis, etiam literarum earundem scriptoribus praefatis, sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam per modum statuti perpetui, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine similibus, etiam ex quibusvis et quantumcumque maximis et urgentissimis, etiam necessario exprimendis, causis, ac cum quibusvis antelationibus, suspensionibus, restitutionibus, declarationibus, attestationibus, modificationibus et aliis efficacissimis et insolitis, etiam derogatoriis derogatoriis, etiam generalibus expresse derogantibus, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis irritantibusque, et quod huiusmodi privilegia, indulta et literae, cum concessionibus, declarationibus et decretis ac aliis in eis contentis clausulis, sub quibuscumque derogationibus, revocationibus

bus, suspensionibus vel alterationibus, per quascumque alias similes vel dissimiles literas, gratias, privilegia, facultates, concessionem, antelationes et indulta, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine praedictis, pro tempore factis, etiam in quibus de illis specialis mentio fieret, nullatenus includantur; nec eis quomodolibet derogatum, seu illa revocata, suspensa vel alterata censeantur, sed semper ab illis omnibus excepta existant; et si illis demum quovis modo derogaretur aut derogatum esse videretur, quoties eis derogatum foret, toties illa, cum omnibus in eis contentis clausulis, de novo concessa et in pristinum statum restituta fore et esse, ac vim stipulati contractus inter Romanum Pontificem pro tempore existentem et Sedem huiusmodi, necnon scriptores et alios officiales pro tempore existentes ac personas praefatas habuisse, et etiam in futurum habere debeant. Sicque per quoscumque iudices et commissarios, executores et delegatos, tam in dicta Curia quam extra eam pro tempore deputatos, indicari debeat, sublata aliter indicandi et interpretandi facultate; aliisque, etiam efficacioribus, decretis, etiam imperatoris, regum, ducum et aliorum dominorum temporalium contemplatione et alias quomodolibet, etiam iteratis vicibus, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac etiam per nos et Sedem praefatam concessis et approbatis ac innovatis, etiam quod regnorum et provinciarum, nisi per oriundos et naturales, acceptari vel obtineri, ac Cluniacensis, Cisterciensis et aliorum Ordinum beneficia huiusmodi, nisi eiusdem sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus aut ipsos Ordines respective expresse professis, ac de consensu abbatum pro tempore existentium et dilectorum filiorum conventuum, monasteriorum Cluniaciensis et Cisterciensis, Matisconensis et Cabillonensis dioecesium, aut aliorum superiorum

aliorum Ordinum praedictorum commendari non possint; et alias de illis, etiam per Sedem praedictam pro tempore factae commendae, seu de illis in huiusmodi commendam obtinendis dispensationes concessae nullae sint, disponentibus. Quibus omnibus et eorum singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa mentio habenda aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi ac formas et datas illorum, necnon decreta in eis apposita, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissum et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, tamquam de eis plene informati, quoad praemissa motu simili specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse decernimus, contrariis quibuscumque; aut si eisdem locorum ordinariis a dicta sit Sede concessum vel in posterum concedi contingat quod canonicos, rectores et personas ecclesiasticas suarum civitatum et dioecesium, etiam in dignitatibus, personatibus, administratione vel officiis constitutas, per subtractionem proventuum beneficiorum suorum ecclesiasticorum aut alias compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem; seu si ordinariis et capitulis vel quibusvis aliter, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat quod canonicis, rectoribus et personis suarum civitatum et dioecesium, etiam in dignitatibus, personatibus, administratione et officiis constitutis, et in illis non residentibus, aut qui in eis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, fructus, redditus et proventus suorum beneficiorum ecclesiasticorum, in absentia sua, ministrare minime teneantur, et ad id compelli non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi

mentionem; et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Declaratio circa
indultum re-
sidentiae etc.

§ 21. Volumus autem quod incompatibilia ac sub singulis tectis consistentia et alia saecularia necnon regularia beneficia huiusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis, et animarum cura in eis, quibus illa immineat, nullatenus negligatur, sed in eis, quorum fructus, in absentia huiusmodi, eosdem auditores et locatenentes percipere contigerit, per bonos et sufficientes vicarios, quibus, de eorumdem beneficiorum proventus necessaria congrue ministrentur, diligenter exerceatur, et deserviat inibi laudabiliter in divinis, ac regularis antedicta¹ et sub singulis tectis consistentium beneficiorum huiusmodi consueta onera congrue supportentur. Ac quod ipsi auditores et locatenentes, infra dictum annum, alterum ex duobus canonicatibus et duabus praebendis aut totidem dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, sub eisdem tectis consistentibus huiusmodi, quos maluerint, pro alio, cum retentis canonicatu et praebenda seu dignitate, personatu, administratione vel officio compatibili, beneficio permutare, alioquin illos ex duabus praebendis ac totidem dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, sub eisdem tectis consistentibus huiusmodi, quos primo assecuti fuerint, et quos ex tunc, dicto anno elapso, vacare decernimus, dimittere omnino teneantur.

Declaratio
quoad peccata
commissa ob
confidentiam

§ 22. Et ne, quod absit, dicti auditores et locatenentes, propter huiusmodi gratiam vel concessionem eligendi confessorum, red-
dantur procliviores ad illicita in posterum

¹ Deest forte cura (R. T.).

committenda, etiam volumus quod, si a sinceritate fidei, unitate dictae Romanae Ecclesiae ac obedientia et devotione nostra et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium destiterint, aut ex confidentia eiusdem remissionis vel concessionis aliqua fors commiserint, concessio et remissio et, quoad illas, praesentes literae eis nullatenus suffragentur.

remissionis ob-
tinendae a con-
fessoribus eli-
gendis.

§ 23. Ac quod indulto celebrandi, seu celebrari faciendi ante diem parae ntantur, quia, cum in altaris ministerio immoletur Dominus noster Iesus Christus Dei filius, qui candor est lucis aeternae, congruit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce.

Declaratio in-
dulti celebraodi
ante diem.

§ 24. Necnon ut in eorumdem ecclesiasticorum dispositione bonorum, iuxta qualitatem residui, erga ecclesias, a quibus eadem perceperint, se liberales exhibeant, prout conscientia eorum dictaverit, et animae eorum saluti viderint expedire.

Declaratio circa
dispositio-
nem bonorum
ecclesiarum,

§ 25. Ac quod, dum divinis officiis in aliquibus ecclesiis contigerit eos interesse, illum morem, qui in eisdem ecclesiis observabitur circa huiusmodi horas canonicas dicendas, studeant observare.

Et interes-
santiae divinis of-
ficiis.

§ 26. Quodque si singulorum beneficiorum praedictorum per eos simpliciter resignandorum, seu quorum commendis aut iuri vel concessionem cesserint, aut unionum dissolutioni consenserint, fructus, redditus et proventus vigintiquatuor ducatorum auri de Camera, secundum communem estimationem, valorem annum non excedant conferentes; et illi, quibus conferentur, et si ex dicta causa resignationes huiusmodi fiant, ac suorum et eis ex eadem causa collatorum beneficiorum huiusmodi fructus, redditus et proventus inaequales et maioris valoris, etiam si ipsa inaequalitas vigintiquatuor florenos similes, secundum estimationem praedictam, non transcendat, similiter con-

Declaratio circa
resignatio-
nes benefici-
orum etc.

ferentes, praedicti et illi, quibus beneficia maioris valoris huiusmodi collata fuerint, de nominibus et cognominibus personarum et beneficiorum eorundem ac diebus factarum collationum huiusmodi praesidentes dictae Camerae Apostolicae aut collectores vel subcollectores fructuum et proventuum eidem Camerae debitorum, in partibus illis pro tempore deputatos, infra unum, si citra; et tres menses, si ultra montes collationes ipsae factae fuerint, iuxta Sixti et Innocentii praedecessorum praedictorum super hoc editas literas, certificare procurent, alioquin beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo quinto, nonis augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 5 augusti 1525, pontif. anno II.

XIV.

Confirmatio institutionis monasterii B.

Mariae Magdalенаe pro impudicis mulieribus ad honestam vitam se convertentibus in Urbe, cum declaratione circa spolia impudicarum mulierum ei applicata ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Cum ex corpore et anima constet homo, et nobilitate subiecti actionis nobilitas mensuretur, quod Christus Salvator noster testatus fuerit gaudium esse in coelo maius super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis qui non indigent poenitentia, manifeste apparet monasterium monialium B. Mariae Magdalенаe, in quo mulieres, carnis

¹ De institutione ac eiusdem monasterii iudicis iurisdictione et aliis vide Leonem X, constit. XLIII, *Salvator*, tom. V, pag. 742.

libidini et licentiosae vitae antea assuetae, caritative recipiuntur, ac in viam Domini diriguntur, earumque et illas sequentium animabus aeterna salus paratur, tanto pauperum hospitalia, in quibus Christi pauperes hospitantur, infirmi curantur, esurientes cibantur, nudi cooperiuntur, et alia vitae subsidia ministrantur, necnon etiam aliarum sanctimonialium loca excellere, quanto anima corpus, et perpetua transitoria, ac coelestia terrena, et spiritualia corporalia, quantoque millenarius numerus denarium numerum antecellunt.

§ 1. Unde nos, qui, in minoribus constituti et cardinalatus honore fulgentes, Deo, a quo cuncta bona procedunt, auctore, monasterium ipsum fundavimus, circa illius conservationem, augmentum et propagationem eo diligentius vigilamus, quo opera nostra sumpsit exordium, et maiori nunc, divina favente clementia, fungimur potestate, uberrimamque inde acceptabilem messem Deo in dies conspiciamus provenire.

§ 2. Dudum siquidem felicitis recordationis Leo Papa X, praedecessor noster, per eum accepto quod etc. ¹.

§ 3. Et deinde, dicto praedecessore, sicut Domino placuit, de medio sublato, nos, divina favente clementia, ad summum apostolatus apicem assumpti etc., ut literarum praedictarum votivus succedat effectus provide volentes, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, auctoritate apostolica, tenore praesentium, literas praedictas ac omnia et singula in eis contenta, ab earundem literarum data et in illorum favorem inde secuta quaecumque, approbamus et innovamus, et valere, plenamque roboris firmitatem obtinere, ac omnibus et singulis, quorum interest, suffragari debere etc.

¹ Omittitur insertio huius bullae, siquidem ea habetur in loco cit.

Pontifex dum cardinalis erat fundavit monasterium Conventitaram.

Leo X confirmavit et restituit.

Huius Pontificis approbatio.

Gubernatorum
muera.

§ 4. Et quod gubernatores dicti monasterii saltem quolibet mense ad monasterium ipsum accedere, et ex illius abbatisa seu priorissa et cappellano aliisque personis ad haec opportunis investigare occurrentia, et facere sicut bonos decet pastores; ac solícite vigilare ne monialis aliqua dicti monasterii de his quae exterius, nec aliqua persona non monialis dicti monasterii quicquam, nisi de expresso consensu et licentia dictorum gubernatorum, scire possit, ordinare; necnon quaecumque statuta et ordinationes licita et honesta, monasterium et ecclesiam huiusmodi illorumque abbatissam seu priorissam, moniales, cappellanos, confessores et personas ac bona quaecumque quomodolibet concernentia, quotiens voluerint, condere, alterare et mutare, quascumque poenas, de quibus eis placuerit, in contravenientes apponere.

Alienandi fa-
cultas,

§ 5. Et quaecumque stabilia bona, cuiuscumque valoris existant, ad monasterium et ecclesiam praedicta quomodolibet tunc et pro tempore pertinentia, pro evidenti utilitate aut necessitate monasterii huiusmodi vendere et permutare, ac in emphyteusim perpetuam vel ad tempus locare, et quocumque alio titulo alienare, dictae Sedis vel cuiusvis alterius licentia desuper minime requisita.

Eligendique
protectorum 1.

§ 6. Et loco decedentis ex venerabilibus fratribus nostris Theatino et Casertano episcopis, quibus eam dicti monasterii in spiritualibus commisimus, alium; ac decedente etiam reliquo, etiam alium, et sic duos praelatos, si fieri possit, ita propectae aetatis, sicut ipsi Theatinus et Casertanus episcopi, et illis in exemplari vita, modestia, sana doctrina, diligenti prudentia et efficacia sermonis ac aliis virtutibus, quibus ipsi episcopi a Deo decorati existunt, similes, diligenti discussione

1 Hodie Cardinalis unus eligitur.

maturaque deliberatione, eligere, et tunc Romano Pontifici praesentare; et si ipse Romanus Pontifex ipsos praesentatos vel eorum aliquem recusaverit, alium vel alios similiter eligere et praesentare, et sic successive, quotiens aliquis ex praelatis huiusmodi defecerit; et tam praelati quam deputati et gubernatores praedicti omnia et singula in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna facere et exequi.

§ 7. Quodque monasterium et illius ecclesia, abbatisa seu priorissa, moniales, cappellani, confessores, personae, res et bona quaecumque, ac ipsam ecclesiam visitantes et eidem monasterio bene facientes omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, indulgentiis, etiam plenariis, peccatorum remissionibus, indultis, exemptionibus, praerogativis, facultatibus et gratiis, quibus alia quaecumque monasteria quorumcumque monialium Ordinum et quorumcumque etiam Mendicantium et huiusmodi societatis Caritatis illiusque confratres, ecclesia, personae, res, bona quaecumque ac ecclesiam societatis huiusmodi visitantes et eidem societati benefacientes quomodolibet utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt in futurum, non solum ad instar, sed aequè principaliter uti, potiri et gaudere.

§ 8. Quodque tam cortesanae nuncupatae, quam quae palam in prostibulis quaestum faciunt, et alias ex quocumque turpi quaestu viventes, et quomodolibet, etiam in domibus propriis vel alibi, ad instantiam certarum personarum saecularium vel ecclesiasticarum, tentae, vitam impudicam agentes mulieres, quae quartam vel quintam partem bonorum suorum eidem monasterio reliquerint vel donaverint aut perpetuo concesserint, testamentum condere, et de reliquis earum bonis, prout eis placuerit, disponere libere

Gratiae et in-
dulgenciae pro
monialibus et
benefactoribus.

Spolia mere-
tricum appi-
cantur mona-
sterio.

et licite valeant, earumque testamenta, ad dispositionem huiusmodi, plenum consequantur et consequi debeant, quoad omnia, effectum. Quae vero ex eis quartam vel quintam partem huiusmodi eidem monasterio vere et cum effectum non reliquerint, testamenti factione (praeterquam quoad earum prolem de legitimo matrimonio habitam) careant; et sive testamentum sive donationem, causa mortis vel inter vivos, aut aliam dispositionem fecerint, sive non (nisi dispositio huiusmodi in favorem suae proles de legitimo matrimonio procreatae facta fuerit), earum bona mobilia ac alia, aedificia per eas aut ex earum bonis pro tempore constructa, immobilia, semoventia, necnon actiones et iura quaecumque, etiam extra Urbem ubilibet existentia, etiam si ipsae mulieres recreationis seu visitandi consanguineos vel affines aut vitandi malum aerem sive alias quaecumque causa extra dictam Urbem, nisi animo amplius non redeundi ad eam, recesserint, et ibi decesserint, etiam si bona emphyteutica et feudalia, etiam ecclesiastica, perpetuo vel ad tempus existant, eidem monasterio perpetuo applicata et appropriata, ac eiusdem monasterii existere; ipsumque monasterium ad eadem opera, ad quae ipsae mulieres, occasione bonorum feudalium vel emphyteuticorum huiusmodi, tenebantur, omnino teneri; et si ad certum numerum generationum aut nominationum eadem bona emphyteutica concessa fuerant, monasterium ipsum non perpetuo, sed per viginti annos pro qualibet generatione seu nominatione huiusmodi bona eadem, absque consensu illorum domini directi, tenere posse; si vero emphyteusis perpetuae fuerint, illa monasterium ipsum in perpetuum tenere valere.

Detinentes earum bona consignare debent.

§ 9. Et contingente obitu alicuius praedictarum mulierum, omnes et singulos, cuiuscumque status, conditionis ac di-

gnitatis ecclesiasticae vel mundanae existentes, infra decem dies a die obitus huiusmodi computandos, bona mobilia et immobilia, ac debita et nomina debitorum, necnon iura, instrumenta ac scripturas publica vel privata haereditatis huiusmodi habentes illa tradere, et scientes revelare camerario et uni ex gubernatoribus dicti monasterii teneri; et statim post obitum huiusmodi de tunc repertis facta vero traditione huiusmodi, etiam de traditis bonis huiusmodi duo inventaria per gubernatores monasterii huiusmodi fideliter confici, et unum illorum penes ipsum camerarium, reliquum vero penes deputatos societatis huiusmodi conservare.

§ 10. Et si infra mensem aliquis, praetendens in haereditate huiusmodi ius habere, comparuerit, ipsa bona haereditaria, donec controversia huiusmodi terminetur, apud aliquam aedem sacram aut virum idoneum consignanda, postmodum, prout iustum et determinatum fuerit, deponi debere. Et deficientes in traditione aut revelatione huiusmodi, necnon quicumque, qui impedimentum aliquod indirecte, quovis quaesito colore, praestiterit, seu per quem steterit quominus depositum huiusmodi integre, et libere amotis omni dolo et fraude, fiat, omni iure, sibi ad ipsa bona quomodolibet competente privatam ipso facto, absque aliqua declaratione, existere.

Earum bona quando deponi debeant.

§ 11. Necnon gubernatores monasterii huiusmodi pro tempore existentes ex bonis applicatis huiusmodi filios et filias, si qui fuerint, curialium mulierum huiusmodi, ali et moribus imbui, et masculos aliqua arte, qua honeste vivere possint, erudire facere; foeminas vero nuptui tradere, vel in aliquo monasterio monialium collocare; curamque filiorum et filiarum huiusmodi pie ac diligenter suscipere et gerere, in quantum vires haereditatis et annorum matrum suarum suppetant, et non ultra, debere.

Filii earum ex bonis applicatis monasterio alii et erudiri debent.

Curati haec
publicent.

§ 12. Et quicumque curatus cuiuscumque parochialis ecclesiae dictae urbis, quotiens desuper fuerit requisitus, praemissa in eius ecclesia, dum maior inibi populi multitudo ad divina convenerit, publicare.

Notarii dispositiones mulierum impudicarum revelare monasterio tenentur.

§ 13. Et quicumque notarium actibellionem praemissa, postquam de illis notitiam habuerit, curialibus mulieribus huiusmodi, ad quarum testamenta seu donationes aut dispositiones rogatus fuerit, antequam notam desuper scribere incipiat, notificare, et sive ipsae mulieres quartam vel quintam partem huiusmodi reliquerint aut concesserint, sive non, de illarum testamentis seu donationibus vel dispositionibus quibuscumque saltem camerario et uni ex gubernatoribus dicti monasterii plenam ac distinctam notitiam dare et facere, infra decem dies a die rogatus huiusmodi computandos, omnino teneri, ac efficaciter obligatum esse; et notarium quicumque, in danda notitia huiusmodi deficientem, poenam mille ducentorum eidem monasterio eo ipso applicatorum, et si illam solvere recusaverit, seu desuper cum gubernatoribus monasterii huiusmodi non concordaverit, et in recusatione aut non concordia huiusmodi per octo dies perseveraverit, poenam falsi et perpetuae inhabilitatis ad notariatus et quaecumque alia officia in posterum exercenda incurere ipso facto, nec sibi poena huiusmodi, nisi dumtaxat per confratres dictae societatis Caritatis, aut maiorem partem illorum ex eis, qui in congregatione ordinaria per eos fieri solita tunc affuerint, aliquatenus remitti aut relaxari posse.

Dubia super praemissis emergenda per deputatos monasterii decidi, et eorum decisiones tamquam leges observari iubetur.

§ 14. Denique quodcumque dubium, quod circa praemissa vel eorum aliquod quodcumque quomodolibet emergerit, per deputatos et gubernatores societatis Caritatis ac monasterii huiusmodi vel eorum maiorem partem declarari, decidi ac determinari libere et licite posse, ac declarationi huiusmodi, tamquam generali legi a

Romano Pontifice editae, ubique in omnibus stari debere, nec illi quumquam ullatenus contravenire posse.

§ 15. Ac venditiones, permutationes, locationes et alienationes faciendas praedictas, ac inde secutura quaecumque, quae ex nunc, prout postquam factae fuerint et e contra, approbamus et confirmamus, supplemusque omnes et singulos, tam iuris quam facti defectus in eisdem ac praedictis literis forsitan intervenientes, perpetuaeque firmitatis robur obtinere, ac inviolabiliter observari debere.

Contractus quicumque faciendi per deputatos approbantur.

§ 16. Necnon praesentium literarum transumptis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eandem prorsus fidem ubique adhiberi posse ac debere, quae adhiberi posset atque deberet eisdem praesentibus literis, si forent exhibitae vel ostensae.

Fides exemplorum.

§ 17. Ac praesentes literas, postquam in acie Campi Florae ac valvis Cancellariae Apostolicae ac sealis Palatii Capitolii more solito affixae et publicatae fuerint, etiam notarios praedictos ac alios quoscumque, quos quomodolibet concernunt, ad observationem omnium et singulorum praemissorum arctare, in omnibus et per omnia, perinde ac si eis personaliter intimatae fuissent.

Praesentes litterae statim post publicationem obligant.

§ 18. Et sic per quoscumque, tam ordinaria quam delegata ac mixta auctoritate fungentes, iudices et personas ubique iudicari, cognosci ac decidi debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, cognoscendi ac decidendi facultate; necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

Decretum irritans.

§ 19. Et nihilominus dilectis filiis gubernatori et vicario dictae urbis ac generali auditori causarum Camerae Apostolicae nunc et pro tempore existentibus, nec-

Executores iustius constitutionis.

non universis ac singulis in dignitate ecclesiastica constitutis personis per apostolica scripta, motu simili, mandamus quatenus eorum quilibet, per se vel alium seu alios, auctoritate nostra faciat praesentes literas ac in eis contenta quaecumque plenum effectum sortiri, ac ab omnibus inviolabiliter observari, nec permittat quemquam contra tenorem praesentium modo aliquo molestari, impediri aut inquietari, contradictores quoslibet ac rebelles, etiam per quascumque, de quibus eis placuerit, censuras et poenas ac alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendo. Nos enim gubernatori, vicario et auditori praedictis, ac eorum cuilibet in praemissis, summarie, simpliciter et de plano, sine confectione registri et sine quavis tela iudiciaria, sed de manu regia, ad requisitionem cuiusvis ex deputatis et gubernatoribus praedictis, iustitiam unica sententia, etiam per viam mandati executivi, administrandi, et quod decreverint, executioni debitae demandandi, perinde ac si essent tres conformes sententiae, plenam et liberam licentiam et facultatem concedimus, sublata cuilibet appellandi ac de nullitate dicendi desuper quolibet facultate.

Clausulae derogatoriae.

§ 20. Non obstantibus nostris de unionibus et unionum confirmationibus, ac de valore beneficiorum in illorum dispositionibus exprimendo, necnon bonae memoriae Bonifacii Papae octavi, similiter praedecessoris nostri, et novissimi Lateranensis concilii ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus ac foundationibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis praedictis et aliis sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, necnon collegio cardinalium huiusmodi ac populo Romano et illius civibus ac in Urbe et in eius districtu aedificantibus et aliis quibuscumque personis,

collegiis, etiam consistorialiter, ac per viam generalis legis et statuti perpetui ac iuncti et stipulati contractus, ac motu proprio et ex certa scientia ac de apostolica potestatis plenitudine, et cum quibusvis irritativis, annullativis, cassativis, revocativis, modificativis, praeservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis, mentis attestativis ac derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluribus concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut exquisita forma servanda foret, et in eis caveatur expresse quod illis nullatenus derogari possit, tenores huiusmodi praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos et formas ad id servandos pro individuo servatis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo quinto, idibus augusti, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 13 augusti 1525, pontif. anno II.

XV.

Quod fratres Minores de Observantia, Ordinis S. Francisci, possint componere cum haeredibus testatorum super legatis Ordini relictis ¹.

Clemens Papa VII dilectis filiis ministris provincialibus Ordinis fratrum Minorum regularis Observantiae.

Nuper pro parte vestra nobis expositum fuit quod fors haec contigit, et in

Causa constitutionis.

¹ Alia de hoc Ordine vide in constit. XXVII, Ite, Leonis X, tom. V, pag. 692.

futurum etiam contingere posset quod aliqui christifideles, devotionem ad vestrum Ordinem, fratres et loca ipsius Ordinis gerentes, in eorum testamentis, institutiones seu legata fecerunt aut facient, quorum, ex vestrae Religionis Regula et professionis puritate, quam servatis, capaces non estis. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum ut, cum haeredes instituti sive executores per huiusmodi testatores deputati in conscientia se gravatos sentiant ad pias defunctorum voluntates exequendas, desuper opportuna vobis ac ipsis haeredibus et executoribus consulere et providere de apostolica benignitate dignamur.

Concessio facultatis componendi circa legata testatorum.

§ 4. Nos, cupientes pias ipsorum defunctorum intentiones et voluntates, quantum fieri potest, executioni mandari, et attendentes quod in huiusmodi legatis et institutionibus mens illorum fuerit et sit vestram relevare penuriam, ac proinde vestrorum suffragiorum spiritualium participes fieri, pro exoneratione quoque conscientiarum dictorum haeredum et executorum huiusmodi vestris supplicationibus inclinati, tenore praesentium, auctoritate apostolica decernimus, declaramus, disponimus ac firmiter statuimus et ordinamus ac vobis concedimus quod vos singuli ministri provinciales in provinciis vestris vel guardiani, cum aliquibus discretis fratribus domorum vel locorum, quibus huiusmodi legata et institutiones factae fuerunt vel in posterum fient, quorum non estis (ut praefertur) capaces, mediantibus procuratoribus et syndicis eorundem locorum, cum dictis haeredibus et executoribus super praemissis institutionibus et legatis componere possitis et valeatis, prout vobis secundum aequitatem et bonam conscientiam visum fuerit, ad certam summam et quantitatem pecuniarum aut rerum praedictos haeredes¹ et executores semel tantum solvendam et tradendam fratribus et

locis praedictis ad ipsorum relevandas necessitates, seu ipsa loca fabricanda, facta desuper ipsis haeredibus et executoribus plena et libera ac perpetua absolute et quietatione, quae apostolica auctoritate sit approbata et roborata. Ita quod deinceps praetextu talium testamentorum, institutionum et largitorum¹ amplius molestari non possint in iudicio vel extra.

§ 2. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Contrariorum derogatio.

§ 3. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu notarii publici scriptis et sigillo alicuius praelati aut personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio quam extra, adhibeatur, quae praesentibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Transumptum fides.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesimatertia novembris millesimo quingentesimo vigesimo quinto, pontificatus nostri anno III. Dat. die 23 novembris 1325, pontif. anno III.

XVI

Quod in Statu Ecclesiastico causae cessionis et discussionis bonorum aut dilationis quinquennalis sive beneficii cap. Pervenit et cap. Odoardus, spatio trium mensium terminentur.

Clemens Papa VII.

Cum ex multorum relatione, non sine animi nostri displicentia, acceperimus quod nonnulli, Dei timore postposito, et suarum animarum ac honoris proprii immemores, post magnum aes alienum contractum, etsi bona sufficientia pro satisfaciendis creditoribus habeant, tamen ad eos illudendos ac laboribus et expensis defatigandos, alii beneficium alterutrum.

Causa huius constitutionis.

¹ Per dictos haeredes legit Waddingus (R. T.).

¹ Legatorum, Wadd. (R. T.).

cessionis videlicet bonorum aut dilationis quinquennalis, ali discussionem bonorum aut haereditatum etiam a Sede Apostolica impetrant, quibus impetratis, ad expeditionem earundem minime incumbunt, et dictis gratis se tutos cognoscentes, et difficile reputantes quod vel creditores conveniant in eligendo, vel bonorum et haereditatis discussio fiat, pauperes creditores eorum credito vel deluduntur vel adeo protrahuntur, ut ipsi fame pereant, vel, ut saepius evenire solet, moriantur, et haeredes eorum, non ita de materia informati, a credito eorum penitus excludantur.

Instantia trium mensium praefinitur,

§ 1. Nos, talibus inconvenientiis obviare volentes, motu proprio et ex nostra certa scientia, tenore praesentium decernimus et declaramus quod quicumque beneficium alternativae praedictum aut discussionum bonorum seu haereditatis hactenus impetrarunt a die publicationis praesentium, et qui in futurum impetrabunt a die eorum impetrationis computandis, nisi intra tres menses usque ad sententiam exclusive causam expediverint seu expediri fecerint, dictis gratis seu beneficiis ipso iure privati existant; et iudices eorum, quibus tales causas ventilare contigerit, sive ordinarii sive delegati, etiam si sint causarum Palatii Apostolici auditores aut sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ad totalem executionem contra ipsos debitores, ad instantiam cuiuslibet creditoris, procedere possint et debeant perinde ac si talia beneficia ipsis talibus debitoribus minime concessa fuissent, partibus alias iustitiam ministrando.

Quam iudex ad mensem prorogare potest.

§ 2. Et nihilominus si ex aliqua rationabili causa iudicibus praedictis visum fuerit dictum terminum trium mensium prorogari debere, dictum terminum sibi bene visum, non tamen ultra alium mensem et non amplius, prorogandi licentiam

per presentes concedimus pariter et facultatem.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, iuribus, etiam municipalibus, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Clausulae derogatoriae.

Placet domino nostro Papae, et ita motu proprio mandat.

(Papae subscriptio).

A. Portuensis.

Die vigesima decembris millesimo quingentesimo vigesimo nono, intimata, affixa, et publicata fuit Romae in locis consuetis per me Ioannem Jervier SS. D. N. Papae cursorem.

Publicatio.

Ita est. Ioannes Valtrini, magister cursorum.

Pub. die 20 decembris 1529, pont. an. vii.

Sequitur extensio dictae constitutionis ad causas cap. Pervenit (De fideiussione) et cap. Odoardus (De solutione).

Clemens Papa VII, motu proprio etc.

Cum nuper, ad amputandum cavillationes eorum qui, ad fraudandum creditores, et diutius prorogandum debita, alternativas et discussiones bonorum a Sede Apostolica impetraverint, ut exinde ea, longissimo tempore durante, nullatenus solvere teneantur, nos, per motum proprium manu venerabilis fratris nostri Antonii de Monte episcopi Portuensis, mandaverimus ut ii, qui talia impetraverant, ex tunc; qui vero talia in futurum impetrarent, a die impetrationis huiusmodi infra tres menses causam expedire tenerentur, cum potestate dictis iudicibus attributa trimestre praedictum, si eis videretur, ad unum mensem prorogandi, quibus elapsis et causa minime finita, ex tunc iudex, coram quo causa penderet, ad executionem contra debitores, perinde ac si tales concessionibus minime impetrassent, procedere debeant, aliaque faciant, prout in dicto

Causa huius extensionis.

motu proprio, cuius tenorem haberi volumus pro inserto, plenius continetur.

Extensio dictae
constitutionis.

Verum quia quod una via prohibuimus, alia cavillosi debitores praefati consequentes, alii capitulum *Odoardus*, alii beneficium capituli *Pervenit* a praedicta Sede Apostolica impetrantes, quae beneficia nullatenus expedire curant, in maximum pauperum creditorum damnum, animae suae periculum ac scandalum plurimorum. Talibus igitur inconveniētiis providere volentes, dictumque mandatum etiam ad praedicta beneficia ampliātes et extendentes, decernimus et mandamus quod quicumque aliquod dictorum beneficiorum, scilicet capitulum *Odoardus* et capitulum *Pervenit*, a nobis seu Sede Apostolica hactenus impetraverint, aut in posterum impetrabunt ex tunc, aut a die impetrationis respective infra tres menses, cum potestate prorogandi ad alium mensem, iuxta et secundum formam dicti prioris mandati, causam ipsi omnino expediri facere teneantur. Quibus elapsis et causa minime expedita, iudex ad executionem contra debitores et bona eorum procedere teneatur, concessionibus obstantibus ac aliis, quae in dicto mandato volumus non obstare, minime obstantibus.

Placet, et ita motu proprio mandamus. l.
(*Papae subscriptio*).

Publicatio.

Anno millesimo quingentesimo trigésimo, indictione tertia, die vero vigesima-seconda iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris Clementis, divina providentia PP. VII, anno septimo, retroscriptae literae publicatae fuerunt et affixae in acie Campi Florae ac Cancellariae Apostolicae, Capitolii, reverendissimorum PP. DD. gubernatoris, auditoris Camerae ac vicarii Urbis, dimissis copiis affixis per me Petrum Trastolli cursorem.

Vivianus de Bella-Villa, magister cursorum.

Pub. die 20 iunii 1530, pontif. an. VII.

XVII.

Ordinationes observandae per notarios Reverendae Camerae Apostolicae circa adnotationem et extensionem consensuum de cessionibus iurium et resignationibus beneficiorum ecclesiasticorum; ne non circa literas apostolicas desuper expediendas, ac mandata per iudices, eorum consensuum vigore, concedendo.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster, dominus Clemens, divina providentia Papa VII.

Provide attendens infrascriptas constitutiones felcis recordationis Iulii II et Leonis X, Romanorum Pontificum praedecessorum suorum, fore rationabiles ac canonicas et iustas, per quas primo Iulius accepto per eum quod tunc Camerae Apostolicae notarii, per quamdam corruptelam seu abusionem, resignationes beneficiorum, quae in Romana Curia in dicta Camera fiebant, ac in ordinariis authenticis libris adnotari et scribi consueverant, ne fraus aliqua fieri aut excogitari, sed, quando opus esset, semper de veritate doceri posset, ut plurimum in dictis libris, prout consuetum erat, non scribebant, sed a tergo supplicationum adnotabant. et postea supplicationes ipsas, cum adnotatione resignationum huiusmodi a tergo, earum partibus restituebant, nulla retenta copia seu nota, absque eo quod in protocolis vel libris eiusdem Camerae scriptae forent, talesque resignationes per intervallum plurimum mensium, parte instante, absconsaе et secretae existebant, quo fiebat ut, cum in dictis libris, dum de resignationum admissionibus huiusmodi tractaretur, veritas reperiri non posset, essetque in potestate partium, in fraudem et deceptionem impetrantium ad eorum propositum resignationibus sic a tergo adnotatis uti, vel eas celare, ut eis magis expedire videretur, huiusmodi fraudibus occurrere vo-

Iulius II mandavit notariis Camerae Apostolicae ut resignationes usque tunc factas adnotarent in authenticis libris ipsius Camerae infra octo dies, et resignationes fiendas adnotarent infra tres dies a die praestiti consensus.

lens, eisdem notariis et eorum cuilibet, sub excommunicationis latae sententiae poena, mandaverat ut resignationes dictorum beneficiorum tunc factas et admissas, in margine seu a tergo supplicationum aut alias aliter quam in dictis libris adnotatas, etiam si partibus restitutae essent, infra terminum octo dierum ex tunc proximae futurorum, in libris authenticis eiusdem Camerae scripsisse deberent; resignationes vero quas ex tunc in posterum admitti et fieri contingeret, sub simili poena, infra tres dies computandos a die praestiti consensus, super supplicationibus singulis adnotari deberent, nec ex tunc de cetero liceret eis in margine supplicationum dictas resignationes scribere vel adnotare, nisi prius in literis authenticis adnotatae fuissent, ac ex tunc resignationes aliter factae nullius momenti forent, nec alicui suffragari debere, beneficiaque aliter resignata, quamvis resignantes tunc mortui essent, non per resignationem, sed per obitum, vacare decreverat.

§ I. Et deinde Leo, praedecessor praefatus, etiam per eum accepto quod praefati dictae Camerae ac etiam Cancellariae Apostolicae notarii, plura loca seu folia in libris talium resignantium in albo dimittebant, ut postmodum diem, quo resignationes a tergo supplicationum adnotatae fuerant, scribere possent; et per hoc occasio praebatur ut alias fraus committeretur, quoniam litigantes vel eorum procuratores, qui consensum resignationis seu concessionis post signaturam supplicationis, vigore cuius facienda erat resignatio vel cessio, praestare debebant, consensum per eos huiusmodi cessione praestandum, ad eorum beneplacitum et iuxta eventum litis, in fraude collitigantium praestare, aut in dictis libris adnotari facere differebant, cum consensus super huiusmodi resignationibus seu cessionibus retrotraheretur ad diem datae suppli-

cationis, et ex die datae supplicationis cessiones ipsae factae censerentur, quo fiebat ut lites ipsae fierent immortales, ac collitigantes et alii impetrantes supplantarentur, eum esset in potestate illorum, in quorum favorem huiusmodi resignationes seu cessiones fiebant, sententias latas retractari et annullari facere, detegendo supplicationes et cessiones ac resignationes praecedentes illarum vigore factas; praemissas omnesque alias fraudes, quantum potuit, extirpare volens, ac resignationes et cessiones sic dolose eatenus factas et ex tunc in antea faciendas irritans ac irritas et inanes decernens, mandatum Iulii praedecessoris huiusmodi motu proprio approbaverat, et nihilominus dictis notariis, sub dicta latae sententiae poena, mandaverat quod ex tunc de cetero omnes resignationes et cessiones, quas per eos admitti seu coram eis fieri contingeret, infra tres dies a die praefati consensus computandos, super supplicatione cessionis seu resignationis signata, in libris praefatis authenticis et legaliter adnotare, ac solemniter apponere tenerentur, omni prorsus exceptione cessante, ita quod ex tunc de cetero nulli ex eis liceret in margine vel a tergo supplicationum sive procuratorum dictas resignationes aut cessiones scribere vel adnotare, nisi prius in dictis libris authenticis adnotatae forent. Et in adnotationibus huiusmodi fiendis, voluerat diem datae supplicationis, cuius vigore talis resignatio vel cessio facienda erat, poni et adnotari, et tempus trium dierum praedictorum praefixum a die praestiti consensus computari debere, ac ex tunc resignationes et cessiones aliter factas nullius roboris vel momenti fore, nec alicui suffragari debere, beneficiaque aliter resignata, non per resignationem, sed per obitum, ut praefertur, vacare, sicque iudicari debere, ac irritum si secus contingeret fieri decreverat.

Leo X confirmavit constitutionem Iulii II, addens diem datae supplicationis per eundem notarios in illis adnotationibus poni debere;

Et postea declaravit, ut hic.

§ 2. Itemque Leo praedecessor, cum postmodum accepisset quod nonnulli dictorum mandatorum contemptores nixi fuerant et nitebantur per vias varias illorum dispositionem cavillari, illa de consensibus dumtaxat a tergo supplicationum seu mandatorum procurationum, non autem in aliis locis descriptis vel mente retentis et gestis, intelligi debere; aliis vero aliter et aliter interpretantibus, volens suum et Iulii praedecessoris mandatum huiusmodi, semotis quibusvis cavillationibus, effectum sortiri, motu simili declaraverat illam ex tunc in antea intelligi debere de omnibus et singulis consensibus, in quacumque cessione et resignatione ac unionum dissolutione ac alia actione pro expeditione literarum apostolicarum necessariis, sive a tergo supplicationum et mandatorum procurationum, sive alibi scriptis aut etiam aliter, vigore supplicationum pro tempore signatarum, quomodolibet, etiam tacite, praestitis vel mente retentis, qui in libris praedictis, infra tempora praedicta, respective posterum non adnotarentur; ac voluerat et decreverat verbum *Hodie*, quod in literis resignationum et concessionum ac dissolutionum, unionum ac alias, in quibus consensus requiritur, apponi solitum, nullum effectum de cetero operari nec attendi debere, ubi non esset servata solemnitas praedicta adnotandi consensum infra triduum, modo et forma praedictis; ac quod consensus in dictis libris, ultra tres dies adnotati ante illos, de quibus ageretur, facerent sufficientem probationem de et super eo quod dicti consensus, de quibus ageretur, post tres dies praedictos in dictis libris pro tempore positi fuissent et essent, nec ad id alterius probationis adminiculum requireretur, nisi contrarium ex adverso probaretur. Et sic per Palatii Apostolici causarum auditores ac dictae Camerae praesidentes et clericos

ac alios quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, iudicari debere; ac irritum et inane, si secus super iis contingeret attentari.

§ 3. Constitutiones et mandatum Iulii et Leonis, praedecessorum huiusmodi, ad quorum probationem illorum narrativam praedictam, in iudicio et extra illud, sufficere voluit, per praesentem suam constitutionem approbavit et innovavit, ac perpetuo, inconcusse et inviolabiliter pro lege observari, et secundum illa de cetero iudicari mandavit, salvo quod ne quis in futurum de brevitate termini ad adnotandum dictos consensuum, in dictis constitutionibus et mandatis Iulii et Leonis praedecessorum appositis, conqueri possit. Voluit quod in materiis Franciae, pro absentibus a Romana Curia, ad consulendum commoditati sollicitatorum, qui nonnumquam in illarum expeditione coguntur partibus rescribere, et responsum ab eis expectare, habeant notarii ad adnotandos consensuum de cetero praestandos tres menses; in aliis vero, quindecim dies a die praestationis eorumdem consensuum computandos; consensus autem haecenus praestitos in materiis Franciae, pro absentibus infra duos menses, aliis vero infra decem dies, post publicationem praesentis constitutionis nostrae praemissae, adnotare teneantur; ipsique notarii, qui praesentem constitutionem in aliquo observare contempserint, ultra dictam excommunicationis sententiam, pro prima vice, suspensionis a perceptione emolumentorum officiorum suorum, ad tres menses per datarium pro tempore existentem irremissibiliter exigendorum et fabricae basilicae Sancti Petri de Urbe applicandorum; et si secundo deliquerint, ipsorum officiorum privationis poenas incurrant eo ipso.

§ 4. Insuper mandavit eandem constitutionem in Cancellaria Apostolica publi-

Pontifex istas dictas constitutiones Iulii et Leonis X innovavit et declaravit.

Publicari iubet.

cari, et in illius quinterno, ad perpetuam rei memoriam, describi, et eodem quinterno cuicumque petenti dari, ut in aliis constitutionibus extravagantibus in ipso quinterno descriptis solitum est observari.

Decretum irritans.

§ 5. Decernens irritum et inane, si secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Placet, publicetur et describatur. I.

(*Papae subscriptio*).

Publicatio.

Lecta et publicata fuit suprascripta constitutio Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo sexto, die vero trigesima mensis ianuarii, pontificatus praefati sanctissimi domini nostri Papae anno III.

Pub. die 30 ianuarii 1526, pont. an. III.

Sequitur alia constitutio praecedenti conexa.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster, dominus Clemens divina providentia Papa VII.

Qui dudum, postquam felicitis recordationis Iulius Papa II, eius praedecessor, accepto per eum quod tunc Camerae Apostolicae notarii per quamdam corrumpelam seu abusionem resignationis beneficiorum, quae in Romana Curia in dicta Camera fiebant etc. ¹

He idem Pontifex, ex causis h'c expressis, praecipit

§ 1. Et cui postmodum innotuit quod dicti notarii consensus praedictos, iuxta praedecessorum et Sanctitatis Suae constitutiones et mandata huiusmodi, adnotare praetermittentes seu ex aliqua causa nequeutes, instrumenta resignationum et cessionum, de quibus rogati fuerunt, tamquam coram eis et testibus factarum, partibus indifferenter dant; quorum vigore illis exhibitae literae apostolicae, super resignationibus seu cessionibus ipsis illas admitti mandando aut etiam admittendo,

¹ Omittitur constitutionis tenor, quia habetur in praecedenti constitutione.

absque eo quod notarii praedicti manum a tergo ipsarum literarum apponant, tam per Cancellariam quam Camerae Apostolicam, iuxta illarum styllum, expediuntur; ac quod nonnulli iudices dictae Curiae transumpta supplicationum, provisionum, beneficiorum et aliarum gratiarum per Sanctitatem Suam et in eius praesentia signatarum et registrarum, ac etiam earundem supplicationum praetextu, literas et mandata de adipiscenda possessione beneficiorum in illis expressorum, antequam literae apostolicae desuper expeditae fuerint, expédiant et concedant, ex quo plura inconvenientia subsequuntur, et diversae querelae ad aures Sanctitatis Suae perferuntur.

§ 2. Volens etiam huiusmodi abusibus et inconvenientibus congruis remediis obviare, tam Cancellariae et Camerae praedictarum quam aliis quibuscumque notariis publicis, sub poenis supradictis, mandavit ne de cetero instrumenta resignationum seu cessionum beneficiorum in dicta Curia, etiam sine supplicatione, pro tempore factarum, seu praestitorum in illis consensum tradere.

§ 3. Neenon, tam per Cancellariam quam per Camerae praedictas expedientiarum, praesidentibus, ne, praetextu dictorum instrumentorum, literas apostolicas super resignationibus et cessionibus praedictis, cum mandato eas admittendi, constituto quod illae coram notario et testibus in dicta Curia factae fuerint, vel etiam cum earum admissione dicendo quod de illis per publica documenta extitit legitime facta fides, expedire.

§ 4. Neenon quibusvis iudicibus dictae Curiae, quavis ordinaria vel delegata auctoritate fungentibus et quocumque nomine nuncupatis, sub eisdem poenis, ne transumpta supplicationum apostolicarum et literas seu mandata illarum vigore possessionem beneficiorum ecclesiasticorum

Notariis ne dent instrumenta resignation, etc.;

Praesidentibus Cancellariae et Camerae ne vigore illorum instrumentorum, literas apostolicas expediant;

Et iudicibus ne dent mandata capiendi possessionem beneficiorum.

apprehendendi dare et concedere quomodolibet praesumant; decernens irritum etc.

Placet, publicetur et describatur in Cancellaria. I.

(Papae subscriptio).

Publicatio.

Lecta et publicata fuit suprascripta regula Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo, die vigesimasecunda mensis septembris, pontificatus sanctissimi domini nostri Clementis, divina providentia Papae VII, anno VII.

Pub. die 22 septembris 1530, pontif. an. VII.

Sequitur alia declaratio praecedentis constitutionis.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster, dominus Clemens, divina providentia Papa VII.

Summa const.
praeinsertae.

Constitutionem suam de consensibus in Cancellaria vel Camera Apostolica ex tunc de cetero praestandis, quoad materias Franciae, infra tres menses, in aliis vero infra quindecim dies a die extensionis eorumdem consensuum computandos, in libris solitis et authenticis adnotandos, ad obviandum fraudibus, quae in retardatione adnotationis consensuum huiusmodi committebantur, nuper editam declarando.

Declaratio tem-
poris praefixi
notariis adno-
tandi consen-
sus.

§ 1. Voluit quod dicta tempora non a die extensionis consensuum in dictis libris, cum ipsa constitutio sic nihil operaretur, nec per eam dictis fraudibus in aliquo obviaretur, sed a die praestationis eorumdem consensuum intelligi debeant. Et quoniam nonnunquam praestantur consensus super supplicationibus nondum ad registrum missis, sed adhuc penes datarium suum existentibus; et notarii non possunt tales consensus in dictis libris adnotare, nisi videant huiusmodi supplicationes registratas seu expeditas; et saepe labuntur dicta tempora antequam ipsae supplicationes ad registrum mittantur seu expediantur, voluit et declaravit quod

tunc et eo casu dicta tempora a die, quo datarius huiusmodi supplicationes ad registrum vel summistam miserit, computari debeant. Diem autem missionis huiusmodi de cetero adnotabit datarius pro tempore in calce supplicationum consensuum aliquem requirentium, per haec verba, videlicet, *Missae die tali. N. Datarius*, quae verba voluit ad plenam probationem missionis praedictae sufficere.

§ 2. Praeterea voluit quod notarii, de talibus consensibus rogati, in adnotatione illarum in dictis libris facienda, teneantur de die missionis huiusmodi, sicut de data supplicationum, expressam mentionem facere, ut die praestationis consensuum et die missionis supplicationum huiusmodi simul iunctis, ex illorum inspectione evidenter appareant ipsi consensus, infra tempora praedicta, in dictis libris adnotati, et notarii requisiti de cetero ad ponendum aliquos consensus in libris praedictis, si ex inspectione dierum praestationis consensuum ac missionis supplicationum viderint dicta tempora, ad adnotandum consensus, ut praefertur, praefixa, esse lapsa, consensus tales in dictis libris adnotare nullatenus praesumant, sub poenis in dicta priori constitutione contentis. Et nihilominus adnotatio de illis, sic extra tempora praedicta pro tempore facta, ipsique consensus sic adnotati viribus omnino careant, nulliusque sint roboris vel momenti. Narrativa quoque per verbum *Hodie* vel *Nuper*, in literis apostolicis super materiis, ad quarum expeditionem consensus aliquis requiritur, pro tempore expeditis posita, contra praemissa minime attendi debeat, nec aliquem effectum operetur.

Declaratio
quod notarii non
tenuerunt etiam da-
tam missionis
et datam sup-
plicationum.

§ 3. Insuper intelligens Sanctitas Sua, in protectione sua versus Massiliam et durante Sanctitatis Suae ab Urbe absentia, ac per aliquos dies ante et postquam plures consensus fuisse praestitos, ¹ qui, pro-

Declaratio con-
sensuum non
adnotatorum
propter impedi-
menta disces-
sus ipsius Pon-
tificis ab Urbe

¹ Forte legendum . . . ante et post, quamplures consensus (R. T.).

pter varia impedimenta, infra dicta tempora, iuxta dictam constitutionem, in libris praedictis adnotari non potuerunt, ad consulendum indemnitati partium, dat et concedit notariis Cancellariae et Camerae praedictis licentiam et facultatem quod omnes consensus, a die recessus Sanctitatis Suae ab Urbe versus Massiliam usque ad eius in Urbe felicem reditum, videlicet a die nona septembris usque ad diem decimam decemb. an. millesimo quingentesimo trigesimotertio, ac per quindecim dies ante recessum et alios quindecim dies post reditum huiusmodi, praestiti in libris praedictis, pro absentibus, infra tres menses; et pro praesentibus, infra quindecim dies a die publicationis praesentis constitutionis computandos adnotari possint et valeant. Necnon consensus huiusmodi sic adnotandos, ac etiam de mandato Sanctitatis Suae vel datarii sui iam adnotatos, in omnibus valere et validos esse, perinde ac si infra tempora dictae prioris constitutionis in eisdem libris adnotati fuissent.

Decretum irritans.

§ 4. Decernentes sic per quoscunque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, in quibusvis causis, motis et movendis, et etiam per appellationem adhuc pendentibus, interpretari ac indicari debere. Ac irritum etc. si secus fiat. Constitutione praedicta cum poenis in ea indictis alias in suo robore permanentibus.

Placet, publicetur et describatur.

(*Papae subscriptio*).

Publicatio.

Lecta et publica fuit die martis, xiv aprilis m^oxxxiv, pontificatus SS. D. N. anno xi.

Pub. die 14 aprilis 1534, pont. an. xi.

XVIII.

De dispensatione fratrum militiae de Calatrava, Ordinis Cisterciensis, circa ordinationes quibus cavetur quod ipsi non nudi et cincti dormiant, et tam diurnis quam nocturnis horis divina officia recitent ¹.

¹ De hac militia alias posui constitutiones indicatas supra in constit. iv. Adriani VI, *Dum intra*, pag. 15.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Apostolicae Sedis consueta clementia lapsis ad eam post excessum cum humilitate recurrentibus personis, sub suavi praesertim sacrae Religionis militiae de Calatrava, Cisterciensis Ordinis, pro fidei catholicae exaltatione institutae, militantibus, libenter se propitiam et benignam exhibere, et dum id humiliter petierint, suae pietatis gremium aperire, illosque gratioso favore prosequi consuevit, quos ad id alias propria virtutum merita multipliciter recommendant.

§ 1. Sane carissimus in Christo filius noster Carolus, Romanorum rex illustris in imperatorem electus, qui etiam Castellae, Legionis, Aragonum et utriusque Siciliae rex, ac dictae militiae, per Sedem Apostolicam deputatus, perpetuus administrator existit, suo et dictorum filiorum, capituli et universorum diffinitorum nuncupatorum, ac aliorum priorum, praeceptorum, fratrum et militum, eiusdem militiae nominibus, per dilectum filium Ramirum Nunez de Aguilera, praeceptorem domus de Mestanca, militiae et Ordinis praedictorum, Toletanae dioecesis, nuncium suum super hoc ad nos destinatum, nobis nuper exponi fecit quod, licet in modo vivendi, institutionibus regularibus, statutis et consuetudinibus dictae militiae ac eis traditis, etiam forsitan inramento, confirmatione apostolica aut alia firmitate roboratis, inter alia caveri dicatur expresse quod priores, praeceptores, fratres, milites et personae militiae huiusmodi pro tempore existentes, vestiti et cincti dormire, ac nonnulla psalteria, psalmos, orationes et alia officia divina annuatim et diutius ac nocturnis temporibus et horis diversis dicere et recitare, et alia tunc expressa facere teneantur, et illa negligenter excommunicationis, suspensionis et interdicti aut alias sententias, censuras et poenas incurrant.

Fratres et milites de Calatrava ex ordinationibus militiae non nudi sed cincti dormire, et nedom de die, sed etiam de nocte officia divina recitare teneantur;

Sed dictae constitutiones observatae non fuerunt.

§ 2. Tamen a multis annis citra, illa in eadem militia, quoad dormiendum vestitos et cinctos, ac quoad debitum modum dicendi officium negligenter fecerunt, ac multi illa non in totum vel modo aut temporibus debitis dixerunt et recitarunt, ac nudi et sine cingulo dormierunt, et in omnibus aliis observandis negligentes fuerunt.

Carolus rex, administrator militiae, de eiusmodi illorum culpis absolutionem petit.

§ 3. Quare pro parte eiusdem Caroli regis, in imperatorem electi et administratoris, asserentis nonnullos ex eisdem prioribus, praeceptoribus, militibus et fratribus ac personis, ob securitatem eorum et aliorum suorum confratrum et personarum conscientiarum, a praemissis negligentibus et culpis absolvi desiderare, eorundem nominibus nobis fuit humiliter supplicatum quatenus eis in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignemur.

Et hic Pontifex petitam absolutionem concessit;

§ 4. Nos igitur attendentes quod praefatae Sedis exuberans clementia, cum humilitate petentibus, suae pietatis gremium aperire non denegat, quique hodie et alias per diversas nostras literas, horas et officium ac psalmos huiusmodi in alias orationes et versus tunc expressos eisdem prioribus, praeceptoribus, militibus, fratribus et personis commutavimus; et circa modum vivendi, ac quod nudi et sine cingulo dormirent, et aliqua alia tunc expressa eis concessimus et indulgimus, prout in eisdem literis plenius continetur, capitulum, diffinitores et alios priores, praeceptores, fratres, milites et personas praedictas ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existant, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus

inclinati, apostolica auctoritate, tenore praesentium, omnes et singulos priores, praeceptores, fratres, milites et personas militiae huiusmodi a negligentibus et culpis praedictis absolvimus, ac illis, ut aliquam elemosynam, ad arbitrium dilecti filii prioris conventus militiae huiusmodi seu eius vicesgerentis, pro poenitentia salutari, quam pro praemissis facere deberent, omnino erogare procurent, mandamus.

§ 5. Ac quod deinceps perpetuis futuris temporibus, quoties capitulum generale dictae militiae celebrabitur, in principio ipsius capituli, pro tempore existens prior conventus militiae huiusmodi seu eius vicesgerens omnes et singulos priores, praeceptores, milites, fratres et personas dictae militiae in eodem capitulo pro tempore interuentes a quibusvis similibus culpis, transgressionibus, omissionibus vel negligentibus ac quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti ac reliquis ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa in eos latis, inflictiis et promulgatis, aliisque eorum peccatis, delictis, criminibus et excessibus quibuscumque, quantumcumque gravibus et enormibus, dummodo talia non fuerint propter quae dicta Sedes foret merito consulenda, absolvere, ac eis pro praemissis poenitentiam salutarem iniungere, ac cum eis et eorum singulis super irregularitate per eos quovis modo et qualitercumque contracta et contrahenda dispensare libere et licite valeat, statuimus et ordinamus, plenamque et liberam ad id eidem pro tempore existenti priori et eius vicesgerenti licentiam et facultatem concedimus.

Priorique dictae militiae in quolibet capitulo similem absolutionem dandi facultatem tribuit.

§ 6. Non obstantibus praemissis et apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus ac aliis militiae et Ordinis praedictorum, etiam similiter roboratis, statutis, consuetudini-

Quibuscumque non obstantibus.

bus privilegiisque, indultis et literis apostolicis illis concessis, confirmatis, approbatis et etiam pluries innovatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo sexto, xv kalendas aprilis, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 16 martii 1526, pontif. anno iii.

XIX.

Quod syndici et procuratores fratrum Minorum Ordinis S. Francisci de Observantia et monialium S. Clarae, cum eorum coniugibus atque filiis, domibus et monasteriis eorum servientes, gaudeant omnibus gratiis et favoribus ac privilegio fori, quibus ipsi fratres potiuntur et gaudent.

Clemens Papa VII. — Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem.

Causa constitutionis.

Dum consideramus assiduos labores et vigilias, quos dilecti filii syndici et procuratores domorum et monasteriorum fratrum Minorum S. Francisci regularis Observantiae et monialium Sanctae Clarae, Conceptionis et Annunciationis, Ordinum¹ et sororum Tertiae Regulae sancti Francisci, sustinere non cessant, merito nos obligant ut animarum suarum saluti consulamus, ipsosque a quibusvis molestiis et iniuriis sibi pro tempore illatis, quantum cum Deo possumus, relevemus.

Syndici et procuratores fratrum Minorum de Observantia potiuntur, cum eorum filiis et uxoribus, privilegiis ipsorum fratrum,

§ 1. Idcirco uni syndico et procuratori huiusmodi, cum illius uxore et liberis, praesenti et futuro, singulae domui et monasterio praedictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi et eorum quilibet omnibus et singulis indulgentiis et peccatorum remissionibus, favoribus et gratiis, quibus fratres

¹ Loco Ordinem forsitan leg. fratrum (n. r.)

Ordinis Observantiae praedictorum utuntur, potiuntur et gaudent, seu uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere possint et valeant.

§ 2. Et insuper in quibusvis causis et rebus ipsos syndicum et procuratorem concernentibus, civilibus, criminalibus et mixtis, non nisi coram iudicibus¹ conservatoribus domorum illarum, quarum ipse syndicus et procurator fuerit, de iustitia respondere teneatur auctoritate apostolica concedimus et indulgemus.

Et signanter privilegio fori.

§ 3. Inhibendo, sub excommunicationis latae sententiae poena, universis et singulis iudicibus, commissariis ecclesiasticis et saecularibus, quacumque auctoritate fungentibus, ne de causis contra dictos syndicos et procuratores motis et movendis, directe vel indirecte, quovis quaesito colore seu praetextu, se intromittere quomodolibet de cetero audeant vel praesumant. Decernentes quoscumque processus contra dictos syndicos et procuratores per alios quam dictos conservatores, in causis dumtaxat contra eos motis et movendis, habendos et sententias ferendas nullos et invalidos nulliusque roboris vel momenti fuisse et esse, ac irritum et inane, si secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Inhibitio quae prohibetur ceteris aliis iudicibus, quam Ordinis conservatoribus, cognitio huiusmodi causarum.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non Ordinum praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Quibuscumque non obstantibus.

§ 5. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu publici notarii subscriptis et sigillo alicuius episcopi etc.

Fides transumptorum huiusmodi bullae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xvi aprilis, millesimo quingentesimo vigesimo sexto, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 16 aprilis 1526, pontif. anno iii.

¹ Waddingus hic addit commissariis (n. r.)

XX.

Erectio cathedralis ecclesiae Theatinæ in metropolitanam cum iurisdictione, superioritate ac præfinitione suffraganeorum ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium

Super universas orbis ecclesias, Eo disponente, qui cunctis imperat, et cui universa deserviunt, meritis licet imparibus, constituti, levamus in circuitu agri dominici oculos nostrae mentis, more vigilis pastoris inspecturi quid ecclesiarum ipsarum statui congruat, quid operis circa illas earumque statum prosperum et felicem impendi debeat; et, divino fulti praesidio, quo cuncta ex sui benignitate pro populorum suorum christifidelium salute disponit, ad ea, quae statui ecclesiarum huiusmodi congruunt, nostri ministerii partes utiliter intendere curamus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

Civitatis Theatinæ decora et ecclesiae cathedralis dignitatem, beneficiaque in eam collata a Felice episcopo enunciat;

§ 1. Sane attendentes civitatem Theatinam, in centro provinciae Aprutinis regni Siciliae, citra Farum, quae, amplitudine celebris, foris et infra senovem civitates et quamplura oppida et castra ac, ob eius excellentiam, proprium vice-regem habere dignoscitur, constitutam, ac totius provinciae praedictae caput, necnon a clarae memoriae regibus Siciliae, qui pro tempore fuerunt, pluribus privilegiis munitam esse, et in ea regio auditores residere, baronesque ipsius provinciae pro illius tractandis negotiis congregari consuevisse; ac ecclesiam Theatinam, cui venerabilis frater Felix, episcopus Theatinus, praelatus noster domesticus, praest, inter alias ipsius provinciae cathedrales ecclesias insignem et notabilem ac metropolitana praedicatione

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

dignam merito existere; necnon dilectos filios communitatem ipsius civitatis Theatinae propterea, pro augmento dotis mensae episcopalis, eiusdem ecclesiae Theatinae redditus annuos trecentos duccatos monetae dicti regni, seu certam pecuniarum summam pro dictorum reddituum annuorum emptione assignare paratos existere.

§ 2. Ex his et nonnullis aliis rationabilibus causis moti, habita super his cum fratribus nostris¹ deliberatione matura, ad omnipotentis Dei laudem et honorem, necnon fidei catholicae exaltationem, praefatam ecclesiam Theatinam in metropolitanam, cum archiepiscopalis dignitatis iurisdictione et superioritate ac crucis delatione et aliis metropolitice insignis, de fratrum eorundem consilio, apostolica auctoritate, tenore praesentium erigimus et instituimus; ac illi Lancianensem, Pennensem et Adriensem civitates et dioeceses, pro eius provincia, et ipsarum Lancianensis, Pennensis et Adriensis ecclesiarum praesules pro tempore existentes pro suis suffraganeis episcopis, necnon dilectos filios capitula ecclesiarum ac clerum et populum civitatum et dioecesium earundem, pro suis provincialibus clero et populo: ita quod ipsi, quoad omnia metropolitana et archiepiscopalia iura, superioritatem et iurisdictionem, pro tempore existenti archiepiscopo Theatino subiecti sint, et, tamquam membra capiti obsequentes, eidem² archiepiscopalibus iuribus respondere debeant, de simili consilio, auctoritate et tenore praedictis concedimus et assignamus.

§ 3. Necnon mensae praedictae redditus annuos, pro illius dotis augmento huiusmodi, per eandem communitatem, ut praefertur, assignandos, seu pro illo-

Eam in metropoli erigit, assignatis ecclesiis suffraganeis;

Novos redditus ei tribuendos etatuit

¹ Ugh. hic addit: S. R. E. cardinalibus. ² Et hic legit: et de loco eadem (n. r.).

rum emptione, ex pecuniarum summa per ipsos communitatem assignanda emendos, cum assignati seu empti fuerint, ex nunc, prout ex tunc et e contra, perpetuo applicamus et appropriamus.

Clausulae pro
perpetua huius-
modi erectionis
firmitate.

§ 4. Decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo sexto, kalendis iunii, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 1 iunii 1526, pontif. anno III.

XXI.

*Procuratori Reverendae Camerae Apostolicae assignatur vigesima portio omnium poenarum, quae, ex causis criminalibus aut ab eis procedentibus, ad eandem Cameram, ipso vel eius substitutis procurantibus, perveniunt*¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilecto filio salutem et apostolicam benedictionem.

Causa concessio-
nis.

Quoniam nulli debet officium suum esse damnosum; nec labor, fides et industria alicui damno esse: ideo nos, qui de fide, diligentia, labore et solertia dilecti filii Benedicti de Valentibus, nostri et Camerae Apostolicae procuratoris fiscalis, circa huiusmodi procurationis officium et quae officium ipsum concernunt, et alia, quae quotidie eidem peragenda committimus, tam plurimorum fide digna relatione, quam ex facti evidentia et ex-

¹ De munere procuratoris fiscalis ceterisque causas fiscales concernentibus, vide constitutionem vi Innocentii VIII, *Cum sicut*, tom. v, pag. 515.

perientia, plenam et veram notitiam habemus, ut valeat in praedictis et aliis eius virtutibus perseverare, et de bono in melius procedere, et officium procurationis huiusmodi, iuxta ipsius concedentiam et dignitatem, gerere et exercere.

§ 1. Motu proprio et ex nostra certa scientia per praesentem statuimus, decernimus, ordinamus et volumus atque mandamus quod de omnibus et singulis pecuniariis poenis ex causis criminalibus et provenientes ab eis, quas cum effectu, Benedicto procuratore praedicto vel ab eo deputatis et deputandis substitutis procurantibus, ad Cameram nostram praedictam pervenire contigerit, et quae hactenus a die suae electionis pervenerint, idem Benedictus procurator, ad rationem quinque pro centenario, realiter et cum effectu consequi debeat et consequatur.

Assignatio (id est
qua in rubrica).

§ 2. Mandantes dilectis filiis A., tituli Sancti Cyriaci in Thermis presbytero cardinali, sanctae Romanae Ecclesiae camerario, ac praesidentibus et clericis Camerae nostrae Apostolicae, ut praedictam poenarum partem eidem Benedicto procuratori praedicto, absque exceptione vel mora, realiter et cum effectu persolvant, ac per illos, ad quos spectat, persolvi faciant et procurent. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Assio camera
portionem persolvendi.

Fiat ut petitur. I.

(Papae subscriptio).

Et quod praesentium sola signatura sufficiat, et ubique fidem faciat, et quod literae in forma brevis vel aliter, prout eidem Benedicto procuratori videbitur et placebit, expediri possint et valeant.

Sola signatur
sufficit.

Fiat. I.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, v kalendas decembris, anno IV.

Dat. die 27 novembris 1526, pontif. anno IV.

XXII.

Animadversio contra illos, qui sal Camerae Apostolicae rapiunt, distrahunt vel alias quomodolibet illius asportationem impediunt ac perturbant ¹.

Clemens Papa VII, universis et singulis praesentes literas inspecturis, salutem et apostolicam benedictionem.

Pro iniuncta nobis pastoralis officii cura, nostros, Sedis Cameraeque Apostolicae redditus conservare, et si quoquam sinistriore successu labefactari contigerit, quoad fieri potest, eos restituere tenemur.

§ 1. Sane nuper accepimus quod nonnulli domini temporales, feudatarii nostri, hominesque illis in temporalibus subiecti, etiam nonnullae communitates, universitates et particulares personae, nobis Sedique praedictae etiam in temporalibus subditae, libertatem negotii salis nostri, quod inter praecipua regalia nostra merito censetur, illiusque dolianerios et ministros impedire et damnificare; ac sal ipsum, dum per eorum territoria ad loca deputata transfertur, aut ex magazenis, in quibus conservatur, rapere, interciperere, occupare, et ad alia non deputata loca transferre, ibique vendere, emere, contractare, et alias diversimode, etiam salveam fabricando, fraudes committere, non sunt veriti neque verentur; sal vero, quod pro eorum rerumque suarum usu praesertim a salaria almae Urbis nostrae, certo persoluto pretio, recipere consueverant, non acceperunt, pretiumque, ut tenebantur, non persolverunt; quinimo, quod pessimum est, aliarum salariorum, etiam extra nostrum et Romanae Ecclesiae temporale dominium existentium, sal pro dicto usu sibi comparaverunt, in grave nostrum Cameraeque et Sedis Apostolicae ac dolianeriorum praefatorum

damnum et praeiudicium, animarum suarum, propter censurarum contra tales promulgatarum incursus, damnationem, nostrum et dictae Sedis contemptum, maiusque exemplum et scandalum plurimorum.

§ 2. Quare nos volentes pro nostra et Camerae Sedisque Apostolicae ac dolianeriorum indenmitati, et animarum praefatorum saluti desuper opportune providere, motu proprio et ex certa nostra scientia, tenore praesentium, quas perpetuo valituras decernimus, vobis et vestrum cuilibet nobis et dictae Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectis, etiamsi vestrum aliquis archiepiscopali, episcopali, abbatiali vel alia quacumque ecclesiastica, ac etiam marchionali, principatus, ducali vel alia mundana dignitate praefulgeat, sub suspensionis a divinis, excommunicationis et interdicti censuris ecclesiasticis, ac etiam privationis feudorum, privilegiorum, indulgentiarum, officiorum, beneficiorum, iurium et actionum quorumcunque a Sede Apostolica, quacumque de causa, etiam onerosa, etiam dispositive exprimenda, sub quibusvis verborum formis concessorum, necnon confiscationis et amissionis quorumcunque honorum mobilium et immobilium quomodolibet obtentorum et possessorum, ac etiam quinque millium ducatorum auri per quamlibet communitatem aut universitatem seu in temporalibus dominum, et mille ducatorum similium per quamlibet particularem personam contrafacientem, ac aliis per diversas nostras et praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum constitutiones et literas, quas in suo robore permanere decernimus, et, quatenus opus sit, innovamus, expressis et promulgatis, eo ipso incurrendis et irremissibiliter exigendis respective poenis, districte praecipiendo mandamus.

Poenas temporales et spirituales in eos infligit, qui salis R. C. venditionem, asportationem etc. quoquo modo impediunt, si subditi sint Sedis Apostolicae;

Exordium.

Nonnulli salinas fabricabant in praeiudicium Camerae Apostolicae.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Non s. blitos,
per quorum ter-
ras sal R. C.
nobis aut vobis subiecta, sine aliqua datii,
gabellae vel alterius oneris solutione, ut
consuetum est, et sine aliquo impedimento,
conduci et transportari, illiusque dohanerios,
ministros et portatores libere nego-
tiari, conversari ac morari sinatis et per-
mittatis. Et si a dohaneriis vel eorum
ministris et portatoribus praefatis vel eor-
um aliquo requisiti fueritis, eis statim de-
fidis comitibus et fideli scorta per totum
territorium vestrum provideatis, et nihi-
lominus territoria vestra, sub dictis dam-
norumque et interesse poenis, assecuretis:
et si quam huiusmodi salis quantitatem
aut pecuniarum summas a negotio salis
dependentes intercepistis, aut in territo-
riis vestris intercipi seu occupari conti-
git vel continget, de propriis vestris fa-
cultatibus, quoties id contigerit, reservatis
tamen vobis contra interceptores et occu-
patores huiusmodi iure et actione, eisdem
dohaneriis vel eorum ministris eas, una
cum expensis factis, poenis peennariis
propterea incursis et interesse forsitan passo,
eisdem, sine aliqua mora vel tergiversa-
tione, integre restituatis et satisfaciatis, aut
restitui et satisfieri faciatis cum effectu;
et sal, quod a salariis nostris accipere
consuevistis et debetis, ab eisdem nostris
salariis, tam pro tempore decurso quam
in futurum, et non ab aliis omnino ca-
piatis; ac pretium et pecuniarum summas,
quod pro sale vobis respective deputato,
etiam non accepto, tam de praeterito sta-
tim quam de futuro, suis temporibus sol-
vere debetis, dohaneriis seu eorum mi-
nistris praefatis cum effectu persolvatis.

Exequutores
tamentum huius
deputat;

§ 4. Mandantes commissario pro tempore
existenti et dilectis filiis Camerae nostrae
Apostolicae praesidentibus clericis, nec-
non provinciarum nostrarum ac civitatum,
terrarum et locorum praefatorum legatis,
vice-legatis, gubernatoribus, locatenenti-

bus, commissariis, praetoribus, commu-
nitatibus, universitatibus, officialibus et
executoribus quibuscumque nunc et pro
tempore existentibus, quacumque pote-
state et auctoritate fungentibus, et cuilibet
eorum, quod, quoties a dictis dohaneriis
vel eorum ministris fuerint requisiti, eis
et cuilibet ipsorum, per se vel alium seu
alios, in praemissis, et circa ea faveant et
assistent: praesentesque et alias a nobis
ac praedecessoribus nostris Romanis Pon-
tificibus super negotio salis huiusmodi
emanatas literas et constitutiones, quarum
tenores, praesentibus pro sufficienter ex-
pressis, ac si de verbo ad verbum inserti
forent, haberi volumus, in omnibus et
per omnia effectum suum sortiri, et
debitae executioni demandari, sub dictis
poenis, mandent et faciant, contradictores
ac in venditione, emptione, transporta-
tione, salvearum fabricatione aut alias in
negotio salis huiusmodi contra praesen-
tium et aliarum praedictarum constitutio-
num et literarum dispositionem aut hac-
tenus observatam consuetudinem frau-
dantes, per censuras et poenas in praes-
entibus et illis contentas aliaque iuris
et facti opportuna remedia summarie,
sola facti veritate inspecta, prout in câ-
meralibus decet procedere, compescendo,
invocato etiam ad hoc, si opus fuerit,
auxilio brachii saecularis.

§ 5. Venerabilibus vero fratribus ar-
chiepiscopis et episcopis et dilectis etiam
filiis eorum in spiritualibus vicariis gene-
ralibus, metropolitanarumque et cathedra-
lium et collegiarum capitulis, paro-
chialium ecclesiarum rectoribus, quod,
toties quoties pro alienius dohanerio-
rum, ministrorum aut aliorum praefatorum
parte fuerint requisiti, in metropolitanis,
cathedralibus, collegiatis vel parochiali-
bus ecclesiis praedictis, per affixionem in
valvis earum vel alias voce, aliquibus do-
minicis vel aliis festivis diebus, dum inibi

Hanc legem per
eccles. praela-
tos publicari
mandat;

divina celebrantur, praesentes vel earum. transumptum, etiam in vulgari sermone redactum, ut ab omnibus intelligi possit, publicent.

Sic publica-
ta, omnes ar-
ctare declarat;

§ 6. Quas, postquam sic fuerint publicatae, omnes et singulas utriusque sexus personas, civitatibus, diocesis et parochialibus, in quibus, ut praefertur, fuerint publicatae, subiectas, ac si illis personaliter intimatae fuissent, afficere et ligare decernimus.

Deregat con-
trariis;

§ 7. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, seu si archiepiscopis, episcopis, abbatibus, capitulis, dominis et aliis praefatis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; et quibuslibet aliis privilegiis, gratiis, concessionibus, indulgentiis et literis apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus praesentium impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumcumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis; necnon felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII, etiam praedecessoris nostri, de una, et concilii generalis de duabus diaetis, ac de certo numero personarum ad iudicium evocandarum, ceterisque contrariis quibuscumque.

Transumptis
credi iubet.

§ 8. Et quia difficile foret etc.

Datum in civitate nostra Urbis Veteris, die septima martii, millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 7 martii 1528, pontif. anno v.

XXIII.

Statuta, constitutiones, privilegia, indulta, exemptiones, libertates, concessionis, immunitates et gratias senatus populi que Romani innovat, aliaque circa conservatorum salaria et lectorum stipendia decernit 1.

Clemens Papa VII, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Cum nos affectione dilectioneque non minori quam aliqui alii ex Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris dilectos peculiareque nostros et S. R. E. filios, senatus populumque Romanum, prosequamur, pro aliqua parte damnorum in almae urbis nostrae Romae novissima direptione per milites exercitus imperialis illatorum eos recompensare, specialibusque favoribus et gratiis prosequi volentes, omnia et singula statuta, constitutiones, et etiam novas nuncupatas eiusdem Urbis reformationes, ac omnia et singula privilegia, indulta, exemptiones, libertates, gratias, concessionis et immunitates, per omnes et singulos Pontifices Romanos praefatos et nos quomodolibet concessa, approbata, confirmata et innovata, approbamus, confirmamus, omnesque et singulos, tam iuris quam facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplemus, illasque et illa innovamus et de novo eis concedimus.

Amorem suum
in populum Ro-
manum explicat
Clemens;

Romanorum
Pontificum con-
cessionis om-
nes populo
Romano confir-
mat;

§ 2. Et insuper cum, sicut accepimus, gabella sive dohana vinorum, Urbis Terrae nuncupata, ab ipsis senatu populoque Romano, pro salario tam ordinarias quam extraordinarias lectiones in ipsius Urbis Studio legentibus, imposita et instituta fuerit, et specialiter primo decretum quod fructus ac emolumenta quaecumque ex illa provenientia in salariis praefatis; postea vero per felicitis recordationis Leonem Papam X, etiam praedecessorem nostrum,

Vectigal vini
pro salario le-
ctorum Univer-
sitis Urbis.

Leo X decre-
nit totum, quod
superest ex di-
ctis salariis, ap-
plicari in repa-
ratione mœ-
nium.

quod etiam, in augmento salarii conser-
vatorum eiusdem almae Urbis et aliorum
illius officialium pro certa summa aucti,
et si quid ultra ex supradictis salariis
superesset, illud plus in refectione sive
reparatione mœnium sive murorum Urbis
exponeretur, et in praesenti anno mille-
simo quingentesimo vigesimo octavo non
fuerint aut futuri, ob qualitatem tempo-
rum, sint aliqui legentes, quibus salaria
persolvi debeant.

Quando non
adsunt lectores,
proventus dicti
vectigalis ex-
pendi debet in
idem opus.

§ 3. Propterea eiusdem praesentis anni
et aliorum, quibus, futuris temporibus,
forte non legetur, omnes et singulos
fructus ex dicta gabella provenientes, etiam
legentium salariis destinatos, augmento
tamen salariorum conservatorum et alio-
rum officialium praedictorum et, quando
in gymnasio dictae Urbis legetur, etiam
dictis actualiter legentium salariis dum-
taxat exceptis, in reedificationem et re-
parationem murorum praedictorum, et
non alios usus, exponi et converti debere,
statuimus et ordinamus.

Actu tantum
legentibus sol-
venda salaria.

§ 4. Quodque, dum et quoties in gym-
nasio dictae Urbis legi contigerit, actu
tantum legentibus et non aliis salaria
huiusmodi assignari et solvi debeant; et
si alias assignari contingat, vel haecenus
per Romanos Pontifices praedecessores
nostros et etiam per nos assignata repe-
riantur, tales assignationes ac mandata
de dictis salariis solvendis et inde secuta
quaecumque irritamus et annullamus, et
solvere habentibus, ne solvant, inlubemus.

Concessiones
in contrarium
factae, irritae
declaranur.

§ 5. Et ulterius omnes et singulas con-
cessionis singulorum officiorum ad ipsum
senatum populumque Romanum spectan-
tium et pertinentium, seu partem vel
partes illorum fructuum, etiam ex causa
affictus vel alias quomodolibet, tam ab
eodem quam aliis praedecessoribus nostris
praefatis et nobis quomodolibet et cui-
cumque factas et emanatas, cassamus, re-
vocamus; irritamus et annullamus; ipsos-

que senatum et populum adversus illa,
perinde ac si minime emanassent, resti-
tuimus, et in eum, in quo ante illas erant,
statum plenarie reponimus et reinte-
gramus.

§ 6. Non obstantibus praemissis ac con-
stitutionibus et ordinationibus apostolicis,
privilegiis, concessionibus, assignationi-
bus, etiam ex quavis causa, occasione
vel colore, cuicumque, etiam civi Romano,
factis, literisque praedecessorum nostro-
rum et nostris sub plumbo vel in forma
brevis quibusvis personis, etiam civibus
Romanis, in contrarium forsitan concessis,
quibus, illarum tenores et datas pro ex-
pressis habentes, derogamus, easque spe-
cialiter et expresse revocamus, statutis et
consuetudinibus, etiam iuramento, confir-
matione apostolica vel quavis firmitate
alia roboratis, ceterisque contrariis qui-
buscumque.

Camerario, gu-
bernatori et se-
natori Urbis
committitur e-
xequutio prae-
sentium litera-
rum.

§ 7. Quocirca nostro et S. R. E. came-
rario ac gubernatori et senatori eiusdem
almae Urbis, nunc et pro tempore exi-
stentibus, per haec scripta mandamus
quatenus, eisdem senatui populoque Ro-
mano et agentibus pro eis efficacis defen-
sionis praesidio in praemissis assistentes,
non permittant eosdem senatum popu-
lumque Romanum eorumque agentes
praefatos, ullo unquam tempore aut quo-
vis quaesito colore, contra praesentium te-
norem, quomodolibet molestari vel per-
turbari, contradictores et inobedientes
per censuras ecclesiasticas, etiam iteratis
vicibus aggravandas, ac poenas pecunia-
rias, suo arbitrio imponendas et mode-
randas, et alia iuris remedia, appellatione
postposita, compescendo, invocato etiam
ad hoc et per eos adhibito, si opus fuerit,
auxilio brachii saecularis. Praemissis ce-
terisque contrariis quibuscumque, aut si
aliquibus, communiter vel divisim, ab
Apostolica sit Sede indultum quod inter-
dicti, suspendi vel excommunicari non

possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 8. Volumus autem quod senatus et populus praedicti, antequam pecunias praefatas in refectionem seu reparationem murorum exponant, personae per nos ad hoc deputandae, quo in loco muros ipsos reparare velint, specificare, ipsamque reparationem cum interventu seu licentia dictae personae facere teneantur.

§ 9. Quodque eadem persona de pecuniis, tam in huiusmodi reparatione expositis quam per eosdem senatum populumque Romanum e gabella huiusmodi pro tempore exactis, et de omnibus dictae gabellae introitibus computum tenere debeat, ut omnia, ad omnem requisitionem, nobis ostendere possit.

Datum Orvieti, vigesimaquinta aprilis, millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 25 aprilis 1528, pontif. anno v.

XXIV.

Approbatio congregationis fratrum Eremitarum, nunc Cappucinatorum, Ordinis Minorum Conventualium Sancti Francisci, cum habitus praefinitione gratiarumque et privilegiorum concessione.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Ludovico et Raphaeli de Forosemproniese, Ordinis fratrum Minorum professorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Religionis zelus, vitae ac morum honestas aliaeque laudabilia probitatis ac virtutum merita, super quibus apud nos fide digno commendamini testimonio, nos inducunt ut votis vestris, praesertim quae animarum salutem et Religionis propagationem respiciunt, quantum cum Deo possumus, favorabilem ¹ annuamus.

¹ Favorabiliter legunt Waddingus et Cherubinius (R. T.).

B. M. Rom. Vol. VI.

15

§ 1. Sane, pro parte vestra nobis nuper exhibita petitio continebat quod vos olim, fervore serviendi Altissimo ducti, Ordinem fratrum Minorum, de Observantia nuncupatorum, ingressi, in ea professionem emissi ¹, per certum tempus permansistis, et deinde de licentia vestri tunc superioris, iuxta formam literarum apostolicarum, super unione et concordia inter praedictos et Conventuales nuncupatos fratres dicti Ordinis edita confectarum, ad ipsorum fratrum Conventualium consortium vos transtulistis, et a tunc magistro provinciali provinciae Marchiae dictorum fratrum Conventualium benigne recepti ac aliorum fratrum Conventualium eiusdem provinciae numero et consortio aggregati fuistis; et deinde vobis desiderantibus, pro animarum vestrarum salute ac Dei gloria, eremiticam vitam ducere, et, quantum humana patitur fragilitas, Regulam beati Francisci observare, dictus magister provincialis licentiam ad Romanam Curiam accedendi, et a nobis ac Sede Apostolica quaecumque ad animarum vestrarum salutem ac Dei gloriam opportuna vobis viderentur, petendi et impetrandi concessit.

§ 2. Ac etiam dilectus filius noster Andreas, tituli Sanctae Priscae presbyter cardinalis, dicti Ordinis protector, vobis, ut similem impetrationem facere, ita tamen quod unus ex consortio vestro, omnium vestrorum nomine, magistro provinciali seu capitulo provinciae dictorum fratrum Conventualium, in qua habitaretis, singulis annis se praesentare in signum subiectionis teneretur, et ipse magister (si sibi videretur) semel in anno et non ultra vos visitare, et si invenerit vos Regulam praedictam non observare, ad eam plenius observandam vos admonere, ac debitis modis compellere posset; praeter haec autem, nec vos de loco ad locum transferre, nec aliquid aliud vobis iniun-

¹ Praefati legunt in eo professione emissi (R. T.).

Quidam de fratribus Conventualibus, de licentia provincialis Marchiae, eremiticam vitam sub Regula S. Francisci ducere coeperunt, et licentiam ad eandem Sedem Apostolicam accedendi habuerunt;

Ac a cardinale Ordinis protectore idem, certis additis conditionibus, impetrarunt.

Reparatio murorum faciendae praeter consensum personae a Sanctitate Sua deputandae;

Quae computata de accepto et expensis tenere debet.

Exordium.

gere, aut a vobis exi-
ret, sed po-
tius vos tueri et defendere teneretur ut
in pace possetis. Altissimo in divinis famu-
lari, prout in literis patentibus eorundem
cardinalis protectoris et magistri provin-
cialis desuper confectis plenius dicitur
contineri.

Idem postea a
Papa licentiam
opportunamque
provisionem po-
stularunt.

§ 3. Quare, pro parte vestra, nobis fuit
humiliter supplicatum ut vobis vitam ere-
miticam huiusmodi ducendi facultatem
concedere, aliisque in praemis-
situr. ^{Executoresque deputat;}

Hic modo Pon-
tifex dictam li-
centiam imper-
tuit;

§ 4. Nos igitur, qui salutem cupimus
animarum, vestrum quemlibet a quibusvis
excommunicationis, suspensionis et in-
terdicti aliisque ecclesiasticis sententiis,
censuris et poenis, a iure vel ab homine,
quavis occasione vel causa latis, si qui-
bus quomodolibet innodatus existit, ad
effectum praesentium dumtaxat conse-
quendum, harum serie absolventes et ab-
solutum fore censes, ac literas prae-
dictas et in eis contenta quaecumque prae-
sentibus pro sufficienter expressis habentes,
huiusmodi supplicationibus inclinati,
auctoritate apostolica, tenore praesentium,
vobis ut, secundum Regulam praedictam,
vitam eremiticam ducere.

Habitu cum
capulle conce-
dit;

§ 5. Et habitum cum caputio quadrato
gestare.

Aliosque con-
fere;

§ 6. Necnon omnes, tam clericos sac-
culares et presbyteros quam laicos ad vo-
strum consortium recipere.

Barbam defer-
re;

§ 7. Ac, tam illi quam vos, barbam de-
ferre.

Eremiticamque
licentiam indul-
get;

§ 8. Et ad eremitoria seu loca quae-
cumque, cum consensu dominorum eo-
rundem locorum, vos conferre, et in his
habitare, vitamque austeram et eremiticam
inibi agere, et in quibuscumque locis
mendicare.

Privilegia et
gratias fratrum
Minorum et mo-

§ 9. Necnon omnibus et singulis privi-
legiis, indultis et gratiis Ordini fratrum
Minorum huiusmodi ac eremo Camaldu-

lensi Prati Romualdi illiusque eremitis in
genere vel in specie haecenus concessis et
in posterum concedendis, et quibus ipsi
quomodolibet utuntur, possunt et gan-
dent, ac uti, potiri et gaudere poterunt
in futurum, vos quoque aeque principa-
liter, sicut ipsi, uti, potiri et gaudere li-
bere et licite valeatis, plenam et liberam
licentiam et facultatem concedimus.

§ 10. Et nihilominus universis et sin-
gulis archiepiscopis, episcopis et abbati-
bus aliisque in dignitate ecclesiastica
constitutis personis, necnon canonicis
metropolitanarum vel aliarum cathedra-
lium ecclesiarum, ipsorumque archiepi-
scoporum, episcoporum et abbatum vi-
cariis in spiritualibus generalibus, discre-
tioni vestrae ¹ per apostolica scripta man-
damus quatenus eorum quilibet, per se
vel alios seu alium, vobis et vestrum cui-
libet, in praemis-
situr. ^{Executoresque deputat;}
efficacis defensionis
praesidio assistat, et faciat vos et vestrum
quemlibet praemis-
situr. ^{Executoresque deputat;}
omnibus et singulis
pacifice frui et gaudere, nec permittat
vestrum quemlibet contra tenorem prae-
sentium modo aliquo molestari, impediri
aut inquietari. Contradictores quoslibet et
rebelles, etiam per quascumque, de qui-
bus sibi placuerit, censuras et poenas et
alia in eis ² remedia, appellatione postpo-
sita, compescendo, invocato ad hoc, si
opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 11. Non obstantibus felicis recorda-
tionis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris
nostri, etiam de una, et in consilio generali
de duabus dietis edita, ac aliis constitu-
tionibus et ordinationibus apostolicis; nec-
non dicti Ordinis statutis et consuetudi-
nibus, etiam iuramento, confirmatione
apostolica vel quavis firmitate alia robo-
ratis; privilegiis quoque, indultis ac lite-
ris apostolicis per quoscumque Romanos
Pontifices praedecessores nostros ac nos
et Sedem praedictam, etiam per vim ge-
neralis legis ac statuti perpetui, ac motu

Obstantia tol-
lit;

¹ Verba *discretionis vestrae* desunt in Wadd.
ed. (B. T.). ² Wadd. legit *alia iuris loco alia*
in eis (B. T.).

proprio et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, et cum quibusvis irritativis, annullativis, cassativis, revocativis, praeservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis, mentis attestativis ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis et consistorialiter quomodolibet, etiam pluries, concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut certa exquisita forma servanda foret, et in eis caveatur expresse quod illis nullatenus derogari possit, illorum etiam tenores praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos et formas ad id servandas, pro in individuo servatis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Viterbii, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimotavo, quinto nonas iulii, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 3 iulii 1528, pontif. anno v.

XXV.

Communitas civitatis Brixiensis de exacta pro Lutheranae haeresis extirpatione protinus adhibita diligentia laudatur; ampliusque iurisdictio episcopo et inquisitoribus datur contra perfidum eiusmodi haeticorum eorumque complicitum genus procedendi.

Clemens PP. VII, venerabili fratri Paulo Zana, episcopo Brixiensi, et dilecto filio inquisitori

haereticae pravitate in civitate Brixiensi et eorum alteri, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Placuit intelligere quod non solum fraternitas tua sed eius dilecti filii communitas istius civitatis Brixiensis, nolentes negligentia aut desidia eorum amittere illud optimum nomen eis a parentibus et antecessoribus suis relictum, omni diligentia curarint ne haereses his temporibus de novo pullulare possint, sed omnibus remedia adhibuerint ut, si quae sint in ipsa civitate, extirpentur; et propterea, cum ad ipsorum communitatis notitiam pervenisset, nonnullos in ipsa civitate, suae famae et honoris prodigos, ita nefarios Dei sanctaeque matris Ecclesiae rebelles existere, ut non erubescerent Lutheranam doctrinam publice declarare, et quae palam non auderent, seorsum secreto docerent, plerosque inducentes a recta sentita declinare; ne, ob id, forte contra eos ira Dei magis provocaretur, in publico eorum consilio statuerunt tres eiusdem civitatis cives eligi debere, quorum cura, diligentia et vigilantia Lutheranae diabolicae haereses a civitate ipsa eiusque territorio prorsus extirparentur, et earum auctores et seminatores condigna poena plecterentur, cum potestate etiam comparendi per procuratorem coram Sede Apostolica et quibuscumque aliis iudiciis ecclesiasticis et saecularibus, et pro praemissorum executione exponendi ex publico quascumque pecunias necessarias, quod, ut merito ex hoc illi laudari et plurimum commendari debent, ita etiam vos, prout vestro incumbit officio, circa haereses huiusmodi, in civitate et diocesi Brixiensi idem facere, prout speramus et desideramus, omni diligentia curabitis.

§ 2. Cupientes igitur errores et per-versa dogmata in civitate et diocesi tuis

Commendat hic Pontifex communitatem Brixiensem de exacta diligentia pro haeresis extirpatione et Lutheranae haeresis adhibita.

Inquisitoribus inbet hoc statim praestare.

huiusmodi penitus extirpari, et illorum sectatores debita correctione reprimi, ac debitis poenis puniri, vobis et alteri vestrum, etiam cum a praefatis electis requisiti fueritis et alter vestrum requisitus fuerit, omnes et singulas causas huiusmodi haeresis sapientes, etiam criminales, tam dicta Lutherana quam alia et erronea ac perversa doctrina in civitate et dioecesi praedictis exortas, et quas, etiam contra quemdam Ioannem Baptistam Pavacinum, Ordinis fratrum Carmelitarum, qui, verbum Dei in proxima quadragesima in ecclesia Brixisiensi praedicando, publice nonnulla erronea et a fide catholica deviantia praedicavit, adeo quod pias hominum aures plurimum scandalizavit, si in civitate seu dioecesi praedictis extiterit, movere seu exoriri contigerit, cum omnibus et singulis illis annexis, dependentibus et emergentibus ab eis, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, prout in similibus procedi consuevit, audiatis.

Et procedere, appellatione remota, perinde ac si tres sententiae conformes latae fuissent.

§ 3. Nos enim vobis ut, auditis hinc inde propositis, etiam usque ad definitivam sententiam inclusive, sublato quovis diffugii obstaculo, et prout sacri canones volunt, etiam appellatione qualibet remota, decidendi et fine debito terminandi; ac sententias desuper per vos et alterum vestrum latas et quibusvis appellationibus, etiam ad nos et Sedem praedictam interpositis, penitus reiectis, perinde ac si tres sententiae conformes in nostrae Rotae auditorio latae essent, debita executioni demandandi.

Cogant testes recusantes dicere veritatem;

§ 4. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, per censuras ecclesiasticas, appellatione cessante, compellendi veritatis testimonium perhibere.

Citent quoscunque;

§ 5. Ac monitiones et citationes quaslibet, constituto de non tuto accessu, seu quod pro monitionibus et citationibus hu-

iusmodi faciendis ipsorum monendorum et citandorum praesentia commode haberi nequiret, per edicta publica locis publicis affigenda, quae perinde ipsos arceant, ac si eis personaliter intimata fuissent, faciendi.

§ 6. Ac contra quosque, cuiusque status, gradus, ordinis, religionis vel conditionis seu praeminentiae fuerint, et quacumque ecclesiastica seu mundana dignitate praefulgeant vel exemptione, ipsius Martini et aliorum erroneorum dogmatum sectatores, sequaces, fautores defensoresque, ac illis auxilium, consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte praestantes, inquirendi et procedendi; ac huiusmodi labe et aliis haeresibus infectos capiendi et carceribus mancipandi, ac iuxta canonicas sanctiones et sanctorum patrum instituta, prout qualitas excessuum exegerit, vel conscientiae vestrae expedire visum fuerit, puniendi et poenis debitis plerumque.

Inquirant contra quoscumque Lutheranae haeresis reus, eorumque complices, cuiuscumque sint conditionis et praeminentiae;

§ 7. Et ad cor redire nolentes a dictae Ecclesiae communione, velut putrida membra, separatos et divisos, ac damnationi aeternae cum Satana et angelis eius addictos, ac perpetuo infames ac instabiles esse; necnon bona eorum quaelibet, mobilia et immobilia, cuiuscumque fidelium libere et licite invadere, occupare et sibi acquirere licere, personas eorum captivare et in perpetuam servitutem adducere, corpora eorum, postquam defuncta fuerint, sepultura ecclesiastica carere debere decernendi, denunciandi et declarandi.

Imponentes multis poenis coercere aut;

§ 8. Et qui ad veritatis lumen redire, et huiusmodi haereses abiurare voluerint, postquam errorem suum deposuerint, idque humiliter petierint, si alias relapsi non fuerint, recepta ab eis prius abiuratione haeresis et errorum huiusmodi, legitime et publice facienda, praestandoque per eos iuramento quod talia deinceps non committent, nec talia vel alia his similia com-

Redentes autem ad fidem et haeresim abiurantes (non tamen relapsos), servatis nec expressis, absolvant, et super irregularitate incursa dispensent;

mittentibus seu adhaerentibus consilium, auxilium vel favorem, per se vel alium seu alios, praestabunt, ab omnibus et singulis excommunicationis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, etiam in literis felicis recordationis Leonis Papae decimi, praedecessoris nostri, contra dictum Martinum editis, contentis, quas, praemissorum occasione, quomodolibet incurrissent; ac ab huiusmodi delictis, excessibus et criminibus, necnon alias in forma Ecclesiae consueta absolvendi, et super irregularitate, propterea quomodolibet contracta, dispensandi, omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam penitus abolendi, eosque rehabilitandi et ad nostrum et eiusdem Sedis gremium necnon gratiam et benedictionem restituendi et reponendi.

Ceteraque alia necessaria ad huius haeresis extirpationem faciant et exequantur;

§ 9. Omniaque et singula alia, quae ad huiusmodi pestem reprimendam et radicatus extirpandam necessaria seu quomodolibet opportuna ¹, faciendi, gerendi, ordinandi, coercendi et exequendi, ac auxilium brachii saecularis, si opus fuerit, invocandi.

Et ad praemissa alios idoneos viros, si opportunum fuerit, deputent.

§ 10. Et ad praemissa omnia et singula, si et quando expedire vobis et alteri vestrum visum fuerit, viros aptos et idoneos, cum simili vel limitata potestate, subdelegandi et deputandi; ipsosque, quoties opportunum vobis et alteri vestrum videbitur, revocandi, ac loco ipsorum alios similiter deputandi, auctoritate apostolica plenam et liberam potestatem, auctoritatem facultatemque concedimus per praesentes.

Non obstantibus quibuscumque.

§ 11. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae idem Leo praedecessor in suis literis voluit non ob stare, et quae pro expressis haberi volumus, ceterisque contrariis quibuscumque, etiamsi in eis essent clausulae aliquae derogatoriae derogationum et de quibus oporteret fieri specialis et individua mentio et de verbo ad

¹ Ripoll hic addit *fuerint* (R. T.).

verbum, quas pro expressis haberi volumus, et eis derogatum esse censemus et intendimus.

Datum Viterbii, sub annulo Piscatoris, die decimatertia iulii, millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 13 iulii 1528, pontif. anno v.

XXVI.

Exemptio monachorum Eremitarum Sancti Romualdi Montis Coronae, Ordinis Camaldulensis, sub Regula Sancti Benedicti, et auctoritas eorum Maioris ¹.

Clemens Papa VII, dilectis filiis maiori et universis Eremitis S. Romualdi, Ordinis Camaldulensis, praesentibus et futuris.

Vestrum Ordinem in agro dominico speciosum ad salutem animarum in dies utiliter fructificantem, privilegiis et gratiarum donis libenter ornamus, ut quietius et decentius valeatis Altissimo famulari.

Eremitarum S. Romualdi exemptio et commendatio.

§ 1. Itaque maiori vestro, ut quibus abbatibus generales universorum Ordinum, sub Regula Sancti Benedicti militantium, privilegiis, immunitatibus et gratiis uti possunt vel consueverunt, uti in perpetuum (citra tamen facultatem utendi mitra et baculo ac aliis pontificalibus, et benedictionem populo solemniter impendendi) possitis et valeatis; privilegiaque ipsa illis concessa, quorum tenores hic habemus pro sufficienter expressis, vobis concessa esse censeantur.

Maior istius congregationis utitur privilegiis abbatum S. Benedicti, praeterquam hic exceptis.

§ 2. Quodque quemadmodum alii Ordines ab Ecclesia approbati, ita etiam vos et vester Ordo in perpetuum a quibusvis gabellis, datis, taliis, collectis, exactionibus, dativis, decimis et quibusvis impositionibus,

Congregatio exempta a solutione pedagiorum etc.

¹ De Ordine tam monachorum quam eremitarum congregationis Camaldulensis plene notavi in constitutione xxviii Alexandri II, Nulli, tom. II, pag. 48; ab ea tamen seiuncta est haec congregatio Eremitarum S. Romualdi.

ex quavis causa et consideratione, etiam auctoritate apostolica, impositis et imponendis, exempti censeamini; saltemque pro usu vestro necessarium ex quovis loco, Sedi Apostolicae immediate subiecto, ad vestra eremitoria transferre libere et licite possitis, auctoritate apostolica, tenore praesentium concedimus et indulgemus.

Praelati omnes
hanc constitu-
tionem execu-
tioni mandent.

§ 3. Quocirca universis et singulis archiepiscopis et episcopis ac quorumvis Ordinum abbatibus per haec scripta mandamus ut, per se vel alium seu alios, vobis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, non permittant vos contra praesentium tenorem a quovis indebite molestari, contradictores per censuras ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contraria non
obstant.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, dictorumque Ordinum statutis et privilegiis, quibus, illor. tenores pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, specialiter et expresse, ad effectum praesentium, derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Transumptis fi-
des detur.

§ 5. Volumus autem quod praesentium transumptis etc.

Datum Viterbii, sub annulo Piscatoris, die vigesima septima iulii, millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno quinto.

Dat. die 27 iulii 1528, pontil. anno v.

XXVII.

*Approbatio constitutionum Eremitarum societatis Sancti Romualdi nuncupatae*¹.

Clemens Papa VII, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Cum alias dilecti filii maior et eremitaе societatis Sancti Romualdi, prout nobis nuper exponi fecerunt, postquam societas ipsa per nos approbata fuerat, pro ipsius societatis directione et illius conservatione nonnullas constitutiones, tam super observantia divinarum praeceptorum et votorum, et professionis emissione, ac paupertatis observatione, et vestimentorum delatione, ac castitatis et obedientiae observatione, ac divini officii et missae celebratione et privatae psalmodiae, ac fratrum conversorum et commissorum divini officii recitatione, et confessione ac sacra communione, et in communi habenda ratione ac disciplina..... cilitio, solitudine et silentio, necnon ad tempus et ad vitam reclusionem, ac ieiunio et infirmorum habenda curatione, necnon exercitio corporali et eremitarum dormitione, ac prioris regimine et auctoritate, necnon receptione et dimissione locorum et eremitarum, nomine et ordine locorum ac etiam eremitarum, necnon capituli annualis et generalis ordine et auctoritate, ac maioris et visitorum etiam auctoritate, necnon super huiusmodi societatis institutae observantia², prout in quodam libro, in quo constitutiones supradictae extensae, annotatae et scriptae existunt, plenius continetur.

Ab eremitis S.
Romualdi editae
constitutiones.

§ 2. Quare maior, visitatores et eremitaе praefati cupiunt constitutiones praefatas, pro illarum maiori robore, apostolico munimine roborari; et propterea nobis humiliter supplicari fecerunt ut eorum pio et honesto desiderio annuere de benignitate apostolica dignaremur.

Eas confirmari
petunt.

§ 3. Nos igitur, qui eosdem eremitas,

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic. ² Necesse forsitan addiderint aut quid simile (R. r.).

Concedit Clemens, praevio examine facto a cardinale Ss. Quatuor.

tanquam peculiare filios in visceribus gerimus charitatis, huiusmodi supplicationibus inclinati, constitutiones praefatas, quas per venerabilem fratrem nostrum Laurentium episcopum Praenestinum, cardinalem Sanctorum Quatuor nuncupatum, dicti Ordinis protectorem, diligenter examinare fecimus, et, iuxta fidelem relationem per eum nobis factam, rationabiles et Religioni congruentes esse cognoverimus, quarum tenores, ac si de verbo ad verbum praesentibus inserti forent, pro expressis haberi volentes, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et confirmamus, illasque inviolabiliter observari debere decernimus.

Obstantia tollit.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dicti Ordinis, inramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque et indultis illi forsitan concessis; quibus, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus.

Dat. Viterbii, die vigesima nona septembris, millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 29 septembris 1528, pontif. anno v.

XXVIII.

Cursores Papae et mandatarii aliarum curiarum Urbis in quibus causis citare, intimare etc. valeant.

Clemens Papa VII, ad perpetuam rei memoriam.

Accepimus nuper quod, licet dudum, cum a certo tempore praesentationes commissionum causarum in Romana Curia pro tempore vertentium, manu Romani Pontificis aut de illius mandato signatarum, quae ex stylo et consuetudine dictae Curiae, eatenus inviolabiliter observatis, qui pro lege habentur, auditoribus causarum Palatii Apostolici aliisque iudicibus, etiam san-

Alexander VI statuit cursores tantum citare posse etc., in causis ordinariis coram iudicibus Palatii Apostolici et in causis omnium iudicum commissariorum.

ctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, episcopis et praelatis, quibus dirigebantur, solum per cursores Romani Pontificis pro tempore existentis praesentari, et citationes in causis ipsis fieri consueverant, ac citationes ipsae per alios, quam suos et Sedis Apostolicae cursores fierent, in grave praedictum ne dum ipsorum cursorum, sed etiam litigantium in Romana Curia, abusuque et perversionem antiquorum styli et consuetudinum dictae Curiae, felicis recordationis Alexander Papa sextus, praedecessor noster, volens fraudibus, quae in similibus quandoque fiebant, ac indemnitati ipsorum cursorum et litigantium, observationique styli et consuetudinum ipsius Curiae providere, motu proprio et ex certa scientia, auctoritate apostolica decrevit omnes et singulas commissiones, manu sua aut de mandato suo pro tempore signatas, ac omnes et singulas citationes, coram quibusvis dicti Palatii Apostolici auditoribus, iudicibus, commissariis vel ordinariis, in causis eis commissis, ac etiam Romanae Ecclesiae cardinalibus pro tempore pendentes, ac etiam intimationes, publicationes et affixiones quarumcumque literarum in dicta Romana Curia, quas per alios quam per ipsos cursores ex tunc de cetero praesentari seu fieri contingeret, et processus illarum vigore habendos nullius existere roboris vel momenti, mandans, inter alia, dictae Curiae et causarum Camerae Apostolicae auditori pro tempore esistenti ut si, in praesentandis commissionibus, citationibus, executorialibus, intimationibus, affixionibus et publicationibus, aliter fieri reperiret, citationes, publicationes, intimationes et affixiones vel alia ad officium cursorum praedictorum spectantia praesentari seu fieri reperiret, excommunicationis ac pecuniarias, arbitrio ipsius auditoris declarandas, poenas incurrisse declararet, et ad executiones poenarum pecuniarum et decla-

rationem censurarum contra inobedientes procederet, ac pro talibus publice denunciari mandaret et faceret.

Iulius II confirmavit bullam Alexandri sexti inhibendo iudicibus mandataris etc.;

§ 1. Ac successive pia memoriae Iulius Papa II, similiter praedecessor noster, intelligens quod causae, propter quas decretum et mandatum praedicta ab eodem praedecessore emanaverant, adhuc tunc subsistebant, et similes abusus et frandes, ac etiam citationes per alios quam ipsos cursores in diversis causis fiebant, stylum et consuetudinem antiquos Curiae huiusmodi pervertendo, motu simili, non ad ipsorum cursorum vel alicuius alterius pro eis instantiam, sed de sua mera liberalitate et ex certa scientia, decretum et mandatum huiusmodi, auctoritate apostolica innovaverit, ac perpetuae firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari debere decreverit et mandaverit; ac districtius inhibuerit omnibus et singulis causarum dicti Palatii auditoribus aliisque iudicibus et commissariis, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, ac senatori, gubernatori et vicario generali almae Urbis et Curiae, de Sabellis, iudicibus, eorumque auditoribus, collateralibus seu locatenentibus et capitaneis omnibus ordinariis, ne in causis eis commissis et in quibus eis commissiones fierent, citationes commissionum, praesentationes executorialium et alias intimationes ac affixiones et publicationes per alios, quam per ipsos cursores, quovis quaesito colore, fieri facerent sive permitterent, aut praesentatas et factas reciperent et admitterent; ac omnibus et singulis nunciis et quibusvis aliis personis, quovis alio nomine nuncupatis, ne commissionum praesentationes, citationes, publicationes, intimationes et affixiones huiusmodi vel alia ad officium cursorum praedictorum spectantia praesentare seu facere, sub excommunicationis latae sententiae poena eo ipso incurrenda, quoquo modo praesumerent.

§ 2. Ac decrevit et declaravit omnes et

singulas commissiones, per eum seu de eius mandato signatas, ac etiam omnes et singulas citationes eorum quibusvis auditoribus, iudicibus, commissariis, etiam cardinalibus vel ordinariis, in causis eis commissis pro tempore pendentibus, ac etiam intimationes, publicationes et affixiones quarumcumque literarum in dicta Curia, quas per alios quam per ipsos cursores de cetero praesentari seu fieri contingerit, aut processus illarum vigore habendos et inde secuta quaecumque, ac quicquid in contrarium, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter attentari contingeret, nullius roboris vel momenti, ipso iure, etiam absque eo quod aliter eius dispositionem receptam esse constaret, existeret; et per commissarios, etiam S. R. E. cardinales praefatos, indicandum sententiam dumque fore, sublata eis aliter quavis iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate. Necnon mandaverit praefato auditori ac pro tempore existenti almae Urbis gubernatori, ut eisdem cursoribus super his efficacis defensionis praesidio assistentes, facerent mandatum, inhibitionem et decretum huiusmodi inviolabiliter observari, contradictores et inobedientes censuris et poenis, etiam pecuniariis, compescendo, prout in literis eorundem Alexandri et Iulii, praedecessorum nostrorum, desuper confectis plenius continetur.

§ 3. Nihilominus nonnulli, a quorum oculis Dei timor abcessit, et quae non sua sunt quaerentes, in diversis causis citationes, commissionum praesentationes, publicationes, intimationes et affixiones ac subastationes et alia ad officium dilectorum filiorum cursorum nostrorum, tam ex institutione eorum officii, quam iuxta antiquos stylum et consuetudinem Romanae Curiae, spectantia, contra decretum et mandatum Alexandri VI ac inhibitionem et

Declaravit quo et amplavit.

Hic modo Pontifex praedictas constitutiones approbat, eum clausula Quatenus in usu:

† Quam successive abstulit mox inferius.

declarationem Iulii II, ac etiam contra alia in praedictis literis contenta facere praesumunt, in ipsorum grave praeiudicium et officiorum suorum laesionem, ac illorum exercitii usurpationem non modicam, excommunicationis latae sententiae poenam, iuxta inhibitionem Iulii praedecessoris huiusmodi, damnabiliter incurrendo. Quare nos, huiusmodi errores submovere, ac ipsorum cursorum indemnitati, prout convenit, providere volentes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, decretum et mandatum Alexandri ac inhibitionem et declarationem Iulii, praedecessorum, ac eorum literas huiusmodi, necnon in eis contenta quaecumque, ex certa nostra scientia (quatenus tamen sint in usu) approbamus et innovamus, ac illa et eis prorsus similia de novo decernimus, mandamus, inhibemus et declaramus, eaque perpetua roboris firmitate subsistere.

Inhibetque officialibus ne cursores desuper impedian.

§ 4. Et per auditores, commissarios, etiam cardinales, vicarium, gubernatorem, senatorem et alios iudices ac eorum collaterales, locatenentes, capitaneos praefatos, necnon omnes et singulos nuncios et quasvis alias personas, quocumque nomine nuncupatas, prout singulos eorum concernit, sub dictae excommunicationis latae sententiae et quingentorum ducatorum, fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe irremissibiliter applicandorum, poenis, per nuncios et alios praemissa, ad officium cursorum, eis et non aliis quibuscumque nunciis spectantia, exercentes, eo ipso, absque alia declaratione incurrendis, firmiter observari debere, iuxta tamen continentiam dictarum literarum Alexandri et Iulii, praedecessorum nostrorum, in quarum possessione dicti cursores (ut etiam accepimus) existunt.

Deputatio auditoris Camerae in executorem.

§ 5. Necnon Curiae causarum Camerae Apostolicae generalem auditorem pro tempore existentem contra eos ad nedium publicationem incursus poenarum huiusmodi

Bull. Rom. Vol. VI.

16

ac illarum exactionem, sed etiam tamquam falsarios, vigore praesentium, absque alia commissione sibi desuper facienda, procedere posse.

§ 6. Et sic in praemissis omnibus et singulis per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, et quicquid secus a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum et inane decernimus.

Decretum irritans.

§ 7. Non obstantibus praemissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrariorum.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die decimasexta octobris millesimo quingentesimo vigesimo octavo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 16 octobris 1528, pontif. anno v.

Sequitur declaratio constitutionis praecedentis.

Clemens Papa VII, motu proprio etc.

Cum de viribus literarumstrarum praeinsertarum, pro eo quod illae, nobis tunc plene non informatis, eisdem cursoribus concedebantur (quatenus essent in usu, aut in dictarum literarum Alexandri et Iulii praedecessorum possessione), ab aliquibus in futurum dubitari posset.

Exordium.

§ 1. Nos igitur, ad quos spectat litum anfractus et controversias succidere, dubiaque tollere, de possessione dictorum cursorum in praemissis usu et consuetudine roborata, ex fide et relatione personarum fide dignarum plene informati, ac de ipsorum cursorum iure in praemissis omnibus et singulis veram notitiam habentes, motu simili, ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine decernimus et declaramus literas nostras praefatas, cum omnibus et singulis decretis,

Clausulam praedictam, Quatenus in usu, auferit, praedicta quo simpliciter confirmat;

declarationibus, inhibitionibus, mandatis, concessionibus et aliis in eis contentis clausulis, perinde valere et perpetuae firmitatis robur obtinere, et collegio dictorum cursorum suffragari debere in omnibus et per omnia, perinde ac si dicta verba, *quatenus in usu, aut literarum Alexandri et Iulii possessione ipsi cursores essent*, non apposita vel expressa fuissent, et ita intentionis nostrae et voluntatis incommutabilis fuisse et esse attestamus. Et nihilominus, pro potiori cantela, decretum et mandatum Alexandri, ac inhibitionem et declarationem Iulii, praedecessorum nostrorum, ac eorum literas huiusmodi, necnon in eis contenta quaecumque, apostolica auctoritate et ex nostra certa scientia, approbamus et innovamus, ac alia et eis prorsus similia de novo concedimus, decernimus, mandamus, inhibemus, et declaramus perpetua roboris firmitate subsistere.

Omnes monent
ad observan-
tiam huius con-
stitutionis;

§ 2. Et auditores, commissarios, etiam cardinales, vicarium, gubernatorem, camerarium et Camerae Apostolicae clericos pro tempore existentes, senatorem et alios indices et eorum collaterales, locatenentes et capitaneos praefatos, etiam Turris Nona, Ripae et Ripettae, necnon omnes et singulos nuncios et quasvis alias personas, quocumque nomine nuncupentur, prout singulos eorum concernit, sub excommunicationis, suspensionis et interdicti latae sententiae et quingentorum ducatorum, fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe irremissibiliter applicandorum, poenis, per nuncios, mandatarios et alios, praemissa ad officium cursorum, eis et non aliis quibuscumque nunciis spectantia exercentes, eo ipso, absque alia declaratione, incurrendis, firmiter observari debere. Mandantes, tam dictis nunciis, mandatariis et officialibus, officia sua in quibuscumque curiis et coram quibuscumque personis, nullis exceptis, exercentibus, ne in literarum apostolicarum facienda execu-

tione, sive affixione aut citationibus, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio, se intromittant et intromittere tentent vel procurent.

§ 3. Decernentes commissionis praesentationem ac citationis executionem, intimationem, publicationem et affixionem per alios quam dictae Curiae cursores pro tempore faciendas, ac processus illarum vigore habendos et faciendos nullam prorsus fidem facere in iudicio et extra illud, sed fuisse et esse nullos et invalidos, nulliusque roboris vel momenti, ac pro nullis et invalidis ac infectis et viribus omnino vacuis haberi.

Gesta in con-
trarium dam-
nat;

§ 4. Mandantes insuper et committentes Curiae causarum Camerae Apostolicae nunc et pro tempore existenti generali auditori, quatenus collegio dictorum cursorum, in praemissis, per se et eius locumtenentem efficacis defensionis praesidio assistat; eaque omnia et singula, sub praedictis et aliis censuris et poenis, observari faciat, et contra rebelles ac inobedientes quoscumque, etiam summarie, simpliciter et de plano, sola facti veritate inspecta, quacumque appellatione remota, debitae executioni demandet et demandari faciat et exequatur.

Auditorem Ca-
merae execu-
torem deputat;

§ 5. Decernentes quod confirmatio, approbatio, innovatio, decretum, inhibitio et gratia nostra huiusmodi, ex quacumque causa, etiam urgentissima et de necessitate exprimenda, de subreptionis aut obreptionis vitio seu intentionis defectu notari seu impugnari minime possint et debeant; et in praemissis omnibus et singulis sic per quoscumque iudices, etiam praefatos, in quacumque instantia pronunciari etc., sublata eis etc.; ac irritum etc. decernentes et declarantes.

Clausulas prae-
servativas ap-
ponit;

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, eisdem

Clausulas de-
rogatorias ad-
dit.

mandatariis, etiam per nos et Sedem praedictam, sub quacumque verborum forma et expressione, etiam motu proprio et ex certa scientia, et cum quibuscumque clausulis, etiam urgentissimis et de necessitate exprimendis, pro tempore concessis, confirmatis et innovatis, quibus, illarum tenores pro expressis habentes, latissime derogamus et derogatum fuisse et esse decernimus et declaramus, ceterisque contrariis quibuscumque, sub clausulis opportunis et consuetis, ad ipsorum libitum.

Fiat motu proprio. I.

Clemens VII re-
positio.

§ 7. Et cum absolutione a censuris, ad effectum *etc.*, ac decreto et declaratione praedictis, perinde ac si dicta verba in nostris literis non fuissent expressa, latissime extendentes, et de nobis, si opus fuerit, decretis, inhibitione, mandatis, approbatione, innovatione, concessione ac aliis clausulis supradictis, quae pro repetitis habeantur, et de deputatione iudicis deputati *etc.*, ut supra. Et quod praemissa de subreptionis vitio aut intentionis defectu notari seu impugnari non possint, latissime extendentes. Et cum derogatione statutorum, privilegiorum et indultorum, ut supra, latissime extendentes. Et quod praemissorum omnium et singulorum et circa praemissa necessariorum sola signatura sufficiat, et ubique, in iudicio et extra illud, fidem faciat, regula contraria non obstante, seu etiam maior et verior specificatio ac expressio fieri possit in literis, quae per breve nostrum ad ipsorum libitum expediri debeant. Et remanente eorundem mandatariorum, quoad causas ordinarias, exercitio, quoad solitas citationes per eos fieri solitas ac in suis solitis tribunalibus, et quoad eas, quibus non proceditur per commissionem primam seu dependentem.

Fiat. I.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, quarto nonas octobris, anno vi.

Die vigesimaseptima mensis octobris, millesimo quingentesimo vigesimonono, praesentes literae affixae et praesentatae fuere in valvis seu portis Audientiae Palatii Apostolici R. P. D. almae Urbis gubernatoris, auditoris Camerae Apostolicae, vicarii Papae, Audientiae Capitolinae, valvis Cancellariae Apostolicae et acie Campi Florae, per me Ioannem Jervier, sanctissimi domini nostri Papae cursorem.

Petrus Crasseti, pro-magister cursorum.

Dat. die 4 octobris 1529, pontif. anno vi.

XXIX.

*De syndicato iudicum et officialium Status Ecclesiastici*¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Onus pastoralis officii nobis, supernae Maiestatis providentia, meritis licet impartibus, commissi, nos inducit ut etiam temporalia Romanae Ecclesiae, ac illi subiecta provincias, civitates, terras et loca, sollicita ac vigilantia cura intendamus; et ut civitates, terrae et loca ipsa prospere et feliciter regantur, illorumque populi, ab indebitis oppressionibus sublevati, in semitis iustitiae dirigantur, remediis opportunis provideamus; ac his, quae propterea a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris provide gesta sunt, ut firmitus observentur, nostrae approbationis robur impartiamur et aliis desuper disponamus, prout ad felicem eiusdem Ecclesiae statum et eorundem populorum indemnitatem et utilitatem conspiciamus in Domino salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem per felices recordationis lulum Papam II, praedecessorem nostrum, tam ex diversis querelis ac clamoribus populorum, communitatum, uni-

Præmissum.

lullus II, ex causis hic expressis.

¹ Alta quae huiusmodi officiales respiciunt, vide in Pauli II constitutione III, *Manera*, tom. V, pag. 184.

versitatum ac singularum personarum civitatum, terrarum et locorum sibi et dictae Romanae Ecclesiae immediate subiectorum, quam aliorum fide dignis relationibus, intellecto quod nonnulli gubernatores et locatenentes, eis regendis et gubernandis per ipsum praedecessorem ac Apostolicae Sedis legatos de latere deputati, precibus, pretio, odio aut amore ducti, eo praetextu confisi quod administrationum suorum officiorum rationem alicui reddere non erant soliti, diversa et varia eis gravamina et damna, etiam intolerabilia, inferre, iustitiam non administrare unicuique, ut tenebantur, atrociorum quandoque delictorum impunitatem pro particulari lucro praestare, executiones indebitas facere, carceratorumque innocentium relaxationes prorogare, poenas pecuniarias fisco suo debitas sibi appropriare et in proprios usus convertere, statutorumque rationabilium et constitutionum provincialium et cameralium literarumque apostolicarum formam et tenorem non servare; ac, propriis commoditatibus intenti, subditorum quieti ac paci et iustitiae administrationi modicum studere consuevisse, in eorum animarum periculum, dictorumque subditorum gravamen et praeiudicium, perniciosum exemplum et scandalum plurimorum.

§ 2. Dictus praedecessor, motu proprio et ex certa eius deliberatione, sua in perpetuum valitura constitutione statuit et ordinavit ut omnes et singuli gubernatores ac eorum seu legatorum praefatorum locatenentes, etiam patriarchali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali aut quavis alia ecclesiastica seu saeculari dignitate fungentes, qui nunc et pro tempore, perpetuis futuris temporibus, provincias, civitates, terras et loca, quaecumque et quaecumque essent, nulla penitus exceptione habita, praefatae Romanae Ecclesiae immediate subiecta, ex deputatione ipsius

praedecessoris vel legatorum aut gubernatorum huiusmodi, pro eo et Romana Ecclesia praefata regebant, gubernabant et administrabant, seu regerent, gubernarent et administrarent, quavis grandi et latissima potestate, arbitrio et auctoritate muniti, etiam si eorum literis caveretur expresse quod ad aliquam redditionem rationis administrationum suarum non tenerentur, nec cogi possent, post finem cuiuslibet officii et administrationis eorum, infra mensem, conspectui ipsius praedecessoris aut Romani Pontificis successoris sui pro tempore existentis; seu, si ab ipsis legatis deputati, et pro tempore finiti eorum officii, legati praefati in locis ipsarum legationum praesentes forent, coram ipsis legatis se personaliter praesentare, ac gestorum, administratorum et omissorum, tam per eos quam eorum auditores et alios officiales, deputatos et familiam, rationem reddere; querelisque et accusationibus contra eos propositis, coram eo vel successoribus suis, vel per eos aut ab eis deputandis seu legatis praedictis respective, de gestis seu omissis in eorum officiis respondere; ibique per dies duodecim continuos, postquam per ipsum Iulium praedecessorem vel successores praefatos seu dictos legatos, etiam respective, examen redditionis rationis huiusmodi inchoatum seu commissum fuerit, permanere; nec etiam post inde, sine sua aut successorum praedictorum vel ab eodem praedecessore et successoribus huiusmodi deputatorum aut legatorum praefatorum, similiter respective, expressa licentia, recedere.

§ 3. Necnon de eo, in quo per praedecessorem et successores suos aut ab eodem praedecessore vel eis deputatos seu legatos huiusmodi condemnati forent, statim, omni dilatione, pro relatione ¹ et malitia ac excusatione appellationibusque quibuscumque cessantibus, satisfacere,

¹ In ed. Cherub. legitur *prorelutione* (R. T.).

Decrevit omnes
officiales, finito
officio, coram
Pontifice syndi-
catui subia-
cere, et pro eis
et eorum audi-
toribus, depu-
tatis et familia
rationem red-
dere;

Officialibusque
in syndicato
condemnatis
appellare pre-
hibuit,

sub excommunicationis latae sententiae ac perditionis emolumentorum, eis ratione dictorum officiorum debitorum, et inhabilitatis ad quaecumque alia officia in posterum exercenda, poenis, tenerentur.

§ 4. Et nihilominus suis et successorum praedictorum secretariis, ut literas apostolicas sub plumbo aut in forma brevis, cancellariis vero et aliis ab ipsis legatis deputatis, tunc et pro tempore existentibus, ne literas patentes officiorum gubernatorum seu locatenentium respective traderent; ipsique gubernatores, locatenentes officia huiusmodi exercere auderent, nisi prius in Camera Apostolica aut, si ab ipsis legatis deputerentur, in eorum Cancellaria de praemissa omnia et singula observando iurassent, et idoneam cautionem dedissent.

§ 5. Necnon omnibus et singulis thesaurariis, camerariis, communitatibus et universitatibus et aliis, ad quos spectabat et spectaret, provinciarum, civitatum, terrarum et locorum dietae Ecclesiae immediate subiectorum, tunc et pro tempore existentibus, ne eisdem gubernatoribus seu locatenentibus de tertia parte eorum salarii seu provisionis in fine officii eis debita responderent, sed illam retinerent, donec eis quod absoluti forent legitime constaret, sub eadem excommunicationis poena, mandavit.

§ 6. Ac voluit quod magistratus digniores, quocumque nomine nuncuparentur, civitatum, terrarum et locorum praedictorum, statim functo officio gubernatorum seu locatenentium huiusmodi, per publicum proclama omnibus et singulis, querelas seu accusationes contra gubernatores aut locatenentes exponere volentibus, ut ad ipsum praedecessorem vel ad ipsos legatos, si gubernatores seu locatenentes ab eis deputati forent, ipsi-

que legati in locis suarum legationum praesentes essent, infra mensem praedictum, cum eorum probationibus et iuribus, accederent, recepturi infra duodecim dies iustitiae complementum, per publicum proclama notam facerent; deputandi vero ab eodem Iulio et successoribus praefatis, de eorum deputationibus ac iustitiae administratione, omnes et singulas querelas et accusationes exponere volentes, per affixionem cedularum in valvis basilicae Principis apostolorum de Urbe et Cancellariae Apostolicae, ac in acie Campi Florae certiores redderent.

§ 7. Atque in examinatione redditionis rationis et administrationis huiusmodi et aliis praemissis faciendis, ne partes ad Romanam Curiam vel legatos ipsos, pro exponendis querelis, aut accusationibus accedentes, nimium gravarentur, summarie, simpliciter et de plano ac extraiudicialiter, absque aliquibus sumptibus, sola facti veritate inspecta, etiam sine scripturae alicuius confectione procederetur, prout in literis ipsius praedecessoris desuper confectis plenius continetur.

§ 8. Cum autem, sicut, non sine animi nostri displicentia, ad nostrum pervenit auditum, licet causae, propter quas literae praedictae ab eodem praedecessore emanarunt, adhuc subsint, tamen formidandum est, ne oppressi pro tempore impensas, quae ¹ pro querelis aut accusationibus contra gubernatores et locatenentes eorumque auditores et alios officiales praefatos exponendis, ad nos aut successores nostros Romanos Pontifices seu legatos praedictos, iuxta ordinationem Iulii praedecessoris huiusmodi, veniendo, subire cogerentur, potius a querelarum seu accusationum huiusmodi expositione abstinere habeant, quam expensas huiusmodi facere velint, sieque effectus literarum earundem impediri debeat.

Syndicatoribus facultatem summarie etc. procedendi concessit

Muli tamen cessabant querelas proponere, ut evitarent expensas ad Urbem veniendi etc.

¹ De quo vide etiam mox infra. ² Hoc non servatur.

¹ In Cherub. editione legitur *propter impensas, quas* (R. T.)

Illaeque, autem quam incipiant exercere officia, iussit iurare et cavere debere de servando praemissa 1;

Salariorumque officialibus debitorum in fine officii mandavit retinere tertiam partem, usque ad finem syndacatus 2;

Proclama etiam tempore syndacatus fieri praecipit, ut gravati querelas proponere possent;

Id. v. Pontifex
iste constit. di-
cti Iulii H. con-
firmat et modi-
ficat his modis,
videlicet:

§ 9. Nos cupientes, prout ex debito ipsius pastoralis officii tenemur, felici et tranquillo regimini et successui ac indemnitati populorum praedictorum, quos in visceribus gerimus caritatis, paterno affectu providere, ac eos a laboribus et expensis, quantum possumus, relevare, habita super his, cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, matura deliberatione, et de eorum unanimi consilio et assensu, statutum et ordinationem ac mandatum et desuper confectas literas Iulii praedecessoris huiusmodi, necnon omnia et singula in eisdem literis contenta, sub modificatione infrascripta, auctoritate apostolica, tenore praesentium, approbamus et innovamus, et perpetua roboris firmitate subsistere, ac plenum effectum sortiri, et firmiter perpetuo, tam per gubernatores et locatenentes ac auditores, iudices et alios officiales, quam per praefatos et alios, quos literae ipsae concernunt, sub excommunicationis latae sententiae et perditionis emolumentorum ac inhabilitatis poenis praedictis, respective observari debere decernimus.

Officiales syn-
dicentur in lo-
eis officii, co-
ram commissario a Pontifice
deputando 1 et
aliis hic indi-
catis.

§ 10. Et nihilominus praemissa per dictum Iulium praedecessorem, ut praefertur, statuta et ordinata, de novo sic, quod tam gubernatores ac eorum seu dictorum legatorum locatenentes aut vicelegati alique praesidentes provinciarum, civitatum, terrarum et locorum, nobis et dictae Romanae Ecclesiae subiectorum praedictorum, presentes et futuri, etiam patriarchali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali aut quavis alia ecclesiastica vel saeculari dignitate, ut praefertur, fungentes, et quavis facultate muniti, quam ab eisdem legatis et gubernatoribus seu eorum locatenentibus aut vicelegatis et praesidentibus in pro-

vinciis, civitatibus, terris et locis praedictis pro tempore deputati locatenentes, ipsorumque auditores, iudices et alii quicumque officiales pro tempore existentes, si annales fuerint, functo cuiuslibet officii et administrationis eorum anno: et si ultra annum eorum officia in aliqua provincia, civitate vel terra duraverint, in fine cuiuslibet anni; si vero breviori tempore eorum officia durent, in fine eorum officii, in civitatibus, terris et locis, in quibus officia exercuerint, coram personis dignioribus civitatum, terrarum et locorum eorundem, videlicet coram uno commissario, per nos aut successores nostros praefatos ex dicta Romana Curia, moderatis ipsorum officialium ac provinciarum vel civitatum seu terrarum, vel si nobis aut successoribus praedictis videbitur, pro parte Camerae, praedictarum expensis, mittendo, adiunctis secum episcopo loci, vel, eo absente, eius vicario in spiritualibus generali et procuratore fiscali ipsius loci vel civitatis, per praesidentes dictae Camerae pro tempore deputato, et capite officii seu magistratus ipsius civitatis vel terrae, videlicet confalonario vel praeposito, qui pro tempore fuerit, aut uno doctore per ipsas digniores personas, ultra commissarium ac episcopum vel vicarium et procuratorem fiscalem praefatos, eligendo, gestorum et administratorum per eos, alias iuxta tenorem literarum Iulii praedecessoris huiusmodi, rationem reddere, et querelis ac accusationibus contra eos propositis de gestis seu omissis in eorum officiis, sublato quovis diffugio, respondere teneantur.

§ 11. Ac commissarius mittendus, episcopus vel vicarius et procurator fiscalis, confalonarius seu praepositus et doctor eligendus praefati rationem administrationis huiusmodi, cum omni summarie-

Syndicatores
summarie pro-
cedant etc.

1 Hoc non servatur, sed successor in officio, est loco commissarii.

procedant; ac querelas et probationes contra gubernatores, vicelegatos et praesidentes praefatos praepositas et factas recipiant; processusque desuper forment, et clausos ad nos vel successores nostros praedictos, ut nos vel dicti successores de ipsorum gubernatorum, vicelegatorum et praesidentium, iuxta ipsorum demerita, amotione vel ad ulterius tempus confirmatione mature deliberare possimus, fideliter mittant; ipsorum vero gubernatorum, vicelegatorum et praesidentium locatenentes ac auditores et alios officiales praefatos condemnando vel absolvendo indicare, et ad restitutionem, omnibus subterfugiis, cavillationibus et exceptionibus remotis, nisi, propter casuum gravitatem, eis concordent, alias concorditer vel commissario praefato id nobis vel eisdem successoribus referendum esse videretur, quo casu contra eos, servato tenore literarum Inlii praedecessoris huiusmodi, procedendum sit, cogere debeant.

Condemnati ad Papam possint habere recorsum infra mensem expedientem;

§ 12. Et si ab eorum decisionibus et sententiis aliqui eorum se gravatos praetendant, ad nos vel a nobis deputatos, per viam recursus provocare et appellare possint, sic tamen quod, nisi infra mensem immediate sequentem, revocationem vel correctionem eorum, quae contra eos decisa vel determinata fuerint, non reportaverint, ex tunc, absque aliqua facienda intimatione, decisiones et sententiae ipsae firmae remaneant et executioni demandentur, perinde ac si ab eis reclamatum vel appellatum non fuisset.

Et culpabiles non retineantur in officio.

§ 13. Et si legatorum, gubernatorum, vicelegatorum et praesidentium praefatorum locatenentes, auditores et alii officiales praedicti culpabiles reperti fuerint, in eorum officiis perseverare non permittant; sed legatus illius provinciae pro tempore existens de novis locatenentibus, auditoribus, iudicibus et officialibus debite

provideat; et nisi infra mensem provideat, tunc per nos aut successores antedictos locatenentibus, auditoribus et officialibus, cum convenienti salario eis per ipsum legatum praestando, provideri debeat.

§ 14. Ac quod cautiones idoneae per deputandos ab ipsis legatis ac eorum officiales de praemissis observandis dandae ad dictam Camera Apostolicam, in libro particulari, pro huiusmodi cautionibus annotandis ordinato, in quo cautiones, per gubernatores et vicelegatos praedictos praestandae, annotandae erunt, annotari debeant; ipsorumque legatorum secretarii seu notarii deputandi a legatis ipsis literas patentes officiorum suorum, nisi prius eis per fidem manu notarii ipsius Camerae factam constiterit quod cautiones praedictae annotatae fuerint, consignare non debeant, auctoritate et tenore praedictis perpetuo statuimus et ordinamus.

Cautiones praestandae per officiales scribantur in libris R. Camerae Apostolicae 1.

§ 15. Decernentes praesentium transumptis, etiam impressis, manu tamen notarii publici subscriptis et sigillo cuius curiae ecclesiasticae aut personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eamdem prorsus fidem, in iudicio et extra, ubilibet adhibendam fore, quae ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Exemplorum fides.

§ 16. Declarantes praesentes nostras literas a data praesentium locum habere et servari debere, etiam quoad officiales supradictos, quoad syndicum praemissum in fine officiorum suorum, etiam quod in principio eorum officii cautiones non dederint, et tempore publicationis praesentium in officiorum suorum exercitio et possessione existant.

Haec constitutio a die publicationis ligatur 2.

§ 17. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac legibus

Clausulae de rogationibus

1 Hoc non servatur. 2 Vidi pluries disputari an ligaret haec constitutio, cum non appareret fuisse publicatam. ideo posui eius publicationem.

municipalibus, et aliis provinciarum, civitatum, terrarum et locorum praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica roboratis, statutis et consuetudinibus, ac omnibus illis, quae praefatus praedecessor in dictis literis voluit non obstat, quae omnia praesentibus pro expressis et repetitis haberi volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo octavo, kalendis decembris, pontificatus nostri anno vi.

Publicatio.

Anno a nativitate Domini 1528, indictione prima, die vero 8 mensis decembris, pontificatu sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Clementis divina providentia Papae VII, anno eius sexto, praesentes retrospectae literae publicatae fuisse in valvis seu portis basilicae Principis apostolorum de Urbe, Audientiae Palatii Apostolici, Cancellariae Apostolicae et acie Campi Florae, per me Ioannem Cerrurier praelaudati SS. D. N. Papae cursorem.

Vianus de Bellavilla, magister cursorum.

Dat. die 1 decembris 1528, pontif. anno vi.

XXX.

Sanctimoniales monasterii Sanctae Mariae Campi Martii, Ordinis Sancti Benedicti, sub cura fratrum Ordinis eiusdem Servorum Beatae Mariae, perpetuam sibi abbatissam eligere posse decernit ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Triennium.

Apostolicae nobis iniunctae desuper servitutis officium mentem nostram excitat et inducit ut circa ea, quae pro sa-

¹ Ex Regest in Archiv. Vat.

lubri et tranquillo statu monasteriorum quorumlibet ac personarum in illis, sub regulari castimonia, pia vitae studio assidue vacantium profutura conspiciamus, operosis studiis favorabiliter intendamus.

§ I. Dudum siquidem postquam felicis recordationis Hadriano Papae VI, praedecessori nostro, pro parte dilectarum in Christo filiarum conventus monasterii monialium Sanctae Mariae Campi Martii de Urbe, Ordinis Sancti Benedicti, exposito quod si monasterium ipsum, quod antea per abbatissam perpetuam regebatur et gubernabatur, post obitum quondam Luciae, tunc in humanis agentis et eiusdem monasterii abbatissae, per abbatissam triennalem regeretur, in eodem monasterio regularis observantia firmiter perseveraret et salubrius augeretur, dictus praedecessor earundem monialium in ea parte supplicationibus inclinatus, per suas sub plumbo literas, inter alia, statuerat et ordinaverat quod, post cessum vel decessum dictae Luciae abbatissae, monasterium praedictum per abbatissam, de triennio in triennium per dictas conventum eligendam, perpetuo regeretur et gubernaretur; ipsaque abbatissa triennalis, quae bene se gessisset, ad aliud triennium eligi, illique praesesse valeret, per quasdam, ac praemissa, utpote ob evidentem utilitatem dicti monasterii et augmentum divini cultus emanata, revocari, cassari et annullari aut in aliquo illis derogari nullatenus posse, et quoties illa revocari, cassari, annullari, suspendi aut in illis derogari contingeret, toties de novo, et sub quacumque data per conventum seu monialem quaecumque monasterii huiusmodi eligendam, restituta esse et censeretur, et sic per quoscumque ubique iudicari et cognosci debere, sublata aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate; ac quidquid secus attentari contingeret, irritum et inane decreverat.

Hadrianus VI
abbatissam monasterii huiusmodi triennalem fore statuit.

Postea Clemens VII confirmat per breve electionem novae abbatissae; eam perpetuam esse concessit, prout etiam successores in futurum.

§ 2. Nos, dicto praedecessore, sicut Domino placuit, de medio sublato, divina favente clementia, ad summi apostolatus apicem assumpti, earundem conventus in ea parte supplicationibus inclinati, per alias nostras literas electionem de dilecta in Christo filia Clarina de Columna, moderna dicti monasterii abbatissa, in abbatissam ipsius monasterii per conventum praefatas factam, ad ipsius Clarinae vitam approbavimus et confirmavimus; ac statuimus et ordinavimus quod ex tunc de cetero, occurrente eiusdem monasterii vacatione, moniales ipsius monasterii pro tempore existentes abbatissam perpetuam et non temporalem, sicut antea, eligere deberent, prout in singulis literis praedictis plenius continetur.

Moniales hoc idem bulla sub plumbo declarari petunt cum expressa declaratione constitutionis Hadriani VI.

§ 3. Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte dictae Clarinae abbatissae petitio continebat, pro eo quod literae nostrae huiusmodi non sub plumbo, sed in forma brevis expeditae extiterint, et in eisdem de decreto Hadriani praedecessoris huiusmodi alias quam per clausulam *Pro sufficienter expressis habentes*, plena seu sufficiens mentio facta non extitit, ac forsitan de consensu ipsarum conventus ad praesens doceri non possit, a nonnullis de viribus nostrorum statuti et ordinationis eligendi abbatissam perpetuam ac desuper confectarum literarum huiusmodi haesitatur.

Clemens suis literis plenam et perpetuam addit firmitatem;

§ 4. Nos, dicti monasterii profectum paterno zelantes affectu, ne propterea, triennio praedicto elapso, careant effectu providere volentes; ipsamque Clarinam abbatissam a quibusvis excommunicationis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, si quibus quomodolibet innodata existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes et absolutam fore censes, eiusdem Clarinae abbatissae in hac parte supplicationibus inclinati, si ad hoc

Bull. Rom. Vol. VI.

maioris partis praefatarum conventus accedet assensus, volumus et apostolica auctoritate decernimus quod literae praedictae et in eis contenta quaecumque valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, et sibi suffragentur in omnibus et per omnia, perinde ac si in illis de statuto, ordinatione et decreto ac literis Hadriani praedecessoris huiusmodi modo praemisso plena et individua ac de verbo ad verbum mentio facta, ac per illas eisdem statuto, ordinationi, decreto ac literis Hadriani praedecessoris huiusmodi specialiter et expresse derogatum fuisset.

§ 5. Et nihilominus, propotiori cautela, electionem Clarinae ad eius vitam de novo, ac literas nostras et in eis contenta huiusmodi ex certa nostra scientia approbantes et confirmantes; omnesque et singulos iuris et facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplentes; ipsasque literas nostras de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio seu intentionis defectu notari non posse decernentes, auctoritate et tenore praedictis statuimus et ordinamus quod de cetero, occurrente dicti monasterii vacatione, conventus seu moniales praefatae, sub cura fratrum Servorum Beatae Mariae Ordinis Sancti Augustini degentes, perpetuam et non triennalem seu alias temporalem abbatissam, sicut, antequam literae Hadriani praedecessoris emanarent, fieri consueverant, eligere possint et debeant; ipsaque sic electa eo ipso apostolica auctoritate confirmata sit et esse censeatur, et ad eius vitam monasterio huiusmodi praeesse possit et teneatur.

Abbatissam perpetuam eligendam firmat;

§ 6. Decernentes sic per quoscumque iudices, etiam causarum Palatii Apostolici auditores et S. R. E. cardinales, sublata eis quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, sententiari, iudicari, decidi et diffiniri debere, necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Sic a quibuscumque praecipit observari.

Dati exequuto-
res praesen-
tium literarum.

§ 7. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Caesenatensi et Aleriensi ac Castellaris episcopis per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel dno aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta huiusmodi, ac quoties pro parte Clarinae et pro tempore existentis abbatissae et conventus monasterii huiusmodi seu alicuius earum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos, quos ipsae praesentes concernunt, illis pacifice gaudere: non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium de-
rogatio.

§ 8. Non obstantibus literis Hadriani praedecessoris huiusmodi, quas, cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis, et processibus habitos per easdem et inde secuta quaecumque harum serie revocamus, cassamus et annullamus, ac nulla et invalida nulliusque roboris vel momenti esse decernimus; ac quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon monasterii et Ordinis praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque et literis apostolicis, illis, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis, quomodolibet concessis et approbatis; quibus omnibus, illorum superiores tenores, ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et individue ac de verbo ad verbum in-

sertis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter ex expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 9. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutionis, voluntatis, decreti, approbationis, confirmationis, suppletionis, statuti, ordinationis, mandati, revocationis, cassationis, annullationis et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem etc.

Datum Bononiae, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimo nono, quarto nonas martii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 4 martii 1529, pontif. anno vi.

XXXI.

Declaratio quod electio successoris huius Papae, Bononiam, Viennam vel alibi profecturi, fiat in ipsa Urbe, si, ante ad eam reditum, ipse decesserit; et innovatio constitutionum Alexandri III, Gregorii X et Clementis V, circa electionem Papae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Cum carissimus in Christo filius noster Carolus, Romanorum et Hispaniarum rex catholicus, in imperatorem electus, intellexisset Turcarum tyrannum potentissimo exercitu ad denuo regnum Ungariae invadendum et occupandum venire; cognoscensque propterea non solum regnum, sed etiam totam rempublicam christianam in maximo versari discrimine; et desiderans

Sanctio pontificis.

Carolus V imperator, pacem Italiae offerens, Pontificem requirit ut secum Bononiam conveniat.

Ferdinando regi Ungariae, fratri suo dulcissimo, ipsique reipublicae christianae opem ferre, prout ad eius officium, cum advocatus Ecclesiae existat, pertinere cognoscebat, omnibus suis regnis dimissis, quamprimum ad Italiam venit, offerens pacem illam, quam Iesus Christus in coelum ascendens suis reliquit discipulis, regibus et principibus christianis ac Italiae potentatibus, sine qua eidem Turcarum tyranno resisti non posse cognoscebat; et prohuiusmodi universali pace facilius componenda nuper nobis suis literis significavit plurimum expedire ut in civitate nostra Bononiae, quam celerius fieri posset, insimul conveniremus ut totam Italiam tandem a tot calamitatibus liberaremus, illique pacem daremus, ut, illa placata, illius potentatus ac barones, unitis animis et viribus, non solum dicto Turcarum tyranno resisti, sed ipse cum toto eius exercitu profligari possit.

Ipsa propterea
Bononiam pro-
ficiscitur.

§ 1. Nos, eius pium et honestum desiderium plurimum in Domino commendantes, etsi ex gravi infirmitate, qua tot mensibus detenti fuimus, convaluerimus, tamen pristinas corporis vires adhuc non recuperavimus, occasionem tamen rei bene gerendae et tam necessarij boni omittere nolentes; cognoscentes ad officium nostrum pertinere, pro salute gregis dominici nobis commissi, periculo vitae nos exponere, et ad civitatem ipsam Bononiae, omni celeritate et mora cessante, nos conferre, in alma tamen Urbe nostra causarum et literarum apostolicarum audientiam relinquentes ac relinquere declarantes, ad effectum ut si, ante reditum nostrum ad Urbem ipsam, nos ab hac luce migrare contingeret, in ipsa Urbe, in qua audientiam memoratam reliquimus, et non in civitate Bononiae seu in alio loco, in quo tempore obitus nostri cum nostra Curia resideremus, electio Romani Pontificis fieri debeat, nisi ipsa Urbs tunc interdicta vel contra Ecclesiam Ro-

manam in manifesta rebellione persisteret, seu de impressione dubitaretur, sicut alias, ex causis tunc expressis, proximis annis, circa electionem Pontificis, inevenum obitus nostri, ita et nunc etiam providere desideramus et intendimus.

§ 2. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. Ecclesiae cardinalibus matura deliberatione et diligenti examine, et de eorundem consilio et unanimi consensu, causarum et literarum apostolicarum audientiam in ipsa Urbe, post nostrum ab ea discessum, remanere, ad effectum ut si, ante reditum nostrum ad ipsam Urbem, nos ab hac luce migrare contingeret, ibi et non alibi, ubi nos mori contingat, electionem Romani Pontificis celebrari debere, nisi Urbs ipsa tunc interdicto subiaceret vel esset aperte rebellis, aut inibi de impressione dubitaretur, ut praefertur; super quo maioris partis cardinalium tunc ibidem existentium decisioni stari, et tunc in civitate Castellana seu Urbevetana seu Perusina, servato scripturae huiusmodi ordine, fieri debere, dummodo illae ecclesiastico interdicto subiectae seu rebelles non fuerint, ut praefertur.

In Urbe cau-
sarum audien-
tiam etc., reli-
quit, ibique fu-
turi Papae ele-
ctionem fieri iu-
bet;

§ 3. Ac per felicitis recordationis Alexandrum III, *Licet de exercitanda*¹, et Gregorium X in Lugdenensi, *Ubi periculum*, et *Ne Romani* incipientes, per Clementem V, Romanos Pontifices praedecessores nostros, in Viennensi conciliis, circa electionem eandem, hactenus editas constitutiones et alias extravagantes in omnibus in eis contentis servari et in suo robore permanere debere volumus atque decernimus.

Constitutiones
Alexandri III,
Gregorii X et
Clementis V in-
novat:

§ 4. Nos enim electionem alibi contra praesentium tenorem per eosdem cardinales factam nullam et irritam fore; ipsosque cardinales ad aliam electionem Romani Pontificis, servata earundem praesentium literarum forma, procedere debere, et per eos contra praemissa nullatenus dispensari posse etiam decernimus.

Electionem
alter factam
irritat.

¹ Raynaldus et Cherubinius leg. *evitanda* (R. T.).

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo vigesimonono, pridie nonas octobris, pontificatus nostri anno sexto.

Dat. die 6 octobris 1529, pontif. anno vi.

Sequitur innovatio dictae constitutionis.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Causa huius
Innovationis.

Licet variae constitutiones pro evitanda discordia in electione Romani Pontificis, etiam circa locum celebrandae ipsius electionis, a nostris praedecessoribus salubriter sint editae; tamen, sicut accepimus, si nos ab alma Urbe aliquandiu absentaremur, et ante reditum nostrum ad ipsam Urbem nos per divinam voluntatem decedere contingeret, a nonnullis asseritur quod per constitutiones hactenus editas circa locum celebrandae electionis huiusmodi non sit pro conditione huius temporis ex omni parte satis provisum.

Relatio praec.
constitutionis.

§ 1. Et id dudum cum versus Bononiam etc. 1.

Enunciatio al-
terius innova-
tionis.

§ 2. Et deinde cum nos iterum, pro simili necessitate, ad dictam civitatem Bononiae conferre et inibi cum praefato Carolo imperatore ex Germania redeunte ad similem effectum convenire necesse fuisset, nos, de simili eorundem fratrum consilio, literas praedictas per alias nostras literas innovavimus, prout in eisdem literis plenius continetur.

Causa alia
huius innova-
tionis.

§ 3. Cum autem nos de proximo, pro nonnullis nostris et sanctae Romanae Ecclesiae ac orthodoxae et catholicae fidei totiusque reipublicae christianae arduis negotiis, et ex urgentissimis causis ad civitatem Viennam vel alium locum magis opportunum, minoris vel maioris ab Urbe distantiae, prout nobis convenire videbitur, non sine gravi nostrae ac totius Curiae nostrae incommodo, nos conferre, ac inibi

1 Praetermittitur, quia tota ipsa bulla praecedat.

cum carissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum rege christianissimo convenire, et ad certum tempus a dicta Urbe nos abesse necesse esset.

Constitutionis
praec. innova-
tio.

§ 4. Nos propterea circa electionem Romani Pontificis, in eventum decessus nostri, Domino ita volente, ante reditum nostrum ad eandem Urbem, pari modo, ut debemus, providere volentes, habita etiam super hoc cum ipsis fratribus in auctoritate apostolica, tenore praesentium innovamus ac plenum firmitatis robur obtinere, illasque, necnon omnia et singula in eis contenta, in eventum ipsius decessus nostri ante reditum nostrum ad eandem Urbem, circa electionem futuri Romani Pontificis in omnibus et per omnia inviolabiliter observari debere, ac per dictos cardinales contra praemissa nullatenus dispensari posse; necnon totum id et quidquid ab eisdem cardinalibus, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimoterio, tertio nonas septembris, pontificatus nostri anno decimo.

Lecta et publicata fuit suprascripta innovatio Romae in Cancellaria Apostolica, die martis, nona septembris, anno et pontificatu quibus supra.

Publicatio.

Dat. die 3 septembris 1533, pont. an. x.

XXXII.

Approbatio electionis et coronationis Caroli V, in Romanorum regem et imperatorem electi 1.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Romanus Pontifex, qui vices Illius in terris gerit, unde imperium omne et

Evordum.

1 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

principatus emanant, electiones de regum imperatorumque personis celebratas, cum ad eius iudicium et examen perferuntur, si illas rite legitimeque factas comperit, perlibenter approbare, suumque super his decretum et auctoritatem interponere consuevit, quo scilicet regnorum imperiique insignia merito adipisci et eorum capita sublimi corona redimi possint.

§ 1. Quapropter, cum charissimus in Christo filius noster Carolus, Romanorum et Hispaniarum rex catholicus in imperatorem electus, superioribus mensibus ad Italiam appulisset, tum ut regis imperatorisque insignibus, ferrea scilicet atque aurea corona, nostris de manibus ornaretur, tum ut ea fierent quae ad pacem, tranquillitatem, tutelam ac propagationem christianae religionis pertinerent, nos quoque ad civitatem nostram Bononiensem profecti, illi obviam facti fuimus ut, ex nostro mutuo congressu, quae uterque animo conceperat optatum exitum haberent, et sic Italiae, per tot annorum decursum bello, fame pesteque afflictae, consuli possit, illiusque potentatibus, ducebus ac baronibus pacem dari, rebusque ita constitutis, christianae reipublicae, ex tam ingenti et pene infinito Turcarum apparatu extremo in discrimine constitutae, unitis et animis et viribus, defensio susci- peretur.

§ 2. Rex autem ipse, pace in universa fere Italia conciliata et stabilita, cupiens a nobis utraque, ferrea videlicet atque aurea, corona insigniri, quo celerius ad res Germanicas parandas accedere possit; et cum documenta secum non attulerit, quibus de eius in regem Romanorum electione legitime edoceri possemus, venerabili fratri nostro Petro, episcopo Sabiniensi, cardinali Anconitano nuncupato, demandavimus ut negotium super huiusmodi electionis validitate, illius confirmatione, deque eo ad imperialis celsitu-

dinis apicem assumendo approbatione, solerti examine discuteret et exploraret, et quae super his comperta cognitaque reperisset, ea in nostro secreto consistorio referenda curaret.

§ 3. Ipse vero Petrus episcopus, adhibitis nonnullis testibus fide et virtute probatis et iureiurando interiecto diligenter examinatis, eorumque attestationibus exacte pensatis, coram nobis et venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in consistorio nostro praefato ex fide retulit, quae per venerabiles fratres nostros ac dilectos filios nobiles viros ipsius imperii electores, S. R. imperio, per obitum clarae memoriae Maximiliani, regis Romanorum, qui illius gubernacula regebat, solatio viduato, de ipso Carolo facta fuit, electionem rite recteque processisse, quin potius divini numinis afflatum emanasse, et Deum ipsum, quem caelesti illa et incomprehensibili mente in imperatorem longe ante designarat, electoribus ad hoc constitutis postmodum eligendum declarandumque ostendisse: quod si humana divinis comparare fas est, non absurde dici potest, quemadmodum coeli terraeque sator Deus aeternum Filium illa ex Virgine nasci voluit, quae a clarissimo et pervetusto patriarcharum prophetarumque atque etiam regum sanguine ortum ducebat; itidem et Carolum ipsum ex inclita et perillustri catholicorum christianorumque regum ac duorum imperatorum domus Austriae progenie originem trahere voluit, totque insuper regna, tot provincias et principatus eius ditioni et imperio subiecerit ut, postquam plerique christianorum principum, quibus desuper data est potestas, gladios illos, quos adversus intemeratae fidei hostes acueri et eruentare debebant, in mutuam christifidelium, quos tueri defendique tenentur, cladem perniciemque convertunt, ipse unus Carolus et potentia magnitudi-

Cardinalis eam rite legitimeque factam pronunciat.

Carolus quintus cum Pontifice Bononiam convenit. It hinc tranquillitati et bono catholicae rei consulti.

Cardinali Sabiniensi commissum examen electionis Caroli in imperatorem.

neque polleret ut suis propriis peculiari-
bus regnis ac principatibus religionis cau-
sam suscipere ac tueri, etiam irruenti
Turcarum tyranno sese opponere, atque
pestiferis eius conatibus obviam ire, uni-
versamque christianam rempublicam de-
fendere ac propugnare, necnon haereses
de novo exortas et in dies latius serpen-
tes funditus extirpare et abolere posset.

Imperiale dia-
dema sibi im-
poni petit Ca-
rolus.

§ 4. Unde Carolus rex praefatus, ad ho-
norem S. R. E. et sacri imperii decus,
unctionem et imperiale diadema ab ipsa
Ecclesia suscepurus, nostro se conspectui
praesentavit, et illa per manus nostras
sibi impendi humiliter supplicavit.

Eius itaque
electionem con-
firmat Clemens,
coronationemq-
factam Aquis-
grandi;

§ 5. Nos igitur, eius votis non immerito
benignum conferentes auditum, ipsum
internae charitatis et debiti honoris con-
stringentes amplexibus, eundem Carolum
nostrum charissimum, cum venerabilibus
fratribus nostris S. R. E. cardinalibus
diligenti et matura deliberatione praeha-
bita, de eorum consilio et unanimi con-
sensu, ad gloriam omnipotentis Dei et
gloriosae semper virginis Mariae ac bea-
torum apostolorum Petri et Pauli, exalta-
tionem quoque et honorem sanctae Ro-
manae Ecclesiae et sacri imperii, electio-
nem de ipso Carolo per eosdem electores
in regem Romanorum et imperatorem
rite legitimeque factam, auctoritate apo-
stolica, tenore praesentium confirmamus
et approbamus; ea insuper coronationis
solemnia, quibus in civitate superioris
Germaniae, vulgo Aquisgrana nuncupata,
argentea corona, illa scilicet qua Carolus,
cognomento Magnus, usus perhibetur, ab
archiepiscopo Coloniensi insignitus fuit,
etiam approbamus, riteque facta fuisse
declaramus.

Defectus, si
qui incurrit,
sanat.

§ 6. Supplentes omnes et singulos de-
fectus, qui aut ratione formae aut ratione
personae suae aut personarum eorum-
dem electorum seu quavis alia ratione
vel causa in huiusmodi electione forsitan

intervenerint quovis modo, et ex certa
scientia et apostolicae potestatis plenitu-
dine.

§ 7. Ipsumque Carolum electum ad
suscipiendum imperialis dignitatis culmen
dignum et idoneum fore et esse, auctori-
tate, scientia, potestate et tenore praemis-
sis, declaramus; ac cum eodem Carolo, cum
quo alias felicitis recordationis Leo Papa X,
secundum carnem frater patruelis et prae-
decessor noster, ut regnum Neapolitanum
una cum imperio retinere posset per
suas literas dispensavit, pro potiori cau-
tela, ut regnum ipsum Neapolitanum,
una cum imperio, quoad vixerit, retinere
libere et licite valeat, de eorundem fra-
trum consilio, auctoritate, scientia et pote-
statis plenitudine similibus, dispensamus.

Cum eo dis-
pensat ad hoc
ut una cum
imperio Neapo-
litanum regnum
retinere possit.

§ 8. Non obstantibus praemissis ac
constitutionibus et ordinationibus apo-
stolicis, necnon legibus imperialibus ac
privilegiis illis electoribus et quibusvis
concessis, quibus, illorum omnium teno-
res praesentibus pro expressis habentes,
illis alias in suo robore permansuris,
hac vice dumtaxat specialiter et expresse
derogamus, ceterisque contrariis quibus-
cumque.

Derogat con-
trariis.

Nulli ergo etc.

Datum Bononiae, anno incarnationis do-
minicae millesimo quingentesimo vige-
simonono, kalendis decembris, pontificatus
nostri anno vii.

Dat. die 1 decembris 1529, pontif. anno vii.

XXXIII.

*Inquisitorum haereticae pravitatis facul-
tas procedendi adversus quoscumque,
etiam regulares cuiuscumque Ordinis,
in causis haeresis; indulgentiasque con-
cedendi confratribus societati crucesi-
gnatorum, pro servitio sanctae inqui-
sitionis.*

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilecto
filio Paulo Batigellae, totius Ordinis fratrum

Praedicatorum vicario generali, in Ferrariensi et Mutinensi civitatibus et dioecesis haereticae pravitatis inquisitori.

Martini Lutheri haeresis quantocius est extinguenda,

Cum, sicut ex relatione pro parte tua nobis facta, cum gravi nostrae mentis molestia innotuit, in diversis Italiae partibus adeo pestifera haeresis Lutheri, non tantum apud saeculares personas, sed etiam ecclesiasticas et regulares, tam Mendicantes quam non Mendicantes, invaluerit, ut aliquando nonnulli ex eis suis sermonibus et verbis et (quod deterius est) publicis praedicationibus tali labe plerosque inficiant, et christifideles sub obedientia S. R. E. viventes, et praecepta eiusdem Ecclesiae servantes non leviter scandalizent, in haeresum augmentum, pusillorum scandalum, atque catholicae fidei non mediocre detrimentum.

Ne serpat nimium, ut haeresis Arii.

§ 1. Nos, attendentes Arium unam modicam scintillam fuisse in Alexandria, sed quoniam non mox oppressus est, grande per totum orbem incendium exsuscitasse; ac cupientes huic veneno haeresique nefariae et labi pestiferae, quam supremis extinguere affectibus anhelamus, omni salubri, quo possumus, remedio occurrere; et ne huiusmodi morbus excrescat ulterius, sed, operante Domino, passim evellatur, salubriter providere.

Inquisitores ergo procedant contra omnes, etiam regulares cuiusvis Ordinis.

§ 2. Tibi necnon omnibus et singulis aliis dictae haereticae pravitatis inquisitoribus ex Ordine fratrum Praedicatorum, maxime congregationis utriusque Lombardiae per universam Italiam constitutis et deputatis ac constituendis et deputandis, eorumque vicariis, in virtute sanctae obedientiae et in remissionem peccatorum vestrorum, districte praecipiendo, mandamus quatenus omnibus et singulis, etiam Carmelitarum et aliorum Ordinum Mendicantium religiosi, vel non Mendicantibus, de huiusmodi peste diffamatis aut aliter suspectis, praecipueque tales erro-

res in suis sermonibus, verbis seu praedicationibus disseminantibus, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, super huiusmodi ac qualibet alia haeresi silentium imponatis. Et postquam per vos sive vicarios vestros, aut vestrum vel eorumdem vicariorum aliquos sive aliquem, praesidentes monasteriorum, conventuum et aliorum locorum, ubi haereses huiusmodi vel errores seminati fuerint, aut inibi propinquiorum praemoniti fuerint, nisi tales, infra mensem a die admonitionis computandum, debita provisione, remedia cum effectu adhibuerint, ac digna poenitentia castigaverint, de quibus admonenti fidem facere teneantur, et si praesidentes ipsi talia praedicarent, admonitionem praesidenti vicinioris conventus vel loci respective facere sufficiat, contra huiusmodi exemptos usque ad sententiam definitivam, ad quam ferendam (si fuerit condemnatoria) cum consensu ordinarii procedatis; contra Carmelitas tamen confestim possitis, etiam ad capturam, dum praedicant populo vel publice disputant erroneas conclusiones; adversus non exemptos vero de tali labe diffamatos aut suspectos, veluti contra alios haereticos (prout iura disponunt) libere inquiratis atque procedatis. Decernimus insuper ut vestros vicarios sive commissarios instituere valeatis viros vestra sententia providos, aptos et idoneos, dummodo aetatis trigesimum annum attigerint. Vobis etiam ac vicariis praefatis extraiudicialiter Lutheranos occultos et non inquisitos per ordinarium sive alios iudices, ac alios quoscumque haereticos, fautores, credentes, defensores et receptatores, necnon et a sancta fide apostatas, eosque, qui, contra inhibitionem Sedis Apostolicae, tenuerunt vel legerunt libros Martini Lutheri vel aliorum, aut eidem sive eisdem quomodolibet adhaeserunt (si ad cor reversi poenitentes id humiliter petierint), postquam haeresim,

qua polluti et infecti erant, abiuraverint, et medio iuramento promiserint de cetero ab huiusmodi haeresi penitus abstinere, absolvendi; illisque pro praemissis poenitentiam iniungendi salutarem, eosque ad gremium sanctae matris Ecclesiae restituendi et reducendi. Et cum clericis saecularibus ac personis religiosis, cuiusvis Ordinis, status et conditionis, super quavis irregularitatē, quam, tam ex haeresi quam ex apostasia a fide, seu etiam ex eo quod censuris et poenis ecclesiasticis, tam a iure quam ab homine, etiam quavis occasione vel causa latis et promulgatis, quomodolibet incurrerint, aut ligati seu inmodati divina celebrando contraxerint, ac etiam super irregularitatibus, quas clerici cruce signati sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, etiam quavis occasione vel causa latis, ligati seu irretiti, ac etiam ex eo quod in locis ecclesiastico interdicto suppositis missas et alia divina officia (non tamen in contemptum clavium) celebraverint, incurrerint, dispensandi.

Crucesignatis
indulgen. con-
cedunt etc.

§ 3. Et quia inquisitores praefati, in civitatibus seu aliis locis, societates seu confraternitates ad extirpandum haereses et capiendum haereticos (iuxta concessionem a Romanis Pontificibus eis factam) instituunt, et in eis confratres recipiunt, qui in eorum receptione votum in eorundem inquisitorum seu vicariorum manibus emittunt, ac voto se adstringunt, dum pro parte ipsorum inquisitorum et vicariorum ad capiendos ipsos haereticos requisiti fuerint, auxilium, consilium et favorem praestare, ut eis, tempore cuiusvis localis interdicti, divinis interesse, et, eis decedentibus, eorum corpora ecclesiasticae sepulturae (sine tamen funerali pompa) tradi possint, dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto, nec eis id contigerit specialiter interdici; ipsisque cruce signatis per ipsos inquisitores seu vicarios, dum in eorum manibus votum

haereticos ipsos persequendi emisserint, ut semel ex tunc et in mortis articulo a reservatis et in bulla Coenae Domini contentis casibus, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, aut propositum confitendi debito tempore per Ecclesiam statuto habuerint, absolvi, ac indulgentia plenaria et omnium peccatorum remissio huiusmodi concedi; eisque, ut singulis diebus anni quinque altaria ecclesiae (si tot ibi fuerint) aut unum loci, in quo eos esse contigerit, psalmum unum genibus flexis recitando, vel quinquies Orationem Dominicam et toties Salutationem Angelicam in quolibet altari, indulgentias stationum Urbis consequi valeant, etiam concedendi et elargiendi, auctoritate apostolica, tenore praesentium licentiam et facultatem concedimus. Et nihilominus concessionem per Romanos Pontifices forsā vivae vocis oraculo seu alias eisdem inquisitoribus et vicariis fratrum¹, seu licentiam concessam huiusmodi approbamus et confirmamus; ac omnia et singula alia privilegia, exemptiones, immunitates, gratias et indulta, quibuscumque inquisitoribus aliis haereticae pravitatis, quorumvis Ordinum et congregationum, et officio inquisitionis huiusmodi, in quibuscumque regnis et provinciis sive locis ac terris haecenus deputatis, concessa et in posterum concedenda, vobis communicamus, atque iam vobis alias concessa approbamus, confirmamus et innovamus; universosque et singulos iuris et facti defectus (si qui forsā in illorum concessione intervenerint) supplemus.

§ 4. Mandantes omnibus et singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis, necnon dilectis filiis eorundem archiepiscoporum et episcoporum vicariis in spiritualibus generalibus, quatenus praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra seu vi-

Episcopi et
alii in predi-
tis faveant.

¹ Factam loco fratrum legit Ripoll (n. 7).

cariorum vestrorum praedictorum, aut alicuius vestrum sive illorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac vobis, in praemissis, efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, vosque illis pacifice gaudere, non permittentes vos desuper per quoscumque, quovis modo, indebite molestari, contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac dictorum Ordinum, etiam iuramento et confirmatione apostolica roboratis, statutis et consuetudinibus, necnon privilegio, quod incipit *Sacer Ordo*, per felicitis recordationis Sixti Papae IV, praedecessorem nostrum, Ordini Carmelitarum concessio, fortassisque post aliis communicato; et quibuscumque aliis privilegiis et indultis apostolicis, illi ac quibuscumque aliis, etiam Mendicantium, Ordinibus, etiam sub quibuscumque¹ et verborum formis, ac cum quibuscumque clausulis et decretis, concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus (tenores illorum, ac si de verbo ad verbum inserti forent praesentibus, pro sufficienter expressis habentes) hac vice specialiter et expresse derogamus; necnon quibuscumque exceptionibus, oppositionibus et appellationibus, forsitan desuper faciendis et interponendis, quae adversus praemissa nullatenus suffragari posse volumus, contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 6. Decernentes praesentium transum-

¹ Sub quibusvis tenoribus etc. legit Ripoll (R. T.).

ptis, manu publici notarii subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eandem prorsus fidem, in iudicio et extra, adhibendam fore, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Bononiae, sub annulo Piscatoris, die xv ianuarii, millesimo quingentesimo trigesimo, pontificatus nostri anno vii.

Dat. die 15 ianuarii 1530, pontif. anno vii.

XXXIV.

Coronatio Caroli V imperatoris in civitate Bononiae, provinciae Lombardiae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Cum proximo februarii mense, celebri Cathedrae Petri die, cui, dispari quidem merito, pari tamen potestate, successimus, dilectus filius noster Wilhelmus, tituli Ss. Ioaannis et Pauli presbyter cardinalis, in cappella palatii civitatis nostrae Bononiensis, quod in praesentiarum habitamus, missarum sacra nostro iussu esset peracturus, et priusquam ad ipsam cappellam accederemus, carissimum in Christo filium nostrum Carolum V, imperatorem semper augustum, nostra ex auctoritate inunxisset, reliquasque caeremonias vetusto more circa id fieri solitas peregisset.

§ 1. Nos, qui postea, iis caeremoniis et actione peractis, cappellam ingressi fuimus, infra ipsarum missarum solennia, regia imperatoriaque insignia eidem Carolo tradidimus, eiusque caput corona ferrea decoravimus.

§ 2. Ab hinc deinde triduum, in ipso scilicet die Matthiae apostoli festo, qui primus dies natalis ipsi Carolo illuxit, cum aurea corona insignire volentes, ex palatio per pensile tabulatum, ob hoc ipsum in-

Fides transumptorum.

Carolus V, de mandato huius Papae, ante missarum solennia, solitus cum caeremoniis, ab venerab. Wilhelmo cardinali inunctus fuit.

Pontifex deinde cappellam ingressus, infra missarum solennia, insigni regia et imperatoria ei tradidit, et corona ferrea coronavit.

Successive altera die, festo S. Matthiae apostoli idem Pontifex, praevia solitis caeremo-

Quibuscumque non obstantibus.

niis, eadem insignia ipsi Carolo contulit, et aurea corona eundem coronavit.

structum, ad ecclesiam S. Petronii accessimus, pontificiam missam celebraturi; et cum ipse Carolus imperator iis omnibus perfunctus esset, quae ad eiusmodi caeremonias exiguntur: primo videlicet ante aram ad hunc usum super tabulato erectam, in canonicum basilicae Principis apostolorum de Urbe per nonnullos eiusdem basilicae canonicos, Bononiae tunc temporis degentes et ibidem praesentes, receptus; deinde oratione una, ad hanc celebritatem accommodata, in ecclesiae huiusmodi foribus per Praenestinum, rursus altera intra ipsas fores per Sabinensem episcopos super caput Caroli alta voce prolatis, idem imperator ad quamdam cappellam diverit, ibi cultu et ornatu diaconorum indutus, et inde ad Sedem pro eo paratam accedens, ibidemque ab episcopo Ostiensi inunctus, ad conspectum nostrum venit. Nos vero missam prosequentes, evangelio latina graecaque lingua nondum enunciato, eadem quae nudius tertius regia imperialiaque insignia imperatori contulimus, annulum in primis eius digito annulari imponentes; deinde ense, adversus fidei hostes ut brandum ¹ ad eius femur accingi fecimus; deinde vero aurea corona eius caput coronavimus, ac postmodum sceptrum, peculiare regibus insigne, ac globum, totius mundi imaginem repraesentans, in eius manu tradidimus, et ad pacis osculum, quae Christus nascens, praedicans, moriens, resurgens ac regnans Ecclesiam suam docuit, admisimus. Quibus rite peractis, ille in solium imperiale dextero lateri nostro pene contiguum sese recepit. Sacrificio deinde absoluto et omnibus, quae veteri ex instituto in huiusmodi coronatione fieri solent, peractis, ad palatium, unde profecti eramus, equo insidentes regressi sumus.

Quae omnia rite et legitime gesta esse Bononiae perinde ac si Romae, Modicae ac Mediolani respective acta essent, declarat;

§ 3. Et ne animis curiosis ambigi posset, an corona ferrea, quae olim Modicensi vel in ecclesia Mediolanensi, et aurea, quae

¹ Cherub. et Rayn. legunt *vibrandum*, loco ut *brandum* (R. T.).

per Romanum Pontificem Romae in dicta Petri basilica exhiberi fuit solita, iam utraque Bononiae, ad supplices imperatoris preces, et ex causis legitimis id suadentibus, per nos exhibita, tantundem virium et stabilitatis obtineat, ac si ambae statutis in locis, more veteri, traditae susceptaeque fuissent, ut hic scrupulus ex animis evellatur, auctoritate apostolica, tenore praesentium declaramus, et ad posteritatem transmitti volumus omnia praemissa, hoc tenore hocque in loco gesta, perinde firma, valida et inconcussa esse et suum robur et stabilimentum obtinere, ac si illa ferrea coronatio vel Modicae vel Mediolani, haec aurea vero, Romae, in dicta basilica, servatis omnibus caeremoniis servari solitis, celebrata factaque fuisset.

§ 4. Sicque per quoscunque iudices et causarum Palatii Apostolici auditores ac S. R. E. cardinales interpretandum, iudicandum ac sententias promulgandas, adempta eis aliter interpretandi, iudicandi et sententiam promulgandi facultate, auctoritate et tenore praedictis decernimus.

Et ita non aliter indicari posse decernit;

§ 5. Supplentes ex certa scientia ac apostolicae potestatis plenitudine omnes et singulos defectus, tam iuris quam facti, si qui forsitan intervenerint in eisdem.

Defectusque omnes supplet;

§ 6. Nos etiam cum eodem Carolo, cum quo alias, felicitis recordationis Leo Papa X, secundum carnem frater patruelis et praedecessor noster, ut regnum Neapolitanum una cum imperio retinere posset, per suas literas dispensavit, pro potiori cautela, ut regnum ipsum Neapolitanum una cum imperio, quoad vixerit, retinere libere et licite valeat, quibusvis constitutionibus ac literis nec non statutis et consuetudinibus apostolicis ac legibus imperialibus ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate et tenore praemissis, de speciali dono gratiae dispensamus.

Ac super re-lentione imperii et Neapolitani regni, quoad ipse Carolus V vixerit, dispensat;

§ 7. Quocirca omnibus christifidelibus, vassallis et subditis praefati imperii, cuius-

Subditisque obedientiam illi praestari iubet.

cumque conditionis existant, etiamsi regali aut pontificali dignitate praefulgeant, in virtute sanctae obedientiae et pro quanto gratiam ostram caram habeant, districte praecipiendo mandamus quatenus praefato Carolo imperatori, ut tenentur, efficaciter pareant et intendant.

Sanctio pontificalis.

Nulli ergo etc.

Datum Bononiae, anno Incarnationis dominicae MDXXX, kalendis martii, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 1 martii 1530, pontif. anno VII.

XXXV.

*Institutio Rotae, ad causas et lites cognoscendas et decidendas, in civitate Perusii, provinciae Aetruviae, in Statu Ecclesiastico*¹.

Clemens Papa VII, dilectis filiis prioribus et communitati civitatis nostrae Perusii, salutem et apostolicam benedictionem.

Civitatis Perusii preces pro institutione Rotae.

Exponi nobis nuper fecistis, per dilectum filium Gulielm. Pontanum, U. L. D., oratorem vestrum, quod si officia praeturae suorumque collateralium, necnon officium iudicis appellationum, bariselli populi nuncupatum, istius nostrae civitatis, cum eorum iurisdictionibus ac salariis et emolumentis, in nova officia quatuor Rotae nuncupata, assensu et auctoritate nostra in civitate erigenda et constituenda transferrentur seu commutarentur, in non mediocrem eiusdem civitatis ac territorii commodum facilioremque iustitiae, absque labis alienius suspicione, administrationem cederet, prout in pluribus aliis civitatibus, in quibus huiusmodi Rotae auditoria instituta fuerunt, idem contigisse experientia docuit.

¹ Studium generale ibidem instituit Clemens V in eius constitutione VI, *Super specula*, tom. IV, pag. 192.

§ 1. Nos igitur, qui civitatem ipsam paternam caritate prosequimur, cupientes ut in solida fide et constantia erga nos et Sedem Apostolicam vos perseveretis, et iustitia istae ministretur, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, officia praeturae suorumque collateralium officialium ac iudicatus appellationum seu barisellatus, cum eorum iurisdictionibus, auctoritate apostolica, tenore praesentium extinguimus et annullamus, eaque, cum eorum et cuiusque ipsorum iurisdictionibus et salariis ac emolumentis solitis et consuetis, in dictum auditorium Rotae ibidem constituendae et non in alios usus convertenda, auctoritate praedicta transferimus et commutamus, salvis et reservatis secretariorum taxis et aliis retentionibus hactenus fieri solitis.

Pontificis concessio et Rotae institutio.

§ 2. Dantes vobis facultatem et auctoritatem, circa ipsius novi officii institutionem, capitula quot et quae decetia, opportuna ac utilia videbuntur, cum praesentia tamen et consensu praesentis et pro tempore existentis venerabilis patris vice-legati, formandi et componendi.

Facultatis et auctoritatis desuper constitutiones formandi.

§ 3. Mandantes eidem vice-legato et aliis officialibus, quovis nomine nuncupatis, ut ea, quae in praemissis fuerint per vos, ut praefertur, statuta et ordinata, inviolabiliter observent et faciant ab aliis observari.

Insuper observantiae eorum.

§ 4. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac dictae praeturae et capitaneatus constitutione, necnon statutis et consuetudinibus dictae civitatis, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Derogatio contrariarum.

Datum Bononiae, sub annulo Piscatoris, die XXVIII martii MDXXX, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 28 martii 1530, pontif. anno VII.

XXXVI.

Confirmatio infeudationis insularum Tripolis, Melitae et Terrae Gaudisii a Carolo, Romanorum imperatore, hospitali Sancti Ioannis Hierosolymitani concessarum ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Procurator. Etsi ex sollicitudinis debito pastoralis, sub Religionis habitu Domino famulantibus quibuslibet, in iis praecipue, per quae eorum profectibus consulatur, nos favorabiles esse deceat atque benignos; fratrum tamen hospitalis Sancti Ioannis Hierosolymitani, qui, crucis munificae suscepto signaculo, circa fidei orthodoxae tuitionem nullis laboribus nullisque corporum parcendo periculis, contra Christi nominis hostes continue pugnare non formidant, Religionem floridam paternis contemplantes affectibus, pro eorum prospero statu, commodo et quiete tanto curiosius manus operarias salutaris provisionis adhibemus, quanto ex illius adversitate futuris eventibus periculosior christiano coetui inferri possit perplexitas, et circa donationem imperialem, pro maris tuitione eis factam, statuta provide et ordinata circa hoc apostolico munimine roborando, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

Carolus V insulas Tripolis, Melitae et terram Gaudisii equilibus Sancti Ioannis Hierosolymitani donavit.

§ 1. Sane, sicut nobis plene innotuit nuper, cum charissimus in Christo filius noster Carolus V, Romanorum imperator semper augustus, qui etiam rex Siciliae existit, pro sua munificentia et pietate ac Religionis hospitalis praedicti devotione, ne dilecti filii Philippus de Villers Lieskadam ², magister, et conventus ipsius hospitalis, qui superioribus annis, expugnata per Turcos, sanctissimi nominis Christi nefandissimos hostes, vi et armis insula Rhodi olim eiusdem hospitalis, insulam ipsam relinquere

coacti fuerunt, amplius per alienas sedes vagari contingeret, sed, pro vetusto eorum more et laudabili consuetudine, locum, ubi contra ipsos fidei hostes, praesertim classe maritima, arma exercere possent, obtinerent, eisdem hospitali ac Philippo, magistro, et conventui civitates, castra et insulas Tripolis, Melitae et Gaudisii infeudum perpetuum, nobile, liberum et francum, sub conditionibus infrascriptis, quas, pro inviolabili observatione per ipsos et magistrum et conventum in statuta et stabilimenta perpetua redigi voluit et mandavit, per has authenticas literas, manu ipsius Caroli imperatoris subscriptas et illius sigillo, quo in regno suo superioris Siciliae utitur, munitas, sub data videlicet vigesimatertia mensis martii proxime praeteriti, donasset et concessisset.

§ 2. Philippus, magister, et conventus praedicti ac baiulivi, priores, praeceptores et fratres dicti hospitalis, in unum, loco et more solitis, in civitate Syracusarum, die vigesimaquinta mensis aprilis proxime praeteriti, congregati et inibi completum consilium in viam generalis capituli celebrantes, visis et perlectis concessione et donatione et literis Caroli imperatoris, huiusmodi donationem ipsam invicem inter eos habito maturo et deliberato consilio, de eorum certa scientia acceptantes et approbantes, ac praemissis stare volentes, sauxerunt, statuerunt, stabilierunt et ordinarunt quod magister pro tempore existens dicti hospitalis et praedicti conventus huiusmodi feudum ab ipso Carolo imperatore, tamquam rege Siciliae, et ipsius successoribus in eodem regno pro tempore regnantibus, sub censu dumtaxat unius falconis seu accipitris, quolibet anno in die celebratis Omnium Sanctorum, per personam seu personas ad id sufficienti mandato suffultas, in manibus vice-regis seu locumtenentis, qui tunc ipsius regni Siciliae administrationem et regimen obtineret, in

Magnus magister et fratres in capitulo generali, habito Syracusis, huiusmodi donationem acceptant cum conditionibus expressis in literis Caroli.

Census annuus Caroli eiusque successoribus Siciliae regibus persolvendus.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic. ² Accuratius *Falliers de l'Isle-Adam* (n. r.).

signum verae recognitionis dicti feudi praesentandi, recognoscere deberent et tenerentur; ac, mediante censu praedicto, immunes et exempti remanerent et esse censerentur a quocumque alio militari servitio de iure debito et per vassallos praestari solito. Eiusque feudi investitura in quemlibet novae successionis casum renovari et expediri deberet iuxta dispositionem iuris communis.

In iuramentum a quolibet magno magistro praestandum favore Caroli:

§ 3. Ac pro tempore existens magister hospitalis huiusmodi, pro se et universo Ordine, in huiusmodi recognitione et investitura, iuramentum quod ex huiusmodi civitatibus, castris, locis et insulis non patietur nec permittet fieri damnum aut praedicium vel offensam regnis, dominiis et subditis ipsius Caroli imperatoris eiusve in dicto regno successorum, per mare seu per terram, nec auxilium seu favorem praestare iis damnum inferenti seu inferre volenti, sed potius omni conatu id avertere curabunt. Et si quisquam ex subditis dicti regni Siciliae reus criminis capitalis seu de tali crimine inculpatus se absentaverit, et ad huiusmodi insulas et loca infeudata aufugerit, dum pro parte vice-regis dicti regni pro tempore existentis requisiti forent, deberent et tenerentur taliter aufugientes expellere ac penitus eiicere, exceptis tamen illis, qui aut laesae maiestatis aut haeresis rei dicerentur, quos non eiicere, sed ad omnem ipsius vice-regis requisitionem capere, atque captivos eidem vice-regi remittere tenerentur.

In iuramentum a iustis ecclesiae Melitensis qualesque Caroli reservatum.

§ 4. Quodque iuspatronatus ecclesiae Melitensis remaneat, prout est, dispositioni et praesentationi ipsius Caroli imperatoris et eorum in regno Siciliae successorum; ita tamen quod, post obitum dilecti filii Balthassaris Malikiuk ¹, ipsius Caroli imperatoris vice-cancellarii ad eandem ecclesiam novissime praesentati, seu in quocumque alium vacationis casum

¹ Balthassar Waltkirch, die 15 iulii episcopus Melitensis creatus, eodem anno obiit. antequam sedem visitasset (n. T.).

deinceps sequuturum, magister et conventus praedicti haberent nominare, pro vice-rege dicti regni Siciliae, tres personas eiusdem hospitalis, quarum una saltem sit et esse deberet ex subditis Caroli imperatoris seu suorum in dicto Siciliae Ulterioris regno successorum praedictorum, idoneas et sufficientes ad ipsam pontificalem dignitatem exercendam, ex quibus tribus sic nominandis, Carolus imperator seu eius in dicto regno successores praesentaret et praesentare deberet ad dictam ecclesiam eum, quem idoneiorem indicaret.

§ 5. Cui quidem promoti tenerentur magister et conventus praedicti magnam crucem concedere, ac eum ad consilium dicti Ordinis cum prioribus et baiulivis admittere.

Episcopo magna crux concedenda.

§ 6. Et insuper, cum admiratus ipsius Religionis ex lingua et natione italica esse debeat, congruum censuerunt ut is, qui eius vices geret, dum absentiae seu impedimenti locus occurrerit, si aequè idoneus reperiretur, eiusdem linguae ac nationis existat; stabilieruntque quod haberetur deinceps ratio, ut, data paritate idoneitatis, potius ad id munus eligi deberet, qui eiusdem nationis et linguae idoneus indicaretur, aut alias talis sit, qui officium suum exerceret, nullique suspectus censeretur; quae quidem tria superius descripta statuta et stabilimenta ac omnia et singula in eisdem ac etiam in dictis literis Caroli imperatoris praedicti contenta, praedicti magister, baiulivi, priores, praeceptores et fratres, ad id legitime et more solito consilium completum in vim capituli congregati, ex eorum mera, pura et libera voluntate, communi suffragio, nemine discrepante, pro vetusto et consueto eorum more et consuetudine, manibus super crucem habitus inpositis, solemniter promiserunt et iuravit pro se et successoribus suis inviolabiliter obser-

Nonnulla statuta edita ut confirmata in eodem capitulo favore nationis Italicae.

vare, tenere et custodire, ac ab aliis custodiri perpetuo facere et mandare, sicut ac prout praemissa omnia et singula in dictis tribus capitulis, statutis et literis continentur, praecipientes universis et singulis dicti hospitalis fratribus, quaecumque auctoritate, dignitate officioque fungentibus, praesentibus et futuris, in virtute sanctae obedientiae, ne contra decretum, constitutionem, approbationem et sanctionem huiusmodi aliquatenus facere vel venire praesumerent, sed eas inviolabiliter observare studerent, prout in Caroli imperatoris ac magistri et conventus literis huiusmodi dicitur plenius contineri.

Clemens Caroli literas, acceptionem m. magistri statutaque capituli confirmat.

§ 7. Cum autem, sicut nos, qui, in minoribus constituti, Religionem ipsam professi fuimus, et illius protectionem, ad cardinalatus honorem electi, suscepimus, plene novimus, iuxta formam et tenorem statutorum et stabilimentorum dicti hospitalis, similia statuta et stabilimenta perpetua, aliter quam in supremo et completo eiusdem Religionis generali capitulo, fieri nequeant: nos, qui eandem Religionem specialis dilectionis affectu ex visceribus charitatis prosequimur et prosequuturi sumus, attendentes capitulum generale tunc celebrari non potuisse, et ne propterea per ipsos magistrum et conventum, ut praefertur, statuta et stabilita ullo unquam tempore infringi possint, sed ut veram obtineant roboris firmitatem providere, ac eorundem magistri et conventus commoditati super his salubriter consulere volentes; ipsosque magistrum et conventum ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et aliis poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum harum duntaxat consequendum, absolventes et absolutos fore censentes; necnon singularum literarum praedictarum universos tenores, ac si de verbo

ad verbum insererentur, pro sufficienter expressis habentes, motu proprio, non ad ipsorum magistri et conventus vel aliorum super hoc nobis oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, per magistrum et conventum praefatos, ut praefertur, statuta, stabilita et ordinata ac desuper confectas literas huiusmodi, necnon omnia et singula in eis contenta ac inde sequuta quaecumque, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus, illisque perpetuae firmitatis robur adiicimus; necnon celebrationis capituli generalis, omnesque et singulos alios iuris et facti ac solemnitatum forsitan omissarum defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplemus; necnon ea vim validi contractus inter Carolum imperatorem ac magistrum et conventum praefatos, statutique perpetui obtinere, et inviolabiliter per modernum et pro tempore existentem magistrum et conventum ac baiulivos, priores, praeceptores et fratres hospitalis huiusmodi observari, et sic per quoscumque indices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et interpretari debere; ac quidquid secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decrevimus.

§ 8. Quocirca venerabilibus iudicibus nostris Messanensi, Panormitano, archiepiscopis, et Vigornienti episcopo per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut eorum unus, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quotiens, pro parte pro tempore existentis magistri et conventus, requisiti fuerint, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio

Dati exequutores harum literarum.

assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos, quos ipsae praesentes concernunt, illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper, contra praesentium tenorem, quomodolibet molestari, contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derogatio con-
trariorum.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac dicti hospitalis, iuramento ac confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, stabilimentis, statutis, usibus et naturis; necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis eidem hospitali et magistro pro tempore esistenti et conventui praefatis per quoscumque Romanos Pontifices, etiam praedecessores nostros, et Sedem Apostolicam, etiam ad instantiam imperatoris, regum et aliorum principum, ac etiam motu et scientia similibus, etiam consistorialiter, sub quibuscumque tenoribus et formis, tam sub plumbo quam in forma brevis, etiam per modum statuti perpetui ac cum quibusvis, etiam derogatoriis, clausulis, irritantibusque et aliis, etiam vim contractus inducentibus, decretis ac etiam quibusvis iustissimis causis, etiam iteratis vicibus concessis et approbatis et innovatis; quibus, etiamsi quod illis nullatenus aut etiam praetextu clausulae implicitae derogationis latissime extendendae, aliasque in supplicationibus desuper signatis expressa fuerit, ac nonnisi modo et forma in eis expressis derogari possit, et, si derogaretur, derogationes ipsae et inde secuta quaecumque nullius sint roboris vel momenti, nec derogatum esse censeatur, nisi derogatio ipsa eisdem magistro et conventui per trinas literas apostolicas in forma brevis, cum certi temporis intervallo, intimata fue-

rit: quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa mentio habenda aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissis ac forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice duntaxat et expresse derogamus, contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 10. Ceterum, quia difficile foret praesentes literas ad quaeque singula loca, in quibus expediens foret, deferre, volumus et dicta auctoritate decernimus quod transumptis dictarum literarum, manu notarii subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Transumptio-
rum fides.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo, kalendis maii, pontificatus nostri anno vii.

Dat. die 1 maii 1530, pontif. anno vii.

XXXVII.

*Filii presbyterorum, ex fornicatione nati, beneficia ecclesiastica, per eorum patres obtenta, minime obtinere possint*¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad canonum conditorem non est du-
bium pertinere, cum statuta a se vel

Causa huius
prohibitionis.

¹ Ampliorem dispositionem in hoc habes in Concilio Tridentino, sess. xxv, *De Reform.*, cap. 15.

praedecessoribus suis ad animarum christifidelium salutem edita, propter eorum abusum, qui, successu temporum, malitia hominum succrescente, magis in dies dignoscitur obesse quam prodesse animadvertit, ne ulterius obesse valeat providere. Sane, postquam felicitis recordationis Alexander Papa III, praedecessor noster, filios, praesertim sacerdotum, in ecclesiis paternis succedere prohibuerat, easque nihilominus, media intercedente persona, filios ipsos habere disposuerat, cum passim sacerdotes, ut ecclesiis suis eorum filii potirentur satagentes, in Alexandri praedecessoris huiusmodi dispositione confisi, ecclesias suas, quas ad eorum pervenire filios constituebant, in favorem personarum, quae ecclesias ipsas, etiam illarum possessione non habita, in ipsorum resignantium filios, ex fornicatione genitos, illico mox resignare; ipsique filii ecclesias ipsas, dispensatione super defectu natalium, queni, ex dictis sacerdotibus resignantibus geniti, patiebantur, etiam patris nomine expresso, obtenta, consequi hactenus consueverint, profecto perniciosum semper et abominabile ac in gravem divinae Maiestatis offensam tendere, videlicet quod ipsi presbyteri eorum crimen, quod erat occultum, non sine turpitudine, ob inordinatum spuriorum filiorum amorem, detegere non erubescerent.

§ I. Iudicavimus propterea quod, ubi Prohibitio de tempus, quod omnia palam facit, et praesentium ratio, quid in futurum cavendum sit admonet, merito admonemur; et, ad tollendum huiusmodi abusum, necessarium arbitrati sumus eiusdem Alexandri praedecessoris canonem corrigere, potius quam talia, cum tanto hominum scandalo, tollerare. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio et unanimi consensu, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus et ordinamus quod de cetero filii presbyterorum, ex fornicatione nati, ecclesias cathedrales, etiam metropolitanas, ac monasteria, quibus co-

rum patres praefuerunt, seu illa et illas dignitates, etiam maiores et principales, personatus, administrationes et officia, etiam curata et electiva, et alia quaecumque beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, quae presbyteri et clerici ac religiosi eorum patres in titulum vel commendam aut administrationem, ad tempus seu in perpetuum, aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quomodo obtinere possint, nec cum eis super hoc dispensare intendimus. Et si quas dispensationes per nos concedi contigerit, tanquam per praecurriculum et contra mentem nostram concessas, eis nullatenus suffragari, talesque dispensationes nostris volumus exultare¹ temporibus; et, quod nobis² non patimur, nostris successoribus indicamus.

§ 2. Non obstantibus praefati Alexandri praedecessoris et alius constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrariorum.

§ 3. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu alicuius notarii publici subscriptis, etc.

Fides transumptorum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo, tertio nonas iunii, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 3 iunii 1530, pontif. anno VII.

XXXVIII.

Approbatio gratiarum et privilegiorum Ordinis fratrum ac monialium Beatae Mariae de Monte Carmelo, et concessio quorumcumque aliorum indultorum omnibus aliis Ordinibus concessorum et concedendorum; et indulgentiarum largitio pro confratribus utriusque sexus confraternitatum institutarum in loco dicti Ordinis 3.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex elementi Sedis Apostolicae provisione, necnon personarum Deo devota-

Exordium.

¹ Legendum forsitan *exultare* (R. T.). ² *Licere* addit Cherub. (R. T.). ³ De hoc Ordine plene dixi ad constitutionem LXXVIII Honorii III, *Ut virendi*, tom. III, pag. 415.

rum, sub Religionis iugo et regulari castimonia Domino militantium, pia devotione provenire dignoscitur ut Romanus Pontifex, quandoque per praedecessores suos Romanos Pontifices, pro personarum earundem ac illorum locorum felici successu et quiete ac christifidelium piis operibus vacantium animarum salute, concessa approbet et innovet, ac innovata communiat, et alia de novo concedat, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

§ 1. Sane, pro parte dilectorum filiorum Nicolai Audet, generalis, ac provincialium et priorum domorum Ordinis Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo, necnon confratrum utriusque sexus confraternitatum in ecclesiis domorum eiusdem Ordinis institutarum, nobis nuper exhibita petitio continebat quod alias felicitis recordationis Ioannes XXII et Alexander V, Romani Pontifices praedecessores nostri, universis et singulis christifidelibus, qui confraternitatem de Monte Carmelo ingredi, seu confratrum confraternitatum huiusmodi numero adscribi, ipsiusque Ordinis statuta observare, ac habitum dicti Ordinis deferre, seque fratres et sorores dicti Ordinis appellare, ita quod si mulier virgo castitatem, vidua vero continentiam, coniugata tamen matrimonii iura, prout sancta Ecclesia praecipit, tempore earum ingressus inviolabiliter servare velle promitterent et observarent, tertiam partem suorum peccatorum in Domino relaxarunt; ac ipsa gloriosissima Dei genitrix semper virgo Maria, ipsorum confratrum seu religiosorum ac sororum animas, post eorum transitum, suis intercessionibus continuis piis suffragiis et speciali protectione adiuvabit. Quodque confratres ipsi gratiarum earundem praedecessorum participes fieri volentes, horas canonicas, iuxta formam ab Alberto patriarcha dicto Ordini concessam et ordi-

natam, recitare; ignari vero literarum, diebus, quibus sancta Ecclesia ieiunare praecipit, ieiunare, necnon quarta feria et sabbato toto tempore vitae eorum, praeterquam die qua aliqua ex feriis praedictis Nativitatem Domini nostri Iesu Christi occurrere contigerit, a carnibus abstinere deberent.

§ 2. Ac etiam nonnulli alii Romani Pontifices, etiam praedecessores nostri, quamplura et diversa privilegia, immunitates, exemptiones, praesertim quartam funeralium presbyteris saecularibus non solvendi, ac indulta, indulgentias et peccatorum remissiones ac gratias dicto Ordini, illiusque fratribus, monialibus, sororibus et utriusque sexus personis ac monasteriis monialium et domibus sororum eorumque ecclesiis et locis quibuscumque, etiam per modum extensionis seu communicationis, ac alias concesserunt, prout in diversis eorumdem praedecessorum literis desuper confectis dicitur plenius contineri.

§ 3. Quare, pro parte generalis, provincialium, priorum, utriusque sexus confratrum praedictorum, asserentium, refrigerante in dies fidelium devotione, domus fratrum et sororum et monasteria huiusmodi non modica reparatione indigere, et propterea fideles ipsos ad temporalia bona pro huiusmodi reparatione concedenda spiritualibus domis et gratiis invitare oportere, ac ad id inducere necesse fore, nobis fuit humiliter supplicatum ut privilegia, indulta, immunitates, exemptiones et gratias ac alia praedicta approbare et innovare, et inviolabiliter observari mandare, illaque, pro potiori cautela, denovo concedere, de benignitate apostolica dignaremur.

§ 4. Nos igitur dicti Ordinis, quem praeceteris in visceribus gerimus charitatis, prosperum et tranquillum statum ac animarum salutem paterno zelantes affectu,

Quodque alii etiam Pontifices fratribus et sororibus dicti Ordinis plura privilegia dediderunt.

Supplicavit Ordo pro confirmatione dictorum privilegiorum.

Hic ideo Pontifex illa innovat, et observari mandat;

Exponitur Papae quod Ioannes XXII et Alexander V indulgentias concesserunt intransitibus confraternitatis institutis in locis Ordinis;

huiusmodi supplicationibus inclinati, Ioannis et Alexandri ac aliorum praedecessorum literas, ac per eosdem praedecessores, omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, etiam non solvendi quartam funeralium presbyteris saecularibus (quoad fratres domorum in possessione quartam ipsam non solvendi existentes dumtaxat) ¹, ac indulta, indulgentias, citra plenarias, peccatorum remissiones et gratias Ordini et illius fratribus, monialibus, sororibus et utriusque sexus confratribus et personis, domibus, monasteriis, ecclesiis et locis quibuscumque, etiam per modum extensionis seu communicationis et alias quomodolibet, etiam per nos et Sedem Apostolicam, concessa, quorum omnium tenores praesentibus pro sufficienter expressis et insertis haberi volumus, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et innovamus, ac perpetuae firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari debere.

Privilegiaque
cuiuscumque al-
terius Ordinis ei
tribuit.

§ 5. Ipsosque fratres, moniales, sorores, personas, monasteria, domos et ecclesias et alia loca huiusmodi omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, indultis, indulgentiis (citra tamen plenarias), peccatorum remissionibus et gratiis, quibusvis congregationibus dicti et aliorum Ordinum, etiam Mendicantium, fratribus et personis ac confraternitatibus suae professioni non contrariis, aliisque Ordinibus quibuscumque, etiam non Mendicantium, quomodolibet concessis et concedendis in genere, uti, frui et gaudere posse atque debere in omnibus et per omnia, perinde ac si eis concessa fuissent, decernimus.

Et de novo
concedit;

§ 6. Necnon, potiori pro cautela, ea omnia etiam de novo concedimus.

Fratres eximit
a iurisdictione
inquisitorum;

§ 7. Ipsiusque Ordinis fratres ab inquisitoribus haereticae pravitatis penitus eximimus, et sub nostra ac dictae Sedis protectione suscipimus, ac eisdem inqui-

sitoribus, sub excommunicationis latae sententiae et officiorum suorum privationis poenis, districte inhibemus ne de dictis fratribus, etiam ratione criminis haereticis, quoquo modo se intromittere praesumant. Decernentes irritum et inane quidquid per eos scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 8. Omnibusque et singulis utriusque sexus confratribus et cuilibet eorum aliquem presbyterum idoneum saecularem vel cuiusvis Ordinis, etiam Mendicantium et de Observantia, regularem, in suum possint eligere confessorem, qui, vita eis comite, eos et eorum quemlibet a quibusvis, etiam maioris excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa pro tempore latis, et quibusvis, etiam pro tempore, irretiti fuerint, etiam si illorum absolutio Sedi praedictae specialiter vel generaliter (praeterquam per literas in Coena Domini legi solitas) reservata foret, ac quorumcumque votorum et iuramentorum necnon Ecclesiae praeceptorum transgressionibus; periuriorum, simoniae et homicidii mentalis vel casualis reatibus; manuum violentarum in quasvis personas ecclesiasticas, non tamen episcopos vel eorum superiores, de praeterito iniunctionibus; ieiuniorum, horarum canonicarum, divinorum officiorum ac poenitentiarum iniunctionum in toto vel in parte omissionibus, omnibusque aliis eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam talibus propter quae Sedes praedicta merito consulenda foret, in casibus dictae Sedi qualitercumque reservatis (exceptis contentis in dictis literis Coenae Domini), semel in vita et in mortis articulo; de aliis vero dictae Sedi non reservatis casibus, toties quoties opportunum fuerit, eorum confessionibus dili-

Confratribus
autem dat la-
cultatem eli-
gendi confes-
sore, qui eos
absolvant etc.;

¹ Videsis Conc. Trid., sess. xxv, *De Reform.* cap. xiii (R. T.).

genter auditis, absolvere, illisque pro commissis poenitentiam salutarem iniungere. Vota vero visitationis quaecumque (ultramarino, linnium beatorum Petri et Pauli apostolorum de Urbe ac Sancti Iacobi in Compostella, necnon Religionis et castitatis votis duntaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare, et instrumenta quaecumque, sine tertii praeiudicio, relaxare; ac omnium eorum peccatorum, semel in vita et in mortis articulo, ut praefertur, etiam si tunc non subsequatur, plenariam remissionem et absolutionem, auctoritate apostolica impendere possit.

Utendique altari portatili, in quo celebretur etiam tempore interdicti I;

§ 9. Liceatque omnibus et singulis utriusque sexus confratribus praedictis et cuilibet eorum habere altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo, in locis ad hoc congruentibus et honestis, etiam non sacris, et quavis, etiam apostolica, auctoritate interdictis seu tempore cessationis a divinis, dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto seu cessationi, et per eos non stet quominus pareatur apostolico interdicto. etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem seu circa meridiem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, in eorum praesentia, clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis et submissa voce, missas et alia divina officia per sacerdotes saeculares vel regulares huiusmodi celebrare, ac quocumque tempore Eucharistiam et alia sacramenta ecclesiastica a quocumque maluerint presbytero idoneo, et ubicumque, sine rectoris parochialis ecclesiae praeiudicio, recipere et administrare libere et licite valeant. Et si contingat eos vel eorum aliquem tempore interdicti huiusmodi ab humana decedere, corpora eorum ecclesiasticae, cum aliqua honesta tamen funerali pompa, tradi possint sepulturae.

1 Circa observantiam interdicti, attende Concil. Trid., sess. xxv, *De Regular.*, cap. 12.

§ 10. Quodque singulis quadragesimalibus et aliis cuiuslibet anni temporibus et diebus stationum basilicarum et ecclesiarum almae urbis Romae, extra illius muros unam vel duas ecclesias, aut unum, duo vel plura altaria in partibus illis, ubi eos sen eorum aliquem residere sen quo declinare contigerit, quas vel quae ipsi vel quilibet eorum duxerint eligendas vel eligenda, devote visitando, tot et singulas ac similes indulgentias et peccatorum remissiones consequantur, quas consequerentur, si singulis diebus easdem singulas dictae urbis et extra eam ecclesias pro stationibus huiusmodi deputatas personaliter visitarent.

Stationes etiam ecclesiarum Urbis

§ 11. Insuper etiam omnibus utriusque sexus christifidelibus, qui pro monasteriorum et domorum reparatione ac fratrum huiusmodi sustentatione manus porrexerint adiutrices, ut supradictas indulgentias consequi possint et consequantur; omnibus vero et singulis aliis christifidelibus utriusque sexus, qui dictum Ordinem illiusque domos et monasteria, fratres, sorores, moniales huiusmodi suis eleemosynis et subsidiis pro tempore inveniunt et manutenuerint, ut ipsi et quilibet eorum omnium precum, suffragiorum, eleemosynarum, ieiuniorum et orationum, missarum, horarum cononicarum, disciplinarum, peregrinationum et ceterorum spiritualium bonorum, quae pro tempore in universali sacrosanta Ecclesia militante fiunt, in perpetuum participes fiant, et omnibus eius meritis gaudeant; ac omnibus aliis, qui gratis eorumdem confratrum gaudere voluerint, aliquam eleemosynam sive caritatem, prout eis ac praesidentibus confraternitatum huiusmodi visum fuerit, dando et largiendo, gratiarum huiusmodi participes fiant, indulgemus.

Indulgentias concedit omnibus eleemosynas dantibus pro reparatione monasterior. etc.;

§ 12. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac dicti Ordinis statutis et consuetudinibus, etiam

Confratres de rogati;

iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate roboratis, necnon privilegiis et indultis et literis apostolicis per quoscunque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos et Sedem praedictam, etiam motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine et cum quibusvis irritativis, annullativis, cassativis, revocativis, modificativis, praeservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis, mentis attestativis ac derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries, concessis et confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et individua ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quaevis alia expressio habenda aut exquisita forma servanda forent, et in eis caveatur expresse quod illis nullatenus derogari possit, illorumque omnium, necnon quarumcunque, etiam in forma brevis, literarum, occasione praemissorum quomodolibet confectarum, et quorumcunque in eis contentorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos et formas ad id servadans pro individuo servatas habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter et expresse derogamus, necnon omnibus illis quae praefati praedecessores in eorum literis voluerunt non ob stare, ceterisque contrariis quibuscunque.

§ 13. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu alicuius publici notarii subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in iudicio et extra adhibeatur, quae praesentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo, pridie idus augusti, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 12 augusti 1530, pontif. anno VII.

XXXIX.

Approbatio statutorum et ordinationum pro bono regimine collegii artium et medicinae magistrorum almae Urbis, cum praefinitione facultatum protomedici circa aromatariorum examen et medicinalium admissionem ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In supernae dignitatis culmine, meritis licet imparibus, disponente Domino, constituti, ad ea per quae cunctorum fidelium, praesertim nobis immediate subiectorum, profectui, ac non solum animarum sed etiam corporum saluti valeat salubriter provideri, libenter intendimus; ac iis, quae propterea provide statuta et ordinata comperimus, ut illibata persistent, cum a nobis petitur, apostolici muniminis praesidium propensius impartimur.

§ 1. Dudum siquidem postquam felicis recordationis Sixto Papae IV, praedecessori nostro, pro parte tunc priorum et consiliariorum collegii artium et medicinae magistrorum almae Urbis nostrae, exposito quod, ad obviandum erroribus, qui in arte praedicta committebantur a plerisque, qui sibi nomen medici usurpabant, et periculis quae sequi poterant et sequebantur saepissime mortis, praesertim corporum humanorum, olim fuerat in dicto collegio proinde ordinatum quod curam masculus aut foemina christianus

Proemium.

St. tuum a collegio medico-
rum ne quis curam aliquam suscipiat corporis humani, nisi prius sit rite probatus ab eodem collegio, sub poena 25 ducatorum.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

aut iudaens, nisi magister vel licentiatuſ in medicina foret, vel ſaltem a priore dicti collegii generali protomedico et eius conſiliariis examinatuſ, et pro perito in arte praedicta approbatus exiſteret, aude- ret humano corpori mederi in phyſica et chirurgia, in terris et dominiis ſanctae Romanae Eccleſiae: et qui contra huius- modi ſtatutuſ et conſtitutionem faceret, plecteretur, pro qualibet vice, in ducatiſ vigintiquinque, quorum una accuſanti, etiam ſecreto; alia officiali, qui execu- tionem faceret; reliqua tertia partes col- legio praedicto applicarentur.

Conſtituitur a
Sixto IV.

§ 2. Dictuſ praedeceſſor, tunc prioris, conſiliariorum et collegii eorundem ſup- plicationibus inclinatuſ, ordinationem huiusmodi per quaſdam obſervari manda- verat.

Statuit idem
Pontifex ut aro-
matarii quoque
priſ probaren-
tur examine ab
Urbiſ protome-
dico.

§ 3. Per eundem praedeceſſorem ac- cepto quod, ad obvianduſ periculis, non ſatis erat examinare medicos, niſi etiam aromatarii, qui eiſ etiam neceſſaria mi- niſtrabant, examinarentur, et eorum ſim- plicia compositaque medicinalia conſide- rarentur; idem praedeceſſor, motu pro- prio, per alias ſuaſ literaſ ſtatuit quod nulluſ aromatuſ aut quiſpiam aliuſ ex tunc de cetero, tam in Urbe quàm aliis civitatibus, terris et locis, ſibi et ſanctae Romanae Eccleſiae mediate vel imme- diate ſubiectis, ſiruppoſ et medicinaſ, electuaria et alia medicinalia ſimplicia vel composita humanis corporibus exhi- benda parare vel tenere praesumeret, niſi per eundem priorem et protome- dicuſ vel aliuſ, cui ipſe protomedicuſ in hoc vices ſuaſ duceret committendaſ, examinatuſ diligenter, idoneuſ repertuſ foret et approbatus, ac ſuiſ ſimplicibus et compositis exhibendis ab eodem pro- tomedico deſuper licentiam habuiſſet. Qui vero, abſque licentia huiusmodi, aro- matariae medicinaliſ exercitio ſe inge- rere, aut ſimplicia vel composita, per

eundem protomedicuſ non approbata, tenere vel in medicinaſum compositi- bus inmiſcere praesumeret, totieſ quo- tieſ id faceret, ſimilem poenam viginti- quinque ducatorum, ut praefertur appli- candorum, eo ipſo incurreret, ſtatuit et perpetuo obſervari mandavit, prout in eiſdem literiſ pleniuſ continetur.

§ 4. Cum autem, ſicut exhibita nobiſ nuper pro parte dilectorum filiorum mo- dernorum prioris et conſiliariorum peti- tio continebat, ipſi moderni prior et con- ſiliarii, pro ſalubriori artiſ huiusmodi exercitio, matura deſuper inter eoſ deli- beratione habita, nonnulla ſtatuta et ordi- nationeſ, inter cetera, modum eligendi priorem et protomedicuſ, conſiliarioſ et ſyndicoſ ac numerum magiſtrorum ipſiuſ collegii, ne non poteſtatem collegii prio- riſ et protomedici, etiam inter magiſtroſ; et quoad aromatarioſ, cancellarioſ, notarioſ et mandatarioſ eiſdem collegii officia, ne non modum ad magiſterii graduſ promovendi et magiſtroſ approbandi ac inſignia dandi et iuramenta per protome- dicuſ, conſiliarioſ et graduandoſ prae- ſtanda, ne non votum doctorum collegii huiusmodi dandi et emolumenta perci- piendi, ne non maloſ aromatarioſ caſti- gandi, ac quibuſ humana corpora curare liceret, et alia debitum exercitium artiſ huiusmodi concernentia et diſponentia, et alia ſalubria et honeſta fecerunt et edi- derunt, prout in eiſdem ſtatutiſ, quae in Camera Apoſtolica inſpici et diligenter examinari, ac quorum tenoreſ de verbo ad verbum inſeri ſecimus, pleniuſ conti- netur.

Deinde condi-
tae leges non-
nullae a dicto
collegio ſuper
facultatib. pro-
tomedici etc.

§ 5. Quare, pro parte eorundem mo- dernorum prioris et conſiliariorum nobiſ fuit humiliter ſupplicatuſ ut ſtatutiſ huiusmodi, pro illorum ſubiſtentia firmiori, robuſ apoſtolicae confirmationiſ adſicere ac aliaſ in praemiſſiſ opportune provi- dere de benignitate apoſtolica dignare- mur.

Ea confirmari
petitum a Cle-
mente.

Praestat Cle-
mens.

§ 6. Nos igitur, quicunctorum, praesertim nobis subditorum, animarum salutem sinceris desideramus affectibus, modernos priorem etiam consiliarios praedictos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, tam per Sixtum praedecessorem quam modernos priorem et consiliarios praedictos, ut praefertur, edita statuta et ordinationes praedicta, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et confirmamus, ac illis perpetuae firmitatis robur adiicimus, et ea in omnibus et per omnia firmiter observari debere decernimus, omnesque et singulos iuris et facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplemus.

Dati exequu-
tores harum li-
terarum.

§ 7. Et nihilominus praemissa omnia, prout per Sixtum praedecessorem ac modernos priorem et consiliarios praedictos statuta et ordinata fuerunt, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo statuimus et ordinamus, decernentes irritum et inane, si secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignorenter, contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis praesidentibus et clericis dictae Camerae, nunc et pro tempore existentibus, per apostolica scripta mandamus quatenus praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte ipsorum modernorum et pro tempore existentium priorum et consiliariorum collegii huiusmodi desuper fuerint requisiti, solemni publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, con-

tradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 8. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac dictae Urbis, inraumento, confirmatione apostolica aut quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque.

Contrariatelo-
luntur.

Nulli ergo etc.

Clausulae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo, sexto idus septembris, pontificatus nostri anno vii.
Dat. die 8 septembris 1530, pontif. anno vii.

XL.

Facultas militum et fratrum militiae Sancti Iacobi de Spatha testandi ac de eorum bonis disponendi ².

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ex apostolicae benignitatis officio, cunctorum fidelium, praesertim sub Religionis habitu militantium, circa dispositionem bonorum, quae viventes possident, honestis desideriis, quantum cum Domino possumus, libenter annuimus.

Prooemium.

§ 1. Sane, carissimus in Christo filius Carolus, Romanorum imperator semper augustus, qui etiam Castellae et Legionis ac Aragoniae rex et militiae Sancti Iacobi de Spatha, sub Regula S. Augustini canonicorum regularium, perpetuus administrator, in spiritualibus et temporalibus, per Sedem Apostolicam deputatus existit, suo ac dictorum filiorum de Veles, Conchensis dioecesis, et S. Marci Legionis prio-

Præceptores
et fratres mi-
litiae S. Iacobi
de Spatha de
eorum bonis
certo modo dis-
ponere possunt.

¹ Legendum putamus anno vii (R. T.). ² De hac militia et eius privilegiis notavi supra ad constit. iv, *Dum intra* Hadriani VI. pag. 13.

ratum priorum necnon fratrum eiusdem militiae nomine, nobis nuper exposuit quod, licet illius statuta et stabilimenta dictae militiae ac illi concessa privilegia et indulta apostolica praeceptores et fratres milites eiusdem militiae, de bonis sibi a Deo collatis ac propria cuiuslibet ipsorum industria, tam ex praeceptoriiis quam ex parochialibus ecclesiis, cappellaniis et aliis beneficiis ipsius militiae acquisitis, certis modo et forma in illis expressis, de licentia magistri eiusdem militiae sive suorum superiorum, testari et de illis disponere possint.

§ 2. Tamen cum fratres clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes dictae militiae forsitan in ipsis statutis et stabilimentis ac privilegiis et indultis expresse non nominentur, ipsi fratres clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes, dubitantes se eisdem statutis et stabilimentis ac privilegiis et indultis gaudere posse, in capitulo generali praefatae militiae in oppido Vallisoleti, Palentinae diocesis, novissime celebrato, eidem Carolo imperatori et administratori, tunc in imperatorem electo, humiliter supplicarunt ut liceret a Sede Apostolica licentiam et facultatem de bonis sibi a Deo collatis et sua industria acquisitis testandi impetrare; et praefatus Carolus imperator, administrator, habita desuper cum prioribus dictae militiae et aliis eiusdem consiliariis matura deliberatione, eisdem fratribus clericis non conventualibus seu pro conventualibus non deservientibus, sub conditionibus ac modo et forma infrascriptis, a dicta Sede Apostolica facultatem testandi huiusmodi petendi et obtinendi facultatem concessit.

§ 3. Quare dictus Carolus imperator, suo ac priorum et fratrum militiae huiusmodi nominibus praedictorum, nobis humiliter supplicavit ut eisdem fratribus clericis non conventualibus seu pro conventualibus non

deservientibus, de bonis suis, ut praefertur, testandi licentiam concedere, ac alias in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 4. Nos igitur priores et fratres clericos non conventuales seu pro conventualibus non deservientes praefatos ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis etc., huiusmodi supplicationibus inclinati, de Veles et Sancti Marci prioratum praedictorum prioribus nunc et pro tempore existentibus et cuilibet eorum, ut de consilio alicuius ex antianis monasterii in quo dicti fratres clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes professionem emiserint, eisdem fratribus clericis non conventualibus seu pro conventualibus non deservientibus licentiam et facultatem de quibuscumque bonis per eos, tam ratione prioratum aliorumque beneficiorum quorumcumque, pariterque saecularium, aut aliorum quam dictae militiae Ordinum, quam alias undecumque sua industria licite acquisitis testandi et de illis disponendi, sic tamen quod quilibet ex eisdem fratribus non conventualibus seu pro conventualibus non deservientibus, universorum bonorum, iurium, actionum et pertinentiarum suarum singulis annis alteri de Veles et Sancti Marci prioribus pro tempore existentibus inventarium dare teneantur. Necnon quod licentia huiusmodi testandi, per eosdem priores concedenda, per triennium et non ultra duret; quo elapso, ipsi fratres clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes licentiam huiusmodi de novo repetere singulis trienniis teneantur. Et si ex negligentia seu malitia fratres ipsi clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes, inventarium bonorum suorum, ut praefertur, dictis prioribus dare neglexerint aut recusaverint, licentia huiusmodi per eos obtenta ac inde sequuta nullius sint roboris vel momenti, neque in aliquo

Hic modo Pontifex auctoritatem concedit dandi licentiam praedictis clericis testandi et disponendi de bonis suis, iuxta formam hinc praescriptam.

Fratres non convent. clerici a Carolo V imperatore, dictae militiae administratore licentiam obtinuerunt auctoritatem disponendi de eorum bonis a Sede Apostolica impetrandi.

Ideo dictus Carolus pro eis dictam auctoritatem ab isto Pontifice petit.

suffragentur; quodque dictis fratribus clericis non conventualibus seu pro conventualibus non deservientibus, obtenta licentia huiusmodi, in omnibus et per omnia succedere debeat, prout hactenus succedere consuevit. Et quod ipsi fratres clerici non conventuales seu pro conventualibus non deservientes (licentia huiusmodi per eos obtenta) in suis testamentis, codicillis seu ultimis voluntatibus, a quibusvis dispositionibus per eos de bonis suis pro tempore factis et conditis ac faciendis et condendis, quintam partem omnium et singulorum bonorum, iurium et actionum suarum, deductis debitis et oneribus, conventui monasterii, in quo professionem fecerint; reliquas vero partes bonorum huiusmodi quibusvis personis sibi gratis et acceptis, non tamen filiis seu nepotibus ex damnato coitu procreatis, neque adulteris sive inhonestis aut quarum conversatio a iure sit eis prohibita mulieribus relinquere possint et valeant, concedendi et elargiendi plenam et liberam auctoritatem, apostolico tenore praesentium, cum ad hoc praefati Caroli imperatoris et administratoris expressus accedat assensus, auctoritatem et facultatem concedimus.

Limitatio dictae facultatis.

§ 5. Decernentes praefatos priores fratribus pro conventualibus, tam de Veles et Sancti Marci huiusmodi, quam sancti Iacobi de Spatha Hispalensis et B. Mariae de Tudia ac de Villar de Donas et Sancti Monii de Vega ac aliorum conventuum dictae militiae, sive praesentibus et residentibus sive absentibus, licentiam huiusmodi concedere nullo modo posse, et sic per quoscumque iudices etc.

Derogatio contrariorum.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac dictae militiae, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, stabilimentis, usibus et naturis ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum,

anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo primo, decimo octavo kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 15 decembris 1531, pontif. anno IX.

XLI.

Annatae de beneficiis vel pensionibus ecclesiasticis annum valorem XXIV ducatorum non excedentibus, non debentur reverendae Camerae Apostolicae.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
motu proprio, etc.

Cum, sicut nobis innotuit, licet, ratione fructuum beneficiorum ecclesiasticorum, valorem annum vigintiquatuor ducatorum auri, de communi aestimatione, non excedentium, annatae Camerae Apostolicae non debeantur, nec solvi aut exigi consueverint, et minus ratione pensionum quantitatem vigintiquatuor ducatorum auri similium non excedentium, annatae aliquae retroactis temporibus exactae aut solutae fuerunt; nihilominus a certo tempore citra, praesidentes dictae Camerae et alii officiales Romanae Curiae, ad quos exactio annatarum pertinet, sub praetextu quod in provisionibus et aliis dispositionibus beneficiorum ecclesiasticorum, super quorum fructibus etc., valorem vigintiquatuor ducatorum excedentibus, aliquae pensiones annuae, cuiuscumque, etiam minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum, reservatae existunt, illorum medietas deduci ac defalcari consueverit, annatas ex pensionibus quantitatem octo ducatorum excedentibus, et vigintiquatuor non excedentibus aut attingentibus, de facto exegerint et exigunt.

Causa huius constitutionis.

§ 1. Nos, qui unicuique in iustitia debitores sumus, super iis congruis remediis providere volentes, ac ratione pensionum, quarum quantitas vigintiquatuor ducatorum auri de Camera valorem non excedit,

Declaratio de qua in rubrica.

nullas annatas Camerae aut officialibus praedictis deberi declarantes, ex certa nostra scientia et deliberatione statuimus quod de cetero, ex quibusvis pensionibus quantitatem vigintiquatuor ducatorum huiusmodi non excedentibus, nulla annata quovis praetextu exigatur, nec per illos, quibus pensiones ipsae resignatae fuerint, solvatur neque solvi debeat, sic tamen quod in pensionibus et aliis dispositionibus beneficiorum, super quorum fructibus similes pensiones annuae minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum et quantitatem vigintiquatuor ducatorum similium non excedentes resignatae fuerint, ex talibus pensionibus nihil deduci debeat.

Poenae contravenientium.

§ 2. Districtius inhibentes Camerae praesidentibus ac aliis officialibus praedictis, sub excommunicationis et a perceptione emolumentorum officiorum suorum ad nostrum et Apostolicae Sedis beneplacitum suspensionis in eorum singulos latae sententiae poenis, ne de cetero, ratione huiusmodi pensionum quantitatem vigintiquatuor ducatorum non excedentium, aliquas annatas quovis praetextu exigere, seu quominus literae resignationis illarum expediantur impedire vel differre quoquomodo praesumant; alioquin literas ipsas tamper Cancellariam quam per Cameram Apostolicam, per eos ad quos literarum expeditio pertinet, absque manuum illorum appositione libere expediri posse decernimus, ac ad id eis liberam facultatem concedimus.

Clausulae derogatoriae.

§ 3. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Iussio publicandi.

§ 4. Volumus autem quod praesens mandatum ad hoc quod ad plenam et indubitatam notitiam deveniat, in Cancellaria Apostolica, more solito, publicetur, et in quinterno Cancellariae, ad perpetuam rei memoriam, describi debeat.

Bull. Rom. Vol. VI.

20

Placet, et ita motu proprio mandamus. l.
(Papae subscriptio).

Publicatio:

Lectum et publicatum fuit suprascriptum mandatum Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo secundo, die vero martis, trigesima mensis ianuarii, pontificatus DD. Clementis, divina providentia Papae VII, anno ix.

Pub. die 30 ianuarii, pont. an. ix.

XLII.

De officio vice-cancellariatus Papae, cum annexione curae et tituli S. Laurentii in Damaso de Urbe 1.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium

Etsi ad singula Romanae Ecclesiae officia et administrationes, pro illorum et eiusdem Ecclesiae ac Romanae Curiae illiusque curialium et officialium felici, tranquillo et prospero successu ac decore, intendere, ex commissio nobis pastoralis officio, teneamur, ad vice-cancellariatus tamen officium oculum nostrum et pro tempore existentis Romani Pontificis dexterum nostrae circumspectionis intuitum propensiori cura et studio nos providere debere, convenire arbitramur, ut illius regimini minister idoneus, per cuius solertiam, felicibus, dante Domino, proficiat incrementis, deputetur, et pro tempore deputatus, ecclesiae titulo et honore condigno decoretur; ipsumque officium cum decencia et tranquillitate ac curialium et officialium eorundem commoditate et utilitate exerceatur, et quae illius perturbationem quoquomodo adducere possent, de medio submoveantur.

§ 1. Sane ecclesia S. Laurentii in Damaso de Urbe, quae titulus presbyteri cardinalis existit et cui praesidebat, ac officio

Collatio vice-cancellariatus, de qua in rubrica,

1 Hoc officium antiquissimum est; vide Martini V constitutionem iv, *In Apostolicae*, tom. iv, pag. 679.

vice-cancellariatus praedicto, quod obtinebat bonae memoriae Pompeius, tituli S. Laurentii in Damaso presbyter cardinalis, eiusdem Romanae Ecclesiae vice-cancellarius dum viveret, per obitum eiusdem Pompei cardinalis et vice-cancellarii, qui extra Romanam Curiam debitum naturae persolvit, vacantibus, nos considerantes ipsius officii dignitatem, excellentiam et auctoritatem; et quod illud a memoria hominum citra per vice-cancellarium temporalem rectum et gubernatum non exiit, sed semper vice-cancellarium perpetuum habuit; ac quod, pro tanti officii regimine et exercitio, et ne incommoda, quae ex rerum suo solito et destinato cursu mutatione evenire solent, proveniant, decens et plurimum commodum fore dignoscitur ut dicta ecclesia S. Laurentii, cum illius palatio seu domo et membris, in eiusdem Romanae Ecclesiae vice-cancellarium pro tempore assumpto, pro eius proprio titulo seu propria denominatione, concedatur et assignetur, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris dictae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, cum maxime expediat nobis talem in vice-cancellarium nostrum et Apostolicae Sedis assumere, de quo confidere quam maxime possimus, et nullum alium cardinalem de quo magis confidere possimus quam dilectum filium Hippolytum S. Praxedis diaconum cardinalem, de Medicis nuncupatum, secundum carnem nepotem nostrum, habeamus; ac spem in Domino geramus quod idem Hippolytus cardinalis, cuius personam ingenii claritate, singulari providentia, eximia probitate, aliisque multiplicum virtutum donis, ac gratiarum muneribus, illarum largitor decoravit Altissimus, gratia sibi assistente divina, per eius circumspeditionem, industriam et studium fructuosum ac innatam benignitatem, tantam ecclesiam S. Laurentii quam officium huiusmodi summa cum providentia et fide-

litate ac exacta diligentia salubriter regere et fideliter gubernare studebit, de ipsorum fratrum consilio, ad honorem et gloriam dictae Romanae Ecclesiae, necnon ecclesiae Sancti Laurentii et officii huiusmodi prosperum regimen et salubrem directionem, ecclesiam S. Laurentii, cum illius palatio, domibus, membris, iurisdictionibus, collationibus ac aliis dispositionibus beneficiorum ecclesiasticorum ac iuribus et pertinentiis suis universis, necnon vice-cancellariatus officium huiusmodi, sive ut praemittitur sive alias quovis modo, quem praesentibus haberi volumus pro expresso, aut ex alterius cuiuscunque persona vacaret, similiter cum omnibus et singulis ipsius officii honoribus, oneribus, privilegiis, facultatibus, praerogativis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, iuribus, obventionibus et emolumentis debitis et consuetis, eidem Hippolyto cardinali, auctoritate apostolica, tenore praesentium concedimus et assignamus; ipsumque Hippolytum cardinalem eidem ecclesiae Sancti Laurentii in diaconum cardinalem praeficimus, ac in dictae Romanae Ecclesiae vice-cancellarium assumimus, creamus, constituimus et deputamus. Sibi que curam, regimen et administrationem ecclesiae Sancti Laurentii in spiritualibus et temporalibus, necnon officii huiusmodi, cuius ratione ab ipso Hippolyto cardinali fidelitatis debitae solitum recipimus iuramentum; et quod etiam per regentem et alios ministros, prout alii praefatae Romanae Ecclesiae vice-cancellarii, qui pro tempore fuerunt, facere consueverunt, etiam facere et exercere posse volumus, liberum exercitium plenarie committimus; ac eisdem auctoritate ac tenore statuimus et ordinamus quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, ecclesia ipsa S. Laurentii dictae Romanae Ecclesiae episcopo aut presbytero seu diacono cardinali, cui officium ipsum vacans concedi contigerit, pro eccle-

siae titulo seu pro eius denominatione, eo ipso, absque alio iuris vel hominis ministerio, dicta auctoritate concessa et assignata, et ipse eidem ecclesiae S. Laurentii praefectus sit et esse censeatur: ita quod liceat eidem Hippolyto et pro tempore ad dictum vice-cancellariatus officium assumpto, per se vel alium seu alios, ecclesiae Sancti Laurentii ac palatii seu domus, membrorum, iurisdictionum, iurium et pertinentiarum praedictarum corporalem possessionem propria auctoritate libere apprehendere et retinere, illamque regere et gubernare, et alia facere et exercere, quae presbyteri seu diaconi cardinales, qui illi pro tempore praefuerunt, facere potuerunt et debuerunt.

Cum omnibus privilegiis et facultatibus consuetis.

§ 2. Ipsique Hippolyto cardinali et vice-cancellario, ut omnibus et singulis privilegiis, praerogativis, facultatibus, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, indultis, concessionibus et gratiis, nobis, dum in minoribus constituti illud obtineremus, et unicuique alteri dictae Romanae Ecclesiae vice-cancellario, ratione officii vice-cancellariatus huiusmodi, aut nostrae vel illius personae intuitu, et alias quomodo libet, tam in genere quam in specie, concessis, quorum omnium tenores praesentibus pro sufficienter ac de verbo ad verbum insertos habemus, et quicumque alius eiusdem Romanae Ecclesiae vice-cancellarius utebatur, potiebatur et gaudebat, ac uti, potiri et gaudere poterat, uti, potiri et gaudere libere et licite valeat, indulgemus.

Oratio ad fidem officii administrationem.

§ 3. Quocirca eidem Hippolyto cardinali per apostolica scripta mandamus quatenus impositum sibi onus regiminis et administrationis ecclesiae Sancti Laurentii ac officii vice-cancellariatus huiusmodi prompta devotione suscipiens, curam, regimen et administrationem ecclesiae S. Laurentii ac officium huiusmodi, iuxta datam sibi a Domino providentiam, sic exercere studeat

solicite, fideliter et prudenter, quod ecclesia et officium praedicta gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeant se commissa, et optati fructus, quos speramus, succedant; ipseque Hippolytus cardinalis, praeter aeternae retributionis praemium, nostram et dictae Sedis benedictionem et gratiam exinde uberius consequi mereatur.

§ 4. Necnon dilectis filiis capitulo et clericis ipsius ecclesiae Sancti Laurentii, ut eidem Hippolyto cardinali et vice-cancellario in omnibus et per omnia pareant et obediant, alioquin sententiam sive poenam, quam rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam, inviolabiliter observari.

Capitulum S. Laurentii

§ 5. Ac omnibus et singulis ipsius Cancellariae officialibus et aliis, ad quos pertinet, ut ipsum cardinalem Hippolytum ad dictum vice-cancellariatus officium recipiant et admittant, eique, tamquam vero dictae Romanae Ecclesiae vice-cancellario, in omnibus ad officium ipsum spectantibus similiter pareant et obediant, ac de iuribus, obventionibus et emolumentis consuetis integre respondeant. Non obstantibus constitutionibus etc.

Officialesque Cancellariae ei pareant.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo secundo, die v iulii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 5 iulii 1532, pontif. anno ix.

XLIII.

Approbatio congregationis fratrum Minorum S. Francisci strictioris Observantiae nuper institutae, et ordinationes pro eorum bono regimine¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In suprema militantis Ecclesiae specula, licet immeriti, disponente Domino, consti-

Proemium.

¹ De totius autem Ordinis S. Francisci materia plene notavi in constitutione LXXII Honorii III, Solet, tom. III, pag. 594.

tuti, inter multiplices nobis, ex debito pastoralis officii, incumbentes curas, illa potissimum premimur, ut qui sub voluntariae paupertatis habitu militantes, in humilitatis spiritu devotum et sedulum Altissimo impendere satagunt famulatum, non solum ad id, sublati impedimentis, intendant, verum etiam id eo ardentius efficiant, quo maiores sibi viderint exhiberi commoditates. Et ex hoc fit ut quae antea ex rationabilibus causis a praedecessoribus nostris ordinata videbantur, ea interdum reformemus et in melius ordinemus, prout, iuxta temporum et personarum qualitatem, id in Domino conspicimus salubriter expedire.

Leo X multos fratres univit sub denominatione regularis observantiae.

§ 1. Sane, postquam felicitis recordationis Leo Papa X, praedecessor noster, ex certis tunc expressis causis, voluerat et declaraverat sub nomine Reformatorum ac pure et simpliciter Regulam B. Francisci Observantium comprehendere omnes et singulos Observantes, tam de Familia quam Reformatos sub ministris, et fratris Amadei, de Colletanis, Clarenis, de S. Evangelio seu de Caputio ac Discalceatos nuncupatos aut alios similes, quocumque alio nomine nuncuparentur, et Regulam B. Francisci huiusmodi pure et simpliciter observarent, ex quibus omnibus unum corpus insimul efficiens, eosdem ad invicem perpetuo univertat, ita quod deinceps, omnia diversitate nominum praedictorum, fratres Minores Sancti Francisci regularis observantiae simul vel disiunctive nuncuparentur et nuncupari possent et deberent. Omnesque, ut praefertur, unitos generali et provincialibus ministris et custodibus dicti Ordinis, in quorum provinciis et custodiis respective morabantur, in omnibus et per omnia, secundum Regulam eandem, subiici deberent.

Pro tea nonnulli strictius et in Sancti

§ 2. Cum nonnulli ipsius Ordinis professores, sicut fidei relatione percepimus, Spiritu Sancto inflammati¹, beati Francisci

¹ Post verbum *inflammati*, ita pergit legere Waddingus: *ut beati Francisci ab omni et veri filii affectent Regulam ipsam beati Francisci pure et plene, iuxta eius litteram et declarationem bonae memoriae etc.* (R. T.).

pure et plene, iuxta illius litteram et declarationes bonae memoriae Nicolai III ac Clementis V, Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, firmiter observare; nos, qui in sinceris eorum conscientis delectamur, quique ab incunite aetate ad huius Ordinis professores et Ordinem ipsum singularem gessimus devotionis affectum, nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fovendos dulcius, et gratiosis favoribus attente prosequendos tanto provocamur ardentius quanto intenta mente frequentius cogitamus fructus uberes, quos ex Regulae praefatae arctiori observantia ipsi Religioni et toti universitati Ecclesiae speramus proventuros. Attendentes etiam quod in his, quae animae salutem respiciunt, ad vitandos gravantes remorsus, pars securior est tenenda. Igitur tam pia et ferventi fratrum praedictorum intentione commoti, ad peragendum diligentius quod ab eisdem desideratur, studia nostra duximus convertenda.

§ 3. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus ac aliis de ipso Ordine ad plenum informati maturatione deliberatione, de eorundem cardinalium unanimi consilio, his nostris in perpetuum valituris statuimus et ordinamus ac, in virtute sanctae obedientiae districtius praecipiendo, mandamus quod praedictis fratribus, dictam strictiorem observantiam desiderantibus, per praefatos generalem et provinciales ministros ceterosque dicti Ordinis praelatos et quemlibet ipsorum, cui vel quibus hac nostrae vel earum transumpta praesentata fuerint, assignentur loca, quantum fieri poterit contigua, quatuor vel quinque, iuxta numerum fratrum eorundem. Et si in futurum plures fratres voluerint se vitae praecedentium conformare, et ab eis acceptati fuerint, nullus eos impedire pos-

Franciscus observare coeperunt in maximum ad magnum profectum.

Hic ideo Pontifex loca eis commode assignari mandat.

set, sed magister provinciae cum definitioribus in provinciali capitulo teneantur alia loca, quantum possibile fuerit contigua praedictis, eis assignare et prioribus addere. Quae quidem loca fratres praedicti expropriare possint superfluis et pretiosis, et ea in utilia et necessaria commutare, mediante syndico a Nicolao tertio ¹ praedecessore nostro ordinato.

§ 4. Et generalis ac provinciales ministri et eorum commissarii non possint impedire praedictos a dicta strictiori observantia ipsius Regulae, iuxta praedictas declarationes Nicolai et Clementis, nec a suo bono modo vivendi, quem inter se, pro dicta aetiori observantia, ordinaverint. Nec etiam impedian quin vilioribus et repeliatis induantur, et quin nudis pedibus ambulent, sed qui non poterint, portent calopodia, ut ceteris conformentur.

§ 5. Forma autem habitus et caputii sit in ceteris dictae Observantiae fratribus conformis.

§ 6. Volumus etiam quod fratres recipiendi seu vestiendi per fratres in dicta strictiori observantia viventes, examinentur iuxta Regulam per ministrum provincialem, et ab ipso, cum consilio ipsorum, acceptentur. Nec possint quicumque dicti Ordinis praelati, sine praefatorum fratrum consensu, ad loca praedicta mittere alios fratres, nec praedictos ab ipsis locis amovere, nisi ipsi petierint. In provincialibus vero capitulis removeantur per ministros provinciales et definitores a locis praedictis illi fratres, quos custos ut infra eligendus, cum consensu maioris partis vocalium dictorum locorum, duxerit amovendos.

§ 7. Insuper statuimus quod praedicti fratres, in dicta strictiori observantia vivere volentes, habeant in singulis provincialibus, ubi fuerint, custodem unum ex ipsis, quem sibi ipsi petierint, a ministro

¹ Waddingus legit *quarto* (n. T.).

provinciali vel ab eo qui praest capitulo, simul cum definitioribus, confirmandum et assignandum.

§ 8. Qui habeat absolutam potestatem plenarie in hoc tantum, ut fratres praedictos visitet, moneat, corrigat ac manteneat in dicta strictiori observantia Regulae, ordinationum et gratiarum, eis a nobis et successoribus nostris pro tempore existentibus Romanis Pontificibus et ministris generalibus concessarum et concedendarum in futurum, et in dicto suo bonomodo vivendi. Nec propter hoc impediat minister provincialis quin visitare possit eosdem et corrigere delinquentes. Qui etiam custos ire possit ad capitulum generale, cum ministro provinciae, ad intimandum necessitates et opportunitates dictorum fratrum.

Potestas eius designatur.

§ 9. Ordinamus etiam quod custos, guardiani et discreti praedictorum locorum vadant ad capitula provincialia, in quibus habeant vocem activam et passivam, sicut ceteri vocales.

Vocales in capitulis qui.

§ 10. In quibus capitulis custos praedictus praesentet ministro provinciali et definitioribus fratres idoneos ad officium guardianatus, ex quibus tantum fiant guardiani supradictorum locorum. Possit etiam idem custos, infra annum, cum consensu maioris partis conventus singuli, remove guardianum ab eius officio, et alium substituere, quem minister provincialis confirmet.

In capitulis quae peragenda.

§ 11. Custos vero possit a fratribus praedictis eligi ¹ usque ad triennium. Quo custode infra annum decedente, guardiani dictorum locorum alium, quem sibi viderint expedire, petant a ministro vel eius commissario confirmari et assignari, quem minister ipse sive eius commissarius benigne confirmet et assignet. Possit quoque dictus custos, si fratribus eisdem expediens visum fuerit, esse guardianus unus dictorum locorum.

Custodis olli-
eum triennium
expletur etc.

¹ Wadd. legit *rectigi* (n. T.).

Observantiam
præcipit Papa
Luius bullæ;

§ 12. Si igitur ministri provinciales vel eorum commissarii his prædictis contraverint, sive alicui eorum, immediate fratres prædictorum locorum subiiciantur ministro generali; et si, quod absit, minister generalis prædictus eos impedire tentaverit, vel eis in præmissis aut in aliquo præmissorum favere neglexerit, volumus præfatis fratribus ad Apostolicam Sedem et ad totius Ordinis protectorem liberum patere recursum, a quo si quis eos impedire præsumpserit, sententia excommunicationis, quam ex nunc, prout ex tunc, ferimus in his scriptis, illico subiaccere, auctoritate apostolica, tenore præsentium, statuimus et promulgamus.

Executores deputat;

§ 13. Quocirca moderno et pro tempore existenti Camerae Apostolicæ generali auditori, necnon universis patriarchis, archiepiscopis, episcopis et ecclesiarum praelatis ac quibuscumque in dignitate ecclesiastica constitutis per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi et eorum singuli præsentibus nostras literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum fratrum supradictæ strictioris observantiae seu alicuius eorum super hoc requisiti fuerint, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant eosdem omnibus et singulis prædictis pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, quomodolibet indelitate molestari, vel quovis quaesito colore vel ingenio, directe vel indirecte, perturbari aut aliter quomodolibet inquietari, contradictores quoslibet per censuras ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 14. Non obstantibus constitutis

et ordinationibus apostolicis, necnon ipsius Leonis decimi et quorumcumque aliorum prædecessorum nostrorum literis, etiam Bulla Aurea, Mari Magno vel aliis quibuscumque, dictique Ordinis statutis, privilegiis et indultis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, etiam in forma brevis, etiam anno præsentis vel sub quibuscumque verborum formis, solemnitatibus, clausulis, etiam insolitis et quantumcumque fortissimis, dicto Ordini vel quibuscumque praelatis eiusdem concessis vel concedendis in futurum, etiam si tales forent quod, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et expressa ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, mentio habenda foret, quibus omnibus, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro plene et sufficienter expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 15. Ceterum, quia difficile foret etc. Nulli ergo etc. Si quis etc.

Transumptis
credi iubet.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo secundo, sexto decimo kalendas decembris, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 16 novembris 1532, pontif. anno ix.

XLIV.

Extensio ad fratres Iesuatos S. Hieronymi omnium gratiarum et indultorum Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini.

Clemens episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis congregationi S. Hieronymi Iesuatorum nuncupatis, salutem et apostolicam benedictionem.

Sacrae Religionis sinceritas, in qua sub voluntariae paupertatis habitu militantes,

Exordium.

in humilitatis spiritu, devotum et sedulum impenditis Domino famulatum, necnon piae vitae, sub qua degitis, observantia promerentur ut petitiones vestras, quantum cum Deo possumus, grato admittentes affectu, vos condignis privilegiis decoremus et gratiis.

Congregatio
supplicat pro
concession. gra-
tiarum Ordinis
fratrum Eremitarum S. Augu-
stini cuius Re-
gulam profite-
tur

§ 1. Sane pro parte vestra nobis nuper exhibita petitio continebat quod, postquam felicis recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, ex certis tunc expressis causis, fratres tam tunc existentes congregationis S. Hieronymi lesuatorum nuncupatae, quam illam pro tempore ingredientes, professionem per religiosos Ordinis S. Augustini emitti solitam expresse emittere, et in eorum habitu et statu, in quibus tunc existebant, remanere, ac sub eorum regularibus institutis vivere tenerentur statuerat et ordinaverat, vos professionem per religiosos Sancti Augustini huiusmodi emitti solitam, expresse emittere consuevistis. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum ut vobis propterea omnibus et singulis privilegiis, indulgentiis, praerogativis, exemptionibus, immunitatibus, gratiis et indultis, Ordini fratrum Eremitarum eiusdem Sancti Augustini concessis, uti, potiri et gaudere possitis et debeatis, concedere, ac alias vobis in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Hic autem Pon-
tifex gratias,
immunitates et
indulta omnia
Ordinis fratrum
Eremitarum S.
Augustini com-
municat eidem
congregationi;

§ 2. Nos igitur, ut divinis obsequiis eo attentius insistatis, quo ampliori Apostolicae Sedis ubertate noveritis vos foveri, vos et vestrum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati estis, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationi-

bus inclinati, vobis quod omnibus et singulis privilegiis, indulgentiis, praerogativis, exemptionibus, immunitatibus, gratiis et indultis Ordini Eremitarum Sancti Augustini huiusmodi ac illius professoribus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, in genere, etiam communicative, per quoscunque Romanos Pontifices praedecessores nostros, aut pro talibus habitos, ac Sedem praefatam hactenus quomodolibet concessis ac in posterum concedendis, et quibus professores huiusmodi, tam in vita quam in mortis articulo, etiam circa peccatorum remissionem et iniunctarum poenitentiarum relaxationem aut alias quomodolibet utuntur, potuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, quae omnia, ac si hic nominatim exprimerentur, pro expressis haberi volumus, perpetuis futuris temporibus, utamini, potiamini et gaudeatis, ac uti, potiri et gaudere, necnon illorum omnium participes esse possitis et debeatis, concedimus; ac privilegia, indulgentias, praerogativas, exemptiones, immunitates, gratias et indulta Ordini fratrum Eremitarum et illius professoribus huiusmodi, tam in spiritualibus quam in temporalibus, in genere, quam etiam communicatione ¹ concessa, ut praefertur, ad vos et fratres vestros extendimus et ampliamus, ac in vobis locum habere et suum plenarium effectum in omnibus et per omnia, absque ulla prorsus differentia, sortiri debere; necnon privilegiorum, indulgentiarum, praerogativarum, exemptionum, immunitatum, gratiarum et indultorum eidem Ordini Eremitarum ac illius professoribus, ut praefertur, concessorum originalibus literis aut transumptis authenticis, pro parte vestra ac in favorem vestrum adducendis vel exhibendis, indubiam et eandem fidem, quae eis, si in favorem vestrum a Sede Apostolica emanassent et vobis fuissent imme-

¹ Communicative Cherub. (n. 7.).

diate concessa, adhiberetur, in iudicio et extra adhiberi debere decernimus, statuimus et declaramus.

Contrariis derogat.

§ 3. Non obstantibus etc.

Nulli ergo etc.

Datum Bononiae, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo tertio, pridie kalendas februarii, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 31 ianuarii 1533, pontif. anno x.

XLV.

Approbatio congregationis Clericorum Regularium S. Pauli Decollati, in communi viventium, triaque vota substantialia emittentium, in diocesi Mediolanensi, et sub ordinarii obedientia degentium.

Clemens Papa VII, dilectis filiis Bartholomaeo Ferrario et Ant. Mariae Zachariae, presbyteris Mediolanensi et Cremonensi.

Exordium.

Vota, per quae vos in humilitatis spiritu perennis vitae praemii digniores effici, vestraeque et aliorum animarum saluti consulere possitis, libenter ad exauditionis gratiam admittimus, eaque favoribus prosequimur opportunis.

§ 1. Exponi siquidem nobis fecistis quod vos cum tribus aliis vestrae voluntatis sociis, ut liberius divinis beneplacitis insistere et quae Dei sunt perquirere possitis, cupitis professionem trium votorum substantialium Religionis in manibus venerabilis fratris archiepiscopi Mediolanensis seu eius in spiritualibus vicarii generalis emittere, et insimul in aliquo loco civitatis seu diocesis Mediolanensis, per vos eligendo, morari et permanere. Quare nobis fecistis humiliter supplicari ut piae vestrae intentioni huiusmodi paterne annuere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis et vestrum singulis, ut professionem ipsam in eiusmodi archiepiscopi

seu vicarii; qui vero de cetero ad vos converti voluerint, in alterius vestrum seu praepositi vestrae congregationis pro tempore existentis manibus, professionem trium votorum eorundem emittere, et insimul, sub obedientia tamen ordinarii, loco per vos eligendo cohabitare ac in communi vivere.

§ 3. Necnon, pro vestro et rerum vestrarum salubri statu et directione, quaecumque statuta et ordinationes rationabilia et honesta ac sacris canonibus non contraria condere et facere; illaque, ut vobis pro temporum qualitate expedire videbitur, mutare et in totum tollere, aliaque illorum loco de novo facere libere et licite valeatis.

§ 4. Apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, apostolica auctoritate, tenore praesentium, de specialis dono gratiae concedimus et indulgemus, eisdem praesentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Datum Bononiae, sub annulo Piscatoris, die xviii februarii mxxxiii, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 18 februarii 1533, pontif. anno x.

XLVI.

Gratiae et privilegia congregationis Regularium, qui Theatini nuncupantur ¹.

Clemens Papa VII, venerabili fratri Petro episcopo Theatino ac dilectis filiis presbytero Vicentino et eorum sociis et successoribus, Clericis Regularibus nuncupatis.

Dudum pro parte vestra nobis exposito etc. ².

¹ De institutione huius congregationis aliisque eius privilegiis, vide supra in constitutione x, *Exponi*, pag. 75, ubi notavi. ² Residuum est supra, pag. 75, ubi notavi.

do vivant in communi et sub obedientia ordinarii;

Et etiam concedendi statuta pro eorum salubri statu.

Quibuscumque non obstantibus.

Quidam probi viri, quietius religiose vivere volentes, supplicarunt Papae, pro licentia emittendi tria vota substantialia et insimul permanenti.

Qui petitam licentiam eis concedit, dummodo

Exordium.

Cum congregatio studii, praedicationibus et confessionibus vacare iam decreverisset,

§ 1. Et deinde nobis, etiam pro parte vestra, exposito quod vos, sub trium votorum substantialium emissionem, vitam clericalem pie ducere, ac praedicationi verbi Dei, audientiae confessionum et sacrae theologiae ac sacrorum canonum studiis, ad vestrarum et aliorum christifidelium animarum profectum, vacare decreveratis.

Hic Pontifex facultatem eorum praeposito super recitatione officiorum et super lectionibus dispensandi, etc. concedit,

§ 2. Nos vestris, etiam tunc, supplicationibus inclinatis, vobis ut superiores vestri, praepositi nuncupati, pro tempore existentes, cum clericis et sociis suis, qui in supradictis pietatis operibus aut studio literarum sacrarum occuparentur, seu infirmitate aut infirmorum curatione et ministerio pro tempore praepedirentur, super recitatione divinorum officiorum, ad hoc ut ipsi occupati vel impediti, certum psalmodum per ipsos superiores eis assignandorum numerum, non minus septem aut sex, cum divisione, ac Orationem Dominicam septies, Symbolum Apostolorum bis; graviter autem aegrotantes, Orationem Dominicam semel, et Salutationem Angelicam septies in die recitando, septem horas canonicas et toti divino officio satisfecisse censerentur; et cum quibusvis clericis et sociis vestris in praeveniendo vel postponendo, veniendo vel decidendo 4 in communi vel speciali horas canonicas, ac in breviandis et protelandis lectionibus.

Et super ieiuniis

§ 3. Necnon super ieiuniis, etiam de praecepto, etiam quadragesimalibus et cum concessione vespertini ientaculi, collationis nuncupati et comestionis, etiam panis, in eis licite et absque praevericatione faciendae, dispensare possint per alias.

Et absolutionem in confessionibus danda a censuris;

§ 4. Et postremo, ut vos inter vos, mutuas, seu etiam alii sacerdotes saeculares vel regulares, a vobis, de superiorum vestrorum aut Sedis Apostolicae licentia, ad hoc pro tempore eligendi, vestras, ac vos eorum confessiones audientes, absolutionibus hac forma uti possetis et illi possent, videlicet post *Misereatur* etc., et *In-*

dulgentiam etc. Dominus noster Iesus Christus te absolvat, et ego auctoritate Ipsius et beatorum apostolorum Petri et Pauli, mihi concessa, absolvo te ab omni vineulo excommunicationis maioris vel minoris, suspensionis et interdicti, et dispenseo tecum in omni irregularitate, quam quomodo-cumque incurristi, et restituo te sanctis sacramentis Ecclesiae unionique et participationi fidelium. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Iterum, eadem auctoritate, etc., per alias....., nostras in forma brevis literas, ad hoc ut dicta forma in absolutionibus, non solum cum sacerdotibus, sed etiam cum aliis clericis et laicis vestrae congregationis pro tempore existentibus, vobis pro tempore consistentibus, uti possetis, extendimus et ampliavimus, auctoritate apostolica in perpetuum concessimus et indulgimus, prout in illis plenius continetur.

§ 5. Cum autem, sicut nobis nuper exponi fecistis, pro praemissorum omnium subsistentia firmiori, ea omnia per nos innovari et nonnulla alia, pro felici huiusmodi vestri propositi directione, statui et ordinari cupiatis, et propterea nobis humiliter supplicari feceritis ut vobis super eis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos, qui fidelium omnium, et praesertim sub paupertate, obedientia et castitate Altissimo famulantium, votis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus, vestrum institutum plurimum in Domino commendantes et approbantes, vestris in hac parte supplicationibus inclinatis, praemissa omnia ac alia quaecumque per nos vobis hactenus concessa innovamus; vestrisque piis votis et desideriis, quae circa infrascripta omnia et singula habere nobis exponi fecistis, ut sub nostra et huius sanctae Sedis Apostolicae speciali protectione et humili subiectione, ab omni alio superiore penitus liberi et exempti, soli Romano Pontifici canonice

Et modo praedicta confirmat, et ab omni superioritate congregationem exemptat.

1 Forte *uniendo* vel *dividendo* (n. 7)

intranti et superiori vestro canonice electo pro tempore existentibus subditi degere debeatis.

Intrantes hanc Religionem implent votum intrandi Religionem.

§ 6. Ac qui ad vestrum communem vendi modum se contulerint et ad votorum professionem huiusmodi, modo et forma praemissis, admissi fuerint, voto Religionis in genere emisso satisfacisse censeantur, perpetuo concedimus.

Superiores Ordinis ad triennium confirmari possunt.

§ 7. Quodque singuli superiores vestri, pro tempore electi, finito triennio, quo confirmati fuerint, in alio loco in superiores eligi, et ad aliud triennium ex tunc immediate sequens confirmari.

Habitus et caeremoniarum ritus designatur.

§ 8. Ac tam ipsi quam eorum socii pro tempore existentes ac vos ipsi vestimenta cum manicis super pallium exerts deferre. Ac tam circa vestimenta quam circa caeremonias in officiis ecclesiasticis et reliquo vitae cultu et victu servandas, cum moribus et laudabilibus consuetudinibus bonorum clericorum civitatis vel loci, in qua seu quo vos pro tempore degere vel morari contigerit, convenire.

Officium minus refertur.

§ 9. Ac sub singulis praepositis archipresbyterum, qui in spiritualibus, et archidiaconum, qui in temporalibus praesint et vestrum curam habeant, ac plebanum, qui curam animarum vobis imminentem exerceat, eligere valeatis.

Mensae benedicendae modus datur.

§ 10. Et omni tempore, in benedictione mensae, psalmum *Laudate Dominum omnes gentes* etc. recitare, nec ad alium psalmum recitandum quoquomodo teneamini.

Vocales in capitulo designantur.

§ 11. Quodque in capitulis vestris, illi tantum, qui ad id capitulariter admissi fuerint, vocem habeant; et alii, ut praetertur, non admissi, in eo minime intervenire aut vocem habere possint, etiam perpetuo statuimus et ordinamus.

Privilegia et gratiae omnium Ordinum conceduntur.

§ 12. Ac insuper vobis, quod omnibus et singulis privilegiis indulgentiis, praerogativis, exemptionibus immunitatibus, gratiis et indultis, quorumvis etiam Cl-

sterciensium et Cluniacensium monacis, et aliorum, tam Mendicantium quam non Mendicantium Ordinum fratribus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, in specie vel in genere, etiam communicative, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et pro talibus habitos ac Sedem Apostolicam haecenus quomodolibet concessis et in posterum concedendis, et quibus illi, tam in vita quam in mortis articulo, etiam circa peccatorum remissiones et iniunctarum poenitentiarum relaxationes aut alias quomodolibet, uti, potiri et gaudere possunt aut poterunt quomodolibet in futurum, quae omnia, ac si hic de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis haberi volumus, perpetuis futuris temporibus utamini, potiamini et gaudeatis, ac uti, potiri et gaudere, necnon illorum omnium participes esse possitis et debeatis, indulgemus. Ac privilegia, indulgentias, praerogativas, exemptiones, immunitates, gratias et indulta, monacis et fratribus praedictis, tam in spiritualibus quam in temporalibus, in specie vel in genere, etiam communicative, concessa, ut praefertur, ad vos extendimus et ampliamus, ac in vobis locum habere et suum plenarium effectum sortiri debere decernimus et declaramus.

§ 13. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac vestris et dictorum Ordinum, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque.

Contrariis derogatur.

§ 14. Et insuper praesentium litterarum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, plenam ubique, tam in iudicio quam extra, et eandem prorsus fidem haberi, quae originalibus litteris praestaretur, si exhiberentur.

Transumptis credatur.

Datum in civitate nostra Bononiae, sub annulo Piscatoris, die vii martii mxxxiii, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 7 martii 1533, pontif. anno x.

XLVII.

Contra impediētes quocumque modo executionem litterarum apostolicarum, eorumque complices et fautores ¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Romanus Pontifex, qui solet, pro debito pastoralis officii, alios in sua iustitia confovere, non debet suam et Apostolicæ Sedis institum negligere. Quare nos ad ea debemus sollicite intendere, per quæ nostra et eiusdem Sedis auctoritas conservetur, et quæ propterea a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris provide processisse comperimus, ut perpetuo firma et illibata persistent, libenter apostolico munimine roboramus, ac alias nostræ provisionis remedium adiicimus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Sane, licet olim bonæ memoriæ

Urbanus VI concessit quibusdam praelatis, ut litteras apostolicas, sine eorum approbatione, exequi non possint in eorum locis.

Urbanus Papa VI, in sua obedientia nuncupatus, concesserit certis praelatis ut in eorum civitatibus et dioecesibus executio litterarum apostolicarum fieri non possit, nisi litteræ ipsæ eisdem praelatis aut eorum officialibus prius exhibitæ et per eos approbatæ forent; et eorundem praelatorum officiales id in consuetudinem deduxissent; aliqui vero, prætextu statutorum provincialium seu synodaliū, etiam servassent quod nullus litteras apostolicas huiusmodi exequi auderet, nisi postquam

1 Contra prædictos habes etiam constitutionem ii Martini V, *Quod*, tom. iv, pag. 677; et cons. ii Innocentii VIII, *Officii*, tom. v, p. 546; et const. xxxiii Leonis X, *In supremo*, ibid, p. 714; et quotannis Romani Pontif., in die Coenæ Domini, anathematis sententiam promulgant.

praelati seu officiales ipsi, per suas litteras, quas *Vidimus* seu *Placet* nuncupabant, mandarent et concederent ut indices in ipsis literis apostolicis deputati, illa exequi possent.

§ 2. Tamen felicis recordationis Bonifacius Papa nonus, etiam in sua obedientia nuncupatus, provide attendens quod propter tales litteras, *Vidimus* seu *Placet* nuncupatas, impetrantes apostolici sæpe litterarum apostolicarum effectum consequi nequiverant, concessionem Urbani huiusmodi ac statuta quaecumque super his facta revocavit, cassavit et annullavit, ac decrevit quod iudices et executores quicumque in literis apostolicis pro tempore deputati, etiam sine licentia vel consensu quorumcumque praelatorum vel superiorum aut officialium eorundem, litteras apostolicas exequi possent et deberent.

Bonifacius IX revocavit concessionem Urbani VI.

§ 3. Et successive felicis recordationis Martinus Papa V, prædecessor noster, in concilio Constantiensi considrans quod in exordiis pestiferi et antiquati schismatis, nunc per Dei gratiam extincti, ad tollendum scandala, quæ propter executionem diversarum litterarum, quæ ab his, qui pro Romanis Pontificibus in diversis obedientiis se gerebant, in nonnullis partibus oriebantur, supradictus Urbanus in sua obedientia quibusdam praelatis supradictam concessionem fecerat, et quod postea ipsi praelati seu officiales in consuetudinem traxerant; aliqui vero, prætextu dictorum statutorum principalium seu synodaliū, servabant et servari faciebant quod litteras apostolicas nullus exequi deberet, nisi postquam praelati seu officiales ipsi, per suas litteras, quas *Vidimus* seu *Placet*, ut præfertur, nuncupabant, mandarent et concederent quod possiat exequi per iudices in eis deputatos, propter quod executio litterarum apostolicarum

Martinus V concessionem eiusdem Urbani revocavit et litteras apostolicas libere exequi mandavit 1.

1 Vide in eisdem constitutione ii, tom iv, pag. 677.

plus debito plerumque retardata fuerat, et saepe ipsae literae apostolicae executione caruerant totaliter, in gravem iniuriam Sedis Apostolicae et enorme impetrantium praecudicium et gravamen; censensque rationi congruum ut quod dicti schismatis calamitas introduxerat, pacis tempore auferretur, concessionem praedictam et quaecumque statuta circa praemissa quomodolibet facta, auctoritate apostolica, dicto sacro concilio approbante, revocavit, cassavit et annullavit, ac voluit et decrevit quod iudices et executores quicumque in literis apostolicis deputati et deputandi et alii quicumque, necnon notarii et tabelliones super his requisiti et requirendi, absque huiusmodi literis *Vidimus* seu *Placet* nuncupatis ac etiam licentia vel assensu quorumcumque praelatorum, patriarchali aut alia quavis dignitate insignitorum, et locorum ordinariorum aut officialium eorumdem, libere huiusmodi literas apostolicas exequi deberent atque possent; ac eadem auctoritate decrevit omnes et singulas sententias, quas praedicti praelati aut eorum officiales, contra huiusmodi iudices vel executores seu impetrantes, propter executiones huiusmodi per eos faciendas, inflixerant et promulgaverant, irritas et inanes ac nullius existere roboris vel momenti; necnon quemcumque, qui contra praemissa aliquid attentare praesumeret, ab exercitio iurisdictionis ecclesiasticae per tres menses suspensum fore.

§ 4. Ac novissime pie memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, cum alias in publica signatura coram eo nonnullae supplicationes propositae fuissent, continentes quod in Toletana et Carthaginensi ecclesiis, sub colore falsitatis obviandi, conditae fuerant constitutiones synodales, quibus caveri dicebatur, vel tabelliones et notarii, etiam a partibus re-

quisiti, literas apostolicas nullatenus recipere possent, nisi illae prius per archiepiscopum Toletanum et episcopum Carthaginensem pro tempore existentes aut eorum officiales examinatae forent, et ab eodem Leone praedecessore eamdem constitutionum confirmatio peteretur, petitionem huiusmodi, ut ratione carentem (cum Romani Pontificis gesta per inferiores et sibi subditos, sine eius speciali licentia, examinari non deberent), indecens et absurdum, quinimmo temerarium fore censens quod aliquis, quavis occasione, literas apostolicas, sine Romani Pontificis speciali commissione, examinare velle praesumeret, ac supplicationes ipsas, prout merito reiciendae erant, rececit, et coram eo lace-rari fecit. Ac super his tale remedium adhibere volens, ut aliis in posterum committendi similia aditus praeccluderetur, motu proprio, et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, literas dicti Bonifacii approbavit et innovavit, ac perpetuae firmitatis robur obtinere illasque inviolabiliter observari decrevit.

§ 5. Necnon quascumque constitutiones synodales, tam in dictis Toletana et Carthaginensi, quam quibusvis aliis ecclesiis per universum orbem constitutis, super his factas, motu, scientia, auctoritate et potestate praedictis, cassavit et annullavit, ac statuit et ordinavit quod iudices et executores in literis apostolicis pro tempore deputati, ac notarii et tabelliones super his requisiti ipsas literas apostolicas, sine alicuius personae, cuiuscumque ecclesiasticae vel mundanae dignitatis esset, licentia vel consensu, exequi possint et deberent.

§ 6. Et insuper universis patriarchis, archiepiscopis, primatibus, episcopis et aliis praelatis et personis ecclesiasticis, necnon communitatibus civitatum et universitatibus castrorum, oppidorum, terrarum et locorum, sub interdicti, singu-

Et constitutiones synodales impediens executionem litterarum apostolicarum annullavit et illas absque licentia exequi mandavit;

Impedientibusque illarum executionem poenas hic descriptas imposit;

Leo X repro-lavit ordina-tiones contrarium continentes, et Bonifacii noni in fine appro-bavit 1.

1 Vide eius const. xxxiii, tom. v, pag. 714, § 2.

laribusque personis eorum, etiam saecularibus, sub excommunicationis et anathematis poenis, quas eo ipso, si contrafecissent, absque alia declaratione, incurrerent, et a quibus non nisi ab eodem Leone praedecessore vel successoribus suis canonice intransibis, praeterquam in mortis articulo constitutae et debita satisfactione praemissa, absolvi, et interdicti huiusmodi relaxationem obtinere possent, in virtute sanctae obedientiae, districte praecipiendo mandavit ne indices et executores literarum apostolicarum, ac notarios et tabelliones super his requisitis, quominus literas apostolicas huiusmodi exequi possent, quoquo modo impedire praesumerent; ac eos, qui executionem literarum huiusmodi impedirent, seu impedientibus auxilium vel favorem quovis modo, directe vel indirecte, publice vel occulte, praestare praesumerent, etiam si patriarchali, archiepiscopali, primatiali, episcopali vel quavis alia ecclesiastica vel mundana, etiam imperiali, regali, reginali aut ducali vel alia praefulgeant dignitate, eidem excommunicationis et anathematis sententiae, a qua non nisi ut praefertur absolvi possent, subiaccere; ac civitates, terras, castra, oppida et loca praedicta, ad quae inobedientes et contrafacientes declinare, et in quibus moram trahere contingeret, ecclesiastico supposuit interdicto, tandiu firmiter observando, donec, compuncti corde, interdicti huiusmodi relaxationem, debita satisfactione praemissa, meruerint obtinere, motu, scientia, auctoritate et potestatis plenitudine similibus decrevit.

§ 7. Necnon sub dictis poenis etiam mandavit illis, in quorum libris constitutiones synodales et provinciales huiusmodi descriptae reperirentur, ut eas delegeri et cassari facerent, ut amplius legi non possent, prout in singulis dictorum

Et contrarias constitutiones synodales cassari et delegeri iussit.

praedecessorum desuper confectis literis plenius continetur.

§ 8. Cum autem nobis summe cordi sit conatibus istorum, qui executionem literarum, mandatorum apostolicorum sic impediunt, omnibus, quibus cum Deo possumus, modis, viis et mediis obviare; quamvis enim de praesenti sint alia turbulentissima et deploranda tempora, et in nonnullis partibus damnatissimae haereses pullulent, tamen his temerariis praesumptionibus duximus necessario obvian- dum. Nos igitur, qui sumus, licet immeriti, divina providentia, unicus sponsus Ecclesiae sponsae nostrae, et non debemus nostram et ipsius sponsae nostrae iustitiam negligere, qui alios in sua iustitia confovemus, inducti eisdem rationibus, quibus praefatus Martinus praedecessor, cum sacro concilio praedicto, motus fuit, motu proprio et ex certa scientia ac de nostra matura deliberatione et de simili potestatis plenitudine, singulas Bonifacii, Martini et Leonis praedecessorum literas huiusmodi ac omnia et singula in eis contenta, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et innovamus, plenamque roboris firmitatem obtinere, ac perpetuo, inconcusse et inviolabiliter observari debere decernimus.

Pontifex iste confirmat praedictas bullas Bonifacii IX, Martini V et Leonis V;

§ 9. Necnon quascumque constitutiones provinciales et synodales, de non exequendo literas apostolicas, sine placito ordinario- rum locorum, et nisi ipsae literae sint prius per eosdem ordinarios seu eorum officiales aut sigilliferos vel commissarios visae et admissae, in supradictis et quibusvis aliis ecclesiis ac civitatibus, dioecibus et provinciis, per totum orbem terrarum constitutis, ut praefertur, editas et factas, ac quomodolibet, etiam sub dicto colore obviandi falsitatibus et fraudibus, innovatis, motu, scientia, auctoritate et potestatis plenitudine praedictis

Et quascumque ordinationes de videndis literis apostolicis auctoritatem executionem damnet et cassari mandavit;

cassamus et annullamus, ac ex quibuscunque libris, ubi descriptae reperiuntur, penitus cassari et deleri, sub dictis poenis mandamus.

Atque liberam
permittere iubet
et executionem;

§ 10. Necnon de novo statuimus et ordinamus quod iudices et executores in literis apostolicis pro tempore deputati, ac notarii et tabelliones super his requisiti, ipsas literas apostolicas libere et sine alicuius personae, cuiuscunque ecclesiasticae vel mundanae dignitatis fuerit, licentia vel consensu exequi possint et debeant. Et nihilominus universis patriarchis, archiepiscopis, primatibus, episcopis, locorum ordinariis, eorum officialibus, sigilliferis et commissariis ac aliis personis, tam ecclesiasticis quam saecularibus, quavis auctoritate fulgentibus, necnon communitatibus civitatum et universitatibus castrorum, oppidorum, terrarum et locorum, in virtute sanctae obedientiae, ac sub excommunicationis et anathematis poena in eorum singulos, quam si contrafecerint, eo ipso, etiam absque alia declaratione desuper facienda, incurrant, a qua non nisi per nos aut successores nostros canonice intrantes, etiam praetextu quorumcunque privilegiorum apostolicorum eis, etiam per nos, quomodolibet concessorum aut innovatorum, quae eis, quoad hoc, nullatenus suffragari volumus, praeterquam in mortis articulo constituti, et debita satisfactione praevia, absolvi possint, districte praecipiendo mandamus ne iudices et executores literarum apostolicarum ac notarios et tabelliones super his pro tempore requisitos, quo minus literas apostolicas huiusmodi libere et absque eorum placito, licentia et consensu exequantur, quovis modo impedire praesumant.

Contravenientibus
penam
imponit;

§ 11. Nos enim omnes illos, qui executionem literarum ipsarum apostolicarum impediverint, seu inapredientibus auxilium, consilium vel favorem, directe

vel indirecte, publice vel occulte, aut quovis quaesito colore praesumpserint, etiam si patriarchali, archiepiscopali, primatiali, episcopali et quavis alia ecclesiastica vel mundana, etiam imperiali, regali, reginali, ducali vel alia dignitate praefulgeant, per alias nostras literas in die Comae Domini publice lectas, excommunicavimus et anathematizavimus, prout etiam, tenore praesentium, eos eidem excommunicationis et anathematis sententiae, a qua non nisi ut praefertur absolvi possint, subiungere; ac civitates, terras, castra, oppida et loca in quibus dicti inobedientes et contrafacientes manserint, et ad quae eos declinare contigerit, ecclesiastico supposita esse interdicto, tamdiu firmiter observando, donec, ad eorum reversi, interdicti huiusmodi relaxationem, debita satisfactione praemissa, meruerint a nobis aut dictis successoribus nostris obtinere. Necnon omnes et singulas sententias, censuras et poenas, quas dicti ordinarii aut eorum officiales contra huiusmodi iudices et executores literarum apostolicarum aut illas impetrantes seu notarios et tabelliones, propter executiones per eos factas vel faciendas, inflixerunt et promulgarunt, aut in futurum quomodolibet inflixerint aut promulgabunt, irritas et inanes ac nullius roboris vel momenti existere, eisdem motu, scientia, auctoritate et potestatis plenitudine decernimus et declaramus.

§ 12. Quocirca, dilecto filio Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, auctoritate et tenore praedictis, motu simili committimus et mandamus ut si et quando ac quoties de cetero ad eius notitiam per delationem partis cuius interest, vel fisci nostri, seu famam publicam aut alias quovis modo deducatur, dictos ordinarios seu eorum officiales, sigilliferos et commissarios aut quosvis alios seu eorum aliquem dictis constitutionibus, ut praefertur, cassatis et annullatis, adhuc

Executorem
huius bullae de-
putat, et facul-
tates concedit.

pertinaciter uti, et illas ex eorum libris non delevisse, seu ipsos iudices et executores literarum apostolicarum ac notarios et tabelliones super his requisitos, quominus easdem literas apostolicas libere et absque eorum placito, visione vel admissione exequantur quoquo modo impediant, seu impediuntibus praemisso aut alio quovis modo auxilium, consilium vel favorem praestent, habitis et receptis prius per eum desuper aliquibus probationibus, ad instantiam partis vel fisci vel etiam ex mero officio, etiam summarie et extrajudicialiter, quantum sibi sufficere videbitur, eosdem ordinarios eorumque officiales et sigilliferos et commissarios ac quosvis alios in praemissis culpabiles, et eorum singulos, etiam nominatim et in specie, ad instantiam partis vel fisci praedictorum, vel etiam ex suo mero officio, prout sibi videbitur magis expedire, vigore praesentium peremptorie moneat et requirat, ac moneri et requiri faciat, etiam per edictum publicum in locis affigendum publicis et partibus illis vicinis, de quibus sit verisimilis coniectura quod ad ipsorum monitorum notitiam pervenire valeat, ad comparendum legitime coram eo, infra terminum arbitrio suo eis praefigendum, per se vel procuratores idoneos; et si sibi videbitur, quoad officiales et sigilliferos ac commissarios et alios inferiores, etiam personaliter et non per procuratorem, sub privationis omnium et singulorum beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum, et ad illa et quaevis alia obtinenda, et eorum officia et alios quoscumque actus legitimos exercendum, inhabilitatis poenis, eo ipso, si non paruerint, incurrendis, se de praemissis legitime excusandum; et quoad officiales et sigilliferos ac commissarios aliter quam quod iussu dominorum suorum id fecerint, cum hoc casu teneantur nobis, tamquam maiori potestati obedire,

non autem eorum dominis, tamquam minori potestati nobis subiectae; quo quidem termino elapso, et dictis monitis modo praemisso non comparentibus, vel etiam comparentibus, sed se non sufficienter vel minus legitime excusantibus, eos omnes et singulos, etiam nominatim et in specie, quaecumque appellatione vel exceptione remota, pro excommunicatis et anathematizatis; ac civitates, castra, oppida et loca, in quibus manserint, et ad quae eos declinare contigerit, similiter nominatim et in specie, pro interdictis ubique locorum publicari et denunciari faciat; ipsosque officiales, sigilliferos et commissarios ac alios inferiores dictam privationis poenam damnabiliter incidisse, et eorum beneficia et officia, tamquam per privationem huiusmodi, tam de iure quam de facto vere vacantia, a nobis et dicta Sede dumtaxat libere impetrari posse, ac eos ad illa et quaevis alia beneficia et officia ecclesiastica obtinenda, ac eorum officia et quoscumque alios actus legitimos exercendum penitus inhabiles perpetuo fore, auctoritate nostra declaret, literasque desuper necessarias et opportunas, suo sub sigillo, quibusvis petentibus det et concedat.

§ 13. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae Bonifacius, Martinus ac Leo, praedecessores praefati, in dictis suis literis voluerunt non ob stare, contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari aut eorum loca ecclesiastico interdicto supponi non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Quod quidem indultum decernimus eis, quacumque auctoritate muniti sint, contra praemissa in aliquo suffragari non posse,

Clausulae derogatorie.

quominus ipsi huiusmodi sententiis et poenis subiaceant, et dicta loca ecclesiastico interdicto supposita existant.

Iussio publicandi hanc bullam.

§ 14. Ut autem praesentes literae ad omnium notitiam deducantur, volumus et mandamus eas in Cancellaria Apostolica publicari, et in quinterno eiusdem Cancellariae describi; et praefatum auditorem, lapsis duobus mensibus post publicationem huiusmodi, ad illarum executionem modo praemisso procedere posse decernimus et declaramus.

Sanctio poenalis.

§ 15. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae approbationis, innovationis, cassationis, annulationis, statuti, ordinationis, declarationis, voluntatis mandatorum et decretorum infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo tertio, quarto kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno undecimo.

Publicatio.

Lecta et publicata fuit anno et pontificatu quibus supra, die ix mensis ianuarii.

Dat. die 29 decem. 1533, pontif. anno xi.

XLVIII.

Approbatio confraternitatis Rosarii Beatae Mariae Virginis, et declaratio circa eius recitationem, indulgentiarumque extensio pro confratribus.

Clemens Papa VII, motu proprio, etc.

Exordium.

Etsi temporalium cura nos solite angat, tanto accuratius aciem considerationis extendere nos decet, quanto divina humanis et perpetua temporalibus digniora cognoscimus.

Narrat augmentum devotionis Rosarii;

§ 1. Considerantes igitur quam religioni nostrae salubre ac fructuosum fuerit Rosarii institutum, quantaque exinde provenierint et quotidie proveniant bona, quamobrem tum clerici, tum laici, tam

masculi quam foeminae, ad tantum devotionis fervorem devenerint, quod Deus et ipsa Virgo, ad cuius honorem fuit originaliter institutum, eosdem non solum gratis decorare, verum etiam miraculis et signis quamplurimis illustrare non dedignatur.

§ 2. Idcirco, cum ad notitiam nostram devenerit quod dicti Rosarii confratres et sorores a felicis recordationis Sixto IV et Leone X, praedecessoribus nostris, nedum confirmationem et augmentum, sed et indulgentias quamplures et privilegia non immerito obtinere meruerint, prout per apostolicas literas, in forma brevis expeditas, nobis manifestissime constat.

Subdit Sixtum IV et Leonem X eius confraternitatem approbasse, et indulgentias locupletasse;

§ 3. Nos igitur, eorum vestigiis inhaerendo, motu simili ac eodem devotionis affectu divinitus excitati, dictam confraternitatem, indulgentias et privilegia omnia per praedecessores praefatos eidem societati quomodolibet concessas et concessa approbamus, confirmamus et roboramus, firmum ac robur perpetuum habere volumus et intendimus.

Et ea omnia confirmat;

§ 4. Sed quoniam Sixtus in literis praedictis, quas hic pro expressis haberi volumus, instituendo confirmavit quod dicti Rosarii confratres et sorores, ad consequendas, adipiscendas et indulgentias praedictas integraliter obtinendas, et pro earum totali assecutione tenerentur et obligarentur semel in die, ad honorem Virginis integrum psalterium Beatae Virginis perfecisse, propter quod nonnulli, multitudine ac negotiorum varietate impediti, hoc sibi difficile fore putantes, ab huiusmodi saepius retrahebantur, et in amore ac eorum devotione tepescebant; ad aperiendum igitur coelorum semitas, et ut ferventius inducantur, quo exinde facilius animarum suarum salutem consequi speraverint, volumus et ordinamus quod spatium unius diei ad spatium integrae hebdomadae amplietur et dilatetur, et quod in una die et una

Declarat satis esse Rosarium in hebdomadae cursu recitari;

vice fortasse tenebantur, pro die dies, pro vice vices assignamus, et nihilominus illud idem consequantur, ac si ritus antiquus integraliter servaretur.

§ 5. Et quia Leo decimus ordinando instituit ac benigne concessit quod quilibet ex dictis fratribus, ubicumque existentibus, visitando quinque altaria cuiuscumque ecclesiae, vel unum aut duo quinquies, si quinque defuerint, easdem indulgentias integraliter consequeretur, ac si omnes almae Urbis stationes peregrinando circumiret, hoc idem, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et confirmamus, ac pro firmis et approbatis esse et haberi volumus et decernimus.

§ 6. Et quia nos decet Religiones et sanctorum Patrum instituta potissimum ampliare, supradictis etiam addendo, volumus quod, cum praefatus Sixtus IV omnibus praesentibus et futuris, supranominatum Rosarium in tres partes illud dividendo, idest in tres quinquagenas, singulis diebus, pro qualibet quinquagena, quinque annos et totidem quadragenas¹ misericorditer relaxaverit, ex apostolica benignitate, ut praedicti confratres ad huiusmodi devotionis opera ferventius inducantur, praeter huiusmodi indulgentias, omnibus confratribus et consorioribus, praedictum Psalterium modo supra exposito et per nos concessio recitantibus, annos duos verae indulgentiae concedimus.

§ 7. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis, synodalibus ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Et ita motu proprio, ac ex certa animi deliberatione volumus et mandamus.

Fiat ut petitur.

(Papae subscriptio).

§ 8. Et cum absolutione a censuris ad effectum praedictorum et cum derogatione privilegiorum et indultorum quorumcumque. Et quod literae expediri possint in

forma brevis vel sub plumbo, prout dictis confratribus videbitur opportunum.

Fiat. I.

(Alia Papae subscriptio).

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, viii idus maii, an. xl.

Dat. die 8 maii 1534, pontif. anno xi.

XLIX.

Annulatio quarumcumque dispositionum, de beneficiis ecclesiasticis Sedi Apostolicae reservatis obtentorum, contra formam concordatorum inter Sedem Apostolicam et nationem Germanicam, a principibus et praelatis quibuscumque¹.

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Admonet nos incumbens nobis pastoralis officii cura ut non solum nobis, sed etiam cunctorum christifidelium, et praesertim ecclesiasticarum personarum, profectibus diligenter intenti, illorum occurramus dispendiis, et quae in cuiusque ipsorum praeiudicium sive noxam, quavis etiam auctoritate prodixisse comperimus, salubriter reformemus.

§ 1. Sane, dudum ad nostram pervenit notitiam qualiter nonnulli archiepiscopi et episcopi ac ecclesiarum praelati, nonnulli etiam principes et domini temporales inclitae nationis Germanicae, post miserabilem Urbis direptionem, collationes et dispositiones beneficiorum ecclesiasticorum, nobis et Sedi Apostolicae, etiam virtute concordatorum inter Sedem et nationem praefatas, reservatorum, temere usurpare praesumpserunt; ac collationes et dispositiones nostras et dictae Sedis de illis factas admittere contempserunt, nedum in nostrum et ipsius Sedis vilipendium, sed

Exordium.

Praelati et principes usurpabant dispositiones beneficiorum contra formam concordatorum.

¹ Ista concordata firmavit Nicolaus V in eius constitutione 1, *Ad sacram*, tom. v, pag. 96.

Approbat indulgentias stationum Urbis confratribus e-largitas a Leone X;

Auget et addit indulgentias dictis confratribus;

Contrariis derogat.

¹ Ripoll addit *indulgentiarum* (n. r.).

Bull. Rom. Vol. VI.

etiam in iurium nostrorum et eiusd. Sedis ac illorum, quibus de ipsis beneficiis providimus, aut in quorum favorem alias disposuimus, seu provideri et disponi mandavimus, grave praeiudicium. Et quamvis contra praesumptores et contemptores huiusmodi in bulla, quae quotannis, in die Coenae Domini, de more lecta fuit, declaraverimus et protestati fuerimus quod, in praemissis et aliis quibuscumque iuribus dictae Sedi et S. R. E. undecumque et quomodocumque quaesitis seu quaerendis, per quoscumque actus contrarios aut quomodolibet praeiudicantes, tacitos vel expressos, a nobis vel ab eadem Sede quomodolibet factos vel faciendos, aut quemcumque temporis fluxum vel patientiam vel tolerantiam nostram, nobis aut eidem Sedi nullatenus praeiudicari debere, aut quomodolibet posse: tamen, sicut non sine animi nostri moerore intelleximus, nonnulli ex archiepiscopis, episcopis, praelatis, principibus et dominis praedictis adhuc praemissis desistere non curarunt, nec de praesenti curant, quinimmo, quod deterius est, ne provisiones apostolicae admittantur, per sua mandata, etiam poenalia, prohibere non verentur, in animarum suarum grave periculum, et aliorum praelatorum ac principum catholicorum dictae nationis perniciosum exemplum, et scandalum plurimorum.

§ 2. Nos igitur, qui a dictis concordatis, quae olim Romanae Ecclesiae et dictae nationis hominibus, pro ipsius Ecclesiae unione, ac pace et tranquillitate inter Ecclesiam et nationem praedictas perpetuo solidandis et conservandis, laudata, conclusa et accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti praesumptores et contemptores, aut per eos in dictis beneficiis intrusi ex huiusmodi temeraria praesumptione gloriari valeant; neve ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent; nec illis, quibus de

beneficiis praedictis per nos aut dictam Sedem seu eius auctoritate provisum extitit et in futurum providebitur, per alienius temporis fluxum seu aliquam patientiam vel tolerantiam praeiudicium fiat aut factum censeatur, ex pastoralis officii debito providere volentes, ac concordatis praedictis firmiter inhaerentes, motu proprio et ex nostra matura deliberatione ac certa scientia, auctoritate apostolica, de apostolica potestatis plenitudine, tenore praesentium declaramus praetensas collationes et alias dispositiones de quibuscumque beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, nobis et dictae Sedi, ut praefertur, reservatis, per archiepiscopos, episcopos, praelatos ac saeculares principes et dominos quoscumque dictae nationis, seu ad eorum praesentationem vel nominationem, etiam per ordinarios ipsorum beneficiorum collatores a tempore dictae direptionis citra, contra tenorem et formam dictorum concordatorum quomodolibet factas et in posterum faciendas, personis, quibus aut in quarum favorem factae sunt aut in posterum fient, nisi sint per nos aut nostra vel dictae Sedis auctoritate approbatae, nullum titulum vel colorem ipsa beneficia possidendi tribuisse aut in futurum tribuere, sed et illos pro malae fidei possessoribus et mere intrusis ab omnibus haberi et censi, ac fructus per eos ex beneficiis huiusmodi perceptos et percipiendos nullo umquam tempore suos facere, sed ad illorum restitutionem in utroque foro efficaciter obligatos esse, et ad illorum restitutionem, ad eorum quorum interest seu etiam fisci nostri instantiam, omnibus viis iuris et remediis compelli posse et debere, et eos nullo umquam tempore beneficio regularum de annali et trien ali pacifico possessore gaudere potuisse aut posse.

§ 3. Illis vero quibus eadem beneficia, per nos aut auctoritate nostra vel dictae Sedis, tenore et forma concordatorum hu-

Pontifex collationes beneficiorum factas contra formam dictorum concordatorum irritat, et provisiones malae fidei possessores, et ad restitutionem fructuum teneri decernit;

Provisis autem a Sede Apostolica, iuxta tenorem concordatorum

torum, iura
quaecumque re-
servat, etiam a-
gendi quando-
cumque contra
intrusos.

iusmodi servatis, collata seu commendata sunt aut in futurum conferentur vel commendabuntur; necnon ecclesiis et locis ecclesiasticis ac collegiis, quibus perpetuo vel ad tempus eadem auctoritate unita sunt aut in posterum unientur; ac omnibus illis, qui in executione literarum apostolicarum eis concessarum per constitutiones seu mandata archiepiscoporum, episcoporum, praetorum, principum, vel dominorum praedictorum hactenus quomodolibet impediti fuerunt aut in posterum impediuntur, dictas regulas et quemcumque temporis fluxum seu patientiam vel tolerantiam minime obstandere debere, quominus contra dictos intrusos et intrudendos quocumque tempore iudicialiter experiri valeant.

Decretum ir-
ritans.

§ 4. Decernentes sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, S. R. E. cardinales et Palatii Apostolici causarum auditores, sententiarum, interpretari et indicari debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter sententiandi, interpretandi et indicandi facultate et potestate; ac irritum et inane, si secus super his ab eis vel quibusvis aliis, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus, aut in posterum contigerit attentari.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 5. Non obstantibus regulis et aliis praemissis aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Ut autem praemissa ad omnium notitiam deducantur, volumus et mandamus praesentes in Cancellaria Apostolica more solito publicari, et in quinterno eiusdem Cancellariae describi.

Transumptorum
fides.

§ 6. Praeterea, quia difficile foret praesentes literas ad singula loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret, deferre, eadem apostolica auctoritate decernimus quod ipsarum transumptis, manu alicuius notarii publici inde rogati subscriptis, et sigillo alicuius personae ecclesiasticae in

dignitate constitutae munitis, ea prorsus in iudicio et extra et alias ubilibet fides indubitata adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si essent exhibita vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam etc.

Sanctio poe-
nalis.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quarto, kalendis iulii, pontificatus nostri anno xi.

Lecta et publicata fuit in Cancellaria Apostolica die xiii iulii mxxxiv.

Publicatio.

Dat. die 1 iulii 1534, pontif. anno xi.

L.

Declaratio constitutionis de praestandis et registrandis consensibus in Cancellaria Apostolica ¹.

§ 1. Sanctissimus in Christo pater et dominus noster, dominus Clemens, divina providentia Papa septimus, constitutionem suam de consensibus in Cancellaria vel Camera Apostolica ex tunc de cetero praestandis, quae ad materias Franciae infra tres menses, in aliis vero infra quindecim dies a die extensionis eorundem consensuum computandos, in libris solitis et authenticis annotandos, ob obviandum fraudibus, quae in retardatione annotationis consensuum huiusmodi committebantur, nuper editam declarando, voluit quod dicta tempora non a die extensionis consensuum in dictis libris, cum ipsa constitutio sic nihil operaretur, nec per eam dictis fraudibus in aliquo obviaretur, sed a die praestationis eorundem consensuum intelligi debeant.

Terminus as-
signatus pro
consensu regi-
strando in Can-
cellaria, compu-
tandus a die
praestationis e-
iusdem.

§ 2. Et quoniam nonnunquam praestantur consensus super supplicationibus nondum ad registrum missis, sed adhuc penes datarium suum existentibus; et notarii non possunt tales consensus in dictis

Quid sit agen-
dum, si consen-
sus praestetur
super supplica-
tionibus non
dum ad regi-
strum missis.

¹ Ex Regest. b. Archiv. Vatic.

libris annotare, nisi videant huiusmodi supplicationes registratas seu expeditas; et saepe labuntur dicta tempora, antequam ipsae supplicationes ad registrum mittantur seu expediantur, voluit et declaravit quod, tunc et eo casu, dicta tempora, a die quo datarius huiusmodi supplicationes ad registrum vel summistam miserit, computari habeant; diem ante missionis huiusmodi de cetero annotabit datarius pro tempore in calce supplicationum consensum aliquem requirentium per haec verba, videlicet: *Missa die tali. N. Datarius*; quae verba voluit ad plenam probationem missionis praedictae sufficere.

Notarii, si tempore lapsa fuerint, registrare non debent.

§ 3. Praeterea voluit quod notarii, de talibus consensibus rogati, in annotatione illorum in dictis libris facienda, teneantur de die missionis huiusmodi, sicut de data supplicationum, expressam mentionem facere, ut, die praestationis consensuum et die missionis supplicationum huiusmodi simul iunctis, ex illorum inspectione evidenter appareant ipsi consensus infra tempora praedicta in dictis libris annotati; et notarii requisiti de cetero ad ponendum aliquos consensus in libris praedictis, si ex inspectione dierum praestationis consensuum ac missionis supplicationum viderint dicta tempora, ad adnotandum consensus, ut praefertur, praefixa, esse lapsa, consensus tales in dictis libris annotare nullatenus praesumant, sub poenis in dicta priori constitutione contentis.

Annotatione secus facta viribus vacuata.

§ 4. Nihilominus annotatio de illis, sic extra tempora praedicta pro tempore facta, ipsique consensus sic annotati viribus omnino careant, nulliusque sint roboris vel momenti; narrativa quoque per verbum *Hodie* vel *Nuper* in literis apostolicis, super materiis ad quarum expeditionem consensus aliquis requiritur, pro tempore expeditis, posita, contra praec-

missa minime attendi debeat, nec aliquem effectum operetur.

§ 5. Insuper, intelligens Sanctitas Sua, in protectione sua versus Massiliam et durante Sanctitatis Suae ab Urbe absentia, ac per aliquot dies ante et post, quamplures consensus fuisse praestitos, qui, propter varia impedimenta, infra dicta tempora, iuxta dictam constitutionem, in libris praedictis annotari non potuerunt, ad consulendum indemnitati partium, dat et concedit notariis Cancellariae et Camerae praedictis licentiam et facultatem quod omnes consensus a die recessus Sanctitatis Suae ab Urbe versus Massiliam usque ad eius in Urbem felicem reditum, videlicet a die nono septembris usque ad diem decimum decembris anni millesimi quingentesimi trigesimi tertii, ac per quindecim dies ante recessum, et alios quindecim dies post reditum huiusmodi praestitos, in libris praedictis, pro absentibus infra tres menses, et pro praesentibus infra quindecim dies a die publicationis praesentis constitutionis computandos, annotare possint et valeant; necnon consensus huiusmodi sic annotandos, ac etiam de mandato Sanctitatis Suae vel datarii sui iam annotatos, in omnibus valere et validos esse, perinde ac si infra tempora dictae prioris constitutionis in eisdem libris annotati fuissent.

Supplet Clementis defectu: registrationis non factae tempore suae absentiae ab Urbe;

§ 6. Decernens sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, in quibusvis causis motis et movendis, ac etiam per appellationem adhuc pendentibus interpretari et iudicari debere, ac irritum etc., si secus fiat, priori constitutione praedicta cum poenis in ea adiectis alias in suo robore permanentibus.

Sicque in perpetuum praecipit observari.

Placet, et publicetur et describatur. I.

PAULUS III

PAPA CCXXII

Anno Domini MDXXXIV.

Alexander Farnesius, Romanus, sacri cardinalium collegii decanus et episcopus Ostiensis, electus est in Romanum Pontificem die decimatercia octobris anni millesimi quingentesimi trigesimiquarti, et coronatus est die tertia sequentis novembris. Fuit temporibus Caroli V imperatoris, summumque tenuit pontificatum annos xv, dies xxviii, et duodecim promotionibus LXXI creavit cardinales. Obiit die decima novembris anni millesimi quingentesimi quadregesiminoni, et sepultus est in Vaticana basilica. Vacavit Sedes menses fere tres.

I.

Separatio congregationis Eremitarum Sancti Romualdi Montis Coronae, Ordinis Camaldulensis, a congregatione sacrae Eremitae Camaldulensis et Sancti Michaelis de Murano, sub Regula Sancti Benedicti, cum plurimarum gratiarum concessione et cuiuscunque alterius Ordinis privilegiorum communicatione ex indulto Clementis VII¹.

Paulus episcopus servas servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Rationi congruit, et convenit honestati ut ea, quae de Romani Pontificis gratia processerunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae confectae non fuerint super illis, suum consequantur effectum.

§ 1. Dudum felicitis recordationis Clementi Papae VII, praedecessori nostro,

1 De hac congregatione habes supra in constitutione xxvi Clementis VII, *Festrum*, pag. 417.

pro parte dilectorum filiorum maioris, visitatorum, priorum et fratrum societatis Eremitarum Sancti Romualdi, Camaldulensis Ordinis, exposito quod olim, postquam pia memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, quondam Paulo Veneto et quibusdam aliis, in literis tunc expressis, Eremitis sacrae Eremitae dicti Ordinis, Aretinensis dioecesis, expresse professis, ardore maioris observantiae et perfectionis vitae eremiticae ferventibus, inter alia, quod in quibusvis locis, etiam extra Italiam et loca ultramarina, monasteria, eremitoria et religiosa loca erigere, et postquam erecta forent, omnibus et singulis indultis et privilegiis quomodolibet a Sede Apostolica Eremitis sacrae Eremitae huiusmodi ac congregationi eiusdem Eremitae et Sancti Michaelis de Murano concessis, gaudere, et habitum eiusdem Religionis aliis exhibere possent, per suas in forma brevis literas, licentiam concesserat.

§ 2. Et ipse Paulus cum uno socio Eremita, vigore concessionis huiusmodi ad id electo, ad locum Cryptarum nuncupatum castri Massarii, Eximensis dioecesis, qui tunc membrum Eremitarum sacrae Eremitae praedicti erat, accesserat, et ad eosdem Paulum et socium diversae multarum partium, tam ecclesiasticae et religiosae, quam saeculares personae in dies ad eosdem venientes, cum eodem Paulo et socio se coniunxerant; et praefatis Paulo et socio et successive receptis personis nonnulla loca eremitica, partim fere dirupata et partim aedificari coepta, quae postmodum ipsi restauraverant, et quasi de novo aedificaverant, tam a Sede Apostolica quam a diversis christifidelibus ecclesiasticis et saecularibus personis donata et concessa fuerant.

§ 3. Vidensque ipse Paulus se tot personis ac locis quotidie multiplicari, ad olim congregationis sacrae Eremitae et Sancti

Leo X concessit Paulo Veneto et quibusdam aliis Eremitis S. Romualdi Camaldulensis ut in loca eremitica ubique erigere possent.

Ipse Paulus cum uno socio ad locum Cryptarum accessit et ad eos gens multa confluit et multa loca eiusdem data fuerunt.

Idem Paulus et vicarium generalem sacrae Eremitae Camalduli

rediit, eique omnia haec significavit. Et ab eodem sibi loca quinque assignata fuerunt, et instituta sunt societas Eremitarum S. Romualdi per eius praedictos separatim regenda.

Michaelis de Murano vicarium generalem, tunc vero generalem nuncupatum, et visitatores accesserat, eisdemque seriem facti explicaverat, velleque, tam ipse quam ceteri socii Eremitae huiusmodi, sub eorum obedientia et visitatione vivere declaraverat. Olim vicarius, tunc generalis praedictus, habens, ut asserebat, a congregatione huiusmodi omnimodam auctoritatem, sinceritatem animi dicti Pauli cognoscens, praefata eremitoria, videlicet quinque, Cryptarum Massarii, Sancti Hieronymi de Pascilupo, Cryptae Sancti Benedicti in Monte Conaro, Sancti Leonardi de Volabrio ac Sanctae Mariae de Spiritu Sancto, Exinensis, Eugubinensis, Anconitanae, Firmanae et Larinensis dioecesis, a Sede praedicta aliisque christifidelibus praefatis eisdem Paulo et sociis, ut praefertur, concessa, et Eremitas in illis tunc commorantes in eorum congregationem receperat, ipsosque Paulum et socios receptos, Eremitas eorumque eremitoria et religiosa loca huiusmodi in societatem Eremitarum Sancti Romualdi, per maiorem et olim correctores, tunc autem visitatores, capitulum et eremitoriorum huiusmodi singulorum priores perpetuis futuris temporibus regendam et gubernandam, erexerat. Et eisdem Paulo et Eremitis praefatae societatis condendi et celebrandi generalia capitula eiusdem societatis; et in eis priores, rectores et alios ministros eligendi, et pro eiusdem societatis conservatione et augmento missas et alia divina officia in eorum capitulis celebrandi, capitula generalia eiusdem societatis, et pro eiusdem observantia, quaecumque statuta, ordinationes et constitutiones edendi, et pro tempore edita corrigendi, reformandi et mutandi, quae, si contra substantialia Regulae Sancti Benedicti non essent, a praedicto tunc vicario et visitatoribus aut praefatae congregationis capituli derogari aut innovari, sine

dictorum Eremitarum consensu, non possent; ac alia loca quaecumque et personas quascumque in eadem societate receptandi; necnon quod eiusdem societatis superior, ex tunc maior nuncupandus, per eiusdem congregationis capitulum de anno in annum eligendus, loca et personas de triennio in triennium, et frequentius, si sibi videretur, visitare deberet, licentiam concesserat; et omnia et singula privilegia, gratias et immunitates Eremitis concessa et quomodolibet concedenda, tam sacrae Eremitae Camaldulensis, quam totius praefatae congregationis, eidem societati Eremitarum Sancti Romualdi, locis et personis communia esse, dummodo receptio et admissio huiusmodi per capitula generalia congregationis sacrae Eremitae et Sancti Michaelis de Murano praedicti approbaretur, voluerat. Et praefati Eremitae, vigore concessionis huiusmodi, in eorum capitulis congregati, nonnullas constitutiones et statuta super tribus substantialibus et forsitan aliis emittendis votis et regularibus institutis Regulae Sancti Benedicti, et divinis officiis celebrandis ac aliis felicem dictae societatis, tam in spiritualibus quam in temporalibus, gubernationem et directionem, ac honeste et religiose vivendi modum concernentia ordinaverant. Ac postmodum praesidens et definitores capituli generalis congregationis sacrae Eremitae et Sancti Michaelis praedicti, per eorum speciales literas, dicta quinque eremitoria et societatem huiusmodi ab eorum congregatione penitus separaverant, et dissolutam et separatam esse declaraverant, nullamque sibi eligendi superiorem, necnon eremitoria ac illorum personas huiusmodi visitandi facultatem reservaverant; quodque praefati Eremitae ad eorum superioris huiusmodi electionem, prout eis visum foret, procedere possent, ac in iis, quae eremitoria et illorum personas praedicta concerne-

bant, ac quidquid eidem societati visum foret, a Sede Apostolica petere possent, voluerant.

§ 4. Praefatus Clemens praedecessor
Clemens VII praedicta confirmavit; praedicta omnia et dissolutionem huiusmodi approbaverat et confirmaverat, eisque unum dictae societatis maiorem et correctores, nunc autem visitatores nuncupatos, locorum priores et alios officiales, prout eis expedire videretur, per seipsos annis singulis eligendi, qui eo ipso, quo electi forent, confirmati esse censerentur, indulserat.

§ 5. Et successive, cum ipsi, pro dictae societatis commodiori gubernatione, aliquas ex praedictis constitutionibus, ordinationibus et capitulis, eis diligentius et maturius examinatis, cassassent, et aliquas denuo ordinassent, et, amotis quibusdam superfluis, in meliorem formam reformassent, idem Clemens praedecessor illas etiam approbaverat et confirmaverat, prout in diversis instrumentis et scripturis vicarii generalis ac visitorum praesidentis et definitorum praedictorum, ac ipsorum Leonis et Clementis praedecessorum diversis literis, dicebant plenius contineri.

§ 6. Ac pro parte eorundem maioris, visitoris, priorum, fratrum et Eremitarum eidem Clementi praedecessori humiliter supplicato ut, ex praedictis et aliis eis concessis et concedendis locis, unam tantum societatem Eremitarum Sancti Romualdi erigere et instituere, praemissis et aliis infrascriptis, pro illorum subsistentia firmiori, robur apostolicae firmitatis adiacere, ac alias in praemissis opportune providere, de benignitate apostolica dignaretur; praefatus Clemens praedecessor, qui ad ea, per quae status religionarum personarum florere, ipsaeque personae acceptius divinis beneplacitis se coaptare possent, solertiae suae curas libenter dirigebat; volens maiorem, visita-

Societatemque istam instituit Eremitarum S. Romualdi nuncupandam;

tores, priores, officiales ac eremitas societatis huiusmodi amplioris apostolici favoris praesidio complecti, ac eos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris ac poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existerant, ad effectum infrascriptorum dumtaxat consequendum, absolvens et absolutos fore censens, huiusmodi supplicationibus inclinatus, sub datam videlicet tertio nonas septembris, pontificatus sui anno sexto, auctoritate apostolica, ex praedictis ac quibuscumque aliis eis tunc et pro tempore dictae societati ubique terrarum concessis et concedendis, ac per eos recipiendis et retinendis eremitoriis et religiosis locis, unam tantum omnium ac singulorum fratrum in eisdem eremitoriis et religiosis locis pro tempore degentium societatem Eremitarum Sancti Romualdi nuncupandam; per superiorem, maiorem nuncupatum, visitatores, capitulum, priores ac alios officiales, iuxta ipsius societatis statuta et ordinationes, regendam et gubernandam.

Regendam quoque iussit ab uno superiore nuncupando maiore;

§ 7. Ita quod omnes et singuli dictae societatis fratres, praesentes et futuri, quamvis in diversis locis, etiam extra Italiam et loca ultramarina, pro tempore manerent, unum tamen corpus et unica societas Eremitarum Sancti Romualdi, Camaldulensis Ordinis, perpetuis futuris temporibus existerent ac facerent.

Omnesque fratres unam esse societatem;

§ 8. Cum facultate celebrandi generalia, provincialia ac alia capitula eiusdem societatis, et in eis superiorem, maiorem, priores, rectores et alios ministros eligendi; et, pro eiusdem societatis conservatione et augmento, missas et alia divina officia in eorum capitulis celebrandi, aliaque omnia et singula, quae ad similes

Facultates hic expressas concessit;

societates pertinebant et pro tempore perfinerent, faciendi, erexit ac instituit.

Indulta omnia
et statuta con-
firmavit;

§ 9. Necnon separationem, dissolutionem, concessionem et indulta ac facultates eis quomodolibet concessa; ac constitutiones et statuta per capitulum dictae erectae societatis edita, ut praefertur, reformatam; ac omnia et singula privilegia, indulta et gratias per Sedem eandem dictae societati vel per alium facultatem habentem, etiam vivae vocis oraculo vel alias quomodolibet, concessa et concessas, auctoritate praedicta approbavit, confirmavit, stabilivit ac robur apostolicae confirmationis habere decrevit, supplens omnes et singulos defectus, tam iuris quam facti, si qui forsitan intervenerant in eisdem.

Aliaque eden-
di et barbam de-
ferendi faculta-
tem concessit;

§ 10. Et pro potiori cautela maioris, visitorum, priorum et officialium et aliorum fratrum praefatae societatis, illas et illa quinque eremitoria praedicta eidem maiori, visitoribus, prioribus et fratribus eorum erectae societatis, pro tempore existentibus, de novo perpetuo concessit et assignavit; quodque omnes et singuli dictae societatis erectae Eremitae, Ordinem praedictum in ipsa societate professi, tunc praesentes et futuri, in capitulo generali pro tempore celebrando, in eo vocem habentes, pro felici dictae societatis statu et successu, alia statuta, constitutiones, ordinationes ac omnia et singula, quae in spiritualibus et temporalibus ipsius societatis ac eius regularis disciplinae statum, observantiam, indemnitate, et circa divini officii et missarum directionem et ordinationem, ac caeremonias, absque ipsius Regulae, in substantia vel in effectu, variatione, interpretatione vel declaratione, quoquo modo concernere possent, instituendi, ordinandi, interpretandi, declarandi et alia de novo faciendi; et sic instituta, ordinata, interpretata, declarata et de novo

facta, in toto vel in parte, prout rerum et temporum qualitas exigeret, tollendi et alterandi ac in melius commutandi; necnon, pro honestate et qualitate vitae eremiticae huiusmodi, barbam deferendi plenam et liberam eis concessit facultatem.

§ 11. Ac huiusmodi societatem, omnesque et singulos superiores, eremitas, oblatos, novitios, familiares, servitores et personas dictae societatis, tunc et pro tempore existentes, ac ipsius monasteria, eremitoria religiosa et loca alia quaecumque, ac mobilia et immobilia bona, tunc praesentia et futura, ad praefatam societatem quomodolibet pro tempore pertinentia, et in posterum eidem de novo erectae societati quandocumque seu quomodolibet uniri vel incorporari seu subici in perpetuum vel ad tempus contingeret, a quorumcumque legatorum, etiam de latere, necnon nunciorum dictae Sedis, ac quorumvis officialium Romanae Curiae et patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, electorum et inquisitorum haereticae pravitatis, quacumque, etiam apostolica, auctoritate, aliorum quorumcumque iudicum ordinariorum et non ordinariorum, quavis auctoritate et potestate fungentium, ditione, auctoritate, superioritate, potestate, dominio, visitatione, reformatione et correctione, ita quod contra dictam de novo erectam societatem vel eius singulares personas, nec non monasteria, eremitoria et loca et personas ac familiares cum eis degentes, ratione delicti, excessus seu contractus aut rei de qua ageretur, ubicumque iniretur contractus, committeretur delictum aut res ipsa consistere, excommunicationis, suspensionis aut interdicti aut alias quasvis sententias, nisi de speciali Sedis praedictae commissione, quomodolibet, directe vel indirecte, proferre seu promulgare non possent.

A superioritate
ordinariorum,
inquisitorum et
aliorum eximit;

§ 12. Necnon ab omnibus et singulis

A decimarum,
gabellarum etc.
solutione libe-
ravit;

decimis, collectis, exactionibus, gabellis, talliis, dativis, datis, tractis, subsidiis caritativis, impositionibus ordinariis et extraordinariis, collegiis, parochianis, universitatibus, monasteriis, fabricis et aliis quibusvis personis, quacumque auctoritate et ex quavis causa et consideratione, etiam pro expeditione contra infideles aut fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe, aut aliis imminentibus necessitatibus Sedis praedictae, auctoritate eiusdem Sedis vel quavis alia impositis et imponendis, sub quacumque verborum vi et forma, etiam sub excommunicationis latae sententiae poena, exempti et exempta censerentur, nisi de indulto et societate huiusmodi specialis et expressa mentio in literis apostolicis fieret, et tunc non veram decimam, sed mediam anni unciam Camerae Apostolicae solvendo, pro omnibus eorum locis ac eremitoriis, bonis et personis, liberationem consequerentur, prorsus exempti et totaliter liberavit; eaque omnia et eorum quodlibet in ius et proprietatem beat. Petri et Pauli et Sedis praedictae, ac sub eorum et dictae Sedis protectione suscepit. Et si legati et subdelegati, ordinarii aut aliae personae praedictae contra exemptionem et liberationem huiusmodi quicquam attentare quoquo modo praesumerent, ac literarum desuper conficiendarum vigore requisiti per ipsius de novo erectae societatis praelatos, Eremitas vel procuratores eorum, infra tres dies a die requisitionis huiusmodi computandos non desisterent, excommunicationis sententiae ipso facto noscerent se subiectos; et si forte aliter factum foret, eo ipso esset irritum et inane nulliusque roboris vel momenti.

Religiosos Ordinis ad minores ordines promoveri faciendi per quemlibet antistitem et ex-

§ 13. Praeterea ipsis, religiosos eorum Ordinis ad primam tonsuram et quatuor minores ordines promovendi; ad sacros vero, etiam si tempus a canonibus statutum non attingerent, per quemlibet catholicum episcopum in eorum locis et alibi, ubi-

Bull. Rom. Vol. VI.

23

cumque eis commodum foret, absque licentia dioecesei, etiam extra tempora, diebus tamen dominicis vel festivis, eos promoveri faciendi, ac illos eis libere conferendi; eundemque episcopum, pro consecrationibus altarium seu ecclesiarum, ac pro Oleo Sancto et quolibet ecclesiastico sacramento, adeundi; et, de licentia eorum capituli generalis seu provincialis, Ierusalem et alia loca sancta visitandi et inibi habitandi, ac loca et eleemosynas, etiam ab infidelibus, recipiendi licentiam et facultatem concessit.

§ 14. Et insuper, pro conservatione puritatis eorum solitudinis, ne mulieres ad eorum eremitoria, etiam Sancti Hieronymi de Pascilupo, Eugubinae dioecesis, tunc praesentia et futura, intra videlicet per eos praefixos seu praefigendos terminos, praeter illos tantum dies, quos ipsi statuerent, dummodo non ultra tres dies in quolibet anno, accedere quomodolibet, sub excommunicationis poena, auderent vel praesumerent, cellularum tamen ipsorum ingressu semper prohibito remanente, inhibuit.

§ 15. Demum, pro commoditate et utilitate eremitoriorum et locorum huiusmodi, tunc praesentium et futurorum, de licentia eorum capituli generalis seu provincialis, eis et cuilibet eorum ac pro tempore existentibus, quaecumque immobilia ad eos eorumque ecclesias, eremitoria, altaria et loca huiusmodi pro tempore spectantia et pertinentia, in emphyteusim perpetuam vel per tempus, sub aliquo annuo canone sive censu quibusvis personis, in evidentem ecclesiarum, monasteriorum et regularium locorum huiusmodi utilitatem, concedere; illaque pro aliis immobilibus utilitatibus permutare seu vendere et alienare, et pretium inde proveniens in aliis immobilibus bonis eorum ecclesiis, eremi-

tra tempora facultatem tribuere etc. 1;

Ingressum ad eremitoria mulieribus prohibuit;

Stabilia alienandi ad evidentem utilitatem Ordinis licentiam imperitus fuit;

1 Primum declarat Concil. Trid., sess. xxiii, *De Reform.*, cap. 11; secundum revocavit idem Concil., ubi sup., cap. 12 et seqq.

toris et regularibus locis utilioribus, ac alias, iuxta tenorem literarum recolendae memoriae Pauli Papae secundi, similiter praedecessoris nostri, de rebus ecclesiasticis non alienandis editarum: ita quod priores, qui pro tempore essent, locorum huiusmodi indices, ad hoc ut immobilia bona huiusmodi in emphyteusim vel censum aut alias danda et permutanda seu vendenda et alienanda, coram eisdem iudicibus spectarentur, eligere possent, convertere, et ceteris eremitoriis eorum societatis, prout eis commodius visum foret, pro eiusdem societatis conservatione applicare valerent, et quaecumque bona, etiam feudalia ac emphyteutica, etiam ecclesiastica, eidem societati, tam inter vivos quam causa mortis seu testamento, vel codicillo, dari, concedi et relinqui libere possent.

Onera, ad quae pro dictis bonis Eremitae tenebantur, 30 annorum spatio finiri decrevit;

§ 16. Ita quod ipsa societas ad eadem onera, ad quae donator seu testator huiusmodi, occasione bonorum eorumdem, tenebatur, et quaecumque alia, quae ipse donator seu testator etiam imponeret, omnino tenerentur, etiam si ad certum numerum generationum aut nominationum eadem bona concessa essent, ipsa societas, non perpetuo, sed per triginta annos pro qualibet generatione seu nominatione huiusmodi bona eadem tenere possent; et finitis ipsis annis, bona praedicta ad eorum directos dominos devolverentur, et, absque eorum consensu, tenere non valerent, statuit et ordinavit.

Coram animarum ceterorum locorum societatis permutari posse declaravit;

§ 17. Ulterius ipsis, de licentia capituli generalis seu provincialis dictae societatis, curam animarum monasterii S. Salvatoris de Monte Acuto et parochialium S. Michaelis Archangeli, ac prioratus S. Salvatoris de Fano, Perusinae, Tudertinae et Fanensis dioecesis, ecclesiarum, eidem societati perpetuo canonice unitarum, abdicare; et, de consensu illorum parochianorum, in loco dictis parochianis accommo, alias eccles., quibus cura parochianorum prae-

latorum applicaretur, construi facere, seu alteri parochiali, quae parochianis huiusmodi accommo foret, etiam de consensu illius rectoris, cui, pro huiusmodi cura exercenda, quod inter eos conventum esset solverent, ac illas iurisdictioni ordinarii loci subicere.

§ 18. Ac loca quaecumque, etiam per ecclesiasticas et religiosas personas eis concedenda recipere et eorum usui applicare. Necnon loca sive eremitoria pro tempore recepta perficere, et alia de novo, cum ecclesiis, oratoriis, humili campanili, cellulis et officinis necessariis, construere seu construi, et iam constructa, pro convenientiori eorum mansione, demoliri facere, et ea ad aliorum locorum constructorum sive de novo construendorum usum convertere.

§ 19. Ac pro dicti Ordinis propagatione, omnes et singulos religiosos quorumcumque, etiam Mendicantium, Ordinum et congregationum ac monasteriorum ad eremitoria praefata, tamquam ad arctiorem vitam, convolare, et sub societate et eorum habitu Altissimo famulari eligentes, superiorum suorum licentia petita, licet non obtenta, absque alia contradictione vel obstaculo, recipere; ipsique sic recepti et in eadem societate sive Ordine professi, ad omnia officia et dignitates societatis eorumdem Eremitarum promoveri et assumi libere et licite valerent, indulget.

§ 20. Postremo maiori ac omnibus et singulis visitatoribus, provincialibus, prioribus et aliis officialibus ac fratribus sive Eremitis praefatis, ut ipsi et omnes et singuli, ac commissi, oblato, novitii, servitores, familiares, benefactores et aliae personae, ac etiam oratoria, ecclesiae, monasteria, eremitoria et loca et quaecumque bona et cetera alia eidem societati pro tempore pertinentia, omnibus et singulis indulgentiis, peccatorum remissionibus, gratiis, concessionibus, facultatibus, immunitatibus, exemptioni-

Novaque eremitoria aedificare;

Religiosos quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, ad societatem tamquam ad arctiorem vitam recipi posse decrevit;

Indulta, gratias et privilegia quorumcumque aliorum Ordinum huius societati concessi;

bus, privilegiis, praeminentiis, praerogativis, libertatibus, favoribus, licentiis et indultis apostolicis vel aliter, qualiacumque essent, quibus omnes et singuli Ordines, congregationes, societates et monasteria, sub approbatis Regulis degentes seu militantes, ac degentia seu militantia, eorumque superiores generales, provinciales et particulares monaci seu religiosi, commissi, oblato, novitii, familiares, servitores, benefactores et aliae personae eorumque ecclesiae, oratoria et alia quaecumque bona, quae omnia, ac si nominatim exprimerentur, dictus Clemens praedecessor haberi voluit pro sufficienter expressis, coniunctim vel divisim, eis et cuilibet ipsorum, in genere vel in specie, etiam vivae vocis oraculo vel alias quomodolibet concessis seu concedendis, tam in spiritualibus quam temporalibus, et tam in communi quam particulari seu alias quomodolibet utebantur, potiebantur et gaudebant, seu uti, potiri et gaudere possent quomodolibet in futurum, absque ulla differentia, tam in communi quam in particulari vel alias quomodolibet uti, potiri et gaudere libere et licite possent et valerent in perpetuum, ac etiam de novo concessit pariter et indulsit, et in eis locum habere voluit, ac si eisdem omnia et singula praemissa directe et expresse concessa fuissent, exceptis quae essent contra eorum constitutiones approbatas ac ordinationes capitulares factas et pro tempore faciendas. Ac ut, dum privilegiorum, concessionum, exemptionum, immunitatum, facultatum, gratiarum et indultorum eorum et cuiuslibet dictorum Ordinum, congregationum, societatum et monasteriorum originales literae seu transumpta authentica ex illis, prout in favorem dictae societatis eiusque superiorum, eremitarum, commissorum, oblatorum, novitiorum, familiarium, servitorum, benefactorum et personarum ac ecclesiarum, monasterio-

rum, eremitoriorum, locorum, honorum et aliorum ceterorum eiusdem societatis, ostenderentur vel exhiberentur, eadem fides indubia adhiberetur, tam in iudicio quam extra, et aliis locis quibus opus foret, ac si pro et in favorem eorum societatis, ecclesiarum, eremitoriorum et monasteriorum, fratrum et personarum ac bonorum praedictorum ac praedictarum a Sede praedicta emanassent, ac eis et cuilibet ipsorum fuissent immediate concessae, mandavit.

§ 21. Necnon quod literarum desuper conficiendarum transumptis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius praelati ecclesiastici munitis, ubique staretur, prout originalibus literis staretur, et plena fides in iudicio et extra adhiberetur, quae eisdem desuper conficiendis literis daretur, si essent exhibitae vel ostensae.

Transumptio-
quo credi vo-
luit;

§ 22. Quodque literae ipsae desuper conficiendae, cum confectae forent, ac in eis contenta quaecumque, sub quibusvis revocationibus, modificationibus, limitationibus et suspensionibus quarumcumque literarum, gratiarum et dispositionum per ipsum Clementem praedecessorem et Sedem praedictam, etiam motu proprio et ex certa scientia, seu ad imperatoris, regum et ducum instantiam, concessis et concedendis, nullatenus comprehenderentur, sed semper ab illis excepta essent, et esse censerentur. Et quoties revocata, modificata, limitata, suspensa aut alterata forent, toties in eo statu, in quo ante revocationem, modificationem, limitationem et suspensionem huiusmodi, repositae, restitutae et reintegratae ac, si opus fuerit, de nova concessae essent, et esse censerentur. Et quotiescumque per aliquem aut plures actus contra ea aut ipsorum aliqua, a quocumque, cuiuscumque dignitatis, status, gradus et conditionis foret, ex negligentia vel ignorantia illorum, quibus ea concedebantur, aut aliquavis causa, scienter vel igno-

Clausulas di-
ctae bullae prae-
servativas ap-
posuit:

ranter, attentari vel attentata observari con-
tingeret; nullum tamen propterea exem-
ptionibus, immunitatibus, libertatibus,
gratiis, indultis et privilegiis huiusmodi
praeiudicium generaretur, sed ea omnia
et singula in suo robore et firmitate per-
manerent, easdem literas, absque aliorum
instrumentorum, literarum praedictarum
productione et ostensione, ad probandum
plene omnia et singula superius enarrata
et specificata, in iudicio et extra, ubique
sufficere, nec ad id probationis alterius
adminiculum requiri.

Dubia in dictae
societatis favo-
rem interpreta-
ri iussit, sublata
aliter iudicandi
facultate:

§ 23. Et si forte contingeret aliquod
dubium in dictis, per ipsum Clementem
praedecessorem confirmatis, aut literis suis
super praemissis conficiendis huiusmodi,
aut aliquo eorum pro tempore emergi,
data verborum ambiguitate, et iurisperito-
rum interpretatione, in dictae societatis de
novo erectae ac illius locorum particula-
rium et personarum favorem interpretari
debere. Sicque per quoscumque iudices¹ et
extraordinarios ac delegatos et causarum
Palatii Apostolici auditores ac S. R. E.
cardinales sententiari, iudicari et definiri
debere, sublata eis et eorum cuilibet qua-
cumque alia iudicandi et interpretandi
facultate et auctoritate, irritum quoque et
inane quicquid secus fieri sive attentari
contingeret, decrevit.

Executores di-
ctae bullae de-
putavit;

§ 24. Ac voluit et concessit universis
et singulis patriarchis, archiepiscopis, epi-
scopis, abbatibus ac aliis in dignitate ec-
clesiastica constitutis personis, ac quarum-
cumque metropolitanarum et cathedralium
ecclesiarum canonicis, necnon praefatorum
patriarcharum ac archiepiscoporum et
episcoporum in spiritualibus vicariis et
officialibus generalibus dari in mandatis
quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum,
per se vel alium seu alios, literas desuper
conficiendas huiusmodi, cum confectae fore-
rent, ac in eis contenta quaecumque solem-
niter publicantes, ipsisque Eremitis seu

fratribus ac personis praedictis in praemis-
sis efficacis defensionis praesidio assistere,
ac facere eosdem Eremitas ac alias personas
omnibus praemissis pacifice frui et gau-
dere, non permittentes ipsos seu ipsas
super iis per quoscumque quomodolibet
indebite molestari, perturbari aut inquie-
tari. Contradictores quoslibet et rebelles,
per censuras ecclesiasticas ac alia oppor-
tuna iuris remedia, appellatione postpo-
sita, compescendo, et legitimis super iis
habendis servatis processibus, censuras et
poenas ipsas iteratis vicibus aggravandi,
invocato etiam ad id, si opus foret, auxilio
brachii saecularis.

§ 25. Non obstantibus praemissis ac
Clementis (per quam, inter alia, voluerat
quod petentes beneficia ecclesiastica aliis
uniri, tenerentur exprimere verum annum
valorem, secundum communem aestima-
tionem, tam beneficii uniendi quam il-
lius cui unio fieri peteretur, alioquin
unio non valeret, et semper in unio-
nibus commissio fieret ad partes, vocatis
quorum interesset); necnon Pauli, praede-
cessorum praedictorum, ac similis me-
moriae Innocentii IV, contra exemptos
edita, quae incipit *Volentes*; necnon qui-
bus cavetur quod nullus extra suam ci-
vitatem vel dioecësim, nisi in certis ex-
ceptis casibus, et in illis ultra unam diae-
tam a fine suae dioecesis ad iudicium evo-
cetur, seu ne iudices a Sede praedicta
deputati extra civitatem vel dioecësim, in
quibus deputati forent, contra quoscum-
que procedere, aut alii vel aliis vices
suas committere praesumerent, et Bonifacii
VIII Romani Pontificis, etiam praedeces-
sorum nostrorum; et de duabus diaetis in
concilio generali edita, dummodo non
ultra tres diaetas aliquis, dictarum litera-
rum desuper conficiendarum auctoritate,
non traheretur; et quibusvis aliis aposto-
licis, necnon provincialibus et synodalibus
conciliis editis, generalibus et speciali-

Contrariis qui-
buscumque am-
plissime dero-
gavit.

¹ Ordinarios addit Cherub. (A. T.).

bus constitutionibus et ordinationibus; ac praedictarum ecclesiarum, monasteriorum etiam S. Antonii de S. Antonio, Ordinis S. Augustini, Viennensis dioecesis, et religiosorum locorum ac Ordinum quorumcumque, etiam Camaldulensis huiusmodi, ac aliorum, etiam Mendicantium et non Mendicantium, statutis et consuetudinibus, etiam illis in quibus cavebatur ut mulieres ad dictum eremitorium S. Hieronymi de Pasculupo, sub excommunicationis latae sententiae poena, numquam accederent, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis; privilegiis quoque et indultis ac literis apostolicis Camaldulensi aliisque Ordinibus Mendicantium et non Mendicantium et Militiarum ecclesiis, monasteriis et S. Antonii huiusmodi, necnon universitatibus, congregationibus, societatibus, communitatibus, collegiis et ceteris aliis personis et locis per eundem Clementem praedecessorem et Sedem praedictam, sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam derogationum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis, illis praesertim quibus, inter alia, cavebatur expresse quod nulli fratres seu monaci, de dictis etiam Mendicantium Ordinibus, ad alium Ordinem etiam strictiorem, transeuntes, per superiores, priores et alios fratres Ordinum aut societatum, ad quos, si transierint, etiam de licentia eorundem superiorum petita et obtenta, recipi et admitti possent, alias recipientes et recepti excommunicationis sententiam incurrerent; ipsique sic vel alio modo recepti, ad aliquod officium seu praelaturam eiusdem Ordinis, in quo recipiebantur, eligi non possent, absque Apostolicae Sedis speciali et expressa licentia, per ipsius Sedis patentes literas concedenda, facientes plenam ac certam et determinatam de statuto et ordinatione huiusmodi expressam et individuum mentionem. Quibus omnibus,

etiam si pro eorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua mentio seu quaevis alia expressio habenda vel aliqua alia exquisita forma servanda foret, dictus Clemens praedecessor eorum tenores et formas illarum concessionum, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro expressis habens, illis alias in suo robore permansuris, ea vice duntaxat, auctoritate praedicta, specialiter et expresse derogavit, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 26. Ne autem de absolutione, erectione, institutione, approbatione, confirmatione, suppletionem, concessionem, assignationem, exemptionem, liberationem, suspensionem, inhibitionem, statuto, ordinatione, indulto, voluntate, mandato, decreto et derogatione praedictis, pro eo quod super illis dicti Clementis praedecessoris, eius superveniente obitu, literae confectae non fuerunt, valeat quomodolibet haesitari; ipsique maior, visitatores, priores, officiales et fratres illorum frustrentur effectu, volumus et similiter apostolica auctoritate decernimus quod absolutio, erectio, institutio, approbatio, confirmatio, suppletio, concessio, assignatio, exemptio, liberatio, susceptio, inhibitio, statutum, ordinatio, indultum, voluntas, mandatum, decretum et derogatio Clementis praedecessoris huiusmodi perinde a dicta die tertio nonas septemb. suum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius Clementis praedecessoris literae, sub eiusdem diei datam, confectae fuissent, prout superius enarratur; quodque praesentes literae ad probandum plene absolutionem, erectionem, institutionem, approbationem, confirmationem, suppletionem, concessionem, assignationem, exemptionem, liberationem, suspensionem, inhibitionem, statutum, ordinationem, indultum, voluntatem, mandatum, decretum et derogationem

Et quoniam dicta bulla Clementis VII, ob ipsius obitum, expedita non fuit, hic Pontifex eam validat a die datae;

Clementis praedecessoris huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

Deputaque e-
veratores huius
constituti mis.

§ 27. Quocirca universis ac singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus ac aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon metropolitanarum et aliarum ecclesiarum canonicis, ac eorundem patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum vicariis in spiritualibus ac officialibus generalibus per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel per alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte maioris, visitorum, priorum, officialium et fratrum praedictorum seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos, quos eadem praesentes literae concernunt, illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indelitate molestari, perturbari aut inquietari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuram ecclesiasticam et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super iis habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, iuxta voluntatem et concessionem Clementis praedecessoris huiusmodi. Non obstantibus omnibus supra dictis aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo

ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimoquarto, tertio nonas novembris, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 3 nov. 1534, pontif. anno I.

II.

Quod omnes gratiae et exemptiones concessae et concedendae per Sedem Apostolicam locis et personis Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum in provincia Castellae et Legionis ac Bethicae, concessae censeantur locis et personis eiusdem Ordinis in regno Portugalliae¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Inter curas multiplices, quae nobis ex apostolatus officio incumbere dignoscuntur, illam libenter amplectimur, perquam status personarum quarumlibet, praesertim religiosorum (quorum precibus assiduus et sanctis operationibus propitiatur Altissimus), non solum ubique floreat, sed etiam, auctore Domino, felicibus proficiat incrementis.

§ I. Sane pro parte dilectorum filiorum moderni provincialis et aliorum ministrorum ac conventuum et monasteriorum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum, regni, et secundum² ipsius Ordinis, provinciae Portugalliae, nobis nuper exhibita petitio continebat quod, licet ipsa privilegia, exemptiones, concessionem et indulta monasteriis eiusdem Ordinis provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae, secundum morem huiusmodi, ac eorundem provinciae Castellae et Legionis ac

Proemium.

Causa huius
communicationis
indultorum

¹ Multa de hoc Ordine notata sunt in constitutione XVI Innocentii III. Operante, tom. III, p. 155.

² Quasi forte mori. (B. T.).

Bethicae illiusque monasteriorum provinciali et ministris ac conventibus et forsitan in genere toti Ordini praedicto per Sedem Apostolicam concessa, ad monasteria Ordinis regni et provinciae Portugalliae huiusmodi, illorum provinciales et alios ministros ac conventus praefatos se extendere credant, tamen a nonnullis de huiusmodi extensione haesitatur, maxime cum in toto regno et provincia Portugalliae praedictis duo dumtaxat exigui valoris conventualia monasteria necnon, in quibus solum dicti Ordinis fratres resident, duo eremitoria sive oratoria existunt; ac iidem provinciales et alii ministri, necnon conventus ipsius regni de privilegiis huiusmodi, quibus se tueantur, ob eorum paupertatem et praelatorum Ordinis, qui haec fuerunt, incuriam, realiter docere nequeant, quo fit ut provinciales et alii ministri, necnon conventus praefati ac personae Ordinis regni Portugalliae illorumque monasteriorum huiusmodi, tam in personis quam in rebus, a locorum ordinariis et aliis iudicibus ecclesiasticis ac saecularibus passim indelitate molestentur, ac in suis iuribus opprimantur: et frequenter praefati iudices, ob privilegiorum huiusmodi carentiam, eisdem provinciali et aliis ministris, conventibus et personis, etiam pro quacunque levissima re, diversas iniurias et diversa opprobria inferendi occasionem assumant, quae dicti provinciales et alii ministri ac conventus, si huiusmodi privilegia penes se haberent, sibi inferri non permetterent, unde Religio ab illarum partium fidelibus parvipenditur, et illarum solita devotio frigescit, ac monasteria ipsa religiosi destituuntur, et divinus cultus in eis, necnon eleemosynae et piae largitiones ab eisdem fidelibus erogari solitae (ex quibus ipsi provinciales et alii ministri ac personae Ordinis et regni Portugalliae praedictorum vitae subsidium re-

ciunt) in dies diminuuntur. Quare, pro parte moderni provincialis et aliorum ministrorum ac conventuum regni et provinciae Portugalliae praedictorum, nobis fuit humiliter supplicatum ut eis eorumque monasteriis et in illis degentibus personis, ut huiusmodi privilegiis gaudere possint, concedere, ac alias eorum incolumitati in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui Ordinem praedictum in visceribus gerimus caritatis, et illius personarum prosperum statum paterno zelamus affectu, modernum provincialem et alios ministros, necnon conventus monasteriorum regni et provinciae Portugalliae huiusmodi ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet immodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia et singula privilegia, exemptiones, concessionem et indulta, provinciali et aliis ministris et superioribus, necnon conventibus ac singulis religiosi personis dicti Ordinis praefatae provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae seu illorum monasteriis, per quoscunque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac per nos et Sedem praedictam, quocumque modo ac sub quibuscumque modis, tenoribus et formis ac verborum expressionibus, generaliter concessa et pluries confirmata, quorum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, ac in posterum concedenda et confirmanda, provinciali et aliis ministris, necnon conventibus ac singulis religiosi personis Ordinis regni et provinciae Portugalliae huiusmodi, nunc et pro tempore existentibus, ac eorum monasteriis praesentibus

Communicatio
indultorum.

et futuris: ita ut ipsi huiusmodi privilegiis, exemptionibus, concessionibus et indultis praedictis, ubicumque, in iudicio et extra, utantur, potiantur et gaudeant, ac uti, potiri et gaudere possint, pariformiter et aequè principaliter, auctoritate apostolica, tenore praesentium concedimus; illaque eisdem provinciali et aliis ministris ac conventibus, necnon singulis religiosis personis Ordinis regni ac provinciae Portugalliae illorumque monasteriis huiusmodi in utroque foro suffragari; ac etiam, quoad eos, etiam sub sententiis, censuris et poenis, ac cum clausulis necnon decretis in literis apostolicis desuper confectis contentis, iuxta illorum tenorem, observari, in omnibus et per omnia, ac si illa eidem provinciali et aliis ministris, necnon conventibus et singularibus religiosis personis Ordinis regni et provinciae Portugalliae illorumque monasteriis huiusmodi, primo et principaliter concessa fuissent, si eis tali modo concederentur.

Sublata aliter
iudicandi facultas.

§ 3. Sicque per quoscumque iudices et commissarios, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; necnon quidquid secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Derogatio contrariorum.

§ 4. Non obstantibus quibusvis apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon dicti Ordinis, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, ac quibusvis privilegiis, indultis et literis apostolicis, quibusvis ecclesiis ac illarum praesulibus et capitulis, necnon locorum ordinariis et aliis personis ecclesiasticis et saecularibus, cuiuscumque, etiam archiepiscopalis, dignitatis, status, gradus,

ordinis, conditionis, excellentiae et praeminentiae existentibus, etiam cardinalatus honore fulgentibus, ac alias Ordinibus, congregationibus et conventibus ac monasteriis, quomodolibet ac sub quibuscumque tenoribus et formis, necnon cum quibusvis clausulis et decretis, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis et innovatis, ac concedendis, approbandis et innovandis: quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad haec servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso ac forma in illis tradita observata, insererentur, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter et expresse derogamus; ac omnibus illis, quae in literis apostolicis privilegiorum, exemptionum et indultorum, provinciali et aliis ministris, conventibus et religiosis personis ac monasteriis Ordinis provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae concessorum huiusmodi concessum fuit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fides exemplorum.

§ 5. Decernentes quod singulis, tam praesentium quam privilegiorum provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae huiusmodi, concessarum literarum transumptis, pro provinciali et aliis ministris ac conventibus et religiosis personis, necnon monasteriis Ordinis et provinciae Portugalliae huiusmodi ac eorum singulis conficiendis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo *etc.* Si quis *etc.*

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo

quingentesimo trigesimo quarto, idibus novembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 13 nov. 1534, pontif. anno 1.

III.

Qui veri sint et familiares et continui commensales Summi Romani Pontificis.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus, divina providentia Papa III.

Causa declarationis.

Provide considerans retroactis temporibus pluries dubitatum fuisse an referendarii et alii officiales, ex Palatio Apostolico panem habentes, secretarii apostolici, literarum apostolicarum scriptores, cubicularii, milites Sancti Petri ceterique officiales Sanctitati Suae seu Romano Pontifici pro tempore esistenti in eodem Palatio deservientes aut custodiam facientes, fuerint et sint Sanctitatis Suae et Romanorum pro tempore Pontificum veri et indubitati, et non per privilegium, familiares et continui commensales.

Declaratur qui sint veri familiares Papae.

§ 1. Eadem Sanctitas Sua huiusmodi ambiguitatem in futurum tollere volens, ex certa scientia declaravit referendarios et alios officiales ex dicto Palatio panem habentes, protonotarios, subdiaconos, auditores Rotae, acolitos, scutiferos, secretarios, literarum apostolicarum scriptores, cubicularios ac milites Sancti Petri reliquosque officiales eidem Sanctitati Suae et Romano Pontifici pro tempore esistenti in Palatio deservientes aut custodiam facientes, licet in eodem non habitaverint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint nec comedant, nec in futurum forsan comedent, in posterum veros et indubitatos Sanctitatis Suae et Romanorum pro tempore Pontificum, et non per privilegium nec fidei, familiares et continuos commensales censerit, reputari et esse; ita ut regulis, tam editis quam edendis, de veris familiaribus et continuis com-

mensalibus Suae Sanctitatis et Romanorum pro tempore Pontificum loquentibus, in posterum potiantur et gaudeant, ac eis quoque quoad omnia subiiciantur, etiam ad hoc ut Sanctitas Sua et alii Pontifices, occurrentibus vacationibus beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum et obtinendorum, qualitercumque qualificatorum, per obitum eorundem in Romana Curia vel extra, ad collationem, provisionem, praesentationem seu quamvis aliam dispositionem quorumcumque collatorum et collatricum, communiter vel divisim pertinentium, providere et de illis disponere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, ac si referendarii, secretarii, scriptores et alii officiales huiusmodi ac deservientes supradicti in Palatio habitassent, et in tinello vere et realiter comedissent.

§ 2. Et ita per quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, et sacri Palatii Apostolici causarum auditores, de cetero iudicari¹ et interpretari debere statuit, sublata eis aliter interpretandi et iudicandi potestate. Decernens irritum et inane etc.

Clausula sublata etc.

§ 3. Constitutionibus, ordinationibus et regulis apostolicis, privilegiis quoque et indultis, tam ordinariis collatoribus, quam quibuscumque aliis personis, cuiuscumque dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis existentibus, concessis et concedendis, cum quibusvis clausulis derogatoriis² praeservativis, restitutivis, irritativis, annullativis et aliis decretis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro expressis haberi voluit, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Derogatio contrariorum.

Placet, publicetur et describatur. A.
(*Papae subscriptio*).

Lecta et publicata fuit suprascripta constitutio sive declaratio in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae

Publicatio.

1 *Sententiari* addit Cherub. (n. r.). 2 Deest forte *derogatoriis*, (n. r.).

millesimo quingentesimo trigesimo quarto, die Martis, vigesima secunda mensis decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli, divina providentia Papae tertii, anno 1.

Pub. die 22 decembris 1554, pontif. anno 1.

Sequitur declaratio dictae constitutionis.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus divina providentia Papa III.

Cui dudum postquam unam constitutionem suam *etc.* ¹.

Primum dubium omnium est per verba praecedentis constitutionis.

§ 1. Innotuit qualiter, inter ceteros in eadem constitutione nominatos, referendarii et auditores, referendariatus et auditoriatus, ac nonnulli aliorum officiorum, quae obtinebant, ratione, ut singuli de ipsorum collegiis, necnon ex scriptoribus unus tanquam referendarius officium actu exercens, et alius tanquam decanus antiquitatis, et forsitan in aliis collegiis unus vel duo aut forsitan plures, et non singuli, ipsorum collegiorum ratione, panem ex Palatio Apostolico habeant, tamen custodiam non faciunt, a nonnullis asserbatur constitutionem praedictam in habentibus panem in Palatio, et custodiam facientibus coniunctum locum habere, et effectum sibi vindicare, et non alias nec alio modo procedere.

Declaratio prima dubii.

§ 2. Ambiguitatis dubium submovere volens, primo, viva vocis oraculo declaravit et decrevit constitutionem ipsam etiam in die publicationis illius intelligi locumque vindicare, et procedere posse et debere, sive dicti officiales vel quicumque alii, coniunctim aut divisim, panem ex Palatio haberent, et in eodem custodiam facerent, etiam si iidem officiales et alii, per quorum obitum beneficia, ut praefertur, vacaverint, panem non habuissent, nec in ipso Palatio custodiam fecissent, ac beneficia per eosdem officiales et alias,

¹ Cetera ut supra.

ut praefertur, obtenta, per obitum etiam eorundem officialium in dicta Curia vel extra eam vacarent, et ad collationem, provisionem, praesentationem seu quamvis aliam dispositionem, etiam S. R. E. cardinalium et quorumcumque aliorum collatorum et collatricum, communiter vel divisim, spectarent.

§ 3. Postea accepit quod, pro eo quod de posteriori declaratione huiusmodi alias non apparebat, adhuc ab aliquibus in dubium revocaretur quod contingere posset eos, quibus de beneficiis huiusmodi per obitum dictorum officialium ac aliorum sic, ut praefertur, vacantibus, per Suam Sanctitatem provisum seu provideri concessum extitit, aut in futurum provideri, vel quod provideretur concedi contingeret, desuper in futurum posse molestari.

Secundum dubium ortum est non publicationem dictae declarationis.

§ 4. Motu proprio *etc.*, per aliam suam constitutionem, quam et literas desuper expeditas, etiam quod in eadem Cancellaria lecta et publicata non esset, aretare voluit, sub data decimonono kalendas septembris, eiusdem pontificatus sui anno secundo, inter alia, fidem fecit, ac in verbo Romani Pontificis attestatus fuit semper suae incommutabilis mentis fuisse et tunc esse quod etiam posterior declaratio huiusmodi, etiam quod aliter in dicta Cancellaria lecta et publicata non foret, ab illius data valeret et ligaret; ac omnibus et singulis, quibus de singulis aut pluribus beneficiis praedictis, ut praefertur, provisum seu provideri concessum extitit, aut in futurum provideri seu quod provideatur concessum fuerit, suffragaretur etiam in omnibus et per omnia, ac si dicta die vigesima secunda martii ¹ in dicta Cancellaria lecta et publicata fuisset, cum de sic iudicando et aliis clausulis, etiam irritantibus decretis, in literis desuper confectis latius continetur.

Declaratio secundi dubii.

§ 5. Cum Sanctitati Suae, etiam novis-

¹ Leg. f. dicta die Martis, vigesima secunda decembris et in principio huius paginae (n. 7.).

Tertium du-
lium.

sime innotuerit, ab aliquibus, etiam plusquam conveniat sapere volentibus, praetendi constitutionem et declarationem praedictas forsitan ad de numero participantis et alios non participantes, praesertim Romanorum Pontificum praedecessorum suorum ac etiam pontificatus sui tempore, etiam per S. R. E. cardinales, etiam de latere, et alios legatos sive nuncios apostolicos, etiam facultatem legatorum de latere habentes, quorum numerus nimis iam exerevisse asseritur, pro tempore creatos notarios apostolicos, supernumerarios nuncupatos, et omnes alios officiales in dicta constitutione nominatos et expressos, qui in eodem Palatio forsitan non habitant nec in posterum habitabunt, aut in tinello nunc non comedunt neque forsitan in posterum comedent, minusque Sanctitati Suae deserviunt neque Romano Pontifici pro tempore existenti in futurum deservient, aut custodiam non faciunt aut non facient, non extendi, neque eosdem comprehendere, neque in illis procedere aut locum sibi vendicare.

Declatio ter-
ti dubii.

§ 6. Ad huiusmodi etiam ulterioris ambiguitatis dubium resecandum, constitutionem regulamque necnon declarationem praedictas, etiam cum omnibus et singulis decretis et aliis clausulis quibuscumque in illis respective contentis et expressis, pro insertis et expressis habens, decrevit et declaravit, fidemque indubiam facit et attestatur mentis et intentionis suae semper fuisse et esse, tam a die editionis et publicationis singularum constitutionum sive regulae ac declarationis praedictarum, quam etiam cuiuslibet ipsarum, tam de numero participantium quam non participantium notariis praedictis, ac etiam omnibus et singulis aliis officialibus in dicta constitutione sive regula et declaratione, ut praefertur, nominatis, intelligi, locumque sibi vendicasse et processisse, ac vendicare et procedere debere iam

quod quicumque participantes et non participantes notarii, alique omnes et singuli officiales praedicti, in dicta constitutione sive regula et declaratione quomodolibet nominati et expressi, panem ex Palatio non haberent, non habuerint et non habeant, et custodiam in eo non fecerint et non faciant, aut aliter Suae Sanctitati, et Romano Pontifici pro tempore existenti, in Palatio Apostolico vel extra, aliquo modo non servierint neque serviant, vel alias quomodolibet in Palatio Apostolico non habitaverint et non habitent, et custodiam in eo non fecerint et non faciant; et nihilominus singulas constitutiones et declarationes praedictas et ipsarum quamlibet, etiam cum omnibus et singulis clausulis et decretis in illis contentis, illas pro expressis et insertis habens, ad quoscumque non participantes notarios per eosdem Romanos Pontifices, et per Sanctitatem Suam creatos tantum restrinxit et reduxit, ac restringit et reducit; illasque minime ad non participantes et supernumerarios notarios, ab eisdem cardinalibus de latere et aliis legatis et nunciis apostolicis, etiam facultatem et auctoritatem legati de latere habentibus, creatos, in eadem regula sive constitutione et declaratione nullatenus contineri nec comprehendere posse nec valere aut debere, ac si specialiter et individue expressa fuissent, perpetuis futuris temporibus valere et observari debere.

§ 7. Et ita per quoscumque iudices, etiam Palatii Apostolici causarum auditores et alios quoscumque iudices, etiam in quibuscumque causis, etiam pendentibus, et in quibuscumque inter omnes et singulos iudicari et sententiari et definiri debere statuit, voluit, decrevit et ordinavit, sublata etc.

Abter. l. l. a. a.
vetatur.

§ 8. Praesentemque, prout moris est, in dicta Cancellaria legi et publicari, et inter alias regulas Cancellariae, ut moris est, describi et adnotari mandavit.

Iussio publi-
candi.

Placet, et publicetur et describatur. A.
(*Papae subscriptio*).

Publicati. Lecta et publicata fuit suprascripta regula sive constitutio Bononiae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragésimo tertio, die Veneris, decimoctava maii.

IV.

*Iudices et officiales Romanae Curiae non concedant transumpta supplicationum, neque eorum praetextu mandata adipiscendi possessionem beneficiorum, vigore supplicationum, nisi prius literis apostolicis desuper expeditis*¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Iudicibus Romanae Curiae iam prohibuit concedere transumpta supplicationum et eorum vigore mandata capiendi possessionem beneficiorum; § 1. Cum nobis, inter alia, innotuisset quod nonnulli iudices Romanae Curiae transumpta supplicationum super provisionibus beneficiorum ecclesiasticorum et aliis gratiis signatarum et registrarum, ac ipsarum supplicationum praetextu, literas et mandata de adipiscenda possessione beneficiorum in illis expressorum, antequam literae apostolicae super huiusmodi supplicationibus expeditae essent, concedebant. Volentes huiusmodi abusibus et fraudibus congruis remediis obviare, inhibuimus quibusvis iudicibus dictae Curiae, quavis auctoritate fungentibus, cum appositione decreti irritantis, ne transumpta supplicationum apostolicarum neve literas seu mandata, ipsarum supplicationum vigore, possessionem beneficiorum apostolicorum apprehendendi, dare et concedere quomolibet praesumerent, prout in constitutione nostra desuper edita

¹ Quae notarii Rev. Camerae Apostolicae servare debeant circa consensus cessionis iurium aut resignationis beneficiorum sunt sup. in constitutione xvi Clem. VII. *Provide*, pag. 99.

et in Cancellaria Apostolica publicata plenius continetur.

§ 2. Nos, constitutionem huiusmodi, auctoritate apostolica, tenore praesentium innovantes, et perpetuis futuris temporibus pro lege observari debere decernentes, hoc perpetuo edicto, omnibus et singulis, tam archivii dictae Curiae scriptoribus quam Camerae Apostolicae gubernatoris ac vicarii Urbis notariis ceterisque officialibus dictae Curiae et tabellionibus publicis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae poena in eorum singulos qui contra fecerint, earundem tenore praesentium, auctoritate apostolica praefata inhibemus ne de cetero de transumptis supplicationum, praeterquam habentium clausulam quod earundem sola signatura sufficiat, ac de decreto et concessione literarum et mandatorum huiusmodi derogari debeant, neve illa scribere vel subscribere, aut quovis modo authenticare vel partibus tradere quovis modo praesument. Volentes et eadem apostolica auctoritatem statuantes quod notarii et officiales et tabelliones praefati, qui dictam excommunicationis sententiam incurrerint, ab illa, nisi per nos aut successores nostros canonice intrantes, absolvi non possint, praeterquam in mortis articulo constituti. Quodque, ultra eandem excommunicationis sententiam, pro prima vice, vinctiquinque ducatorum, et suspensionis a perceptione emolumentorum officiorum suorum ad tres menses, per datarium vel Cancellariae Apostolicae regentem pro tempore existentes irremissibiliter exigendarum, ac fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe applicandarum; et si secundo deliquerint, ipsorum officiorum privationis poenas incurrant eo ipso.

§ 3. Necnon partes transumptis seu literis aut mandatis huiusmodi deinceps utentes, ac, illorum praetextu, possessionem beneficiorum apostolicorum appreh-

Innovat eandem prohibitionem cum appositione poenae excommunicationis latae sententiae, et alias innovat poenas contra tabelliones de illis re-

Utentibusque dictis transumptis et mandatis poenam amissionis fructuum

et inhabilitatis
ad illa beneficia
indigit;

hendescentes, fructus, quos ex illis pro tempore perceperint, suos non fariant; quinimo ad beneficia in eisdem transumptis ac literis et mandatis expressa perpetuo efficiantur ipso facto inhabiles, et ad restitutionem fructuum ex illis perceptorum in utroque foro teneantur.

Et ita, non aliter, iudicari
mandat;

§ 4. Decernentes sic per quoscumque indices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam si sint S. R. E. cardinales aut Palatii Apostolici causarum auditores, in quibuscumque causis et quibusvis illarum instantiis sententiari et indicari debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter sententiandi et indicandi facultate; ac irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Contrariis derogat;

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac quibusvis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque et indultis apostolicis, iudiciis, notariis, officialibus, tabellionibus praedictis eorumque collegiis, in genere vel in specie, quomodolibet concessis, quae ipsis contra praemissa nullatenus volumus suffragari, ceterisque contrariis quibuscumque.

Hanc constitutionem publicari et inter alia s. extravag. describi iubet.

§ 6. Volumus autem praesentes in dicta Cancellaria, ut moris est, publicari, et in illius quinterno, inter alias extravagantes, ad perpetuam rei memoriam, describi, ac a die publicationis ligare, et sub poenis praedictis perpetuo, inconvulsa et inviolabiliter observari.

Placet, publicetur et describatur. A.

(Papae subscriptio).

Publicatio.

Acta et publicata fuit suprascripta regula Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quarto, die sabati triadecima mensis martii¹, pontificatus

¹ Hic profecto legendum anno millesimo quingentesimo trigesimo quinto. Die enim xiii mensis

sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli, divina providentia Papae III, anno 1. Pub. die 13 martii 1535, pont. an. 1.

V.

De Rotae institutione in civitate Bononiae provinciae Lombardiae et Status Ecclesiastici, causisque cognoscendis et terminandis in ea.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Ex innueto nobis desuper apostolicae servitutis officio, quo unicuique in administranda iustitia huiusmodi personis quibuscumque, praesertim nobis et Apostolicae Sedi immediate subiectis consulitur, nostrae vigilantiae partes propensius impartimur.

Proemium.

§ 1. Exponi nobis fecerunt dilecti filii vexillifer iustitiae et quadraginta reformatores status libertatis ecclesiasticae civitatis nostrae Bononiae quod, licet in primordio nostrae ad summum apostolatus apicem assumptionis, dictorum vexilliferi ac reformatorum supplicationibus inclinati, quod, in dicta civitate, Rota, perpetuis temporibus duratura et singulo quinquennio renovanda, fieret et erigeretur, et pro ea facienda ac erigenda quinque doctores excellentes, et usu ac peritia iudicandi praestantes, aliunde quam ex ipsa civitate aut eius comitatu sive districtu oriundi, et qui in eadem civitate saltem per integri anni intervallum non habitassent, qui omnes causas civiles dumtaxat, certam summam excedentes, in prima, secunda et ulteriori instantiis cognoscere et terminare habeant, cum modis et oneribus, capitulis et provisionibus necessariis et opportunis, ac per partita inter eosdem vexilliferum et reformatores, legitime, more solito, in praesentia et de consensu martii m^oxxxiv Alexander Farnesius in Summum Pontificem nondum electus fuerat; nec temporis respondet sabbati circumstantia, quae diei xiii mensis martii m^oxxxv belle quadrat (R. T.).

Hic Pontifex in civitate Bononiae Rotam erigi indulsit, auditorumque eligendorum qualitates et iurisdictiones praefixit.

pro tempore existentis nostri in dicta civitate legati seu eius vicelegati, obtinenda, statuendis et declarandis, eligerentur; et ex eisdem quinque doctoribus singulis annis potestas eiusdem civitatis deputaretur; ipsique omnes, post duos annos immediate subsequendos, syndicatui de eis faciendo subiacere deberent, et dum Rotae huiusmodi praesiderent, nullum aliud officium nec iurisdictionem aliquam in dicta civitate habere aut obtinere possent statuerimus et ordinaverimus, prout in capitulis de mandato nostro signatis plenius continetur.

Nunc civitas supplicat pro iudicio ne ex dicta Rota causas advocari possint.

§ 2. Nihilominus, quia contingere posset causas in eadem Rota pendentes, vigore commissionum, ad importunam partium instantiam, per nos seu de mandato nostro pro tempore signatarum, ab illa advocari, ac aliis iudiciis, tam in partibus quam in Romana Curia, committi; ac cives et incolae civitatis et comitatus ac districtus praedictorum erectione Rotae huiusmodi frustrari, et circa persecutionem causarum et litium suarum diversis expensis et laboribus fatigari, in eorum grave dispendium, nobis humiliter supplicari fecerant ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Et ipse Pontifex hoc indulgentiam concedit:

§ 3. Nos igitur, qui nostrorum et dictae Sedis subditorum dispendiis, quantum cum Deo possumus, libenter occurrimus, dictorum vexilliferi et reformatorum supplicationibus inclinati, quod de cetero omnes et singulae causae civiles, inter cives et incolas pro tempore exortae, summam praedictam excedentes, in quacumque instantia, in eadem Rota et non alibi cognosci et terminari debeant; quodque ab illa quovis modo, nisi per nos et successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, et in vim commissionis, per nos seu eosdem successores nostros, nostra vel eorum propria manu et per hoc verbum, *Placet*, signatae, nisi de utriusque partis consensu, advocari non possint; nec potestas aut au-

ditores praefati, inhibitionibus seu mandatis eius, vigore commissionum aliter quam ut praefertur signatarum, factis, etiam quasumque sententias, censuras et poenas, etiam pecuniarias, in se continentibus, parere teneantur; nec ob non partitionem huiusmodi aliquibus sententiis, censuris, poenis praedictis inmodari aut illas incurrere quovis modo possint, auctoritate apostolica, tenore praesentium et ex certa scientia statuimus et ordinamus.

§ 4. Decernentes ex nunc irritum et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Decretum irritum apponit.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xi iulii, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 11 iulii 1535, pontif. anno i.

VI.

Comprobatio congregationis Clericorum Regularium S. Pauli Decollati, cum praefinitione quarundam ordinationum et concessione privilegiorum 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Antonio Maria de Zacchariis et Bartholomaeo de Ferrariis, presbyteris Cremonensi et Mediolanensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Dudum felicitis recordationis Clementi Papae VII, praedecessori nostro, pro parte vestra exposito quod vos, cum tribus aliis vestrae voluntatis sociis, ut liberiori divinis beneplacitis insistere, et quae Dei erant,

Refertur constitutio Clementis VII, de qua in nota.

1 Istam congregationem primo approbavit Clemens VII in eius constitutione XLV, *Vota*, pag. 160 huius tomi.

perquirere possetis, cupiebatis professionem trium votorum substantialium Religionis in manibus tunc archiepiscopi Mediolanensis seu eius tunc vicarii in spiritualibus generalis emittere, et insinuat in aliquo loco civitatis seu dioecesis Mediolanensis, per vos eligendo, morari ac remanere; idem praedecessor, vestris in ea parte supplicationibus inclinatus, vobis et vestrum singulis, ut professionem ipsam in eiusdem archiepiscopi seu vicarii, qui vero ad vos de cetero converti vellent, in alterius vestrum seu praepositi vestrae congregationis pro tempore existentis manibus professionem trium votorum eorundem emittere, ac insinuat, sub obedientia tamen ordinarii loci, in ipso loco pervos eligendo cohabitare, et in communi vivere, necnon pro vestro et rerum vestrarum salubri statu ac directione, quaecumque statuta et ordinationes, rationabilia et honesta ac sacris canonibus non contraria condere et facere, illaque, ut vobis pro temporum qualitate expedire videretur, mutare et in totum tollere, aliaque illorum loco de novo facere, libere et licite valeretur concessit et indulgit, prout in eiusdem praedecessoris literis, desuper in forma brevis confectis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit, plenius continetur.

§ 1. Cum autem, sicut nobis nuper exponi fecistis, vos et nonnulli alii eiusdem voluntatis socii vestri, qui professionem aliquam nondum emisistis, divina, ut creditur, inspiratione ducti, cupientes cum maiori animi quiete Deo servire, et illi magis adhaerere posse, tria substantialia religiosae vitae, paupertatis scilicet, castitatis et obedientiae vota emittere, et sub solito et communi habitu clericali in unum habitantes, et in communi ac de communi viventes, necnon Deo humiliter et devote, quantum ipse dederit, servientes, sub nostra et Apostolicae Sedis humili et immediata subiectione et spe-

ciali protectione clericalem vitam ducere, ac praedicationi verbi Dei, audientiae confessionum et administrationi sacramentorum, sacraeque theologiae et sacerorum canonum studiis, ad vestrarum et aliorum christifidelium animarum prolectum vacare decreveritis, nobis humiliter supplicari fecistis ut vobis in praemissis benigne annuere ac opportune providere, de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui omnium christifidelium piis et honestis desideriis libenter annuimus, vestrum in hac parte laudabile desiderium plurimum in Domino commendantes, vestrisque huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis et cuilibet vestrum ut, quandocumque vobis visum fuerit, possitis tria substantialia religiosae vitae, ut petitis, paupertatis, castitatis et obedientiae vota publice emittere, in manibus cuiuscumque presbyteri saecularis vel cuiusvis Ordinis regularis solemniter profiteri.

§ 3. Ac sub solito et communi habitu clericali, subque nomine et nuncupatione Clericorum Regularium, in communi ac de communi viventes, in locis religionis aut saecularibus, prout vobis ab illis, quorum loca ipsa fuerint, concessum fuerit, seu expedire videbitur, sub nostra et huius sanctae Sedis Apostolicae immediata subiectione et speciali protectione, ad quinquennium duntaxat in unum habitare.

§ 4. Atque ex vobis et inter vos singulis annis superiorem, praepositum nuncupandum, qui usque ad triennium et non ultra confirmari possit, eligere.

§ 5. Ac alios quoscumque saeculares clericos, quavis dignitate fulgentes, episcopo tamen inferiores, ac etiam laicos, qui, Deo aspirante, ad huiusmodi vitae frugem et communem vivendi modum

Qui eis licentiam emittendi tria vota substantialia concecit,

Et habitum clericalem deferendi, et in communi et de communi vivendi sub protectione Sedis Apostolicae ad quinquennium,

Praepositum ad triennium eligendi,

Aliosque ad Religionem recipiendi,

Pii viri, qui istam congregationem instituerunt, supplicarunt PP. pro hac re.

hoc fuit perpetuum, ut intra proximo.

esse conferre voluerint, recipere; et, post annuam probationem, ad talem trium votorum professionem in manibus ipsius superioris emittendam, et ad huiusmodi communem vivendi modum admittere.

Officia divina
recitandi,

§ 6. Ac horas canonicas diurnas pariter et nocturnas, necnon missas et alia divina officia, simul et divisim, secundum usum et morem Romanae Ecclesiae, etiam iuxta breviarium noviter compilatum, ita tamen quod, cum publice ea recitaveritis, vos invicem conformetis, in ecclesia dicere et recitare.

Sacramenta ad-
ministrandi;

§ 7. Necnon quibuscumque fidelibus vere poenitentibus et confessis, ad vestram ecclesiam pro tempore accedentibus, quocumque anni tempore, praeterquam in festo Paschatis Resurrectionis Dominicae, Eucharistiae et alia ecclesiastica sacramenta ministrare libere et licite valeatis; et ad alium usum super huiusmodi horis, missis et officiis dicendis observandum minime teneamini, nec ad id a quoquam inviti compelli valeatis.

Praepor loqu
dat ar corita-
tem dispensan-
ci cum infirmis
et eos curanti-
bus, circa reci-
tationem divini
officii,

§ 8. Necnon ut dictus superior vester pro tempore existens, clerici et socii vestri, qui infirmitate gravati, aut circa infirmorum in domibus vestris morantium curationem adeo impediti fuerint, ut congruum eis tempus ad divinorum officiorum recitationem non supersit, ut infirmitate aut circa infirmos occupatione huiusmodi durante, certum psalmorum, per ipsum superiorem eis assignandorum, numerum, non minus septem aut sex, cum divisione, et Orationem Dominicam septies, ac Symbolum Apostolorum bis; graviter autem aegrotantibus Orationem Dominicam semel, et Salutationem Angelicam septies in die recitando, septem horis canonicis et toti divino officio satisfecisse censeantur; et cum quibusvis clericis et sociis vestris super praeventione vel postpositione temporis recitationis horarum

canonicarum, aliqua subsistente causa legitima, dispensare.

§ 9. Quodque tempore ieiunii, etiam de praecepto, etiam tempore quadragesimae, cum his, qui indiguerint, quorum conscientiae acquiescant, ut collationem, etiam cum pane, facere possint et valeant, auctoritate nostra dispensare.

Et etiam circa
ieiunia;

§ 10. Ac quod vos inter vos mutuas, seu etiam alii sacerdotes, saeculares vel regulares, a vobis, de superiorum vestrorum licentia, ad hoc pro tempore eligendi, vestras, ac vos, dum illi confessores vestri fuerint, eorum confessiones audientes, in absolutionibus, congrua tamen satisfactione praemissa, faciendis, sic inter vos hac forma uti possitis et illi possint, videlicet, post *Misereatur etc.* et *Indulgentiam etc.*, *Dominus Iesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius et beatorum apostolorum Petri et Pauli mihi commissa, absolvo te ab omni vinculo excommunicationis maioris vel minoris, suspensionis et interdicti, praeterquam apostolica auctoritate latae vel latae, necnon ab omni irregularitate, praeterquam occasione homicidii aut ex causa a beneficiis ecclesiasticis quocumque modo dependente, et restituo te sanctis sacramentis Ecclesiae, unionique et participationi fidelium. In nomine Patris etc.* Iterum, auctoritate apostolica etc.

Formamque hic
relatam in ab-
solvendis confi-
tentibus omni-
bus de congre-
gatione conce-
dit;

§ 11. Vobisque insuper, qui, speciali devotionis affectu ducti, erga doctorem gentium Paulum, ecclesiam, sub eius nomine, etiam apostolica auctoritate insignitam, habere cupitis, ut primum templum, quod construi feceritis, quod tamen sine alicuius praepudicio vos facere volumus, sub ipsius Pauli nomine ac invocatione habere liceat et denominare, ac ab aliis denominari et appellari mandamus.

Templum quo-
que sub invo-
catione Sancti
Pauli constru-
endi;

§ 12. Necnon, ut omnibus et singulis

Privilegia congregationis canonicorum regularium Lateran. elargitur;

privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, indulgentiis, facultatibus, libertatibus, auctoritatibus, indultis, favoribus, concessionibus et gratiis, spiritualibus et temporalibus, quibus potiuntur et gaudent, ac in futurum potentur et gaudebunt canonici regulares congregationis Lateranensis ac personae et loca eorum, quorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis haberi volumus, ita ut literae apostolicae super eisdem privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, concessionibus et gratiis eisdem concessis vel pro tempore concedendis, mutatis dumtaxat nominibus, cognominibus, invocationibus et diebus, ad libitum vestrum expediri possint, perinde ac si omnia illa et singula, non solum per clausulas generales, sed per eorum tenorem, de verbo ad verbum expressa et inserta fuissent, vos personae et loca vestra uti, potiri et gaudere possitis, vobis, per has nostras literas, tenore praesentium et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, concedimus pariter et indulgemus.

Contrariis derogat.

§ 13. Non obstantibus praemissis et apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno millesimo quingentesimo trigesimo quinto, octavo kalendas augusti, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 25 iulii 1535, pontif. anno I.

Sequitur perpetuatio dictarum gratiarum.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Pastoralis officii cura nobis, meritis licet imparibus, ex alto commissa nos excitat et inducit ut circa statum fidelium quorumlibet, praesertim sub regulari observantia trium votorum substantialium

1 Haec vide in constitutione xxix Pascalis II, *Quanto*, tom. II, pag. 246.

Bull. Rom. Vol. VI.

25

Religionis degentium, prospere dirigendum, operosis studiis iugiter intendentes, eosdem fideles, ut vota sua Altissimo quietius persolvere possint, benignis favoribus et gratiis confoveamus, aliasque desuper disponamus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem nobis, pro parte dilecti filii Bartholomaei de Ferrariis, et tunc in humanis agentis quondam Antonii Mariae de Zacchariis, Mediolanensis et Cremonensis presbyterorum exposito etc. 1.

Referitur constitutio praesentata.

§ 2. Nos igitur, qui Deo devotorum votis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus, Bartholomaeum et eius socios praefatos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Bartholomaeo et sociis praefatis, quod de caetero, perpetuis futuris temporibus, sub solito et communi habitu clericali, subque nomine et nuncupatione clericorum regularium, in communi et de communi viventes, sub nostra et eiusdem Sedis humili et devota subiectione ac speciali protectione, in unum habitare, ac omnia et singula alia in eisdem literis nostris contenta facere et exequi valeant, eadem auctoritate apostolica, tenore praesentium, de speciali gratia concedimus et indulgemus.

Perpetuatio dictarum gratiarum, de quibus in praesentia.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac omnibus illis, quae in dictis literis nostris volumus non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausula derogatoria.

Datum Romae apud Sanctum Petrum,

1 Omittitur residuum narrativae bullae, quia ipsa est quae praecedit

anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimotertio, kalendis decembris, pontificatus nostri anno x.

VII.

Iurisdictio camerarii et iudicis Curiae Ripae almae Urbis, quoad causas ripales ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
motu proprio etc.

Cum nobis constet per felicis recordationis Clementem septimum, praedecessorem nostrum, praeinsertum motum proprium fuisse concessum, et ad utilitatem Romanae Urbis et Sedis Apostolicae redundare videatur.

§ 1. Nos, quae per praedecessores nostros facta rite et ratione congrua cognoscimus, et propterea approbare et confirmare omni studio et conatu debere arbitramur, ac propterea dictum praeinsertum motum proprium, et omnia in eo contenta, tam coniunctim quam divisim, confirmamus et, quatenus opus sit, de novo concedimus.

§ 2. Addentes praeterea quod dicto motu proprio praeinserto, per nos aliquo modo derogatum esse non censeatur, nisi de verbo ad verbum in supplicationibus seu motu proprio aut per alias signaturas nostras, et etiam per dilectos filios praesidentes et clericos Camerae nostrae Apostolicae mentio de dicto motu proprio facta non fuerit.

§ 3. Et quod dicti officiales almae Urbis, quacumque auctoritate fungentes, in causis criminalibus in dicta Ripa et eius districtu, in causis ripalibus vel in Ri. is

quocumque modo provenientibus, etiam cum effusione sanguinis, se intromittere non possint nec valeant; sed executio dictarum causarum et cognitio ad dominum camerarium Ripae spectet et pertineat.

§ 4. Ac etiam per visitatores carcerum aliquem pro debito ripali incarcerationem in quacumque curia Romanae urbis relaxari non possit, nisi de consensu et voluntate camerarii Ripae et interventu notarii dictae Ripae.

§ 5. Necnon executores Romanae urbis et barisellus non possint aliquas executiones pro debito ripali in ipsa et eius districtu facere; et, si forsán factae fuerint, nullae et invalidae sint et existant. Ac dictis executoribus possint per dictum camerarium Ripae de facto relaxari, absque aliqua solutione executionis ac carceris.

§ 6. Mandantes propterea dilectis filiis almae Urbis gubernatori, auditori Camerae, senatori Urbis, vicario, barisello et aliis quibuscumque Romanae urbis officialibus, quatenus, sub excommunicationis et mille ducatorum auri poenis, contenta in praesenti motu proprio observent, ac ab aliis observari faciant et permittant.

§ 7. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stilo Palatii ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Pontificatus nostri anno primo.

Placet et ita mandamus. A.

(Papae subscriptio).

Visa. Philippus, Camerae Apostolicae decanus.

Visa. Io. Carolus, Camerae Apostolicae clericus.

Camerasarius solus carceratos suos exarcerat

Siquis executores tantum cuius mandata exequuntur.

Iussio observandi hanc constitutionem.

Nullis obstantibus.

Clementis VII motus proprius, de quo in nota.

Confirmatur.

Adduntur illi clausulae prae-servativae.

Iurisdictio camerarii Ripae in causis criminalibus.

¹ Iudicis autem alterius Ripae iurisdictionem habes in constitutione iv Clementis VII, Nuper, pag. 53 huius tomi.

VIII.

*Damnatio et excommunicatio Henrici VIII
regis Angliae, eiusque fautorum et com-
plicum, cum aliarum poenarum adie-
ctione ¹.*

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Eius, qui, immobilis permanens, sua providentia ordine mirabili dat cuncta moveri, disponente clementia, vices, licet immeriti, gerentes in terris, et in sede iustitiae constituti, iuxta prophetæ quoque Hieremiae vaticinium dicentis, *Ecce te constitui super gentes et regna, ut evellas et destruas, aedifices et plantes*, praecipuum super omnes reges universae terrae cunctosque populos obtinentes principatum; ac illum, qui pius et misericors est, et vindictam ei, qui illam praevenit, paratam temperat, nec quos impunitos videt, severa ultione castigat, quin prius comminetur; in assidue autem peccantes, et in peccatis perseverantes, cum excessus misericordiae fines praetereunt, ut saltem metu poenae ad cor reverti cogantur, iustitiae vires exercet, imitantes, ex incumbenti nobis apostolicæ sollicitudinis studio perurgemur ut cunctarum personarum, nostrae curae coelitus commissarum, salubri statui solertius intendamus, ac erroribus et scandalis, quae hostis antiqui versutia imminere conspiciamus, propensius obviamus, excessusque et enormia ac scandalosa crimina congrua severitate coerceamus, et, iuxta Apostolum, inobedientiam ovium promptius ulciscendo, illorum perpetratores debita correctione sic compescamus, quod eos

¹ Henricus contra Martinum Lutherum et alios haereticos ante scripserat, et propterea titulo defensoris christianae fidei a Leone X donatus fuerat, ut in eius constitutione LI, *Ex supernae*, tom. V, pag. 773.

Dei iram provocasse poeniteat, et ex hoc aliis exemplum cautelae salutaris accedat.

§ 1. Sane, cum superioribus diebus nobis relatum fuisset quod Henricus, Angliae rex, licet tempore pontificatus felicis recordationis Leonis Papae X, praedecessoris nostri, diversorum haereticorum errores saepe ab Apostolica Sede et sacris conciliis praeteritis temporibus damnatos, et novissime nostra aetate per perditionis alumnum Martinum Lutherum suscitatos et innovatos, zelo catholicae fidei et erga dictam Sedem devotionis fervore inductus, non minus docte quam pie, per quemdam librum per eum desuper compositum, et eidem Leoni praedecessori, ut eum examinaret et approbaret, oblatum, confutasset, ob quod ab eodem Leone praedecessore, ultra dicti libri, cum magna ipsius Henrici regis laude et commendatione, approbationem, titulum defensoris fidei reportaverit; a recta fide et apostolico tramite devians, ac propriae salutis, famae et honoris immemor, postquam carissima in Christo filia nostra Catherina, Angliae regina illustri, sua progenie coniuge, cum qua publice in facie Ecclesiae matrimonium contraxerat, et per plures annos continuaverat, ac ex qua, dicto constante matrimonio, prolem pluries suscepserat, nulla legitima subsistente causa et contra Ecclesiae prohibitionem, dimissa, cum quadam Anna Bolena, muliere anglica, dicta Catherina adhuc vivente, de facto matrimonium contraxerat, ad deteriora prosiliens, quasdam leges seu generales constitutiones edere non erubuit, per quas subditos suos ad quosdam haereticos et schismaticos articulos tenendos, inter quos et hoc erat quod Romanus Pontifex caput Ecclesiae et Christi vicarius non erat, et quod ipse in Anglica Ecclesia supremum caput existeret, sub gravibus, etiam mortis, poenis cogebat. Et his non contentus, diabolo

Henricus postquam a Leone X titulo defensoris fidei donatus fuit, ex causa hinc expressa a catholica fide deviauit et multa enormia commisit.

sacrilegii crimen suadente, quamplures praelatos, etiam episcopos, aliasque personas ecclesiasticas, etiam regulares, necnon saeculares sibi ut haeretico et schismatico adhaerere, ac articulos praedictos, sanctorum Patrum decretis et sacrorum conciliorum statutis, immo etiam ipsi evangelicae veritati contrarios, tamquam tales alias damnatos, approbare et sequi nolentes, et intrepide recusantes, capi et carceribus mancipari; hisque similiter non contentus, mala malis accumulando, bonae memoriae Ioannem, tituli S. Vitalis presbyterum cardinalem Rottensem, quem, ob fidei constantiam et vitae sanctimoniam, ad cardinalatus dignitatem promoveramus, cum dictis haeresibus et erroribus consentire nollet, horrenda immanitate et detestanda saevitia, publice miserabili supplicio tradi, et decollari mandaverat, et fecerat, excommunicationis et anathematis aliasque gravissimas sententias, censuras et poenas in literis ac constitutionibus recolendae memoriae Bonifacii VIII. Honorii III. Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, desuper editis contentas, et alias in tales a iure latas damnabiliter incurrendo, ac regno Angliae et dominiis, quae tenebat, necnon regalis fastigii celsitudine ac praelati tituli praerogativa et honore se indignum reddendo.

Clemens VII tandem illum excommunicavit, qui in censuris inordinando deterior evasit.

§ 2. Nos, licet ex eo quod, prout non ignorabamus, idem Henricus rex in certis censuris ecclesiasticis, quibus a piae memoriae Clemente PP. VII, etiam praedecessore nostro, postquam humanissimis literis et paternis exhortationibus multisque nunciis et mediis, primo, et postremo etiam indicialiter, ut praefatam Annam a se dimitteret, et ad praedictae Catherinae suae verae coniugis consortium rediret, frustra monitus fuerat, innotatus extiterat, Pharaonis duritiam imitando, per longum tempus, in clavium contemptum, insorduerat et insordescibat,

quod ad eor rediret vix sperare posse videremus; ob paternam tamen caritatem, qua, in minoribus constituti, donec in obedientia et reverentia Sedis praedictae permansit, eum prosecuti fueramus, utque clarius videre possemus an clamor, qui ad nos delatus fuerat (quem certe, etiam ipsius Henrici regis respectu, falsum esse desiderabamus), verus esset, statuimus, ab ulteriori contra ipsum Henricum regem processu ad tempus abstinendo, huius rei veritatem diligentius indagare.

§ 3. Cum autem debitis diligentibus desuper factis, clamorem ad nos, ut praefertur, delatum, verum esse, simulque, quod dolenter referimus, dictum Henricum regem ita in profundum malorum descendisse, ut de eius resipiscentia nulla penitus videatur spes haberi posse, reperimus; nos, attendentes veteri lege crimine adulterii notatum lapidari mandatum, ac auctores schismatis hiatu terrae absorptos, eorumque sequaces coelesti igne consumptos, Elymamque magum, viis Domini resistentem, per Apostolum aeterna severitate damnatum fuisse: volentesque, ne in districto examine ipsius Henrici regis et subditorum suorum, quos secum in perditione trahere videmus, animarum ratio a nobis exposcatur, quantum nobis ex alto conceditur, providere, contra Henricum regem eiusque complices, fautores, adhaerentes et sequaces, et in praemissis quomodolibet culpabiles, contra quos, ex eo quod excessus et delicta praedicta adeo manifesta sunt et notoria, ut nulla possint tergiversatione celari, absque ulteriori mora, ad executionem procedere possemus, benignius agendo, decrevimus infrascripto modo procedere.

§ 4. Habita itaque super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, et de illorum consilio et assensu, praefatum Henricum regem eius-

Ideo Pontifex iste contra regem, complices et fautores decrevit procedere ut hic.

Regem itaque hortatur ut ab huiusmodi erroribus desistat.

que complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces, ac quoscunque alios in praemissis seu eorum aliquo quoquomodo culpabiles, tam laicos quam clericos, etiam regulares, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, praeminentiae et excellentiae existant (quorum nomina et cognomina, perinde ac si praesentibus insererentur, pro sufficienter expressis haberi volumus), per viscera misericordiae Dei nostri, hortamur et requirimus in Domino quatenus Henricus rex a praedictis erroribus prorsus absteat; et constitutiones seu leges praedictas, sicut de facto eas fecit, revocet, casset et annullet; et coactione subditorum suorum ad eas servandas, necnon carceratione, captura et punitione illorum, qui ipsis constitutionibus sen legibus adhaerere aut eas servare noluerint, et ab aliis erroribus praedictis penitus et omnino absteat; et si quos, praemissorum occasione, captivos habeat, relaxet.

Complices vero et fautores monet ut absteant regi desuper favere vel adhaerere;

§ 5. Complices vero, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces dicti Henrici regis in praemissis et circa ea ipsi Henrico regi super his de cetero non assistant nec adhaereant vel faveant, nec ei consilium, auxilium vel favorem desuper praestent.

Inobedientesque maioris excommunicationis sententiam inodant;

§ 6. Alias si Henricus rex ac fautores, adhaerentes, consultores et sequaces hortationibus et requisitionibus huiusmodi non annuerint cum effectu, Henricum regem, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces ac alios culpabiles praedictos, auctoritate apostolica, ac ex certa nostra scientia et de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, in virtute sanctae obedientiae, ac sub maioris excommunicationis latae sententiae, a qua, etiam praetextu cuiuscunque privilegii vel facultatis, etiam in forma confessionnalis, cum quibuscunque efficacissimis

clausulis a nobis et Sede praedicta quomodolibet concessis, et etiam iteratis vicibus innovatis, ab alio quam a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti (ita tamen, quod si aliquem absolvi contingat, qui postmodum convalescentiam monitioni et mandatis nostris huiusmodi paruerit cum effectu, in eandem excommunicationis sententiam reincadat), absolvi non possint.

§ 7. Necnon rebellionis et, quoad Henricum regem, etiam perditionis regni et dominiorum praedictorum; et tam quoad eum quam quoad alios monitos supradictos supra et infrascriptis poenis, quas si dictis monitioni et mandatis, ut praefertur, non paruerint, eos et eorum singulos, ipso facto respective incurrere volumus, per praesentes monemus: eisque et eorum cuilibet districte praecipiendo mandamus quatenus Henricus rex per se vel procuratorem legitimum, et sufficienti mandato suffultum, infra nonaginta; complices vero, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces ac alii in praemissis quomodolibet culpabiles supradicti saeculares et ecclesiastici, etiam regulares, personaliter, infra sexaginta dies compareant coram nobis, ad se super praemissis legitime excusandum et defendendum, alias videndum et audiendum, contra eos et eorum singulos, etiam nominatim, quos sic monemus quatenus expediat, ad omnes et singulos actus, etiam sententiam definitivam, declaratoriam, condemnatoriam et privatoriam ac mandatum executivum, procedi. Quod si Henricus rex et alii moniti praedicti intra dictos terminos eis, ut praefertur, respective praefixos non comparuerint, et praedictam excommunicationis sententiam per tres dies post lapsum dictorum terminorum, animo, quod absit, sustinuerint indurato, censuras ipsas aggravamus et successive reaggravamus, Henricumque regem privationis regni et

Rebellionis quoque et amissionis regni poenam imponit, regemque et complices monet ut infra certum terminum compareant, alioquin in poenis hic expressis incidisse declaratur.

dominiorum praedictorum, et tam eum quam alios monitos praedictos et eorum singulos, omnes et singulas alias poenas praedictas incurrisse, ab omnibusque christifidelibus cum eorum bonis perpetuo diffidatos esse. Et si interim ab humanis decedat, ecclesiastica debere carere sepultura, auctoritate et potestatis plenitudine praedictis decernimus et declaramus, eosque anathematis, maledictionis et damnationis aeternae muerone percutimus.

Et quaecumque civitates, ecclesias et alia loca, ad quae ipsi declinare videntur, interdicto ecclesiasti. supponit;

§ 8. Necnon quae praefatus Henricus rex quomodolibet et ex quavis causa tenet, habet aut possidet, quamdiu Henricus rex et alii moniti praedicti, et eorum singuli in aliis per dictum Henricum regem non tentis, habitis aut possessis permansuris¹, et triduo post eorum inde recessum, et alia quaecumque, ad quae Henricum regem et alios monitos praedictos post lapsum dictorum terminorum declinare contigerit, dominia, civitates, terras, castra, villas, oppida metropolitanasque et alias cathedrales ceterasque inferiores ecclesias, nec non monasteria, prioratus, domos, conventus et loca religiosa vel pia, cuiuscumque, etiam S. Benedicti, Cluniacensis, Cisterciensis, Praemostratensis ac Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum et aliorum Ordinum ac congregationum et militiarum quarumcunque in ipsis dominiis, civitatibus, terris, castris, villis, oppidis et locis existentia ecclesiastico supponimus interdicto: ita ut, illo durante, in illis, etiam praetextu cuiuscumque apostolici indulti, ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, conventibus, locis, Ordinibus aut personis, etiam quaecumque dignitate fulgentibus, concessi, praeterquam in casibus a iure permissis, ac etiam in illis, alias quam clausis ianuis et excommunicatis et interdictis exclusis, nequeant missae aut alia divina officia celebrari.

§ 9. Et Henrici regis complicumque,

¹ Cherubinus et P. Matthaeus legunt *perman-
serunt* (n. T.).

fautorum, adhaerentium, consultorum, sequacium et culpabilium praedictorum filii, poenarum, ut hic in hoc casu par est, participes sint; omnes et singulos eiusdem Henrici regis ex dicta Anna ac singulorum aliorum praedictorum filios natos et nascituros, aliosque descendentes usque in eum gradum, ad quem iura poenas in casibus huiusmodi extendunt (nemine excepto nullaque minoris aetatis aut sexus vel ignorantiae vel alterius cuiusvis causae habita ratione), dignitatibus et honoribus, in quibus quomodolibet constituti existunt, seu quibus gaudent, utuntur, potiuntur aut muniti sunt, necnon privilegiis, concessionibus, gratiis, indulgentiis, immunitatibus, remissionibus, libertatibus et indultis, ac dominiis, civitatibus, castris, terris, villis, oppidis et locis, etiam commendatis vel in gubernium concessis, et quae in feudum, emphyteusim vel alias a Romanis vel aliis ecclesiis, monasteriis et locis ecclesiasticis ac saecularibus, principibus, dominiis, potentatibus, etiam regibus et imperatoribus, aut aliis privatis vel publicis personis quomodolibet habent, tenent aut possident, ceterisque omnibus bonis, mobilibus et immobilibus, iuribus et actionibus, eis quomodolibet competentibus, privatos; dictaque bona feudalia vel emphyteutica et alia quaecumque ab aliis¹ quomodolibet obtenta, ad directos dominos, ita ut de illis libere disponere possint, respective devoluta; et eos qui ecclesiastici fuerint, etiam si religiosi existant, ecclesiis, etiam cathedralibus et metropolitanis, necnon monasteriis et prioratibus, praepositis, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus et praebendis aliisque beneficiis ecclesiasticis per eos quomodolibet obtentis privatos, et ad illa ac alia in posterum obtinenda inhabiles esse, similiter decernimus et declaramus; eosque sic respective privatos ad illa et alia quaecumque similia,

Filiosque eorundem dignitatibus, gratiis et privilegiis ac dominiis et bonis omnibus privatos, et ad alia de cetero obtinenda inhabiles esse declarat;

¹ P. Matthaeus in *Summis Constitutionum* etc. legit *ecclesius loco aliis* (n. T.).

ac dignitates, honores, administrationes et officia, iura ac feuda in posterum obtinenda, auctoritate et scientia ac plenitudine similibus, inhabilitamus.

Subditosque a iuramento fidelitatis et subiectione liberat, et eisdem mandat ut ab obedientia omnino recedant;

§ 10. Ipsiusque Henrici regis ac regni omniumque aliorum dominiorum, civitatum, terrarum, castrorum, villarum, fortalitorum, arcium, oppidorum et locorum suorum, etiam de facto obtentorum, magistratus, iudices, castellanos, custodes et officiales quoscumque, necnon communitates, universitates, collegia, feudatarios, vassallos, subditos, cives, incolas et habitatores, etiam forenses, dicto regi de facto obedientes, tam saeculares quam, si qui, ratione alicuius temporalitatis, ipsum Henricum regem in superiorem recognoscant, etiam ecclesiasticos, a praefato rege seu eius complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus supra dictis deputatos, a iuramento fidelitatis iure vassallitico, et omni erga regem et alios praedictos subiectione absolvimus, ac penitus liberamus. Eis nihilominus, sub excommunicationis poena, mandantes ut ab eiusdem Henrici regis suorumque officialium, iudicum et magistratuum quorumcumque obedientia penitus et omnino recedant, nec illos in superiores recognoscant, neque illorum mandatis obtemperent.

Henrico et complicibus alias penas hic expressas imponit;

§ 11. Et ut alii, eorum exemplo perterriti, discant ab huiusmodi excessibus abstinere, eisdem auctoritate, scientia et plenitudine volumus ac decernimus quod Henricus rex et complices, fautores, adhaerentes, consultores, sequaces et alii in praemissis culpabiles, postquam alias penas praedictas, ut praefertur, respective incurrerint, necnon praefati descendentes, ex tunc infames existant, et ad testimonium non admittantur; testamenta et codicillos aut alias dispositiones, etiam inter vivos, concedere et facere non possint; et ad alicuius successionem ex testamento vel ab

intestato, necnon ad iurisdictionem seu indicandi potestatem et ad notariatus officium omnesque actus legitimos quoscumque (ita ut eorum processus sive instrumenta atque alii actus quicumque nullius sint roboris vel momenti) inhabiles existant: et nulli ipsis, sed ipsi aliis, super quocumque debito et negotio, tam civili quam criminali, de iure respondere teneantur.

§ 12. Et nihilominus omnes et singulos christifideles, sub excommunicationis et aliis infrascriptis poenis, monemus ut monitos, excommunicatos, aggravatos, interdictos, privatos, maledictos et damnatos praedictos evitent, et, quantum in eis est, ab aliis evitari faciant, nec cum eisdem seu praefati regis civitatibus, dominiorum, terrarum, castrorum, comitatuum, villarum, fortalitorum, oppidorum et locorum praedictorum civibus, incolis vel habitatoribus aut subditis et vassallis, emendo, vendendo, permutando aut quacumque mercaturam seu negotium exercendo, commercium seu aliquam conversationem seu communionem habeant; aut vinum, granum, sal seu alia victualia, arma, pannos, merces vel quasvis alias mercantias vel res per mare in eorum navibus, trirēnibus aut aliis navigiis, sive per terram cum mulis vel aliis animalibus deferre aut conducere seu deferri aut conduci facere, vel delata per illos recipere, publice vel occulte, aut talia facientibus auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore, per se vel alium seu alios, quoquomodo praestare praesumant. Quod si fecerint, ultra excommunicationis praedictae, etiam nullitatis contractuum, quos inirent, nec non perditionis mercium, victualium et bonorum omnium delatorum, quae capiendum fiant, penas similiter eo ipso incurrant.

Christifidelibus sub poenis hinc expressis praecipit ut infidelium eritent commercium;

§ 13. Ceterum, quia convenire non vide-

Praelatis quoque et ceteris personis ecclesiasticis mandat, sub poenis h'c contentis, quatenus de regno Angliae discedant;

tur ut cum his qui Ecclesiam contemnunt, dum praesertim ex eorum pertinacia spes corrigibilitatis non habetur, hi qui divinis obsequiis vacant, conversentur, quod etiam illos¹ facere non posse dubitandum est, omnium et singularum metropolitanarum et aliarum cathedralium caeterarumque inferiorum ecclesiarum et monasteriorum, domorum et locorum religiosorum et piorum quorumcumque, etiam S. Augustini, S. Benedicti, Cluniacensis, Cisterciensis, Praemostratensis, ac Praedicatorum, Minorum, Carmelitarum aliorumque quorumcumque Ordinum et Militiarum, etiam hospitalis Hierosolymitani, praelatis, abbatibus, prioribus, praeceptoribus, praepositis, ministris, custodibus, guardianis, conventibus, monachis et canonicis, necnon parochialium ecclesiarum rectoribus aliisque quibuscumque personis ecclesiasticis, in regno et dominiis praedictis commorantibus, sub excommunicationis ac privationis administrationum et regiminum monasteriorum, dignitatum, personatum, administrationum ac officiorum canoniceatumque et praebendarum, parochialium ecclesiarum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque, quomodolibet qualificatorum, per eos quomodolibet obtentorum, poenis, mandamus quatenus, infra quinque dies post omnes et singulos terminos praedictos elapsos, de ipsis regno et dominiis, dimissis tamen aliquibus presbyteris in ecclesiis, quarum curam habuerint, pro administrando baptismo parvulis, et poenitentia decedentibus, ac aliis sacramentis ecclesiasticis, quae tempore interdicti ministrari permittuntur, exeant et discedant, neque ad regnum et dominia praedicta revertantur, donec moniti et excommunicati, aggravati, reaggravati, privati, maledicti et damnati praedicti monitionibus et mandatis nostris huiusmodi obtemperaverint, et meruerint² a censuris huiusmodi absolutionis beneficium obti-

nere, seu interdictum in regno et dominiis praedictis fuerit sublatum.

§ 14. Praeterea, si praemissis non obstantibus, Henricus rex, complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedicti in eorum pertinacia perseveraverint, nec conscientiae stimulus eos ad cor reduxerit, in eorum forte potentia et armis confidentes, omnes et singulos duces, marchiones, comites et alios quoscumque tam saeculares quam ecclesiasticos, etiam forenses, de facto dicto Henrico regi obediens, sub eiusdem excommunicationis ac perditionis honorum suorum (quae, ut infra dicitur, similiter capientium fiant) poenis, requirimus et monemus quatenus, omni mora et excusatione postposita, eos et eorum singulos ac ipsorum milites et stipendiarios, tam equestres quam pedestres, aliosque quoscumque, qui eis cum armis faverint, de regno et dominiis praedictis, etiam vi armorum, si opus fuerit, expellant; ac quod Henricus rex et eius complices, fautores, adhaerentes, consultatores et sequaces, mandatis nostris non obtemperantes praedictis, de civitatibus, terris, castris, villis, oppidis, fortalitiis aut aliis locis regni et domini praedictorum se non intromittant, procurent; eis, sub omnibus et singulis poenis praedictis, inhibentes ne in favorem Henrici eiusque complicum, fautorum, adhaerentium, consultorum et sequacium aliorumque monitorum praedictorum mandatis nostris non obtemperantium, arma cuiuslibet generis offensiva et defensiva, machinas quoque bellicas seu tormenta (artellarias nuncupata) sumant aut teneant seu illis utantur, aut armatos aliquos, praeter consuetam familiam, parent; aut ab Henrico rege, complicitibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus vel aliis in regis ipsius favorem paratos, quomodolibet, quavis occasione vel causa, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel

Ducesque et alios monet sub poenis supradictis, ut Henricum et eius complices de regno expellere etc. procurent;

¹ P. Matthaeus addit *tute* (R. T.). Cherub. legit *obtemperantes meruerint* (R. T.).

indirecte, teneant vel receptent; aut dicto Henrico regi seu illius complicitibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus praedictis consilium, auxilium vel favorem quomodolibet ex quavis causa vel quovis quaesito colore sive ingenio, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse, per se vel alium seu alios, in praemissis vel aliquo praemissorum praestent seu praestari faciant quomodolibet.

§ 15. Praeterea, ad dictum Henricum regem facilius ad sanitatem, et praefatae Sedis obedientiam reducendum, omnes et singulos christianos principes, quaecumque, etiam imperiali et regali, dignitate fulgentes, per viscera misericordiae Dei nostri (cuius causa agitur) hortamur et in Domino requirimus, eis nihilominus, qui imperatore et rege inferiores fuerint, quos, propter excellentiam dignitatis, a censuris excipimus, sub excommunicationis poena mandantes ne Henrico regi eiusque complicitibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus vel eorum alicui, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse, etiam sub praetextu confederationum aut obligationum quorumcumque, etiam iuramento aut quavis alia firmitate roboratarum et saepius geminatarum, a quibus quidem obligationibus et iuramentis omnibus nos eos et eorum singulos, eisdem auctoritate et sententia¹ ac potestatis plenitudine, per praesentes absolvimus, ipsasque confederationes et obligationes, tam factas quam in posterum faciendas, quas tamen (in quantum Henricus rex et complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedicti circa praemissa vel eorum aliquod se directe vel indirecte iuvare possent), sub eadem poena, fieri prohibemus, nullius roboris vel momenti, nullasque, irritas, cassas, inanes, ac pro infectis habendas fore decernimus et declaramus, consi-

lium, auxilium vel favorem quomodolibet praestent; quinimmo, si qui illis aut eorum alicui ad praesens quomodolibet assistant, ab ipsis omnino et cum effectu recedant. Quod si non fecerint, postquam praesentes publicatae et executioni demandatae fuerint, et dicti termini lapsi fuerint, omnes et singulas civitates, terras, oppida, castra, villas et alia loca eis subiecta simili ecclesiastico interdicto supponimus; volentes ipsum interdictum, donec ipsi principes a consilio, auxilio et favore Henrico regi et complicitibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus praedictis prestando destiterint, perdurare.

§ 16. Insuper, tam principes praedictos quam quoscumque alios, etiam ad stipendia quorumcumque christifidelium militantes, et alias quascumque personas, tam per mare quam per terras armigeros habentes, similiter hortamur et requirimus, et nihilominus eis in virtute sanctae obedientiae mandantes quatenus contra Henricum regem, complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedictos, dum in erroribus praedictis ac adversus Sedem praedictam rebellionem permanserint, armis insurgant, eosque et eorum singulos persequantur, ac ad unitatem Ecclesiae et obedientiam dictae Sedis redire cogant et compellant; et tam eos, quam ipsorum subditos et vassallos, ac civitatum, terrarum, castrorum, oppidorum, villarum et locorum suorum incolas et habitatores, aliasque omnes et singulas personas, supradictis mandatis nostris, ut praefertur, non obtemperantes, et quae praefatum Henricum regem, postquam censuras et poenas praedictas incurrerit, in dominum quomodolibet, etiam de facto, recognoverint, vel ei quovis modo obtemperare praesumpserint, aut qui eum ac complices, fautores, adhaerentes, consultores, sequaces ac alios non obtemperantes praedictos ex regno et dominiis prae-

Principibus et aliis mandat ut contra Henricum et complices arma capiant;

Principum christi. confederationes et obligationes contra Henricum nullas et invalidas declarat;

¹ Cherubinius et P. Matthaeus *scientia loco sententia* legunt. (R. T.).

dictis, ut praefertur, expellere noluerint, ubicumque eos invenerint, eorumque bona mobilia et immobilia, mercantias, pecunias, navigia, credita, res et animalia, etiam extra territorium dicti Henrici regis ubilibet consistentia, capiant.

§ 17. Nos enim eis bona, mercantias, pecunias, navigia, res et animalia praedicta sic capta, in proprios eorum usus convertendi, eisdem auctoritate, scientia et potestatis plenitudine plenariam licentiam, facultatem et auctoritatem concedimus, illa omnia ad eosdem capientes plenarie pertinere et spectare, et personas ex regno et dominiis praedictis originem trahentes seu in illis domicilium habentes aut quomodolibet habitantes, mandatis nostris praedictis non obtemperantes, ubicumque eos capi contigerit, capientium servos fieri decernentes; praesentesque literas, quoad hoc, ad omnes alios, cuiuscumque dignitatis, gradus, status, ordinis vel conditionis fuerint, qui ipsi Henrico regi vel eius complicitibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus aut aliis, monitionibus et mandatis nostris huiusmodi, quoad commercium, non obtemperantibus, vel eorum alicuius victualia, arma vel pecunias subministrare aut cum eis commercium habere, seu auxilium, consilium vel favorem, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis modo, contra tenorem praesentium, praestare praesumpserint, extendentes.

§ 18. Et ut praemissa facilius iis, quos concernunt, innotescant, universis et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis et patriarchalium, metropolitanarum et aliarum cathedralium et collegiatarum ecclesiarum praelatis, capitulis aliisque personis ecclesiasticis saecularibus ac quorumvis Ordinum regularibus, necnon omnibus et singulis, etiam Mendicantium Ordinum, professoribus, exemptis et non

exemptis, ubilibet constitutis, per easdem praesentes, sub excommunicationis et privationis ecclesiarum, monasteriorum ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, graduum quoque et officiorum, necnon privilegiorum et indultorum quorumcumque, etiam a Sede praedicta quomodolibet emanatorum, poenis ipso facto incurrendis, praecipimus et mandamus quatenus ipsi ac eorum singuli, si et postquam vigore praesentium desuper requisiti fuerint, infra tres dies immediate sequentes praefatum Henricum regem omnesque alios et singulos, qui supradictas censuras et poenas incurrerint, in eorum ecclesiis, dominicis et aliis festivis diebus, dum maior iuxta populi multitudo ad divina convenerit, cum crucis vexillo, pulsatis campanis, et accensis ac demum extinctis et in terram proiectis et conculcatis candelis, et aliis, in similibus servari solitis, caeremoniis servatis, excommunicatos publice nunciari¹, ac ab omnibus arctius evitari faciant et mandent; necnon, sub supradictis censuris et poenis, praesentes literas vel earum transumptum, sub forma infrascripta confectum, infra terminum trium dierum, postquam, ut praefertur, requisiti fuerint, in ecclesiis, monasteriis, conventibus et aliis eorum locis publicari et affigi faciant.

§ 19. Volentes omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus, conditionis, praeminentiae, dignitatis aut excellentiae fuerint, qui, quominus praesentes literae vel earum transumpta, copiae seu exemplaria in suis civitatibus, terris, castris, oppidis, villis et locis legi et affigi ac publicari possint, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, impediverint, easdem censuras et poenas ipso facto incurrere. Et cum fraus et dolus nemini debeant patrocinari, ne quisquam ex his, qui alicui regimini et administrationi deputati sunt, infra tempus sui regi-

¹ Cherub. et P. Matth. nuncient et ab aliis nunciari etc. (u. r.).

Infideles et inobedientes capientium servos fieri, et eorum bona occupantium esse decernit;

Praelatis et aliis mandati, sub poenis de quibus hic, ut in eorum ecclesiis Henricum et complices, excommunicat. publice nuncient et evitari faciunt;

Tu lecti nam istius constitutionis inspecti vobis castra poenas imponit;

minis seu administrationis, praedictas sententias, censuras et poenas sustineat, quasi post dictum tempus sententiis, censuris et poenis praedictis amplius ligatus non existat, quemcumque, qui, dum in regimine et administratione existens, monitioni et mandato nostris, quoad praemissa vel aliquid eorum, obtemperare noluerit, etiam deposito regimine et administratione huiusmodi, nisi paruerit, eisdem censuris et poenis subiacere decernimus.

Publicari mandatur hanc constitutionem in locis hinc expressis;

§ 20. Et ne Henricus rex eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces aliqui, quos praemissa concernunt, ignorantiam earundem praesentium literarum et in eis contentorum praetendere valeant, literas ipsas (in quibus omnes et singulos, tam iuris quam facti, etiam solemnitatum et processuum citationumque omissarum defectus, etiamsi tales sint, de quibus specialis et expressa mentio facienda esset, propter notorietatem facti, auctoritate, scientia et potestatis plenitudine similibus, supplemus) in basilicae Principis apostolorum et Cancellariae Apostolicae de Urbe, et in partibus in collegiatae Beatae Mariae Brugensis, Tornacensis, et Parochialis de Dunkerke oppidorum Morinensis dioecesis, ecclesiarum valvis affigi et publicari mandamus, decernentes, quod earundem literarum publicatio sic facta, Henricum regem eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces omnesque alios et singulos, quos literae ipsae quomodolibet concernunt, perinde eos ardeant, ac si literae ipsae eis personaliter lectae et intimatae fuissent, cum non sit verisimile quod ea, quae tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere.

Transumptis credi iubet.

§ 21. Ceterum, quia difficile foret etc.

§ 22. Nulli ergo omnino hominum etc.

1 Sed haec forma immutata est, ut hic in fine.

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quinto, tertio kalendas septembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 30 augusti 1535, pontif. anno 1.

Sequitur suspensio dictae bullae, et tandem suspensionis revocatio et bullae executio.

**Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Cum Redemptor noster ideo illum, qui ipsum negaverat, Petrum videlicet, universae Ecclesiae praeficere voluerit ut in sua culpa disceret aliis esse miserendum; non immerito Romanus Pontifex, qui ipsius Petri in dignitate successor existit, debet etiam in officio exercendae misericordiae ipsius esse successor. Sed cum in eum dirigitur misericordia, qui ex hoc fit insolentior et obstinatio, aliosque secum trahit in perditionem, debet ipse Romanus Pontifex, postposita in eum misericordia, omnem severitatem adhibere, quo membrum illud putridum ita a corpore separetur ut reliqua membra, absque metu contagionis, salva remaneant, praesertim cum, pluribus curis adhibitis et multo tempore in hoc consumpto, morbum quotidie magis invalescere ipsa experientia comprobatur.

Exordium.

§ 1. Alias cum nobis relatum fuisset quod Henricus, Angliae rex, praeter ea, quae matrimonium de facto et contra prohibitionem Ecclesiae temerarie contractum concernebant, quasdam leges seu generales constitutiones, subditos suos ad haeresim et schisma trahentes, ediderat, et bonae memoriae Ioannem, tit. S. Vitalis presbyterum cardinalem Rossensem, publice damnari et capite puniri, ac alios quamplures praelatos, necnon alias personas ecclesiasticas, haeresi et schismati huiusmodi adhaerere nolentes, carceribus mancipari fecerat; nos, licet illi, qui talia nobis

Refertur constitutio praecedens.

retulerant, tales essent ut nullo modo de veritate suorum dictorum ambigendum esset; cupientes tamen, respectu ipsius Henrici regis, quem, antequam in has insanias incideret, peculiari quadam caritate prosequeremur, praedieta falsa reperiri, de eis informationem ulteriorem habere procuravimus, et inveniētes clamorem ad nos delatum verum esse, ne nostro officio deessemus, contra eum procedere decrevimus, iuxta formam quarundam literarum nostrarum, quarum tenor sequitur, et est talis ¹.

Super-essoria
per etiam ipsas.

§ 2. Dum autem postea ad dictarum literarum executionem deveniendum esse statuissimus, cum nobis per nonnullos principes et alias insignes personas persuaderetur ut ab executione huiusmodi per aliquantum tempus supersederemus, spe nobis data quod interim ipse Henricus rex ad eorū rediret et resipisceret, nos, qui, ut hominum natura fert, facile credebamus quod desiderabamus, dictam executionem suspendimus, sperantes (ut spes nobis data erat) ex ipsa suspensione, correctionem et resipiscentiam, non autem pertinaciam et obstinationem ac maiorem delirationem, ut rei effectus edocuit, proventuram.

Henrici magis
improba et sua
protervia.

§ 3. Cum itaque resipiscentia et correctio huiusmodi, quam tribus fere annis expectavimus, non solum postea sequuta non sit, sed ipse Henricus rex, quotidie magis se in sua feritate ac temeritate confirmans, in nova etiam scelera proruperit, quippe cum non contentus vivorum praelatorum et sacerdotum crudelissima trucidatione, etiam in mortuos et eos quidem, quos, in sanctorum numerum relatos, universalis Ecclesia pluribus saeculis venerata est, feritatem exercere non expavit. Divi enim Thomae ², Cantuariensis archie-

piscopi, cuius ossa, quae in dicto regno Angliae potissimum, ob innumera ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula, summa cum veneratione in arca aurea in civitate Cantuariensi servabantur, postquam ipsum divum Thomam, ad maiorem religionis contemptum, in iudicium vocari et tamquam contumacem damnari ac proditorem declarari fecerat, exhumari et comburi, ac cineres in ventum spargi iussit, omnem plane cunctarum gentium crudelitatem superans, cum ne in bello quidem hostes victores saevire in mortuorum cadavera soliti sint; ad haec, omnia ex diversorum regum, etiam Anglorum, et aliorum principum liberalitate donaria ipsi arcae appensa, quae multa et maximi pretii erant, sibi usurpavit; nec putans ex hoc satis iniuriae religioni intulisse, monasterium divo illi Augustino, a quo christianam fidem Angli acceperunt, in dicta civitate dicatum, omnibus thesauris, qui etiam multi et magni erant, spoliavit, et sicut se in bellum transmutavit, ita etiam belluas quasi socias suas honorare voluit, feras videlicet in dicto monasterio, expulsiis monacis, intromittendo, genus quidem sceleris, non modo christifidelibus, sed etiam Turcis inauditum et abominandum.

§ 4. Cum itaque morbus iste a nullo, quantumvis peritissimo medico, alia cura sanari possit quam putridi membri abscissione, nec valeret cura huiusmodi, absque eo quod nos apud Deum causam hanc nostram efficiamus, ulterius retardari, ad dictarum literarum (quas ad hoc, ut Henricus rex eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces, etiam super excessibus per eum novissime, ut praefertur, perpetratis, intra terminum eis quoad alia per alias nostras literas praedictas respective praefixum, se excusare ¹, alias poenas, ipsis literis contentas incurrant, extendimus et ampliamus) publicationem, et deinde, Deo duce, ad exe-

Iussio publicandi hanc bullam, revocatione praesertim dictae suspensionis.

¹ Omittitur insertio, quia bulla ipsa est quae praecedat. ² Hunc S. Tho. canonizavit Alex. III, ut in constitutione LXVI, Redolet, tom. II, pag. 738.

¹ Deest forsitan possint (R. T.).

cutionem procedere omnino statuimus. Et quia a fide dignis accepimus quod, si ipsarum et praesentium literarum publicatio Diepe, Rothomagensis, vel Bononiae, Ambianensis dioecesis, oppidis in Francia, aut civitate S. Andreae, seu in oppido Calistrensi, Sancti Andreae dioecesis, in Scotiae regnis, vel in Thuamensi et Artifertensi civitatibus vel dioecesium domini Hiberniae fiat, non solum tam facile, ut si in locis in dictis literis expressis fieret, sed facilius ipsarum literarum tenor ad Henrici et aliorum, quos concernunt, praesertim Anglorum, notitiam deveniret, nos, volentes in hoc opportune providere, motu, scientia et potestatis plenitudine praedictis decernimus quod publicatio literarum superius insertarum, quarum insertioni superius factae ac ipsis originalibus, quoad validitatem publicationis seu executionis praesentium, fidem adhiberi volumus, in duobus ex locis praesentibus literis expressis, alias iuxta suprainsertarum et praesentium literarum tenorem facta, etiam si in locis extra Romanam Curiam in dictis praesentibus literis specificatis, huiusmodi publicatio non fiat, perinde Henricum regem et alios, quos concernunt, praesertim Anglos, afficiat, ac si Henrico regi et aliis praedictis, praesertim Anglis, personaliter intimatae fuissent.

Fides transumptorum.

§ 5. Quodque praesentium transumptis, iuxta modum in praesentibus literis expressum factis, tam in iudicio quam extra, eadem fides adhibeatur, quae originalibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Derogatio contrariorum.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae in dictis literis volumus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Sanctio poenae.

§ 7. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quin-

gentesimo trigesimo octavo, decimosexto kal. ianuarii, pontificatus nostri anno v.

IX.

Approbatio et publicatio absolutionis Clementis VII, de haereticis et infidelibus regni Portugalliae et Algarbii ad fidem conversis; et confirmatio indultorum eis concessorum et extensio eorumdem.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Illius vices in terris gerentes, qui non vult mortem transgressorum, sed potius conversionem, transgressoribus huiusmodi ianuam pietatis et misericordiae libenter aperimus.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem, postquam per felicis recordationis Clementem PP. VII, praedecessorem nostrum, accepto quod in plerisque partibus regni Portugalliae et dominiis carissimi in Christo filii nostri Ioannis Portugalliae et Algarbiorum regis illustris, nonnulli ex haebraica perfidia ad Christi fidem conversi, christiani novi nuncupati, ad ritum iudaeorum, a quo discesserant, redire, et alii, qui haebraicam sectam nunquam professi erant, sed christianis parentibus procreati, ritum eundem observare, et alii lutheranam et alias depravatas haereses et errores sequi, ac sortilegia, haeresim manifeste sapientia, instigante humani generis inimico, committere non verebantur, in gravissimam Dei offensam, et orthodoxae fidei scandalum, dictus praedecessor dilectum filium Didacum de Silva, Ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci de Paula professorem, in suum et Apostolicae Sedis commissarium ac super praemissis inquisitorem in regno et dominiis praedictis, cum plena facultate contra de huiusmodi criminibus reos aut suspectos inquirendi, eosque carce-

Clemens VII accepit haereses in partibus Portugalliae et Algarbiorum extare, et ideo contra eos inquisitorem deputavit.

randi, puniendi et corrigendi, per quasdam constituerat et deputaverat.

§ 2. Et deinde, ex certis rationabilibus causis, praedictas et quascumque alias literas suas, ac per illas eatenus eidem Didaco et quibusvis aliis, etiam locorum ordinariis, super praemissis concessas facultates et commissiones per alias ad suum beneplacitum suspenderat, ac venerabili fratri Marco episcopo Senogalliensi nostro, tunc suo, et dictae Sedis apud dictum regem nuncio, inter alia, in mandatis dederat, ut Didaco et ordinariis praedictis ac aliis inquisitoribus in partibus illis existentibus posteriores literas praedictas intimaret, et suspensionem huiusmodi inviolabiliter observari faceret.

§ 3. Ac postmodum per eundem praedecessorem etiam accepto quod nonnulli ex suspectis, de criminibus praedictis a quadraginta annis vel circa, ex iudaismo et mahometica et aliis sectis, quibus tunc obcaecati erant, ad fidem Christi et illius sacrum baptismum suscipiendum coacti fuerant: alii vero, licet sponte sua conversi, seu de parentibus christianis procreati fuissent; tamen, ob praedictorum indiscreta commercia vel alias diabolica instigatione persuasi, etiam in praedictas et alias diversas haerèses et errores, eodem instigante inimico, lapsi fuerant, aliaque quamplurima crimina commiserant et in dies committebant, idem praedecessor, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, per alias suas sub plumbo literas, omnes et singulos utriusque sexus, tam noviter conversos quam alios quoscumque de praemissis culpabiles aut suspectos ex dictis regnis et dominiis oriundos, ac in eis degentes forenses et alienigenas, undecumque venissent, qui, tempore publicationis ipsarum posteriorum literarum per eundem Marcum episcopum et nuncium vel ab eo deputandos, in singulis civitatibus et dioecibus regnorum et dominiis huius-

modi faciendae, in illis domicilium vel habitationem habuissent, ac etiam illorum filios, nepotes et descendentes, tam tunc praesentes quam absentes, seu qui ab eisdem regnis et dominiis alias recessissent, etiam si exules et banniti forent, qui eidem Marco episcopo et nuncio vel alicui alteri ex sacerdotibus et confessoribus¹ videlicet in regnis et dominiis praedictis, infra tres a die eiusdem publicationis; absentes vero ab eis, infra quatuor seu plures aut pauciores, qui arbitrio dicti Marci episcopi et nuncii viderentur esse necessarij, a die earumdem posteriorum literarum per eos habendae notitiae computandos menses, praedicta et alia quaecumque, quotcumque et qualiacumque sua crimina, excessus, delicta et peccata confessi forent, ac quorum nomina et cognomina in aliquo libro vel memoriali per eosdem confessores descripta forent, etiam si illi ecclesiastici saeculares aut quorumvis Ordinum regulares, militiarum milites ac in quibusvis gradibus, dignitatibus et ordinibus constituti, et tam illi quam alii laici et utriusque sexus personae, cuiusvis status et ordinis existerent, etiam si illi eatenus et in futurum, dictis mensibus durantibus, in regnis et dominiis praedictis vel extra illa, tamquam haeretici sententialiter condemnati, et ut tales ipsi et illorum bona publicata, aut pro talibus accensati, inquisiti, publice vel occulte diffamati, et ut tales habiti, reconciliati, et contra eos sententiae desuper latae et executae, vel illi propterea carcerati extitissent, ab omnibus et singulis per eos eatenus perpetratis, etiam haereses et ab eadem fide apostasias, blasphemias et alios quoscumque, etiam maximos, errores sapientibus, etiam quantumcumque gravibus et qualificatis peccatis, criminibus, excessibus et delictis, etiam sub generali expressione de iure vel alias non venien-

¹ P. ricopea seq. supplemt Cherub. et P. Math. per ipsos Marcum episcopum et nuntium ad id deputandos, praesentes vel absentes etc. (n. 7.).

Postea eius facultatem ad beneplacitum suspendit;

Postea per alia eius literas convertentes se ad fidem infra terminum hunc expressum absolvit et penitus condonavit et remisit;

tibus et specialem notam requirentibus; necnon excommunicationum, suspensionum, interdictorum et aliis ecclesiasticis et temporalibus, corporalibus, etiam capitalibus, sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, etiam a praefatis, et qui pro tempore forent, inquisitoribus haereticae pravitatis huiusmodi, praemissorum et alia occasione vel causa latis et promulgatis, etiam si in illis ab eisdem quadraginta et ulterius annis insorduisent, ac illorum absolutio eidem praedecessori et pro tempore existenti Romano Pontifici et eidem Sedi, etiam iuxta illarum, quae in die Coenae Domini legi consueverant, et aliarum literarum et processuum apostolicorum tenorem et alias quomodolibet reservata existeret; quorum omnium qualitates, quantitates, et circumstantias etiam haberi voluit pro expressis, a pravitatis videlicet haereticae huiusmodi, in utroque foro civili, criminali et contentioso, conscientiae et animae, penitus et plenarie; a reliquis vero criminibus, pravitatem huiusmodi non sapientibus, in foro conscientiae dumtaxat, ex tunc, prout ex ea die et e contra, praevia, quoad forum conscientiae, cordis contritione et oris confessione, auctoritate apostolica absolvit; ac eosdem carceratos vel alias detentos et exules etiam a carceribus, exiliis et bannis, quibus, occasione criminum haeresis et apostasiae ac blasphemiae huiusmodi detenti et condemnati existebant, relaxavit et liberavit ac relaxari et liberari mandavit. Et tam illis quam aliis, alia occasione vel causa detentis vel exilibus, donec ab eis, a quibus detinebantur, relaxarentur, et ab eis, ad quos id spectaret, salvus conductus et aliae necessariae securitates eis concederentur, dicti menses currere non inciperent, dummodo ipsi a die notitiae posteriorum literarum in aliquam haeresim cecidisse, vel in veteri er-

rore perstitisse non convincerentur, concessit.

§ 4. Necnon cum eis, tam praesentibus quam absentibus, ac etiam cum clericis et aliis saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, ecclesiasticis personis, etiam quaecumque, quocumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica saecularia et quorumvis Ordinum regularia, etiam si saecularia, canonicatus, praebendas, dignitates, etiam maiores post pontificales et principales, ac conventuales, personatus, administrationes et officia, etiam curata et electiva in cathedralibus, etiam metropolitanis et collegiatis ecclesiis; regularia vero beneficia huiusmodi, monasteria, etiam dignitates conventuales, praeceptoriae, etiam curatae et electivae, et alias, cuiuscumque qualitatis essent, obtinentibus, etiam si archiepiscopali, episcopali, abbatiali, magistrali et alia quacumque dignitate praefulgerent, super irregularitate per eos, praemissorum haeresis et apostasiae et blasphemiae criminum occasione vel causa, ac etiam quia sic ligati missas et alia divina officia forsau, non tamen in contemptum clavis, celebrassent, aut alias illis se immiscuissent, contracta; et cum iis, qui promoti non erant, ut ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines promoveri, et in illis, tam illi quam qui tunc, etiam post dicta crimina perpetrata et absolutionem huiusmodi, promoti erant, etiam in altaris ministerio ministrare, ac beneficia ecclesiastica, etiam ut praemittitur et alias qualitercumque qualificata, eis canonice conferenda recipere, illaque et alia per eos tunc obtenta retinere: ac etiam, tam ipsi ecclesiastici et regulares ac milites, quam laici ac mulieres eorumque filii, nepotes et descendentes, ad gradus, honores, ordines, officia et alia assumi, illaque suscipere et exercere, ac illis et aliis similibus et dissimilibus iam susce-

Illosque et eorum successores ad dignitates habilitavit et indultis christianorum uti posse decrevit.

ptis uti; necnon vestes sericeas et panni, cuiuscunque etiam rubei coloris, ac aurum, argentum, gemmas et alia iocalia, necnon enses et arma eorum statui condementia deferre; super equos et mulas equitare; ac aliis omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, favoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus et concessionibus, quibus alii christifideles eorumque filii et nepotes ac ab eis descendentes utebantur, potiebantur et gaudebant, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valerent, in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi eorumque avi, proavi, parentes et alii genitores veri christiani fuissent, et nunquam a fide deviassent, dispensavit, eisque pariter indulxit. Necnon omnem inhabilitatis et infamiae maculam sive notam circa eos, praemissorum occasione, tam ex propriis quam illorum parentum, consanguineorum et affinium culpis et sententiis earumque executionibus et alias quomodolibet insurgentes, ab eis penitus et omnino abolevit.

Confiscationes bonorum fisco non incorporatorum et processus et sententias contra eos latis delocavit;

§ 5. Ac confiscationes bonorum, si quae catenus factae fuerant, quorum tamen possessio pro eodem fisco apprehensa non fuerat, necnon processus contra eos formatos sententiasque latis ac dictis mensibus durantibus formatas et ferendas; necnon informationes et alia quaecunque acta et gesta, ordinaria et extraordinaria, in iudicio et extra, contra eos catenus facta, ac ex tunc, prout ex ea die et e contra, eisdem mensibus durantibus, facienda, quorum omnium tenores, status et merita similiter haberi voluit pro expressis, cassavit, irritavit, abolevit et annullavit, ac cassata, irrita, deleta et annullata fore decrevit; ipsaque bona sic confiscata et confiscanda, eis, a quibus ablata fuerant, si eidem fisco incorporata non essent, remisit, donavit et restituit,

illosque et illa in pristinum et eum, in quo ante praemissa, et tempore, quo baptizati fuerant, erant, statum restituit, reposuit et plenarie reintegravit.

§ 6. Necnon statuit et ordinavit quod omnes et singuli confessores praedicti, quibusvis eis, durantibus mensibus praedictis, confessis, etiam de dictis criminibus non culpabilibus neque suspectis, in dicto libro describendis, si id petiissent, pro illorum super praemissis tutiori cautela, aliquam cedulam vel scripturam authenticam, manu propria subscriptam vel ipsius nuncii sigillo munitam, in testimonium praemissorum gratis et absque alia exactione concedere possent et deberent, qua perpetuis futuris temporibus per eos exhibita vel ostensa, illam habentes vel, etiam absque illa, in dicto libro descripti et annotati, tuti et securi permanerent, et de praedictis criminibus, haeresim, apostasiam et blasphemiam sapientibus, per ipsos culpabiles vel suspectos perpetratis usque ad diem datae eiusdem cedulae vel testimonii, seu in eodem libro annotationis et descriptionis, nullatenus inquiri possent; ac quod, praemissorum occasione, ipsis describendis vel suas cedulas praedictas habituris et illorum filiis et descendens in nullo praedicti nec praedictum afferri, nec reconciliati censi, etiam ex eo quod dictorum delictorum seu aliquorum ex eis veniam petiissent, vel ab eis absoluti fuissent; nec etiam si fors in aliquem praedictorum errorum in posterum incidissent, vel alias quomodolibet deprehensi existissent, relapsi viderentur; neque aliquod indicium, etiam minimum, contra eos oriri, allegari vel deduci posse, in iudicio vel extra, indulgentia, remissio et alia in damnum, iniuriam vel aliud incommodum illorum retorqueri nequerent.

Habentes fidem a confessoribus vel in eorum libris annotatos, securos esse declaravit;

§ 7. Quodque si aliqui iam essent con-

Condemnatos
de haeresib. pu-
blice illas abiur-
rare debere de-
crevit;

demnati de criminibus haeresis huius-
modi, vel eorum crimina iam essent in
iudicio omnibus notorie probata, ipsi,
secundum ecclesiastica statuta, errores
suos abiurare, illisque publice renuntiare
deberent. Quibus abiuratis et renunciatis,
idem nuncius eius arbitrio poenitentias
eis iniungendas vel iniunctas, non tamen
in alias publicas, sed secretas poenitentias
commutare; ac reconciliatis, quibus ali-
qua publica poenitentia per quoscunque
iudices et inquisitores fuisset iniuncta,
etiam illam, veluti ipsi inquisitores etiam
commutare potuissent vel consuevissent,
in alia pietatis opera commutare et cum
illis dispensare valeret. Ac quod si ex
supradictis condemnatis vel inquisitis,
accusatis aut reconciliatis seu relapsis
fuissent aliqui, qui se contra instantiam
gravatos esse assererent, ac propterea
cuperent ut iterum eorum causae audi-
rentur, liceret eis ad dictum nuncium
recurrere et personaliter coram eo com-
parere, et se ipsos in eo statu, in quo
tunc esse reperirentur, de integro defen-
dere, sic tamen quod, si iterum in de-
fensione sua ipsos succumbere continge-
ret, tunc, tamquam ob causam delictorum
huiusmodi relapsi, legitima poena puni-
rentur; ceteri vero secretam poenitentiam
susciperent, quae loco legitimae et cano-
nicae poenae, quam pati debuissent, ip-
sius nuncii arbitrio, ipsis imponeretur.
Et nihilominus ii, qui relapsi non essent,
dictis literis et illarum effectu gauderent.

Relapsos deli-
tis poenis puniri
iussit,

§ 8. Ac quod dicti condemnati aut in-
quisiti, accusati vel reconciliati, si iterum
in haeresis crimen relabi eos contingeret,
pro relapsis puniri possent, habita tamen
diligenti deliberatione; quod si ex ipsis
aliqui essent, qui se violenter ad fidei
sacramentum suscipiendum pertractos esse
docerent, illis non ita imputentur culpa
ut in posterum relapsorum poena tene-
rentur.

1 Cherub. et Matth. *instittiam* legunt (R. T.).

Bull. Rom. Vol. VI.

27

§ 9. Quodque ii, qui publice de cri-
mine haeresis diffamati, non tamen con-
victi seu accusati essent, quorum perfidia
ex publica voce et fama ad aures ipsius
nuncii perveniret, proprio iuramento et
duobus vel tribus testibus compurgatori-
bus fide dignis, per eundem diffamatum
eligendis, seipsos secreta et extraudicia-
liter coram nuncio vel ab eo deputandis
praedictis seu eorum aliquo purgare, seu
crimina huiusmodi, de quibus diffamati
essent, sua sponte et cum iuramento, se-
crete ac etiam extraudicialiter, corameo-
rum nuncio seu deputato aliquo, in prae-
sentia duorum testium vel proprii sacer-
dotis loco eorum, abiurare possent.

Diffamatos co-
ram nuncio ab-
iurare seu se
purgare posso
mandavit;

§ 10. Qui omnes accusati, inquisiti,
condemnati, reconciliati et publice diffamati,
modo et forma praemissis; ceteri
vero, praemissa tantum confessione et
absque aliqua publica poenitentia eis ini-
iungenda, plenariam et totalem veniam
et alia supradicta consequi et obtinere;
ipseque nuncius omnia et singula su-
pradicta et quaecumque alia, quae alii in-
quisitores et commissarii quicumque, per
quascunque praedicti praedecessoris et
dictae Sedis literas, ac etiam de iure vel
consuetudine, facere, gerere et exercere
possent, facere, gerere et exercere libere
et licite valeant. Ac quod si aliqui ex
praedictis omnibus, tam noviter conversis
quam aliis, praesentibus et absentibus,
reperirentur, qui huiusmodi gratiam, mo-
dis praemissis, durantibus dictis mensibus,
suscipere uollent, lapsis eisdem mensi-
bus, gratis per dictas posteriores literas
concessis nullo modo gaudere possent.
Qui tamen ad sui excusationem aliquid
afferre vellent, benigne et secundum chris-
tianam mansuetudinem audirentur, et
eorum iura et defensiones ad eundem
praedecessorem per dictum nuncium, sub
suo sigillo clausa, mitterentur.

Qui tamen om-
nes praemissis
functi veniam
etc. obtinero
valent.

§ 11. Quodque contra noviter conver-

Contra noxiter
conversos et
eorum filios et
descendentes,
quorum excusa-
tiones ad ipsum
Pontif. missae
fuerant, super-
sederi iussit;

sos ac filios et descendentes eorum con-
fessos ¹, quorum tamen excusationes per
nuncium aut deputatos praefatos sive
eorum aliquem receptae et ad dictum
praedecessorem transmissae essent, in ne-
gotio inquisitionis vel visitationis ordina-
riae vel extraordinariae super criminibus
praedictis, iuxta formam literarum praed-
ictarum, usque ad annum a die ipsarum
publicationis, etiam supersederetur, quia
interim dictus praedecessor, tam super
eodem negotio quam etiam circa illorum
futuram vitam, opportune providere in-
tendebat.

Inhibuitque o-
mnibus praela-
tis ne de cetero
molestarent
eos, qui gratias
super delictis
eorum obtine-
rant;

§ 12. Districtius inhibens omnibus et
singulis, etiam indicibus ecclesiasticis et
saecularibus, ac praelatis, inquisitoribus,
ordinariis seu delegatis, quacumque au-
toritate, potestate et dignitate, etiam
pontificali, archiepiscopali, primatiali et
patriarchali, ac statu, gradu, conditione et
praepotentia, etiam cardinalatus honore,
fulgentibus, ac tali qualitate, de qua ex-
pressa mentio fieri deberet, pollentibus,
a praefato praedecessore seu Sede praed-
icta, etiam ad instantiam eiusdem regis,
deputatis, sub excommunicationis, suspen-
sionis et interdicti sententiis, ac beneficio-
rum et officiorum per eos obtentorum pri-
vationis poenis, ne aliquos, de praemissis
haeresi, apostasia, blasphemia culpabiles
aut suspectos, qui gratiis praedictis, iuxta
posterorum sub plumbo literarum tenore,
gaudere deberent, si quos sub aliqua
custodia vel carceribus tenerent aut in
exilium misissent amplius detinerent aut
contra eos ad ulteriora procederent, immo
captos relaxarent et exules ad patriam se-
cure redire permitterent, et in eorum statu,
in quo iam ante accusationes, condem-
nationes, carcerationes, exilia et banni-
menta huiusmodi existerent, reponerent;
accusatoribus vero, denunciatoribus, testi-
bus, inquisitoribus, iudicibus, promoto-
ribus et aliis quibusvis, sub similibus cen-

suris et poenis, ne contra supradictos etiam
non culpabiles nec suspectos, praemisso-
rum occasione, se intromittere, neque ali-
quos ad testificandum vel accusandum seu
denunciandum inducere vel alias illos super
praemissis vel illorum occasione molestare
quoquomodo praesumerent.

§ 13. Ac decernens omnes et singulos
in praemissis inobedientes vel contraven-
turos easdem sententias, censuras et poenas
eo ipso incurrere, et beneficia per eos tunc
obtentia eo ipso vacare et ab ipso praede-
cessore ac quibusvis illorum ordinariis
collatoribus impetrari et conferri posse,
ipsasque impetrationes et collationes ac
alias dispositiones, alias legitime factas,
valere, plenamque roboris firmitatem obti-
nere; ac easdem posteriores literas de sub-
reptionis ¹ vitio seu intentionis defectu no-
tari vel impugnari non posse, nec sub
quibusvis revocationibus, modificationi-
bus, limitationibus et suspensionibus qua-
rumcumque similium vel dissimilium lite-
rarum, ac etiam per eundem praedecesso-
rem et Sedem praefatam factis et faciendis,
nullatenus comprehensas, sed semper ab
illis exceptas esse; et quoties revocatae vel
limitatae essent, toties in pristinum et eum,
in quo tunc existerent, statum restitutas
et reintegratas existere. Necnon illarum
transumptis, manu notarii publici subscri-
ptis et sigillo eiusdem nuncii munitis, eam-
dem prorsus, tam in iudicio quam extra
illud, fidem adhiberi debere, quae ipsis
posterioribus literis adhiberetur, si forent
exhibitae vel ostensae.

Et contrave-
nientibus poe-
nas h'c expres-
sas imposuit;

§ 14. Sicque in praemissis omnibus per
praefatos et quoscumque alios inquisitores
et iudices, etiam S. R. E. cardinales, in
quacumque instantia sive in iudicio coram
eis, etiam nunc et in futurum, pendentibus,
iudicari, sententiari et definiri debere,
sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter
iudicandi, sententiandi et definiendi facul-
tate. Ac irritum et inane quicquid secus

Decretum quo
irritas adiecit;

¹ *Vel non confessos*, Cherub. et P. Matt. (R. T.).

¹ P. Matthaeus addit *vel obreptionis* (R. T.).

super his a quoquam, quavis auctoritate, etiam per ipsum praedecessorem, scienter vel ignoranter contingeret attentari.

§ 15. Mandans praefato nuncio ut, per se vel alium seu alios, posteriores literas huiusmodi et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus esset, solemniter publicans, ac in praemissis efficaciter assistens, faceret easdem posteriores literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus esset, firmiter observari, ac singulos, quos praedictae posteriores literae concernebant, illis pacifice gaudere. Nec permetteret eos desuper per inquisitores et iudices praefatos seu quoscumque alios quomodolibet impediri, molestari vel perturbari, ac contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compesceret; invocato etiam ad hoc, si opus fuisset, auxilio brachii saecularis.

Ioannemque, Portugalliae et Algarbiorum regem, rogavit ut eidem nuncio assisteret ac la-
veret, quibus-
cumque non ob-
stantibus;

§ 16. Ioannem vero regem praefatum rogans et hortans in Domino ut, pro sua in hanc sanctam Sedem devotione et observantia, ipsi Marco nuncio suis auctoritate et favore assistens, non permetteret ipsum Marcum nuncium circa praemissorum executionem, aut illos, qui sub eisdem posterioribus literis, comprehendebantur, quominus iuxta ipsarum literarum tenorem gaudere possent, quomodolibet turbari aut impediri. Non obstantibus praemissis ac pie memoriae Bonifacii Papae VIII et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum suorum, ac aliis apostolicis, necnon in generalibus ac provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, etiam ab eisdem praedecessoribus, etiam pluribus, emanatis; legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, officii inquisitionis et ecclesiarum ac regnorum et dominiorum praedictorum illorumque civitatum et locorum,

etiam municipalibus, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis; ac etiam in forma brevis literis, etiam per dictos praedecessores et Sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus praedictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis et aliorum quorumcumque regum et reginarum, aut etiam motu proprio et de sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio, etiam apostolicae potestatis plenitudine, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis concessis et innovatis, etiam si in eis caveretur expresse quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis et formis, derogari posset, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores, ac si de verbo ad verbum ac forma in illis tradita observata inseri essent, pro sufficienter expressis habens, illis alias in suo robore permansuris, ea vice dumtaxat, motu simili, specialiter et expresse derogavit, contrariis quibuscumque; seu si inquisitoribus et iudicibus praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem esset Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possent per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 17. Et deinde posteriores literas praedictas non alia ratione, nisi ut praefato regi, qui multa ad Christi gloriam pertinentia, super huiusmodi absolutionis concessione eidem praedecess. per specialem eius oratorem significare velle praemo-

Postea per alias
literas constitutionem suam
publicari prohibuit;

nuerat, satisfaceret, edi, et per dictum Marcum episcopum et nuncium publicari per alias in forma brevis literas prohibuit. Ac postmodum, tam dilecto filio Henrico de Meneses, eiusdem regis nuncio, ad ipsum praedecessorem ob hanc causam specialiter destinato, quam venerabili fratre Martino archiepiscopo Funchallensi, suo apud eundem praedecessorem oratore, auditis, ac omnibus et singulis, quae per eos adversus praedictae absolutionis concessionem acta et in scriptis data fuerant, mature consideratis, sufficientique ad omnia ex urbanitate dato responso, et quid ad ea per eundem regem replicaretur per quatuor menses et plus eo expectato, per alias in forma brevis literas statuit, declaravit et voluit quod literae absolutionis huiusmodi in omnibus et per omnia eam vim et auctoritatem haberent, ac si in regno praedicto, iuxta illarum tenorem, publicata fuissent. Addens quod si per eundem regem ac per eius ministros aut populum effectum foret ut praedicti novi christiani secure non possent ea adimplere, quae dictus praedecessor in praedictis absolutionis literis adimplenda esse mandaverat, ut praedictam absolutionem consequi valerent, ipsi nihilominus in eis, quae ad potestatem ipsius praedecessoris temporalem pertinebant, quoad forum contentiosum, absoluti et liberi esse censerentur; ac nullo modo, ratione praedictorum delictorum, ex tunc per viam inquisitionis seu visitationis, ordinarie vel extraordinarie, molestari vel inquietari valerent.

§ 18. Mandans eidem Marco episcopo et nuncio, quem ad id specialiter executorem constituerat, quod, eius et dictae Sedis nomine, illius declarationem et voluntatem huiusmodi, sub eisdem comminationibus et censuris, exequi faceret, quae in praedictis veniae literis, sub plumbo datis continebantur. Non obstantibus dictis, tam sub plumbo quam in forma brevis emanatis,

literis, quibus, illorum omnium tenores pro sufficienter expressis habens, ipse Clemens praedecessor derogavit, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 19. Postmodum autem, cum dicti Martinus archiepiscopus et Henricus, etiam apud nos oratores, nobis exposuissent quod, licet ¹ praef. rex responsiones suas ad causas praedictas misisset, putaretque per eas constare ad absolutionem praedictam, sub forma praefata, etiam causis, quae dictum praedecessorem ad id induxerant, non obstantibus, procedi non debuisset; tamen quia praefatus praedecessor, cui, cum infirmitate gravaretur, ipsi Martinus archiepiscopus et Henricus oratores, ipsius responsiones, quae tempore dictae infirmitatis ad eorum manus pervenerant, tradere non potuerant, nesciens responsiones praedictas delatas esse, ac putans ipsum regem, ex eo forsitan quod causae praedictae ad eum missae ita validae viderentur ut congrue ad eas responderi non posset, ipsas responsiones, tamquam non urgentes, missas non esse, praemissa in ultimo datis literis contenta statuerat et ordinaverat; quodque nos responsiones ipsas debite attendere et considerare, ac mature in hoc negotio, ex quo dictorum regnorum quies non parum pendebat, providere vellemus, apud nos, nomine ipsius regis, institissent, nos responsiones praedictas per ipsos oratores nobis traditas nonnullis viris, doctrina, integritate, gravitate, experientia decoratis, examinandas tradidimus, ea intentione ut, habita illorum relatione, in hoc negotio, prout ad nostrum spectabat officium, provideremus; praefato Marco episcopo et nuncio, ne, etiam vigore praedictarum et quarumcumque aliarum literarum a praefato praedecessore emanatarum, ac universis et singulis de haeresi et a fide apostasia culpabilibus seu suspectis, ne modo aliquo literas absolutionis publicare, aut, si publicatae forent, eis uti; inquisitoribus autem

Ille autem Pontifex, ex causis hic expres. suspensederi mandavit in executione dictae constitutionis Clementis VII;

Et deinde illam publicari et exequi mandavit.

¹ P. Matthaeus hic addit *postea* (R. T.).

praedictis, ne, vigore literarum per ipsum praedecessorem super eorum deputationem, ut praefertur, concessarum; ordinariis vero ne, facultatis eis de iure vel consuetudine concessae vigore, aliquem ex dictis de haeresi et apostasia culpabilibus et suspectis, occasione criminum per eos commissorum, modo aliquo molestare auderent vel praesumerent, donec aliud per nos desuper ordinatum foret, per quasdam interim inhibentes, volumus quoque ut si qui ob crimina huiusmodi carceribus mancipati invenirentur, nisi relapsi forent, data idonea cautione, de ipsos carceres, quoties per eos, ad quos spectabat, desuper requisiti forent, intrando, et si eorum bona in manibus fisci devenissent, aut ad eius instantiam sequestrata essent, absque alia cautione, ex praefatis carceribus relaxarentur.

§ 20. Et demum, cum praedicti viri, discussis et mature consideratis per eos rationibus huiusmodi et aliis quae consideranda erant, literas absolutionis, per dictum praedecessorem, ut praefertur, concessas, executioni debitae demandandas esse nobis retulissent, nos praefato Marco episcopo et nuncio per alias nostras, etiam in forma brevis, literas dedimus in mandatis quatenus ad executionem dictarum absolutionis literarum, iuxta illarum tenorem, in omnibus et per omnia, perinde ac si earum executionem per dictas literas non suspendissemus et, ut supradictum est, non inhibissemus, procederet, prout in eisdem literis, quarum omnium tenores hic pro sufficienter expressis haberi volumus, plenius continetur.

§ 21. Cum autem, sicut accepimus, literae absolutionis huiusmodi, si illa forma, quoad nonnulla in ipsis literis contenta, servetur, de facili, absque scandalo, executioni demandari non possent, praesertim cum, pro nonnullis Sedem Apostolicam concernentibus causis, dictum

Marcum episcopum et nuncium, qui super praemissis executor, ut praefertur, deputatus fuit, brevi ad nos vocare intendamus, nos, ex praemissis et aliis causis animum nostrum moventibus, literas ipsas suum, prout convenit ad obvian-¹ dum periculis, effectum sortiri volentes, motu proprio, et ex certa nostra scientia, et apostolicae potestatis plenitudine volumus et decernimus quod literae veniae praedictae, quae, ut accepimus, iam diu ordinariis regni et domini praedictorum vel eorum officialibus pro maiori parte intimatae fuerunt, quoad absolutionem et omnia alia in eis contenta, eam vim et auctoritatem habeant, perinde ac si in regno et dominiis praedictis, iuxta ipsarum literarum formam, in omnibus et per omnia publicatae, et novi christiani, ab eisdem descendentes omnesque alii ab hebraeis originem quomodolibet trahentes, in praefatis literis comprehensi, de haeresi et aliis praedictis criminibus culpabiles et suspecti, et in regnis et dominiis praefatis vel extra illa tanquam haeretici inquisiti, accusati, publice vel occulte diffamati, etiam si eorum crimina in iudicio notorie probata fuissent, et tanquam haeretici sententialiter condemnati et ut tales ipsi habiti, convicti, reconciliati, et eorum bona publicata, et contra eos sententiae desuper latae et executae, et poenae publice iniunctae, vel illi propterea carcerati confessiones, abiurationes, renunciationes, purgationes, poenitentias iniunctas et, iuxta dictarum literarum formam, iniungendas, omniaque alia in dictis literis contenta adimplevis-
sent, et per eos realiter adimpleta et cum effectu completa fuissent. Decernentes quod in foro temporali, civili et criminali, etiam contentioso, de omnibus et singulis criminibus per dictas literas veniae, eis, ut praemittitur, remissis, etiam hactenus quomodolibet per eos, qui tem-

¹ P. Matth. hic addit *animarum* (R. T.).

Sed tandem per eius literas, superessoriam revocavit et ad illius executionem procedi mandavit;

Modo autem eandem constitutionem confirmat et innovat;

pore datae dictarum literarum sub plumbo in regno et dominiis praedictis morabantur, et alios ab hebraeis descendentes, in dictis literis veniae comprehensos, perpetratis, plenarie absoluti et liberati sint et intelligantur, prout nos etiam eos, motu, scientia et potestate similibus, plenarie absolvimus et liberamus.

Illamque ampliat ut hic;

§ 22. Volentes quod, quoad forum fori, ad aliquam confessionem, abiurationem, renunciationem, purgationem, poenitentiam aliorumque in dictis literis contentorum executionem, paritionem et diligentiam, non teneantur, tam quoad haeresis, apostasiae, blasphemiae et alia praedicta crimina, quam in foro conscientiae dumtaxat quoad ea et omnia alia delicta et excessus, pravitatem huiusmodi non sapientia, quaecumque, quocumque et qualiacumque fuerint, dummodo eorum errata et excessus alicui per eos eligendo confessori sacramentaliter corde contriti et ore confessi fuerint, absque aliqua poenitentia eis iniungenda, in omnibus et per omnia suffragari volumus. Decernentes quod, ob confessionem et contritionem praedictas quomodolibet omissas, nullo pacto, temporaliter et in foro contentioso et civili, quominus plenarium praemissorum effectum libere consequantur impediri, molestari seu perturbari possint; ac per eos eligendis confessoribus ipsos et eorum singulos a praemissis absolvendi plenariam et generalissimam potestatem et facultatem concedimus et impartimur. Necnon eosdem carceratos vel alias detentos et exules etiam a carceribus, exiliis et bannis, quibus, occasione criminum haeresis et apostasiae ac blasphemiae huiusmodi, detenti et condemnati existunt, relaxamus et liberamus, ac relaxari et liberari mandamus.

§ 23. Ac omnibus et singulis aliis privilegiis, exemptionibus, favoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus et concessio-

1 Cherub. et P. Matth. addunt *publica* (B. T.).

nibus in dictis literis veniae contentis, et quibus alii christifideles eorumque filii et nepotes ac ab eis descendentes utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi eorumque avi, proavi, parentes et alii genitores veri christiani fuissent, et nunquam a fide catholica deviassent, de specialis dono gratiae plenissime dispensamus eisque pariter indulgemus; omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam circa eos, praemissorum occasione, tam ex propriis quam illorum parentum, consanguineorum et affinium culpis et sententiis earumque executionibus et aliis quomodolibet insurgentes, ab eis penitus et omnino abolemus. Ac confiscationes bonorum, si quae hactenus, etiam post dictas literas veniae, in dictis regnis et dominiis factae fuerint, quorum tamen possessio pro fisco, ante datam literarum veniae sub plumbo per eundem Clementem praedecessorem nostrum concessarum, apprehensa non fuerit, necnon processus contra illos et illorum singulos formatos, sententiasque latas, necnon informationes et alia quaecumque acta et gesta, ordinaria et extraordinaria, in iudicio et extra, contra eos hactenus similiter, etiam post dictas literas, facta, quorum omnium tenores, status et merita, etiam praesentibus haberi volumus pro latissime expressis, cassamus, irritamus, delemus et annullamus, ac cassata, irrita, deleta et annullata fore decernimus; ipsaque bona sic confiscata eis, a quibus ablata fuerint, et, eis mortuis, eorum haeredibus et successoribus, si eisdem fisco, ut praenuntitur, incorporata non sint, plenissime remittimus, donamus et restituimus, eosque et illa in pristinum et eum, in quo, ante praemissa et tempore quo baptizati

Indultis quodque et exemptionibus, quibus christiani utuntur, gaudent, re posse declarari;

fuerant, erant, statum restituimus, reponimus et plenarie reintegramus.

Processus et sententias contra eos latus annullat, et in pristinum statum reponit;

§ 24. Et insuper auctoritate et tenore supradictis statuimus et ordinamus, volumus et mandamus quod praedicti liberi et plenarie absoluti, tuti et securi remaneant; et de haeresim et apostasiam ac blasphemiam sapientibus, ac aliis criminibus et excessibus supradictis, per ipsos usque ad diem datae praesentium, quomodolibet perpetratis, nullatenus inquiri, accusari vel molestari possint; ac quod, praemissorum occasione, ipsis vel illorum filiis et descendantibus in nullo praeciudicari vel praeciudicium afferri, nec reconciliati censerī, etiam ex eo quod dictorum delictorum seu aliquorum ex eis veniam petierint vel ab eis absoluti fuerint; nec etiam si forsā in aliquem praedictorum errorum in posterum reinciderint vel alias quomodolibet deprehensi extiterint, relapsi videantur; neque aliquod ex praeteritis indicium, etiam minimum, contra eos oriri, allegari vel deduci posse, in iudicio vel extra, indulgentia, remissio et alia in damnum, iniuriam vel alium incommodum illorum retorqueri nequeant.

Contravenientibus penas hic descriptas imponit;

§ 25. Districtius inhibentes omnibus et singulis, etiam iudicibus ecclesiasticis vel saecularibus ac praelatis, inquisitoribus, ordinariis seu delegatis, quacumque auctoritate, potestate et dignitate, etiam pontificali, archiepiscopali, primatiali et patriarchali, ac statu, gradu, conditione, et praeceminentia, etiam cardinalatus honore, fulgentibus, et tali qualitate, de qua expressa mentio fieri deberet, pollutibus, etiam a nobis seu Sede praedicta, etiam ad instantiam eiusdem regis, deputatis et pro tempore deputandis, sub excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiis, et beneficiorum ac officiorum per eos obtentorum privationis poenis eo ipso, nisi paruerint, incurrendis, ne aliquos

de haeresi, apostasia aut blasphemia et aliis praemissis culpabiles aut suspectos, qui gratis praedictis, iuxta praesentium tenorem, gaudere debent, si quos sub aliqua custodia vel carceribus teneant aut in exilia emiserint, amplius detineant, aut contra eos ad ulteriora procedant, immo captos relaxent, et exules ad patriam redire permittant et in eorum statu, in quo fuerint, et ante accusationes, condemnationes, incarcerationes, exilia et banimenta huiusmodi existebant, reponant: accusatoribus vero, denunciatoribus, testibus, inquisitoribus, iudicibus, promotoribus et aliis quibusvis, sub similibus censuris et poenis, ne contra supradictos, delictorum haeresim, a fide apostasiam ac blasphemiam sapientium hactenus commissorum occasione, se intromittere, nec aliquos ad testificandum vel accusandum seu denunciandum inducere, vel alias illos super praemissis vel illorum occasione molestare quoquomodo praesumant. Ac decernentes omnes et singulos in praemissis inobedientes vel contravenientes easdem sententias, censuras et poenas eo ipso incurrere, et beneficia per eos vacare, et a nobis et quibusvis illorum ordinariis collatoribus impetrari et conferri posse; ipsasque impetrationes et collationes ac alias dispositiones, alias legitime factas, valere plenamque roboris firmitatem obtinere; ac easdem praesentes litteras de subreptionis vel obreptionis vitio seu intentionis nostrae defectu notari vel impugnari non posse, nec sub quibusvis revocationibus, modificationibus, limitationibus et suspensionibus quarumcumque similium vel dissimilium litterarum, ac etiam per nos et Sedem eandem factis et faciendis nullatenus comprehensas, sed ab illis semper exceptas esse, et quae revocatae vel limitatae fuerint, toties in pristinum et eum, in quo ad praesens existunt, statum restitutas et reintegratas

existere. Necnon illarum transumptis, manu notarii publici subscriptis, eandem prorsus, tam in iudicio quam extra illud, fidem adhiberi debere quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Sicque in praemissis omnibus per praefatos et quoscunque alios inquisitores et iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, in quacunque instantia sive iudicio coram eis, etiam nunc et in futurum, pendente, indicari, sententiari et definiri debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, sentiendi et definiendi facultate, et irritum et inane quidquid seorsus super his a quocunque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executores i-
stius constitu-
tionis deputat.

§ 26. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Tranensi et Ulixbonensi archiepiscopis ac episcopo Ferrariensi per haec scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, easdem praesentes, pro maiori praedictorum notitia, et in eis contenta quaecunque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, etiam in Romana Curia ac eius locis solitis et consuetis publicantes, et in praemissis efficaciter assistentes, faciant praesentes et in eis contenta quaecunque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, firmiter observari, ac singulos quos ipsae praesentes concernunt, illis pacifice gaudere. Necnon quibuscunque habentibus interesse instrumentum intimationis huiusmodi, cum insertione earundem praesentium, omni contradictione et excusatione cessante, tradant et concedant, seu tradi et concedi faciant. Non permittentes eos desuper per inquisitores et iudices praefatos seu quoscunque alios quomodolibet impediri, molestari vel perturbari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compe-

scendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis; ne autem super anno, in quo futurae vitae dictorum novorum christianorum modus, iuxta voluntatem dicti Clementis praedecessoris, dari debet, aliqua dubitatio oriat, volumus et dicta auctoritate decernimus ipsum annum a die datae praesentium incipere.

§ 27. Non obstantibus praemissis ac etiam felicitis recordationis Bonifacii VIII et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, et aliis apostolicis, necnon in generalibus ac provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, etiam ab eisdem vel a nobis, etiam pluries, emanatis; legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, officii inquisitionis et ecclesiarum ac regnorum et dominiorum praedictorum illorumque dignitatum et locorum, etiam municipalibus statutis et consuetudinibus, sententiis, privilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis; ac etiam in forma brevis literis, etiam per nos et praedecessores nostros et Sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus praedictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis et aliorum quorumcunque regum et reginarum, aut etiam motu proprio et de sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio, etiam apostolicae potestatis plenitudine, ac cum quibuscunque etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, concessis, approbatis et innovatis, etiam si in eis caveatur expresse quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis et formis, derogari possit, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de illis illorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua,

Clausulae de-
rogatoriae.

non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quacvis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum ac forma in illis tradita observata, inserti forent, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie, motu, scientia et potestatis plenitudine praedictis, specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque; seu si inquisitoribus et iudicibus praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Declaratio.

§ 28. Volumus autem quod carcerati vel sub cautionibus relaxati, qui de haeresi, aut a fide apostasia, seu blasphemia haeresim sapiente condemnati aut convicti fuerint, aut desuper confessionem fecerint, abiurationem super hoc coram aliquo iurisdictionem habente, per hos eligendo, publice facere omnino teneantur. Et abiuratione huiusmodi facta, etiam absque publica poenitentia per eos facienda, iuxta formam praedictarum sub plumbo confectarum literarum, omnino relaxentur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die duodecima octobris, millesimo quingentesimo trigesimoquinto, pontificatus nostri anno 1.

Publicatio.

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo quinto, indictione octava, die vero secunda mensis novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli, divina providentia Papae III, anno primo, retroscriptae literae, in forma brevis, in praesenti quinterno descriptae, affixae et publicatae fuerunt in acie Campi

Bull. Rom. Vol. VI.

28

Florae valvisque Cancellariae Apostolicae ac in valvis Principis Apostolorum de Urbe et in aliis locis publicis et solitis ac consuetis Romanae Curiae, ut moris est, per me Simonem de Bellavilla sanctissimi domini nostri praelibati Papae cursorem.

Aymo Gilleon, magister cursorum.

Dat. die 12 octobris 1535, pontif. anno 1.

X.

Causae civiles, interesse fisci Reverendae Camerae Apostolicae concernentes, in eadem Camera cognoscantur in omnibus instantiis.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Non sine animi molestia accepimus causas feudales et alias, quae inter fiscum et privatum vertuntur, per diversa tribunalia almae Urbis, vigore commissionum specialium aut alias, non sine magno Camerae Apostolicae et illius auctoritatis et iurisdictionis praedictis, passim audiri et terminari; et quia causae huiusmodi de sui natura in Camera Apostolica et non alibi tractari et definiri debent, volentes in praemissis opportune providere, nonnullorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerendo:

Causa huius constitutionis.

§ 1. Motu proprio et ex certa scientia ac de apostolica potestatis plenitudine, tenore praesentium, omnes et singulas causas feudales et alias quascumque, quae inter fiscum et privatum in prima vel ulteriori instantia, in auditorio Rotae et coram almae Urbis gubernatore et auditore Camerae et senatore ac aliis tribunalibus dictae Urbis, et aliquibus ex clericis seu praesidentibus particulariter instructae pendent, quomodocumque et qualitercumque, in petitorio vel possessorio, mero vel mixto, introductae sint.

Avocatio causarum interesse etc. le huius tantum ab omnibus iudicibus; eorumque commissio in Camera.

ad nos advocantes, illas, una cum quibusvis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, tam coniunctim quam divisim pendentes, dilecto filio camerario et praesidentibus ac clericis Camerae Apostolicae, per eos, more camerari, et iuxta formam concessionum, indultorum et privilegiorum ipsius Camerae, in plena Camera audiendas, cognoscendas, decidendas fineque debito terminandas committimus et mandamus.

Camerae facultas procedendi in eis, dummodo a Papa ipso extra eam non committitur.

§ 2. Dantes eis plenam et liberam facultatem, et auctoritatem praedictis et aliis quibusvis inhibendum fuerit, in Romana Curia et extra eam, etiam sub censuris et poenis; et quoad causas similes in futurum extra Cameram committendas, propria et eorum auctoritate, sine alio nostro mandato vel signatura, inhibendi et, in causis huiusmodi, non obstantibus quibusvis signaturis et inhibitionibus haecenus factis et in posterum faciendis, nisi commissiones in futurum praesentandae manu nostra, cum praesentium de verbo ad verbum insertione et illarum derogatione, signatae fuerint, procedendi, citandi, declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdictum ponendi auxiliumque brachii saecularis invocandi, ceteraque alia faciendi, dicendi, gerendi et exequendi, quae in praemissis ac circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna fuerint.

Clausulae derogatoriae.

§ 3. Non obstantibus praemissis et constitutionibus et ordinationibus apostolicis, clausulis, statutis et consuetudinibus ac reformationibus, etiam inramento etc. roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, quibus (illorum tenores, causas et effectus pro expressis et insertis habentes, et exprimi ac de verbo ad verbum inseri posse decernentes) latissime derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis et consuetis.

§ 4. Volentes praesentium solam signa-

turam sufficere, et ubique. tam in iudicio quam extra, fidem facere, absque alia literarum expeditione, seu quod literae in forma brevis, ad perpetuam rei memoriam, cum maiori, vera et ampliore specificatione omnium et singulorum praemissorum et circa ea necessariorum, latissime extendendo, quod contraria quaecumque penitus et omnino tollantur et non obstant. De mandato domini nostri Papae audiant praefati reverendissimi domini cardinalis camerarius, praesidentes et clerici Camerae, citent, inhibeant, etiam sub censuris procedant, ut petitur, et iustitiam faciant.

Sola sufficit signatura.

Placet, motu proprio. A.

(Papae subscriptio).

XI.

Anathematizatio haereticorum et aliorum contravenientium contentis in constitutione, quae bulla in Coena Domini appellatur.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Consueverunt Romani Pontifices praedecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis christianae, et ipsius unitatem, quae in coniunctione membrorum ad unum caput, Christum videlicet, eiusque vicarium principaliter consistit, et sanctorum fidelium societatem ab offensione servandam, arma iustitiae per ministerium apostolatus in praesenti celebritate exercere. Nos igitur vetustum et solemnem hunc morem sequentes.

Excommunicantur et anathematizantur, iuxta antiquum morem Romanorum Pontificum.

§ 1. Excommunicamus et anathematizamus, ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra, omnes haereticos, Catharos, Patianos, Pauperes de Lugduno, Armandistas, Speronistas, Passagenos, Wi-

Haeretici eorumque sectatores et liberos legentes, etc.

clefistas et Hussitas, Fraticellos de Opini-
one nuncupatos, necnon per felicis re-
cordationis Leonem Papam X, praedeces-
sorem nostrum, superioribus annis dam-
natam, impiam et abominabilem Martini
Lutheri haeresim sequentes, ipsique Mar-
tino, quominus puniri possit, quomodo-
libet faventes, et quoslibet alios haereticos,
quocumque nomine censeantur, ac om-
nes fautores et receptatores, librosque
ipsius Martini aut quorumvis aliorum
eiusdem sectae, sine auctoritate nostra et
Sedis Apostolicae, quomodolibet legentes
aut in suis domibus tenentes, imprimen-
tes aut quomodolibet defendentes, ex
quavis causa, publice vel occulte, quovis
ingenio vel colore, et generaliter quos-
libet defensores eorumdem.

<sup>Piratae et co-
rum fautores;</sup>

§ 2. Item, excommunicamus et ana-
thematizamus omnes piratas, cursarios,
latrunculos maritimos et illos praecipue,
qui mare nostrum a Monte Argentario
usque ad Terracinam discurrere et na-
vigantes in illo depraedari, mutilare, in-
terficere ac rebus et bonis suis spoliare
praesumpserunt haecenus et praesumunt,
ac omnes receptatores eorumdem, et eis
auxilium dantes, consilium vel favorem.

<sup>Pedagia nova
imponentes vel
prohibita exi-
gentes;</sup>

§ 3. Item, excommunicamus et ana-
thematizamus omnes, qui in terris suis
nova pedagia imponunt vel prohibita exi-
gunt.

<sup>Falsificantes
litteras aposto-
licas 1;</sup>

§ 4. Item, excommunicamus et ana-
thematizamus omnes falsarios bullarum
seu litterarum apostolicarum et supplica-
tionum gratiam vel iustitiam concernen-
tium, per Romanum Pontificem vel vice-
cancellarium seu gerentes vices eorum
aut officium vice-cancellarii sanctae Ro-
manae Ecclesiae, de mandato eiusdem
Romani Pontificis, signatarum, aut sub
nomine eiusdem Romani Pontificis seu
vice-cancellarii aut gerentium vicem pra-

dictorum signantes supplicationes easdem,
extendentes cap. *Ad falsarium*, cum om-
nibus poenis in eo contentis, ad falsifi-
cantes seu mutantes supplicationes per
nos seu de mandato nostro signatas et
datas, sine nostra aut datarii nostri li-
centia.

§ 5. Item, excommunicamus et ana-
thematizamus omnes illos, qui equos,
arma, ferrum, filum, stannum chalybem
omniaque alia metallorum genera atque
bellica instrumenta, lignamina, canapem,
funes et alia prohibita deferunt Saracenis,
Tureis et aliis christiani nominis inimicis,
quibus christianos impugnant; non ob-
stantibus quibusvis privilegiis et conces-
sionibus, quibuscunque principibus et
dominis seu privatis personis, per nos et
Sedem praedictam haecenus forsitan con-
cessis, quae illis volumus in aliquo suf-
fragari.

<sup>Arma et alia
inimicis chri-
stiani nominis
deferentes;</sup>

§ 6. Item, excommunicamus et anathema-
tizamus omnes impediētes seu invaden-
tes victualia seu alia ad usum Romanae
Curiae necessaria adducentes, ac etiam
eos qui ne ad Romanam Curiam adducan-
tur vel deferantur impediunt seu pertur-
bant, vel qui talia faciunt vel defendunt,
cuiuscunque fuerint ordinis, praeceminen-
tiae, conditionis et status, etiamsi pontifi-
cali, regali, reginali aut alia quavis ec-
clesiastica vel mundana praefulgeant di-
gnitate.

<sup>Impediētes
eos qui victua-
lia seu alia ne-
cessaria Ro-
manae deferunt,
vel eis favē-
tes;</sup>

§ 7. Item, excommunicamus et anathema-
tizamus omnes illos, qui, ad Sedem Apo-
stolicam venientes, et recedentes ab eadem,
necnon omnes illos, qui, iurisdictionem
ordinariam vel delegatam aliquam non
habentes, in eadem Curia morantes, teme-
ritate propria rapiunt, spoliant et deti-
nent, aut proposito deliberato verberare,
mutilare vel interficere praesumunt, et
qui talia fieri faciunt seu mandant.

<sup>Vexantes sine
iurisdic. eos,
qui in Curia
commorantur;</sup>

§ 8. Item, excommunicamus et anathe-
matizamus omnes temere mutilantes, ver-

<sup>Carcerales 2-
piscopus etc.</sup>

berantes, vulnerantes, interficientes, capientes, incarcerantes et detinentes patriarchas, archiepiscopos et episcopos, eorumque mandatores.

Laedentes eos qui ad Romanam Curiam recurrunt, vel beneficia in ea prosequuntur;

§ 9. Item, excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui, per se vel alium seu alios, quascumque personas ecclesiasticas vel seculares ad Romanam Curiam super eorum causis et negociis recurrentes, illaque in eadem Curia prosequentes aut procurantes, negociorumque gestores, advocatos, procuratores ipsorum, vel etiam auditores seu iudices super dictis causis seu negociis deputatos, occasione causarum vel negociorum huiusmodi, verberant, mutilant vel occidunt seu bonis spoliunt.

Inpeditentes executionem litterarum;

§ 10. Ac illos, qui, ne aliquas literas apostolicas, etiam in forma brevis, tam gratiam quam iustitiam concernentes, etiam citationes, monitoria et exequutoriales, quae a Sede Apostolica emanarunt et pro tempore emanabunt, sine eorum beneplacito et examine, executioni demandant, inhibent; ac notarios, executores et sub-executores litterarum monitorialium et citationum exequutorialium huiusmodi excipiunt, incarcerant et detinent, vel capi, incarcerari, detineri faciunt. Necnon qui, ne literis et mandatis Sedis praedictae et legatorum ac nunciorum et iudicum delegatorum, eisdem similiter gratiam vel iustitiam concernentibus, decretisque super illis et rebus iudicatis, processibus et exequutorialibus, non nisi habito primum eorum beneplacito et assensu, pareatur, per eorum literas exequutoriales vel alias nuncupatas, et certo pretio soluto; neve tabelliones et notarii, super huiusmodi litterarum et processuum executione, instrumenta vel acta conficere, aut facta, parti, cuius interest, tradere debeant; quive, sub quibusvis poenis, quibuscumque personis, in genere vel in specie, ne pro quibusvis eorum negociis prosequendis seu gratiis impetrandis, ad Romanam Curiam acce-

dant aut recursum habeant seu gratias ipsas a Sede Apostolica impetrent aut recursum habeant, aut impetratis intantur, directe vel indirecte, etiam sub gravissimis poenis, prohibere, statuere seu mandare; quive in animarum eorumdem periculum seu a nostra et Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahere, seu quomodolibet recedere praesumunt.

§ 11. Quive, ex eorum officio vel ad instantiam quorumcumque, personas ecclesiasticas, capitula, conventus et collegia ecclesiarum quarumcumque coram se ac eorum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium vel parlamentum, praeter iuris communis dispositionem, trahunt, ac trahi faciunt vel procurant, directe vel indirecte, quovis quaesito colore.

Laici iudices personarum ecclesiasticarum coram se trahentes;

§ 12. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas seu quaevis alia decreta, in genere vel in specie, ex quavis causa et quovis quaesito colore, etiam sub praetextu litterarum apostolicarum in usu non receptarum seu revocarum, hactenus fecerunt, ordinarunt seu publicarunt, aut facient, ordinabunt vel publicabunt in futurum, per quas et quae libertas ecclesiastica tollitur seu in aliquo laeditur vel deprimitur aut alias quovis modo restringitur, seu nostris et dictae Sedis iuribus quomodolibet, tacite vel expresse, praediudicatur.

Statuentes aliquid contra libertatem ecclesiasticam;

§ 13. Quive iurisdictiones seu fructus, redditus, proventus ad ecclesiasticas personas, ratione ecclesiarum, monasteriorum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eas obtentorum, pertinentes usurpant vel subripiunt, seu quavis occasione vel causa, sine Romani Pontificis expressa licentia, sequestrant, aut collectas, decimas, talias, praestantias et alia onera, clericis, praelatis et aliis personis ecclesiasticis ac eorum et ecclesiarum, monasteriorum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum

Usurpantes bona et iurisdictiones ecclesiarum etc.;

bonis, illorum fructibus, redditibus et proventibus huiusmodi, absque simili Romani Pontificis speciali et expressa licentia, imponunt, et diversis etiam exquisitis modis exigunt, aut a sponte etiam dantibus et consentientibus recipiunt. Necnon, qui, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, praedicta facere, exequi vel procurare aut in eisdem auxilium, consilium vel favorem aut votum, suffragium, palam vel occulte, praestare non verentur, cuiuscumque sint praeminentiae, dignitatis, ordinis, conditionis aut status, etiamsi imperiali aut regali praefulgeant dignitate, seu principes, duces, comites, barones, respublicae et alii potentatus, quicumque, etiam regnis, provinciis, civitatibus et terris quoquomodo praesidentes fuerint, aut quavis, etiam pontificali, dignitate praefulgeant; innovamusque decreta super his, tam per sacros canones et concilia generalia quam etiam in Lateranensi concilio, novissime celebrato, edita, etiam cum interdicti ecclesiastici ac aliis censuris et poenis in eis contentis.

§ 14. Item, excommunicamus et anathematizamus omnes et singulos cancellarios, vice-cancellarios et consiliarios ordinarios et extraordinarios quorumcumque regum et principum; ac praesidentes cancellariorum et consiliorum ac parlamentorum, necnon procuratores generales eorumdem vel aliorum principum saecularium, etiamsi imperiali, regali, ducali vel alia quacunque praefulgeant dignitate; necnon archiepiscopos, episcopos, abbates, commendatarios eorumque vicarios et officiales qui, per se vel per alium seu alios, quarumcumque exemptionum vel aliarum gratiarum et literarum apostolicarum, necnon decimarum et beneficalium ac alias spirituales et spiritualibus annexas causas ab auditoribus et commissariis nostris (ut eorum verbis utamur) advocant, ac executiones monitoriorum, citationum,

inhibitionum, sequestrorum, exequutoriarum et aliarum literarum apostolicarum, tam gratiarum quam institum concernentium, a nobis necnon camerario et praesidentibus Camerae Apostolicae ac auditoribus et commissariis apostolicis in eisdem causis pro tempore emanatarum, illarumque cursum et audientiam ac personas, capitula, conventus et collegia causas ipsas prosecui volentes, auctoritate laicali impediunt, et se de illarum cognitione, tamquam indices, intrromittere; ac partes actrices, quae illam committi fecerunt et faciunt, ad revocandum seu revocari faciendum citationes vel inhibitiones aut alias literas in eis decretas, et ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanaverunt, a censuris et poenis in illis contentis absolvi, ordinant vel compellunt, vel alias executionem literarum apostolicarum vel executorialium, etiam sub praetextu violentiae prohibendae, impediunt, declarantes nihilominus ac protestantes, prout tenore praesentium declaramus ac expresse protestamur, absolutionem hodie vel alias etiam solemniter per nos faciendam praefatos supernominatos et qualificados, ac cancellarios, vice-cancellarios, consiliarios, procuratores ac alios excommunicatos praedictos, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas et decreta huiusmodi publice revocaverint, et ex archivis seu capitularibus locis aut libris, in quibus adnotata reperuntur, deleri et cassari, ac nos de revocatione et cassatione huiusmodi certiores fecerint, et alias a praemissis, cum vero proposito ulterius simili non committendi, destiterint, comprehendere, nec illis aliter suffragatorum fore ac in praemissis omnibus et singulis ac aliis quibuscumque in rebus Sedis Apostolicae ac S. R. E. undecumque et quomodolibet quaesitis seu quaerendis per quoscumque actus contrarios aut quomo-

Avocantes causas a iudicibus ecclesiasticis, aut eorum expeditiones quoquomodo impediunt;

dolibet praedictantes, tacitos vel expressos, a nobis vel a Sede Apostolica quomodolibet factos, aut quemcumque temporis fluxum vel tolerantiam seu patientiam nostram ullatenus praedictari debere aut quomodolibet posse.

Offendentes
peregrinos ad
Urbem euntes,
commorantes et
recedentes;

§ 15. Item, excommunicamus et anathematizamus omnes mutilantes, vulnerantes aut interficientes seu capientes et detinentes seu depraedantes romipetas et peregrinos ad Urbem, causa devotionis seu peregrinationis, accedentes et in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, et in his dantes auxilium, consilium vel favorem.

Occupantes bona
Sedis Apostolicae;

§ 16. Item, excommunicamus et anathematizamus omnes illos, qui, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, sub quocumque titulo vel colore, occupant, detinent vel hostiliter destruunt seu invadunt, aut occupare, detinere vel destruere aut invadere hostiliter praesumunt, in totum vel in partem, aliquam Urbem, regna Siciliae seu Trinacriae, insulas Sardiniae et Corsicae, terras citra Pharium, Patriumonium Beati Petri in Tuscia, ducatum Spoletanum, comitatum Venasium, Sabinensem Marchiam Anconitanam, Massae Trebariae, Romanodiola, Campaniae et Maritimae provincias, illarumque terras et loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, civitatesque nostras Bononiam, Ferrariam, Regium, Mutinam, Faventiam, Imolam, Forlivium, Ravennam, Cerviam, Caesenam, Ariminum, Beneventum, Perusiam, Avenionem, Civitatem Castellum, Tudertum, Camerinum et alias civitates, terras et loca vel intra ad ipsam Romanam Ecclesiam spectantia et pertinentia, et adhaerentes ac fautores et defensores eorum seu in his dantes auxilium, consilium vel favorem.

Diripientes sacra
ecclesiarum
urbium.

§ 17. Item, excommunicamus et anathematizamus omnes sanctarum reliquiarum et ornamentorum ecclesiasticorum quorumcumque, calicem, crucem, candelabrorum, thuribulorum, vasorum argen-

teorum et aureorum, vestium sacrarum ad divinum cultum et usum deputatarum ex basilicis et ecclesiis, tam Urbis quam extra illius moenia consistentibus, et aliarum quarumcumque rerum in ipsa urbe, tempore illius direptionis usque in praesentem diem nequiter ablatarum, ablatores et illarum occupatores ac quoscumque alios ad quorum manus res ipsae, quocumque titulo et ex quavis causa, scilicet pervenerint et existant, cuiuscumque fuerint ordinis vel praeminentiae, conditionis ac status, etiamsi pontificali, regali, reginali aut alia quavis ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, nisi restituerint res ablatas huiusmodi eorum veris dominis, si quorum notitiam habuerint, vel cum ipsis dominis desuper amicabiliter concordaverint; seu, si eosdem dominos ignoraverint, nisi res ipsas ad manus personarum, ad hoc per nos deputatarum, consignaverint realiter et cum effectu.

Contrariorum
derogatum.

§ 18. Non obstantibus quibuscumque privilegiis et indulgentiis ac literis apostolicis, generalibus vel specialibus, eis vel eorum alicui vel aliquibus, cuiuscumque ordinis, status vel conditionis, dignitatis vel praeminentiae fuerint, etiamsi (ut praenittitur) pontificali, imperiali, regali, reginali seu quavis alia ecclesiastica vel mundana praefulgeant dignitate, a praedicta Sede, sub quavis forma vel tenore, concessis, quod excommunicari vel anathematizari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi ac Ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus et dignitatibus eorum mentionem, necnon consuetudinibus et observantiis, scriptis et non scriptis, et aliis contrariis quibuscumque, per quae contra nostros processus huiusmodi ac sententias, quominus concludantur in eis, se iuvare valeant vel tueri, et quae, quoad hoc, penitus tollimus, et omnino revocamus.

Absolutionis
reservatio, quae
non iuvat non
desistentes a
praemissis.

§ 19. Et a quibus quidem sententiis nullus, per alium quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit. Nee etiam tunc, nisi de stando sanctae Romanae Ecclesiae mandato, satisfactione et sufficiente cautione praestitis, etiam praetextu confessionaliū seu quorumvis facultatum, verbo, literis aut quavis alia scriptura, etiam in qua quod sola signatura sufficeret concessum, et quaevis derogationum derogatoria, fortiores et efficaciores ac insolitae clausulae apparerent, quibusvis personis, cuiuscunque praeminentiae, dignitatis, conditionis aut status fuerint, etiam si, ut praemittitur, pontificali, imperiali, regali, reginali vel quavis alia praefudeant dignitate, religiosis et saecularibus utriusque sexus capitulis, collegiis, conventibus, Ordinibus, etiam Mendicantium, et militiarum hospitalibus, confratris, universitatibus concessarum a nobis vel a praedicta Sede, et quas concedi contingeret quomodolibet in futurum.

Pena contravenientium, in absolvendo.

§ 20. Illos autem, qui, contra tenorem praesentium, talibus vel eorum alieni seu aliquibus absolutionis beneficium impendere de facto praesumpserint, excommunicationis et anathematis sententia inodamus, eisque praedicationis, electionis, administrationis sacramentorum et audiendi confessiones officia interdiximus; praedicantes et declarantes aperte transgressoribus et contemptoribus praedictis nos gravius contra eos spiritualiter et temporaliter, prout expedire cognoverimus, processuros; et nihilominus quicquid egerint absolvendo vel alias nullius sit roboris vel momenti.

Forma et effectus publicationis in Urbe.

§ 21. Ut autem huiusmodi nostri processus ad communem omnium notitiam deducantur, cartas seu membranas processus continentes eosdem in valvis basilicarum Principis apostolorum et S. Iohannis Lateranensis de Urbe affigi seu ap-

pendi faciemus, quae processus ipsos quasi sonoro praeconio et patulo indicio publicabunt, ut ii, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non pervenerint aut ipsos ignoraverint nullam possint excusationem praetexere seu ignorantiam allegare, cum non sit verisimile, quoad ipsos remanere incognitum quod tam patenter omnibus publicatur.

Iussio hanc
eamdem bullam
in aliis locis
publicandi.

§ 22. Verum, ut praesentes literae ac omnia et singula in eis contenta eo fiant notiora, quo in plerisque civitatibus et locis fuerint publicata, venerabilibus fratribus nostris patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis ac locorum ordinariis ubilibet constitutis, per haec scripta committimus et, in virtute sanctae obedientiae, districte praecipiendo, mandamus quatenus, per se vel alium seu alios praesentes literas, postquam eas receperint seu earum habuerint notitiam, saltem semel in anno, aut pluries, prout expedire viderint, in ecclesiis suis, dum maior in eis populi multitudo ad divina convenit, solemniter publicent, ad christifidelium mentes deducant, nuncient et declarant.

Transumptum
fides.

§ 23. Decernentes earundem praesentium transumptis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alienius iudicis ordinarii Romanae Curiae munitis, eandem prorsus fidem in iudicio et extra ubilibet adhibendam fore, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Sancto pena
lis.

§ 24. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae excommunicationis, extensionis, revocationis, inodationis, interdicti, innovationis, protestationis, declarationis, commissionis, mandati, voluntatis et decretorum infringere etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo sexto, idibus aprilis, pontificatus nostri anno ii.

Publicatio in
Urbe.

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto, indictione octava, die vero decima tertia mensis aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli, divina providentia Papae III, anno secundo, retroscriptae literae apostolicae affixae et publicatae fuerunt in S. Ioannis Lateranensis ac Principis apostolorum de Urbe basilicarum valvis seu portis, dimissis ibidem per aliquod temporis intervallum affixis per nos Thomam Roger et Franciscum de Grosa, praelibati SS. D. N. Papae cursores.

Petrus Cornuti, magister cursorum.

Dat. die 13 aprilis 1556, pontif. anno II.

XII.

Indictio Concilii Œcumenici in civitate Mantuana pro die XXIII mensis maii, anni MDXXXVII¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Ad dominici gregis curam et regimen, divina disponente providentia, assumpti, nihil magis ex animo desideramus et ab omnipotenti Deo precati sumus, quam ut Ecclesiam suam, nobis commissam, et tot haeresum et errorum vepribus iam pridem in ea subortis, Spiritus Sancti operante gratia nostroque studio, repurgatam, eiusque moribus in melius reformatis, debito nitore et sinceritati restituam, in sanctitate et iustitia gratum Deo obsequium praestare videamus; sed et illa nihilominus cura nos tangit, cum consideramus atque adeo oculis ipsis cernimus christianam rempublicam, intestinis fidelium odiis et infidelium vi ac dolo afflictam, in dies magis dissipari atque diminui.

§ 1. Quibus opportuna remedia adhiberi

¹ Ex Regest. Vatic. et Raynald. continuat. Annal., tom. XX.

pro pastoralis cura cupientes, cum, multis variisque viis per nos diligenter examinatis, nullam aliam iudicaverimus meliorem ac promptiorem ea, quam maiores nostri sanctissimi viri, adeoque universalis ipsa Ecclesia, in huiusmodi casibus experta est saluberrimam, generalis videlicet concilii celebrationem: ideirco, eorum sanctis vestigiis insistentes, sacrosanctum oecumenicum seu universale concilium (quod etiam, cum in minoribus essemus, a nobis maxime est desideratum), ineunte statim pontificatu nostro, celebrare omnino statuimus; et de hac nostra constanti voluntate non solum palam loquuti sumus, sed et charissimos in Christo filios nostros Carolum, Romanorum imperatorem, ac alios christianos reges et principes per literas et nuntios nostros certiores fecimus, et nunc, auctore Domino, indicare et exinde in loco et tempore per nos inferius declarando celebrare, ac demum ad optatum finem perducere omnino decernimus: sperantes et cum Dei auxilio nobis promittentes, per hoc tam sanctum et tam salutare remedium, non solum omnes haeresees et errores ex agro Domini extirpandos, et christiani populi mores corrigendos, sed et universalem inter fideles pacem componendam, et, facta sub vexillo salutiferae crucis contra infideles generali expeditione, regna et terras nostras ab illis occupatas recuperandas, captivosque innumerabiles liberandos, et infideles ipsos ad sanctam religionem nostram, favente Domino, convertendos, et sic ab universo orbe in unum idemque ovile Domini coalescente in vera fide, spe et charitate, sobrie et pie et iuste vivatur, et inde ab omnipotenti Deo corona iustitiae expectetur.

§ 2. Hoc igitur perpetuum et constans animi nostri super universal. concilii celebratione propositum et sententiam, ad Dei laudem et gloriam, Ecclesiaeque suae salutem, decus et incrementum, exequi aggre-

Causae quibus
adductus est
Paulus concilium indicere.

Exercitum contra Turcas parare meditatur.

Locum et diem pro celebrando generali concilio indicit;

dientes. In nomine sanctae et individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti, auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, qua in terris fungimur, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, oecumenicum seu universale ac generale concilium in civitate Mantuana loco tuto, commodo, fertili et domorum ac bonarum habitationum copia praedito, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, die vigesimatertia mensis maii, quae erit feria quarta post sacratissimum festum Pentecostes, inchoandum et, ut sequitur, continuandum, et auctore Domino, finiendum nuntiamus, convocamus, statuimus, indicimus et ordinamus.

§ 3. Universis et singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus et ceteris ecclesiarum et monasteriorum praelatis, ubique terrarum constitutis, in virtute praestiti iuramenti ac sanctae obedientiae, et sub poenis de iure vel consuetudine aut alias contra eos, qui ad generale concilium non accedunt, statutis, mandantes quatenus personaliter; praedictos vero imperatorem, reges, principes, duces, marchiones et alios, qui de iure vel consuetudine in universali concilio interesse debent, per viscera charitatis Domini nostri Iesu Christi invitantes et exhortantes quatenus, pro pace, salute et augmento Ecclesiae Dei, et ipsi personaliter (quod malleamus), vel si personaliter non possint, per solennes oratores suos congruo tempore huic sacro concilio, in dicta civitate Mantuae, ut praefertur, celebrando, debeant interesse; qui tamen, si considerent quam nobis iucunda, christianae vero reipublicae maxime necessaria futura sit eorum in dicto concilio pastoralis praesentia, non dubitamus quin tum alii supradicti reges et principes, tum Carolus imperator, tum

Franciscus Francorum rex christianissimus sint illi personaliter interfuturi.

§ 4. Siquidem Carolus, pro sanctae fidei nostrae zelo et amore, tam suo quam serenissimi Ferdinandi, Romanorum regis, fratris sui, ac electorum ceterorumque sacri Romani imperii ordinum nomine, pro universalis concilii celebratione, apud felicis recordationis Clementem VII, praedecessorem nostrum, saepenumero et maxime opere institit; et cum variis rerum perturbationibus et bellis ac aliis legitimis de causis, et praesertim praefati Clementis ¹ obitu, tam sancti operis et optimi animi, quem ad hoc idem praedecessor habebat, impeditus esset effectus, nobis, ob hanc nostram promptam ultroque sibi et omnibus supradictis, ab initio usque nostri pontificatus, ut praedictum est, a nobis significatam et oblatam super dicto concilio per nos indicendo et celebrando deliberationem, et proxime in praedictorum fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium generali congregatione decretam et declaratam conclusionem, qua decuit filiali reverentia, eodem nomine maximas gratias egit.

§ 5. A Francisco vero rege praefato, qui etiam ad eundem Clementem et sacrum collegium plenas pietatis ac religionis hanc de re literas scripserat, quale a principe vere christianissimo speramus, consensum et conforme bonae nostrae voluntati super huiusmodi concilii negotio responsum accepimus.

§ 6. Et nihilominus eosdem imperatorem, reges, principes et alios supradictos similiter rogamus et hortamur ut, omnia adhibita opera et studio, efficiant ut omnes et singulae personae in eorum regnis et dominiis existentes, quae de iure vel consuetudine generalibus conciliis interesse debent, ad concilium huiusmodi, cessante huiusmodi legitimo impedimento, de quo legitime docere teneantur, personaliter, alias per idoneos nuntios, procuratores vel

Carolus V imp. iustat apud Clementem VII et Paulum III pro celebrat. concilii.

In idem consentit Franciscus I, rex Galliciarum.

Imperatorem regesque hortatur Pontifex, ut subditos suos per se vel per legitimum procuratorem ad concilium faciant convenire.

¹ Superveniente addit Raynaldus (R. T.).

Reges et episcopos ceterosque alios ad illud invitat.

oratores legitima mandata habentes, concilio praedicto interesse, et usque ad ipsius conclusionem et absolutionem in dicta civitate Mantuae morari debeant, et sic congregata multitudo christianorum copiosa, ea, quae ad Dei laudem, Ecclesiae in moribus reformationem et exaltationem, haeresum vero omnimodam extinctionem, fideliumque praedictorum concordiam et salutem, ac generalem contra infideles expeditionem pertinent, in eodem concilio, Deo auctore et adiutore, salubriter ordinentur *etc.*

Conclusiones. Nulli ergo *etc.*

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo sexto, quarta mensis iunii, pontificatus nostri anno II.

Pauli PP. et
cardin. l. sub-
scriptiones.

- † Ego PAULUS, catholicae Ecclesiae episcopus, subscripsi.
- † Ego Ioannes, episcopus Ostiensis, cardinalis Senensis, subscripsi.
- † Ego Ioannes Dominicus, episcopus Portuensis, cardinalis Traneensis, subscripsi.
- † Ego Bonifacius, episcopus Sabinensis, cardinalis Iporegiensis, manu propria subscripsi.
- † Ego Laurentius, episcopus Praenestinus, cardinalis Campegius, manu propria subscripsi.
- † Ego Antonius, presbyter cardinalis de S. Severino, manu propria subscripsi.
- † Ego Augustinus, cardinalis Perusinus, sanctissimi domini nostri Papae camerarius, subscripsi.
- † Ego Vincentius Caralla, cardinalis Neapolitanus, manu propria subscripsi.
- † Ego Andreas, cardinalis Parmerius, manu propria subscripsi.
- † Ego Franciscus, cardinalis Sanctae Crucis, manu propria subscripsi.
- † Ego Franciscus, cardinalis Cornelius, manu propria subscripsi.
- † Ego Nicolaus, cardinalis Capuanus, manu propria subscripsi.
- † Ego Hieronymus, cardinalis de Ghinucis, manu propria subscripsi.

- † Ego Iacobus, cardinalis Simoneta, manu propria subscripsi.
- † Ego Gaspar, cardinalis Contarenus, manu propria subscripsi.
- † Ego Paulus, Sancti Eustachii diaconus cardinalis...., subscripsi.
- † Ego Alexander, S. Mariae in Via Lata cardinalis Caesarius, subscripsi.
- † Ego Ioannes, cardinalis de Salviatis, manu propria subscripsi.
- † Ego Nicolaus, cardinalis Rodolphus, manu propria subscripsi.
- † Ego Augustinus, Sancti Hadriani diaconus cardinalis Trivultius, manu propria subscripsi.
- † Ego Hercules, Sanctae Mariae Novae diaconus cardinalis....., manu propria subscripsi.
- † Ego Matthaeus, Sancti Theodori diaconus cardinalis de Caddis, subscripsi.
- † Ego Hieronymus, cardinalis Grimaldus, subscripsi.
- † Ego Alexander, cardinalis de Farnesio, vice-cancellarius, subscripsi.
- † Ego Guido Ascanius Sfortia, cardinalis Sanctae Florae, manu propria subscripsi.
- † Ego Martinus, Sanctae Mariae in Aquiro diaconus cardinalis Caracciolus, subscripsi.

Dat. die 4 iunii 1536, pontif. anno II.

XIII.

Prohibitio ne subditi S. R. E. sub alienigenorum principum stipendiis militent, ac in ditione ecclesiastica pro eorumdem servitio milites aliusque copias parent ¹.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Superioribus mensibus, cum inter nonnullos christianos principes certas dis-

Prohibitio de qua in rubrica edita occasione

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

d. scord. inter
principes chri-
stianos, et qui-
bus bellum ti-
mebatur.

cordias exortas videremus, timeremusque inde bella facile posse provenire; nos, ut nostro suffragaremus officio, discordias huiusmodi totis viribus sedare tentavimus, utque, quantum in nobis esset, belli fomenta tolleremus, omnibus et singulis nostris, etiam S. R. E. subditis et vassallis, quacumque, etiam ducali, marchionali, comitali et qualibet alia dignitate fulgentibus, etiam sub laesae maiestatis et confiscationis omnium honorum suorum, nec non privationis civitatum, terrarum, oppidorum et locorum quorumcunque a dicta Romana Ecclesia quomodolibet obtentorum poenis ipso facto incurrendis, mandavimus ne se ad stipendia aliquorum principum aut potentatum locare, aut in civitatibus, terris, oppidis et locis huiusmodi milites congregare seu stipendiare, vel aliquo colore aut praetextu militum aut gentium coadunantiam facere, neve aliquem bannitum inibi recipere seu receptare praesumerent.

Nonnulli tamen
ex subditis Sta-
tus Ecclesiasti-
ci hanc legem
transgredi non
timuerunt.

§ 2. Cum autem, sicut non sine animi nostri gravi displicentia accepimus, nonnulli ex subditis et vassallis nostris huiusmodi, sui status et honoris immemores, mandatis nostris huiusmodi spretis et contemptis, se ad stipendia aliorum principum seu potentatum locare, et in civitatibus, terris, oppidis et locis praedictis milites congregare aut stipendiare, militum seu gentium coadunantias facere ac bannitos ibi recipere aut receptare ausi fuerint, et ad praesens audeant.

Eandem legem
innovat Paulus.

§ 3. Nos, ad quorum aures ex fide dignorum relatione devenit dictos subditos et vassallos nostros ex hoc potissime in hac re magis audere, quod ipsi parum vel nihil, quod ad nos spectet, habentes, et civitates, terras, oppida et loca, quae gubernant, tamquam ad eorum uxores pertinentia, sub ipsarum uxorum clypeo salvare posse sperantes, poenas praedictas deludere posse confidunt, nos inconvenientibus, quae hinc

provenire possent, occurrere, et ne sub his cautelis, subterfugiis mandata nostra deludantur, atque in civitatibus, terris, oppidis et locis nobis et dictae Romanae Ecclesiae subditis armorum strepitus et scandala cessent, providere volentes; motu proprio et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnibus et singulis nostris et dictae Ecclesiae subditis et vassallis praedictis aut quibusvis aliis dignitatibus fulgentibus, sub dictis poenis ipso facto similiter incurrendis, ac ex aliis causis animum nostrum moventibus, praecipimus et mandamus ut ad stipendia principum aut potentatum huiusmodi se locare, aut in civitatibus, terris, oppidis et locis praedictis milites congregare aut stipendiare, aut milites seu gentium coadunantias facere, aut bannitos recipere seu receptare non audeant nec praesument.

§ 4. Decernentes motu, scientia et potestate praedictis, non solum subditos et vassallos praedictos, sed etiam eorum uxores nobis et dictae Ecclesiae subditas ad praemissa teneri; et in eventum contraventionis, etiam maritorum suorum, ipsas etiam uxores dictas poenas incurrere, ac contra eas eorumque bona, etiam dotalia, usque ad executionem inclusive super poenis praedictis procedi posse; sicque per quoscunque iudices, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, etiam S. R. E. cardinales, interpretari, iudicari et definiri debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter interpretandi, iudicandi et definiendi facultate; ac irritum et inane quidquid secus a quoquam super his, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Contra trans-
gressores pro-
cedi posse statu-
it etiam su-
per bonis dota-
libus uxorum
etc.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia reboratis, ac omnibus illis, quae alias, quoad praemissa, volumus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Derogat ob-
stantibus.

Datum Romae apud Sanctum Marcum,
sub annulo Piscatoris, XII augusti MDXXXVI,
pontificatus nostri anno II.

Dat. die 12 augusti 1536, pontif. anno II.

XIV.

*Declarat novas locationes, arrendationes
seu concessiones in emphyteusim bono-
rum ecclesiarum, monasteriorum etc.
in districtu Urbis validas esse, etiam
non citatis antiquis colonis, inquilinis
etc. 1.*

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Praedium

Si diffusis per orbem terrarum ecclesiis,
monasteriis et piis locis apostolica nos de-
ceat provisione consulere, ampliori solle-
citudine ecclesiis, monasteriis et piis locis
in Urbe et eius districtu constitutis, quo-
rum cura strictiori iure nobis imminere
dignoscitur, nos convenit providere; ac
illorum, necnon eis praesidentium et in
eis divinis obsequiis mancipatarum perso-
narum, excisis ab eis contentionum dis-
pendiis, profectui iugiter intendere.

Ex novis lo-
cationibus seu
arrendationibus
variae varia ge-
neris loca liti-
gia.

§ I. Sane cum, sicut accepimus, licet tam
venerabiles fratres nostri S. R. E. cardi-
nales, etiam Ostiensis et Portuensis epi-
scopi cathedralium, ac presbyteri et dia-
coni basilicae Principis Apostolorum et
Sancti Ioannis Lateranensis ac Beatae Ma-
riae Maioris archipresbyteratum, necnon
aliarum ecclesiarum, quibus praesunt, titu-
lorum et diaconiarum, quam dilecti filii
basilicae Principis Apostolorum et Sancti
Ioannis ac aliarum ecclesiarum praedi-
ctarum capitula, necnon universorum mo-
nasteriorum, quorumvis Ordinum, abbates
et conventus, alique clerici saeculares
beneficia ecclesiastica, cum cura et sine
cura, in Urbe consistentia obtinentes, ac
piorum locorum rectores, gubernatores

sive administratores tenutas sive casalia
et alia praedia rustica, ad ecclesias, archi-
presbyteratus, titulos et diaconias, necnon
monasteria et mensas, tam capitulares
quam conventuales, et alia beneficia et pia
loca ipsius Urbis spectantia, etiam ad lon-
gum tempus vel alias, pro annuis afflic-
tibus sive responsionibus arrendari seu in
afflictum concedi vel locari solita, antiquis
sive tunc instantibus illorum colonis aut
inquilinis vel alias ea tenentibus non in-
terpellatis sive requisitis, aliis novis in-
quilinis, colonis sive alias noviter conducere
volentibus, cum pactis et conditionibus, de
et pro quibus suam ac ecclesiarum, men-
sarum, archipresbyteratum, titulorum,
beneficiorum et piorum locorum praedi-
ctorum conditionem efficere possint me-
liorem, arrendare et locare ac in afflic-
tum et alias concedere consueverint, ac
arrendationes, locationes et concessiones
huiusmodi, etiam insciis, immo etiam in-
vitis antiquis colonis sive inquilinis, effe-
ctum habuerint ac sortitae fuerint; nihi-
lominus a nonnullis dicatur praetendi et
asserri arrendationes sive locationes et in
afflictum concessionem de tenutis sive casa-
libus et praediis praedictis, antiquis sive
tunc instantibus colonis vel inquilinis et
alias tenentibus praedictis non requisitis,
factas, non solum nullas et invalidas exi-
stere, sed prout in palatiis et domibus
ipsius Urbis et aliis praediis urbanis recep-
tum sive statutum esse dicitur, hoc etiam
in ipsis tenutis seu casalibus et praediis
observari solitum esse, et observari debere,
videlicet quod tales novae arrendationes
sive locationes et in afflictum concessionem,
eisdem novis inquilinis sive colonis, non
interpellatis sive requisitis antiquis sive
tunc instantibus colonis sive inquilinis,
factae, pro eisdem pretiis, pactis et con-
ditionibus, eis iam acceptantibus et habere
volentibus, antiquis colonis vel inquilinis
censeantur et intelligantur factae, ac pro-

1 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

pterea etiam super arrendationibus seu locationibus et concessionibus huiusmodi novis inquilinis factis, dictis antiquis non interpellatis, inter ipsos antiquos et novos colonos sive inquilinos sive conductores quaestiones quandoque exortae fuerint, et in dies oriantur, ac in futurum maiores oriri formidentur.

§ 2. Nos, quaestionum huiusmodi materiam succidere et penitus amputare volentes, ex certa nostra scientia, hac nostra in perpetuum valitura constitutione, pro potiori cautela suffragio, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus et ordinamus quod de cetero, tam ipsi episcopi et alii presbyteri ac diaconi cardinales quam abbates et alii ecclesiarum praelati, necnon quarumcumque ecclesiarum capitula, et quorumvis Ordinum monasteriorum Urbis huiusmodi, etiam conventus et clerici, in eadem Urbe beneficia ecclesiastica obtinentes, necnon piorum locorum rectores et administratores, de tenutis, casalibus, praediis et aliis immobilibus bonis et praediis rusticis in dictae Urbis territorio seu districtu existentibus, antiquis colonis sive inquilinis vel aliis ea tenentibus non requisitis nec interpellatis, novas arrendationes seu concessionem et in afflictum locationes novis afflictuariis sive conductoribus et habere volentibus, pro pretio et cum pactis seu conditionibus de ac pro quo vel quibus suam et ecclesiarum, mensarum, monasteriorum, archipresbyteratum, titulorum, diaconiarum et beneficiorum praedictorum conditionem efficere poterint meliorem, ad annum vel aliud tempus, ita tamen quod, si agatur de maiori tempore, quo ex dispositione iuris vel sacris constitutionibus concedatur, licentia desuper a Sede Apostolica habeatur, dare et concedere; ipsosque novos afflictuarios sive conductores capere, recipere et habere ac assequi posse; nec novae arrendatio-

Novae locatio-
nes, in bonum
Ecclesiarum fa-
ctae, validae sunt
etiam non re-
quisitis antiquis
colonis, in iudi-
cio etc

nes, concessionem et locationem huiusmodi ipsis antiquis sive tunc instantibus colonis aut inquilinis vel tenentibus censeantur vel sint factae, sed ipsi antiqui coloni sive inquilini et alii tentores, finitis temporibus suarum arrendationum sive locationum et concessionum, a tenutis sive casualibus et aliis praediis praedictis sint ipso facto omnino exclusi.

§ 3. Decernentes irritum et inane quidquid secus super his, per quoscumque, scienter vel ignoranter, contigerit attentari; ac volentes praesentes, ut illae omnibus innotescant, in acie Campi Florae et basilicae Principis Apostolorum ac ecclesiae Sancti Ioannis Lateranensis praedictarum, necnon Cancellariae Apostolicae valvis per aliquem ex cursoribus nostris affigi, ac omnes et singulos arctare et affligere, ac si eis singulariter et personaliter intimatae fuissent.

Praesentium
publicatio fa-
cienda.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Substantum de-
rogatio.

Nulli ergo etc.

Conclusiones

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimosexto, tertio decimo kalendas septembris, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 20 augusti 1536, pontif. anno II.

XV.

Approbatio secunda congregationis Cappucinorum Ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci, cum declarationibus circa manus eorum vicarii generalis et aliorum officialium¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exponi nobis nuper fecerunt dilecti filii vicarius modernus et fratres Ordinis

Clemente VII
congreg. Cappa-

I Illi fratres Cappucini hactenus Eremitae nuncupabantur, eorumque congregatio a Clemente VII approbata fuit, ut habes in eius constit. XXIV, Religionis, pag. 115 huius tomi.

Minorum appro-
bavit, ut in eius
constitutione de
qua in nota.

Minorum, Cappucinatorum nuncupatorum, quod, postquam felicis recordationis Clementi Papae VII, praedecessori nostro, pro parte nonnullorum tunc expressorum fratrum Ordinis Minorum expositum fuerat etc. ¹.

Ille modo Pon-
tiffex eisdem po-
tuitibus, dictam
constitut. Cle-
mentis VII inia-
frascriptis con-
firmat;

§ 1. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, literarum praedictarum vigore, nonnulli clerici saeculares et regulares ac laici, ab ipsis fratribus, ut praefertur, nominatis, vel uno ex eis ac ab aliis de ipsorum commissione recepti, congregationem fratrum Ordinis Minorum, Cappucinatorum nuncupatorum, constituerint; ipsique fratres cupiant literas praedictas, quoad infrascripta, confirmari et extendi, et propterea nobis humiliter supplicari fecerint ut huiusmodi eorum votis annuere de benignitate apostolica dignamur.

Lisque in omni-
bus suffragari
deceat;

§ 2. Nos, attendentes uberes fructus, quos Ordo ipse Minorum in agro militantis Ecclesiae hactenus produxit et in posterum producturum spe firma speramus, ac dignum censes ut circa ea, quae ipsius Ordinis incrementum concernunt, benignos favores impendamus, huiusmodi supplicationibus inclinati, literas Clementis praedecessoris huiusmodi, quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, auctoritate apostolica, ex certa scientia, per praesentes approbantes et confirmantes, illas dilecto filio moderno et pro tempore existenti vicario generali congregationis Cappucinatorum huiusmodi ac ipsius congregationis fratribus, perinde ac si illae eisdem congregationi et fratribus directae fuissent, quoad omnia et singula in ipsis literis contenta, suffragari debere decernimus.

Vicario eo nom-
ine respondere
senerate quidi-

§ 3. Et nihilominus, auctoritate et scientia similibus, per easdem praesentes statuimus et ordinamus quod deinceps vica-

¹ Omititur residuum, quia bullam habes in loco cit. in praecedenti nota.

rius generalis ipsorum fratrum Cappucinatorum, circa finem triennii, ex quo ad officium vicariatus huiusmodi electus fuerit, vel etiam prius aut posterius, iuxta praefatae Regulae tenorem, ac ipsorum fratrum laudabiles constitutiones, vicarios discretos et custodes vocem congregationis habentes, quarumlibet provinciarum et custodiarum sibi subiectarum, in locum per ipsum vicarium generalem deputandum, ad capitulum convocare possit, quorum, si qui, legitimo impedimento detenti, ipsi capitulo interesse non potuerint, per nuncios ab eis deputatos, vel suppletis votis eorum, iuxta ipsorum consuetudinem, praesentia suppleatur.

§ 4. Qui sic congregati, omnia et singula, quae alii fratres dicti Ordinis in eorum generali capitulo de iure vel consuetudine et ex privilegiis possunt, faciendi, ordinandi et disponendi, et potissime eligendi unum religiosum eiusdem Ordinis et congregationis in eorum similem vicarium generalem facultatem habeant; et ipsius vicarii electionem, si a maiori parte eligentium celebretur, quam primum commode fieri poterit, generali magistro dictorum fratrum Conventualium nuncupatorum, sicut hactenus servatum fuit, donec aliud desuper ordinatum a Sede Apostolica ¹, praesentent seu praesentari faciant.

§ 5. Ipseque generalis magister, intra triduum a praesentatione sibi facta, ipsum electum vicarium confirmare teneatur, concedendo ei et committendo plenarie vices suas,tribuendo videlicet liberam potestatem et auctoritatem ac omnimodam facultatem suam super omnes et singulos fratres eiusdem Ordinis, Cappucinos nuncupatos, etiam si alio quovis nomine nuncupentur, tam in capitulis quam in membris; publice ac privatim visitandi congregationes in provinciis et custodiis omnibus eis subiectis, sive pro electione vicariorum, discretorum, custodum et

bet trien. con-
greg. ubi facul-
tatem concedit;

In quo vica-
rius ex Cappu-
cini eligatur, et
electus magi-
stro gen. Con-
ventualium praesentetur;

A quo confir-
metur, et regi-
men congrega-
tionis Cappuci-
norum tribua-
tur.

¹ Fuit adda Wadd. (r. t.).

guardianorum, sive pro aliis utilibus negotiis; faciendi seu fieri faciendi nova loca; conventus seu eremitoria recipiendi; fratres subditos corrigendi et puniendi, excommunicandi et absolvendi, incarcerationandi et a carceribus liberandi; contraditores ac rebelles per censuras ecclesiasticas et alia iuris ac dicti Ordinis remedia, etiam per invocationem brachii saecularis vel ecclesiastici, si opus fuerit, compescendi; ac generaliter specialiterque omnia et singula circa fratres, conventus, domos, loca et eremitoria huiusmodi faciendi, exercendi et disponendi, ordinandi, administrandi ac statuendi, quae generalis magister dicti Ordinis circa fratres, conventus, domos, loca et eremitoria fratrum Conventualium nuncupatorum facere posset, si personaliter adesset vel interesset; ac easdem auctoritatem, potestatem, gratiam et facultates per ipsum magistrum generalem eidem vicario generali concessas, vel earum partem, aliis fratribus, quos ad haec iudicaverit idoneos, committendi et concedendi; necnon per ipsos praedicti vicarii commissarios committi et concedi faciendi; et, triduo elapso, et electo non confirmato, idem electus pro confirmato Sedis Apostolicae auctoritate, cum plenaria potestate huiusmodi, usque ad successoris electionem, habeatur, et infra hoc tempus officio suo, sine scitu omnium vicariorum et discretorum provincialium aut maioris partis eorundem, renunciare nequeat. Possit tamen convocare omnes vicarios et discretos sibi subiectos, infra tempus officii sui, in loco per ipsum deputando, quoties sibi opus visum fuerit.

§ 6. Si vero generalis vicarius, infra officii sui tempus, ex hac luce migraverit, seu alias ab officio amotus fuerit, vicarius, in cuius provincia mori vel amoveri contigerit, nunciet, quam citius poterit, omnibus definitores capituli generalis immediate praecedentis et omnibus vicariis

provincialibus, ac de consilio atque consensu duorum vicariorum proximorum determinet locum et tempus, nisi fuissent per generale capitulum vel per praedictum vicarium, ante obitum ipsius ac amotionem, deputata, et convocet qui fuerint evocandi pro successoris vicarii electione celebranda; quo vacationis tempore, auctoritate Sedis praedictae, exerceat officium vicariatus huiusmodi primus diffinitorum praedictorum vel, ipso deficiente, secundus, et sic de aliis successive, cum plenaria potestate praemissa.

§ 7. Et hoc idem censeatur de vicariis provincialibus, cum eis mori vel amoveri contigerit, ac provincias regi et gubernari per primum ac alios definitores successive capituli provincialis immediate praecedentis, prout supra de vicario generali statutum extitit, salva semper et reservata praedicti vicarii generalis, ut praemittitur, potestate.

§ 8. Generalis vero, tam magister praedictus quam minister Ordinis Minorum huiusmodi, aut quisquam ministrorum seu magistrorum provincialium seu aliorum fratrum dicti Ordinis, tam Conventualium quam de Familia sive de Observantia nuncupatorum, donec aliter per Sedem Apostolicam ordinatum fuerit, praedicto vicario generali seu ceteris vicariis vel cuipiam fratri eiusdem congregationis, de Cappucinis nuncupatae, molestiam seu impedimentum aliquod inferre non audeat nec praesumat, sub poena excommunicationis latae sententiae, privationis officii omniumque actuum legitimorum, nisi quod praelatus magister generalis, donec aliter per dictam Sedem ordinatum fuerit, per se dumtaxat personaliter visitare et corrigere possit et valeat, praedictum vicarium generalem seu fratres, domum, locum et eremitorium eorundem fratrum Cappucinatorum nuncupatorum, pie, benigne et charitative, ad meliorem

definitores exer-
ceat officium vi-
cariatus;

Et hoc idem
servetur defi-
cientibus vica-
riis provincia-
libus.

Magister gene-
ralis Ordinis
tantum Cappu-
cinos visitare et
corrigere pos-
sit.

Eoque vicario
deficiente, vica-
rius provinciae
agat de convo-
cando capitulo,
pro alterius e-
lectione, et in-
terim primum

frugem provocando ¹. Et si quemquam, quod absit, repererit criminisum, ipsum vicarium, de consilio et assensu maioris partis vicariorum praemissorum; ceteros vero, de consilio et assensu maioris et sanioris partis fratrum domus, eremitorii, loci vel conventus visitorum, in eodem loco et non extra, corrigere valeat et punire, poenitentiae ac emendare, secundum quod delicti qualitas exegerit faciendum. De regimine vero ac cura praedictorum fratrum Cappucinatorum nuncupatorum se aliter non intromittat.

Habitus Cappucinatorum ceteris aliis prohibetur.

§ 9. Districtius inhibentes quibuscumque personis, cuiuscumque conditionis existant, sub excommunicationis latae sententiae poena eo ipso incurrenda, ne habitum per eos deferri solitum, nisi sub praefati vicarii generalis pro tempore existentis obedientia et cura permaneant, gestare quoquomodo praesumant.

Declaratio circa obedientiam ministris et vicariis praestandam.

§ 10. Insuper, vestigiis piaae memoriae Pii Papae II, etiam praedecessoris nostri, in hac parte inhaerendo, qui alias ex certis causis, auctoritate apostolica, ex certa scientia, in favorem familiae de Observantia interpretatus est ac declaravit quod, cum Apostolica Sedes generalem totius Ordinis Minorum ministrum generalem, et provinciales vicarios ministrorum loco, certis, piis ac sanctis respectibus esse voluisset ac decrevisset, vicarii ipsi, qui illis praessent et quibus ipsi, ex debito eorum professionis, obediebant, veri et indubitati ipsorum ministri, cum tales beatus Franciscus, dicti Ordinis institutor, eos esse intellexisset, quoad usque praefata Sedes, in cuius arbitrio consistebat, aliud alio respectu ordinare statuisset, essent ac perpetuo forent, differentes a praedictis ministris solo nomine; cosque, qui dictis vicariis obedirent secundum dictae Sedis determinationem, eorum Regulae, et praecipue in ea parte, ubi erat *Praeceptum firmiter fratribus universis ut obediant suis*

¹ Revocando Wadd. (R. T.).

ministris, plene et integre satisfacere, auctoritate ac scientia praedictis declaramus, et decernimus quod, donec aliter super praemissis per praefatam Sedem ordinatum fuerit, fratres Cappucini praedicti eorum vicariis, prout de vicariis familiae per dictum Pium praedecessorem, ut praefertur, statutum fuerat, obediendo, plene ac integre praefatae Regulae satisfaciant.

§ 11. Quocirca universis et singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis et episcopis, necnon dilectis filiis abbatibus, prioribus ac aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas ac in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit ac quoties pro parte vicariorum et fratrum Cappucinatorum praedictorum sive alicuius eorum fuerint desuper requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostra, praesentes literas ac in eis contenta huiusmodi firmiter observare, ac singulos, quos praesentes concernunt, illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque, contra praesentium tenorem, quomodolibet molestari, inquietari seu perturbari, contradictores quoslibet ac rebelles, per censuram ecclesiasticam ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac censuras et poenas ipsas iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Executorum huius constitutionis deputatio.

§ 12. Non obstantibus praemissis ac recolendae memoriae Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, de una, et concilio generali de duabus dietis, ac aliis apostolicis constitutionibus, necnon quavis privilegiis ac indultis apostoli-

Contrariorum derogatio.

cis, sub quibusvis tenoribus ac formis, cum quibusvis clausulis et decretis, quae adversus praemissa nullatenus suffragari volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Transumptorum
fides.

§ 13. Volumus autem quod praesentium transumptis etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimosexto, octavo kalendas septembris, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 25 augusti 1536, pontif. anno II.

XVI.

Saecularizatio Vezeliacensis monasterii, quod in saecularem abbatiam et capitulum reducitur ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ecclesiarum et
monaster. sta-
tus iuxta op-
portunitatem in
meliores com-
mutandus.

Ex supernae Maiestatis providentia Romanus Pontifex, in apostolicae dignitatis sublimitate constitutus, circa ecclesiarum et monasteriorum quorumlibet statum in melius, dante Domino, commutandum, prout ex debito pastoralis officii sibi incumbit, diligenter prospicit et intendit, illumque interdum alterat et commutat, ac desuper disponit et ordinat, prout rationabiles causae suadent, ac pia catholicorum regum vota exposcunt, necnon temporum, locorum et rerum qualitatibus ac conditionibus diligenter consideratis, ad divini cultus augmentum et bonorum illorum conservationem, necnon ecclesia-

rum, monasteriorum et personarum eorundem decorem et venustatem conspiciet in Domino salubriter expedire.

§ I. Sane charissimus in Christo filius noster Franciscus, Francorum rex christianissimus, tam suo quam dilectorum filiorum Deodati de Buduer, moderni abbatis et conventus monasterii Vezeliacensis, Ordinis S. Benedicti, in Eduensi dioecesi, nominibus, nobis exponi fecit quod, licet dictum monasterium, nullius dioecesis, Sedi Apostolicae immediate subiectum, olim monasterium monialium eiusdem Ordinis, per quondam Gerardum comitem Nivernensem et Bertham eius uxorem, de bonis eis a Deo collatis, ad honorem Salvatoris homini nostri Iesu Christi, pie fundatum, et postmodum ad statum monachorum eiusdem Ordinis apostolica auctoritate reductum; ac certis fructibus, redditibus, proventibus et emolumentis spiritualibus et temporalibus, pro illius abbatis et monachorum pro tempore existentium sustentatione, olim per dictos fundatores et alios christifideles pie elargitis, ac territorio insigni, potestate ¹ Vezeliacensi nuncupato, ab aliis dominiis et territoriis per cruces seu insignia et confinia certis limitibus penitus diviso, separato et limitato, laudabiliter dotatum; necnon diversis privilegiis, libertatibus, exemptionibus, gratiis et indultis eidem monasterio et pro tempore existentibus abbati et monachis, etiam per Sedem praedictam concessis et approbatis, decoratum; ipsique abbas et monachi privilegiis, libertatibus, exemptionibus, gratiis et indultis huiusmodi a tempore immemorabili gavisii sint, et ab omni iurisdictione ordinaria pro tempore existentis episcopi Eduensis ac quorumcumque ² ordinariorum ab omni aeo exempti extiterint et existant; quinimmo conventus praefati, necnon omnes et singuli alii tam in oppido

Vezeliacensis
monasterii funda-
tionem, dota-
tionem, exco-
munionem a qua-
cumque ordina-
rii episcopi iurisdictione, con-
cessaque ablu-
tibus privilegia
exponit.

² Ex *Gallia Christiana*, tom. IV. pag. 110 instrumentorum (edit. Paris. 1728).

¹ *Potestas et potestata*, villa, pagus, districtus et, ut hic, territorium passim in medii-aevis scriptoribus (n. r.). ² In *Gallia Chr.* additur *aliorum* (n. r.).

Vezeliacensi quam infra limites territorii huiusmodi pro tempore habitantes et commorantes, ac parochiales ecclesiae in eis consistentes, dicto abbati pro tempore existenti et nulli alteri in spiritualibus et temporalibus penitus subesse; ac parochiales ecclesiae huiusmodi per dictum et pro tempore existentem abbatem pleno iure, ac per olim Philippum de Villars in dicto monasterio fundatam cappellaniam ad praesentationem dicti conventus conferre, et earundem parochialium ecclesiarum curam committere; ac ex privilegiis praedictis idem Deodatus et pro tempore existens abbas ab antiquo mitra, baculo pastoralis, tunica, dalmatica, quum diebus dominicis et festis celebrat, uti et tam ex eisdem privilegiis quam ex approbata consuetudine et observantia legitime praescriptis, eius subditos ac infra limites praedictos commorantes, militiae clericali adscribi volentes, clericali caractere insignire, ac, ex indulto felicis recordationis Martini Papae V, praedecessoris nostri, minores ordines eis conferre, illisque alios maiores ordines a quocumque maluerint catholico antistite recipiendi posse licentiam et facultatem concedere, siye per quemcumque catholicum antistitem, ad se propterea evocandum, maiores ordines eis conferri, ac chrisma et oleum sanctum benedici facere, aut a quocumque maluerit catholico antistite, chrisma et oleum sanctum huiusmodi recipere et eisdem subditis suis ministrare; necnon officialem, qui de omnibus et singulis, etiam de maioribus causis et ecclesiasticis cognoscat, et a quo appellationes pro tempore interpositae ad Sedem praefatam immediate devolvuntur, habere et instituere posse, ius habere consueverit; ac in ipsum monasterium, in quo mensa abbatialis prorsus distincta et separata a conventuali, et ultra dignitatem abbatialem una cameraria, una infirmaria, ¹ una hostellaria et una cantoria claustralia et forsae saecularia

Monasterium in quo reparate mensae, plura officia et beneficia.

¹ Addendum e Gall. Chr. una sacristia, una celleraria (R. T.).

officia, necnon impraesentiarum triginta monachorum numerus, dicta sex officia obtinentibus inclusis, fore noscantur; et prioratus S. Ioannis de Vendaco dicti Ordinis, Claromontensis dioecesis, eidem sacristiae unitus perpetuo existat, necnon ab eodem monasterio de Langiaco Nivernensis, de Merloto et de Bornello Belvacensis, de Villari-Sylva Noviomensis et de Oseyo Coenomanensis dioecesis, ac forsae plures alii prioratus, etiam conventuales, et alia beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, ad plenam collationem et dispositionem abbatis ipsius monasterii pro tempore existentis pertinentia dependeant.

§ 2. Cum tamen monasterium ipsum in dicto oppido Vezeliacensi satis insigni ¹, et ex frequenti monachorum illius monasterii conversatione cum utriusque sexus saecularibus personis ad illius ecclesiam, quae principalis dicti oppidi ecclesia existit, et in qua sermones publici, praesertim in quadragesima et adventu, ordinarie fiunt, necnon ratione processionum generalium, quae in ipso oppido pro tempore celebrantur, confluentibus, monachi vitam regularibus institutis dicti Ordinis conformem de facili ducere nequeunt, quo fit ut, vota sua Altissimo iuxta regularia instituta huiusmodi non reddentes, animarum suarum saluti minus consulant, et saeculares eorundem monachorum famae et honori nominique detrahant, ac devotio ad ecclesiam et Ordinem huiusmodi minuat; ac interdum in ipso monasterio sint monachi, quorum opera et favore, bonorum et inrius dicti monasterii conservationi, et occupatorum recuperationi et aliis ipsius monasterii necessitatibus, uti expediret, consuli non potest; et nisi per Sedem praedictam opportune provideretur, gravia incommoda, pericula et scandala forsae subsequerentur: si in dicto monasterio nomen et titulus monasterii, et dignitas abbatialis et conventualitas, necnon in eo et singulis

Causae sine saecularizationem evadentes.

¹ Add. e Gall. Chr. et populosus consistat (R. T.).

monachalibus portionibus ac unito et aliis dependentibus prioratibus et beneficiis praedictis, Ordo S. Benedicti et omnis status omnisque dependentia regularis, necnon cameraria, infirmaria, sacristia, celleraria, hostellaria et cantoria et alia claustralia ac forsae saecularia officia necnon beneficia huiusmodi penitus et omnino supprimerentur et extinguerentur: ac ecclesia monasterii huiusmodi, in qua corpus B. Mariae Magdalenes honorifice conservatur et veneratur, in saecularem et collegiatam ecclesiam cum abbatiali et ab illa prorsus separata capitulari mensis: necnon in ea, loco regularis abbatialis dignitatis, una abbatia saecularis, quae principalis pro uno abbate saeculari; et loco camerariae, unus decanatus pro uno decano, qui secunda; et loco infirmariae, unus archidiaconatus pro uno archidiacono, qui tertia; et loco cellerariae, una thesauraria, quae quarta dignitates post abbatialem, pro uno thesaurario; necnon loco sacristiae, hostellariae et cantoriae regularium, una sacristia, una hostellaria et una cantoria, quae personatus seu officia saecularia inibi existerent pro uno sacrista, uno hostellario et uno cantore saecularibus; necnon singulae monachales portiones, in canonicatus et praebendassaeculares; ac quatuor hebdomadariae, pro totidem hebdomadariis; et aliae duodecim perpetuae cappellaniae, pro totidem aliis duodecim perpetuis cappellanis erigerentur et instituerentur: ac unus bedellus, necnon sex pueri chorarii et unus magister in cantu, qui eosdem pueros erudiret, perpetuo deputarentur; ac mensae capitulari de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-Sylva et de Oseyo, cum eorumdem annexis, prioratus praedicti, per cessum vel decessum; necnon sacristia et ibi unitus prioratus de Vendaco et hostellaria ac cantoria officia praedicta, per cessum prioratus et officia huiusmodi obtinentium, quomodolibet vacantia, perpetuo

unirentur, annecterentur et incorporarentur; ipsique mensae capitulari omnia et singula suppressendorum officiorum praedictorum fructus, redditus, proventus et bona similiter applicarentur et appropriarentur, profecto feliciori statui monasterii et illius ecclesiae honori consuleretur, et illa venustior redderetur, ac divinus cultus in ea et ad illam christifidelium devotio, cum illorum spirituali consolatione, non parum augetur; et facilius reperirentur viri, nobilitate generis, literarum scientia et potentia ac aliis virtutibus pollescentes, qui dignitates ac canonicatus et praebendas huiusmodi ecclesiae obtinere procurarent, et quorum doctrina, ope et consilio, necessitatibus ipsius ecclesiae salubrius consuleretur et facilius illis incommodis obviaretur.

§ 3. Quare praefatus Franciscus rex, in cuius temporali dominio dictum monasterium consistit, tam suo quam dicti Deodati abbatissae et conventus praedictorum nominibus praedictis, nobis supplicari fecit ut in dicto monasterio nomen et titulum monasterii ac dignitatem abbatialem et conventualitatem; necnon in illo ac monachalibus portionibus, necnon unito et dependentibus prioratibus et beneficiis praedictis, Ordinem ipsum ac omnem statum et dependentiam regulares necnon singula officia huiusmodi, ut praefertur, perpetuo suppressere et extinguere; ac in ipsa ecclesia statum regularem in statum abbatissae, canonicorum, presbyterorum et clericorum saecularium immutare et ad statum saecularem reducere, necnon eandem ecclesiam in saecularem et collegiatam erigere et instituere, aliaque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignareretur.

§ 4. Nos igitur, qui dudum, inter alia, volumus quod petentes beneficia ecclesiastica aliis unice, tenerentur exprimere verum annuum valorem, secundum con-

Accedit Francisci regis et Deodati abbatissae ac monachorum consens. et postulatio.

Claustralia quaecumque et monachalia suppressit Pontifex;

munem aestimationem, etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret; et semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocalis quorum interesset; quique ecclesiarum et monasteriorum quorumlibet ac illarum personarum prosperum statum, decorem et venustatem ac in melius directionem, necnon in eis divini cultus conservationem et augmentum sinceris desideramus affectibus; Deodatum, abbatem, et conventum praefatos ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes; necnon monasterii et singulorum claustralium, regularium et saecularium officiorum ac monachalium portionum, necnon dependentium uniendorum ¹ prioratum et beneficiorum praedictorum fructuum, reddituum et proventuum veros annuos valores praesentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam ac militantis Ecclesiae exaltationem, necnon monasterii et illius ecclesiae praedictorum feliciorum statum, in praefato monasterio nomen et titulum monasterii ac dignitatem abbatialem et conventualitatem, necnon in illo ac omnibus et singulis illius monachalibus portionibus, necnon de Langiaco, de Merlato, de Bornello, de Villari-Sylva, de Osevo et de Vendaeo et forsitan aliis a dicto monasterio dependentibus prioratibus non conventualibus et beneficiis, quae de cetero prioratus et beneficia saecularia existunt, Ordinem praedictum S. Benedicti, omnemque statum et dependentiam regulares, necnon camera-riam, infirmariam, cellerariam, sacristiam, hostellariam et cantoriam claustralia ac

saecularia officia illorumque omnium qualitates et denominationes, ita ut de cetero officia et monachales portiones denominari seu censeri non possint, ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium penitus et omnino supprimimus et extinguimus.

§ 5. Ac in ecclesia monasterii huiusmodi statum regularem in statum abbatis, canonicorum, presbyterorum et clericorum saecularium immutamus, et illam ad statum saecularem reducimus; necnon praefatum Deodatum, modernum abbatem, qui olim canonicus regularis monasterii Sancti Antonii de Sancto Antonio, Ordinis Sancti Augustini, Vicennensis dioecesis, Ordinem ipsum Sancti Augustini expresse professus, praefato suppresso monasterio, tunc certo modo vacanti, in abbatem dictae auctoritatis praefectus existit, ac omnes et singulos ipsius suppressi monasterii et prioratum ab eo dependentium monachos, etiam ab eo dependentes prioratus huiusmodi, ipsorumque monasterii et prioratum claustralia et alia officia et beneficia regularia obtinentes, dictum Ordinem Sancti Benedicti, in eodem monasterio vel alibi, tacite vel expresse professos, ab observatione statutorum et consuetudinum regularium monasteriorum et Ordinum praedictorum, necnon quorumcumque per eosdem abbatem et monachos in eorum professione emissorum votorum, castitatis et obedientiae votis dumtaxat exceptis; et Deodatum abbatem a S. Augustini, ac monachos praefatos a Sancti Benedicti Ordinem praedictorum Regulis, ac, secundum illas, divini officii recitatione, ita ut ipsi abbas et monachi, nunc regulares, et eorum singuli, de cetero abbas et canonici saeculares dictae ecclesiae existant, et pro talibus habeantur et reputentur, ac de cetero habitum regularem dictorum Ordinum gestare, et illorum regularia instituta, ordinationes, diffinitiones, ritus et mores, etiam quoad divino-

ita ad statum saecularem pro presbyteris et officiis et beneficiis saecularibus transire iubet;

¹ Add. e Coll. Chr. et non uniendorum (B. 1).

rum officiorum celebrationem, ieiunia, victum et ciborum ac alimentorum usum et alia quaecumque, quae ratione Ordinis et professionis huiusmodi observare tenebantur, de cetero observare minime teneantur; sed in habitu, ritu, moribus, incessu, caeremoniis et vita, quoad omnia, saecularibus canonicis aliarum ecclesiarum saecularium illarum partium se omnino et ubique conforment, absque alienius apostasiae aut censurae ecclesiasticae incursu; ac abbas et canonici saeculares et alii eiusdem ecclesiae ministri horas canonicas diurnas et nocturnas ac missas et alia divina officia, secundum usum, morem et ritum Romanae Ecclesiae, etiam noviter editum, absque alia concessione, etiam extra chorum, et quam primum de libris ad id requisitis provisi fuerint, etiam in chore dictae ecclesiae et alibi; ac interim iuxta modum librorum, quos nunc habent, se usui Romanae Ecclesiae conformando, ac ordinem et numerum psalmorum, lectionum et hymnorum, quantum magis poterunt, servando, debitis et congruis horis et cantu ac accentu morose et decenter dicere et decantare.

§ 6. Et nunc praesentes monachi, qui habitum et Regulam Sancti Benedicti dimittere noluerint, in illis, quamdiu voluerint, remanere possint; etiam, si eis videbitur, dimissa Regula, habitum tantum retinere valeant; et nihilominus, divinis in dicta ecclesia deserviendo, tantum percipiant, quantum unus ex aliis canonicis dictae ecclesiae; et sedeant in solitis cathedris chori ecclesiae huiusmodi, ac in processionibus et alibi in eorum locis incedant, vocemque activam et passivam, si in sacris constituti fuerint, cum aliis canonicis, secundum ordinem pristinum, in capitulo eiusdem ecclesiae habeant, dummodo in divinis et ecclesiasticis officiis in superiori habitu saecularibus se conforment, penitus absolvimus

et totaliter liberamus, ac eis desuper facultatem impartimur.

§ 7. Ipsamque ecclesiam in saecularem et collegiatam, cum abbatiali et ab illa prorsus separata et seorsum capitulari mensis huiusmodi, necnon sigillo et arca communibus et aliis collegialibus insigniis, ac in ea capitulum saeculare; necnon, loco suppressae abbatialis dignitatis, unam abbatiam saecularem, quae principalis pro uno abbate saeculari, qui omnibus et singulis dignitatibus, privilegiis, exemptionibus, praeminentiis, libertatibus, praerogativis, honoribus, gratiis, iuribus et indultis, praesertim exemptionis et iurisdictionis suae ordinariae, ac etiam quod usum mitrae, baculi pastoralis et aliorum pontificalium supradictorum, prout dictus modernus abbas ac etiam eius praedecessores ipsius monasterii abbates privilegiis et indultis apostolicis ac alias quomodo libet ab antiquo usi fuerunt, etiam utatur, potiat et gaudeat; necnon iurisdictionem in capitulum et canonicos ac inferiores ipsius ecclesiae ministros, eorumque servitores et domesticos aliosque dicti abbatis subditos, prout ante reductionem huiusmodi habere solebat, excepto in appellationibus ad Sedem praedictam, ut moris erat, in solidum habeat.

§ 8. Necnon, loco dictae camerariae, unum decanatum, qui secunda pro uno decano; ac loco infirmariae, unum archidiaconatum, qui tertia pro uno archidiacono; ac, loco cellariae, unam thesaurariam, quae quarta non principales dignitates, pro uno thesaurario; necnon, loco sacristiae regularis, unam sacristiam saecularem, cui dictus prioratus de Vendaco unitus remaneat, pro uno sacrista saeculari; ac, loco hostellariae regularis, unam hostellariam saecularem, pro uno hostellario; necnon, loco cantoris regularis, unam cantoriam, quae personatus seu officia saecularia inibi existant, ac quibus dignitatibus et personati-

Abbatiam saecularem erigit, abbatique usum pontificalium et antiqua confirmat privilegia.

Monachis sic saeculariz. habitum monasticum, si velint, cel. reniti potestatem facit, qui tan ea ce- levis omnibus gaudeant privilegiis.

Aliae instituta dicuntur;

bus seu officiis canonicatus et praebendae eiusdem ecclesiae annexi sint; ac personis, quibus de illis pro tempore providebitur, etiam de canonicatu et praebenda eiusdem ecclesiae provisum esse censeatur, sic quod provisione de dignitatibus et personatibus seu officiis huiusmodi iam canonico facta, canonicatus et praebenda per eum obtenti vacent pro uno cantore saeculari; necnon omnes et singulas monachales portiones in canonicatus et praebendas, ita quod omnes et singuli monachi, qui nunc sunt et in eodem monasterio monachalem portionem actu percipiunt, etiam quamdiu vixerint, eiusdem ecclesiae canonici existant; ac dignitates et personatus seu officia sic erecta obtinere debeant, donec numerus eorundem ad numerum duodecim canonicorum sit reductus; ac stallum in choro et vocem in capitulo, prout nunc habent, habeant, et eorum praebendas percipiant, prout eorum monachales portiones percipiebant et percipere consueverant.

Nonnullae praescriptae leges pro nunc et personis canonicatuum etc.

§ 9. Et ultra illas, etiam post reductionem eorum ad numerum duodecim, antiquior et senior ecclesiasticus domus et generis de Bedver, ac ex nunc dilectus filius Carolus de Bedver, presbyter ipsius ecclesiae, canonicus creatus sit et esse censeatur, illique et successoribus eius divinis officiis assistendo, prout ceteris dictae ecclesiae canonicis, distribuatur; et modernus abbas, necnon officia claustralia ac loca et monachales portiones huiusmodi nunc canonice obtinentes, abbatialem et alias dignitates et personatus necnon canonicatus et praebendas huiusmodi, loco suppressorum abbatialis dignitatis et officiorum claustralium ac monachalium portionum, vigore praesentium, absque alia provisione eis respective facienda, retinere possint; et ipsius moderni abbatis in dicta saeculari abbatia pro tempore successores novam provisionem super eadem saeculari abbatia pro tempore vacante a Sede praedicta ob-

tinere, et iura Camerae Apostolicae propterea hactenus consueta integre solvere teneantur, alioquin dicta abbatia, post sex menses a die habitae illius pacificae possessionis computandos, eo ipso vacare censeatur. Ac idem abbas huiusmodi dignitates vel personatus seu officia pro tempore vacantia, non nisi ipsius ecclesiae canonicis actu existentibus, donec numerus canonicorum ad numerum duodecim sit omnino reductus, postea vero cuicumque personae idoneae, ita quod canonicatus et praebenda a dignitatibus et personatibus seu officiis separari nequeant, conferre, et de illis providere possit; et canonici actu presbyteri suos canonicatus et praebendas, quoties et in favorem quorum eis placuerit; novitii autem donec ad sacerdotium promoti fuerint, resignare non possint, sed dignitates et personatus seu officia huiusmodi pro tempore obtinentes, illos vel illa ac canonicatus et praebendas per eos pro tempore obtentos, simul et semel vel separatim, etiam in favorem unius canonici, prout eis placuerit, resignare valeant; ita tamen quod dignitates et personatus seu officia huiusmodi non separentur a dictis canonicatibus et praebendis, nullusque loco simplicium canonicorum decedentium recipi possit, sed canonicatus et praebenda sic decedentis, ut praefertur, suppressi et extincti sint eo ipso, donec numerus canonicorum ad numerum duodecim integre sit reductus; et interim, dum aliquem ex eis decedere contigerit, nulli de eorum canonicatibus et praebendis provideri possit, sed omnes canonicatus et praebendae monachorum, tunc canonicorum, etiam forsitan aliorum in executione praesentium recipiendorum, aut illorum, in quorum favorem dicti simplices monachi aut alii sic recipiendi tunc canonici resignaverint, per decessum huiusmodi aut alias quovis modo vacantes, suppressi et extincti, ac fructus illorum dictae mensae capitulari applicati sint et

esse censeantur eo ipso; et cum ad dictum numerum duodecim pervenerint, ultra dictum abbatem, duodecim canonici praebendati, decanatu, archidiaconatu et thesauraria ac personatibus seu officiis praedictis inclusis, perpetuo existant, auctoritate et tenore supradictis perpetuo erigimus et instituimus; ita quod etiam sacristia, hostellaria et cantoria, personatibus seu officiis huiusmodi, per obitum illos seu illa obtinentium vacantibus, illi seu illa suppressi seu suppressa sint eo ipso, ac eorum fructus, redditus, proventus et emolumenta quaecumque mensae capitulari praedictae applicata et appropriata fore censeantur.

§ 10. Ac eidem mensae capitulari de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-Sylva et de Oseyo, cum primum per cessum vel decessum eodem prioratus in titulum vel commendam obtinentium, aut alias quovis modo, simul vel successive; necnon de Vendaco, cum, decedente pro tempore sacrista ipsius ecclesiae, et sacristia praedicta per illius decessum suppressa, ac per illius suppressionem unione huiusmodi dissoluta, per dissolutionem huiusmodi vacaverint, prioratus praedictos, qui conventuales non sunt, ex nunc, prout ex tunc et e contra, etiamsi ad prioratus et officia huiusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura inuineat animarum, cum illis annexis, supportatis prius omnibus eisdem officiis et prioratibus incumbentibus oneribus, necnon omnia et singula omnium et singulorum suppressorum officiorum praedictorum fructus, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta quaecumque, quorum ac sacristiae et omnium prioratum praedictorum insimul fructus, redditus et proventus viginti quatuor ducatorum auri de Camera, secundum communem aestimationem, ut asseritur, summam non excedunt, auctoritate et tenore praedictis perpetuo unimus,

annectimus, et incorporamus, et applicamus, et appropriamus; ita tamen quod officia et prioratus huiusmodi nunc in titulum vel commendam aut alias quomodolibet obtinentes, quoad vixerint, illorum onera illis respective incumbencia supportando, absque praedicio ipsorum capituli, illorum fructus huiusmodi, prout hactenus perceperunt, percipere et retinere possint; liceatque praefatis capitulo de Langiaco, de Merloto, de Bornello, de Villari-Sylva, de Oseyo et de Vendaco prioratum et annexorum, iuriumque et pertinentiarum suarum, necnon omnium bonorum et etiam iurium et pertinentiarum suppressorum officiorum praedictorum, cum, ut praefertur, vacaverint, corporalem, realem et actualement possessionem, per se vel alium seu alios, propria auctoritate et absque alia declaratione, libere apprehendere et perpetuo retinere; necnon eisdem prioratibus sic unitis, per presbyteros idoneos ad ipsorum capituli nutum ponendos ac amovendos, et locorum ordinariis, solutis tunc iuribus illis solvi consuetis, praesentandos, deserviri, et animarum curam illis forsan imminuentem exerceri facere, dioecesanorum locorum et aliorum quorumvis licentia minime requisita. Sicque tamen quod capitulum praefati, ratione prioratum huiusmodi mensae capitulari sic unitorum, omnia onera illis incumbencia, quae prioratum huiusmodi priores, pro tempore¹ existens ipsius ecclesiae abbas bedellum suum, guardianum nuncupatum, prout hactenus habere consuevit, habeat; et similiter decanus et capitulum huiusmodi eorum bedellum habere et deputare, ac unum magistrum in cantu et sex pueros chori, ad eorum nutum amovibiles, tenere et manutenere.

§ 11. Et decanus primum locum et primam vocem in capitulo et illius tractatibus, archidiaconus vero secundum locum et secundam vocem, thesaurarius tertium

Normam sedendi dignitates obtinentibus praescribit.

¹ Addendum e Gall. Chr.: *existentes subire tenebuntur, etiam subire teneantur; et insuper quod modernus ac pro tempore existens etc.* (R. T.).

Mensae capitulari prioratus unit, iniuncta lege adimplendi annexa opera.

locum et tertiam vocem, sacrista quartum locum et quartam vocem, hostellarius quintum locum et quintam vocem, cantor vero sextum locum et sextam vocem habere, et alii canonici praefati, sive habitum regularem dimittant sive non, et alii, qui de novo recipiuntur, ordinem suae receptionis servare debeant; ac in choro ecclesiae praedictae decanus in primo, thesaurarius in secundo et hostellarius in tertio stallo prope ingressum chori ecclesiae huiusmodi a parte sinistra, et archidiaconus in primo, sacrista in secundo et cantor in tertio stallo a parte dextera, prope ingressum chori praedicti sedeant; alii vero canonici, tam praesentes quam futuri, hinc inde a dexteris et a sinistris suae receptionis ordinem servent. Thesaurarius etiam, cantor pro tempore effectus, locum non mutet, et huiusmodi sedendi ordo in eodem choro et alibi, ac incedendi, quoad omnes dignitates et personatus seu officia obtinentes et alios simplices canonicos, praeter quam in sacro presbyteratus ordine non constitutos, qui vocem in capitulo non habeant, nec in altioribus sedibus, sed inferioribus sedeant, servetur.

Psalmodiae et missarum habendarum methodus.

§ 12. Quodque in ipsa ecclesia maiores missae et horae canonicae distincte et debite, ac cum pausa et debito accentu, nec non devota psalmodia, secundum usum, ritum et morem dictae Romanae Ecclesiae, celebrentur et recitentur; et diebus solemnibus, decanus, in absentia vel negligentia seu impedimento abbatis; et in absentia decani, archidiaconus; et in absentia archidiaconi, thesaurarius; et in absentia thesaurarii, alii personatus seu officia huiusmodi obtinentes, si eis placuerit, missas et alia divina officia cum ornamentis convenientibus, assistentibus sibi duobus ex simplicibus canonicis inibi praesentibus, qui sibi gradatim assistere teneantur, celebrare debeant; et cantor rotulum, tam de dictis duobus quam aliis eiusdem ecclesiae cano-

niceis, qui in praedictis diebus solemnibus lectiones matutinales, quam cappellani et alii, qui alia officia dicere et decantare teneantur, conficere, et in loco per decanum et capitulum propter hoc eligendo affigere; ac dicti quatuor cappellani, hebdomadarii nuncupati, successive unus post alterum per unam hebdomadam, iuxta ordinem per dictum cantorem indicendum, maiores missas ordinarias seu dici occurrentis, ac horas canonicas, nisi aliquis eorumdem canonicorum missam et officia huiusmodi celebrare voluerit, incipere et terminare; alii vero ex ipsis quatuor hebdomadariis, qui non erunt in turno seu hebdomada ad alias missas celebrandas, in dicta maiori missa ordinaria et aliis maioribus, diaconum et subdiaconum, si cum diacono et subdiacono decantari debeant, alternatis vicibus, secundum ordinem per eundem cantorem super hoc statuendum, facere; et dicti duodecim alii cappellani tres magnas missas et quatuor minores, qualibet die, et ultra illas, singulis quartis et sextis feriis ac sabbati diebus, unam parvam missam, secundum turnum, modum et rotulum per dictos decanum et capitulum ordinandum et per eundem cantorem indicendum, decantare et celebrare teneantur.

§ 13. Nullique ad cappellanas huiusmodi admittantur, nisi bene legere et sufficienter cantare sciant, et actu presbyteri vel in aetate, in qua infra annum ad sacros et presbyteratus ordines promoveri possint, constituti existant; etsi alicui, modo praemisso non qualificato, aliqua praedictarum cappellaniarum conferatur, collatio huiusmodi sit ipso iure nulla: sic quod si aliquis, cui ex eisdem cappellaniis provisum fuerit, infra annum ad sacrum presbyteratus ordinem, legitimo impedimento cessante, promotus non extiterit, cappellania sibi collata ipso iure vacare censeatur, et de illa, absque alia declaratione, per abbatem alteri qualificato provideri possit.

Doles requirendae in promovendis ad cappellanas.

Res et bona capituli quo pacto sint administranda.

§ 14. Et abbas, pro sua domo abbatiali, totum id et quidquid esta clausura stabulorum veniendo usque ad torcular, et a dicto torculari eundo per longitudinem horti usque ad stabulum, per dilectum filium Raynaldum sive Reynal possessum; et residuum, non comprehensis eis quae sunt a dormitorio et refectorio, capitulo et canonicis praefatis remaneat, ad domificandum et domos canonicales et clausuras aedificandum, secundum partem et distributionem per dictos decanum et capitulum faciendam; quodque domus et omnia et singula bona, res et iura, fructus, redditus, proventus, dominia, haereditagia, terrae, prata, pascua, census et alia iura, quae ad singula suppressa officia respective et divisim, spectent et pertineant ad dignitates et personatus seu officia, loco suppressorum offic. erecta, pro tempore obtinentes, libere, prout hactenus spectarunt et pertinuerunt; et si contingat quod aliqui ex canonicis adquirant aliquas domos in ipso oppido, a domo quam dilectus filius Franciscus Vachat habitat veniendo directe ab utraque parte usque ad muros ipsius oppidi, dictae domus sic acquisitae et ab illis dependentia quaecumque, ubicumque fuerint, et aliae praedictae domus claustrales, non comprehensis dictis domibus dignitatum et personatum praedictorum, eisdem decano et capitulo pertineant; et illae pro tempore vacantes, canonicis seu aliis eiusdem ecclesiae cappellanis et habituatis plus et ultimo offerentibus ad vitam beneficalem tantummodo vendi, et pecuniae ex hoc provenientes in emptionem librorum, calicum et ornamentorum ecclesiae praedictae converti debeant. Nec non abbas, ultra id, quod dictis canonicis¹ compete-
 bat loco alimentorum et eorum, quae dictus abbas religionis suppetere tenebatur, eisdem canonicis singulis annis, super fructibus mensae abbatialis, ipse et eius successores dictae ecclesiae abbates

¹ Gall. Christ. *monachis* (v. r.).

pro tempore existentes, quantitatem septingentorum bichetorum grani, bladi, frumenti, cum centum modis vini, mensurae illius oppidi, necnon trecentas sexaginta libras turonenses in pecunia numerata eisdem decano et capitulo perpetuo in festo S. Remigii dare et effectualiter persolvere teneatur, saltem donec et quousque idem modernus et pro tempore existens abbas, similes grani, vini et pecuniarum quantitates in competenti reddito, oneribus deductis, super bonis a praefato monasterio dependentibus, et de pertinentiis mensae abbatialis praefatae existentibus, realiter et cum effectu assignaverit; quodque praemissorum omnium et singulorum aliorum, eisdem decano et capitulo in futurum competentium, duodecima pars in arcam communem dictorum capituli anno quolibet primitus et ante omnia pro negotiis, rebus et indigentiis eorundem decani et capituli reponatur et recondatur. Reliqua vero in distributionibus quotidianis, tam eorundem canonicorum quam hebdomadariorum et aliorum cappellanorum, ad dictamen et ordinationem dicti decani et capituli praedictorum, applicentur et distribuuntur; ac quod dignitates, personatus, canonicatus et praebendas ac cappellanas in eadem ecclesia nunc et in futurum obtinentes, et illis in divinis deservientes, habituati nuncupati, sint usuarii, habeantque liberum usum in nemoribus sive caeduis et forestis ipsius monasterii, ad dictum abbatem et eius mensam abbatialem spectantibus, tam ad domificandum in claustro dictae ecclesiae quam ad comburendum, ac ad scallatos, paxillos seu perticas conficiendum et capiendum pro eorundem vineis tam ad capitulum seu mensam capitularem, quam ad dignitates, personatus seu officia ac canonicatus, praebendas ecclesiae huiusmodi spectantibus, necnon ad dolia, pro vinis earundem vinearum recolendis, componendum et faciendum,

quae quidem ligna ad domificandum et scallatos ac paxillos et perticas conficiendum, eisdem, cum signo et marca dicti abbatis more solito liberentur; ac liberi et immunes sint perpetuo a solutione molidinagii seu moliturae suorum granorum, et minagii ac furnagii pro suis et suorum usu; ipsique capitulum et habituati dictae ecclesiae in illius claustro solum et nunc cum furnum pro omnibus habere possint; et quilibet obtinens dignitatem vel personatum seu officium ac canonicatum et praebendam percipiat distributiones pro canonicatu et praebenda, et non pro dignitate vel personatu seu officio, quarum quidem distributionum taxa per capitulum, secundum quantitatem fructuum et reddituum ecclesiae praedictae, fiat; ita quod canonici in presbyteratus ordine non constituti solum unam semipraebendam, et tres cappellani insimul tantum quantum unus canonicus, tam in distributionibus quotidianis quam aliis, sic quod quilibet tertiam partem valoris unius praebendae; et quilibet cappellanus hebdomadarius unam semipraebendam, et magister puerorum chori, pro se et praefatis sex pueris, unam praebendam cum dimidia per manus ipsorum capituli, pro eorum victu, vestitu et manutentione, percipiant; ita quod si, per praebendarum praedictarum suppressionem aut alias, ecclesiae praedictae fructus augeri contingat tempore procedente, eo casu etiam dictorum hebdomadariorum, cappellanorum et magistri puerorum, secundum canonicorum distributiones, augeantur. Bedellus vero capituli, secundum discretionem eorundem capituli, salarium percipiat; et quilibet obtinens dignitatem, personatum vel officium in ecclesia huiusmodi habeat singulis annis duos menses cum dimidio; ac quilibet canonicus duos menses de absentia continuos, vel pluribus continuis vel divisis diebus, quibus nihil perdant de praedictis suis grossis fructibus,

sed praesentes reputentur; ita tamen quod nullus, sive constitutus in dignitate, sive sit canonicus simplex, absens percipere valeat quotidianas distributiones, in quibus continentur grana, vina et pecuniae, quae pro alimentis eiusdem capituli data fuerunt, sic quod de distributionibus pro absentibus nihil ministretur; poterunt tamen capitulum praefatum cum canonicis, illorum permissione et licentia absentibus, ex iusta et rationabili causa, super huiusmodi fructibus et distributionibus in absentia percipiendis dispensare; liceatque dicto abbati unum canonicum ex numero dictorum duodecim habere, qui, etiam absens, suos grossos fructus percipiat; et dignitates seu personatus aut officia huiusmodi pro tempore obtinentes, quamvis absentes fuerint, grossos fructus dignitatum et personatum suorum, dicta eorundem absentia non obstante, percipere valeant; sed decorum praebendis nihil, nisi, ut praefertur, durante absentia dictorum duorum mensium, percipere possint. Et quoties dignitates et personatus seu officia ac canonicatus et praebendae, necnon cappellaniae huiusmodi pro tempore vacabunt, illi, quibus de iisdem dignitatibus et personatibus sive officiis, canonicatibus et praebendis ac cappellaniis provideri contigerit, donec sint pacifici possessores, vel aliquis colligantium super illis sententiam, recedentiam nuncupatam, desuper reportaverit, nullos fructus ex eis percipere valeant, sed dicti fructus per ipsos capitulum, durante lite, percipiantur; et ipsi capitulum ex illis divina officia, ad quae dignitates, personatus seu officia, canonicatus et praebendas vel cappellantias huiusmodi obtinentes tenentur, celebrari faciant; et residuum, si quid sit, in utilitatem et pro negotiis capituli huiusmodi convertatur.

§ 15. Quodque decanus, qui loco camerarii, ratione onerum camerariae incumbentium, sexaginta libras turonenses pro

Peculiares redditus dignitatibus assignati.

una, videlicet in S. Ioannis Baptistae, et alia illarum medietatibus in Domini nostri Iesu Christi Nativitatum festivitatibus; archidiaconus autem, ratione onerum infirmariae incumbendum, triginta libras turonenses pro una videlicet in celebritate Omnium Sanctorum, et alia in festo Resurrectionis eiusdem Domini nostri Iesu Christi; et thesaurarius, ratione onerum cellariae incumbendum, ultra manutentionem lampadis in ecclesia B. Mariae Virginis eiusdem monasterii continuo ardentis, sexaginta solidos turonenses, pro una in celebritate Omnium Sanctorum, et alia aequis portionibus in festo Resurrectionis huiusmodi; hostellarius vero dimidium dolium boni vini in festo Nativitatis Domini, singulis annis perpetuo, capitulo huiusmodi persolvere, et dictus hostellarius eleemosynam per eum feria quinta maioris hebdomadae fieri solitam, similiter perpetuo illam facere; sacrista autem onera per eum supportari solita, donec sacristiam huiusmodi per obitum nunc illam seu pro tempore possidentis vacare contigerit ¹, omnia dominia, iura, fructus, redditus et emolumenta quaecumque per modernum sacristam, ratione ipsius sacristiae, percipi solita, penitus percipiant; dictusque prioratus de Vendaco eidem sacristiae unitus, etiam cum suis iuribus et pertinentiis universis, mensae capitulari praedictae perpetuo unitus sit et remaneat; et tunc capitulum huiusmodi onera sacristiae et prioratus de Vendaco praedictis incumbentia omnino supportare, ac ecclesiam praedictam in omnibus manutenere ac reparare: sic tamen quod idem abbas manutentionem et reparationem huiusmodi, nunc et donec dicta unio suum sortita fuerit effectum, more solito facere teneatur; et expensae convivorum quae dominica, cuius missae introitus incipit *Quasi modo*, et B. Mariae Magdalenes ac translationis eiusdem, nativitatum ac anniversarii ipsorum Gerardi

¹ Contigerit, omnino supportare teneantur; sed cum primum illam sic vacare contigerit, omnia etc. Ex Gall. Christ. (n. r.).

et Bertae fundatorum diebus fieri solebant, in piis eleemosynis dictis diebus, iuxta taxam seu providam ordinationem per abbatem et capitulum desuper faciendam, expensis ipsorum decani et capituli, perpetuis futuris temporibus erogandis et distribuendis convertantur et applicentur.

§ 16. Quodque spolia decedentium monachorum, quae abbati dicti monasterii pertinebant, de cetero per ipsum abbatem exigere non possint, nisi canonici ipsi ab intestato decederent, quo casu dictus abbas sic in omnibus bonis mobilibus succedat.

De spoliis decedentium.

§ 17. Ac abbas et capitulum praefatum bona mensarum suarum praesentia et futura, aliqua locatione seu arrendatione ultra novem annos, altero non consentiente et inconsulto, quoquomodo arrendare seu locare nequeant.

Bona mensarum non arrendanda, alienanda etc.

§ 18. Ac quod ius nominandi ad dictam abbatiam, illius occurrente vacatione, ad praefatum Franciscum et pro tempore existentem Francorum regem: collatio vero canonicatum et praebendarum huiusmodi, si quando et cum primum ad dictum numerum reducti fuerint, ad praefatum regem et dictum abbatem, ita quod primo vacaturorum ad abbatem, et secundo loco etiam vacaturorum canonicatum et praebendarum ad regem praefatos alternative secundum vacationem illorum. Collatio autem dignitatum, personatum, cappellaniarum, prioratum, parochialium ecclesiarum et aliorum beneficiorum a dicto monasterio dependentium, ad dictum abbatem pleno iure; praesentatio vero beneficiorum ab officiis olim ¹ nunc in dignitates erectis, dependentium, ad decanum, archidiaconum et thesaurarium praedictos; aliorum tamen ab officiis, nunc personatibus seu officiis sacristiae, hostellariae et cantoriae dependentium, postquam illorum fructus mensae capitulari praedictae applicati fuerint, ad capitulum et capitulo praefatis, et collatio seu institutio ad abbatem respective spectent et pertineant.

Ius nominandi ad abbatiam regi concessum;

Ad canonicatus vero alternative regi et abbati;

Ad dignitates et personatus, abbati;

¹ Regularibus addit Gall. Christ. (n. r.).

§ 19. Et quoniam ad priores prioratum de Langiaco, de Merloto et de Villari-Sylva, de Bornello et de Oseyo praedictorum, mensae capitulari, ut praefertur, unitorum, forsitan competunt aliquorum beneficiorum vel officiorum ecclesiasticorum collationes, praesentationes, provisiones, institutiones seu aliae dispositiones, illae, postquam dictorum prioratum unio praesentium vigore sortita fuerit effectum, ad capitulum praefatos penitus spectent et pertineant.

Causae capitularium a capitulo ipso cognoscendae.

§ 20. Quodque omnes causae dignitates et personatus seu officia obtinentium, ac clericorum, cappellanorum et aliorum habituatorum eiusdem ecclesiae, tam criminales quam civiles et mixtae, sive de parte ad partem, coram praefato abbate aut eius vicario in loco capitulari eiusdem ecclesiae vel alibi infra ambitum¹ in quo habebunt carceres necessarios, et nullo modo in consistorio officialatus praefati tractentur, nec ipsi canonici aut habituali in carceribus officialatus huiusmodi introduci possint, sed eorumdem clericorum causae activae et passivae in dicto capitulari vel alio loco infra illius ambitum tractari debeant.

Abbas et capitulum exempti declarantur.

§ 21. Ac quod ecclesia huiusmodi, nec non abbas, dignitates, personatus vel officia obtinentes, capitulum, canonici, hebdomadarii et alii cappellani, personae, ministri et habituali ecclesiae huiusmodi pro tempore existentes, cum universo territorio ipsius olim monasterii, nullius provinciae, prout prius monasterium et illius abbas ac officia obtinentes, necnon conventus, monachi et personae ac territorium huiusmodi non erant, sic de cetero non existant, nullique archiepiscopo seu primati subsint, nec ab illo, praeterquam a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus et dictae Sedis legato, visitari possint, eisdem auctoritate et tenore, perpetuo statuimus et ordinamus ac decernimus.

¹ Gall. Christ. addit *eiusdem* (R. T.).

§ 22. Praeterea abbati et capitulo praefatis in executione praesentium dilectos filios Mathurinum de Rupemorello, Ioannem Andream de Ludesse, Antonium Desquienlx et Petrum Foilbac, alias Gerbe, ac alios clericos saeculares, quos maluerint, eiusdem ecclesiae canonicos praebendatos recipiendi; necnon statuta et ordinationes rationabilia et honesta ac sacris canonibus non contraria, super receptione personarum ac celebratione divinorum officiorum et agendis per ministros eiusdem ecclesiae, ac capitulis generalibus et particularibus celebrandis et tenendis, necnon divisionibus fructuum faciendis, ac distributionibus percipiendis vel dimittendis, et horis canonicis, ac thesaurario et aliis officiis necessariis, necnon iis quae concernunt decorem et honestatem dictae ecclesiae, etiam quoad delationem almutiarum, ac bonos mores dictorum magistrorum et puerorum, et super aliis, quae circa omnia praemissa maiori declaratione indigebunt, substantia non mutata, et praeceminentia abbatis, capituli et aliorum ecclesiae praedictae ministrorum pro tempore existentium, quas habebunt in eadem ecclesia ac illius choro, etiam privando distributionibus, et alias multando non servantes statuta ecclesiae huiusmodi, etiam super honore superioribus exhibendo et caeteris omnibus aliis quae viderint, statuenda, condendi et edendi, ac condita et edita, quoties opportunum fuerit, mutandi, limitandi, corrigendi et interpretandi secundum rerum et temporum qualitates, et loco illorum aliud vel alia statuta et ordinationes, quoties eis placuerit et visum fuerit expedire, de novo edendi et faciendi, quae, postquam condita, limitata et correctae fuerint, dicta auctoritate apostolica confirmata sint et esse censeantur, et ad quorum observationem singuli de gremio dictae ecclesiae adstricti sint, et ad id, cum poenarum et censurarum

Capitulo data facultas condendi statuta pro meliori rerum directione.

ecclesiasticarum adiectione, compelli possint, plenam et liberam facultatem et auctoritatem concedimus per praesentes.

§ 23. Necnon abbatem et monachos praefatos et eorum singulos, qui, propter transgressum institutorum regularium praedictorum, aliquam apostasiae notam sive irregularitatem aut inhabilitatem forsitan incurrerint, ab huiusmodi excessibus, nec non apostasia et quibusvis excommunicationis et aliis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, quam praemissorum occasione quomodolibet incurrerint, eadem auctoritate et praesentium tenore absolvimus, sic cum eis super irregularitate, si quam, censuris huiusmodi ligati, missas et alia divina officia celebrando, aut alias se immiscendo contraxerint: quodque etiam abbas dignitates, personatus; canonici et cappellani quaecumque, quodcumque et qualiacumque, cum cura, sine cura, saecularia, alias se invicem compatientia beneficia ecclesiastica, etiamsi canonicatus et praebendae aut dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus, etiam metropolitanis, post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesiis huiusmodi principales fuerint, si alias canonice conferantur aut eligantur, praesententur vel alias assumantur ad illa et instituantur in eis, etiam post reductionem huiusmodi, ac si regulares nunquam fuissent, absque alia dispensatione, recipere, et illa, necnon quaecumque, quodcumque et qualiacumque alia beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia ac praedicta ac quorumvis Ordinum regularia, etiamsi saecularia, parochiales ecclesiae vel earum perpetuae vicariae; regularia vero beneficia huiusmodi, monasteria, prioratus, praepositurae, praepositatus, dignitates, etiam conventuales, personatus, administrationes vel officia, tam saecularia quam regularia, consueverint qui per electionem assumi, eisque cura imminet

animarum, quae singuli eorum in dicto monasterio vel alibi, etiam ecclesiis cathedralibus, etiam regularibus, etiam ex quibusvis concessionibus et dispensationibus apostolicis, etiam natalium et aetatis ac aliis quibuscumque defectibus non obstantibus, in titulum et commendam et alias obtineant et expectent, ac in quibus et ad quae ius eis quomodolibet competit, absque nova provisione seu commenda et possessionis adeptione per eos desuper faciendis, ut prius, quoad vixerint, retinere, illaque omnia et singula, simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis, quoties eis placuerit, dimittere et eidem commendae cedere; ac loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia, simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia beneficium vel beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica quaecumque, quodcumque et qualiacumque se invicem competentia¹ similiter recipere et, ut praefertur, retinere; necnon quascumque pensiones annuas super quibusvis fructibus, redditibus et proventibus ecclesiasticis eis forsitan assignatas, etiam, ut prius, quoad vixerint, percipere, exigere et levare; ac quibuscumque gratiis et dispensationibus ac indultis sibi et eorum cuilibet apostolica vel alia quavis auctoritate quomodolibet hactenus concessis, necnon eidem erectae ecclesiae ac illius abbati, capitulo, necnon dignitates et personatus ac canonicatus et praebendas inibi pro tempore obtinentibus, necnon omnibus et singulis beneficiatis et aliis personis ac ministris ipsius ecclesiae, etiam pro tempore existentibus, omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, libertatibus², praerogativis, concessionibus et indultis, quibus aliae collegiatae ecclesiae saeculares et illorum capitula ac dignitates et personatus obtinentes necnon canonici ac clerici beneficiati, personae et ministri de iure vel consuetudine utuntur, potiuntur et gaudent, uti, potiri et gau-

¹ *Compatientia* Gall. Christ. (R. T.).

² *Facoribus* addit G. C. (R. T.).

Cum abbatibus ceterisque dispensat a quacumque irregularitate, eosque ad quaecumque beneficia, habilitat etiam saecularia.

dere poterunt quomodolibet in futurum, ac etiam aliis gratiis et indulgentiis per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros eis ac dicto monasterio quoquomodo concessis, quorum omnium tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, quibus antea utebantur, potiebantur et gaudebant, uti, potiri et gaudere; necnon beneficia sub eisdem dispensationibus comprehensa recipere et iuxta illarum tenorem retinere libere et licite valeant, dispensamus, sibi que pariter indulgemus. Ac omnem inhabilitatis et infamiae maculam sive notam per eos, praemissorum occasione, forsitan contractam penitus abolemus, necnon beneficia obtenta, et ius huiusmodi propter reductionem praedictam non vacare et commendas non cessare, ac dispensationes et gratias et indulta huiusmodi plenam roboris firmitatem obtinere, ac cum clausula permutandi et commendae cedendi derogationibus, ac omnibus et singulis aliis in eis contentis clausulis, eisdem abbati, capitulo et canonicis, etiam post reductionem huiusmodi, suffragari posse et debere in omnibus et per omnia, ac si reductio ipsa minime facta fuisset, seu illa ecclesiae, abbati, capitulo et monachis praefatis, ut ecclesiae saeculari et personis saecularibus, principio concessa fuissent; ipsosque Deodatum et pro tempore existentem dictae ecclesiae abbatem ad docendum de concessione facultatis eius subditos, et infra limites praedictos commorantes, clericali character insigniendi, et minores ordines eis conferendi, ac alios maiores ordines ab aliis recipiendi licentiam concedendi, aliisque privilegiis et indultis praedictis, olim abbati dicti monasterii pro tempore existentem concessis, nullatenus teneri, nec ad id compelli posse.

§ 24. Sed praesentes ad id in iudicio et extra sufficere, nec alterius probationis adminiculum requiri debere, necnon eas-

dem praesentes et in eis contenta quaecumque, quovis praetextu seu quavis occasione vel causa, etiam necessario exprimenda, de nullitatis vitio aut intentionis defectu, per quoscumque iudices, cuiuscumque dignitatis existant, notari seu impugnari et illarum effectum quoquomodo impediri non posse, sed suum plenum effectum sortiri debere; necnon uniones et applicationes huiusmodi sub quibusvis revocationibus, suspensionibus et derogationibus unionum et applicationum effectum non sortitarum per nos et Sedem praedictam, sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam pro tempore faciendis, nullatenus comprehendi, nec comprehensas, sed semper ab eis exceptas, ac per illas ius quaesitum esse et censer; necnon praemissa omnia et singula vim contractus, transactionis et concordiae inter ipsos abbatem et capitulum invicem ac praefatum Franciscum, et pro tempore existentem Francorum regem, necnon Sedem praedictam, favore et contemplatione huiusmodi novae erectionis et ad saecularitatem reductionis, obtinere, ac inter cetera Franciae privilegia adscribi et computari: sic in praemissis omnibus et singulis per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes et dictae Romanae Ecclesiae cardinales, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et diffiniri debere, necnon quidquid secus super praemissis vel eorum aliquo, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

§ 25. Quocirca venerabili fratri nostro episcopo Bethelemitanensi, et Nivernensis ac Autissiodorensis officialibus per apostolicas scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum abbatum et

D putati earum exequutores.

capituli seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra presentes literas et in eis contenta huiusmodi, sub censuris et poenis ecclesiasticis, firmiter observari, ac singulos, quos ipsae praesentes literae concernunt, illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, contra praesentium tenorem quomodolibet molestari, impediri seu perturbari; contradictores, molestatores quoscumque et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac censuras et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, quoties opus fuerit, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 26. Non obstantibus praemissis, ac priori voluntate nostra praedicta, necnon Lateranensis concilii novissime celebrati uniones perpetuas, nisi in casibus a iure permissis, fieri prohibentis, et quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon fundatione laicali monasterii de Vezeliaco huiusmodi, et translatione illius status de monialibus in monachos, et de monachis in saeculares, ipsiusque monasterii et Ordinum praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis, statutis et consuetudinibus, necnon privilegiis et indultis apostolicis illis ac quibusvis Universitatibus studiorum generalium et illorum personis, etiam super nominationibus faciendis et alias, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu proprio et quavis, etiam regia, consideratione, ac ex quibusvis causis concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et individua mentio

fieri deberet, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, quoad praemissa specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse, et adversus praesentes nemini suffragari posse decernimus; ac quorumvis tribunalium consuetudinibus, necnon contradictione alicuius partis conventus monasterii huiusmodi, ac dissensu seu consensus defectu vel contradictione cuiusvis dicti Ordinis superioris aut alterius forsitan facta contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 27. Decernentes transumptis praesentium seu processibus aut literis dictorum executorum aut cuiuslibet eorum, manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius eorum seu alicuius curiae ecclesiasticae aut personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eandem prorsus fidem in iudicio et extra adhiberi debere, quae ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Transumptis danda fides.

Nulli ergo etc.

Conclusiones.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo septimo, tertio idus ianuarii, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 11 ianuarii 1557, pontif. anno iii.

XVII.

Iurisdictio et facultates Vincentii cardinalis Neapolitani nuncupati, in alma Urbe legati de latere deputati, ob discessum Pontificis versus civitatem Placentiae 1.

1 Huiusmodi legationum bullas, quarum magnus est numerus, supervacuas arbitratus sum, et ideo hanc solummodo et alteram ex antiquioribus (Innoc. VI, constitut. 1, *Cum omnes*, tom. iv, pag. 505) posui, ut concessionem iurisdictionum, tempore variari, dignoscat lector.

Paulus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Vincentio, tituli S. Mariae Transtiberim presbytero cardinali, Neapolitano nuncupato, in Urbe eiusque territorio et districtu, nostro et Apost. Sedis legato, salutem et apostolicam benedictionem.

Pontifex decrevit Placentiam se conferre.

Licet potestatis plenitudo desuper nobis commissa sit, et universi gregis dominici, divina disponente clementia, curam habeamus, finem tamen humanae possibilitatis excedere non valentes, considerantesque quod circa singula per nosmetipsos apostolicae servitutis debitum absolvere non possumus, numquam aliquos, et praecipue sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, in sollicitudinis partem assumimus, ut ipsis vices nostras supplentibus, ministerium nobis desuper commissum, favente pietate superna, facilius et salubrius exequamur. Et quamvis ad cunctorum christifidelium provincias, civitates et loca paternum studium et diligentiam adhibeamus, ad aliam Urbem tamen nostram aciem nostrae considerationis paternis affectibus dirigentes, illam, cives, incolas et habitatores eiusdem, tamquam peculiare filios et devotos, diligentiori cura intuemur, et super eorum felici regimine pacifico et tranquillo desiderantes specialiter providere, ut praeserventur a noxiis, et optatis perfruantur incrementis. Cum itaque nos, pro nonnullis arduis et urgentibus negotiis orthodoxae fidei ac publicae reipublicae christianae commodum concernentibus, ab ipsa Urbe ad aliquod tempus discedere, et ad civitatem nostram Placentiam, provinciae Mediolanensis, nos conferre, et dimissis in eadem Urbe Palatii nostri et Curiae Camerae Apostolicae causarum audientibus, necnon gubernatore seu vicecamerario ac vicario seu eius locumtenente et senatore ac aliis eiusdem Urbis officialibus, Cancellariam nostram sub

plumbo, cum Cappella et nonnullis eiusdem Cancellariae et Curiae Romanae officialibus, nobiscum ducere intendamus.

§ 1. Nos, volentes interim bono et felici Urbis et Romanae Curiae praedictarum regimini providere, et potissimum ad te, quem etiam in magnis et arduis sacrosanctae Romanae Ecclesiae negotiis versatum, eximia probitate et fidelitate rerumque gerendarum experientia et praecipue prudentia ac integritate comprobatum habemus, mentem nostram convertentes, ac sperantes quod, ea quae tibi duxerimus committenda, gratia tibi assistente divina, circumspecte, prudenter, iuste et fideliter exequeris: te, in Urbe praedicta eiusque territorio et districtu ac terris et locis illis adiacentibus, nostrum et dictae Sedis legatum de latere, in spiritualibus et temporalibus, vicarium generalem, de venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio, auctoritate apostolica, tenore praesentium, usque ad beneplacitum vel ad eandem urbem reditum nostrum duntaxat, creamus, constituimus et etiam deputamus.

Ideo pro Urbis et Curiae Romanae regimine legatum de latere eum facultatibus deputat hic expressis.

§ 2. Dantes tibi harum serie pariter et concedentes plenam, liberam et omnimodam potestatem et facultatem ac auctoritatem, Urbem et loca praedicta, cum eorum territoriis, districtibus et pertinentiis, necnon personas, cives, habitatores, etiam curiales et ipsam Romanam Curiam sequentes, seu ad eandem undecumque venientes, dum in ea fuerint, seu in ea degentes, et incolas eiusdem, cuiuscumque status, gradus, ordinis, praeminentiae, dignitatis, etiam pontificalis, fuerint, ac eiusdem Romanae Curiae officiales existant, etiam si se exemptos a quocumque legationis officio praetenderent, nostro et dictae Romanae Ecclesiae nomine gubernandi, regendi et administrandi, prout coelestis gratiae infu-

Facultas cognoscendi causas et quoscumque etiam exemptos puniendi.

sio et tua prudentia persuadebunt, re-
formandi et corrigendi, occupata recu-
perandi, necnon illa et alia deformata in
pristinum et debitum statum reducendi,
et iurisdictionem omnimodam exercendi;
civiles et criminales, ecclesiasticas et spi-
rituales, et super quibuscumque mona-
steriis, prioribus ¹, praepositis, canoni-
catibus et praebendis, dignitatibus, per-
sonatibus, administrationibus, officiis,
ceterisque beneficiis ecclesiasticis, cum
cura et sine cura, saecularibus et quo-
rumcumque Ordinum regularibus, et pro-
fanas ad forum ecclesiasticum quocum-
que iure spectantes, ac mixtas quascun-
que, tam in dominio nostro quam extra,
per appellationes extraiudiciales vel ge-
nerales quaerelas, etiam non obstante quod
ad ipsam Romanam Curiam legitime de-
volutae, aut in illa de iuris necessitate
tractandae seu finiendae non existant,
illarumque et etiam aliorum quorumcum-
que et ² quibuscumque iudicibus ecclesia-
sticis et saecularibus, quacumque aucto-
ritate, dignitate seu praes eminentia fultis,
ad nos et Romanam Curiam ac Sedem
huiusmodi, et pro quibuscumque grava-
minibus vel definitivis sententiis pro tem-
pore interpositis, primarum et secundarum
ac ulteriorum appellationum causas,
una cum negotio principali, coniunctim
vel divisim, vel alias, prout tibi visum
fuerit, ac omnibus et singulis earum in-
cidentibus, dependentibus, emergentibus,
etiam summarie, simpliciter et de plano,
sine strepitu et figura iudicii, sola facti
veritate inspecta, alias iuxta casum et
prout tibi videbitur, etiam cum potestate
citandi in eadem Curia Romana, etiam
extra eam, per edictum publicum, con-
stito summarie de non tuto accessu, ac
inhibendi quibus et quoties fuerit inhi-
bendum, audiendas, cognoscendas, deci-
dendas et fine debito terminandas com-
mittendi.

¹ Prioratibus Cherub., ed. Lugd. 1712 (R. T.).

² Deest forte *coram* (R. T.).

§ 3. Et pari modo inter auditores dicti
Palatii nostri seu eorum locatenentes
distribui (ut moris est) faciendi, et per
signaturam nomine nostro, videlicet, si
illae iudicibus in Romana Curia per haec
verba, videlicet, *Placet domino nostro
Papae*; sive ¹ extra eam, praeterquam ubi
nos fuerimus, dirigendae, per concessum
in praesentia domini nostri Papae, signandi;
ac omnia et singula, per signaturam ius-
titiae concedi et committi solita, conce-
dere et etiam eisdem auditoribus et loca-
tenantibus seu aliis quibuscumque prae-
latis vel iudicibus, tam in Romana Curia
quam extra eam, committendi, seu per te
vel alium seu alios audiendi, cognoscen-
di, etiam summarie, simpliciter et de pla-
no, sine strepitu, ut praefertur, etiam
reiteratione terminorum ex stylo Curiae
seu natura observari consuetorum, ac
etiam illorum omissione; illasque deci-
dendi et terminandi, causasque ipsas,
quando tibi placuerit, ab illis, quibus
commissae fuerint, tam in dicta Curia
quam extra, evocandi, et aliis etiam com-
mittendi. Et quascumque sententias, per
te seu etiam alios iudices quoscumque
latas, tam in Romana Curia quam extra
eam, etiam si in rem transiverint iudi-
catam, executioni debitae demandandi,
cum decreto literarum executorialium
seu mandati executivi, etiam cum invo-
catione brachii saecularis, nullitates pro-
cessuum, actorum, gestorum et senten-
tiarum et tollendi et finiendi, ac restitue-
tionem in integrum adversus rem indi-
catam, etiam si tres sententiae confor-
mes latae fuerint, etiam gratiose conce-
dendi, dictarum causarum cognitionem,
terminationem et executionem ac cur-
sum instantiarum vel etiam fatalium sus-
pendendi, ac restitutionem ad illa etiam
concedendi.

Facultas com-
mittendi causas
in Curia et ex-
tra;

§ 4. Necnon constitutionibus felicis
recordationis Bonifacii Papae VIII, prae-

Derogandique
omnibus privi-

¹ Si vero Cherub. l. c. (R. T.).

legiis et constit.
per signaturam
iustitiae dero-
gari solitis;

decessoris nostri, de una, et concilii generalis de duabus, non tribus diaetis, et aliis per signaturam iustitiae derogari solitis, et etiam quibusvis privilegiis et indultis, tam Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, quam aliis ordinariis iudicibus dictae Urbis, etiam per nos concessis et approbatis, etiam quod illis, nisi per signaturam manu nostra et motu proprio concessis, derogari non possit disponentibus, et haecenus observatis, specialiter et expresse derogandi.

Referendariis-
que signaturae
iustitiae duos
vel unum de-
putandi.

§ 5. Necnon, si necessarium fore conspexeris, unum vel duos signaturae duntaxat referendarios, quos malueris et ad hoc utiles et idoneos esse cognoveris, qui commissiones iustitiae huiusmodi referendariare, et in signatura per te facienda tibi assistere, ac illi interesse licite valeant, durante legatione tua tantum deputandi, et alia quae sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, qui haecenus signaturam iustitiae habuerunt, et dictae urbis legati facere et exercere potuerunt et debuerunt, faciendi et exercendi.

Facultas circa
beneficior. col-
lationes.

§ 6. Omniaque et singula beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et Ordinum quorumcumque regularia, etiam si dignitates, etiam maiores et principales fuerint, et ad illa consueverint qui per electionem aut alium modum assumi, intra limites tuae legationis consistentia (basilicae Principis Apostolorum de Urbe ac Lateranensis et Beatae Mariae Maioris ecclesiarum canonicatibus, praebendis et illis, quae ad collationem alicuius ex venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus praefatis, respectu episcopatum, titulorum suorum presbyteralium aut diaconalium vel alias quocumque modo pertinent, duntaxat exceptis), ac quorumcumque familiarium tuorum continuorum commensalium nunc et pro tempore exi-

stentium, etiam si ipsa ¹ familiaritate recessissent, et in quibuscumque provinciis seu locis consistant beneficia ecclesiastica, etiam si dispositioni apostolicae specialiter vel alias ex quavis causa, etiam de necessitate exprimenda, praeterquam familiaritatis nostrae, aut quoad ea, quae ad dispositionem tuam, ratione ecclesiarum vel beneficiorum tuorum, non pertinent, alicuius cardinalis viventis generaliter reservata, seu ex quavis generali reservatione affecta fuerint, cum illa, per cessus vel decessus aut alias, quavis dimissione illa nunc et pro tempore obtinentium, etiam si, ut praefertur, reservata fuerint, dummodo etiam, illorum commendis cessantibus vel unionibus temporalibus dissolutis, vel alias quocumque modo vacare contigerit, quibusvis personis, de quibus tibi videbitur, etiam quaecumque, quocumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica obtinenda et expectanda. Necnon, et si extra limites tuae legationis beneficia aliqua, ut supra qualificata, in civitatibus, dioecesibus et locis per duas diaetas dictae Urbi propinquis vacaverint, etiam si, ut praefertur, reservata fuerint, dummodo alicuius ipsorum beneficiorum reservatorum, praeterquam ex familiaritate nostra, in dictis civitatibus et dioecesibus vacantium huiusmodi, fructus, redditus et proventus summam seu valorem annum, secundum communem aestimationem, viginti quatuor florenorum auri de Camera non excedant, personis idoneis per te eligendis conferendi, et de illis etiam providendi, seu illa aliis beneficiis ecclesiasticis ad vitam uniendi, annectendi et incorporandi, verosque ultimarum vacationum modos, etiam si ex illis quavis generales reservationes, etiam in corpore iuris clausae, resultent, pro expressis habendis. Ac etiam in ipsa Urbe, quamdiu ab ea absentes fuerimus, in quoscumque curiales et ipsam Curiam

¹ Si ipsi a familiaritate etc. Cherub. (R. T.).

sequentes seu cortisanos et officiales quoscunque ipsius Curiae nostrae, et ipsorum officiorum praesidentes, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, dummodo sanctae Romanae Ecclesiae cardinales non existant, omnimodam iurisdictionem exercendi, eosque pro excessibus puniendi, et, prout demeruerint seu deliquerint, a suorum officiorum exercitio suspendendi, et, prout iustitia suaserit, eos eisdem officiis suis privandi et destituendi.

Facultas ius dicendi contra officiales Romanae Curiae ac curiales et barones, communitates etc.;

§ 7. Necnon, etiam inter barones et milites, dominos temporales et nobiles ac personas alias saeculares et ecclesiasticas, necnon communitates et universitates ac populos et omnes alios saeculares discordes et differentes, Urbis, terrarum, locorum et districtus praedictorum, pacem et concordiam faciendi, et inter eos treugas indicendi; ipsosque ad eas et ipsarum observantiam quibuscunque poenis, districtioibus, sententiis et censuris, prout tibi videbitur, compellendi; concordēs in unitatis et charitatis vinculo confovendi et confirmandi; rebelles et delinquentes ac eiusdem Romanae Ecclesiae hostes censuris et poenis, tam ecclesiasticis quam aliis, etiam pecuniariis et corporis afflictivis, arcendi et corrigendi, et ad nostram et dictae Romanae Ecclesiae unitatem reducendi.

Dispensandique ad plura beneficia et circa aetatis et natalium defectus.

§ 8. Necnon cum tuis et quinque praefatorum se asserentium familiaribus et continuis commensalibus, et decem, quos tu elegeris, personis aliis, ad duo, et si nobiles vel graduati fuerint, ad tria, seu cum dispensatione, ad duo, ad tertium curata, dummodo inter illa non fuerint nisi duae parochiales ecclesiae, seu alias invicem incompatibilia saecularia, etiam maiores et principales, personatus, administrationes vel officia, etiam curata et electiva, in cathedralibus, etiam metropolitanis, vel collegiatis ecclesiis, parochiales

ecclesiae vel earum perpetuae vicariae fuerint, et ad duo alia, etiam similia, simplicia, non tamen duos canonicatus et praebendas, sub uno et eodem tecto unius et eiusdem ecclesiae consistentia, si eis et cuilibet eorum alias canonice conferantur aut eligantur, praesententur vel alias assumantur ad illa, et instituantur in eis simul ad vitam, cum potestate permutandi et commendae cedendi, toties quoties in titulum et commendam respective obtinenda. Necnon super aetate in decimoseptimo dispensandi; super aetatis et natalium defectibus, ad unum, et in vigesimo ad duo; necnon super defectum patientibus ad quaecunque, quotecunque et qualiacunque beneficia ecclesiastica, etiam si canonicatus et praebendae in cathedralibus, etiam metropolitanis, vel collegiatis ecclesiis, et alias, ut praefertur, qualificata fuerint; et ad canonicatus et praebendas cathedralium in undecimo, et aliarum collegiatarum in octavo suarum aetatum annis; et de non promovendo ad septennium, dummodo infra primum triennium dicti septennii ad subdiaconatus ordinem se faciat promoveri, vel aliud breve tempus, prout tibi videbitur; ac etiam de promovendo ad sacerdotium in vigesimotertio cum saecularibus clericis; cum regularibus vero, in vigesimosecundo anno; et de suscipiendo clericatum, minores et sacros, etiam presbyteratus, ordines in Romana Curia a quocunque antistite, et etiam extra eam, etiam extra tempora a iure statuta, in tribus tamen festivis diebus, dispensandi.

§ 9. Necnon quibuscunque Cancellariae regulis, processus, acta et merita causarum, ac etiam praemissa omnia et singula concernentibus, dummodo alteri non tollatur ius quaesitum; ac etiam iurispatronatus laicorum, quoad beneficia familiarium tuorum et alia in limitibus tuae legationis vacantia vel ex tunc vaca-

Facultas derogandi regulis Cancellariae et iurispatronatus,

tura, quae de illo ex consuetudine vel privilegio fuerint, in totum, alioquin pro medietate patronorum eorundem derogandi.

Absolven-
a censuris;

§ 10. Et quascumque personas, quibus literas tuas, vigore praesentium, concesseris, a quibuscumque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet tunc, etiam ob non paritionem rei iudicatae aut alias, in casibus in regula desuper edita expressis, innodati erant, etiam si per annum et ultra in illis insorduerint, ad effectum gratiarum suarum dumtaxat consequendum, absolventi; eorumque omnia et singula beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et Ordinum quorumcunque regularia, quae in titulum vel commendam, etiam ex quibusvis concessionibus ac dispensationibus apostolicis, tunc obtinebunt et expectabunt, ac in quibus et ad quae ins tibi quomodolibet competet, quaecumque, quotcumque et qualiacumque fuerint, eorumque fructuum, reddituum et proventuum veros annuos valores, ac huiusmodi concessionum et dispensationum tenores pro expressis habendi.

Commissiones
in forma Si in
evidentem su-
per alienationes
bonorum
ecclesiae concedendi;

§ 11. Necnon quascumque concessionibus, si in evidentem utilitatem, super alienationibus et arrendationibus perpetuis seu temporalibus, etiam emphyteuticis, quorumcunque bonorum stabilium ad ecclesias, monasteria, dignitates, beneficia ac loca alia ecclesiastica intra limites tuae legationis consistentia, cuiuscumque valoris existant; in aliis vero locis, quantumcumque remotis, usque ad valorem centum florenorum auri de Camera dumtaxat, spectantia, cum insertione tamen litterarum felicis recordationis Pauli Papae II, praedecessoris nostri, quae incipiunt, *Cum in omnibus iudiciis*, communiter vel divisim, concedendi.

§ 12. Insuper contradictores et rebelles quoslibet per amotiones, privationes, depositiones, relegationes et proscriptiones perpetuas vel temporales, etiam sententialiter, prout ad ipsam Romanam Curiam pertinuerint, sublato appellationis obstaculo, compescendi.

Contradictores etiam coercedi;

§ 13. Omniaque alia et singula ad honorem et statum nostri et ipsius Romanae Ecclesiae et populorum commoditatem faciendi, gerendi, mandandi, ordinandi, disponendi et exequendi, quae necessaria quomodolibet et opportuna fore cognoveris, et quae nosmetipsi facere possemus.

Omniaque faciendi, quae Pontifex facere potest.

§ 14. Et nihilominus singulari integritate, fidei constantia, iustitiae et rectitudinis zelo, clara providentia ac longa consummataque Urbis et Curiae praedictarum notitia in te evidentissime comprobatis, necnon maturitate consilii per te arduis et periculosis nostris ac dictae Sedis negociis, fideli experientia testimonium perhibente, praestitis, diligenter perspectis, dignum censes ut te non minoribus praerogativis quam praedecessores nostri Romani Pontifices, alios, qui pro tempore fuerunt, in Urbe legatos prosecuti sunt, prosequamur, ultra supradictas, omnes et singulas alias facultates, quae pro quibusvis aliis dictae Romanae Ecclesiae cardinalibus a tempore piae memoriae Alexandri Papae VI, etiam praedecessoris nostri, in ipsa Urbe deputatis legatis, per quascumque literas, tam sub plumbo quam in forma brevis, sub quacumque forma et expressione verborum, concessae comperiantur, quarum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis haberi volumus, eidem circumspectioni tuae harum serie concedimus, tibi ut illis omnibus et per omnia, perinde ac si illae tibi specialiter et expresse concessae forent, uti, potiri et gaudere libere et licite valeas, indulgemus.

Concessio quarumcumque alicuius facultatum aliis legatis concessarum.

Approbatio ge-
rendorum a le-
gato.

§ 15. Decernentes commissionibus, manu tua et, vigore praesentium, de mandato nostro ac in praesentia nostra signandis, ac derogationibus eis concedendis, in iudicio et extra, perinde ac si propria nostra manu signatae fuissent, stari et indubitata fide adliberi, necnon omnia et singula alia, eorundem praesentium vigore, per te seu de mandato tuo, alias rite pro tempore gesta et concessa, ac quaecumque, quae inde sequuntur, valida et efficacia existere, et suos effectus sortiri debere.

Decretum ir-
ritans.

§ 16. Sicque per quoscumque iudices, quavis auctoritate fungentes, sublata eis quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, indicari et interpretari ac definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executorum
deputatio.

§ 17. Mandantes insuper gubernatori, vicario eiusdem Urbis, auditori Camerae et senatori ac aliis officialibus quibuscumque in ipsa Urbe praesentibus, necnon omnibus et singulis baronibus, domicellis, stipendiariis, nobilibus, civibus, incolis et habitatoribus ac personis aliis Urbis, Curiae, districtuum et locorum praedictorum, etiam forensibus ibidem pro tempore degentibus, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, in virtute sanctae obedientiae et sub poenis per te intelligendis, ut tibi in omnibus pareant efficaciter et obediant, omni dilatione et exceptione cessante. Nos enim per te pro tempore facta, concessa et acta ac gesta quaecumque, necnon processus, sententias et poenas, quas per te, vigore praesentium, fulminari contigerit, rata habebimus, et faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem condignam, inviolabiliter observari.

§ 18. Non obstantibus privilegiis, indulgentiis, tam apostolicis quam aliis ge-

neralibus vel specialibus, sub quacumque forma et expressione verborum, cuiuscumque, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis aut Ordinum, etiam Cisterciensis, Cluniacensis, Praemonstratensis, Grandimontensis, Cartusienensis, Vallis Umbrosae, Camaldulensis, Humiliatorum, Sancti Benedicti et Augustini, hospitalium Hierosolymitanorum, S. Ioannis et S. Mariae Teutonicorum, Calatravensis, S. Spiritus in Saxia et Sancti Antonii seu quorumcumque aliorum Ordinum existant, concessis, confirmatis et innovatis; ac praedicti Bonifacii praedecessoris de una, et in concilio generali de duabus diaetis edita, ac Lateranensis, Pictaviensis et generalis conciliorum, nec non de valore exprimendo et de concessione facienda in unionibus et illarum confirmationibus, ac de insordescentibus in censuris per tempus inibi expressum et alias; ac de non expediendis literis executorialibus et sequestris, nisi sub plumbo, et aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis necnon ecclesiarum, in quibus saecularia et monasteriorum et aliorum regularium locorum, in quibus regularia beneficia huiusmodi forsitan fuerint, seu a quibus illa dependere contigerit, et Ordinum quorum extiterint, iuramento, confirmatione apostolica et quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus et aliis quibuscumque praemissis obviantibus, quae omnia et singula in literis per te super eisdem praemissis concedendis latissime exprimi posse volumus; praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis necnon quibusvis aliis privilegiis, literis et exemptionibus eis, sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis, per nos et Sedem eandem concessis et concedendis in posterum, quorumcumque tenorem existant, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum in-

Derogatio con-
trariorum.

pediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quae, quoad hoc, cuiquam nolumus suffragari.

Legatus in suis concessionibus non teneatur inserere hanc constitutionem.

§ 19. Volumus autem quod, in concessionibus, gratiis et literis per te vigore praesentium faciendis, praesentes literae nullatenus inserantur, sed, absque illarum insertionem, perinde plenum sortiantur effectum, ac si ipsae praesentes de verbo ad verbum insererentur.

hortatur legatum ut eius munus diligenter exequatur.

§ 20. Tu igitur, dilecte fili, munus huiusmodi devota mente suscipiens, te in illius executione sollicitum, ac verbo, sermone et opere studiosum et diligentem exhibeas, quo ex tuis laboribus, divina favente gratia, optati fructus succedant, quos speramus. Tuque per sollicitudinem tuam, praeter aeternae retributionis praemium, merito apud nos et Sedem praedictam commendari possis.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo septimo, undecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno quarto ¹.

Dat. die 22 martii 1537, pontif. anno in.

XVIII.

Confirmatio et nova concessio privilegiorum et gratiarum auditorum Rotae Romanae ².

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Romani Pontificis consueta benignitas ea, quae per praedecessores suos, praesertim personarum sibi et Apostolicae Sedi continuos labores impendentium commodum ac utilitatem concernentia

¹ Lege tertio (n. r.). ² Ad haec vide constitutionem xiii Clem. VII, *Convenit*, pag. 81 huius tomi.

concessa sunt, ut firma perpetuo et illibata persistant, libenter approbat, prout in Domino salubriter conspexit expedire.

§ 1. Dudum siquidem felicis recordationis Iulius secundus, Leo decimus et Clemens septimus, Romani Pontifices praedecessores nostri, dilectis filiis causarum Palatii Apostolici auditoribus ac eorum locumtenentibus tunc et pro tempore existentibus et eorum collegio diversa privilegia, concessionem, exemptionem, antelationem, praerogativas, facultates, gratias et indulta tunc expressa gratiose concesserunt et approbarunt.

Pontifices multas gratias auditoribus elargiti sunt

§ 2. Nos dignum, quin potius debitum, censentes dictos auditores et locumtenentes, qui pro publica utilitate quotidie et incessanter invigilant, et in iustitia personis ad Sedem ipsam ex omnibus mundi partibus confluentibus ministranda immensos labores sustinent, pro eorundem laborum remuneratione, illorum exigentibus meritis, et ut commodius se alere ac sustentare valeant, non minoribus gratiis ac praerogativis, quam a dictis praedecessoribus nostris reportarunt, eos prosequi volentes, motu proprio, non ad ipsorum auditorum seu locumtenentium vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate ac ex certa nostra scientia, omnia et singula privilegia, exemptionem, antelationem, praerogativas ¹, concessionem, gratias, facultates, literas ac indulta huiusmodi, per dictos et alios nostros praedecessores eisdem auditoribus et locumtenentibus ac eorum singulis, in genere vel in specie, concessa, quaecumque, quotcumque et qualiacumque sint, ac cuiuscumque tenoris et continentiae existant, quorum omnium formas et tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes, cum omnibus et singulis derogationibus, decretis et clausulis in eis contentis, in omnibus

Quas hic Pontifex confirmat.

¹ Antelationum praerogativas. Berninus, *Il Tribunale della S. Rota Rom.* (n. r.).

et per omnia, auctoritate apostolica, tenore praesentium confirmamus et innovamus, illaque sibi et eorum cuilibet, et prout dicti ac alii praedecessores concesserunt, de novo, pro potiori cautela, concedimus et indulgemus.

Privilegia referendariis apostolicis concessa et concedenda, eisdem auditoribus communicat;

§ 3. Ac privilegia et gratias dilectis filiis referendariis nostris seu eorum collegio concessa ac in posterum concedenda, illa pro sufficienter expressis habentes, cum eisdem auditoribus et locatenentibus ac eorum collegio, auctoritate et tenore praemissis, communicamus, seu illa de novo eis concedimus, ac praesentes literas et in eis contenta quaecumque, sub cuiusvis suspensionibus, derogationibus ac revocationibus in contrarium factis et faciendis, minime comprehendere neque illis derogari posse, nisi eorundem auditorum ac locatenentium ad id expressus accesserit assensus; ac irritum et inane quidquid secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus.

Executores deputat;

§ 4. Quocirca pro tempore existentibus sanctae Romanae Ecclesiae camerario et Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori ac in Urbe in spiritualibus vicario, per praesentes, motu simili, mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas ac in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte dictorum auditorum et locatenentium seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, cisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostra, eos et eorum quemlibet confirmatione, innovatione, concessione, indulto, communicatione et decreto ac aliis praemissis pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet et rebelles per censu-

1 Quibusvis, Berninus l. s. c. (R. T.).

ras ecclesiasticas ac alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis editis ac edendis, etiam perpetuis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, gratiis ac concessionibus per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem eandem, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam iteratis vicibus, quibuscumque, quocumque nomine nuncupentur et dignitate seu maiori praeferantur, in genere vel in specie, eis seu eorum collegiis, concessis, approbatis et innovatis, ac in posterum concedendis, approbandis et innovandis. Quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda aut exquisita forma servanda foret, ac in eis caveatur expresse quod illis nullatenus derogari possit, illorumque omnium tenores pro sufficienter expressis ac insertis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie, motu ac scientia similibus, derogamus; necnon omnibus illis, quae, in literis eisdem auditoribus et locatenentibus seu eorum collegio concessa, voluerunt dicti praedecessores non obstare, quae pro repetitis habeantur, ceterisque contrariis quibuscumque.

Contrariis derogat;

§ 6. Et quia difficile foret etc.

Exemplis fidem tribuit.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die decimaseptima augusti, millesimo quingentesimo trigesimoseptimo, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 17 augusti 1537, pontif. anno III.

Sequitur concessio exemptionis a gabella vini.

Paulus Papa III, motu proprio etc.

Attendentes continuos labores, quos dilecti filii causarum Palatii Apostolici

Causa concessionis.

auditores et eorum locatenentes, pro administranda iustitia personis ad Sedem Apostolicam ex omnibus mundi partibus confluentibus, ac in causis coram eis pro tempore vertentibus iugiter perferunt, ac propterea dignum reputamus ut illis gratiosos favores et opportuna commoditatis auxilia impendamus.

Exemptio auditorum a gabella vini.

§ 1. Volentes igitur eos specialibus favoribus et gratiis prosequi, motu proprio et ex certa scientia nostra, eisdem auditoribus et locatenentibus, quos, sicut accepimus, felicitis recordationis Clemens Papa VII, praedecessor noster, inter alia privilegia illis concessa, a solutione et exactione quarumcumque gabellarum et onerum liberavit ac exemit, ut privilegii huiusmodi plenarium consequantur effectum, quod ipsi et eorum quilibet, ad nostrum et Apostolicae Sedis beneplacitum, singulis annis pro eorum usu et victu quindecim vegetes ¹, cuiuscumque qualitatis vini, quandocumque illis placuerit, absque alienius dohanac seu gabellae ac aliorum onerum solutione, ex Ripa seu aliunde percipere ac habere libere et licite valeant, auctoritate apostolica, tenore praesentium, de speciali gratia indulgemus, ac licentiam et facultatem concedimus.

Inhibitio contra officiales, qui eos desuper molestant.

§ 2. Mandantes nihilominus modernis ac pro tempore existentibus camerario nostro ac domus nostrae magistro ac clericis Camerae Apostolicae et dohanariis, omnibusque et singulis dohanac nostrae officialibus, ac aliis ad quos quomodolibet spectat, in virtute sanctae obedientiae, ac sub excommunicationis latae sententiae poena, quam si contra fecerint, illos eo ipso incurrere volumus, quatenus de cetero in perpetuum, singulis auditoribus ac locatenentibus praedictis, quolibet anno, quindecim vegetes vini huiusmodi, absque aliqua gabellae seu dohanac ac onerum solutione et gratis, quandocumque ab eisdem auditoribus seu eorum aliquo re-

¹ *Vegetes*, modius, dolium, vas vinarium (R. T.).

quisiti fuerint, tradant, ac tradi faciant nec ab eis aliquid, praemissorum occasione, exigant seu exigere praesumant; ac illis et eorum cuilibet, quoties opportunum fuerit, mandata ad id necessaria expediant ac expediri faciant, omni mora et exceptione cessantibus, ac per eos, ad quos spectat, sub poenis, etiam pecuniariis, eorum arbitrio imponendis, observari faciant.

Derogatio contrariorum.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac locationibus, etiam apostolica auctoritate factis ac faciendis, statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, *etc.* roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis camerario, magistro, dohanariis et officialibus et dohanac huiusmodi, ac quibusvis aliis locis ac personis, cuiuscumque conditionis, gradus *etc.* existentibus, etiam motu simili ac alias, sub quibusvis tenoribus et formis *etc.* concessis et concedendis, quibus, latissime extendentes, motu simili derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis.

Sola signatura sufficit.

§ 4. Volumus autem quod praesentium sola signatura sufficiat, et ubique, tam in iudicio quam extra, fidem faciat, regula contraria non obstante.

Placet, et ita motu proprio mandamus. A.
(*Papae subscriptio*).

XIX.

Uxores non possint ab eorum maritis cautiones de non offendendo petere aut alia de causa cum eis in Urbe litigare, nisi prius in monasterio aut alio honesto loco ponantur.

Paulus Papa III, motu proprio *etc.*

Cum, sicut accepimus, diversae mulieres coniugatae almae Urbis seu in ea commorantes, tam Romanae quam forenses, forsitan attrahentes ¹ vitam ad earum libitum inhonestam ducere, ubi se ab earum ma-

Causa huius constitutionis.

¹ *Affectantes*. P. Matthaeus, *Summ. Const.* Lugduni, 1589 (R. T.).

ritis, super earum inhonesta vita aut pravis moribus, argui vident, eos, a quibus se amari sciunt, maritis suis in fideiussores, quod ipsi eas non offendent, nec offendi facient, pro diversis pecuniarum summis, etiam excessivis, iudicialiter aut alias similem cautionem ab eisdem maritis suis exigant: et, illis eam quandoque praestare nequeuntibus, illos carceribus mancipari et quandoque ad triremes delegari procurent et faciant; vel si earum mariti praedicti cautionem huiusmodi eis praestent, illius clypeo fretae, vitam ad earum libitum inhonestam ducant, in divinae Maiestatis offensam ac scandalum plurimorum.

§ 1. Nos, volentes ex debito nostri officii pastoralis praemissis occurrere, motu simili modernis et pro tempore existentibus almae Urbis praedictae gubernatori ac senatori et Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori ac quibusvis aliis Romanae Curiae officialibus seu iudicibus vel marescallis, quaecumque auctoritate, etiam seculari, fungentibus, districtius inhibemus ne de cetero, ad cuiusvis mulieris coniugatae instantiam, eius virum ad fideiubendum, et sibi, sub aliqua, quantumvis modica, pecuniarum summa, de eam non offendendo nec offendi faciendo cavendum cogere aut monere; seu ipsam mulierem coniugatam ad quovis modo cum viro suo quavis occasione litigandum admittere praesumant, nisi ipsa mulier in loco honesto aut apud mulierem honestam, bonae conditionis et famae aut in domo Sanctae Marthae de Urbe, in qua quaelibet mulieres coniugatae seu ob earum malam vitam et violatum thorum offendi timentes recipiuntur, et donec cum earum maritis reconcilientur, caritative tractantur et sustentantur, cum effectu habitaverit et vixerit. Nos enim ex nunc omnes et singulas cautiones et fideiussiones per maritos uxoris suis, alibi quam in loco honesto et apud mulierem honestam

seu in dicta domo Sanctae Marthae habitantibus haecenus praestitas, unica tamen praecedente monitione, et in posterum praestandas, nullas, irritas et inanes nulliusque roboris vel momenti fore, et illarum, etiamsi iuramento vallatae sint, executionem fieri non posse; ac dictos maritos, si qui in exilium relegati vel ad triremes transmissi propter praemissa fuerint, dictos triremes exire, et ad Urbem libere redire posse, ac irritum *etc.* decernimus.

§ 2. Mandantes venerabili fratri Philippo, episcopo Salutarum, moderno ac pro tempore esistenti nostro in eadem Urbe eiusque districtu in spiritualibus vicario generali, quatenus inhibitionem et decretum nostros huiusmodi perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari faciat cum effectu, contradictores quoslibet et rebelles, ac si ¹ in praemissis non parentes, per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, ac censuras et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac stylo Palatii et Curiarum gubernatoris, senatus et auditoris Camerae huiusmodi, necnon eorundem curiarum, etiam iuramento *etc.* roboratis statutis ac consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis in contrarium quomodolibet concessis.

§ 4. Et praesentium, etiam absque eo quod registrentur, aut illius data apponatur, solam signaturam sufficere et ubique fidem facere, in iudicio et extra, regula contraria non obstante, decernentes.

Placet, et ita mandamus. A.

(*Papae subscriptio*).

¹ *Ac sibi* P. Matth., l. s. c. (n. r.).

Vicarius Papae
executor deputatur.

Clausulae derogatoriae.

Sola signaturae
sufficit.

Sanctio de qua
in rubrica.

XX.

*Declaratio et ampliatio facultatum collegii
scriptorum archivii Romanae Curiae
in legitimandis bastardis* ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium. Romani Pontificis providentia circumspecta nonnumquam per eius praedecessores gesta, cum super illis dubia oriuntur, ne aliqui propterea litibus indebitis fatigantur, dilucidat et declarat, prout convenit et, rei qualitate inspecta, conspiciit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Sane, pro parte dilectorum filiorum collegii scriptorum archivii Romanae Curiae nobis nuper exhibita petitio continebat quod, licet dudum fel. recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, in institutione collegii praedicti per eum erecti, inter alia, eidem collegio seu illius correctoribus et officialibus quoscumque bastardos, manseros et nothos, sine tamen praediuicio venientium ab intestato, legitimandi facultatem concesserit; ac collegium seu correctores et scriptores praefati, facultatis huiusmodi vigore, certas formas super huiusmodi legitimandis faciendis ordinaverint.

§ 2. Et tam tempore ipsius Iulii quam etiam piae memoriae Leonis X, Adriani VI et Clementis VII, Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrorum, ac nostri pontificatum temporibus facultatem huiusmodi continuantes, quamplures bastardos, manseros et nothos, ex quocumque coitu procreatos, etiam stantibus legitimis, absque tamen praediuicio venientium ab intestato, iuxta dictas formas diversimode legitimaverint, ac in possessione, seu quasi, legitimandi huiusmodi pacifice et dictae formae per ipsos observatae haecenus fuerint, ac legitimaciones per eos

¹ Istud collegium erexit Iulius II in sua constitutione xviii, *Sicut*, tom. v, pag. 438.

haecenus factae impugnatae non extiterint, neque de illarum validitate ab aliquibus haecenus haesitatum fuerit.

§ 3. Nihilominus impraesentiarum a nonnullis de viribus legitimacionum per ipsum collegium de illegitimo consensu patrum legitimorum, stantibus filiis legitimis et naturalibus, iuxta formam per ipsos traditam factarum, haesitatur, et asseritur facultatem collegii huiusmodi ad casum, in quo pater illegitimi filios legitimos ac naturales haberet, se non extendere, cum hoc ipsa facultate specialiter expressum non reperiatur, ac solum bastardos, manseros et nothos, cum illa clausula, *sine praediuicio venientium ab intestato*, comprehensos esse. Quare pro parte praefatorum collegii nobis fuit humiliter supplicatum ut super iis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 4. Nos igitur, huiusmodi ambiguitatis dubium submovere, ac tam per ipsos collegium, dictae facultatis vigore, in posterum legitimandorum, quam etiam ipsorum collegii, quorum interpretationi formae praedictae traditae fuerunt, et iuxta illas legitimaciones huiusmodi processerunt, indemnitati providere; ac dispendiis, necnon diversis litibus et forsitan scandalis, quae exinde oriri ac subsequi possent, obviare; necnon Status, tam Urbis quam Romanae Ecclesiae, in qua legitimaciones ipsae conceduntur, quieti consulere; necnon formarum et legitimacionum huiusmodi tenores praesentibus pro expressis habere volentes, ipsasque legitimacionum formas, ut praefertur, traditas approbantes, confirmantes ac innovantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, praefatos collegium, facultatis praedictae vigore, quoscumque illegitimos, ex quocumque illicito ac damnato coitu procreatos, etiam si eorum genitores filios legitimos et naturales haberent, absque tamen praediuicio ve-

Dubium de quo
hic excitatum
fuit.

Illic ideo Pont.
illud removet;

Iulius II erexit
istud collegium
et concessit fa-
cultatem legiti-
mandi bastar-
dos,

Et multi fue-
runt legitimati.

mentium ab intestato, legitimare posse, et legitimaciones per eos in posterum faciendas, etiam stantibus legitimis, validas et efficaces fore, suosque effectus sortiri, ac firmiter observari debere, et illis, quibus fieri contigerit, suffragari; ac eos, qui legitimati pro tempore fuerint, iuxta huiusmodi legitimaciones succedere posse.

§ 5. Sicque in praemissis omnibus ac singulis per quoscumque, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, ac dictae Romanae Ecclesiae cardinales, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi ac interpretandi facultate et auctoritate, iudicari ac definiri debere; necnon quidquid secus super iis, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane, auctoritate apostolica, tenore praesentium declaramus et decernimus, ac pro potiori cautela facultatem praedictam ad hoc extendimus et ampliamus.

§ 6. Non obstantibus quibusvis constitutionibus ac ordinationibus apostolicis, nec non omnibus illis, quae praefatus Iulius praedecessor in literis erectionis collegii huiusmodi voluit non obstare, et quae praesentibus pro repetitis haberi volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo septimo, pridie kalendas novembris, pontif. nostri anno iv.

Dat. die 31 oct. 1537, pontif. anno iv.

XXI.

Privilegium centenariae praescriptionis, et aliae gratiae congregationis Cassinensis, alias S. Iustinae de Padua, monachorum Ordinis Sancti Benedicti ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Benignitas Sedis Apostolicae consueta, ea quae per Romanos Pontifices, pro reli-

¹ Cetera quae hanc tangunt congregationem vide in constitutione II Iulii II, *Super*, tom. v, pag. 400.

gionis conservatione et augmento, ac monasteriorum et aliorum piorum locorum, necnon personarum devotarum in eis sub regularis disciplinae observantia Domino militantium, prospero ac tranquillo statu et salubri directione provide concessa, ac etiam approbata et innovata comperit, ut eo firmitus illibata persistant quo frequentiori suo fuerint praesidio pro tempore stabilita, libenter approbat, innovat, eisque uberioris apostolici muniminis robur adiicit, ac de novo concedit, et alias pro eorum observatione providet, prout in Domino conspiciit salubriter expedire.

§ 1. Sane, pro parte dilectorum filiorum modernorum praesidentis et definitorum capituli congregationis Cassinensis, alias S. Iustinae de Padua, monachorum Ordinis S. Benedicti regularis observantiae, necnon ipsius congregationis, nobis nuper exhibita petitio continebat quod dudum, pro divini cultus augmento et Religionis propagatione ac regularis observantiae conservatione, congregationi praedictae ac illius praesidentibus, definitoribus, visitatoribus, abbatibus, prioribus, rectoribus, monachis, conversis, novitiis eorumque cappellanis, familiaribus ac servitoribus, necnon monasteriis, prioratibus ac locis, etiam unitis, ecclesiis, cappellis, oratoriis, membris ac bonis pro tempore existentibus, quam plura et diversa privilegia, immunitates, exemptiones, tam ab ordinariarum iurisdictione, quam etiam ab omni impositione, exactione, collecta, decima, subsidio et alio quocumque gravamine, quocumque nomine censerentur, per Romanos Pontifices pro tempore existentes, etiam pro tempore imponenda; necnon a quocumque onere, occasione legatorum, subdelegatorum, nunciorum apostolicorum, ordinariarum, dioecesanorum seu alterius cuiuscumque, etiam apostolica auctoritate imponenda; ac caritativi et alterius cuiuscumque subsidii, im-

Plerique Pontifices congregationi Cassinensi multas gratias elargiti sunt.

Et ita iudicari debere decernit,

Quibuscumque non obstantibus.

Exordium.

positionis, collectae vel alterius cuiuscumque exactionis ac oneris personalis et realis vel mixti, annatarumque, etiam ratione monasteriorum et aliorum beneficiorum, etiam unitorum, solutione, ac ab omnibus censibus, redditibus et solutionibus, ratione visitationis vel subiectionis quorumcumque iure, debendi quibuscumque oratoriis ac personis; libertates, prerogativae, favores, conservatoriae, declarationes, facultates, gratiae, indulta spiritualia et temporalia, tam per felicis recordationis Urbanum II, Eugenium IV, Alexandrum V, Martinum etiam V, Nicolaum similiter V, Callistum III, Pium II, Innocentium VIII, Alexandrum VI, Iulium II, Leonem X ac alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, necnon imperatores et Romanos reges ac alios saeculares principes, etiam circa celebrationem capituli et electionem praelatorum ac conservationem eiusdem congregationis ac illius personarum salubrem directionem concessa, ac per nonnullos ex ipsis praedecessoribus ac demum per similis memoriae Clementem Papam VII, etiam praedecessorem nostrum, approbata et innovata existerunt.

Urbanus II concessit abbati facultatem alia monasteria aedificandi et Pontificalia (quibusdam exceptis) exercendi;

§ 2. Et inter alia Urbanus, tunc et pro tempore existenti abbati ac dilectis filiis conventui monasterii Sanctissimae Trinitatis, Cassinensis Ordinis et congregationis eorumdem, ut tunc pro tempore existens abbas per terras sui monasterii, habitas et habendas, ecclesias construere et cum cruce signare, ac alia pontificalia et spiritualia (sacrorum ordinum collatione, basilicarum et altarium ac chrismatis consecratione duntaxat exceptis) exercere posset.

Pia legata congregationi ab omni solutione exempti;

§ 3. Necnon ut de iis, quae a catholicis christianis eidem monasterio Sanctissimae Trinitatis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ubicumque donata vel legata forent, nulli episcoporum dioce-

sarum licitum esset quartam vel tertiam partem in ipsis legatis seu donatis, tam in stabilibus, quam in mobilibus, etiam praetextu cuiuscumque consuetudinis exigere, concessit.

§ 4. Et si, processu temporis, per quoscumque contra praedictorum ac aliorum privilegiorum, per ipsum Urbanum dicto monasterio Sanctissimae Trinitatis concessorum, tenorem per aliquos attentatum foret, illud et tunc viribus vacuatum, ac praescriptionem longi temporis non currere decrevit, aut quicumque dictum monasterium Sanctissimae Trinitatis in suis iuribus, possessionibus et libertatibus laederent, aut etiam perturbarent, liceret dicto abbati et suis successoribus illos, cuiuscumque praecminentiae sive status forent, auctoritate apostolica, canonica monitione praemissa, excommunicare, ac excommunicatos fore denunciare, a qua excommunicatione absolvi non possent, nisi digne satisfacerent, etiam quocumque privilegio illis, quo excommunicari vel interdicti non possint, forsitan concessa non obstante, nisi de indulto huiusmodi plenam ac expressam facerent mentionem, indulset.

Perturbatores excommunicari decrevit.

§ 5. Necnon Eugenius abbati pro tempore existenti monasterii Sancti Pauli extra muros Urbis, eorumdem Ordinis et congregationis, ut cum mitra et annulo, sandaliis, tunica, dalmatica, missarum sollemnia celebrare, et astanti clero et populo benedicere. Ac idem abbas ac dilecti filii conventus ipsius monasterii S. Pauli consecrationes altarium et ordinationes monachorum, qui ad sacros ordines forent promovendi a quocumque mallent catholico antistite, apostolica auctoritate freti, suscipere, quas sine difficultate ac pravitate exhiberi praecepit. Ipseque abbas, dummodo presbyter esset, minores ordines huiusmodi monachis suis ex apostolica indulgentia, cum necesse foret, exhibere

Eugenius IV abbati S. Pauli extra muros Urbis concessit posse cum mitra celebrare et minores ordines monachis conferre;

posset; necnon eidem abbati etiam indumenta, quae ad usum altaris et in eodem monasterio forent necessaria, benedicendi facultatem concessit.

Centenariaque privilegia praedicta decrevit, in dubiis, interpretari, esse ad favorem congregationis,

§ 6. Ac statuit et sancivit ut sicut contra Romanam Ecclesiam nonnisi centenaria, secundum constitutiones canonicas et legitimas sanctiones, currebat praescriptio, ita praefato monasterio Sancti Pauli minoris temporis praescriptio non obsisteret.

Alexander VI praedicta decrevit, in dubiis, interpretari, esse ad favorem congregationis,

§ 7. Et demum Alexander praedecessor praefatus motu proprio voluit et declaravit, quidquid dubii in huiusmodi privilegiis seu aliquo eorum pro tempore emergeret, data verborum ambiguitate, et varia peritorum interpretatione, in favorem dictae congregationis, ac locorum particularium eius interpretari.

Indultaque cuiuscumque monasterii, ceteris esse communia.

§ 8. Necnon cuiusvis particularis monasterii ipsius congregationis privilegia, toti congregationi praedictae et illius particularibus monasteriis communia esse; et ad illa extensa ac extendi debere decrevit, prout etiam extendit.

Congregatio supplicat Pontifici pro dictorum indultorum confirmatione.

§ 9. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, praesidens et definitores ac congregatio praefati cupiant singula privilegia et indulta praedicta, ut uberius obtineant roboris firmitatem, etiam nostri muniminis praesidio fulciri, pro parte eorundem praesidentis et definitorum ac congregationis nobis fuit humiliter supplicatum ut privilegiis et indultis praedictis robor nostrae approbationis adiacere, ac alias in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Hi illo Pontifici alia approbata,

§ 10. Nos igitur, attendentes uberes fructus, quos dictae congregationis monachi, qui tanquam mortui mundo, soli Christo, qui est vita, viventes, pro universali Ecclesia ad Deum preces in militanti Ecclesia in dies producant, ac praesidentem et definitores, necnon congregationem praefatos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et inter-

dicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, praerogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, gratias, concessionem, indulgentias et indulta spiritualia et temporalia, congregationi et illius praesidentibus, visitatoribus, abbatibus, prioribus, monachis, novitiis, conversis, personis, cappellanis, familiaribus, servitoribus et locis, etiam unitis, necnon ecclesiis, cappellis, membris et bonis, pro tempore existentibus, in genere et in specie, tam per praedictos et quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros et Sedem praedictam, quam per imperatores, reges et principes, etiam particularibus monasteriis, etiam ampliative vel extensive aut alias, sub quacumque forma et verborum expressione, communiter vel divisim, concessa et approbata, ac cum omnibus et singulis decretis et clausulis in eis contentis desuper confectas literas et in eis contenta et inde secuta quaecumque, quorum omnium tenores, formas, datas et effectus ac decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis haberi volumus, ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium, approbamus et confirmamus ac perpetua roboris firmitate subsistere et firmiter observari, necnon congregationi huiusmodi et illius personis suffragari debere decernimus. Supplentes omnes et singulos, tam iuris quam facti defectus si qui forsitan in imperatorum, regum et principum concessionibus huiusmodi intervenerint.

literatoque con-
cedit.

§ 11. Et nihilominus, pro potiori cau-
tela, ea omnia et singula, prout per
dictos praedecessores ac imperatores, re-
ges et principes etiam, ut praefertur, con-
cessa fuerunt, de novo in omnibus et per
omnia, ita quod congregatio ac praesi-
dentes, definitores, visitatores, abbates,
priors, rectores, monachi et alii supra-
dicti ac monasteria et loca praedicta, om-
nibus illis, tam in genere quam in specie
concessis, uti, potiri et gaudere possint et
debeant, et ab impositionibus, decimis,
collectis, subsidiis et oneribus ac omni-
bus aliis et singulis supradictis, etiam ra-
tione Apostolicae Sedis legatorum, etiam
de latere, etiam dicta auctoritate aposto-
lica pro tempore imponendis, liberi, im-
munes et exempti existant, nec ad illorum
solutionem seu contributionem cogi aut
desuper molestari vel inquietari possint
seu debeant, auctoritate et tenore praed-
ictis, de novo concedimus, et indulgemus,
ac statuimus et ordinamus.

Inhibitio in om-
nes perturba-
tores.

§ 12. Districtius inhibentes quibusvis
personis, cuiuscunque ecclesiasticae, etiam
pontificalis, vel secularis dignitatis, pra-
eminentiae vel auctoritatis existentibus,
ne congregationem ac illius praesidentes,
definitores, visitatores, abbates, priores,
rectores, monachos et alios praefatos super
huiusmodi privilegiis et indultis aut illo-
rum usu, possessione seu quasi, per se
vel alium seu alios, directe vel indirecte,
quovis quaesito colore vel ingenio, impe-
dire, molestare vel perturbare quoquo
modo praesumant; ac eis praecipiendo
mandantes ut congregationem, praesi-
dentes, definitores, visitatores, abbates,
priors, rectores, monachos, et alios praed-
ictos, illis omnibus pacifice et quiete
frui, uti, potiri et gaudere permittant.

Clausula in-
clusivae concessio-
nis praeservativae.

§ 13. Necnon decernentes eisdem pri-
vilegiis, indultis ac praesentibus literis,
et in eis contentis clausulis quibuscunque
etiam per quascunque literas apostolicas,
etiam quasvis generales vel speciales,
etiam derogatorias derogatorias, effi-
caces et insolitas clausulas, ac irritantia

decreta, sub quacunque verborum con-
ceptione, in se continentia, nullatenus
derogari posse, nec derogatum censi,
nisi de illarum ac praesentium literarum
totis tenoribus de verbo ad verbum, nihil
penitus omisso, ac specifica, specialis et
expressa mentio facta fuerit; ac huiusmodi
derogationes per tres distinctas literas
eundem tenorem continentes, tribus si-
militer distinctis vicibus, pro tempore
existentibus praesidenti, definitoribus et
visitatoribus praefatis legitime intimatae et
insinuatae fuerint; ac ipsorum praesiden-
tis, definitorum et visitorum ad id ex-
pressus accedat assensus, et aliter factas
derogationes nemini suffragari. Et sic in
praemissis omnibus per quoscunque iu-
dices et commissarios, etiam causarum
Palatii Apostolici auditores, sublata eis,
et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi
et interpretandi facultate et auctoritate,
iudicari et definiri debere; ac irritum et
inane, si secus super his a quoquam,
quavis auctoritate, scienter vel ignoranter,
contigerit attentari.

Clausulae con-
trariorum de-
rogatoriae.

§ 14. Non obstantibus constitutionibus
et ordinationibus apostolicis ac omnibus
illis, quae per singulos praedecessores
praedictos in singulis literis praedictis
concessum fuit non obstare, ceterisque
contrariis quibuscunque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum anno
Incarnationis dominicae millesimo quin-
gentesimo trigesimo septimo, nonis no-
vembri, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 5 nov. 1537, pontif. anno iv.

XXII.

*Constitutiones Aegidianae in toto Statu
Ecclesiastico et locis ei immediate sub-
iectis; Carpenses vero in provincia
Marchiae observentur.*

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Officii nostri debitum, quo sumus uni-
versis nostrae curae, praesertim etiam in

Proemium.

temporalibus creditis, in iustitia debitores, exigit, et ad hoc potissimum nos inducit ut in his, per quae iustitia unicuique debite ministretur, et illam exquisitis viis conculcare satagentium malitiis obvietur, eiusdem officii partes propensius impartiamur; ac ea quae propterea provide ordinata, ac etiam apostolico praesidio fulcita et extensa comperimus, ut, semota omni ambiguitate, firmiora persistant, de novo approbemus; ac alias pro eorum observatione provideamus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

§ 1. Sane, sicut nobis innotuit, dudum postquam bonae memoriae Ægidius, tituli S. Clementis presbyter cardinalis, tunc in humanis agens, et felicis recordationis Innocentii Papae VI, praedecessoris nostri, ac Sedis Apostolicae in Patrimonio B. Petri in Tuscia et ducatu Spoletano ac Marchiae Anconitanae, Romandiola, Campaniae et Maritimae provinciis, necnon civitatibus, terris, castris et locis, S. R. E. immediate subiectis, et infra limites tunc expressos constitutis, legatus, necnon in spiritualibus et temporalibus vicarius generalis, sufficienti ad id per literas dictae Sedis facultate suffultus, pro tranquillo et prospero statu provinciarum, civitatum, terrarum, castrorum et locorum praedictorum, plures laudabiles, honestas et salubres constitutiones et ordinationes provinciales ediderat.

§ 2. Piae memoriae Sixtus Papa IV, etiam praedecessor noster, tam illas quam alias ab aliis diversis Romanis Pontificibus ac legatis editas, et per dictum Ægidium cardinalem in unum volumen, in sex libros distinctum, collectas et redactas, per eos, qui tunc erant et pro tempore essent in provinciis, civitatibus, terris, castris et locis praedictis deputati legati, etiam de latere, gubernatores et eorum

locatenentes, firmiter et inviolabiliter observari debere statuit et ordinavit, prout in ipsius Sixti praedecessoris literis,

§ 3. Quas etiam ad Urbem, civitates, terras et loca specialis commissionis et in illis tunc et pro tempore deputatos vicecamerarium, gubernatores, thesaurarios, potestates, iudices et officiales extendit, ac sub censuris in eis contentis, in eisdem Urbe, ac specialis commissionis civitatibus terris et locis, sicut in provinciis, firmiter observari mandavit, plenius continetur.

§ 4. Cum autem, sicut accepimus, a nonnullis de viribus literarum praedictarum et in eis contentorum haesitetur, sub eo praetextu quod forsitan non appareat constitutiones praedictas, in Urbe et provinciis ac civitatibus, terris, castris et locis praedictis, etiam specialis commissionis aut aliquibus ex ipsis usu receptas fuisse; nos, considerantes ex hoc necessario non inferri quod constitutiones, additiones, modificationes et correctiones praedictae suum vigorem amiserint; attendentesque quod felicis memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, in Lateranensi concilio novissime celebrato, Ægidianas constitutiones praedictas, quae fundamentum totius fere voluminis existunt praedicti, approbavit et confirmavit; quodque constitutiones praedictae, ut nobis a peritis, quibus hanc curam demandavimus, relatum est, et inridicae, et populis utiles et proficuae sunt; et propterea volentes omnino effectum suum consequi, et plenum robur obtinere, literas praedictas, quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, cum extensione praedicta et omnibus et singulis decretis et clausulis in eis contentis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, et ex certa scientia approbamus et confirmamus, easque tam in Urbe, quam provinciis, civitatibus et locis praedictis, etiam specialis commissionis, per omnes, cuiuscunque dignitatis, status,

Easque ad Urbem et alia loca extendit.

Illic modo Pontifex earundem observan. praecipit.

Ægidius cardinalis legatus ab Innocentio VI deputatus fuit 1.

Sixtus IV constitutiones ab Ægidio firmatas observari iussit 2.

1 Ut in constitutione 1, *Cum onus*, tom. IV, pag. 505. 2 Ut in constit. XVII, *Et si*, tom. V, pag. 259.

1 Cherub. addit *terris* (R. T.).

gradus ac conditionis extiterint, perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari debere.

Clausula sub-
lata etc.

§ 5. Sicque per quoscumque, etiam Palatii Apostolici causarum auditores et quoscumque alios, etiam auctoritate apostolica deputatos indices, etiam in pendentibus causis pronunciari, sententiari ac definiri debere, sublata eis aliter indicandi, sentiendi et definiendi auctoritate et facultate; irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis occasione vel causa et auctoritate, contigerit attentari, decernimus.

Iussio publi-
candi.

§ 6. Volumus quoque praesentes literas in valvis basilicae Principis apostolorum de Urbe, et Cancellariae Apostolicae, ac in acie Campi Florae per aliquem ex cursoribus nostris affigi et copiam collationatam dimitti, ut illae ad cunctorum notitiam facilius valeant pervenire, ne aliquis de illis ignorantiam praetendere possit, nec quomodolibet allegare, cum non sit verisimile apud aliquos remanere incognitum quod tam patenter fuerit publicatum.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 7. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae Sixtus et Leo, praedecessores praedicti, voluerunt non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo octavo, tertio kalendas augusti, pontificatus nostri anno quarto.

Dat. die 30 iulii 1538, pontif. anno iv.

*Sequitur bulla quoad constitutiones
Carpenses.*

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Ex debito pastoralis officii, meritis licet imparibus, nostris humeris impositi, ad

ea etiam nos convenit nostrae vigilantiae curas adhibere, per quae universi populi, nostrae potissimum sollicitudini etiam in temporalibus crediti, salubriter et prospere dirigantur, et per quae, confusionibus extirpatis, ius aequa lance ministretur, et propterea nonnunquam his, quae ad hoc provide gesta comperimus, ut firma et illibata persistent, nostrae confirmationis munimen libenter adiciamus, prout temporum et provinciarum qualitatibus conspiciamus in Domino salubriter expedire.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus nuper, cum constitutiones per bonae memoriae Aegidium, tituli Sancti Clementis olim presbyterum cardinalem, tunc in humanis agentem, et in certis civitatibus et provinciis S. R. E. subditis Apostolicae Sedis de latere legatum et vicarium generalem, salubrem directionem civitatum et provinciarum earundem concernentes; necnon reliquae leges, sanctiones ac ordinationes per diversos alios ipsarum provinciarum pro Romana Ecclesia praedicta vicarios ac gubernatores editae, et per eundem Aegidium cardinalem suis adiunctae, et in sex libros redactae et partitae, ob diversarum aliarum sanctionum et decretorum, per varios gubernatores apostolicos, ac etiam per literas nonnullorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, pro rerum et temporum qualitatibus praesertim ad usum provinciae nostrae Marchiae Anconitanae, postmodum editorum, et praedictis Aegidianis adiunctorum seu alligatorum, dubia, repugnantias, absurditates et confusiones, in iudiciis ac negotiis inter dilectos filios dictae provinciae homines in varios sensus interpretarentur, ac minus clare intelligerentur, ex quo homines provinciae huiusmodi multiplicum litium involveris, dispendiis ac incommotis afficiebantur et involvebantur.

Aegidius edidit
constitutiones,
ut in praein-
serta bulla di-
citur et hic.

Cardinalis de Carpo illis addidit, pro utilitate provinciae Marchiae.

§ 2. Dilectus filius noster Rodolphus, tituli Sancti Clementis, tunc Sanctæ Priscæ, presbyter cardinalis, de Carpo nuncupatus, cupiens provinciae et hominum praedictorum sublevamini providere, et litibus ac differentiis pro posse iter praecludere, de mandato nostro, etiam tunc dictae provinciae agentibus id saepius a nobis efflagitantibus, singularum etiam additarum constitutionum ac extravagantium praedictarum repurgationis¹ cognitione nonnullis curiae generalis eiusdem provinciae peritis demandata, illas repurgare, corrigere et elucidiore ac faciliores reddere, in librosque sex ordinatim redigere et collocare, nonnullis suis opportune interpositis decretis, optime curaverit.

Hic Pontifex has constitutiones sic suppletas approbat et in dicta provincia servari praecipit.

§ 3. Nos, laudabilem dicti Rodulphi cardinalis operam in Domino plurimum commendantes, cupientesque, prout nostro incumbit pastoralis officio, providere quod constitutiones sic reformatae ac in faciliorem sensum redactae, tamquam utiles et necessariae omnino adimpleantur, et in viridem transeant observantiam, easdem Aegidianas constitutiones, per praefatum Rodolphum cardinalem sive eius agentes et ad id deputatos purgatas, emendatas, elucidatas, mutatas, alteratas; additas et in dictos sex libros redactas, suisque locis ac ordinibus collocatas, omniaque et singula alia in ipsis sex libris contenta, quae praesentibus pro sufficienter expressis et insertis haberi volumus, ac inde secuta quaecumque, tenore praesentium perpetuo confirmamus et approbamus, ac rata et grata habemus, praesentisque scripti patrocínio consolidamus. Illaque omnia et singula in quibusvis causis, etiam specialis commissionis vigore commissis, ac tribunalibus et iudiciis per quoscumque iudices ac personas, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, excellentiae et praeminentiae existentibus,

¹ Cherub. addit, l. s. c., ac reparationis (R. T.).

perpetuis futuris temporibus, in eadem provincia observari debere, ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane fore decernimus, supplentes omnes ac singulos iuris et facti defectus, si qui forsán intervenerint in eisdem.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon dictae provinciae statutis et consuetudinibus, reformationibus et capitulis, etiam ut praefertur roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Quibuscumque non obstantibus.

§ 5. Volumus autem quod praesentium transumptis etc.

Fides transumptorum.

Dat. Perusiae, sub annulo Piscatoris, die decima septembris, millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, pontificatus nostri anno x.

XXIII.

Confirmatio constitutionis Iulii II contra officiales Reverendae Camerae Apostolicae quomodolibet in contractibus cameralibus participantes, et eius extensio ad omnes intervenientes in Camera, quando de illis agitur pro eorum attinentibus.

Paulus Papa III, motu proprio etc.

Alias felicitis recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, considerans aequum non esse ut quis in rebus propriis index esset, cum interesse, quod in rebus ipsis habet, ei quod iniquum est, iustum quandoque videri faciat, et illius iudicium rectum esse non sinat, motu proprio statuit ac ordinavit quod praesidentes et clerici Camerae Apostolicae, ac quaecumque aliae personae in dicta Camera et loco camerali intervenientes, etiam si episco-

Iulius II prohibuit officiales Camerae participare in contractibus cameralibus l.

¹ Ut in eius constitutione XI, *Percepimus*, tom. v, pag. 420.

pali, archiepiscopali ac maiori dignitate fulgerent, dohanas, thesaurarias, salarias ac alios introitus et res ad dictam Cameram spectantes, per se vel alium, in totum vel pro parte, conducere, aut cum illorum conductoribus societatem super eis inire, aut cum conductoribus ipsis quomodolibet participare possent. Dictisque praesidentibus, clericis ac personis, sub excommunicationis latae sententiae ac privationis quorumcumque officiorum per eos obtentorum poenis, ipso facto incurrendis, inhibuit ne contra praemissa quomodolibet venire praesumerent, prout in literis, desuper in forma motus proprii confectis, etiam manu dicti Iulii praedecessoris signatis, plenius continetur.

Hic modo Pontifex confirmat,

§ 1. Cum autem ea, quae innovantur, magis considerari et observari soleant, praemissa innovanda duximus. Dictarum itaque literarum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, ac praesentes ad docendum de literis et tenore praedictis plene sufficere et ubique fidem, in iudicio et extra, absque alia illarum ostensione vel documento, facere, et per omnia, ac si illae exhiberentur et ostenderentur, decernentes, motu simili literas Iulii praedecessoris huiusmodi, cum inhibitionibus, poenarum adiectionibus ac aliis in eis contentis clausulis, approbamus et confirmamus. Et nihilominus ea, quae idem Iulius praedecessor per dictas literas statuit et ordinavit, sub supradictis poenis de novo statuimus ac ordinamus.

Et extendit, ut hic.

§ 2. Et ut plenius in praemissis provideatur, easdem literas, ad hoc ut clerici, praesidentes et personae praedictae, quarum consanguinei vel affines dictas dohanas, thesaurarias, salarias ac introitus conduxerint seu conducere velint, in eisdem Camera et loco camerali (dum de locationibus ipsis et materiis illas concernentibus discutitur et tractatur) intervenire non possint, extendimus et amplia-

mus per praesentes. Volentes praesentes, supradictos praesidentes, clericos ac personas afflicere, et contravenientes praefatas poenas incurrere, etiam si de supradictis literis Iulii praedecessoris nullo modo constet.

§ 3. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae idem praedecessor in dictis literis voluit non obstande, ceterisque contrariis quibuscumque.

D. rogatio contrarium.

Placet, et ita innovamus et inhibemus. A.
(*Papae subscriptio*).

XXIV.

Iurisdictio et facultates archipresbyteri et iudicis causarum capituli, canonicorum et aliarum personarum ecclesiae Beatae Mariae Maioris de Urbe, et habitatorum in illius Franco ¹.

Paulus Papa III, motu proprio etc.

Cum, sicut accepimus, ad parcendum sumptibus ac expensis colligantium, et ne dilecti filii canonici et capitulum ac perpetui cappellani venerabilis ecclesiae Sanctae Mariae Maioris de Urbe, pro rebus ac negotiis dictae ecclesiae, coram diversis iudicibus litigare et conveniri contingat, lites quascumque praesentes ac futuras, tam contra ipsos quam per eosdem motas et movendas, per alias nostras literas, quas et illarum tenores pro expressis habere volumus, bonae memoriae D. Paulo de Caesis, dum viveret S. R. E. cardinali, praedictae basilicae archipresbytero, commiserimus; et propterea, ut creditur, dilectum filium, nostrum secundum carnem nepotem, R. D. Alexandrum, cardinalem Farnesium vulgariter nuncupatum, tanquam dictae ecclesiae modernum archipresbyterum, in causis huiusmodi etiam iudicem existere, ad omne dubium tol-

Iurisdictio cognoscent. summarie capituli et usas etc.,

¹ *Francum*, territorium, cuius incolae iure gaudent immunitatis. *Du Cange* (R. T.).

lendum, ac dictae ecclesiae et aliis consulendum, motu simili et ex certa nostra scientia ac de Sedis Apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas causas inter dictos canonicos et capitulum ac cappellanos respective seu quemlibet eorum ex una, et quascumque alias personas, coram quibuscumque iudicibus ordinariis ac extraordinariis, commissariis et executoribus, etiam S. R. E. cardinalibus et Rotae auditoribus et locatenentibus, super quibuscumque rebus, bonis ac pecuniarum summis vertentes et pendentes, partibus ex altera, ad nos penitus advocantes, illamque et illas, quatenus etiam opus sit, denuo inchoatas et inchoandas, ac quascumque alias causas civiles et criminales ac mixtas, per praedictos canonicos ac capitulum et cappellanos, seu eorum quemlibet, contra quascumque personas, quovis nomine nuncupatas, collegium et capitulum ac universitatem respective motas et movendas, et sic active et passive super quibuscumque pecuniarum summis, censibus, canonibus, responsionibus, rebus et bonis, ad quaecumque summam pecuniarum, numerum et quantitatem ac valorem ascendentes rebusque aliis in actis causae et causarum huiusmodi latius deductis et deducendis, et illorum occasione, cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus et emergentibus, annexis et connexis, eidem R. D. Alexandro, moderno archipresbytero, tam coniunctim quam divisim, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, ac quatenus opus sit, executive et manu regia, absque terminorum substantialium et alicuius telae iudiciariae observatione, sine confectione registri sive extractus, quacumque appellatione postposita, audiendi, cognoscendi, decidendi fineque debito terminandi, tenore praesentium de novo constituimus ac mandamus.

§ 1. Cum potestate dictas partes respective et omnes alios, quos opus fuerit et sua communiter vel divisim interesset, etiam in executione citationis, nominandi, in Romana Curia ac extra eam, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extrajudicialiter de non tuto accessu, citandi; ac eisdem omnibus et singulis, etiam iudicibus superscriptis, ac quibus et quoties opus fuerit, etiam sub censuris ecclesiasticis et pecuniariis poenis, suo arbitrio moderandis et applicandis, etiam per simile edictum, inhibendi; et in eventum non paritionis, poenas ac censuras praedictas damnabiliter incurrisse declarandi, aggravandi et reaggravandi, et brachii saecularis auxilium invocandi, locove sententiae seu sententiarum proferendarum, mandata ¹ executive in forma solita et consueta decernendi, illudque vel illa et quidquid per te iudicatum fuerit exequendi, expensasque taxandi ac moderandi, omniaque alia et singula faciendi, gerendi et exercendi, in praemissis necessaria seu quomodolibet opportuna.

§ 2. Non obstantibus praemissis, constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stylo Palatii, regula Cancellariae Apostolicae prohibendi mandata aliter quam sub plumbio expediri posse, facultatibus et iurisdictionibus supradictis, sub quavis verborum forma, etiam clausulis urgentissimis, per nos forsitan concessis et innovatis, quas seu illorum tenores, ac si de verbo ad verbum specialis hic mentio facta foret, pro expressis haberi volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Statum et merita causae et causarum huiusmodi, et nomina ac cognomina et qualitates partium et personarum praedictarum necnon dictorum collegii, capituli et universitatis, praemissorumque omnium et aliorum de necessitate exprimendorum tenores, pro plene ac sufficienter expressis habentes.

¹ *Mandatum seu mandata*, Cherub. (R. T.).

Citandique in Curia et extra, inhibendi etc.

Clausulae derogatoriae.

§ 3. Et quod praesentium sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat.

Sola signatura
sufficit.

Fiat, motu proprio. A.

Et quod praesentis nostri motus proprii sola signatura sufficiat, et ubique, in iudicio et extra illud, fidem faciat, regula in contrarium edita non obstante, et literae expediantur sub plumbo.

Fiat. A.

Datum Romae apud S. Petrum, nono kalendas decembris, anno v.

Causae ab archipresbytero non
avocentur.

§ 4. Beatissime Pater. Quoniam super praemissis commissionibus causarum in Urbe nunquam literas sub plumbo expediri solitum fuit, sed solam signaturam semper sufficere compertum extitit; neque etiam tempore praedicti reverendi cardinalis de Caesis, super dicta commissione sibi facta, fuere alias dictae literae expeditae; necnon ad obviandum fraudibus et malitiis colligantium, qui, in causis huiusmodi nullum ius habentes, ut illas immortales faciant, ac partes variis sumptibus et expensis defatigent, confictis quibusdam falsis causis et imaginariis suspicionibus, huiusmodi causas a reverendissimo moderno archipresbytero forte avocare curarent; idcirco, ad preces praefatorum canonicorum ac capituli et cappellanorum, placeat eidem reverendissimo moderno archipresbytero committere et mandare ut in omnibus causis supradictis, iuxta tenorem praecursorum in omnibus firmam remanentis, perinde ac si, absque illorum verborum insertionem, videlicet *Et quod literae sub plumbo expediantur*, signata foret, procedere, illasque expedire et terminare possit et valeat: necnon concedere ut praemissarum causarum avocationes a praedicto reverendissimo moderno archipresbytero seu aliquo ex eius successoribus (si illas forsitan fieri contigerit) sint nullius roboris et momenti, nisi de praemissis omnibus et singulis in praecursorum contentis eorumque toto tenore, de verbo ad verbum et non per clausulas generales,

nec etiam derogatorias et derogatariorum derogatorias, specialis et individua mentio facta, ac manu S. V. per *Fiat et Motu proprio* specialiter signata fuerit, et ipso R. D. archipresbytero et praedictis canonicis specialiter citatis. Praemissis ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus.

Fiat. A.

§ 5. Pater elementissime. Cum ex tenore primo loco praecursorum dignoscivideatur, etiam causae instrumentales, sen quae ex obligationibus etiam in forma Camerae exoriri possunt, in eadem praecursorum inclusa seu comprehensae; attamen, ut omnis penitus dubietas tollatur, et ne etiam causarum huiusmodi, praesertim censualium, aut alias supradictae ecclesiae interesse tangentium, propter supervenientiam quodcumque feriarum, expeditio retardetur, supplicant humiliter oratores praedicti quatenus praedicto reverendissimo moderno archipresbytero sive eius subdelegato committere et mandare ut in causis huiusmodi, respective, iuxta formam primae insertae, ac etiam secundum facultates in similibus A. C. concessas, singulis diebus, etiam feriatis, praeterquam in honorem Dei, perinde procedere illasque terminare et decidere, prout ac si de eisdem, in eadem primo praecursorum, specialis mentio facta foret, possit et valeat.

Isque procedat etiam in obligationibus cameraribus.

§ 6. Et si alicui alteri indici per eandem S. V. in secunda instantia, contra oratores, causa alicuius praetensae appellationis commissa foret, de et super rebus et bonis ad dictam ecclesiam spectantibus, tunc etiam ut, supradictis feriis non obstantibus, ad expeditionem causae et causarum huiusmodi procedi possit, quemadmodum ante iurisdictionem dictarum feriarum procedi potuisset.

Feriae non obstant in causis appellationis.

§ 7. Et ne causarum locorum dependentium a dicta basilica expeditio retar-

¹ *Indictionem* Cherub. (n. r.).

Iurisdictio se
extendit etiam
ad habitantes in
Franco.

detur, ad ecclesias etiam Ss. Pudentianae et Eufemiae, supradicto archipresbyteratui unitas et accessorias: necnon ad omnes habitatores existentes in Franco supradictae ecclesiae, qui, ex causa huiusmodi et ob eorum paupertatem, certis exemptionibus perfruuntur, ut ab expensis et litium anfractibus subleventur, tamquam illius membra dependentia, porrigatur et extendatur, concedere et largiri dignetur.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 8. Non obstantibus praemissis, alias in omnibus firmis remanentibus, praedictisque obligationibus iuratis et in forma Camerae celebratis, feriis indictis et etiam indicendis, et ceteris aliis in contrarium facientibus quibuscumque; et quod super praemissis omnibus et singulis literae sub plumbo expediri possint; statum et merita causarum et omnium ac singulorum praemissorum, nomina et cognomina iudicum et collitigantium, obligationum formas, causas, bona, resignationes, confirmationes dictorum bonorum, omniumque aliorum hic de necessitate exprimendorum tenores pro sufficienter expressis habens.

De mandato D. N. Papae idem R. D. cardinalis et alii iudices procedant, ut petitur, feriis non obstantibus.

Placet. A.

(Papae subscriptio).

Iurisdictio se
extendit etiam
contra quos-
cumque reli-
giosos et privi-
legatos.

§ 9. Beatissime Pater. Quamvis credatur quod R. D. Guido Ascanius, qui nunc supradictae basilicae archipresbyter existit in vim praesertae, quoad omnia et singula, etiam iudicia executiva, prout, poterat praedictus R. cardinalis Farnesius procedere, facere et exequi possit; tamen ut omnis haesitatio et dubietas tollatur, et ut ne magis suo quam R. cardinalis Farnesii tempore tam canonici et capitulum quam omnes alii et singuli oratores praedicti per diversa tribunalia distraherentur, Sanctitati Vestrae humiliter supplicant oratores praedicti quatenus eidem R. D. Guidoni Ascanio, moderno archipresbytero

committere et mandare dignetur ut in omnibus et singulis supradictis, et omnibus et per omnia, perinde ac si eadem praesertae sibi directe ac per dominationem suam reverendissimam impetratae fuissent, partibus iustitiam ministrando, procedat contra quoscumque, quomodolibet privilegiatos et exemptos, etiam religiosos, ac etiam tam ratione beneficiorum et censuum, quam pensionum et pensionum vini ad oratores respective quomodolibet spectantium et pertinentium, ac alia quacumque occasione vel causa, etiam si de eorum totis tenoribus hic habenda foret mentio specialis.

§ 10. Cum potestate citandi et inhibendi necnon a censuris et poenis ecclesiasticis, quatenus oportuerit, absolvendi, poenitentiariorum etiam ad audiendum confessiones sufficientes et idoneos ac timoratae conscientiae supradictae basilicae deputandi, alios, etiam si in illa de praesenti existerent, prout sibi videbitur, amovendi et expellendi, omniaque alia et singula faciendi, exercendi et exequendi in praemissis necessaria et opportuna.

Poenitentiariorum
per archipres-
byterum in di-
cta basilica de-
putantur;

§ 11. Non obstantibus praemissis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stylo Palatii, privilegiis et exemptionibus, cum quibuscumque clausulis, etiam fortissimis et derogatoriis derogatoriis; etiam in vim motus proprii seu alias quomodolibet concessis, ceterisque aliis quibuscumque; et quod super praemissis omnibus et singulis literae sub plumbo, ut supra, expediri possint.

Quibuscumque
non obstanti-
bus.

De mandato D. N. Papae, audiat idem R. D. cardinalis, citet, absolvat, deputet et procedat ut petitur ¹.

(Papae subscriptio).

Dat. die 23 novembris, pontif. anno v.

¹ Cherub. adiungit Placet. A. (R. T.).

XXV.

Confirmat constitutiones Leonis A et Clementis VII contra fratres Ordinis Carmelitarum extra claustra divagantes, et gradus vel ordines, absque licentia Sedis Apostolicae et suorum praelatorum, accipientes ¹.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium

Ex elementi Apostolicae Sedis provisione necnon personarum Deo devotarum, praesertim sub regulari castimonia Domino militantium, pia devotione provenire dignoscitur ut Romanus Pontifex quandoque per praedecessores suos Romanos Pontifices, pro religionis conservatione et augmento, ac personarum earundem quiete et commode concessa approbet et innovet, ac approbata et innovata apostolica auctoritate communiat, aliaque de novo disponat, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

Sub fictis coloribus nonnulli huius Ordinis fratres extra claustra divagabantur.

§ 1. Dudum siquidem per felicis recordationis Leonem Papam X, praedecessorem nostrum, accepto quod, licet tam secundum canonicas sanctiones quam Ordinis fratrum gloriosissimae Dei Genitricis semper virginis Mariae de Monte Carmelo regularia instituta, fratres Ordinis huiusmodi, quacumque causa, etiam studii, seu alia occasione, a domibus dicti Ordinis, absque licentia suorum superiorum vel post eiusdem licentiae revocationem, extra domos easdem morari non possent; nihilominus nonnulli ex dicti Ordinis fratribus, aegritudines corporum aut animorum simulant, alii subveniendi eorum parentum inopiae colore quaesito, alii vero ad studiorum Universitates, absque licentia superiorum huiusmodi, seu dicta licentia revocata, accedere, et inibi morari, et, quod deterius erat, privilegiis Universitatibus

huiusmodi illarumque scholaribus concessis, ut liberius in sua damnata praesumptione permanerent, se tueri; alii vero, propriae salutis obliti, apostolicas, in quibus se professionem aut nunquam aut intra pubertatis annos, seu per vim et metum fecisse asserentes, literas impetrasse, ac, habitu abiecto, per habitacula saecularium personarum et loca inhonesta discurrendo, cum laicis conversari non verebantur; alii vero, sub praetextu habilitatis seu dispensationis ad obtinendum beneficium seu beneficia ecclesiasticum seu ecclesiastica, per clericos saeculares obtineri solitum vel solita, per literas apostolicas sibi concessas; nonnulli autem alienius ex S. R. E. cardinalibus pro tempore existentibus vel alienius nobilis a Sede Apostolica privilegiati cappellaniae vel familiaritatis literas exhibentes, laxatis habentibus, extra Ordinem et obedientiam suorum praelatorum, in parentum vel consanguineorum domibus aut alias extra dicti Ordinis domos morari et permanere, et beneficiis ecclesiasticis pro cappellanis deservire, et per saeculum vagari praesumerent, non sine animarum suarum perniciem, et Religionis vituperio et contemptu, ac populorum scandalo.

§ 2. Dictus praedecessor, motu proprio et ex certa scientia, quod ex tunc de cetero perpetuis futuris temporibus fratres praedicti, aegritudinis aut subveniendi parentum inopiae seu quavis alia occasione vel causa, etiam studii aut dispensationis ad obtinendum beneficia ecclesiastica, ipsius praedecessoris seu quavis alia auctoritate sibi concessa, nisi beneficium ipsum forent canonice actussecuti, aut familiaritatis seu cappellaniae alicuius ex DD. cardinalibus vel cuiuscumque privilegiati a Sede Apostolica nobilis, praeterquam si actu continui commensales forent eorundem cardinalium, extra praedictum Ordinem, praeter vel absque licentia

1. o X huiusmodi divagationes prohibent.

¹ Ex Monsignani Bullario Carmelit., par. II, pag. 77.

magistri generalis, et illa durante et de licentia Sedis Apostolicae praedictae, etiam praetextu quarumcumque facultatum, indulgentiarum et aliarum literarum apostolicarum quibusvis Universitatibus concessarum, commorari non possint.

§ 3. Quodque unusquisque priorum provincialium Ordinis in sua provincia, dum et quoties opus foret, fratres extra Ordinem praedictum quavis occasione vel causa commorantes, ad Ordinem redire cogere et compellere possent, per quasdam statuit et ordinavit; de illis vero, qui, se professionem nunquam aut intra pubertatis annos, vel per vim aut metum emisisse asserentes, apostolicas vel a Poenitentiaria nostra, tunc sua, literas obtinuerant aut obtenturi essent, praefatis prioribus provincialibus commisit ut, nisi ad aliam Religionem, in qua actu regularis vita observaretur, transirent, non obstantibus literis apostolicis vel Poenitentiariae praedictae et processibus desuper habitis vel habendis, quas dictus praedecessor eis, etiam si vera narrassent, non nisi in foro conscientiae et nullo modo contra Religionis suae iura et consuetudines suffragari voluit, ad Ordinem et Ordinis loca revocarent, bullas et processus auferrent, habitum relictum resumere et poenitentiam subire cogerent, invocato etiam ad hoc, si opus foret, auxilio brachii saecularis; qui, nisi eisdem prioribus provincialibus parerent, et infra octo dies mandatis eorum proximos habitum perpetuo gestandum reassumerent, excommunicationis latae sententiae poenam incurrerent, a qua per solum Romanum Pontificem aut magistrum generalem dicti Ordinis, nisi in mortis articulo, absolvi possent. Et similiter statuit et ordinavit quod, in quibuscumque literis, ad ipsorum fratrum instantiam, sive sub annulo Piscatoris aut sub plumbo vel per Poenitentiariam super praemissorum aliquo, inobedientiae regu-

laris derogationem, etiam super quibusvis supplicationibus ab ipso praedecessore aut Romano Pontifice quomodocumque extunc in perpetuum impetrandis, semper et indifferenter subintelligi deberet, etiamsi apposita non foret clausula huiusmodi *Et de licentia superioris et ea durante*; discernens literas praedictas, huiusmodi clausula carentes, nullas nulliusque roboris vel momenti fore, neque literis praedictis derogari posse, nisi motu et scientia superioris; districtius inhibens locorum ordinariis, sub interdicti ingressus ecclesiae et suspensionis a regimine et administratione suarum ecclesiarum; necnon Universitatibus, rectoribus et illarum conservatoribus, parochialiumque ecclesiarum rectoribus et aliis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae ac privationis earundem parochialium ecclesiarum, ac omnium aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, quae obtinebant, necnon inhabilitatis ad illa et alia obtinenda, poenis, eo ipso, si contra facerent, incurrendis, ne ipsos priores, quominus fratres dicti Ordinis, sub indulgentiarum, exemptionum, gratiarum et literarum apostolicarum praedictarum specie, extra domos et obedientiam eorum vagantes, capere et apprehendere, etiam violenter, illos ad domos et loca, unde recesserant, reducere et carceribus mancipare valerent, quovis modo, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, impedire praesumerent.

§ 4. Et deinde, pro parte dilecti filii Nicolai Audet, prioris generalis dicti Ordinis, pia memoriae Clementi Papae VII, etiam praedecessori nostro, exposito quod nonnulli ex dictis fratribus habitum regularem Sancti Benedicti, alii vero Sancti Ambrosii et Humiliatorum, aliqui autem aliorum Ordinum suscipiebant, et, sub praetextu delationis talis habitus intra loca religiosa, per saeculum vagando, et cum saecularibus conversando, non sine

Leonis constitutionem confirmavit Clementis VII.

Divagantes autem per provinciales Ordines puniri statuit, quibuscumque non obstantibus.

Religionis opprobrio, moram trahebant; ac etiam contingebat saepius ut fratres Ordinis Carmelitarum huiusmodi, Ordinem ipsum ac illius conventus et domos, ut praefertur, seu alias exeuntes, res et bona per eos seu eorum medio in eorum Ordine Carmelitarum ac illius conventibus et domibus, in quibus Ordinem ipsum professi fuerant seu deguerant, acquisita vel possessa secum deferrent et asportarent, in Ordinis Carmelitarum et conventuum et domorum huiusmodi iacturam et detrimentum: praefatus Clemens praedecessor, per alias suas, literas Leonis praedecessoris huiusmodi, et in eis contenta quaecumque approbavit et innovavit, ac plena roboris firmitate subsistere decrevit, ac praemissa omnia, prout per dictum Leonem praedecessorem statuta, ordinata et decreta fuerunt de novo.

§ 5. Quodque de cetero nulli dicti Ordinis professores, cuiuscumque gradus vel conditionis existentes, qui Ordinem et illius conventus et domos huiusmodi, ut ad alios Ordines se transferrent, vel alia quavis de causa, etiam de speciali dictae Sedis licentia, exirent, etiamsi ad cathedralium ecclesiarum regimina assumpti forent, aliqua res vel bona, quae in Ordine ac conventibus et domibus huiusmodi quomodolibet acquisiverant seu possederant, cuiuscumque qualitatís forent, secum deferre aut inde asportare quoquomodo possent; sed illa Ordini, conventibus et domibus huiusmodi, a quibus decesserant, relinquere astricti forent; et tam illi ad illa reliquendum, quam etiam omnes et singuli, qui eatenus Ordinem et conventus ac domos quoquomodo, etiam quacumque facultate dictae Sedis Apostolicae eis desuper suffragante, exiverant, ad res et bona per eos inde asportata restituendum et reddendum; necnon quoscumque eiusdem Ordinis Carmelitarum professores, extra Ordinem ipsum et eius loca, et etiam prae-

textu quod ad alios Ordines se transtulerint et habitum aliorum Ordinum huiusmodi deferrent, in saeculo pro tempore degentes, ad redeundum ad dictum Ordinem Carmelitarum et illius habitum reassumendum, etiam quibusvis licentiis, concessionibus et gratiis eisdem fratribus sic in saeculo permanentibus per abbates seu quoscumque alios superiores aliorum Ordinum huiusmodi et quacumque auctoritate seu dignitate fungentes eis desuper concessis, quas illis, nisi actu loca vel monasteria ingrederentur, et in eis regulariter viverent, nullatenus suffragari decrevit, nequaquam obstantibus, per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia, sublato quovis appellationis obstaculo, etiam per ipsum Nicolaum et pro tempore existentem dicti Ordinis priorem generalem cogi et compelli possent, etiam statuit, ordinavit; ac illis, etiam per quoscumque, per quasvis literas, etiam derogatorias derogatorias, efficaciores et insolitas clausulas in se continentes, derogari non posse, nec derogatum censi, nisi illarum tenor de verbo ad verbum et nihil penitus omisso insertus, ac huiusmodi derogatio praedicto Nicolao et pro tempore existenti generali priori per diversas literas intimata foret; et si aliter derogaretur, derogatio huiusmodi nemini suffragari; et sic per quoscumque iudices, sublata quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; ac quidquid secus attentari contigerit, irritum et inane fore decrevit.

§ 6. Necnon per eundem Clementem praedecessorem accepto quod postmodum aliqui ipsius Ordinis fratres diversas alias literas variis viis, cum primodictarum literarum derogatione, subreptitie et obreptitie obtinnerant, sub quarum clypeo, habitu ipsius Ordinis deposito, vagabantur in saeculo; aliqui vero, post reformatio-

St tuit etiam Carmelit. trans-euntibus ad alios Ord. non licere acquisita inibi iam bona asportare.

Formam autem suam publicandi literas et reducendi vagantes ad sua claustra praescripsit.

nem dicti Ordinis ab ipso Nicolao priore factam, se in vita reformata remanere non posse, licet, falso asserentes, ab eadem Sede in dicto Ordine manendi et, prout ante reformationem consueverant, vivendi licentiam extortam, lucris et pecuniis propriis insisterent. Aliqui etiam ex particularibus congregationibus dicti Ordinis, quasi privilegiati, cum licentiis vicariorum ipsarum congregationum, extra conventus Ordinis praedicti in saeculo residentes, Ordinem praedictum non parum diffamabant; nonnulli vero ex dictis fratribus, qui se poenitentiarios apostolicos a dicta Sede deputari obtinuerant, non solum ecclesiis, in quibus ad officium poenitentiarum exercendum erant deputati, sed etiam in ecclesiis dicti Ordinis officium huiusmodi, tamquam tales et quasi a superiore exempli, exercebant, in grave animarum dictorum fratrum praedictorum, dicti Ordinis denigrationem, reformationis et regularis vitae perturbationem, christifidelium scandalum ac malum et perniciosum exemplum: praefatus Clemens praedecessor, per reliquas suas in forma brevis literas, eius primodictas literas confirmans et innovans, ac quatenus opus esset, etiam de novo concedens, eidem Nicolao priori, in virtute sanctae obedientiae, commisit et mandavit ut omnes et singulos fratres praedictos in domibus dicti Ordinis commorantes, per affixionem litterarum praedictarum in valvis monasteriorum seu domorum, in quibus habitabant, in genere; alios vero extra Ordinem vagantes, per specialem et personalem earundem praesentium intimationem, moneret ut intra mensem ex tunc computandum, qui ex ipsis fratribus extra loca dicti Ordinis vagarentur, ad ipsius Nicolai prioris et aliorum superiorum suorum obedientiam, iuxta tenorem litterarum praedictarum, redirent; dispensati vero ad vivendum sicut ante reformationem huius-

modi consueverant, ad observationem regularem redirent, et cum fratribus reformatis se conformarent; degentes vero extra conventus Ordinis et in saeculo, cum licentiis vicariorum congregationis eiusdem, ad conventus dicti Ordinis revertentur; deputati vero in poenitentiarios, in ecclesiis dicti Ordinis officium poenitentiarum, absque sui superioris licentia, non exercerent; et illi, quos, si ad Ordinem redierint, scandalum in Religione parituros ipse Nicolaus prior cognosceret, et propterea extra Ordinem relinquendos esse duceret, pallio nigro, ut a ceteris fratribus distinguerentur, et non albo uti deberent, auctoritate apostolica inhiheret, et tam eos quam supradictos fratres et alios, qui monitionibus Nicolai prioris huiusmodi non parerent, etiam per censuras ecclesiasticas et alia opportuna remedia, appellatione postposita, compescere, ac brachii saecularis auxilium ad id invocare posset et valeret, facultatem concessit, prout in singulis literis praedictis plenius continetur.

§ 7. Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte dicti Nicolai prioris petitio continebat, causae, propter quas singulae praedictae literae a dictis praedecessoribus emanaverant, adhuc subsint; et licet, secundum regularia instituta dicti Ordinis, fratres praefati extra Ordinem praedictum ad aliquem gradum, absque licentia suorum superiorum, se promoveri facere non possint; tamen nonnulli ex dictis fratribus baccalaureatus et magisterii aliosque gradus in diversis facultatibus, absque dicta licentia vel extra eundem Ordinem suscipere; alii vero, propriae salutis obliti, ad sacros etiam presbyteratus ordines, aetate legitima vel sufficientia eis minime suffragante, se promoveri facere; reliqui vero fratres huiusmodi, propter eorum demerita et regularis vitae perturbationem, extra eorum seu dicti Ordinis

li-dem vero
motivis subsi-
stentibus,

domos expulsi, non sine Religionis vituperio et contemptu ac populorum scandalo, diversis viis et mediis ad Ordinem et domos praedictas, contra totius Ordinis voluntatem, redire procurent: pro parte eiusdem Nicolai prioris nobis fuit humiliter supplicatum ut literis praedictis nostrae approbationis robur adiacere, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Leonis et Clementis constitutiones dictas confirmat;

§ 8. Nos igitur, dicti Ordinis, quem prae ceteris in visceribus gerimus charitatis, prosperum et tranquillum statum, animarum salutem paterno zelantes affectu, et singularum literarum praedictarum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, statuta, ordinationes, decreta, inhibitiones, mandata, approbationem et innovationem ac cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis desuper confectas literas Leonis et Clementis, praedecessorum huiusmodi, auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa scientia approbamus et innovamus, ac perpetuae firmitatis robur obtinere et firmiter observari debere decernimus.

Prohibet huiusmodi fratres ad quemcumque gradum et ordines promovendi;

§ 9. Et nihilominus, potiori pro cautela, praemissa omnia de novo, quodque de cetero perpetuis futuris temporibus fratres praedicti, etiam praetextu quarumcumque facultatum, indultorum et literarum apostolicarum, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac eum quibusvis derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibus et aliis decretis concessorum, baccalanreatus, magisterii, iubilatus seu licentiatu et alios quarumcumque facultatum gradus extra dictum Ordinem et absque licentia huiusmodi suscipere, seu ad illos et ad presbyteratus et alios sacros ordines se promoveri facere minime possint; ac

propter eorum demerita seu alias a domibus et Ordine praedictis expulsi, ad illos quovis modo reverti nequeant; et si qui forsitan ex fratribus praefatis ad gradus aut ad ordines huiusmodi promoti fuerint, eorum privilegiis uti nullatenus valeant et pro non promotis habeantur, statuimus et ordinamus: ac quascumque suspensiones et ad gradus ac ordines huiusmodi promotiones, ut praefertur, etiam praetextu facultatum et indultorum ac literarum praedictarum seu alias factas et faciendas, nullas et invalidas ac nullius roboris vel momenti fore, nec eis, in quorum favorem factae et concessae fuerint, suffragari debere decernimus et declaramus.

§ 10. Mandantes nihilominus universis et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, abbatibus et in dignitate ecclesiastica constitutis personis, necnon quarumcumque metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, ipsorumque patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum vicariis et officialibus ubilibet constitutis quatenus omnes et eorum quilibet, quoties pro parte Nicolai ac pro tempore existentis prioris generalis huiusmodi fuerint requisiti, similiter in praemissis consilium, auxilium et favorem pro viribus impendant, non permittentes eum et alios dicti Ordinis superiores contra tenorem praesentium et singularum aliarum literarum praefatarum aliquo modo turbari aut impediri, contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Ecclesiarum praefatis praecipit ut superioribus huius Ordinis auxilio sint pro executione huiusmodi decretorum;

§ 11. Non obstantibus praemissis ac felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, de una, ac concilii generalis de duabus diætiis, dummodo ultra tres diætas aliquis auctoritate praesentium non trahatur, ac aliis apostolicis et in

Derogat contrariis;

provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis; privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis per recolendae memoriae Eugenium Papam IV et Paulum II, Sixtum etiam IV, Innocentium VIII ac per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem Apostolicam dicto Ordini vel congregationi, etiam Mantuanae et Albiensi, concessis, etiam motu et scientia similibus, ac de apostolicae potestatis plenitudine, et cum quibusvis derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries, concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quavis alia expressio habenda aut alia exquisita forma servanda foret. et in eis caveatur expresse quod illis nullatenus derogari possit, tenores huiusmodi praesentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos et formas ad id servandos pro individuo servatis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter et expresse derogamus, necnon omnibus illis, quae dicti praedecessores in singulis literis praedictis voluerunt non obstat, ceterisque contrariis quibuscumque, seu si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 12. Volumus autem quod praesentium

transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quae originalibus adhiberetur, si essent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die septimo aprilis MDXXXIX, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 7 aprilis 1539, pontif. anno v.

Transumptis
credi iubet.

XXVI.

Approbatio confraternitatis sub invocatione Sanctissimi Corporis Christi, pro decentiori eius veneratione in Urbe instituta; indulgentiarumque elargitio, tam pro ea quam pro aliis confraternitatibus ubique locorum institutis et instituendis ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dominus noster Iesus Christus transiturus de hoc mundo ad Patrem, in ultima coena, qua Pascha cum discipulis suis manducavit, admirabile Sacramentum pretiosissimi Corporis et Sanguinis sui instituit, per quod universi christicolae memoriam suae caritatis eximiae, quam in sua passione, hora eius appropinquante, ostendit, recolerent. Unde nos, Illius vices, licet immeriti, gerentes in terris, debitum censemus ut quae in huius sacrosancti Sacramenti honorem et venerationem expia christifidelium devotione digne ordinata comperimus perpetuis futuris temporibus permaneant, prompta devotione, prout decet, apostolico praesidio solidemus, et ut ad id fidelium eorundem vota facilius concurrant, fideles ipsos spiritualibus muneribus prosequamur, et eorum pia

Christus in ultima coena sacramentum Eucharistiae instituit, ut ipsius fideles suae eximiae caritatis memoriam recolerent.

¹ Festivitatem Sanctissimi Corporis Christi instituit Urbanus IV in constitutione XIX, *Transiturus*, tom. III, pag. 703, ubi notari,

suffragia donis coelestibus confoveamus, ut exinde divinae gratiae aptiores reddantur, et Sacramentum ipsum in die peregrinationis extremæ sibi fore viaticum salutare mereantur.

Quidam cives Romani et curiales, in ecclesia B. M. supra Minervam, Corporis Christi societatem erexerunt, pro decentiori eius cultu et veneratione curanda.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum universorum confratrum confraternitatis sub invocatione Sacratissimi Corporis Christi in ecclesia domus B. Mariae super Minervam de Urbe, Ordinis fratrum Praedicatorum institutæ, nobis nuper exhibita petitio continebat quod nuper nonnulli cives Romani et curiales christifideles, pie considerantes sacratissimum Eucharistiae Sacramentum praedictum in parochialibus ecclesiis dictæ urbis minus honorifice et in locis abiectis sine ulla veneratione conservari; et cum per ipsam urbem pro communione infirmorum deferendum erat, ab uno tantum cappellano, sine ullis decore et reverentia, solitum deferri; et singulari devotione ducti, cupientes præmissis et ut eidem Sacramento honor, cultus et veneratio debita exhiberentur, quantum in eis erat, providere, unam societatem seu confraternitatem utriusque sexus, sub invocatione eiusdem Sacratissimi Corporis Christi, in dicta ecclesia de Minerva ordinarunt et instituerunt.

Cuius confratres curare debeant ut ubique sanctissimum hoc Sacramentum honorifice custodiatur.

§ 2. Ac pro eius salubri directione et incremento, inter alia, quod confratres confraternitatis huiusmodi pro tempore existentes, seu ab eis per singulas regiones urbis praedictae deputati aut deputandi, diligenter ac omni cura et studio facerent et procurarent ut Sacramentum huiusmodi, tam in dicta Minerva quam singulis aliis parochialibus ecclesiis Urbis huiusmodi, ea qua decet veneratione, in loco onorifico et honesto, lampadibus accensis, die noctuque conservaretur et custodiretur.

§ 3. Et si earundem ecclesiarum reditus ad id non sufficerent, ipsi confratres

illis de necessariis ad huiusmodi opus, necnon ad emendum unum pallium pro singulis ecclesiis praedictis, cum quo Sacramentum ipsum, quotiescumque illud pro communione infirmorum extra ecclesiam deferendum esset, deferri deberet, providerent.

Et impensas ad hoc necessarii s. provideant.

§ 4. Ac quod rector cuiuslibet ex ecclesiis praedictis seu illius locumtenens, quotiescumque esset necessarium Sacramentum huiusmodi alicui infirmo ministrari et ad illius domum deferri, campanam suae ecclesiae certis ictibus pulsari facere teneretur, ad hoc ut confratres vicini parochiae illius ecclesiae se moneri et convocari ad associandum Sacramentum ipsum cognoscerent, et per se ipsos associarent, si legitimo impedimento detenti non forent, alioquin per unum de suis dignioribus familiaribus Sacramentum praedictum ad domum dicti infirmi, facibus accensis, associari et comitari facere tenerentur.

Et a parochis illud ad infirmos decenter deferri et facibus accensis associari student.

§ 5. Ac quod utriusque sexus personae confraternitatis huiusmodi confratres pro tempore existentes tertia quaque die dominica cuiuslibet mensis totius anni, in dicta ecclesia de Minerva congregari, et inibi unam missam in cantu vel alias celebrari facere, ac in elevatione praefati Sacramenti facies accensas habere deberent.

In dictaque ecclesia de Minerva, qualibet tertia dominica cuiuslibet mensis solemnem missam celebrari faciant.

§ 6. Necnon prima die Veneris statim post festum Corporis Christi immediate sequenti, solemnem processionem extra et circum praefatam ecclesiam de Minerva, Sacramentum praedictum honorifice, facibus accensis, deferendo, annuatim facere.

Die post festum Corporis Christi, processionem et honorifice circa dictam ecclesiam procedant.

§ 7. Et si aliquem ex confratribus confraternitatis huiusmodi aegrotare contingeret, rector aut electus nominatus ecclesiae, cuius dictus infirmus parochianus existeret, una cum alio confratre eiusdem confraternitatis, per rectorem seu electum

Confessores infirmos visitent, et ad ipsum Sacramentum suscipiendum hortentur.

nominatum huiusmodi pro tempore eligendo, dictum infirmum visitare, et ad confitendum peccata sua ipsumque Sacramentum suscipiendum pie adhortari et commonere.

Singulisque hebdom. quinquies Orationem Dominicam et toties Salutationem Angelicam in commemorationem dicti Sacramenti, devote recitare et commemorare tenerentur.

§ 8. Necnon singulis hebdomadis totius anni, ipsi utriusque sexus confratres quinquies Orationem Dominicam, et toties Salutationem Angelicam, in commemorationem dicti Sacramenti, devote recitare et commemorare tenerentur.

Mulieres non valentes, illud associare, quinquies flexisque genibus, ut supra, orantes, indulgentias confratrum consequi posse a Pontifice petierunt;

§ 9. Ac mulieribus confratribus dictae confraternitatis, quibus indecens esset per dictam urbem vagari ad associandum dictum Sacramentum, ut, quoties signum campanae audirent, flexis genibus, Orationem Dominicam et Salutationem Angelicam huiusmodi quinquies, ut praefertur, recitando, omnes et singulas gratias et indulgentias confratribus confraternitatis huiusmodi pro tempore concessas consequerentur, per nos concedi procurare statuerunt et ordinarunt, prout in instrumentis seu aliis documentis desuper confectis plenius contineri dicitur.

Alexandrum card. Caesarinum protectorem elegerunt;

§ 10. Ac dilectum filium nostrum Alexandrum S. Mariae in Via Lata diaconum cardinalem, de Caesarinis nuncupatum, in protectorem dictae confraternitatis elegerunt.

Confirmationemque dictarum ordinationum postulaverunt.

§ 11. Quare, pro parte eorundem confratrum, nobis fuit humiliter supplicatum ut institutioni confraternitatis ac statutis et ordinationibus huiusmodi, pro illorum subsistentia firmiori, robur apostolicae confirmationis adiacere ac alias in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Hic ergo Pontifex Deo gratias agens de praemissis, omnia praedicta approbat;

§ 12. Nos igitur tantum Sacramentum, omni laude et veneratione dignum, a cunctis fidelibus, ut per hoc desideratam salutem consequi valeant, honorari, laudari et magnificari sinceris desideriis exoptantes, ac omnipotenti Deo, quod tam sa-

luberrima tamque necessaria et utilia opera nostro tempore exerceri ineeperint, gratias agentes, et ut illa perpetuo frequententur, ac christifideles praefati eis frequentius¹ insistant, quo nos erga eos amplioribus et specialioribus gratiis liberaliores, seque per hoc maiori coelestis gratiae devotione refici posse cognoverint, quantum cum Deo possumus, providere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, institutionem confraternitatis huiusmodi, necnon praedicta ac omnia et singula alia per eosdem confratres circa praemissa statuta et ordinata ac prout illa concernunt, omnia et singula in instrumentis seu documentis desuper confectis praedictis contenta, et inde sequuta quaecumque, ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et confirmamus; ac omnes et singulos iuris et facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, supplemus, illisque perpetuae firmitatis robur adiciamus, et ea per ipsarum parochialium ecclesiarum rectores seu eorum locatentes, pro tempore existentes, et alios ad quos spectat, firmiter observari debere decernimus. Et nihilominus, pro potiori cautela, praemissa omnia et singula alia per eosdem confratres, ut praefertur, statuta et ordinata, de novo, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo statuimus et ordinamus.

§ 13. Ac confratribus confraternitatis huiusmodi, nunc et pro tempore existentibus ac eorum singulis, quod omnibus et singulis privilegiis, indultis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, indulgentiis, etiam plenariis, et peccatorum remissionibus et aliis gratiis spiritualibus et temporalibus confratribus Imaginis Salvatoris ad Sancta Sanctorum, necnon Caritatis, et archiepiscopalis S. Iacobi in

Indulgentias et gratias aliorum piorum locorum istis confratribus elargitur²;

¹ *Ferventius*, Ripoll (n. r.).

² Vide quoad indulgentias quod supra notatum est.

Augusta, ac Sancti Ioannis Baptistae, necnon Sanctorum Cosmae et Damiani, nationis Florentinae, ac hospitalis nostri S. Spiritus in Saxia, Ordinis Sancti Augustini, et Campi Sancti, confraternitatum eiusdem urbis, pro tempore existentibus, illarumque ac Beatae Mariae de Populo, etiam de Urbe, ecclesiis ac christifidelibus illas visitantibus, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et successores concessis et concedendis, et quibus illi utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum: quorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis haberi volumus, ex nunc et in perpetuum utantur, potiantur et gaudeant, ac uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si illa eis specialiter et expresse concessa fuissent, et in futurum concederentur, concedimus et indulgemus. Ipsaque privilegia, indulta, exemptiones, libertates, immunitates, indulgentias, etiam plenarias, ac peccatorum remissiones et alias gratias ad confratres confraternitatis Sanctissimi Corporis Christi huiusmodi ac illius cappellanos, ministros et personas pro tempore existentes, eisdem auctoritate et tenore, extendimus et eis communicamus.

Indulgentiam
confratrum die
ingressus et ter
in vita concedit,

§ 14. Necnon christifidelibus praefatis, qui dictam confraternitatem Sacratissimi Corporis Christi ingredientur, die illorum ingressus huiusmodi, plenariam ad instar Iubilaci, ac eorum peccatis prius confectis, et sacramento huiusmodi per eos devote recepto, ter in vita similiter plenariam omnium peccatorum suorum.

Et in associatione
Sacramenti et inter-
ventu divino-
rum officiorum
et visitatione

§ 15. Ipsisque confratribus qui praefatum Sacramentum eisdem infirmis ministrandum associaverint, seu impediti, associari, ut praefertur, fecerint, ac eisdem processionibus et divinis officiis, quae per eos-

dem confratres, ut praefertur, celebrari facere contigerit, interfuerint, quoties id fecerint, centum; qui vero dictam ecclesiam de Minerva diebus Veneris cuiuslibet hebdomadae totius anni devote visitaverint, decem annorum et totidem quadragenarum iniunctarum eis poenitentiarum indulgentias et remissiones, quoties id fecerint, misericorditer in Domino concedimus et elargimur.

§ 16. Necnon mulieribus eiusdem confraternitatis, quibus, propter honestatem, non licet per urbem ipsam passim vagari, quoties signum campanae huiusmodi audierint, semel Orationem Dominicam et totidem Salutationem Angelicam, flexis genibus, devote recitaverint, ut omnes et singulas indulgentias, concessionem et gratias, aliis confratribus interessentibus concessas, consequantur et consequi valeant.

Ac mulieribus
non valentibus
Sacramen. as-
sociare, sed o-
rantibus ut h'c.

§ 17. Ac eisdem utriusque sexus confratribus et eorum singulis, ut quemcumque presbyterum saecularem vel cuiusvis Ordinis regularem, etiam in mortis articulo, etiamsi mors tunc non subsequatur, in suum possint eligere confessorem; qui, eorum confessionibus diligenter auditis, eos et eorum singulos ab omnibus et singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis, quantumcumque gravibus et enormibus, per eos et eorum singulos pro tempore perpetratis, etiam Sedi Apostolicae et eorum¹ ordinariis reservatis, praeterquam a contentis in literis in die Coenae Domini legi solitis, ter in vita absolvere, et eis poenitentiam salutarem iniungere.

Facultas con-
fratrum eligen-
di confessorem
qui ens absol-
vat etc.,

§ 18. Necnon eiusdem confraternitatis administratoribus et confratribus pro tempore existentibus, pro illius statu salubriori dirigendo, ut quaecumque licita et honesta statuta et ordinationes felix regimen et prosperum statum ac gubernationem illorum et aliarum quarumcumque

Statutaque pro
regimine dictae
confraternitatis
ordinandi.

¹ Et locorum, Ripoll. (R. T.).

rerum, spiritualium et temporalium, eos quomodolibet concernentia, concedere et facere, eaque, quoties videbitur, mutare et alterare, limitare, corrigere, declarare, modificare et in melius reformare; quae, postquam edita, mutata, alterata, limitata, correctae, declaratae, modificatae et in melius reformatae fuerint, eo ipso per Sedem eandem confirmatae sint et esse censeantur, auctoritate et tenore supradictis indulgemus, et plenam ac liberam desuper facultatem concedimus.

§ 19. Et nihilominus, ut christifidelium devotio ad tam salubre Sacramentum ferventius invalescat, ac christifideles ad illius venerationem et similia caritatis opera exercenda per amplius excitentur, quod omnes et singulae aliae confraternitates sub eadem invocatione Sanctissimi Corporis Christi ubilibet institutae et instituendae eisdem privilegiis, concessionibus, indulgentiis, facultatibus, gratiis et indultis confraternitati in ecclesia de Minerva institutae huiusmodi per nos concessis et concedendis utantur, potiantur et gaudeant, ac uti, potiri et gaudere possint et debeant, praefata auctoritate, etiam praesentium tenore, statuimus et ordinamus.

§ 20. Decernentes praesentes literas et in eis contentas indulgentias et peccatorum remissiones, sub quibusvis revocationibus, suspensionibus et modificationibus similium vel dissimilium indulgentiarum et literarum, etiam per nos et successores nostros ac Cancellariae Apostolicae regulis pro tempore editis, etiam in favorem fabricae basilicae Principis Apostolorum de eadem Urbe et Cruciatuae Sanctae, nullatenus comprehensas, sed ab illis omnino exceptas esse et censeri. Et sic per quoscumque indices, quavis auctoritate fun-

gentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac quidquid secus attentari contigerit, irritum et inane. Nec non praesentium transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius curiae ecclesiasticae seu personae in dignitate ecclesiasticae constitutae munitis, eandem prorsus fidem, in iudicio et extra, adhibendam fore, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

§ 21. Quocirca venerabilibus fratribus nostris universis patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis abbatibus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ne non metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canoniceis, ac eorundem patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum vicariis in spiritualibus et officialibus generalibus ubilibet constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte confratrum confraternitatis Sacratissimi Corporis Christi in ecclesia de Minerva institutae huiusmodi pro tempore existentium desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ipsosque confratres illis pacifice gaudere. Non permittentes eos desuper per quoscumque contra praesentium tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compesecendo. Ac quoscumque sua interesse putantes, etiam per edictum publicum locis publicis affigendum, constituto summarie de novo ¹ tuto ad eos accessu, citando, ac illis ne non aliis, quibus

Executoresque
dictae constitu-
tionis deputati;

Aliasque con-
fraternitates, sub
eadem invoca-
tione Corporis
Christi, ubique
instituendae, eis-
dem indultis
gaudere decer-
nit 2;

Clausulas huius
constitut. prae-
servativas ap-
ponit;

¹ Condere, Cherub. et Ripoll (R. T.).

² Hoc intellige et absque nova aggregatione et concessionem; quia ita declaravit Sac. Congregatio Cardinalium super indulgentiis die xv febr. 1804.

¹ De non tuto: Cherub. et Ripoll (R. T.).

et quoties opus fuerit, inliibendo, censurasque et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Clausulas contrariarum derogatorias addit.

§ 22. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, qua cavetur ne quis extra suam civitatem vel dioecesim ad iudicium evocetur ¹; seu ne iudices a Sede praedicta deputati extra civitatem vel dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere aut aliis vices suas committere praesumant; ac de duabus dietis in concilio generali edita, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur; et quibusvis aliis apostolicis ac in provincialeibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus; necnon privilegiis et ² apostolicis supradictis et quibusvis aliis ecclesiarum confraternitatibus et personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac quibusvis etiam derogationum derogatoriis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omissis et forma in illis tradita observata, insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem.

¹ Hunc locum ita supplet Ripoll: *diocesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam dietam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur etc.* (R. T.). ² Indultis addit Ripoll (R. T.).

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDXXXIX, pridie kalendas decembris, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 30 novembris 1539, pont. an. vi.

XXVII.

Innovatio literarum contra quaeitores omnium hospitalium et piorum locorum; et renovatio facultatum eis concessarum, cum prohibitione similes deputandi, nisi de consensu praefectorum fabricae basilicae Sancti Petri de Urbe, cui quaestuatuae elemosynae et nondum dictis hospitalibus incorporatae applicantur ¹.

Paulus Papa III universis et singulis praesentes literas inspecturis salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Nuper, postquam felicis recordationis Clemens Papa VII, praedecessor noster, diversis querelis sibi perlatis providere volens, quasdam suas literas omnia privilegia Sancti Spiritus in Saxia, et Sancti Ioannis Lateranensis, ac Sancti Iacobi pauperum incurabiliu de Urbe nostra hospitalibus, et S. Antonii Viennensis, et Sancti Sebastiani extra muros urbis, Sancti Augustini et Cisterciensis Ordinibus de Mereede Redemptionis captivorum per Romanos Pontifices super quaestis faciendis ac confratribus describendis et indulgentiis publicandis concessa, et per eundem Clementem praedecessorem nostrum confirmata, ex eertis causis tunc expressis ad beneplacitum suum primo suspenderat et cappellas sub invocatione Sancti Sebastiani penitus suppresserat, et deinde idem praedecessor, per alias suas literas in forma brevis, praedictas literas suas confirmaverat, necnon commissarios, nuncios et

Clemens VII indulta quaecumque quaestuarum facultatum a commissariis hospitalium Urbis suspendit primo, deinde revocavit.

¹ Ex Regest, in Archiv. Vatic.

quaestores, vigore privilegiorum praedictorum constitutos, revocaverat; ac omnem facultatem desuper concessam, ab hospitalibus et aliis praedictis amoverat et abdicaverat; ac tam quaestas praedictas facere, indulgentias et alias gratias eis concessas publicare, confratres describere ac confessionalia concedere, quam etiam in casibus matrimonialibus prohibitis dispensare prohibuerat.

Huiusmodi prohibitionem extenderat mox Paulus III ad quaecumque hospitalia, Ordines, loca pia etc., fabrica S. Petri de Urbe excepta, ecclesiarum praedictis data facultate puniendi poenis canonicis inobedientes.

§ 2. Nosque successive, cum, non sine animi nostri displicentia, accepissemus quod nonnulli hospitalium, monasteriorum et aliorum praedictorum ac etiam Sancti Helmi, Sancti Bovis, Sancti Bernardi, Sancti Leonardi, et Sanctae Marthae, Sanctae Catharinae Montis Synai, Sancti Viti, Sanctae Mariae de la Heremita seu aliorum locorum quaestores et commissarios quaestas praedictas facere, et alia praedicta exercere non erubescabant, per alias nostras in forma brevis literas omnibus et singulis locorum ordinariis, ut sub excommunicationis et aliis, de quibus eis videretur, poenis, quibuscumque tam hospitalium et monasteriorum ac Redemptionis captivorum et aliorum sanctorum et nominum praedictorum commissariis, nunciis et quaestoribus praemissa fieri inhiberent, et contra talia prohibita exercere praesumentes ad declarationem incursus dictarum poenarum procederent, quaestoribus fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe a personis Deum timentibus deputatis dumtaxat exceptis, mandaveramus, prout in singulis literis praedecessoris et nostris praedictis latius continetur.

Cum inobedientes adhuc aliqui supersint,

§ 3. Ad nostram pervenit notitiam quod nonnulli quaestores et commissarii, tam praedictis quam aliis forsitan nominibus, vigore privilegiorum praedictorum et forsitan aliorum, etiam a nobis, licet contra mentem nostram, emanatorum, tam quaestas facere quam indulgentias publicare, et alia, quae eis concessa fuisse praetendunt,

exercere, ac diversas pecuniarum summas, res et bona exigere et aliqui forsitan sibi ipsis appropriare non destiterunt.

§ 4. Nos, scandalis, quae ex praemissis provenire possent, occurrere, et de pecuniis, rebus et bonis hactenus exactis, quae hospitalibus, monasteriis et aliis locis facultatem quaestuandi et alia praemissa exercendi seu exercere faciendi habere praetendentibus, adhuc incorporata non sunt, gravissimis expensis, etiam quotidianis, dictae fabricae, quam nuper per venerabiles fratres Franciscum, Aleriensem, et Philippum, Burgi Sancti Sepulcri episcopos, et dilectum filium Raphaellem de Casalibus, dictae fabricae praefectos et deputatos aggredi fecimus et, dante Domino, prosequi, et ad finem perducere intendimus, providere volentes, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, singulas literas praedecessoris et nostras praedictas, illarum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, harum serie confirmantes, approbantes et innovantes, firmis tamen semper et illaesis remanentibus omnibus et singulis privilegiis dictae fabricae et illius collegio et deputatis hactenus concessis, omnes et singulas pecuniarum summas, res et bona ex quaestis, eleemosynis, indulgentiis et aliis praedictis hactenus proventis, et penes tam hospitalium, monasteriorum, Redemptionis captivorum, Sancti Helmi seu Adhelelmi, Sancti Bovis, Sancti Bernardi, Sancti Leonardi, et Sanctae Marthae, Sanctae Catharinae Montis Synai, Sancti Viti, Sanctae Mariae de la Heremita praedictorum quam aliorum quorumcumque hospitalium, monasteriorum, ecclesiarum et locorum piorum, quocumque nomine nuncupatorum, quaestores, commissarios, nuncios, ministros, thesaurarios, depositarios sive alias personas, loca, collegia et universitates, cuiuscumque gradus, conditionis et digni-

Quaestas pecunias suisque respectivis hospitalibus, Ordinibus, etc. nondum incorporatas, basilicae Principis Apostolorum applicat;

tatis fuerint existentia, quae adhuc hospitalibus, monasteriis et aliis piis locis praedictis eum effectum incorporata non sunt, harum serie dictae fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe et illius collegio et deputatis ad opus et utilitatem dictae fabricae concedimus et applicamus, ac pro concessis et applicatis dictae fabricae haberi volumus.

Amovetque deputatos quoscumque et privilegia quaecumque eis concessa, prohibens quae fieri, nisi de consensu praesidium dictae fabricae;

§ 5. Neenon omnes et singulos quae-
stores, commissarios, ministros, thesaurarios, depositarios et alios officiales per guardianos, officiales et superiores dictorum hospitalium, monasteriorum, Redemptionis captivorum et aliorum locorum praedictorum, ac etiam per praedecessores nostros et per nos haecenus deputatos revocamus; omnesque facultatem, potestatem et auctoritatem quaestuarii, indulgentias et alias gratias publicandi, confratres describendi, confessionalia concedendi, in casibus matrimonialibus prohibitis disponendi, ab homicidiis casualibus seu voluntariis ac simoniae labe absolvendi et vota commutandi et forsitan alia exercendi, a quaestoribus, commissariis, ministris, thesaurariis, depositariis et aliis praedictis, neenon a guardianis, officialibus et aliis superioribus hospitalium, monasteriorum, Redemptionis captivorum et aliorum locorum praedictorum privilegia et facultates eos substituendi et deputandi, motu, scientia et potestate similibus abdicamus et amovemus: ita quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, quaestores, commissarii, ministri, thesaurarii, depositarii aut alii officiales ad quaestas huiusmodi exercendum, indulgentias et alias gratias publicandum, confratres describendum, confessionalia concedendi et aliis casibus praedictis dispensandi et absolvendi, ab aliquibus, etiam a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus, constitui et deputari non possint, nisi constitutioni et deputationi huiusmodi praefati collegii

aut deputatorum dictae fabricae pro tempore existentium expressus accedat assensus.

§ 6. Mandantes universis et singulis praefatorum hospitalium, monasteriorum, Ordinum Redemptionis captivorum, Sancti Helmi seu Sancti Adhelelmi, Sancti Bovis, Sancti Bernardi, Sancti Leonardi, Sanctae Marthae et aliorum quorumcumque ecclesiarum et piorum locorum quaestoribus, commissariis, ministris, thesaurariis, depositariis et aliis officialibus sive aliis personis, loco, collegio et universitatibus ut pecunias, res et bona ex quaestis, indulgentiis et aliis praedictis acquisita, et, ut praefertur, dictae fabricae applicata et concessa, penes ipsos et eorum quemlibet existentia, et adhuc, ut praefertur, minime incorporata, praefatae fabricae et pro ea illius collegio ac deputatis et officialibus, ad opus et utilitatem dictae fabricae exponenda et convertenda, persolvant et consignent.

Praedictis deputatis mandat pecunias praefatos collegio fabricae persolvere;

§ 7. Eisdem vero nunc et pro tempore dictae fabricae deputatis et praefectis, ut quaestores, commissarios, thesaurarios, depositarios et officiales aut alias personas, penes quos pecuniae, res et bona huiusmodi existunt, sub poenis et censuris, quibus eis videbitur, tam praesentium quam aliorum privilegiorum dictae fabricae et illius collegio et deputatis concessorum vigore, ad solutionem et consignationem huiusmodi faciendam cogant et compellant, ac praesentes et in eis contenta quaecumque inviolabiliter observari mandent et faciant, inobedientes et rebelles ac contradictores quoscumque per poenas et censuras praedictas, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Collegio vero huiusmodi potestatem facit inobedientem compellendi censuris;

§ 8. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, neenon in provincialibus et synoda-

Contraria tollit;

libus conciliis generalibus et specialibus editis, statutisque et consuetudinibus, necnon stabilimentis, usibus et naturis hospitalium et monasteriorum et aliorum locorum praedictorum et quorumvis aliorum membrorum, domorum et locorum aliorum, ecclesiarum, etiam cathedralium metropolitanarum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque et indultis et literis apostolicis, tam sub plumbo quam in forma brevis et motu proprio, etiam a nobis emanatis et confirmatis et innovatis et forsitan de novo concessis, quibus, etiam si in eis quod nullatenus aut non nisi sub certis modo et formis derogari possit cautum et expressum sit, illorum omnium et singulorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis, ac modos et formas pro debite observatis habentes, ad effectum praemissorum dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, ac sufficienter derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis et consuetis.

Transumptis
fidem dari in-
bet.

§ 9. Et quia difficile foret etc.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesimo quinto ianuarii, anno millesimo quingentesimo quadragésimo, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 25 ianuarii 1540, pontif. anno vi.

XXVIII.

*Institutio Studii generalis in civitate Maceratensi, provinciae Piceni, Status Ecclesiastici, cum aliorum Studiorum generalium gratiis et privilegiis*¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

In eminenti dignitatis apostolicae specula, superni dispositione consilii, licet

Præmium.

¹ Quoad lectores et scholares eiusmodi Studiorum, vide etiam Conc. Trid., sess. v, *De Reform.*, cap. 1.

immeriti, constituti, ad cunctas fidelium regiones, nostrae vigilantiae potissime etiam in temporalibus creditas, earumque profectus et commoda, tamquam pastores universalis gregis dominici, nostrae considerationis aciem, quantum nobis conceditur, extendentes, fideles ipsos ad quarendum literarum studia, per quae militantis Ecclesiae respublica geritur, ac divini nominis et fidei catholicae cultus protenditur, omnisque prosperitatis humanae conditio augetur, nostrae sollicitudinis ope, apostolicisque favoribus propensius excitamus.

Causae huius
constitutionis.

§ 1. Sane, pro parte dilectorum filiorum communitatis civitatis nostrae Maceratensis nobis nuper exhibita petitio continebat quod, cum dicta civitas, in qua Curia generalis Marchiae nostrae Anconitanae residet, et victualium omnium copia habetur, propter varias ipsius civitatis conditiones et commoditates, generali Studio non modicum apta censeatur, ac reipublicae expedire credatur, ut in ipsa civitate emanet fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine, universis liberalibus documentis imbuere cupientes, haurire possint, si in eadem civitate una Universitas Studii generalis, cuiuscumque facultatis et scientiae, erigeretur et institueretur, profecto Maceratensis praedictae et aliarum civitatum ac locorum circumvicinorum incolis et habitatoribus, in scientia proficere volentibus, magna commoditas studendi pararetur. Ac ex eorumdem studentium postmodum doctrina et scientia, in civitatum, terrarum et locorum regimine ac ipsius fidei catholicae propagatione, quamplurimi fructus provenirent. Quare, pro parte praefatorum communitatis, nobis fuit humiliter supplicatum ut super iis, ad hoc ut in ipsa civitate literarum studium incrementum suscipiat, opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, attendentes quod ex

Institutio Studii generalis in civitate Maceratensi.

literarum studio, tam publica quam privata, spiritualia et temporalia commoda mundo proveniunt, communitatem praefatam ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censes, huiusmodi supplicationibus inclinati, in eadem civitate Maceratensi perpetuis futuris temporibus generale Studium cuiuscumque facultatis et scientiae licitae, cum cathedris facultatum earundem, ac potestate et facultate doctorandi seu magistrandi, necnon rectoriae et aliis pro illius prospero et felici regimine necessariis facultatibus et officiis, ita ut inibi generale Studium in qualibet licita facultate perpetuo habeatur et vigeat, auctoritate apostolica, tenore praesentium, erigimus et instituimus. Ac eidem Studio et illius Universitati, necnon rectori, doctoribus, scholaribus et personis pro tempore existentibus, ac illis, quos inibi ad quoscumque gradus promoveri contigerit, ut omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, libertatibus, exemptionibus, facultatibus, praeminentiis, antelationibus, praerogativis, honoribus, favoribus, gratiis, concessionibus et indultis, tam a iure communi quam ex concessionibus apostolicis et imperialibus vel alias quomodolibet, in genere et in specie, Bononiensi, Paduanensi ac quibuscumque aliorum quorumcumque Studiorum generalium Universitatibus, illarumque rectoribus, scholaribus et personis ac in eis pro tempore promotis, quomodolibet concessis et concedendis, et quibus illi utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterint quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere plene,

libere et licite possint et debeant, etiam in omnibus et per omnia, perinde ac si illa eidem Universitati ipsius erecti Studii ac illius rectori, doctoribus, scholaribus et personis, ac in illa pro tempore promotis, specialiter et nominatim, concessa forent, auctoritate et tenore praedictis, de speciali gratia indulgemus.

§ 3. Necnon eidem Universitati, ac illius rectori et doctoribus pro tempore existentibus, quaecumque statuta et ordinationes, licita et honesta ac sacris canonibus non contraria condendi, et, prout qualitas temporum exegerit, reformandi et immutandi, ac alia de novo edendi, quae, postquam condita, reformata, immutata et de novo edita fuerint, eo ipso auctoritate apostolica approbata et confirmata sint et esse censeantur, plenam et liberam facultatem concedimus.

Rectoris et officialium facultas statuta pro eius regimine condendi.

§ 4. Decernentes cives dictae civitatis, qui inibi studuerint et eorum conclusiones inter advocatos et procuratores ipsius curiae sustinuerint et alias idonei et sufficientes reperti fuerint, ipso in collegio ipsorum advocatorum et procuratorum receptos et admissos esse et censerì, ac pro talibus haberi, eisdemque privilegiis et indultis advocatorum et procuratorum gaudere et potiri et recipi et admitti debere.

Privilegium scholarium eorum conclusionum sustinendum.

§ 5. Non obstantibus consuetudinibus et ordinationibus apostolicis ac collegii advocatorum et procuratorum huiusmodi, iuramento etc. Nulli ergo etc.

Derogatio contrariorum.

Datum Romae apud S. Marcum anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo, kalendis iunii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 1 iunii 1540, pontif. anno vi.

XXIX.

Approbatio societatis, tam ecclesiasticarum quam saecularium personarum nuper institutae ad erigendum hospitalia pro subventionem pauperum orphanorum et mulierum convertitarum.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Esordium.

Ex iniuncto nobis desuper, meritis licet imparibus, apostolicae servitutis officio, votis, per quae hospitalium et aliorum piorum locorum utilitas et salubris directio procuratur, libenter annuimus, ad illos quoque dexteram nostrae liberalitatis extendimus, quos ad id propria virtutum merita multipliciter recommendant.

§ 1. Sane, pro parte dilectorum filiorum universorum pauperum orphanorum Sanctae Mariae Magdalenae in suburbio Sancti Leonardi Bergomensis, et Mediolanensis, Comensis, Ianuensis, Papiensis, Brixienensis et Veronensis civitatum ac dioecesium hospitalium rectorum nuncupatorum, ac tam ecclesiasticarum quam saecularium personarum in eis deservientium, nobis nuper exhibita petitio continebat quod, cum alias quondam Hieronymus Miani, civis Venetiarum, plures pauperes orphanos, propter bellorum in Italia urgentium tristes eventus et famem urgentem, passim derelictos vagari videret, idem Hieronymus, devotionis fervore et pietate motus, praedictum hospitale Sanctae Mariae Magdalenae inchoavit; et deinde hospitale praedictum, tam propter civium in civitate Bergomensi degentium ferventem caritatem quam providam directionem et salubre regimen praedicti Hieronymi, in tantum, auctore Domino, crevit, ut idem Hieronymus ad alia hospitalia in aliis Italiae partibus instituenda animum applicarit. Ita quod tam in Mediolanensi quam Comensi et aliis civitatibus ac dioecibus praedictis similia, et in quibusdam ex eis mulierum convertitarum hospitalia,

dicto Hieronymo et nonnullis aliis medianibus, crecta fuerunt, unde hospitalia ipsa de bono in melius perducuntur, in dies eorum numerus augetur et augeris peratur; et sicut eadem expositio subiungebat, si in eisdem hospitalibus, quae per dictos clericos et laicos insimul gubernari consueverunt, unus superior vel caput, qui inibi pro tempore servientes congregari facere, et de loco ad locum mutare valeret, existeret, hospitaliaque ipsa aliquibus praerogativis decorarentur, profecto salubri ipsius hospitalis et illi deservientium praedictorum directioni et quieti plurimum consuleretur, ac in illis degentes pauperes huiusmodi et melius gubernarentur¹, dictaeque personae in eo confoverentur, et ad solita servitia invitarentur. Quare, pro ipsorum pauperum et deservientium personarum parte, nobis fuit humiliter supplicatum ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui caritatis opera ubique exerceri sinceris desideramus affectibus, quemlibet ex pauperibus personis praedictis a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, eisdem hospitalibus, quod pauperes et personae in eis pro tempore degentes et deservientes, unam ex personis inibi deservientibus huiusmodi, ecclesiasticam vel saecularem, inter eos superiorem vel caput, quae ipsos congregari facere, ac de loco ad locum mutare, et quaecumque statuta et ordinationes licita et honesta ac sacris canonibus non contraria condere,

Ille ergo Pontifex dictum licentiam concedit;

¹ Et pertractarentur addit Cherub. (n. t.).

Hieronymus Mianus, alias Emilianus, Venetus, eiusque socii diversa hospitalia pro pauperibus orphanis et mulieribus convertitis erexerunt, et, pro eorum salubriori profectu, petunt a Papa licentiam constituendi unum superiorem postulanteque aliqua privilegia.

ipsaque statuta, quoties ei videbitur, mutare, ac de novo statuere possit, eligere.

Sacerdotesque
eorum divina
officia recitare
posse decernit,

§ 3. Necnon sacerdotes, eisdem pauperibus pro tempore deservientes, horas canonicas, diurnas pariter et nocturnas, missas et alia divina officia secundum ritum et morem et usum S. R. E., etiam novissime editum, dicere et recitare.

Et omnium in
eorum locis de-
gentium con-
fessiones audire
et eos absol-
vere uti locorum
ordinarios pos-
se indulget;

§ 4. Ipsosque pauperes ac omnes et singulos in dictis hospitalibus deservientes dumtaxat, eorum confessionibus diligenter auditis, ab eorum omnibus et singulis peccatis, casibus, criminibus, excessibus et delictis, a quibus locorum ordinarii absolvere consueverunt, absolvere, ac pro commissis poenitentiam salutarem iniungere libere et licite valeant, perpetuo concedimus et indulgemus.

Defensores et
huius constitu-
tionis execu-
tores deputat;

§ 5. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Casertanensi, Felitensi et Visontensi episcopis per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum¹, per alium seu alios, auctoritate nostra faciant praesentes literas et in eis contenta quaecumque plenum effectum sortiri ac inviolabiliter observari, illisque pauperes sacerdotes praedictos ac omnes et singulos alios, quos quomodolibet concernunt, pacifice frui ac gaudere, iuxta praesentium continentiam et tenorem. Non permittentes quemquam contra illorum tenorem modo aliquo molestari, impediri aut inquietari. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Contra illa tol-
lit.

§ 6. Non obstantibus apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus ac statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis, etiam in forma brevis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et nos ac Sedem praedictam, etiam per viam generalis legis et statuti perpetui et initi ac

¹ Cherub. addit: *per se vel etc.* (R. T.).

stipulati contractus, ac motu proprio et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, etiam cum quibusvis irritativis, annullativis, cassativis, revocativis, praeservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis ac derogatoriis derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, irritantibus et aliis decretis, etiam quibusvis locorum ordinariis, sub quibusvis verborum formis et extensionibus, concessis, confirmatis et innovatis, quibus (illorum omnium tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes), illis alias in suo robore remansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; et qualibet alia dietae Sedis indulgentia, generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam, praesentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiae impediri valeat quomodolibet vel differri, et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Nulli ergo *etc.*

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo, nonis iunii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 5 iunii 1540, pontif. anno vi.

XXX.

Privilegia et gratiae praclatorum referendariorum utriusque signaturae Romani Pontificis.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Debita consideratione pensantes quantum venerabiles fratres episcopi ac dile-

Causa istius
constitutionis.

cti filii in minoribus constituti, utriusque signaturae, supplicationum videlicet et commissionum, per nos seu in praesentia nostra signandarum, infrascripti referendarii nostri, qui prae ceteris officialibus et ministris nostris propinquius nobis assistunt, circa ipsas supplicationes et commissiones, pro nostro et Apostolicae Sedis honore ac universalis Ecclesiae utilitate et alias, gratis, prompta voluntate, indefesse laborant, dignum, quin potius debitum reputamus ut illos specialis benevolentiae favoribus amplectamur, ac praeclaris dignitatum titulis decoremus et alias nos eis (prout convenit) gratiosos exhibeamus.

§ 1. Hinc est quod nos, felicitis recordationis Leonis X et Clementis VII, Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, vestigiis inhaerentes, eosdem infrascriptos referendarios nostros, qui praefati ac etiam familiares et continui commensales nostri existunt, condigni favoris gratia et excellentiae dignitate sublimare, ac opportunis favoribus munire volentes, ipsosque referendarios ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus vel quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, motu proprio, non ad ipsorum referendariorum vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, et ex certa scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium, praefatos referendarios et eorum singulos, qui praesules non sunt, ac alios infrascriptos et eorum singulos in nostros et dictae Sedis notarios gratiose recipimus, eosque et alios, qui praesules existunt, ac eorum singulos in Sacri Palatii et Aulae Latera-

nensis comites; necnon qui nobiles non sunt, nobiles facimus, constituimus, ordinamus et deputamus ac nobilitamus, necnon nobilitatis titulo et favore decoramus, ac aliorum nostrorum et Sedis praedictae notariorum, necnon Palatii et Aulae huiusmodi comitum, ac ex magno baronum et nobilium genere procreatorum numero et consortio favorabiliter aggregamus, eosque deinceps nobiles esse et pro nobilibus reputari, nominari, teneri, censi et iudicari, ac de cetero in quibusvis concessionibus et literis, tam gratiam quam iustitiam concernentibus, a nobis seu Sede praedicta impetratis seu impetrandis, vel eis a nobis aut aliis quibuscumque concessis et concedendis, ac instrumentis seu aliis scriptis, etiam authenticis et privatis, nobiles nominari, et pro talibus haberi posse et debere volumus. Eisque quod omnibus et singulis privilegiis, praeminentiis, indultis, immunitatibus, libertatibus, exemptionibus, facultatibus, honoribus, antelationibus, praerogativis, etiam in assecutione quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, etiam vigore gratiarum expectativarum et illarum mutationum, extensionum et revalidationum, collationum et quarumcumque aliarum gratiarum et indultorum, quibus ceteri nostri et dictae Sedis notarii de numero participantium existentes, et absque illorum praeiudicio, ac Palatii et Aulae praedictorum comites, necnon veri et indubitati nobiles et ex nobilium genere ex utroque parente procreati, tam de iure quam consuetudine seu alias quomodocumque utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, in iudicio et extra, ac ubicumque locorum, uti, potiri et gaudere debeant in omnibus et per omnia, perinde ac si referendarii et alii infrascripti de dicto magno baronum et nobilium genere ex utroque parente,

Referendarios
creat Sedes A-
postolicae no-
tarios et comi-
tes Palatinos ac
verae nobilita-
tis titulo deco-
rat etc.;

vere et non fiete, procreati et geniti forent, concedimus. Ac eorum singulis, sublati quibusvis obstaculis et impedimentis, veros nobiles esse, et de nobili ex dicto genere, ex utroque parente procreatos censi debere decernimus et declaramus.

Insignia sua
eis donat;

§ 2. Et in signum honoris et nobilitatis huiusmodi, eis et eorum cuilibet, pro insigniis et armis, quibus ipsi et ab eis descendentes et ascendentes uti possint in decorem, partem insigniorum nostrorum, si eis uti voluerint, etiam eum vel absque armis suis, si illa habuerint vel illis usi fuerint, aut sine ipsis, prout duxerint ordinandum seu eligendum, assignamus et perpetuo decoramus.

Notarios cre-
andi facultatem
dat,

§ 3. Et eis illos, quos moribus, scientia, aetate aliisque requisitis qualitatibus ad officium tabellionatus exercendum idoneos esse repererint, ad instar aliorum dicti Palatii comitum, ubique locorum, extra tamen muros Urbis, seu locum in quo Romanam Curiam residere contigerit, notarios, tabelliones publicos ac iudices ordinarios (recepto prius ab eis, iuxta formam praesentibus adnotatam, solito iuramento) creandi, deputandi et constituendi, ac de notariatus et tabellionatus ac iudicatus officiis huiusmodi per pennam et calamare (ut moris est) investiendi.

Bastardosque
legitimandi,

§ 4. Necnon quoseumque spurios, naturales, bastardos, manseros, nothos et incestuosos, copulative vel disiunctive, ex quocumque illicito, etiam sacrilego, vel damnato coitu pro tempore procreatos seu genitos, viventibus seu mortuis eorum parentibus, legitimandi et habilitandi, et ad haereditates et bona, prout collegium archivii dietae Romanae Curiae vel eius officiales, iuxta facultatem eis per piae memoriae Iulium Papam II, etiam praedecessorem nostrum, concessam, vel alias ipsi comites Palatini de iure vel consuetudine legitimare et habilitare respective possunt, legitimandi et habilitandi et ad

officia saecularia, publica et privata, ac honores et bona quaecumque restituendi et reintegrandi.

§ 5. Necnon quoseumque idoneos, adiunctis in hoc sibi assistentibus duobus aut tribus magistris seu doctoribus aut licentiatis in facultate, in qua promovendi erunt, quos ad hoc duxerint eligendos, eorum votis iuratis, in utroque vel alterum¹ iurium et theologia ac artibus, ad baccalaureatus et licentiatursae ac doctoratus et magisterii gradus respective ubique locorum promovendi, eisque sic promotis legendi, disputandi, interpretandi ac alios actus, ad personas in huiusmodi gradibus constitutas quomodolibet pertinentes, faciendi, et ipsorum graduum solita insignia et auctoritatem conferendi. Ac sic promoti quod omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, nobilitatibus, concessionibus, honoribus, libertatibus, praeminentiis et praerogativis, quibus alii in Bononiensi, Parisiensi, Lovaniensi, Tholosana ac quibusvis aliis Universitatibus, in quibus Studium generale viget, promoti, etiam in assecutione beneficiorum ecclesiasticorum utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere quomodolibet poterunt in futurum, non solum ad ipsorum instar, sed pariformiter et absque ulla differentia, perinde ac si vere et non fiete in aliqua ex eisdem Universitatibus, rigore examinis praecedente, ac aliis solemnitatibus servari solitis observatis, et alias iuxta formam statutorum ac consuetudinum ipsarum Universitatum ac privilegiorum illis concessorum promoti fuissent, uti, potiri et gaudere valeant concedendi, plenam et liberam facultatem concedimus.

Doctorandi etiam in utroque iure etc.,

§ 6. Praeterea eisdem referendariis et aliis infrascriptis ac eorum singulis, monasteria, quorum abbates pro tempore existentes mitra et aliis pontificalibus insigniis, ex privilegio apostolico vel alias

Mitra, anulo et baculo pastoralis utendi et solemnem benedictionem dandi facultatem eisdem referendariis concedit.

¹ Altero Cherub. (R. T.).

uti consueverunt, in commendam pro tempore obtinentibus, in ipsis monasteriis, perinde ac si illis ut abbates præessent, mitra, annulo et baculo pastorali ac aliis pontificalibus insigniis huiusmodi uti; necnon solemnem benedictionem, post missarum, vesperarum, matutinorum et aliorum divinarum officiorum solemniam, super populum tunc interessentem (dummodo inibi aliquis antistes seu dictæ Sedis legatus præsens non sit, vel si præsens fuerit, ad id eius accedat assensus), elargiri libere et licite valeant.

Referendarii
et eorum duo
familiares apo-
stol. et alias ex-
peditiones gra-
tis obtinent;

§ 7. Illique ac alii omnes et singuli referendarii ac alii prædicti, ut duos familiares, in rotulo familiarium nostrorum numeratos, habeant; et tam ipsi referendarii quam duo adnotandi familiares, quoad expeditionem quarumcumque literarum apostolicarum, tam gratiam quam iustitiam concernentium, necnon instrumentorum et aliorum quorumcumque, gratis ubique in omnibus officiis, tam Cancellariæ etiam sollicitatorum literarum apostolicarum Camerae Apostolicæ, quam in auditorio Rotæ, et in quibusvis aliis ordinariis et extraordinariis iudicium tribunalibus, absque alio speciali mandato desuper expediendo, omni contradictione et dilatione cessantibus, expediant, prout alii familiares, continui commensales nostri, in dicto rotulo descripti, et prout causarum Palatii Apostolici auditores expediunt.

Vini gabellam
Riparum Urbis
non solvunt;

§ 8. Ipsique referendarii et eorum singuli, pro eorum usu, ex Ripa et Ripetibus nostræ Urbis, sex vegetes vini communis singulis annis gratis, ad instar clericorum Camerae Apostolicæ, libere extrahere possint indulgemus.

Exemptique
sunt ipsi et eo-
rum familiares
ac beneficia a
iurisdictione or-
dinariorum etc.;

§ 9. Et nihilominus referendarios et alios prædictos ac eorum singulos ac illorum omnia et singula beneficia et officia ecclesiastica, quæ obtinent ac in futurum canonice obtinebunt, et in illis pro tem-

pore deservientes ac cappellanos, familiares et servitores suos, tam præsentis quam futuros, et sua ac illorum bona, quoad vixerint, ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate et potestate archiepiscoporum, episcoporum, praelatorum et ordinariis locorum quorumcumque illorumque vicariis et officialium, locatentium et iudicum, etiam a dicta Sede delegatorum aut subdelegatorum quomodolibet, nunc et pro tempore existentium. Eosque in rebus et bonis illorum propriis duntaxat cum eis contrahentes, a solutione et exactione quarumcumque pedaggi, gabellæ, collectarum, decimarum et cuiusvis alterius oneris, tam ordinarii quam extraordinarii, ubicumque locorum et ex quacumque causa, etiam per synodales constitutiones, impositi vel imponendi, eximius et totaliter liberamus, ac sub Beati Petri et Sedis prædictæ atque nostra protectione suscipimus, nobisque et dictæ Sedi mediate subiicimus, ac liberos, immunes, exemptos, susceptos et subiectos omnes constituimus et declaramus et decernimus, ita quod archiepiscopi, episcopi, praelati, ordinarii locorum, eorumque vicarii, officiales, locatentes et iudices, etiam a Sede prædicta deputati præfati et alii quicumque, etiam ratione delicti, contractus vel rei de qua ageretur, ubicumque committatur delictum, ineatur contractus aut res ipsa consistat, nullam in eos aut aliquem eorum ac beneficia huiusmodi et in illis deservientes, cappellanosque, familiares et servitores suos præsentis et futuros ac bona prædicta iurisdictionem, correctionem, visitationem, dominium, superioritatem et potestatem exercere, aut alias iniurias et damna irrogare, ac excommunicationis aliasque sententias, censuras et poenas proferre. Nec exactores gabellarum, pedagiorum, decimarum et onerum huius-

modi ad aliquam solutionem eos coarctare, aut alii quicumque, cuiuscumque ecclesiasticae vel mundanae dignitatis, status, gradus, conditionis et praeminentiae existant, illos, super praemissis et illorum usu ac possessione seu quasi, etiam ex quocumque crimine vel delicto, praeterquam in nostram et Romanae Ecclesiae offensam perpetrato, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio, molestare aut alias quomodolibet impedire quoquomodo praesumant aut debeant seu etiam valeant, sed solum referendarii, deservientes, cappellani, familiares et servitores praefati coram nobis et Sede praedicta dumtaxat de iustitia respondere teneantur. Decernentes quoscumque processus, sententias, censuras et poenas ecclesiasticas, quos et quas per archiepiscopos, episcopos, praelatos, locorum ordinarios illorumque vicarios et officiales, locatentes et iudices, etiam a Sede praedicta delegatos aut subdelegatos, ac alios praedictos aut eorum aliquos contra referendarios et alios infrascriptos, ac deservientes, cappellanos, familiares et servitores praefatos haberi seu promulgari contigerit, et quaecumque inde secuta, nulla, irrita et inania nulliusque roboris vel momenti fore et esse.

§ 10. Ceterum, referendariis et aliis praedictis ac eorum singulis, ut literas gratiarum expectatarum, cum eis generaliter concedi contigerit, absque aliqua signatura desuper obtinenda, ad tres collationes per singulos eorum eligendas et totidem beneficia, etiam cum creatione in canonicum quarumcumque trium cathedralium, etiam metropolitana- rum, vel collegiatarum ecclesiarum, sub expectatione totidem inibi praebendarum, etiam maiorum et pinguiorum, ad dignitatum, personatum, administrationum et officiorum, etiam curatorum et electorum ac ferculorum, obligearum, addita-

mentorum, praestimoniorum seu praestimonialium portionum aut simplicium beneficiorum unius, duorum vel plurium cedentium vel decedentium ipsarum ecclesiarum canonicorum, seu alias in earum civitatibus seu dioecesibus beneficiatorum, aut ad tria beneficia ecclesiastica, etiam si duo illorum cum cura aut decanatus vel archipresbyteratus rurales seu vicariae vel cappellaniae perpetuae, qui vel quae dignitates, etiam curatae, extra tamen cathedrales ecclesias repraesententur, aut dignitates vel personatus seu singulorum eorum canonicatus et praebenda, administratio vel officium, etiam curatum et electivum, in cathedralibus, etiam metropolitans vel collegiatis ecclesiis, aut unum ex eis, cum cura vel sine cura, cuiusvis Ordinis regulare, etiam si prioratus, praepositura, praepositus vel alia dignitas, non tamen conventualis, personatus, administratio vel officium, etiam curatum et electivum, non tamen claustrale, ac illud vel unum ex saecularibus beneficiis huiusmodi, ex quavis causa, dispositioni apostolicae specialiter vel per Cancellariae Apostolicae regulas, aut alias ex quavis causa, etiam de necessitate exprimenda, praeterquam ratione vacationis illius apud Sedem praedictam aut familiaritatis, continuae commensalitatis nostrae aut alicuius ex S. R. E. cardinalibus viventibus et in Romana Curia praesentibus, quorum consensus requireretur, generaliter reservata existant, quorum fructus, redditus et proventus ducentorum ducatorum auri de Camera, secundum taxationem decimae, valorem annum non excedant, saecularia videlicet, per ipsos in minoribus constitutos, in titulum, regularia vero in commendam. Ac tam regularia quam saecularia beneficia huiusmodi, per praesules referendarios in commendam retinenda, etiam extra nationem in qua idioma non intelligunt, pro eis et

Gratias expectativas et plura beneficia, ut hic, consueque possunt;

eorum quolibet, cum reservationis, inhibitionis et decreti ac aliis clausulis opportunis, expedire, ac in et sub illis comprehensorum quorumcumque, cum cura et sine cura, saecularium et regularium, cuiuscumque qualitatis existentium, beneficiorum ecclesiasticorum assecutione, quibuscumque aliis, nullis prorsus (praeterquam S. R. E. cardinalibus) exceptis, omnino praeferrī pariter et anteferrī possint et debeant. Et quaevis antelationes, praerogativae, decreta, declarationes, suspensiones et clausulae, etiam derogatoriae, quibuscumque aliis concessae, etiam si in eis caveretur expresse quod illis per alia privilegia, literas et indulta derogari vel illorum effectus suspendi non possent, et in assecutione per eos facienda, singulis aliis personis, etiam similes aut illis maiores praerogativas pro tempore prosequentibus, omnino possent et deberent anteferrī, quominus ipsi referendarii in huiusmodi per eos facienda assecutione potiores existant, cuiquam suffragentur, absque tamen praeiudicio familiarium continuorum commensalium nostrorum descriptorum, illorum videlicet qui pro tempore assumptionis nostrae ad summi apostolatus apicem nostri familiares continui commensales extiterunt, necnon quinquaginta aliorum post ultimum ex supradictis antiquis familiaribus descriptis adnotatorum. Ipsique referendarii ad satisfaciendum constitutioni de publicandis acceptationibus et provisionibus ac illis intimandis possessoribus seu eis ad iudicium evocandis, pro tempore edendis, minime teneantur, sed tantum novam provisionem a die notitiae vacationis illorum habere debeant, quae alias diligentias fieri necessarias ac defectus suppleat indulgemus. Et insuper, cum singulis referendiis ac aliis praedictis, ut quaecumque quatuor curata seu alias invicem incompatibilia et sae-

cularia, aut cum uno vel duobus aut tribus ex eis, seu absque illis, unum cum cura vel sine cura, S. Benedicti vel Sancti Augustini aut cuiusvis alterius, etiam Cluniacensis, Cisterciensis, Praemonstratensis vel Grandimontensis Ordinis regularis, necnon quaecumque alia tria similia vel dissimilia, sub singulis tribus tectis quarumcumque trium ecclesiarum consistentia, beneficia ecclesiastica, etiamsi sub eisdem tectis consistentia, canonicatus et praebendas, ac tam illa quam incompatibilia saecularia, dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus, etiam metropolitanis post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesiis huiusmodi principales, aut tria ex ipsis incompatibilibus saecularibus beneficiis parochiales ecclesiae vel earum perpetuae vicariae; regularia vero beneficia huiusmodi, prioratus, praepositura, praepositatus, dignitas, personatus, administratio vel officium seu talia mixtim fuerint. Et ad prioratum, praeposituram, praepositatum, dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi consueverint qui per electionem assumi, eisque cura imminet animarum, si eis alias canonice conferantur aut eligantur, praesententur vel alias assumantur ad illa et instituantur in eis, recipere. Et saecularia in titulum, ac regulare in commendam sub eisdem tectis consistentia, videlicet, si singula illorum canonicatus et praebendae aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia, ad annum a die habitae per eos illorum pacificae possessionis computandum dumtaxat; si vero alia fuerint, illa ac incompatibilia saecularia, necnon regularia beneficia huiusmodi, quoad vixerint, retinere, illaque omnia simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis, quoties eis placuerit, dimittere et eidem commendae cedere, ac, loco dimissae vel

dimissorum, aliud vel alia, simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia, beneficium vel beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica, quatuor dumtaxat curata seu alias invicem incompatibilia saecularia, aut cum uno vel duobus seu tribus ex eis, aut absque eis, unum, cum cura vel sine cura, Sancti Benedicti vel Augustini aut cuiusvis alterius, etiam Cluniacensis, Cisterciensis, Praemonstratensis vel Frontisebrandi¹ Ordinis regulare, necnon tria alia similia vel dissimilia, sub singulis tribus tectis quarumcumque trium ecclesiarum consistentia, similiter recipere. Et insimul saecularia in titulum, ac regulare in commendam, sub eisdem tectis consistentia, si illorum singula canonicatus et praebendae aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia, ad annum, ut praemittitur, computanda dumtaxat; si vero alia fuerint, illa ac incompatibilia saecularia necnon regulare beneficia huiusmodi, dummodo inter illa omnia, ultra quatuor incompatibilia, et inter ipsa incompatibilia saecularia, plures quam tres parochiales ecclesiae vel earum perpetuae vicariae; ac post dictum annum sub eisdem tectis consistentia, duo canonicatus et praebendae aut totidem dignitates, personatus, administrationes vel officia ac regulare beneficia huiusmodi dignitas conventualis seu officium claustrale existant, quoad vixerint retinere; necnon, debitum et consuetis ipsius regularis beneficii supportatis oneribus, de residuis illius fructibus, redditibus et proventibus, sicut illud in titulum pro tempore obtinentes de illis disponere et ordinare potuerunt seu etiam debuerunt (alienatione tamen quorumcumque illius honorum immobilium et preciosorum mobilium eis penitus interdicta), disponere et ordinare libere et licite valeant. Quodque ratione quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum

¹ *Fontisebraldi*, gallice *Font-Evrault*, oppidulum Galliae in Andegavensi provincia, ubi percelebris erat virginum abbatia (R. T.).

curatorum seu alias, sacros, etiam presbyteratus, ordines, etiam ex statuto, fundatione, consuetudine, privilegio vel alias requirentium, per eos et eorum quemlibet nunc et pro tempore obtentorum, usque ad septennium a fine anni a iure praefixi computandum, ad aliquem ex dictis sacris, etiam presbyteratus, ordinibus se promoveri facere minime teneantur, nec ad id a quoquam inviti compelli possint dispensamus.

§ 11. Ipsosque referendarios et alios infrascriptos et eorum singulos, omnium regnorum, dominiorum et provinciarum legitimos et naturales, ita quod ipsi, vel procuratores sui illorum nomine, in regnis, dominiis et provinciis huiusmodi, quaecumque, quocumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, etiam, ut praefertur, qualificata, etiam vigore gratiarum expectatarum, specialium vel generalium reservationum, illarumque collationum, mutationum, extensionum, revalidationum per nos et successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes et Sedem praedictam eis concessarum et concedendarum, acceptare, ac de illis sibi provideri facere, et illa, ac si regnorum, dominiorum et provinciarum eorundem oriundi ac in illis nati essent, recipere et retinere libere et licite valeant, creamus, constituimus et deputamus.

In quibuscumque provinciis beneficia retinere possint ac si in illis nati essent.

§ 12. Ac eisdem referendariis et aliis infrascriptis ac eorum singulis ut, quoad vixerint, in dicta Curia vel aliquo beneficiorum ecclesiasticorum, per eos pro tempore obtentorum, aut si contigerit ipsos per nos et Romanum Pontificem pro tempore existentem ad aliquem locum destinare, in eo loco residendo, aut literarum Studio, in loco ubi illud vigeat generale, insistendo, omnes et singulos fructus, redditus et proventus quorumcumque bene-

Referendarii absentes in sessione Pontificis aut studii occasione, fructus beneficiorum percipere valeant.

fiorum ecclesiasticorum per eos in quibusvis ecclesiis sive locis nunc et pro tempore obtentorum et obtinendorum, etiam si canonicatus et praebendae et alias, ut praefertur, qualificata fuerint, ac personalem residentiam ex statuto, fundatione aut consuetudine requirant, etiam si fructus, redditus et proventus unius beneficiorum huiusmodi, nonnisi in distributionibus quotidianis consistant, et aliorum omnium cum ea integritate (quotidianis distributionibus quoad alia dumtaxat exceptis) cum qua illos perciperent, si in eisdem ecclesiis sive locis personaliter residerent ac primam residentiam fecissent, ac, quoad unum ex beneficiis huiusmodi, divinis et omnibus aliis actibus interessent, et ad residendum interim in eisdem ecclesiis sive locis, in quibus beneficia ipsa fuerint, minime teneantur, nec ad id a quoquam inviti coartari valeant, percipere.

Indultum circa
residentiam.

§ 13. Ac residendo ubi supra, eisdem beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et regularibus, quae in eisdem ecclesiis sive locis in titulum vel commendam, ut praefertur, obtinent et in posterum obtinebunt, per cappellanos seu vicarios idoneos, ad eorum nutum amovibiles, in divinis deserviri, et animarum cura exerceri, et quaecumque ecclesiastica sacramenta ministrari facere libere et licite valeant, dioecesani loci et cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita.

Confessorem
sibi eligant re-
ferendarii, qui
in casibus di-
ctis, de quibus
b'c, absolvere
et vota hic non
excepta com-
mutare pos-
sunt.

§ 14. Necnon ut aliquem idoneum presbyterum saecularem vel cuiusvis Ordinis regularem in suum possint eligere confessorem, qui, vita eis comite, in casibus Sedi praedictae reservatis (praeterquam offensae ecclesiasticae libertatis, criminum haeresis, rebellionis aut conspirationis in personam vel statum Romani Pontificis seu Sedem praedictam, falsitatis literarum apostolicarum, supplicationum et com-

missionum, invasionis, depraedationis, occupationis aut devastationis terrarum et maris Romanae Ecclesiae mediate vel immediatae subiectorum, offensae personalis in episcopum aut alium praelatum, prohibitionis devolutionis causarum ad Romanam Curiam, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium), semel dumtaxat in vita, in aliis vero quoties fuerit opportunum, confessionibus eorum diligenter auditis, pro commissis eis debitam absolutionem impendat, et iniungat poenitentiam salutarem. Necnon vota quaecumque (ultra-marino, visitationis liminum apostolorum Petri et Pauli, ac S. Iacobi in Compostella, necnon castitatis et Religionis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare valeat. Quodque confessor, quem duxerint eligendum, omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti et ore confessi fuerint, etiam semel in vita, et in mortis articulo, plenam remissionem eis in sinceritate fidei, unitate dictae Romanae Ecclesiae ac obedientia nostra et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium, persistentium, auctoritate apostolica concedere possit. Sic tamen quod idem confessor de his, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam illis, per eos, si supervixerint, vel per alios, si forsantunc decesserint, faciendam iniungat, quam ipsi vel alii facere teneantur.

§ 15. Liceatque eis habere altare portatile, super quo, in locis ad hoc congruentibus et honestis, sine iuris alieni praeiudicio, et quum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, si forsant eos ad loca ecclesiastico interdicto tam ordinaria quam apostolica auctoritate supposita eos declinare contingerit, in illis, clausis ianuis, non pulsatis campanis et submissa voce,

Facultas a-
bendi altare
portatile et ce-
lebrandi in lo-
cis interdicto
suppositis.

excommunicatis et interdictis exclusis, in sua et familiarium suorum domesticorum ac quatuor aliarum personarum utriusque sexus, per eos et quemlibet eorum eligendarum praesentia (dummodo ipsi et illi causam non dederint interdicto, aut eis vel illis contigerit specialiter interdicti), possint per se ipsos, qui presbyteri fuerint, aut proprium vel alium sacerdotem idoneum, missas et alia divina officia celebrare seu celebrari facere, necnon tempore interdicti huiusmodi divinis interesse ac ecclesiastica sacramenta recipere, et ipsis dicto tempore decedentibus, eorum corpora ecclesiasticae, etiam cum funerali pompa, tradi possint sepulturae.

Indulgentias
stationes Urbis
referend. con-
sequuntur visi-
tando altaria
per eos eligen-
d;

§ 16. Necnon singulis quadragesimalibus et aliis temporibus et diebus stationum basilicarum et ecclesiarum almae Urbis, et extra muros eius, duas ecclesias vel duo aut tria altaria, unius vel diversarum ecclesiarum, in locis ubi ipsos et eorum singulos pro tempore eligendos¹ seu eligenda, visitando, omnes et singulas indulgentias et peccatorum remissiones consequantur, quas consequerentur si, eisdem temporibus et diebus, stationum basilicas et ecclesias Urbis huiusmodi et extra muros eius ad id deputatas personaliter visitarent.

Carnibus vesci
possunt diebus
velitis;

§ 17. Ac eisdem quadragesimalibus et aliis temporibus, quibus esus carni-um, ovorum, casei et lacticiniorum de iure vel consuetudine est prohibitus, eisdem ovis, caseo, butyro et aliis lactiniis, ac, de utriusque medici consilio, carnibus, absque conscientiae scrupulo, uti, frui et vesci.

Horasque ei-
nonicas postpo-
nit horis re-
citare possunt;

§ 18. Necnon etiam, quoad vixerint et quoties eis placuerit, per seipsos aut cum uno vel duobus amicis seu familiaribus suis, per eos pro tempore eligendis, horas canonicas, diurnas pariter et nocturnas, ac alia divina officia, secundum usum et morem dictae Romanae Ecclesiae, dicere

¹ Pro tempore esse contingerit, eligendos etc.; ita partim cum Cherub. legimus (n. r.).

et recitare libere et licite valeant, et ad alium usum super hoc observandum minime teneantur, nec ad id a quoquam, etiam ratione quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum per eos pro tempore obtentorum, inviti compelli possint, etiam indulgemus. Et ulterius referendariis et aliis infrascriptis ac eorum singulis utriusque sexus parochianos parochialium ecclesiarum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque per eos et eorum singulos nunc et pro tempore obtentorum, ad eos, confessionis audiendae causa, pro tempore confluentes, confessionibus illorum per eos diligenter auditis, a quibusvis eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis, in omnibus et singulis casibus, in quibus ordinarii locorum de iure vel consuetudine absolvere possint, quoties opportunum fuerit, dioecesani loci et cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, absolvere, et eis pro commissis poenitentiam salutarem iniungere.

§ 19. Necnon ut de omnibus et singulis bonis mobilibus et semoventibus ac immobilibus, ubilibet consistentibus, necnon iuribus et actionibus, quae ad eos et eorum quemlibet, etiam archiepiscopos vel episcopos, etiam ratione suarum, quibus praesse dignoscuntur, ac aliarum cathedra-
lium ecclesiarum, etiam metropolitana-
rum, ad quas eos transferri contigerit, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, saecularium et regularium quorumcumque, obtentorum et obtinendorum, quomodo-
libet pertinent et pertinebunt, acquisitis et acquirendis, prout auditores Curiae causarum Palatii Apostolici ex privilegio apostolico, eis per nonnullos Romanos Pontifices praedecessores nostros et praesertim praefatum Iulium praedecessorem, per eius literas, quas nos vidisse, tenuisse

Testarique etiam de bonis acquisitis ex beneficiis, prout auditor. Rotae 1;

¹ Auditorum Rotae facultatem istam habes in Clemente VII, constit. xii, pag. 81 huius tomi.

et legisse etiam motu simili attestamur, etiam cum expressis clausulis derogatoriis derogatoriis, concessio vel alias, disponere, erogare, testari, codicillari et convertere possint, tam in vita quam eorum ultima voluntate aut alio quocumque tempore, ac inter consanguineos et alias quascumque personas, etiam non notas, et loca, etiam causa mortis aut donationis inter vivos, necnon pro expensis funerum et remuneratione illorum, qui eis viventibus servierint, disponere, erogare, testari, codicillari et ordinare, ac illa in pios et quoscumque alios licitos usus, prout videbitur expedire, convertere, absque aliquo conscientiae scrupulo, libere et licite valeant.

Resignare et
permutare be-
neficia.

§ 20. Et demum eis et illorum singulis, beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, quae, etiam ex quibusvis concessionibus et dispensationibus apostolicis, in titulum et commendam ac ut invicem, seu aliis beneficiis ad eorum vitam unita obtinent et in posterum obtinebunt, simul vel successive, simpliciter aut pro alio vel aliis, simili vel dissimili, aut similibus vel dissimilibus, beneficio seu beneficiis, ecclesiastico vel ecclesiasticis, cum quibusvis personis secum permutare volentibus, ex causa permutationis huiusmodi, in qua tamen nulla illicita pactio sive simoniaca pravitas interveniat, in ordinariis locorum aut canonicorum metropolitanarum vel aliarum cathedralium ecclesiarum seu aliarum personarum in dignitate ecclesiastica constitutarum, ad id per eos vel procuratores suos legitimos eligendorum seu eligendarum, manibus, extra Romanam Curiam praefatam, eiusdem Apostolicae Sedis seu cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, quoties eis placuerit, resignandi, et commendis cedendi, necnon unionum huiusmodi dissolutioni consentiendi, ip-

sis ordinariis, canonicis et personis in dignitate ecclesiastica constitutis resignationes ab eisdem referendariis et aliis infrascriptis, simpliciter vel ex eadem causa et ab ipsis compermutantibus personis, ex dicta causa dumtaxat, et commendarum cessiones extra eandem curiam recipiendi et admittendi, unionesque huiusmodi dissolvendi, necnon ea, quae ipsi referendarii et alii infrascripti simpliciter resignaverint, seu quorum commendis cesserint, aut unionum dissolutioni consenserint, idoneae vel idoneis, ad id per eos seu procuratores praedictos nominandis, etiam quaecumque, quotcumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica obtinentibus et expectantibus et quae ex eadem causa secum permutantibus personis; quae vero ipsae compermutantes personae resignaverint beneficia huiusmodi, etiamsi, ut praefertur, qualificata et per eos pro tempore obtenta, ex personis ipsorum referendariorum et aliorum infrascriptorum vel quavis alia causa dispositioni apostolicae generaliter reservata, seu ex generali reservatione apostolica affecta fuerint (dummodo prioratus vel alia dignitas conventualis, aut in metropolitana vel aliis cathedralibus post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesiis huiusmodi principales, ac compermutantium personarum similem facultatem non habentium beneficia huiusmodi dispositioni apostolicae generaliter reservata seu affecta non existant), eisdem referendariis et aliis infrascriptis, per eos, quoad vixerint, iuxta tenorem dispensationum eis pro tempore concessarum, in titulum vel commendam tenenda, conferendi, et de illis etiam providendi, omniaque et singula alia in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi et exequendi, etiam si dicti referendarii beneficiorum huiusmodi possessionem per quatuor menses non ob-

tinuerint, aut illam nondum assecuti fuerint, plenam et liberam facultatem concedimus.

Referendarii
officium durat
vita durante, et
primo admissi
praeferuntur.

§ 21. Decernentes semel admissum et receptum in referendarium, hactenus et in futurum, semper referendarium existere, ac eius officium quoad vixerit durare, et privilegiis aliis referendariis concessis pro tempore gaudere, et inter illos primo quandocumque admissum ceteris, quacumque, etiam pontificali, dignitate fungentibus, in officio referendariatus huiusmodi praeferrari.

Decretum ir-
ritans.

§ 22. Sicque, pro praemissorum omnium validitate, efficacia et observatione, per quoscumque iudices et commissarios, etiam causarum Palatii huiusmodi auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter sentiendi, iudicandi et interpretandi facultate, sentiendi, iudicari, interpretari et definiri debere, necnon irritum et inane quicquid desuper per quoscumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Defensores re-
ferendariorum.

§ 23. Quocirca venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Sipontino et episcopo Nuscauo, ac dilecto filio vicario venerabilis fratris nostri archiepiscopi Mediolanensis in spiritualibus generali, tenore praesentium committimus et mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit ac quoties pro parte referendariorum et aliorum infrascriptorum praedictorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta quaecumque firmiter observari, ac per referendarios et alios infrascriptos necnon singulos alios, quos ipsae praesentes literae concernunt, illis omnibus pacifice gaudere, ac fructus, redditus et proven-

tus praedictos eisdem referendariis et aliis infrascriptis, iuxta huiusmodi nostrae concessionis de illis in absentia percipiendis continentiam et tenorem, integre ministrari. Non permittentes eos per archiepiscopos, episcopos, praelatos, ordinarios, vicarios, officiales, locatenentes, iudices et exactores praefatos ac dilectos filios ecclesiarum praedictarum capitula seu quoscumque alios, quacumque auctoritate fungentes, contra praemissa vel eorum aliquod aut praesentium tenorem quomodolibet molestari, inquietari, perturbari aut ad residendum in eisdem ecclesiis sive locis compelli. Contradictores, molestatores quoslibet et rebelles per censuras etc. Non obstantibus etc.

Declaratio cir-
ca beneficia

§ 24. Volumus autem quod incompatibilia saecularia et sub eisdem tectis consistentia, ac sacros ordines requirentia et alia saecularia necnon regularia beneficia huiusmodi, debitis propterea non fraudentur obsequiis, et animarum cura in eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur, sed in eis, quorum fructus huiusmodi ipsos referendarios et alios infrascriptos in absentia percipere contingeret, per bonos et sufficientes vicarios, quibus de ipsorum beneficiorum proventibus necessaria congrue ministrentur, et diligenter exerceatur, et inserviatur inibi laudabiliter in divinis, ac sub eisdem tectis consistentium consueta et regularia beneficiorum praedictorum antedicta onera congrue supportentur. Ac quod ipsi referendarii et alii infrascripti, infra dictum annum, duo ex tribus praebendis aut totidem dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis sub eisdem tectis consistentibus, quae maluerint, pro aliis beneficiis cum retentis canonicatibus permutare, alioquin illa duo, quae primo assecuti fuerint, ex tunc, dicto anno elapso, vacare decernimus, dimittere omnino teneantur.

Et confessio-
nale,

§ 25. Et ne, quod absit, referendarii ipsi, propter huiusmodi gratiam vel concessionem eligendi confessorem, reddantur procliviores ad illicita in posterum committenda, etiam volumus quod si a sinceritate fidei, unitate dictae Romanae Ecclesiae ac obedientia et devotione nostra vel successorum nostrorum canonice intrantium destiterint, aut ex confidentia eiusdem concessionis vel remissionis aliqua fors commiserint, concessio et remissio praedictae et, quoad illas dumtaxat, praesentes literae eis nullatenus suffragentur.

Et facultatem
celebrandi ante
diem,

§ 26. Quodque indulto celebrandi seu celebrari faciendi ante diem parce utantur, quia, cum in altaris ministerio immoletur Dominus noster Iesus Christus Dei Filius, qui candor est lucis aeternae, congruit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce.

Recitandique
horas canoni-
cas,

§ 27. Ac quod dum eosdem referendarios divinis officiis in aliquibus ecclesiis contigerit interesse, illum morem, qui in eisdem ecclesiis observabitur circa huiusmodi horas canonicas dicendas, studeant observare.

Disponendique
de bonis eccle-
siasticis.

§ 28. Neenon ut, in eorumdem ecclesiasticorum dispositione bonorum, iuxta quantitatem residui, erga ecclesias, a quibus eadem perciperint, se liberales exhibeant, prout conscientia eis dictaverit et animarum suarum saluti viderint expedire; quodque, si singulorum beneficiorum praedictorum simpliciter resignandorum seu quorum commendis dicti referendarii et alii infrascripti cesserint, aut dissolutioni unionum consenserint, fructus, redditus et proventus vigintiquatuor florenorum auri de Camera, secundum communem aestimationem, valorem annum excedant, conferentes et illi, quibus conferentur, etsi ex dicta causa resignationes huiusmodi fiant, ac suorum et eis ex eadem causa collatorum beneficiorum

huiusmodi fructus, redditus et proventus inaequales et maioris valoris fuerint, etiam si ipsa aequalitas vigintiquatuor florenorum similes, secundum aestimationem praedictam, non transcendat, similiter conferentes praedicti et illi, quibus beneficia maioris valoris huiusmodi collata fuerint, de nominibus et cognominibus personarum et beneficiorum eorumdem ac diebus factarum collationum huiusmodi gentes Camerae Apostolicae aut collectores vel subcollectores fructuum et proventuum eidem Camerae debitorum, in quibus illis pro tempore deputatos, infra unum, si citra, et tres menses, si ultra montes collationes ipsae factae fuerint, iuxta Sixti IV et Innocentii VIII praedictorum super hoc editas literas, certificare procurent, alioquin beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso.

§ 29. Verum, quia difficile foret praesentes literas ad singula, in quibus de eis fides forsani faciendae foret, loca deferre, similiter volumus et eadem auctoritate decernimus quod ipsarum transumptis, manu notarii publici subscriptis, etc.

Fides tran-
sumptorum.

Forma autem iuramenti, quod notarii, tabelliones et iudices, per dictos referendarios creandi, praestabunt, talis est.

§ 30. Ego N. ab hac hora in antea fidelis et obediens ero beato Petro et S. R. E. et D. N. D. Paulo Papae III suisque successoribus canonice intrantibus; non ero in consilio cum alio, consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, seu capiantur mala captione. Consilium vero quod mihi per se aut literas seu nuncium manifestabunt, et ad eorum damnum, scienternemini pandam. Si vero aliquid ad mei notitiam pervenire contingat, quod in periculum Romani Pontificis aut Ecclesiae Romanae vergeret seu grave damnum, illud, pro posse, impediam; et

Forma iura-
menti notario-
rum a referen-
dariis creandorum.

1 In partibus, Cherub. (R. T.).

si haec impedire non potero, procurabo bona fide id ad notitiam D. N. Papae perferre. Papatum Romanum, et regalia S. Petri ac iura ipsius ecclesiae, si qua eadem ecclesia in civitate vel terra, de qua sum oriundus, habeat, adiutor eis ero ad defendendum et recuperandum contra omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo. Contractus, in quibus exigitur consensus partium, fideliter faciam, nil addendo vel minuendo, sine voluntate partium, quod substantiam immutet. Verum in conficiendo aliquod instrumentum, unius solius partis si sit requirenda voluntas, hoc ipsum faciam. Instrumentum non conficiam de aliquo contractu, quo sciam intervenire vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, et postquam redegero, malitiose non deferam, citra voluntatem illorum, quorum est contractus; super eo conficiam publicum instrumentum, ac solito meo iusto et consueto salario. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

Moderatio privilegii circa gabellam vini.

§ 31. Volumus autem quod si ex praenominatis, qui ex aliqua causa privilegio extrahendi gratis, ut praemittitur, vinum ex Ripa et Ripetibus utuntur, indulto, vigore praesentium, eis super extractione sex vegetum vini concesso, uti non debeant neque possint.

Datum Romae apud S. Mareum, sub annulo Piscatoris, die trigesima iulii, millesimo quingentesimo quadragesimo, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 30 iulii 1540, pontif. anno vi.

XXXI.

Militibus de Calatrava et de Alcantara, ut, voto aliquo castitatis non emisso, ad instar militiae S. Iacobi de Spatha, matrimonia contrahere, atque in militiam ingredi possint, facultatem elargitur¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Romanus Pontifex, Christi in terris vicarius, praecipuum a Domino super genti Ex Regest. in Archiv. Vatic.

tes et regna obtinens principatum, circa statum, directionem et conservationem religiosarum personarum quarumlibet, praesertim sub regularibus militiis pro fidei catholicae defensione et infidelium depressione continue insudantium, diligenter intendens, illarum ritus et regularia instituta interdum immutat, moderatur et ampliat, et ut personae ipsae votivis perfruantur eventibus, meditationis suae curas diffusius interponit, prout eiusdem fidei cultorum, catholicorum regum et principum vota poscunt, et id, personarum earundem conditione ac locorum et temporum qualitate pensatis, conspiciat in Domino salubriter expedire.

§ 1. Sane carissimus in Christo filius noster Carolus, Romanorum imperator semper augustus, qui etiam Castellae et Legionis rex, ac Sancti Iacobi de Spatha sub Regula Sancti Augustini, necnon de Calatrava et de Alcantara, Cisterciensis Ordinis, militiarum in Castellae et Legionis regnis institutarum perpetuus administrator in spiritualibus et temporalibus, per Sedem Apostolicam deputatus, existit, nobis nuper exponi fecit quod si praeceptoribus, commendatoribus nuncupatis, ac militibus et fratribus dictarum de Calatrava et de Alcantara militiarum, qui, in professionis regularis earundem militiarum emissionem, per singulos eorum pro tempore facta, inter cetera, perpetuae castitatis et continentiae votum, iuxta regularia instituta et diffinitiones seu stabilimenta militiarum et Cisterciensis Ordinis huiusmodi, emittere, et ad illam perpetuo et inviolabiliter observandam specialem promissionem facere consueverunt, concederetur quod, voto aliquo super castitate non emisso, de cetero matrimonium ad instar praeceptorum, militum et fratrum dictae militiae S. Iacobi de Spatha, quam ingredi volentes, etiam postquam coniugati fuerint, et prolem legitimam susce-

Causae concedendi privilegii, de quo in sum-mario

perint, etiam coniuge superstite, in illius fratres et milites, iuxta privilegia illi a dicta Sede concessa, quae in viridi observantia fuerunt et existunt, recipiuntur et admittuntur, contrahere possent, profecto plures, etiam magni nobiles dictorum regnorum, in quibus ipsarum de Calatrava et de Alcantara militiarum praeceptoriae atque loca pro maiori parte consistunt, ad ingrediendum easdem de Calatrava et de Alcantara militias et exponendum se ac eorum facultates pro debellatione infidelium christiani nominis inimicorum facilius invitarentur; ac eisdem de Calatrava et de Alcantara militiis, etiam ad exaltationem christianae religionis, plurimum incrementi, utilitatis et commodi, necnon eorumdem praeceptorum et militum ac fratrum, qui facilius pudicitiam coniugalem, quam perpetuam continentiam servarent, salus animarum proveniret.

Caroli V super
hoc instantia.

§ 2. Quare praefatus Carolus, imperator, rex et administrator, nobis nuper exposi fecit ut, pro dictarum de Calatrava et de Alcantara militiarum conservatione, prospero statu et directione, ac christianae religionis augmento, super his opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Concessio.

§ 3. Nos igitur, qui earundem de Calatrava et de Alcantara militiarum et illarum personarum salubrem profectum et felicem successum sinceris exoptamus affectibus, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo statuimus et ordinamus quod omnes et singuli alii christifideles praesentes et futuri, quos de cetero perpetuis futuris temporibus de Calatrava et de Alcantara militias huiusmodi canonice ingredi contigerit, etiam illarum magistri, in regulari per eos, iuxta illorum instituta et stabilimenta praedicta, pro tempore emittenda professione, ad emittendum professionem voti perpetuae castitatis et con-

tinentiae huiusmodi minime teneantur, nec ad id inviti quoquo modo coartari possint; sed, illius loco, votum coniugalis castitatis, iuxta instituta et stabilimenta militiae Sancti Iacobi praefatae, emittere debeant; etiam, perinde ac si id eis per instituta et stabilimenta de Alcantara et de Calatrava militiarum huiusmodi prohibitum non esset, matrimonium contrahere, et in illo, postquam contractum fuerit, in dictis de Calatrava et de Alcantara militiis remanere; et si aliqui fideles, etiam praesentes et futuri, coniugati fuerint, etiam coniuge superstite, prout milites et fratres militiae Sancti Iacobi huiusmodi possunt et consueverunt, etiam si prius matrimonium contraxerint, aut etiam iam contractum sit, aliquam ex eisdem de Calatrava et de Alcantara militiis ingredi et professionem voti coniugalis castitatis, alias, iuxta eorum instituta et stabilimenta praedicta, emittere voluerint, etiam si ex coniuge antea suscepta prolem tunc legitimam susceperint, in fratres et milites dictarum, de Calatrava et de Alcantara militiarum alias, iuxta statuta et stabilimenta militiarum huiusmodi, recipi et admitti ac in eis continuo permanere.

§ 4. Ipsique magistri, praeceptores, milites et fratres futuri, etiam postquam matrimonium, iuxta instituta et stabilimenta militiae Sancti Iacobi de Spatha praedictae, contraxerint, ut praefertur, omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, gratiis, libertatibus, praerogativis, favoribus et indultis eis, antequam matrimonium huiusmodi contraherent, ratione illius ex de Calatrava aut de Alcantara militiis huiusmodi, quam professi fuerint, quomodolibet concessis, et quibus ante contractum matrimonium praedictum de iure vel consuetudine utebantur, potiebantur et gaudebant, ac uti, potiri et gaudere poterant, in omnibus et per omnia, perinde ac si matrimonium

It qui, secundum praesens indultum, militias de Alcantara et de Calatrava ingressi fuerint, omnibus et singulis privilegiis dictarum militiarum fruuntur

non contraxissent, uti, potiri et gaudere; omnesque et singuli, ut praemittitur, pro tempore coniugati, prout milites et fratres eiusdem militiae Sancti Iacobi, illius magistratus, praeceptorias, dignitates et officia recipere et retinere possunt et consueverunt, magistratus, praeceptorias, dignitates et officia quaecumque earumdem de Calatrava et de Aleantara militiarum alias canonicè recipere et retinere; necnon, prout etiam praeceptores ac milites et fratres dictae militiae Sancti Iacobi, iuxta eorum instituta seu stabilimenta, possunt, de quibuscumque eorum rebus et bonis mobilibus et immobilibus, cuiuscumque qualitatis et conditionis existentibus, praesentibus et futuris, ad eos iure haereditario aut alias quomodolibet spectantibus et pertinentibus, et per eos, etiam intuitu seu respectu ipsarum militiarum et praeceptoriarum, seu alias quomodolibet licite acquisitis et acquirendis, libere testari, disponere et erogare; ac ipsorum liberi et haeredes, ex legitimo matrimonio geniti, prout liberi et haeredes dictorum praeceptorum et militum ac fratrum ipsius militiae Sancti Iacobi possunt, in illis et singulis succedere perpetuo in omnibus et per omnia, iuxta statuta et stabilimenta dictae militiae Sancti Iacobi, libere et licite valeant.

Matrimonia per milites contracta valida et licita, proles autem legitima declaratur.

§ 5. Decernentes matrimonium sic per ipsos et milites ac fratres pro tempore contractum canonicum fore, et proles eiusque sexus ex illis iam forsitan susceptas et pro tempore suscipiendas legitimas fore; et nihilominus privilegia, immunitates, exemptiones, gratias, libertates, praerogativas, favores et indulta praedicta, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus, haberi volumus pro expressis, auctoritate apostolica et tenore praedictis approbamus et confirmamus; ac omnes et singulos iuris et facti defectus, si qui forsitan inter-

venerint in eisdem, supplemus; illaque perpetuae firmitatis robur obtinere et firmiter observari debere decernimus, ac ea de novo concedimus.

§ 6. Et insuper capitulis generalibus dictarum de Calatrava et de Aleantara militiarum, diffinitiones et ordinationes ac statuta huiusmodi, prout melius convenire videbitur, reformandi, emendandi et limitandi, ac in toto vel in parte commutandi, et alia rationabilia et honesta, pro iurium et privilegiorum earumdem militiarum et personarum illarum conservatione opportuna et necessaria, faciendi, edendi et ordinandi, quae, postquam emendata, reformata, limitata, edita et ordinata ac apposita fuerint, eo ipso apostolica auctoritate confirmata censeantur, plenam et liberam facultatem concedimus.

Capitulis generalibus harum militiarum data facultas novas edendi constitutiones, quae eo ipso auctoritate apostolica confirmata censeantur.

§ 7. Praeterea praefatum Carolum, imperatorem et regem ac dictarum militiarum magistrum, ac omnes et singulos praeceptores, necnon milites et fratres militiarum huiusmodi, ab omnibus et singulis excommunicationis et aliis censuris et poenis, quas, praemissa a nobis obtinere procurando, forsitan, iuxta statuta et stabilimenta praedicta, aut alias quomodolibet incurrerunt, eisdem auctoritate et tenore absolvimus, et ab eis omnem inhabilitatis et infamiae maculam sive notam, per eos propterea quomodolibet contractam, penitus et omnino abolemus.

Carolus aliosque quoscunque a qualibet nota, quam in hac concessione procuranda incurrere poterunt, absolvit.

§ 8. Nec non eisdem magistris ac omnibus et singulis praeceptoribus, militibus et fratribus pro tempore existentibus, ut statutis, ordinatione, decreto et aliis praemissis ac praesentibus literis plenarie, necnon, tam illis quam aliis earumdem de Calatrava et de Aleantara militiarum personis, ut omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, gratiis, libertatibus, praerogativis, favoribus et literis apostolicis militiae Sancti Iacobi de Spatha huiusmodi, illiusque ma-

Illae militiae privilegia omnia communicat militiae S. Iacobi de Spatha.

gistro, praeceptoribus, militibus, fratribus et aliis personis pro tempore existentibus, per quoscumque Romanos Pontifices ac forsitan per nos, sub quibuscumque tenoribus et formis, concessis et concedendis, ac si praefatis militibus de Calatrava et Alcantara specialiter et nominatim concessa forent, uti, poliri et gaudere libere et licite valeant, de speciali gratia indulgemus.

Praesentium litterarum firmitas et observantia.

§ 9. Decernentes praesentes literas de subreptionis vitio vel intentionis defectu notari non posse, sicque per quoscumque iudices, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; nec non irritum et inane, si sceus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Deputatio executorum huiusmodi litterarum.

§ 10. Quocirca dilectis filiis nostris Ioanni Sancti Ioannis ante Portam Latinam, ac Garciae Sanctae Susannae, et Petro Marozzi Sanctorum Ioannis et Pauli titulorum presbyteris cardinalibus, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties super hoc, pro parte magistrorum, praeceptorum, militum et fratrum praedictorum, desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos, quos ipsae praesentes litterae concernunt, illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque contra praesentium tenorem quomodolibet indebite molestari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ac censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio braebii saecularis.

Obstantium derogatio.

§ 11. Non obstantibus praemissis ac pie memoriae Bonifacii Papae octavi, praecessoris nostri, qua cavetur ne quis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis casibus, et in illis ultra unam diaetam a fine suae dioecesis, ad iudicium evocetur, seu ne iudices a Sede praedicta deputati extra civitatem vel dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere aut alii vel aliis vices suas committere praesumant, et de duabus diaetis in concilio generali edita, dummodo ultra tres diaetas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, et quibusvis aliis apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus: necnon de Calatrava et de Alcantara militiarum ac Cisterciensis Ordinis praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, stabilimentis, diffinitionibus, usibus et naturis: necnon quibusvis privilegiis et indultis apostolicis, illis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac eum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac consistorialiter et ex quibusvis causis, ac quavis etiam imperiali vel regia consideratione, etiam iteratis vicibus, concessis, approbatis et innovatis: quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa mentio seu quavis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso ac forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus,

contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Clausulae.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragésimo, tertio nonas augusti, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 3 augusti 1540, pontif. anno vi.

XXXII.

De appellationibus, non admittendis, non facto deposito poenae, in qua rei vel eorum fideiussores ad favorem R. Camerae Apostolicae aut eius fisci condemnantur.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Causa istius constitutionis.

Cum, sicut ex plurimorum fide dignorum relatione accepimus, nonnulli civitatum, terrarum ac locorum S. R. E. mediate vel immediate subiectorum, et praesertim provinciae nostrae Romandiolae, ad evitandum seu differendum poenarum condemnationes et solutiones, ad appellationes plerumque, etiam frivolas, recurrant; causasque appellationum huiusmodi coram diversis iudicibus ordinariis vel delegatis, etiam in Romana Curia, per diversa rescripta nobis vel signatura nostra iustitiae extorta introduci procurent, contra formam diversarum constitutionum plurimorum Romanorum Pontificum et praesertim Iulii II, Leonis X, Clementis VII, praedecessorum nostrorum, quibus, inter alia, cautum fuit quod appellationes in causis condemnationum et fiscalibus, nisi facto deposito poenae, ad quam appellans foret condemnatus, admitti non possent, sed ad

poenae huiusmodi exactionem procedi deberet, prout latius in constitutionibus huiusmodi, quarum tenores praesentibus pro sufficienter expressis haberi volumus, continetur.

Confirmatio huius Papae.

§ 1. Nos, praedecessorum nostrorum praedictorum vestigiis inhaerendo, indemnitati Camerae Apostolicae, in quantum possumus, providere cupientes, motu proprio et ex certa scientia, constitutiones praedictas et in eis contenta quaecumque tenore praesentium confirmamus et approbamus, illasque, in quantum opus sit, innovamus.

Ampliatio.

§ 2. Et nihilominus, motu, scientia et potestate similibus, de novo statuimus et ordinamus per praesentes quod nullae appellationes et provocationes in causis criminalibus seu mixtis ac fisco et Camera Apostolicam quomodolibet concernentibus, non facto deposito poenae, in qua delinquentes aut illi qui pro delinquentibus ipsis fideiussissent, vel ex contractu quoquomodo condemnandi venirent aut hactenus condemnati fuissent, recipi et admitti possint; sed appellationes et provocationes huiusmodi, tam hactenus in causis huiusmodi interpositas quam in tuturum interponendas, ac appellantes ipsos reiici debere.

§ 3. Illasque ac quaecumque rescripta et commissiones similium causarum, ad cuiusvis instantiam, per quemcumque, ad commissiones signaturae iustitiae signandas deputatum, etiam per nos et successores nostros Romanos Pontifices hactenus signatas et in futurum signandas, non facto dicto deposito, nullius fore et esse roboris vel momenti; sed illis non obstantibus, ad ulteriora in causis ipsis, usque ad poenarum dictarum effectualem exactionem, procedi debere, prout procedi mandamus per praesentes.

Annulatio commissionum signaturae absque clausula facto deposito.

§ 4. Et insuper, nullae commissiones, fisco et Camera Apostolicam quomo-

Vel fisco aut thesaurar. provinciae citato.

dolibet concernentes, per quemcumque, a nobis et Sede Apostolica ad commissiones in signatura iustitiae signandas, ut praefertur, deputatum, nec etiam per nos et successores nostros praedictos signari possint, nisi fisci et Camerae praefatae procuratore et thesaurario provinciae, de cuius etiam interesse ageretur, si in Romana Curia praesens fuerit, citatis; et aliter signatae nullius sint roboris vel momenti.

Clausula sublata.

§ 5. Et ita per quoscumque iudices, etiam Sedis Apostolicae ac de latere legatos, vicelegatos, praesidentes, gubernatores et quosvis alios, iudicari et definiri debere, sublata eis et eorum cuilibet aliter indicandi et definiendi facultate; irritumque et inane quicquid contra praesentium tenorem contigerit attentari.

Executorum huius constitutionis deputatio.

§ 6. Mandantes dilectis filiis camerario, thesaurario praesidentibusque et clericis Camerae Apostolicae quatenus praemissa, tam in dicta provincia quam aliis civitatibus, terris, locis S. R. E. mediate vel immediate subiectis, ac alma Urbe nostra, inviolabiliter observari mandent et faciant. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras ecclesiasticas et alias, etiam pecuniarias et privatorias, poenas, de quibus eis videbitur, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contrarium derogatio.

§ 7. Non obstantibus omnibus et singulis supradictis, privilegiis quoque et indultis, constitutionibus et ordinationibus apostolicis, etiam rescriptis, commissionibus, etiam manu nostra, contra praemissorum tenorem, signatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Transumptorum fides.

§ 8. Volumus autem quod praesentium copiis, manu alicuius notarii etc.

Datum in nostra civitate Urbeveta, sub annulo Piscatoris, die decimatercia septembris, millesimo quingentesimo quadragessim, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 13 septembris 1540, pont. an. vi.

XXXIII.

Approbatio instituti et Religionis Clericorum Regularium Societatis Iesu.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Regimini militantis Ecclesiae, meritis licet imparibus, disponente Domino, praesidentes, et animarum salutem, prout ex debito pastoralis officii tenemur, sollicitis studiis exquirentes, fideles quoslibet, qui vota sua in id exponunt, apostolici favoris gratia confovemus, aliasque desuper disponimus, prout, temporum et locorum qualitate pensata, id in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Nuper siquidem accepimus quod dilecti filii Ignatius de Loyola et Petrus Faber ac Iacobus Laynez, necnon Claudius Iayus et Paschasius Broet ac Franciscus Xavier, necnon Alphonsus Salmeron et Simon Rodericus ac Ioannes Coduri et Nicolaus de Bobadilla, presbyteri Pampilonensis, Gebennensis, Seguntinae, Toletanensis, Visensis, Ebredunensis et Palentinae civitatum et dioecesium respective, in artibus magistri in Universitate Parisiensi graduati, et in theologicis studiis per plures annos exercitati, Spiritu Sancto (ut pie creditur) afflati, iam dudum, e diversis mundi regionibus descendentes, in unum conveniunt, et socii effecti, abdicatis huius saeculi illecebris, eorum vitam perpetuo Domini nostri Iesu Christi atque nostro et aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum servitio dedicarunt, et iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini se exercuerunt, verbum Dei, praevia sufficienti licentia, publice praedicando, fideles privatim ad bene beateque vivendum exhortando, et ad pias meditationes excitando, hospitalibus inserviando, pueros et personas rudes ea, quae ad christianam hominis institutionem sunt necessaria, docendo, et demum omnia caritatis

Ignatius de Loyola et alii hie nominati in unum conveniunt, et Dei ac Romani Pontificis servitio se dicarunt pia opera hie expressa facien.

officia et quae ad animarum consolationem faciunt, ubique terrarum, ubi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo.

Et cum Romam venissent et certam vivendi Regulam instituiss., multi eorum vitae institutum laudant et secuti sunt.

§ 2. Cumque ad hanc almam Urbem se contulerint, et in caritatis vinculo persistentes, ad perficiendam et conservandam eorum societatis in Christo unionem, quamdam vivendi formulam, iuxta ea, quae ad propositum sibi finem conducere usu didicerunt, evangelicis consiliis et canonicis patrum sanctionibus conformem, ediderint, factum est ut ipsorum sociorum vitae institutum, sub dicta formula comprehensum, non solum a multis probis viris et Deum zelantibus laudetur, verum etiam a quibusdam ita approbetur, ut illud etiam sequi velint.

Cuius instituti Regula hic inscribitur,

§ 3. Formulae autem praedictae tenor sequitur et est talis :

Quae intendere debeat Societatem ingrediens.

§ 4. Quicumque in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, et soli Domino atque Romano Pontifici, eius in terris vicario, servire, post solemne perpetuae castitatis votum, proponat sibi in animo se partem esse Societatis ad hoc potissimum institutae ut ad profectum animarum in vita et doctrina christiana, ad fidei propagationem per publicas praedicationes et verbi Dei ministerium, spiritualia exercitia et caritatis opera, et nominatim per puerorum ac rudium in christianismo institutionem, ac christifidelium in confessionibus audiendis spiritualem consolationem, praecipue intendat; curetque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem, quae via quaedam est ad Illum, semper ante oculos habere, et finem hunc sibi a Deo propositum totis viribus assequi. Unusquisque tamen, secundum gratiam sibi a Spiritu Sancto subministratam et vocationis suae proprium gradum, ne quis forte zelo utatur, sed non secundum scientiam; cuius proprii cuiusque gradus iudicium et officiorum discretio ac distri-

butio tota sit in manu praepositi seu praelati per nos eligendi, ut congruus ordo servetur, in omni bene instituta communitate necessarius.

Praepositi munus.

§ 5. Qui quidem praepositus, de consilio consociorum, constitutiones, ad consecutionem huius propositi nobis finis conducentes, in consilio condendi auctoritatem habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente. Consilium vero intelligatur esse, in rebus quidem gravioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quae a praeposito commode convocari poterit; in levioribus autem et temporaneis, omnes illi, quos in loco, ubi praepositus noster residebit, praesentes esse contigerit; iubendi autem ius, totum penes praepositum erit.

Obedientia erga Romanum Pontificem.

§ 6. Sciant omnes socii, et non solum in primis professionis suae foribus, sed quoad vixerint quotidie animo volvant societatem hanc universam et singulos, sub sanctissimi domini nostri Papae et aliorum Romanorum Pontificum successorum eius fidei obedientia, Deo militare; et quamvis Evangelio doceamur, et fide orthodoxa cognoscamus ac firmiter profiteamur omnes christifideles Romano Pontifici, tamquam capiti ac Iesu Christi vicario, subesse, ad maiorem tamen nostrae Societatis humilitatem ac perfectam uniuscuiusque mortificationem et voluntatum nostrarum abnegationem, summopere conducere iudicavimus, singulos nos, ultra illud commune vinculum, speciali voto adstringi, ita ut quicquid modernus et alii Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum et fidei propagationem pertinens, et ad quascumque provincias nos mittere voluerit, sine ulla tergiversatione aut excusatione, illico, quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, sive miserit nos ad Turcas sive ad quoscumque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes, sive ad quos-

cumque haereticos seu schismaticos seu etiam ad quosvis fideles. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt et antequam huic oneri humeros supponant, diu multumque meditentur an tantum pecuniae spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc, iuxta consilium dominicum, possint consummare; hoc est an Spiritus Sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiae polliceatur ut huius vocationis pondus, Illo adiuvante, se laturos sperent; et postquam, Domino inspirante, huic Iesu Christi militiae nomen dederint, die noctuque succincti lumbos et ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt.

§ 7. Ne qua autem possit esse inter nos missionum ac provinciarum huiuscemodi aut ambitio vel detractio, profiteantur singuli se numquam, directe aut indirecte, de huiusmodi missionibus quicquam cum Romano Pontifice curaturos, sed omnem hanc curam Deo et ipsi Pontifici, tamquam eius vicario, et Societatis praeposito dimissuros. Qui praepositus, sicut ceteri, etiam profiteatur se nihil de suimet ipsius missione in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum.

§ 8. Voveant singuli se in omnibus, quae ad Regulae huius nostrae observationem faciunt, obediens fore Societatis praeposito.

§ 9. Ille autem iubeat ea, quae ad constructionem propositi sibi a Deo et a Societate finis cognoverit esse opportuna. In praelatione autem sua, benignitatis ac mansuetudinis caritatisque Christi, Petri Paulique formulae semper sit memor, et tam ipse quam consilium ad normam hanc assidue spectent. Et nominatim commendatam habeant institutionem puerorum ac rudium in christiana doctrina decem praeceptorum, atque aliorum similium rudimentorum, quaecumque secundum circumstantias personarum, lo-

Bull. Rom. Vol. VI.

corum ac temporum illis congrua videbuntur. Est enim maxime necessarium, circa providentiam huius rei, diligenter praepositum et consilium invigilare, cum et in proximis aedificium fidei sine fundamento non possit consurgere, et in nostris periculum sit ne, ut quisque erit doctior, ita provinciam hanc, tamquam primo aspectu minus speciosam, forsitan detrectare conetur, cum tamen revera nulla sit fructuosior vel proximis ad aedificationem, vel nostris ad caritatis et humilitatis simul officia exercenda. Subditi vero, tum propter ¹ numquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium, praeposito in omnibus ad institutum Societatis pertinentibus parere semper teneantur, et in illo Christum veluti praesentem agnoscant et quantum decet venerentur.

§ 10. Cum autem experti fuerimus iucundiores, puriores et ad proximi aedificationem aptiores esse vitam ab omni avaritiae contagione quam remotissimam, et evangelicae paupertati quam simillimam; cumque sciamus Dominum nostrum Iesum Christum servis suis regnum Dei solum inquirentibus necessaria ad victum et vestitum esse subministraturum, voveant singuli et universi perpetuam paupertatem, declarantes quod non solum privatim, sed neque etiam communiter, possint, pro societatis sustentatione aut usu, ad bona aliqua stabilia aut ad proventus seu introitus aliquos, ius aliquod civile acquirere, sed sint contenti usu tantum rerum sibi donatarum, ad necessaria sibi comparanda recipere.

§ 11. Possint tamen habere in Universitatibus collegium seu collegia habentia redditus, census seu possessiones, usibus et necessariis ² studentium applicandas, retenta penes praepositum et Societatem omnimoda gubernatione seu superintendencia super dicta collegia et praedictos studentes, quoad gubernatoris seu gu-

¹ *Ingentes Ordinis utilitates, tum hic addunt P. Matth. et Inst. Soc. Ies. Pragae (1757) (n. r.).*

² *Usibus et necessitatibus, Inst. S. I. (n. r.).*

Paupertatis votum,

Non tamen quoad collegia.

Missiones non procurandae nec vitandae.

Praepositi auctoritas.

bernatorum ac studentium electionem ac eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum circa studentium instructionem, aedificationem ac correctionem, victus vestitusque eis ministrandi modum atque aliam omnimodam gubernationem, regimen ac curam. Sic tamen ut neque studentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios usus convertere possit, sed studentium necessitati subvenire. Qui quidem, post cognitum in spiritu et literis eorum profectum, et post sufficientem probationem, in Societatem nostram admitti possint.

Officium privatim recitandum.

§ 12. Socii omnes quicumque in sacris fuerint, quamvis beneficia ecclesiastica aut eorum redditus non habeant, teneantur tamen singuli, privatim ac particulariter et non communiter, ad dicendum officium secundum Ecclesiae ritum.

Finis dictae Regulæ.

§ 13. Haec sunt quae, sub praefati domini nostri Pauli et Sedis Apostolicae beneplacito, de nostra professione typo quodam explicare potuimus; quod nunc fecimus ut summam scriptione hac informaremus tum illos qui nos de nostro vitae instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores umquam habebimus huius vitae; quam cum multas magnasque habere annexas difficultates fuerimus experti, opportunum iudicavimus etiam statuere ut quis in hac Societate recipiatur, nisi diu ac diligentissime fuerit probatus. Cumque prudens in Christo et vel doctrina seu vitae christianae puritate apparuerit conspicuus, tunc demum admittatur ad Iesu Christi militiam, qui tenuibus coeplis nostris favere dignetur, ad gloriam Dei Patris, cui soli sit semper decus et honor in saecula. Amen.

Papae confirmatio.

§ 14. Cum autem nil in praemissis reperiatur quod pium non sit aut sanctum, nos (ut iidem socii, qui nobis super hoc

1 Ordinationes addit P. Matt. (n. r.).

humillime supplicari fecerunt, in eorum pio vivendi proposito eo promptiores existant, quo se maiori Sedis Apostolicae gratia complecti cognoverint, et praenissa per nos approbari viderint) praemissa omnia et singula, tamquam ad spirituales profectum eorundem sociorum et reliqui christiani gregis opportuna, apostolica auctoritate, tenore praesentium, ex certa scientia approbamus, confirmamus et benedicimus, ac perpetuae firmitatis munimine roboramus; ipsosque socios sub nostra et huius sanctae Sedis Apostolicae protectione suscipimus, eis nihilominus concedentes quod particulares inter eos constitutiones, quas ad Societatis huiusmodi finem et Iesu Christi Domini nostri gloriam ac proximi utilitatem conformes esse iudicaverint, condere libere et licite valeant.

Clansulae derogatoriae.

§ 15. Non obstantibus generalis concilii et felicis recordationis Gregorii Papae X, praedecessoris nostri, ac quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque.

§ 16. Volumus autem quod in Societate huiusmodi usque ad numerum sexaginta personarum, formulam vivendi huiusmodi profiteri cupientium, et non ultra, admitti et Societati praefatae aggregari dumtaxat valeant.

Numerus sociorum.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo, v kalendas octobris, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 27 sept. 1540, pontif. anno vi.

XXXIV.

Approbatio confraternitatis nuper in Urbe institutae, ad pauperes orphanos pie educandos bonisque artibus instruendos, eiusque erectio in archiconfrater-

nitatem, cum privilegiorum largitione, iurisdictioneque S. R. E. cardinalis eius protectoris ad eiusdem lites et causas cognoscendas.

**Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Proœmium.

Altitudo divinae providentiae, nullis praescripta limitibus nullisque terminis comprehensa, coelestia pariter et terrestria inscrutabili ratione disponit, et mortalium mentes ad ea caritatis opera exercendum frequenter excitat, per quae ipsi Deo acceptiores reddantur, et pauperum aliarumque miserabilium personarum, praesertim puerorum et puellarum parentibus orbatorum, per Urbem hinc inde vagantium, quos fames cruciat, et rerum omnium egestas consumit, necessitatibus succurratur, desiderataque plurimum salus proveniat animarum. Unde nos, quibus, meritis licet imparibus, universalis Ecclesiae regimen eadem est providentia creditum, iis, quae propterea facta fuisse comperimus, ut firma perpetuo et illibata permaneant, apostolici muniminis libenter adiicimus firmitatem, et singulorum fidelium, praesertim curialium nostrorum, vota, quae ad id pertinere noscuntur, pii patris affectione prosequimur, et, ut optatos sortiantur effectus, opem et operam, quantum cum Deo possumus, impendimus efficaees, et fideles ipsos ad opportuna iis suffragia exhibendum quibusdam quasi allectivis muneribus, indulgentiis videlicet et remissionibus, invitamus ut per temporalia bona, quae erogaverint, praemia consequantur salutis aeternae.

Confraternitas
ad colligendum,
pieque educan-
dum orphanos in
Urbe a curia-
libus instituta
fuit.

§ 1. Dudum, sicut nobis innotuit, nonnulli probatae vitae curiales, caritate, omnium suprema virtute, circa pueros et puellas orphanos pauperesque et miserabiles personas, pudendas et infirmas, quas Redemptor noster potissime commendavit, moti, pie attendentes quod in Romana

Curia, quae maxime forensium et ignotorum numero frequentatur, quamplures pueri pauperes parentibus orbati, elaritate ingenii praediti ac dociles et idonei reperiabantur ut de magno illorum, tam in sacrae paginae quam utriusque iuris et aliis scientiis ac diversis exercitiis, profectu, si eis ad onera et impensas, ratione studiorum et exercitiorum huiusmodi incumbencia, supportanda sufficerent, spes certa verisimiliter conciperetur: cupientesque praemissis et aliis in dicta Curia necessitatibus et caritatis operibus providere, ac quod provisio huiusmodi perpetuo duraret atque vigeret, convocatis ad id quampluribus aliis curialibus et civibus Romanis, societatem inter se inierunt, et quamplures parentibus orbatos ac egenos pueros et puellas, hinc inde per Urbem dispersas, ac ostiatim victum quaerentes, in unum, in certo ad id deputato loco, convenerunt, et eorum expensis ac aliis christifidelium piis eleemosynis eisdem pueris, ut a malo retraherentur bonisque moribus imbuerentur et virtutibus ornarentur, de providis gubernatoribus et ministris¹ ac victu, vestitu et aliis necessariis providere curarunt. Necnon confraternitatem, in qua vigintiquatuor et ultra, quorum aliqui S. R. E. cardinales et episcopi ac alii praelati, aliqui eiusdem Curiae officiales et aliqui curiales, etiam cives Romani, existunt, instituerunt.

§ 2. Nos igitur, gratias Deo agentes quod nostro tempore a dictis curialibus tanta necessaria caritatis opera in ipsa urbe coeperint exerceri, cupientes ut ea perpetuo frequententur, et illis confratres huiusmodi animo hilari insistant, confratres praedictos eorumque singulos quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effe-

Quae ab isto
Pontifice ap-
probatur,

¹ Magistris loco ministris legit Cherub. (R. T.).

etum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes; necnon fructuum, reddituum et proventuum dictae confraternitatis verum annum valorem praesentibus pro expressis habentes, ipsorum confratrum supplicationibus in hac parte inclinati, institutionem confraternitatis huiusmodi ac quaecumque statuta et ordinationes per eosdem confratres edita, auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa nostra scientia approbamus et confirmamus, suppletes omnes et singulos iuris et facti defectus, si qui forsán inter venerint in eisdem.

§ 3. Ipsamque confraternitatem, sub Beatae Mariae Visitationis Orphanorum seu alia, de qua eisdem confratribus videbitur, invocatione, pro tot confratribus seu utriusque sexus personis, quot eam ingredi voluerint, de novo erigimus et instituimus.

§ 4. Illamque in archiconfraternitatem caputque omnium aliarum confraternitatum ac hospitalium, et aliorum quorumlibet locorum eorundem orphanorum puerorum et puellarum ubilibet institutarum et instituendarum confraternitatum, ac erectorum et erigendorum hospitalium ac locorum puerorum et puellarum huiusmodi, auctoritate et tenore ac scientia praedictis ¹, immediate subiicimus, et facimus membra ab archiconfraternitate huiusmodi dependentia. Ita quod confraternitates et hospitalia ac loca illis subiecta et ab eis dependentia huiusmodi ipsam confraternitatem uti eorum superiorem in aliquo saltem reverentiali obedientia singulis annis recognoscere teneantur.

§ 5. Necnon archiconfraternitatis confratribus, ecclesiae, hospitalibus, domibus et monasteriis praedictis, illorumque administratoribus, gubernatoribus, rectoribus, oeconomis, familiaribus, ministris, pueris et puellis ac aliis personis in eis

pro tempore existentibus, seu aliquam curam de archiconfraternitate, confratribus, ecclesia, hospitalibus, domibus et monasteriis ac illorum fabrica habentibus, necnon personis inibi pro tempore decedentibus seu de bonis suis pro dictis operibus aliquid relinquentibus, quod omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, indulgentiis, etiam plenariis, et peccatorum remissionibus ac aliis gratiis spiritualibus et temporalibus, Imagini Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum, ac Caritatis, archihospitali Sancti Iacobi, et hospitali Sancti Spiritus in Saxia, ac Corporis Christi, et Sacramenti, ac Campi Sancti et aliis confratribus confraternitatum de dicta urbe, necnon eisdem Imagini, et archihospitali Sancti Iacobi, et hospitali Sancti Spiritus, ac Campo Sancto, necnon fabricae basilicae Principis Apostolorum de eadem urbe, illiusque deputatis, eorumque, necnon Beatae Mariae de Populo, et Consolationis, ac Sancti Ioannis Florentinorum aliisque eiusdem urbis ecclesiis, ac illa et illas visitantibus vel eis benefacientibus, eorumque administratoribus, guardianis, rectoribus, familiaribus, oeconomis, gubernatoribus et aliis personis similem curam in eis sumentibus, ac pauperibus et infirmis eorum, etiam per nos et quoscumque Romanos Pontifices praedecessores et successores nostros ac Sedem eandem concessis et concedendis, et quibus illi, illae et illa utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, archiconfraternitas Beatae Mariae Visitationis Orphanorum illiusque confratres, ecclesia, hospitalis, domus et monasteria, administratores, rectores, servitores, familiares, ministri, oekonomi et gubernatores huiusmodi, aliaeque personae similem curam inibi sumentes ac illa visitantes vel eis benefacientes, ex nunc in perpetuum

¹ Deest forte erigimus ac ei immediate etc. (R. T.).

Privilegia et indulgentiae aliorum locorum piorum Urbis, dictae archiconfraternit. eiusque personis conceduntur.

utantur, potiantur et gaudeant, ac uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si eisdem archiconfraternitati Beatae Mariae Visitationis Orphanorum confratribus, ecclesiae, hospitalibus, gubernatoribus et aliis personis, ac illa visitantibus et benefacientibus pro tempore, specialiter et expresse concessa fuissent ac in futurum concederentur.

Celebrantibus in eius ecclesia alia datur indulgentia.

§ 6. Neenon quibusvis presbyteris, tam religiosis quam saecularibus, qui in ipsa ecclesia quocumque anni tempore celebraverint, et pro animabus christifidelium, qui in caritate Dei decesserint, ac pro quibus iidem presbyteri ibi celebraverint aut celebrari fecerint ac oraverint, easdem indulgentias et peccatorum remissiones, quae celebrantibus pro defunctis in cappella Scala Coeli nuncupata, monasterii Trium Fontium extra muros eiusdem urbis, aut in cappella in Praesepe Domini, sita in ecclesia eiusdem Beatae Mariae Maioris de dicta urbe, et animabus, pro quibus ibi celebratur et oratur, concedimus et indulgemus ¹, gratias, privilegia, indulta, exemptiones, immunitates, libertates et alias concessionibus ac remissiones, ad illos, illas et illa extendimus et prorogamus ac ampliamus. Et quod administratores, rectores, servitores, familiares, ministri, oeconomi et gubernatores huiusmodi, indulgentias, privilegia, indulta, exemptiones, immunitates, libertates et alias concessionibus ac remissiones huiusmodi, ac dies et festa, in quibus et causas propter quas illas consequi debeant, ad eorum beneplacitum publicari facere.

Eleemosynas recipiendi et quaerendi facultas conceditur;

§ 7. Neenon eleemosynas ecclesiae, hospitalibus, domibus et monasteriis erigendis ac pueris et puellis praefatis concedendas, recipere, et ad illas recipiendas et quaerendas, ac indulgentias huiusmodi publicandas per dictam urbem seu alibi quaestores seu quoscumque alias perso-

¹ Cherub. addit *ipsasque indulgentias* (R. T.).

nas, dioecesani loci aut cuiusvis alterius licentia desuper minime requisita, deputare et mittere.

§ 8. Neenon quaecumque statuta et ordinationes licita et honesta, tam circa regimen et tranquillum statum ecclesiae, hospitalium, domorum et monasteriorum praedictorum divinarumque celebrationem, quam numerum, qualitates ac aetatem puerorum et puellarum, cappellanorum et confratrum ac ministrorum, rectorum, oeconomi, gubernatorum et familiarium praedictorum, illorumque personas ac ornamenta et bona mobilia et immobilia illorum, eorumque administrationem et alia praemissa concernentia, condere, alterare, mutare ac de novo edere et per eos hactenus facta reformare, quae, postquam condita, alterata et mutata ac edita et reformata fuerint, eo ipso dicta apostolica auctoritate confirmata sint et esse censeantur; ac quascumque poenas in contravenientes apponere.

Statutaque condendi pro regimine opportuna;

§ 9. Quodque pro tempore existentes archiconfraternitatis Beatae Mariae Visitationis Orphanorum huiusmodi confratres, administratores, rectores, servitores, familiares, ministri, oeconomi et gubernatores praefati ac quilibet minister seu officialis aut persona ecclesiae, hospitalium, domorum et monasteriorum erigendorum huiusmodi, ipsique pueri et puellae quemcumque presbyterum saecularem vel cuiusvis Ordinum regularem in suum possint eligere confessorem, qui eos et eorum quemlibet a quibusvis casibus, etiam quantumcumque gravibus, ac etiam in forma quinterni Cancellariae Apostolicae et dictis literis expressis, absolvere; ac confessionale et altare portatile, iuxta formam et literas praedictas, habere valeant, licentiam et facultatem concedimus et indulgemus.

Confessorem quoque eligendi;

§ 10. Et ut confratres archiconfraternitatis Beatae Mariae Visitationis Orphano-

Protectorem-
que et iudicem
causarum archiconfraterni-
tatis eligendi;

rum huiusmodi ab indebitis molestiis releventur, unum ex S. R. E. cardinalibus, quem ipsi confratres ad id duxerint nominandum seu eligendum, in eorum protectorem ac iudicem ordinarium perpetuum, coram quo seu ab eo deputando quacvis, tam civiles et criminales ac mixtae, causae posthac contra confraternitatem illiusque administratores, rectores, confratres, servitores, familiares, ministros, oeconomos, gubernatores, cappellanos, officiales ac pueros et puellas ac personas praefatas, super bonis et rebus, cuiuscumque qualitatis existentibus, ad eas pertinentibus, motae et pro tempore movendae, iuxta ordinariam iurisdictionem seu facultatem Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori attributam, cum omnibus et singulis eorum dependentibus, annexis et connexis ac incidentibus, cognoscere et sine debito terminare debeant, constituimus et deputamus.

Qui summarie
etc. eas cognoscat;

§ 11. Ipsique pro tempore protectori, per se vel alium seu alios quoscumque, quorum intererit aut interesse poterit, tam in dicta Curia quam extra eam, per edictum publicum, constituto sibi summarie de non tuto accessu, ac quibusvis etiam eiusdem Curiae iudicibus et personis quibusvis et quoties opus fuerit, sub sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis, de quibus eidem protectori videbitur, inhibendi; ac, in eventum non paritionis, ad declarationem incursus censurarum et poenarum huiusmodi, illarumque aggravationem ac alias, iuxta stylum et morem dicti auditoris in similibus servari solitum, procedendi; ac sententias executioni debitae demandandi seu demandari faciendi; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compescendi; ac etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilium

brachii saecularis invocandi; omniaque et singula alia in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi et exequendi plenam et liberam licentiam et facultatem etiam concedimus.

§ 12. Necnon quod qui administratores, gubernatores, rectores, oeconomos, servitores, familiares, ministri et confratres archiconfraternitatis Beatae Mariae Visitationis Orphanorum huiusmodi, illiusque ac dictae ecclesiae cappellani seu officiales officia sua actu exercentes extiterint, durante eorum officio, a quorumcumque ordinariarum locorum eorumque vicariorum et officialium iurisdictione, correctione, visitatione et potestate penitus et omnino exempti et soli eidem protectori pro tempore existenti seu Sedi praedictae subiecti existant, eorumque correctioni et punitioni subiaceant, statuimus et ordinamus.

Personasque
dictae archiconfraternitatis et
officiales ab aliorum iurisdictione exemptos corrigat.

§ 13. Quodque praemissa omnia et singula de subreptionis, obreptionis et nullitatis vitio seu intentionis defectu, etiam ex eo quod ea, quae super praemissis gesta fuerunt et emanarunt, plenarie expressa seu prout existunt narrata minime fuerunt, seu quovis alio praetextu, occasione vel causa, notari vel impugnari aut in aliquo annullari vel alterari non possint, neque notata seu impugnata, annullata aut alterata censeantur, sed valida et efficacia existant, ac si exprimenda de necessitate de verbo ad verbum inserta fuissent. Quodque praesentes literae sub quibusvis revocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, restitutionibus, repositionibus et exceptionibus similium literarum, gratiarum et indulgentiarum, etiam per nos et successores nostros Romanos Pontifices ac Sedem praedictam vel eius legatos, ac etiam per regulas Cancellariae Apostolicae pro tempore factas, ac in favorem fabricae basilicae Principis Apostolorum de Urbe et

Clausula praeservativa.

expeditionis contra infideles nullatenus comprehendantur, sed semper ab illis penitus et omnino excepta sint, et esse censeantur; ac eisdem praesentibus per quaecumque literas, etiam quasvis clausulas generales et speciales, etiam derogatorias, efficaciores et insolitas, ac etiam irritantia decreta, sub quacumque verborum expressione, in se continentes, nullatenus derogari possit, nec derogatum esse censeatur, nisi tenor illarum de verbo ad verbum, nihil omisso, insertus, et huiusmodi derogationes consistorialiter factae, etiam per trinas distinctas literas eundem tenorem continentes, tribus similibus distinctis vicibus, administratoribus, gubernatoribus, rectoribus et oeconomis praedictis legitime intimatae et insinuatae fuerint, eorumque ad id expressus accedat assensus, et aliter factae derogationes uemini suffragentur.

Clausulae sub-
atae.

§ 14. Sicque per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, indices et personas, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet aliter indicandi et interpretandi facultate et auctoritate, indicari et definiri debere; irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari decernimus.

Indulgentia vi-
sitantium ec-
clesiam.

§ 15. Et nihilominus, de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi, universis et singulis utriusque sexus christifidelibus vere poenitentibus et confessis seu confitendi propositum habentibus, qui in Visitatione eiusdem Beatae Mariae, seu alio per eosdem administratores, gubernatores, rectores et oeconomos ad id nominando, a primis vesperis usque ad occasum solis sequentis diei, parochialem ecclesiam praedictam devote visitaverint, ac pro praemissis operibus manus adiutrices, iuxta eorum arbitrium, porrexerint,

plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam ac iubilacum et remissionem misericorditer in Domino elargimur.

Deputatio ec-
secutorum.

§ 16. Quocirca Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori et dietae urbis gubernatori ac vicario nostro in dicta urbe in spiritualibus pro tempore existentibus, necnon universis et singulis venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis¹ ac dilectis filiis abbatibus aliisque in dignitate ecclesiastica constitutis personis, nec non metropolitanarum et cathedralium ecclesiarum canonicis, ac dictorum archiepiscoporum et episcoporum officialibus ac vicariis in spiritualibus generalibus ubilibet constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut aliquis eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte protectoris, administratorum, gubernatorum, rectorum, oeconomorum, servitorum, familiarium, ministrorum, puerorum et puellarum ac personarum et officialium praedictorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praemissa omnia et singula firmiter observari, ipsosque protectorem, administratores, gubernatores, rectores, oeconomos, servitores, familiares, ministros, pueros et puellas ac personas et officiales illis perpetuo pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper per confraternitatem presbyterorum huiusmodi seu dictos presbyteros aut quoscumque alios, quavis auctoritate fungentes, quomodolibet indebite molestari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias, eorum arbitrio moderandas, ac alia iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super iis habendis servatis processibus,

¹ Cherub. adiungit *episcopis* (R. T.).

censuras et poenas ipsas iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc auxilio brachii saecularis huiusmodi.

§ 17. Non obstantibus priori voluntate nostra ac aliis praemissis, ac Lateranensis concilii novissime celebrati etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo primo, septimo idus februarii, pontificatus nostri anno vi ¹.

Dat. die 7 februarii 1541, pontif. anno vii.

XXXV.

Excommunicationes S. Eleutherii nuncupatas de cetero concedi vel publicari prohibet, et concessas annullat.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Licet nuper in consistorio nostro secreto, de fratrum nostrorum consilio, ad evitanda scandala et abusus, quae ex concessione et publicatione certarum excommunicationum S. Eleutherii nuncupatarum in diversis mundi partibus exoriebantur, huiusmodi excommunicationes deinceps minime fieri et publicari omnino decreverimus: ac propterea dilectus frater noster Bartholomaeus, presbyter cardinalis Guidicionus, cui, ratione ecclesiae Aprutinae, cui praesse dignoscitur, huiusmodi excommunicationes concedendi ² competere asserebatur, ab illarum concessione, ut decebat, abstinuerit et abstinere de praesenti; nihilominus (non sine animi nostri displicentia) accepimus quod dilectus filius Pompeius Benenatus de Piccolhominibus, praepositus S. Eleutherii, sub praetextu quod facultas dictas excommunicationes concedendi, ratione praepositurae huiusmodi, sibi competat, illas passim, ubique locorum et forsitan in alma

¹ legendum anno vii (R. T.). ² Cherub. addit ius (R. T.).

Urbe concedere, imprimere et publicare, licet forsitan monitus, non desistit.

§ 1. Nos, decretum in consistorio nostro matura deliberatione factum omnino effectum sortiri et ab omnibus inviolabiliter observari volentes, ac omnes et singulas excommunicationes huiusmodi hactenus concessas et publicatas, aut in futurum contra praesentium tenorem, quod absit, forsitan concedendas et publicandas, nullas et nullius roboris et momenti existere, nec aliquos illis ligari seu quomodolibet irretiri, et illis nullam fidem adhiberi debere decernentes.

§ 2. Ac tam praefato Pompeio et eius successoribus praepositis S. Eleutherii huiusmodi, quam aliis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae ac privationis omnium et singulorum beneficiorum et decem millium ducatorum auri Camerae Apostolicae applicandorum poenis, ne deinceps similes excommunicationes S. Eleutherii concedere vel publicare aut publicari, aut imprimere vel imprimi facere, seu illis quomodolibet uti audeant seu praesumant districtius inhibentes.

§ 3. Dilecto quoque filio Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori committimus et mandamus quatenus decretum ac inhibitionem nostram huiusmodi ubique locorum publicet et publicari, ac sub praedictis et aliis, eius arbitrio applicandis et moderandis, poenis, tam a praefato Pompeio et successoribus quam aliis quibuscumque observari mandet et faciat cum effectum, cum potestate, si opus fuerit, tam Pompeium praefatum et successores, quam alios quoscumque, quacumque dignitate, etiam episcopali vel maiori aut mundana vel alia dignitate fungentes, sub poenis praedictis, etiam ad personaliter comparendum coram eo, si sibi videbitur, aut alias etiam per edictum citandi; ac contravenientes et rebelles, ut praefertur, mulctandi, corrigendi et puniendi, aliaque

Prohibitio expediendi, concedendi vel publicandi excommunicationes S. Eleutherii.

Contravenientium poenae.

Executores istius constitutionis.

faciendi, gerendi et exereendi in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna.

§ 4. Non obstantibus quacumque litis Clausulae derogatoriae. dependentia, super facultate huiusmodi excommunicationes concedendi, in Romana Curia, coram praefato aut aliis quibuscumque auditoribus seu iudicibus, inter praefatos cardinalem et praepositum, aut alios quoscumque, necnon constitutionibus ¹ per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et nos ipsos forsitan emanatis, roboratis et innovatis, cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriis derogatoriis, quibus specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 5. Volumus insuper, motu et scientia Sola signatura sufficit. similibus, quod praesentis nostri motus proprii sola signatura sufficiat et in iudicio et extra fidem faciat, regula contraria non obstante.

Placet, et ita motu proprio mandamus. A.

XXXVI.

De impetrationibus beneficiorum tamquam certo modo vacantium.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus divina providentia Papa tertius.

Pontifex iste per aliam constitutionem decrevit impetrationes beneficiorum defuncti obtentas illo vivente et ceteras nullas esse; Qui in crastino assumptionis suae ad summi apostolatus apicem, cupiens eorum fraudibus obviare, qui viventium beneficia, illorum praesertim, quibus, aut propter senium aut propter infirmitatem, imminabat vitae periculum, impetrabant, ut, illis decedentibus, tamquam collitigantes in illorum iuribus facilius subrogarentur, per quamdam eius constitutionem, inter alia, voluit ut deinceps nullus, in iure, vel ad ius, in beneficio defuncti, quod illo vivente in casibus praemissis vel similibus impetravit, aliquo modo subrogetur, ac subrogatio et gratia si neutri,

¹ Cherub. constitutionibus et ordinationibus apostolicis, quibusvis privilegiis et consuetudinibus per quoscumque etc. (R. T.).

Bull. Rom. Vol. VI.

si nulli seu novae provisioni aut perinde valere, taliter impetranti nullatenus suffragaretur; quod etiam strictissime observari mandavit in impetrationibus beneficiorum per privationem et amotionem ex quibusvis criminibus et excessibus forsitan perpetratis, etiam si usque ad definitivam sententiam, quae tamen in rem non transivisset iudicatam, processum foret.

§ 1. Ac per alias constitutiones suas, seu Cancellariae Apostolicae regulas, voluit, statuit et ordinavit quod quicumque beneficium ecclesiasticum, tunc per annum immediate praecedentem pacifice possessum et quod certo modo vacare praetenderet, ex tunc deinceps impetraret, nomen, gradum et nobilitatem possessoris eiusdem ¹, ex qua clare constare posset quod nullum ipsi possessori in dicto beneficio ius competere, causarum ² in huiusmodi impetratione exprimere et infra sex menses ipsum possessorem ad iudicium evocari facere, causamque ex nunc desuper, infra annum, usque ad sententiam definitivam, inclusive prosequi deberet et teneretur, alioquin impetratio praedicta et quaecumque inde secuta nullius existerent firmitatis, et idem impetrans de damnis et interesse possessorem praedictum propterea contingentibus ei satisfaceret. Et si possessorem ipsum iniuste, frivole et indebite molestasse repertus existeret, quinquaginta florenos auri persolvere Camerae Apostolicae esset adstrictus, nec aliud quam praemissae vacationis modus, etiam per literas si neutri, aut subrogationis vel alias, sibi quoad hoc ut beneficium huiusmodi ea vice consequi vel obtinere valeret, quomodolibet suffragaretur, illudque nullatenus inantea litigiosum propterea censeretur.

§ 2. Et cui fide dignorum relatione innotuit quod, huiusmodi voluntate, statuto et ordinatione non obstantibus, multi, caeca cupiditate ducti, ad beneficia ecclesiastica

Et per alias constitutiones stultit ut impetrantes beneficia ab aliis per annum possessorum exprimerent quae hic habentur.

Nihilominus multi impetrabant illa beneficia tamquam certo modo vacantia etc. Un-

de mala h'c expressa oriebantur.

per alios, etiam quandocumque multo antea tempore canonice eis collata et possessa, quos valetudinarios seu senio confectos conspiciunt, aut alias certo modo cito defuncturos vel eorum beneficia dimissuros sperant, improbe ac per media illicita aspirantes, huiusmodi beneficia, tamquam certo modo vacantia et absque alio titulo seu minus canonico detenta, a Sede Apostolica impetrabant, et illorum possessoribus litem super dictis beneficiis sic possessis movebant, et causas huiusmodi contra eos committi faciebant, et alias illos, nunc titulos fingendo, nunc crimina impingendo, in ipsis beneficiis inquietabant et molestabant, nec causas ipsas (prout etiam, iuxta constitutionem praedictam, tenebantur) expediri facere curabant, sed in longum protrahebant, expectantes obitum dictorum possessorum, ut in iure eisdem possessoribus in dictis beneficiis vel ad illa competente subrogarentur. Sicque per indirectum eisdem impetrantibus votum captandae mortis dictorum possessorum praebatur, ipsique possessores indebite vexabantur ac laboribus et expensis fatigabantur; et saepe numero vexationem huiusmodi illicitis mediis redimere cogebantur, et quandoque destituti seu desperati, in anxietatem ducebantur, eorumque beneficia resignare seu permutare, ac etiam illorum collatores, quominus de beneficiis, per obitum dictorum possessorum vacantibus, et propter lites huiusmodi, malitiose et fraudolenter motas seu confictas, libere disponere et sua ordinaria auctoritate in praemissis uti possent, impediebantur, in animarum ipsorum impetrantium periculum, et dictorum possessorum grave praeiudicium et ordinariae potestatis huiusmodi collatorum laesionem.

Pontifex ideo formam de cetero servandam

§ 3. Attendens malitiis hominum non esse indulgendum, sed potius obviandum, ac volens ipsorum beneficia obtinentium

quieti et securitati providere, constitutionem praedictam innovando et ad impetrantes beneficia illorum, qui aliquo evidenti impedimento detinerentur, quamvis senio confecti aut infirmitate detenti non forent, extendendo, etiam voluit, statuit et ordinavit quod de cetero impetrantes beneficia ecclesiastica, cuiuscumque qualitatis, per privationem et amotionem vel alias propter commissa excessus et crimina, vacantia vel vacatura, in supplicatione desuper porrecta, excessus et crimina ipsa ac eorum qualitates, necnon modos et causas tales, ex quibus de iure privatio ipsa incurra aut facienda censeatur, et similiter impetrantes, etiam per modum devolutionis, beneficia tamquam certo modo vacantia et ab aliis, etiam non senio confectis nec infirmitate aut impedimento detentis, tamquam nullo seu minus canonico titulo possessa, modum vacationis illorum in supplicatione desuper porrecta specificet et determinate ac dispositive exprimere teneantur; et antequam decretum citationis a iudice, cui causa commissa fuerit, per se vel procuratorem eorum petant, coram eo iuramentum quod credunt ea, quae sic expresserunt, vera esse et posse ea probare, corporaliter praestare, et deinde excessus et crimina aut modum vacationis huiusmodi proponere et deducere, et intra octo dies observationem termini ad articulandum, per eum vel procuratorem suum, suo ordine et loco (ita quod si ipse terminus sic non servetur, dicti octo dies, post observationem termini secundo loco servati, quicumque is fuerit, cucurrisse censeantur) factam, immediate sequentes probare; necnon ex tunc infra annum, similiter a die impetrationis eorum computandum, causam contra eosdem possessores, usque ad definitivae sententiae prolationem, inclusive prosecqui debeant et teneantur.

in impetrationibus beneficiorum possit;

§ 4. Quodque impetrationes de benefi-

Et impetrationes aliter factas invalidas et nullas declarat;

ciis, tamquam per privationem et amotionem vel alias propter commissa excessus et crimina vacantibus vel vacaturis, absque causae seu causarum privationis et amotionis aut excessuum et criminum vacationem huiusmodi causantium, necnon tamquam de certo modo vacantibus, etiam per modum devolutionis, absque modi vacationis specifica expressione, etiam praetextu quarumcumque clausularum, quomodolibet implicitarum et quantumcumque praegnantium, etiam quod causae et excessus ac crimina, necnon modi vacationum huiusmodi, in literis pro expressis habeantur vel etiam dispositive exprimi possint disponentium, in supplicationibus insertarum, eisdem impetrantibus nullatenus suffragentur; et quaecumque subrogationes per ipsos impetrantes de beneficiis, quae etiam cum huiusmodi expressione impetraverint, tamquam litigiosis, in iure vel ad ius eorum, quos huiusmodi excessus et crimina perpetrasse, aut quorum beneficia per devolutionem aut alias certo modo vacasse narraverint, a Sede Apostolica vel legatis eius quomodolibet impetrandae seu etiam motu proprio concedendae, nisi quod impetrantes excessus et crimina aut modum vacationis huiusmodi intra dictos dies observationem dicti termini ad articulandum per ipsos impetrantes aut eorum procuratores, ut praefertur, non autem per eos aut ipsorum procuratores factam quoad excludendos, post dictos dies ipsos impetrantes a probatione excessuum seu criminum aut modi vacationis praedictorum nihil operari volumus contra possessores beneficiorum, quae impetraverint, probaverint, etiam si alia excessus et crimina, privatione aut privationis declaratione digna, etiam ante lapsum dictorum octo dierum, probaverint, nullius sint roboris vel momenti. Quodque subrogationes huiusmodi, si ii, contra quos huiusmodi impetrationes

fient, in itinere propter id suscepto, quod post excommunicationem ¹ citationis, etiam per edictum factae, etiam si de dictorum citatorum notitia aliter non apparuerit, propterea attentum ² praesumatur, defuncti fuerint, etiam si senes aut valetudinarii seu impediti, ut praefertur, non extiterint, aut etiam ii, contra quos huiusmodi impetrationes fient, morte violenta decesserint, licet nullum penitus argumentum aut nulla coniectura habita fuerit quod colligans id fecerit, aut de tali morte culpabilis seu conscius fuerit, locum non habeant. Et si post lapsum dicti anni vel etiam eo durante, et istis octo diebus, post dicti termini ad articulandum, absque probatione praedictorum excessuum seu criminum aut modi vacationis per ipsos impetrantes vel eorum procuratores observationem, elapsis, contingat possessores dictorum beneficiorum seu aliquos ex eis decedere, aut eorum beneficia simpliciter vel ex causa permutationis aut alias quomodolibet, in Romana Curia vel extra eam, vacare, non censeantur propterea beneficia ipsa litigiosa, de huiusmodi beneficiis sic vacantibus provideri et alias libere disponi possit in omnibus et per omnia, ac si contra dictos possessores aliqua lis modo praemisso mota non fuisset.

§ 5. Et nihilominus impetrantes praedicti ad ambita beneficia huiusmodi obtinenda censeantur perpetuo inhabiles, necnon vexatae parti omnia damna, interesse et expensas persolvere teneantur, ac omnibus et singulis beneficiis ecclesiasticis per eosdem impetrantes obtentis, se triennio suspensos noverint. Quibus, si se in eis propria temeritate iniecerint, ipso iure privati sint, ac calumnioso deperiurio, iuxta canonicas sanctiones, puniantur. Decernens novas provisiones super impetrationibus praedictis pro tempore, etiam antequam dicti octo dies elapsi fuerint, iis, in quorum favorem emanave-

Impetrantibus penas hic descriptas imponit.

¹ Executionem, Matt. ² Attentatum, Cherub. et Matt. (R. T.).

rint in fraudem huiusmodi constitutionis, non suffragari. Et si ii, qui impetrationes modo praedicto fecerint, beneficia sic impetrata resignaverint, quandocumque id fecerint, illos, quibus de beneficiis huiusmodi per resignationem de eis factam et admissam provisum fuerit, praesenti constitutioni subiaccere, et in eodem statu, in quo dictus resignans tempore huiusmodi resignationis erat, quoad hoc censi et esse.

Decretum irritans.

§ 6. Sicque in praemissis omnibus indicandum fore, sublata, etc.; irritum quoque etc.

Placet, publicetur et describatur. A.

Lecta et publicata fuit in Cancellaria Apostolica die sabbati, vigesimaseptima augusti et successive undecima decembris, anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo.

Pub. die 11 decem. 1541, pontif. anno viii.

XXXVII.

*Innovatio literarum Bonifacii PP. VIII super solutione decimarum, cum declaratione quod de distributionibus quotidianis decima etiam solvi debeat*¹.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Causae huius constitutionis.

§ 1. Cum, sicut accepimus, diversa capitula cathedralium ac collegiatarum ecclesiarum, sub praetextu quod earum massae seu mensae capitulares distributionibus quotidianis constent, de fructibus et redditibus certis earundem decimas pro tempore impositas solvere differant, in magnum Camerae Apostolicae praeciudicium.

§ 2. Nos, attendentes quod felices recorda-

tionis Bonifacius Papa VIII de distributionibus quotidianis decimam solvi debere declaravit, eiusdem Bonifacii, praedecessoris nostri, vestigiis inhaerentes, motu proprio et ex certa scientia volumus, decernimus et declaramus quod quaecumque capitula cathedralium et metropolitanarum ac collegiatarum ecclesiarum per totam Italiam, etiam in regno Siciliae, consistentia, de distributionibus quotidianis, in fructibus certis consistentibus, et alias, iuxta formam extravagantis Bonifacii praedecessoris huiusmodi, solvere, et ad id per censuras ecclesiasticas et alia opportuna iuris remedia, pro decimis penultimis ac ultimis per nos impositis quam in futurum imponendis, cogi et compelli debeant.

Declaratio (de qua in rubrica).

§ 3. Non obstantibus apostolicis constitutionibus et ordinationibus, ac iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem Apostolicam quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, quibus, illorum tenores, causas et effectus praesentibus pro sufficienter expressis habentes, harum serie specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit, attentari.

Derogatio contrariorum.

§ 4. Et insuper volumus et dicta apostolica auctoritate decernimus quod praesentium transumptis, manu alicuius notarii publici subscriptis, etc.

Fides transumptorum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxvi novembris MDXLI, pontificatus nostri anno viii.

Dat. die 26 dec. 1541, pontif. anno viii.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

XXXVIII.

Spolia ecclesiasticarum personarum, sine testamento aut facultate testandi decedentium, vel ultra quantitatem, de qua testari possunt, disponentium, ad Reverendam Cameram Apostolicam spectant.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Romani Pontificis providentia circumspecta, dubia, quae litium dispendia afferre possent, in suae declarationis arbitrio tollit, ac desuper statuit et ordinat, prout, rerum qualitate pensata, conspiciat in Domino salubriter expedire.

Causa huius constitutionis.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, a nonnullis nimium curiosis, qui iura Camerae Apostolicae usurpare, ac Cameram praefatam illis defraudare vellent, in dubium redigatur an res et bona, spolia nuncupata, praelatorum, etiam pontificali vel alia maiori dignitate fulgentium, ceterarumque personarum ecclesiasticarum, saecularium et regularium, tempore obitus ipsorum remanentia, ex eo quod Romano Pontifici pro tempore existenti et Camerae praefatae reservata fore aliqua generali apostolica constitutione forsitan non caveatur, ad Cameram praedictam iure legitimo spectare et pertinere debeant.

Declaratio quod spolia personarum ecclesiasticarum (de quibus in rubrica) spectant ad R. Cameram Apostolicam.

§ 2. Nos, etsi satis evidenter constet et appareat praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum et nostram indubiam intentionem et voluntatem semper fuisse ut spolia huiusmodi ad dictam Cameram et non ad alios spectarent et pertinerent, et quod pro eadem Camera exigerentur et recuperarentur, cum praedecessores praefati diversos dictorum spoliolum, ut ad Cameram praedictam spectantium et pertinentium, collectores et exactores in variis provinciis et locis deputaverint et constituerint, et nos deputaverimus et constituerimus; variae quoque

literae ab eisdem praedecessoribus et a nobis super exactione aliquorum eorundem spoliolum, in quibus spolia huiusmodi ad praefatam Cameram spectare expresse continebatur, emanaverint, ac semper de illis dicti praedecessores per plerasque alias literas, tamquam de rebus ad Cameram praedictam pertinentibus, donando vel transigendo, aut alias diversimode disposuerint, et nos disposuerimus; necnon ea, ab antiquissimo tempore citra, dictae Camerae nostrae nomine exacta et inter iura ipsius Camerae connumerata fuerint: ne tamen praemissorum veritas deprimi, et mendacium desuper, in praefatae Camerae praedictae praedictum, locum sibi vindicare valeant, attendentes quod iniquum esset si, ex Apostolicae Sedis benignitate vel alia rationabili causa, ad singula quaeque loca collectores non destinantur, iura ipsius Camerae propterea depereant, dubium huiusmodi enucleare, ac in praemissis opportune providere volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, declaramus res et bona huiusmodi, spolia, ut praefertur, nuncupata, in quibusvis regnis ac dominiis, tam citra quam ultra montes et maria consistentia, quae pro tempore, post obitus praelatorum et personarum praedictarum, quantumcumque etiam, ut praefertur, vel alias quomodolibet qualificatarum, etiam cardinalatus honore fulgentium, qui, nullo condito testamento, vel absque sufficiente facultate, aut ultra quantitatem, de qua facultatem habuerint, condito, decesserunt, decedent, remanserunt, remanent et remanebunt, etiam quod ad illa recuperandum aliqui collectores deputati non fuerint, ad Cameram Apostolicam et non ad alios, etiam in quibusvis cathedralibus, etiam metropolitanis, et collegiatis ac aliis ecclesiis, monasteriis, ceterisque beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura,

saecularibus et quorumvis ordinum regularibus, utcumque qualificatis, successores, illa in titulum, commendam, administrationem et alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam si ad illa, vigore prioris tituli, ius regrediendi seu accedendi vel ingrediendi concessum fuerit, spectasse et spectare, illaque, tamquam ad ipsam Cameram spectantia, perpetuo colligi et recuperari potuisse et posse, atque debere, ac ita, ut praefertur, eorumdem praedecessorum et nostram intensionem et voluntatem semper fuisse fidem facimus et attestamur per praesentes.

Ita et non
alias iudicari
debet.

§ 3. Decernentes sic et non aliter per quoscumque, tam ordinaria quam delegata et mixta auctoritate fungentes, iudices et personas, ubique, in quacumque instantia, indicari, definiri et decidi debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, interpretandi ac decidendi facultate; necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executorum
deputatio.

§ 4. Quocirca dilecto filio Guidoni Ascanio Sfortiae, Sancti Eustachii diacono cardinali, camerario nostro, eiusque in camerariatus officio successoribus, committimus et mandamus quatenus exactioni et recuperationi spoliolum huiusmodi incumbant, et illa ad Cameram Apostolicam pervenire, ac praemissa ab omnibus inviolabiliter observari faciant, nec permittant Cameram ipsam vel eius agentes desuper modo aliquo molestari, impediri vel inquietari, contradictores etc. compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contrarium
derogatio.

§ 5. Non obstantibus praemissis et quibusvis apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon quarumcumque ecclesiarum et monasteriorum, etiam iuramen-

to, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, quibus, illorum tenores praesentibus, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Iussio publi-
candi.

§ 6. Volumus autem quod praesentes literae in Cancellaria Apostolica et Camera praedicta publicentur, et inter constitutiones extravagantes, ad perpetuam rei memoriam valiturae, conscribantur. Nulli ergo etc.

Registratio.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, tertio nonas ianuarii, pontificatus nostri anno VIII.

Anno a nativitate Domini MDXLII, die Lunae, vigesima martii, praesentes retroscriptae literae lectae et publicatae fuerunt in plena Camera Apostolica, et ex maturo ipsius decreto registratae in libro de curia etc.

Publicatio.

Lecta et publicata fuit in Cancellaria Apostolica die XXIII martii MDXLII, anno pontificatus domini nostri VIII.

Dat. die 3 ianuarii 1542, pontif. anno VIII.

XXXIX.

Inquisitorum haereticae pravitatis facultas procedendi contra omnes, etiam regulares, praedicantes aut proponentes scandalosas propositiones, et a fide catholica discrepantes.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium.

In apostolici culminis specula, divinae gratiae munere, collocati, nihil magis esse

nostri officii duximus, quam sedulo ac diligenter omnia circumspicere, quae catholici nobis commissi gregis custodiae ac conservationi conferant, illamque in primis curam suscipere, ut quae materiam scandali praebere possent, penitus succidantur, ac radieitus extirpentur, nec ea usque pullulare sinantur.

Causae huius
constitutionis.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, in nostrae Bononiae ac Mediolani et quamplurimis aliis Italiae civitatibus et locis, nonnulli saeculares, ac etiam religiosi, praetextu quorundam indultorum ac concessionum seu privilegiorum et exemptionum a Sede Apostolica per ipsos obtentorum et ab inquisitoribus haereticae pravitatis, in eisdem civitatibus et locis per Sedem Apostolicam aut illius auctoritate deputatis, illorum iurisdictione exemptos se praetendentes, varias propositiones scandalosas et erroneas ac piarum mentium offensivas et quandoque etiam haeresim sapientes, ac catholicae fidei minus consonas, christianaeque pietati et bonis moribus minime conformes, publice proponere ac disputare et pro viribus sustinere, necnon populis praedicare, non sine magno christifidelium animarum periculo, ipsiusque fidei detrimento et totius religionis opprobrio, temere audeant et praesumant.

Concessio facultatis procedendi contra quoscumque regulares et praelatos privilegatos, non tamen episcopos.

§ 2. Nos, qui desideranter in votis gerimus ut fides praefata nostris prosperetur temporibus, et pravitas haeretica de finibus fidelium extirpetur, attendentes non ideo ab Apostolica Sede privilegia et exemptiones concedi solitas esse ut per ea scandala et fidei diminutio generentur, sed potius ad ea tollendum et ipsam fidem augendum; volentesque, ne de cetero, per propositiones et praedicationem², quod absit, animae fidelium prolabantur, obviare, et ne, exemptionum praedictarum praetextu, valeant talium praesumptores in eorum tam detestabili temeritate perdu-

¹ Cherub. legit *per propositiones et praedicationes huiusmodi in perditionem, quod etc.* (R. T.).

rare, eorumque iniquitas remaneat impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, motu proprio et ex nostra certa scientia volumus, statuimus et ordinamus quod inquisitores praefati in tota Italia et insula Chii deputati, et in posterum deputandi, contra omnes et singulos, tam saeculares quam religiosos, quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, professores, cuiuscumque sexus, gradus, status, conditionis, dignitatis et praeminentiae, non tamen episcopalis, existant, qui propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, errores continentes, haeresim sapientes, ac alias catholicae fidei minus consonas, christianaeque pietati et bonis moribus minime conformes huiusmodi, vel earum quaslibet in posterum asserere, seu publice proponere et populis praedicare audeant vel praesumant, iuxta auctoritatem et potestatem eis inquisitoribus a iure aut alias quomodo libet traditam et concessam, procedere et inquirere, suamque iurisdictionem exercere debeant. Necnon eis contra illos, iuxta praedictam potestatem, ut praefertur, procedendi et inquirendi et iurisdictionis huiusmodi exercendae facultatem, quatenus opus sit, eadem auctoritate de novo concedimus.

Clausulae praeservativae.

§ 3. Decernentes praesentibus nostris literis, nisi per signaturam manu nostra signatam, minime derogari posse, irritumque et inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 4. Distrietiussque inhibentes locorum ordinariis, sub interdicti ingressus ecclesiae et suspensionis a regimine et administratione suarum ecclesiarum, necnon civitatum et locorum quorumlibet dominis, gubernatoribus et rectoribus et aliis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae ac honorum suorum privationis poenis, eo ipso, si contra fecerint, incurrendis, ne inquisitores praefatos, quo-

Iussio obedientiae inquisitoribus.

minus contra propositiones praefatas vel earum quaslibet, sub indultorum, concessionum, privilegiorum et exemptionum eorundem et quovis alio praetextu, asserentes, proponentes et praedicantes huiusmodi procedere, inquirere, eorumque iurisdictionem exercere libere possint et valeant, quovis modo, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, impedire praesumant.

Clausulae derogatoriae.

§ 5. Non obstantibus praemissis et apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon Ordinum eorundem, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque et exemptionibus praedictis quibusvis, sub quibuscumque tenoribus et formis per nos et Sedem Apostolicam concessis, confirmatis et innovatis, quibus, etsi, pro sufficienti illorum derogatione, de illis illorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio habenda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo robore permansuris, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Transumptorum fides.

§ 6. Et quia difficile foret etc. ²
Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xiv ianuarii, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, pontificatus nostri anno viii.

Dat. die 14 ian. 1542, pontif. anno viii.

XL.

Comprobatio gratiarum, iurisdictionum et indultorum collegii fabricae Beati Petri principis apostolorum de Urbe, cum aliorum privilegiorum concessione¹.

Paulus III, ad futuram rei memoriam.

Dum ad universas Urbis basilicas et orbis ecclesias, pro iniuncto nobis desuper

¹ Hanc bullam iste Pontifex iterato confirmavit die 10 ianuarii 1547; et Paulus IV die 24 iunii 1555:

apostolicae servitutis officio, crebris vigiliis et assiduis studiis attendimus, ad sacram praecipue B. Petri apostoli de Urbe basilicam, eo libentius nostrae mentis oculos convertimus, quod basilica ipsa in nascentis Ecclesiae sancta institutione, ac primorum christianae religionis clericorum norma, traditionibusque et sacris institutis, ac divinis regulis eloquiisque praemunita extitit, et ab eius primaeva erectione variis virtutum meritis semper resplenduit. Quamobrem nonnulli Romani Pontifices praedecessores nostri innumeris basilicam ipsam privilegiis et dignitatum titulis decorarunt. Unde nos, eorum ducti exemplo, decet ut basilicam ipsam nostris etiam gratiarum muneribus muniamus, et his, quae pro ipsius basilicae augmento ac personarum inibi vota sua exolverentium commoditate processerunt, ne in contentionis scrupulum labantur, sed firma et illibata persistent, nostri muniminis adieciamus firmitatem, ac ut dubia, quae in privilegiis et gratiis ipsis suboriri possent, nostrae declarationis adminiculo seponantur, libenter consulimus, ac desuper providemus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Sane nobis nuper, pro parte venerabilium fratrum nostrorum Francisci Aleriensis, Pauli Nucerinensis, Petri Aquensis et Philippi Burgi S. Sepulchri episcoporum, ac dilectorum filiorum magistri Ioannis Baptistae Cicadae, notarii nostri et causarum Camerae Apostolicae generalis auditoris, necnon Raphaelis de Casalibus civis Romani, modernorum fabricae dictae basilicae deputatorum exhibita petitio continebat quod nuper, postquam felicis recordationis Iulius Papa II, praedecessor noster, qui antea, cum ad basilicae pra-

ideo non est curandum de intermediis et respective praecedentibus suspensionibus et revocationibus. Videre tamen est const. in Clementis VII, quae incipit, *Admonet*, pag. 48 huius tomi.

Basilica Sancti Petri de Urbe diversis Pontificum indultis decorata fuit.

Iulius II pro subventionem fabricae, his qui persona vel pecunia ei subvenirent infra annum a die suae concessionis, facultatem concessit

dictae restaurationem operarias manus apposuisset, cognoscens fabricam huiusmodi, absque piis et largis fidelium erogationibus, ad finem optatum perducere non posse, universis christifidelibus utriusque sexus, qui, infra annum ex certo tempore tunc expresso computandum, in capsula ad id in dicta basilica collocanda, per se ipsos mitterent, vel alios mitti et poni facerent tantum quantum eorum pia devotio eis dictaret, in pecunia numerata aut rebus aliis, ad opus ipsum convertendis, vel circa dictum opus se personaliter exercerent, seu tunc generali thesaurario suo, se ad pie erogandum aliquid ad opus huiusmodi, iuxta eorum devotionem, efficaciter obligarent.

§ 2. Ut idoneum possent eligere confessorum, qui eos ad certis tunc expressis casibus absolvere, et super certis etiam tunc expressis in foro conscientiae dumtaxat dispensare posset, facultatem per quasdam concesserat.

§ 3. Et deinde, provide attendens difficile fore praedictas, infra annum a die illarum publicationis, ad notitiam christifidelium ultra montes consistentium pervenire posse, ipsas per alias ad sui beneplacitum prorogaverat. Cupiens nonnullarum provinciarum, totam Italiam, Siciliam ultra Pharium, Corsicam, Cretam, Cyprum, Rhodum usque Ierosolymam, Dalmatiam, Croatiam, Bosniam, Ungariam, Austriam, Bohemiam et Poloniam ac insulas maris Mediterranei continentium, personas, aut in eis degentes, quae, ob locorum distantiam personaliter ad dictam basilicam se conferendi, aut per alium pias eleemosynas pro huiusmodi fabrica in dictam capsulam transmittendi omnimodam commoditatem non habebant, ipsarum indulgentiarum particeps fieri, universis eisdem christifidelibus utriusque sexus, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis et praerogativae exi-

sterent, etiam ecclesiasticis, religiosis ac aliis saecularibus, per universas provincias et insulas praedictas constitutis, vere poenitentibus et confessis, qui, infra annum, et deinde ad beneplacitum suum, a publicatione priorum literarum suarum praedictarum, in dictis provinciis et insulis facienda, computandum, ecclesias in dictis provinciis et insulis, quas quidam tunc ab eodem praedecessore deputatus commissarius nominasset, iuxta illius seu deputandi ab eo providam ordinationem super eo faciendam, devote visitassent, et in capsis, ad id in subsidium dictae fabricae deputandis, pias eleemosynas effectualiter ponerent, peccatorum remissiones et alia spiritualia dona concesserat et indulserat per quasdam alias.

§ 4. Et postea, eodem commissario vita functo, idem praedecessor alium deputando, universis christifidelibus utriusque sexus, tam saecularibus quam regularibus Ordinum quorumcumque, provinciarum et insularum praedictarum, qui, iuxta eiusdem commissarii aut deputati seu subdelegati aut deputandorum seu subdelegandorum ab eo providam ordinationem super eo faciendam, in capsis ad id deputandis, iuxta nuncii et commissarii, ac deputandorum et subdelegandorum praedictorum ordinationem et arbitrium, pias eleemosynas effectualiter posuissent, plenissimam omnium peccatorum suorum remissionem consequerentur.

§ 5. Et qui cum praefatis commissario seu delegandis et subdelegandis praedictis convenirent, ut idoneum possent eligere confessorem presbyterum saecularem

Quo commissario vita functo, alium deputavit, et eleemosynas eleventibus plenariam peccatorum remissionem concessit;

Confessoremque eligendi licentiam dedit, qui absolvet, etc. 2.

1 Tu scias omnes indulgentias pro quibus porrigendae sunt manus adiutrices, revocatas esse a Pio V in eius constitutione, *Etsi dominici*. 2 Adverte quod confessionalia et similia indulta sunt reducta ad formam Concilii Tridentini a Pio IV in eius constitutione, *In principio*. Et confessorum eligendorum formam et facultatem declaravit Clemens VIII in eius bulla, *Quaecumque*.

Confessorem eligendi, qui certis casibus eos absolveret;

Posteaque, ut huius concessionis ultramontani etiam essent particeps, dictum annum ad eius beneplacitum prorogavit, et commissarium extra montes ad colligendum eleemosynas deputavit;

vel cuiusvis Ordinis, etiam Mendicantium, regularem, qui, eorum confessione diligenter audita, pro commissis per eos delictis et excessibus ac peccatis quibuscumque, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam in Sedi praedictae reservatis casibus, ac censuris ecclesiasticis, etiam ab homine vel ad alicuius instantiam latis, de consensu partium, etiam ratione interdicti incursis, et quarum absolutio dictae Sedi reservata foret (praeterquam machinationis in personam Summi Pontificis, occisionis episcoporum aut aliorum superiorum praelatorum, et iniectionis manuum violentarum in illos aut alios praelatos, falsificationis bullarum et literarum Apostolicarum, delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium, ac sententiarum et censurarum, occasione aluminum Tulphae suae, ac de partibus fidelium ad infideles, contra prohibitionem suam delatorum¹), semel in vita; et in non reservatis casibus, toties quoties id petissent; et in mortis articulo, plenariam omnium peccatorum indulgentiam et remissionem impendere, ac poenitentiam salutarem iniungere, et Eucharistiae sacramentum, praeterquam in die Paschatis et in mortis articulo, aliis anni temporibus ministrare. Nec non per eos emissa vota quaecumque (ultramarino, ingressus Religionis et castitatis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare. Ac cum simoniae in ordinibus vel beneficiis commissae labe pollutis, ad ipsum opus contribuentibus, super irregularitate, si quam censuris huiusmodi ligati, missas et alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando, aut alias divinis se immiscendo, seu alias quomodolibet, etiam beneficia ecclesiastica, praemissorum occasione vel alias, indebite occupando, praeterquam ratione homicidii voluntarii et bigamiae, contraxissent, dispensare, eosque absol-

¹ Cherub. addit *incursarum* (B. T.).

vere, omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam ex his proveniente[m] abolere, et ut in susceptis ordinibus ministrare, ac sic acquisita beneficia ecclesiastica, quae ex tunc eis de novo collata censerentur, et perceptos ex eis fructus, etiam ratione omissionis horarum canonicarum et divinorum officiorum, facta aliqua compositione cum eis, concedere.

§ 6. Necnon super male ablatis, incertis vel per usurariam pravitatem quaesitis, etiam certis, quae foenerator ab alio foenatore extorsisset, et quae ipse requisitus usuras restituere paratus non esset, vel alieni privatae ecclesiae deberentur, in quibus tamen Romana Ecclesia de iure communi succedere posset, ac etiam bonis, quae ad alicuius manus pervenissent, et illa habentes, quibus restitui deberent ignorassent vel dubitassent, quamquam male ablata per eos non existerent, seu illa ad eos pervenirent; et similiter de his, quae pauperibus et aliis piis locis, in genere et absque ulla speciali determinatione, et propriis nominibus personarum non expressis, relictæ forent, pro praeterito et futuro ex tunc temporibus componere. Ita ut, soluta aliqua quantitate pro dicta fabrica eidem nuncio vel commissario vel deputando vel subdelegando ab eo dumtaxat, in ipsis capsis ponenda, a reliquorum sic relictorum et male ablatorum, ac per usurariam pravitatem extortorum, seu quae ad eos alias pervenissent, et cui ea restituere debuissent dubitabant vel ignorabant, ut praefertur, restitutione absoluti existerent, ultra restituere minime tenerentur, eis concedere; ac illa, quae ante publicationem dictarum indulgentiarum suarum inexacta, etiam si illa ordinariis, pro ipsis tamen incertis, quoquo modo relictæ, donata et quae eis quoquo modo obveniebant;

Commissario dedit etiam potestatem componendi super male ablatis, incertis vel usuris quaesitis et debitis ecclesiae, cui Romana succederet Ecclesia, debitisque personae incertae vel ignoratae ac super legatis locis piis vel pauperibus incertis;

¹ Nota quod si non sit compositio, integra debentur fabricae, ut mox infra disponitur.

Exigendique
indebita ordi-
nariis etc.;

§ 7. Necnon quae ab ipsis ordinariis, vel eorum nomine, post ipsam publicationem exacta, et eis quoquo modo soluta; ac etiam quae ante publicationem ipsam, pro ipsis tamen certis aut incertis personis et locis non debebantur, sed post publicationem praedictam deberi coeperunt, etiam si ea ordinariis, ut praemittitur, relicta, donata aut obventa, tamquam eis indebita, per ipsum commissarium et delegandos ac subdelegandos ab ipso, nomine dictae fabricae, libere exigi ac peti et assequi posse et debere, etiam sub censuris ecclesiasticis ac poenis pecuniariis, aliisque iuris remediis opportunis, invocato etiam ad hoc, si opus esset, auxilio brachii saecularis.

Dispensandi
quosque in mul-
tis casibus.

§ 8. Ac quoscunque, qui ante aetatem legitimam ad sacros presbyteratus ordines, absque aliqua dispensatione, se promoveri fecissent, et in susceptis ordinibus etiam ministrassent; ac qui, ex quavis licita aut illicita cognatione provenientes, affinitate et consanguinitate aut cognatione, carnali vel spirituali, inter levatum et levantem, excepto simplici aut multiplici gradu; ac quoscunque qui publicae honestatis iustitiae impedimento, seu alias quomodolibet impediti, matrimonium, scienter vel ignoranter, in quarto vel in tertio, ac per copulam fornicariam, non tamen publicam, etiam in primo affinitatis gradu, contraxissent et carnali copula consummassent, si impedimentum huiusmodi in iudicium deductum non fuisset, vel scandalum generare non posset, ab excessu huiusmodi ac excommunicationis sententia, quam propterea incurrissent, iniuncta inde eis pro modo culpa poenitentia salutari, quae ad fabricam huiusmodi dirigeretur, et quod de cetero talia non committerent, nec committentibus auxilium, consilium vel favorem praestarent, et aliis, quae de iure forent iniungenda, absolvere, et ut de novo invicem matrimonium con-

trahere et in illo sic contracto similiter remanere libere et licite valerent. Prolem tunc susceptam ex huiusmodi matrimonio, si qua esset, et ex tunc de cetero suscipiendam, legitimam decernendo, in foro conscientiae duntaxat, tam quoad alios quam quoad illos, qui, in tertio vel quarto consanguinitatis gradu existentes, matrimonium contraxissent, ut praefertur, quos introque foro absolvi, et matrimonium de novo, etiam publice, contrahere posse voluerat, et cum eisdem promotis super irregularitate, quam, etiam in dictis ordinibus ministrando, contraxissent, quodque in dictis ordinibus ministrare possent, dispensare.

§ 9. Ac cum quibuscunque, qui bona ecclesiarum, monasteriorum et ecclesiasticorum beneficiorum quorumlibet haberent, et iudicialiter, deficientibus probationibus, ad illorum restitutionem compelli non possent, etiam si per eos probari posset, et bona omnia ac quaecunque legata et alias quomodolibet, etiam haereditatis titulo, pro male ablatis restitutione, relicta haecenus et quae relinqui et legari contingeret in futurum, durante deputatione nuncii et commissarii huiusmodi, in quibuscunque testamentis, donationibus causa mortis, codicillis aut aliis ultimis voluntatibus per quoscunque et ubicunque factis, et quae durante huiusmodi deputatione factae forent quibuscunque incertis ecclesiis et piis locis, aut personis similiter incertis vel absentibus, taliter quod, propter ipsorum absentiam, merito ab eis notitia haberi non posset. Ac etiam quae restitutioni subiacerent, sed in eis vel ad ea personis, quibus illae fieri deberent, receptio non competeret; necnon quaecunque in testamentis, donationibus causa mortis, codicillis aut aliis ultimis voluntatibus pro redemptione captivorum, etiam si Beatae Mariae de Mercede et Sanctae Trinitatis Redemptionis captivo-

Amplavit etiam
fabricae bona
ecclesiastica in-
debita occupa-
ta;

Relictaque
pro male abla-
tis incertis lo-
cis piis et per-
sonis;

Restituenda quo-
e ei receptio
non competat
relicta vel deli-
ta. Redempti ni
captivorum;

rum Ordinibus et Sanctae Eulaliae Barcinonensis relicta forent, ac haereditates et bona decedentium ab intestato clericorum et laicorum, etiam ex indulto apostolico aut alias, ad redemptionem praedictam captivorum dedicata, pertinere debuissent, facultate nunciis et commissariis concessa huiusmodi durante.

Resque exponendas in conviviiis et spectaculis publicis, tempore festivitatum.

§ 10. Neenon omnes et singulas pecunias et res alias, quae in prandiis et conviviiis ac publicis spectaculis in aliquibus celebritatibus ex voto et statuto ac consuetudine in quibusvis locis exponi consueverant, et, facultate nuncii et commissarii huiusmodi durante, exponi debuissent, ad fabricam huiusmodi applicaverat, et sub restitutione bonorum ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum huiusmodi, competenti recepta portione vel quantitate pro eis, in fabricam huiusmodi convertenda, ipsos sic ea tenentes ab ulteriori eorum restitutione libere absolvere, et quod illa retinere libere possent in posterum eis etiam concedere.

Commissario praedicto idem Iulius II dedit facultatem interpretandi dubia exorienda in sibi commissis.

§ 11. Ipseque nuncius et commissarius et quibus vices suas in genere vel in specie duxisset committendas, possent dubietates quascumque, tam super qualitate personarum, quibus facultas eligendi confessorum concedi posset, etiam si comprehenderentur communia civitatum, universitates oppidorum, castrorum, villarum et aliorum locorum et collegia, quae et illorum singulares personae absolute a praemissis vel aliquo praemissorum ac dispensatione super eis vel aliquo eorum indignissent, quam cetera alia dubia decidere, et summam pecuniariam pro consequenda indulgentia huiusmodi et aliis praemissis limitare et taxare, ac facultatem eligendi confessorem huiusmodi concedere.

Suspendi- que indulgentias aliis concessas ut hic.

§ 12. Ac quascumque indulgentias, tam a dicto praedecessore quam a praedecessoribus suis et Sede praedicta vel eius

auctoritate quibuscumque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, etiam nostro, tunc suo, Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis Sancti Augustini, et aliis piis locis, universitatibus, confraternitatibus, cuiuscumque qualitatis et ad quemcumque usum, etiam laicorum et clericorum, institutis, et singularibus personis, etiam plenariis, in vita; ac quascumque facultates, quibusvis personis; cuiuscumque dignitatis, etiam cardinalatus honore aut legatione fungentibus, super praemissis vel aliquo praemissorum catenus concessas (praeterquam ratione sustentationum pauperum et miserabilium personarum in Parisiensi et Sancti Iacobi de Galitia ac Portugalliae regni hospitalibus degentium, quas, quoad illorum usum, in provinciis, in quibus dicta hospitalia respective sita sunt, secundum Cancellariae nostrae morem, terminandis, et non in aliquibus aliis locis durare voluerat; ac expeditionis contra infideles et haereticos concessas), etiam quascumque clausulas praeservativas adversus revocationes et suspensiones earundem in se continentes, quando et quoties et ad quod tempus nuncio et commissario praefato vel deputandis et subdelegandis ab eo videretur opportunum, suspendere, quas omnes et singulas idem praedecessor ad sui beneplacitum suspenderat, prohibens quaestas quascumque illarum occasione fieri solitas.

§ 13. Et ut animarum salus eo potius procuraretur quo magis aliorum egebant suffragiis, animabus in purgatorio existentibus, quae per caritatem ab hac luce Christo unitae decesserant, et quae, dum viverent, sibi ut huiusmodi indulgentia suffragaretur meruerant, succurrere cupiens, voluerat et concesserat ut, si qui parentes, amici aut ceteri christifideles, pietate commoti, pro ipsis animabus in purgatorio, pro expiatione poenarum eisdem secundum divinam iustitiam debita-

Et idem Iulius II easdem indulgentias animabus existentibus in purgatorio suffragari decrevit.

rum, retentis, durante commissione nuncii et commissarii, ad opus fabricae huiusmodi aliquam eleemosynam, iuxta eiusdem nuncii vel deputandi ab eo ordinationem, erogassent, ipsa plenissima indulgentia per modum suffragii animabus ipsis in purgatorio existentibus, pro quibus dictam eleemosynam pie erogavissent, ut praefertur, pro poenarum relaxatione suffragaretur. Ac omnes et singulos christifideles huiusmodi, de simili potestatis plenitudine et liberalitate, qui manus adiutrices ad opus fabricae huiusmodi porrexissent, ac omnes et singulos eorumdem parentes defunctos, benefactores, qui cum caritate decessissent, in omnibus precibus, suffragiis, eleemosynis, ieiuniis, orationibus, missis, horis canonicis, disciplinis, peregrinationibus et ceteris omnibus spiritualibus bonis, quae fiebant et fieri poterant in tota universali sacrosancta Ecclesia militanti et omnibus membris eiusdem, participes in perpetuum fierent.

§ 14. Et deinde piae memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, praemissa omnia, indulgentias et privilegia recensens, illaque motu proprio ac de apostolicae potestatis plenitudine approbens et confirmans, et de novo, quatenus opus esset, concedens, certis commissariis suis, in quibusdam provinciis et locis tunc expressis ad triennium ex tunc computandum deputatis, potestatem concesserat omnes et singulos, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis et conditionis forent, relictos et applicatos praedictos penes se quomodolibet detinentes, ad illorum restitutionem et solutionem; et notarios ac tabelliones quoscumque, de relictis praedictis rogatos, proposita illis competenti mercede, ad ostendendum eis, ad praemissorum effectum, toties quoties requisiti forent, eorum libros et protocolla, et dandum particulas, relictas et applicatas concernentes, in publicam et authenticam formam, ap-

pellatione postposita, cogendi et compellendi.

§ 15. Et quoniam, sicut dictus Leo praedecessor fide dignorum testimoniis acceperat, in locis praedictis quamplures existebant, qui etiam relictis certis locis et personis, sub aperta et speciali expressione et etiam ex voto, post annum illa solvere et exequi, etiam requisiti, contemnebant, contra defunctorum voluntatem, in animarum suarum² et locorum et personarum quibus relictas erant praeiudicium et iacturam; volens animabus ac locis et personis praedictis opportune consulere, eisdem commissariis in solidum etiam dederat in mandatis ut, requisiti ab executoribus testamentorum, seu locis et personis praedictis vel eorum nomine, facta aliqua compositione cum eis super certa parte, in quam convenirent, fabricae praedictae applicanda, in quam, quantum ad id, ipsorum testantium et relinquentium in favorem dictae fabricae, motu ac de plenitudine praedictis et ex certa scientia, voluntatem commutaverat, omnes et singulos dictorum sic relictorum detentores ad effectuales solutionem cogerent et compellerent; ac solventes de receptis quietandi et absolvendi, necnon ad id tot quot duxissent opportunum, cum simili aut limitata potestate, substituendi facultatem et potestatem; ipsisque solventibus ac quietantibus a dictis commissariis obtinentibus plenariam indulgentiam et remissionem omnium peccatorum suorum; et, si saeculares forent, quod possent ad usum censurarum praedictarum eligere sacerdotem idoneum, quem voluissent, concesserat; ac quod praefati deputati eisdem commissariis computum et rationem de receptis reddere tenerentur.

§ 16. Ac commissarii et deputati praedicti possent et valerent relictas et appli-

Et commissario praedicto dedit facultatem componendi ad utilitatem fabricae super locis certis infra annum non executis ad favorem certorum locorum vel personarum 1;

Bonaque stabilia vendendi, et mobilia ad

1 Tu scias quintam partem de his fabricae deberi, ut mox infra declaratur. 2 Cherub. omit. *suarum* (R. T.).

Leo X praedicta omnia confirmavit, et notarios ad ostendendum legata praefata cogi posse decrevit;

libem, absque
solutione gabel-
lorum, transferen-
di;

cata praedicta, quae immobilia forent, per publica bannimenta plus offerenti vendere et perpetuo alienare; et mobilia, quae transferri commode possent, ad fabricam ipsam, absque solutione pedagii seu gabellae, transferre voluerat.

Exemitque fa-
bricae commis-
sarios a supe-
rioritate ordi-
narium et a-
liorum;

§ 17. Et deputandos praedictos a potestate et iurisdictione quorumcumque legatorum ordinariorum omnium, tam ecclesiasticorum quam saecularium, et nulli alteri nisi ipsi Leoni praedecessori et certo tunc expresso iudici voluit subiacere, certis etiam adiectis in contrafacientes poenis, exemerat.

Et super votis
et peregrinationi-
bus a testa-
toribus relictis
et non exentis,
eosdem commis-
sarios facti-
cio componere
posse voluit;

§ 18. Ac successive per eum accepto quod commissarii per eum deputati praedicti, in prosecutione praemissorum, multa invenerant vota, itinera sive peregrinationes diversis ecclesiis in testamentis et aliis ultimis voluntatibus relictas fuisse, et adhuc tunc inexecuta manere; quodque tam haeredes quam fideicommissarii huiusmodi votorum, ac aliae particulares personae et officiales commissioni sibi factae conabantur opponere et contraire, alique complures pias testatorum dispositiones, avaritia obcaecati aut alia minus iusta causa, violare nitebantur, et in proprias sive aliorum utilitates convertere; ac quod quamplures presbyteri et clerici ac religiosi diversorum Ordinum ac piorum locorum, etiam saeculares, curam habentes, inveniebantur, qui non solum ad eosdem commissarios, ut ipsis presbyteris, clericis, religiosis et saecularibus ex dictorum locorum negotiis in exigendo relictas eis et eorum locis factas, commissarii ipsi faverent, et cum eis pro aliqua parte in usum dictae fabricae convertenda convenire non curabant, verum etiam requisiti ad id faciendum, aut dicebant illa nolle exigere et quemquam ad solutionem vexare, aut mentitis et confictis quietantiis debitorem absolvebant, in fraudem ipsius fabricae, ac ecclesiarum et locorum praedictorum praeciudicium; ac quod notarii et tabelliones conabantur ab eis, pro testamentorum et scripturarum ostensione, mercedem extorquere, declaraverat suae intentionis fuisse praefatos commissarios suos vota, itinera et visitationes praedictas, in testamentis et ultimis voluntatibus huiusmodi quomodolibet adnotata, in usum dictae fabricae commutare, ac quod dicti commissarii ipsa inquirere, petere et exigere possent.

§ 19. Decernentes omnes et singulos, cuiuscumque dignitatis, ordinis et religionis existentes, tam ecclesiasticos quam mundanos, fraudem et falsitatem aliquam committentes, aut quietantias vel scripturas aliquas machinantes aut facientes, propter quas praeciudicium ipsi fabricae aut impedimentum vel damnum oriri potuisset vel inferretur, et eos qui nolle exigere asservissent, ut praefertur, maioris excommunicationis sententiae subiacerent. Et nihilominus eosdem commissarios suos contra suspectos in praemissis per viam inquisitionis, summarie, simpliciter et de plano, procedere, et repertos culpabiles condignis poenis afficere possent et valerent.

§ 20. Notarios vero et tabelliones praefatos, pro eorum competenti mercede, duobus cum dimidio, pro quolibet centenarium, quod vigore instrumentorum suorum effectualiter exigenterent, contentos esse voluerat, et eos plus petere non posse; et tamen ad ostendendum libros et eorum protocolla teneri decreverat, quoties ab eis fuissent requisiti, absque alia expectatione mercedis, sub eadem poena excommunicationis.

§ 21. Relicta vero eorum et aliorum, quibus non solum a septennio infra, sed etiam quocumque tempore ultra, facta forent, voluerat sub commissionibus suis comprehendi, et ipsi fabricae applicata esse, prout applicaverat.

Fraudemque
contra fabricam
circa exartio-
nem committentes et officiales exigere volentes excommunicationi subiacerent, et per commissarios puniri iussit;

Notariosque cogi ad ostendendum libros, oblata mercede duorum cum dimidio pro centenario exigenda;

Relicta etiam ante septennium dicta commissione Leonis X comprehendi voluit;

Et super rata
fabricae obve-
nienda compo-
ni posse;

§ 22. Ac voluerat super relictis, pro rata eidem fabricae obvenienda, etiam super haereditatibus, in quibus usufructuarii ad tempus seu ad vitam ipsorum aut deputati, et in quibus illa solvendi a testatoribus limitatum terminum fore reperirent, etiam ante annum a die obitus eorumdem testatorum computandum, ipsa relictia pro dicta fabrica exigere.

Exactaque
penis quas-
cumq. personas
existentia fa-
bricae vendi-
care;

§ 23. Ac relictia et alia dictae fabricae applicata, per ordinarios locorum vel eorum nomine eatenus exacta, ab ipsis ordinariis, penes quascumque personas existentia, pro dicta fabrica vendicare.

Relictorumque
certorum et in-
fra annum non
executor. quin-
tam partem ea-
pere;

§ 24. Ac etiam relictorum certis personis factorum, et infra annum etiam non executorum, quintam partem pro ipsa fabrica, etiam si quibus relictia ipsa facta essent, voluerint illa inexacta relinquere, accipere possent et valerent.

Legataque in-
certa (si non
sit compositio)
integra idem
Leo X fabricae
deberi decrevit;

§ 25. Et quoniam in literis facultatum et indulgentiarum in favorem dictae fabricae concessarum, et per dictum Leonem praedecessorem confirmatarum, inter alia, continebatur ut nuncii et commissarii ipsarum facultatum et indulgentiarum et ab ipsis deputandi possent cum retinentibus relictia facta incertis personis vel absentibus, taliter quod, propter eorum absentiam, merito ab eis notitia haberi non posset, recepta competentem portionem vel quantitate, prout superius enarratur, componere ac eos absolvere. Et si nonnulli tenentes relictia huiusmodi neglexissent eatenus cum dictis commissariis componere, voluerat etiam ut illos, sic ea tenentes vel quomodolibet occupantes, ad consignandum illa integra eisdem commissariis suis pro dicta fabrica cogere et compellere valerent summarie, simpliciter et de plano, sola facti veritate inspecta, ac omni tela iudiciaria posthabita, censuris et poenis ecclesiasticis et aliis pecuniariis, de quibus eis videretur, invocato etiam, si opus foret, auxilio brachii saecularis,

super quibus omnibus et singulis plenam eis et eorum cuilibet in solidum concesserat facultatem et potestatem.

Commissariis
dedit potesta-
tem permittendi
in locis sacris
sepeliri mor-
tuos absque
confes. etc.;

§ 26. Et subsequenter idem Leo praedecessor per reliquas suas literas, ad certum similiter tempus duraturas, certis commissariis, deputandis seu nominandis, inter alias consimiles supra expressas facultates, in vigintiquinque provinciis et sub quibus provinciae supra expressae existebant, concesserat quod ipsi commissarii eis, qui sine confessione moriebantur, etiam si infra annum non fuissent confessi, dummodo in eis signa contritionis in articulo mortis apparuissent, ut in loco sacro sepeliri possent, concedere, et contradictores similes poenas incurrisse declarare, ac summam pecuniarum, pro consequenda indulgentia huiusmodi et aliis praemissis, ac facultatem eligendi confesorem limitare et taxare.

Altareque por-
tatile presby-
teris etc. conce-
dendi;

§ 27. Necnon nobilibus et presbyteris ac graduatis altare portatile, quod cum debitis reverentia et honore retinerent, et super quo in locis ad hoc congruentibus et honestis, etiam non sacris, et ecclesiastico interdicto, generali vel speciali, tam apostolica quam ordinaria auctoritate, suppositis, dummodo causam non dedissent huiusmodi interdicto, et antequam illucesceret dies, circa tamen diurnam lucem, in sua ac suorum familiarium domesticorum praesentia, iuxta formam capituli *Alma, De sententia excommunicationis* in VI, missas et alia divina officia per seipsos, qui presbyteri erant, aut pro tempore forent, celebrare, seu per alios sacerdotes celebrari facere; ac tempore interdicti huiusmodi divinis interesse ac Eucharistiam et alia ecclesiastica sacramenta, sine alicuius praedicio, praeterquam in die dominica Resurrectionis, ac-

1 Ad hoc videndum est Concilium Tridentinum, sess. XXII, decretum *De observ. et exil. in cel. Missae* post Canones; et sess. XXV, cap. 12, de *Regular.*

cipere, et eorumdem corpora ecclesiasticae tradi possent sepulturae, sine tamen funerali pompa, concedere.

§ 28. Nec non quaecumque iuramenta in quibusvis contractibus, instrumentis, obligationibus, praeterquam in forma Camerae appositis, ad effectum agendi duntaxat, relaxare, et ab eis et a quocumque periurio, sine tamen tertii praecedendo, absolvere.

§ 29. Ac quascumque indulgentias, etiam illas a media quadragesima usque ad Pascha inclusive ab Ordinibus Mendicantium publicari solitas, tam ab eodem Leone quam a suis praedecessoribus, et a Sede praedicta vel eius auctoritate, quibuscumque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, etiam Sancti Spiritus praedicto et aliis piis locis, universitatibus, confraternitatibus, cuiuscumque qualitatibus, et ad quemcumque usum, etiam laicorum et clericorum, institutis, et singularibus personis, cuiuscumque dignitatis, etiam cardinalatus honore aut legationis officio fungentibus, super praemissis vel aliquo praemissorum hactenus tunc concessas, ac expeditionis contra Turcas et haereticos, etiam quascumque regulas praeservativas adversus revocationes et suspensiones earundem in se continentes, certis locis tunc exceptis, quando et quoties et ad quod tempus nuncio et commissario praefato vel deputandis et subdelegandis ab eo videretur opportunum, suspendere, prout idem Leo illas suspensas fore declaravit, ac processiones publice, ad effectum indulgentiarum publicationum fieri.

§ 30. Et populum ac religiosos omnes, cuiuscumque Ordinis, etiam exemptos, pro huiusmodi operibus peragendis, ad sonum campanae evocari facere possent; dictique congregati tenerentur, sub excommunicationis poena, procedere, relicto digniori loco deputatis et subdelegatis ad ipsas indulgentias exequendas; et dicti commissarii

a censuris et poenis praedictis, satisfactione praevia, absolvere et illas remittere, ac suspensionem huiusmodi indulgentiarum relaxare 1.

§ 31. Quodque etiam transumptis et confessionalibus, in dictis provinciis, insulis et finibus, quibusvis personis per praefatum nuncium et commissarium ac deputandos et subdelegandos ab eo subscriptis et suo sigillo duntaxat munitis, fides adhiberetur, apostolica auctoritate, per literas praedictas, licentiam et facultatem concesserat et voluerat atque mandaverat.

§ 32. Et postremo recolendae memoriae Clemens Papa VII, similiter praedecessor noster, volens opus praedictum, quod per praedecessores praedictos perfici non potuerat, etc. 2.

§ 33. Et postmodum per nos etiam accepto quod a quampluribus in dubium revocabatur an revocationis per nos in crastinum nostrae assumptionis ad summum apostolatus apicem in genere factae vigore, indulgentias, facultates et privilegia, tam per praefatos quam Hadrianum Papam VI, praedecessores nostros, fabricae et collegio praefatis concessa, comprehendere intendissemus, nos, motu et scientia similibus, indulgentias, etiam plenarias, privilegia, facultates, praerogativas et indulta, per praefatos praedecessores eisdem fabricae et collegio concessa, cum omnibus et singulis literis 3 desuper confectis contentis, adversus revocationes et suspensiones huiusmodi, in pristinum statum, in quo ante easdem revocationes quomolibet existebant, praefata auctoritate apostolica plenarie restitueramus, reposueramus et reintegraveramus, illasque, prout per dictos praedecessores concessa erant, in omnibus et per omnia, quatenus opus esset, de novo concesseramus.

1 Cherub. addit *valerent* (R. T.). 2 Omittitur residuum narrativae quia bullam ipsam Clementis VII habes superius, pag. 48. 3 Cherub legit *cum omnibus et singulis decretis et clausulis in singulis literis* etc. (R. T.).

Iuramentaque obligationum ad effectum agendi, relaxandi;

Indulgentias locorum piorum et alias suspendendi etc.;

Transumptisque commissariis, plenam fidem dari voluit.

Clemens VII citatus in nota multa quoad dictam fabricam disposuit, ut supra.

Hic Pontifex Hadriani VI indulta dictae fabricae confirmavit.

Processiones ad publicationem indulgentiarum indicendi;

Revenatisque
omnibus com-
missariis, totum
negocium col-
legio dictae fa-
bricae remisit
eum facultate
praesertim

§ 34. Et nihilominus omnes et singulos fabricae praedictae commissarios, cuiuscumque dignitatis, etiam episcopalis, gradus vel conditionis existerent, eatenus quomodolibet per collegium dictae fabricae deputatos, necnon omnes commissiones et facultates eis concessas et factas revocantes, eosque ab huiusmodi commissionibus absolventes, collegio praefatis et quibusvis ab eis ad id deputatis alios commissarios idoneos, qui ecclesias, quae pro consequendis huiusmodi indulgentiis visitare deberent, declarare, necnon super publicatione ipsarum indulgentiarum inquirere et procedere, ac falsos quaestores, commissarios et procuratores debite punire.

Principibus di-
mittendi partem
eleemosynarum
pro reparandis
ecclesiis in eo-
rum dominiis,

§ 35. Necnon quibuscumque regibus, ducibus, principibus et aliis, tam saecularibus quam ecclesiasticis, personis, cuiuscumque gradus, praeminentiae et conditionis existentibus, in quorum dominiis, districtibus et locis aliqua ecclesiae essent, quas ipsi ex eleemosynis ex dictis ecclesiis colligendis reparare cupiebant, partem eleemosynarum praedictarum, de qua cum dictis regibus et aliis personis praefatis convenissent, ad dictum effectum dare et assignare.

Componendi-
que super ab-
latis in dire-
ptione Urbis,

§ 36. Necnon super bonis in direptione Urbis subtractis, si personae illae, quibus restitui debuissent, omnino ignorabantur, ad usum dictae fabricae componere, et ut illa detinentes, si debitam diligentiam pro inveniendis ipsorum bonorum dominis fecissent, et ipsos invenire non potuissent, soluta ea pecuniarum quantitate, de qua eisdem commissariis videretur, ad illorum restitutionem aliter non tenerentur, concedere licite et libere valerent.

Et cetera alia
faciendi, iuxta
formam literarum
Rom. PP.,

§ 37. Deputandi facultates, et potestates praefatas in se etiam retinendi, ac omnia et singula in singulis literis singulorum praedecessorum et nostris huiusmodi con-

tenta faciendi, procurandi, exercendi, ordinandi et exequendi, dummodo commissarii ad hoc deputandi personae essent ecclesiasticae, et speciales super eo a dicto collegio literas haberent, plenam et liberam facultatem concesseramus.

dummodo com-
missarii depu-
tandi sint ec-
clesiastici.

§ 38. Ac etiam per alias, tam in dicta basilica quam in singulis civitatibus, castris, terris et locis per universum orbem consistentibus et illorum matricibus seu aliis ad id designandis ecclesiis, unam utriusque sexus christifidelium, tam ecclesiasticorum quam saecularium, societatem, sub invocatione dicti Principis Apostolorum erexeramus et ordinaveramus. In qua nos primo et deinde carissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum imperatorem, et Franciscum Francorum regem ac quoscumque alios utriusque sexus, saeculares et ecclesiasticos, christifideles, cuiuscumque conditionis existerent, qui ex eorum bonis fabricam huiusmodi iuvarent, in ipsam confraternitatem descripseramus. Quibus, confraternitatem ipsam infra triennium a die publicationis ingredientibus et pro dicta fabrica de bonis sibi a Deo collatis, iuxta discretionem seu providam ordinationem commissariorum, desuper a nobis pro tempore deputatorum seu ab eisdem deputandorum, super eo faciendam, erogantibus, tam ipsis quam per modum suffragari animabus defunctorum, quae in caritate decessissent, indulgentias et peccatorum remissiones, etiam plenarias, per praedictos praedecessores ac per nos, in genere vel in specie, ad fabricam praedictam manus adiutrices porrigentibus quomodolibet concessas, et quae visitantibus anno Iubilaei ecclesias ad id deputatas concedi consueverant; necnon illis, qui cum cordis contritione et oris confessione decesserint, etiam in mortis articulo, plenariam peccatorum suorum remissionem consequerentur, cum communicatione

Postea idem
Paulus III so-
cietatem Prin-
cipis Apostolo-
rum erexit, et
confratrib. mul-
tas gratias con-
cessit,

1 Suffragii, Cherub. (R. T.).

omnium spiritualium bonorum, quae fiebant et ex tunc in perpetuum fieri poterant in universali sacrosancta militanti Ecclesia, eosdem confratres quampluribus aliis spiritualibus bonis decorantes, concesseramus.

Hispanique dictae confraternitatis confratribus eleemosynam fabricae porrigent. plenarias indulgentias elargitus est, cum potestate

§ 39. Ac postremo eiusdem Caroli imperatoris et regis, ut eidem primogenito Ecclesiae primum locum, ut par erat, daremus, subditis in Hispaniarum et illi annexis regnis, insulis et dominiis (excepto regno Siciliae citra Pharum) existentibus et in eis commorantibus, ac ad illa undecumque venientibus, utriusque sexus, tam saecularibus quam regularibus Ordinum quorumcumque dictae confraternitatis confratribus vere poenitentibus et confessis, seu confitendi statutis temporibus propositum habentibus, qui in Nativitatis et Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi ac beatorum Petri et Pauli apostolorum vel tribus aliis festivitibus, per commissarium per nos deputandum, quolibet ex tribus annis designandis, aliquas ecclesias seu altaria, dicto triennio durante, visitarent, et in capsis ad id deputandis aliquam piam eleemosynam, iuxta eiusdem commissarii seu ab eo deputandi ordinationem, pro fabrica huiusmodi prosequenda, per se vel alium, effectualiter ponerent, plenissimam, etiam sacro Iubilaei centesimo anno ecclesias urbis Romae visitari solitas visitantibus, et ad recuperationem Terrae Sanctae, et sacrae orthodoxae fidei catholicae et dominicae crucis hostium expugnationem proficiscentibus, ac omnes et singulas gratias illis concessas et concedi solitas concesseramus.

Confessorem eligendi, qui absolvat etc.;

§ 40. Cum potestate eligendi sibi confessorem, qui, ad effectum indulgentias huiusmodi consequendi, confessionibus auditis, eos ab omnibus et singulis sententiis et censuris ecclesiasticis quomodocumque, a iure vel ab homine, in eos latis, necnon peccatis, criminibus, exces-

sibus et delictis, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam si illorum absolutio Sedi Apostolicae reservata existeret, et praeterquam conspirationis in personam Romani Pontificis aut Statum Romanae Ecclesiae, occisionis vel verberationis episcoporum aut aliorum praelatorum, et iniectionis manuum violentarum in illos, falsificationis literarum apostolicarum, aut delationis armorum et aliorum prohibitorum ad infidelium partes, atque sententiarum et censurarum, occasione alumnium Tulphae nostrae, ac de partibus infidelium ad fideles, contra prohibitiones nostras, delatorum, necnon ecclesiasticae libertatis ac privilegiorum Sedi Apostolicae, etiam ex consuetudine, competentium, ac aliorum, id et executionem literarum et mandatorum apostolicorum, etiam in bulla in die Coenae Domini legi consueta ac aliis apostolicis constitutionibus comprehensorum, concernentia, quomodolibet violatorum, incursum, semel tantum absolvat; et pro animabus defunctorum, cum communicatione bonorum spiritualium praedictorum et stationum Urbis indulgentiarum; nec non esus ovorum, butyri et lacticiniorum temporibus prohibitis, ad eorum libitum, et carniarum, de utriusque medici consilio, licentia et concessione, et cum eisdem seu similibus facultatibus commissariis ad id deputatis seu ab illis subdeputandis, per praedictos praedecessores nostros seu ab eis deputari solitis, iuxta tenorem praenarratarum literarum, seriatim in nostris desuper expeditis literis, descriptis et adnotatis, concessione.

§ 41. Necnon praedictis commissariis, ut praemittitur deputandis, quod eos, qui arctati forent, et vigesimumtertium suae aetatis annum attingerent, ut ad omnes sacros etiam presbyteratus ordines promoveri, et unum beneficium ecclesiasticum obtinere; necnon cum quibusvis re-

Commissariisque fabricae dedit potestatem dispensandi in casibus hic expressis.

ligiosis, professis et non professis, quorumcumque Ordinum et quacumque licita facultate, et cum saecularibus clericis seu presbyteris, qui graduari velint, etiam in quacumque Universitate, etiam leges audire eisque studere, ac in ipsis graduari usque ad doctoratus gradum inclusive similiter valerent. Et cum eisdem religiosis, qui, relicto Religionis habitu, per saeculum vagantes, apostasiae notam seu irregularitatem contraxerint, et deinde, poenitentia ducti, ad cor redierint, quando inde verisimiliter scandalum expectari non posset; et cum his, qui de Ordine suo ad alium Ordinem parem vel strictiorem transferri cuperent; necnon cum ipsis ac etiam quibuscumque monialibus, cuiusvis qualitatis et Ordinis existerent, ut, de superiorum suorum licentia et ea durante, monasteria exire et cum parentibus et aliis ecclesiasticis personis seu saecularibus conversari; et corporalia et alia ecclesiae ornamenta, dummodo per presbyterum primo, vel per eas cum chirotheicis abluerentur, ablueri et mundare, toties quoties opus foret, licentiam et facultatem concedere. Quodque eos, qui moniales, etiam velatas, commatres, sorores, consanguineas carnaliter, damnabili et incestuoso coitu cognovissent, aut aliud quodcumque carnale crimen, cuiuscumque qualitatis existeret, commisissent, absolvere; ac eos, qui in quarto, vel tertio et quarto, si tamen ab eodem stipite penderent, et non alias, affinitatis vel consanguinitatis gradibus invicem coniuncti, ac quocumque impedimento publicae honestatis iustitiae, praeterquam inter levatum et levantem, etiam cognatione spirituali detenti, et etiam carnali copula subsequuta contraxissent, ac etiam qui huiusmodi matrimoniis, etiam clandestinis, intervenissent, seu praesentes et consentientes fuissent, a censuris propterea incursis absolvere, ac cum eis ut in sic

contractis matrimoniis remanere, et cum his, qui in casibus praedictis contrahere voluissent, ut matrimonium ad invicem contrahere possent, dispensare valerent. Decernentes praemissa omnia, per eundem commissarium sic facienda, in utroque foro valere, quibusvis contrariis nequaquam obstantibus.

§ 42. Cum nos per alias nostras literas similiter accepto per nos quod nonnulli hospitalium, etiam nostri Sancti Spiritus praefati et Sancti Ioannis Lateranensis, ac Sancti Iacobi Incurabilium de Urbe et monasteriorum Sancti Sebastiani extra muros dictae Urbis, ac Sancti Antonii Viennensis, Cisterciensis et Sancti Augustini Ordinum, ac Mercedis Redemptionis captivorum, etiam Sancti Helmi, Sancti Bovis, Sancti Bernardi, Sancti Leonardi, Sanctae Marthae, Sanctae Catherinae Montis Synai, Sancti Viti et Sanctae Mariae della Heremita quaestores et commissarii, non obstante suspensione privilegiorum super quaestis faciendis et confratribus describendis et indulgentiis publicandis concessorum, ac suppressione cappellarum sub invocatione Sancti Sebastiani, ac revocatione commissariorum, nunciorum et quaestorum, vigore privilegiorum praedictorum constitutorum, ac prohibitione faciendi quaestas, et indulgentias et alias gratias publicandi, ac confratres describendi et confessionalia concedendi, et in certis casibus matrimonialibus dispensandi, quaestas facere et alia praedicta exercere minime erubescant. Et successive, etiam non obstante alia prohibitione a nobis desuper narrata, nonnulli etiam quaestores et commissarii, tam praedictis quam aliis forsitan nominibus, vigore privilegiorum praedictorum et forsitan aliorum, etiam a nobis, licet contra mentem nostram, emanatorum, tam quaestas facere quam indulgentias et alia, ut praefertur, prohibita publicare et exercere,

Hic Pontifex collegio fabricae dedit potestatem procedendi contra quoscumque alios quaestores, comprehensos sub eius constituta die ix augusti MDLII, quibus hic, uti superius, praetermissi;

ac diversas pecuniarum summas, res et bona exigere, et aliqui forsani sibi ipsis appropriare non destiterant, omnes et singulas pecuniarum summas, res et bona ex quaestis, eleemosynis et indulgentiis et aliis praedictis eatenus proventa, et penes quaestores et commissarios praefatos ac nuncios, ministros, thesaurarios, depositarios, loca, collegia et universitates existentia, quae eatenus hospitalibus, monasteriis et aliis locis praedictis minime incorporata fuerant, basilicae ¹ et illius collegio et deputatis concessissemus et applicavissimus; omnesque quaestores, commissarios, nuncios et alios officiales praefatos revocavissimus; omnemque facultatem, potestatem et auctoritatem quaestuandi, indulgentias et alias gratias publicandi, confratres describendi, confessionalia concedendi, in gradibus matrimonialibus prohibitis dispensandi, ab homicidiis casualibus seu voluntariis ac simoniae labe absolvendi, ac vota commutandi, et forsani alia exercendi, a quaestoribus, commissariis, ministris, thesaurariis, depositariis et aliis praedictis, necnon guardianis, officialibus et aliis superioribus hospitalium, monasteriorum, etiam Redemptionis captivorum et aliorum locorum praedictorum, privilegia et facultates eos substituendi et deputandi habentibus abdicavissimus et amovissimus. Ita quod ex tunc de cetero, perpetuis futuris temporibus, quaestores et commissarii et alii officiales ad quaestas et alia praedicta exercenda ab aliquibus, etiam a nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus, constitui et deputari non possent, nisi ipsis constitutioni et deputationi collegii deputatorum fabricae huiusmodi expressus accederet assensus, cum mandato universis et singulis praefatorum hospitalium, monasteriorum et aliorum praedictorum, ut pecunias, res et bona ex quaestis, indulgentiis et aliis praedictis

¹ Fabricae, Cherub. (R. T.).

acquisita, et, ut praefertur, dictae fabricae applicata et concessa, penes ipsos existentia, et nondum, ut praefertur, incorporata, praefatae fabricae, et pro ea praefatis collegio deputatorum et illorum officialibus, ad quos ¹ et utilitatem dictae fabricae exponenda et convertenda persolverent et assignarent. Eisdem vero et pro tempore existentibus deputatis et ² praefatis fabricae huiusmodi, ut quaestores, commissarios et alios officiales ac personas, penes quos pecuniae, res et bona huiusmodi existebant, sub poenis et censuris, de quibus eis videretur, tam posteriorum praedictorum quam aliorum privilegiorum dictae fabricae et illius deputatorum collegio concessorum vigore, ad solutionem et consignationem huiusmodi faciendam cogerent et compellerent, ac easdem posteriores literas et in eis contenta quaecumque inviolabiliter observari mandarent et facerent, inobedientes et rebelles ac contradictores quoslibet per poenas et censuras praedictas, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus esset, auxilio brachii saecularis. Ac, post publicationem posteriorum literarumstrarum praedictarum, nonnulli locorum ordinarii, eorumque vicarii, officiales et alii ministri, lucri, ut creditur, cupiditate ducti, in contemptum literarumstrarum earundem et poenarum in illis contentarum, nonnullis hospitalium, monasteriorum et aliorum locorum praedictorum quaestoribus et commissariis quaestas praedictas faciendi, aliaque praedicta exercendi, ac diversas indulgentias publicandi, licentias per eorum patentes literas expresse concedere et impartiri non erubescerent, vel ipsos publice quaestuare permitterent seu dissimularent, in animarum suarum periculum, et perniciosum exemplum ac scandalum plurimorum.

¹ Cherub. legit *opus* loco *quos* (R. T.). ² Deest forsani *officialibus* (R. T.).

Ordinariisque
quaestas
prohibet;

§ 43. Nos, circa praemissa providere cupientes, universis et singulis, tam locorum ordinariis eorumque vicariis, officialibus et ministris quam aliis quibuscunque ecclesiarum praelatis, sub¹ ingressus ecclesiae ac suspensionis a divinis, necnon excommunicationis maioris aliisque ecclesiasticis sententiis et duorum millium ducatorum auri de Camera dictae fabricae applicandorum poenis, per eos eo ipso, absque aliqua declaratione, quoties contravenirent, incurrendis, districte praecipiendo mandavimus quatenus ex tunc de cetero aliquas quaestuarii et indulgentias publicandi licentias, et desuper literas quibusvis quaestoribus et aliis personis, etiam praetextu cuiusvis antiquae consuetudinis vel possessionis, eisdem ordinariis similes licentias concedendi, et aliquam partem ex quaestis et indulgentiis huiusmodi exigendi et percipiendi, etiam vigore quorumcumque privilegiorum et indulgentiarum ac literarum apostolicarum eis hactenus concessorum vel in posterum concedendorum, absque expressa licentia eiusdem fabricae deputatorum nullatenus concedere vel impartiri praesumerent, nec ipsos quaestores publice quaestuarii permitterent seu tacendo dissimularent. Quinimmo eos ad parendum reverenter posterioribus literis nostris praedictis et in illis contentis quibuscunque omnino cogerent ac compellerent.

Collegio fabricae dat potestatem procedendi contra quoscunque quaestores, et quoesita per eos fabricae applicandi;

§ 44. Insuperque eisdem deputatis, eorumque commissariis contra eosdem ordinarios illorumque vicarios et ministros, necnon quoscunque alios ecclesiarum praelatos, superiores et personas, tam saeculares quam quorumvis, etiam Mendicantium, Ordinum regulares, quaestas facientes, in eventum contraventionis, ad declarationem incursus censurarum et poenarum praedictarum procedendi; necnon quaestores praefatos quaestas facientes, et indulgentias huiusmodi, absque

¹ Deest aliquid, forte *interdicti* (R. T.).

ipsorum deputatorum expresso consensu, ubilibet publicantes capiendi et incarcerationandi seu incarcerari faciendi; illosque tamquam inobedientes et rebelles multandi, et ad triremes perpetuo vel ad, de quo eis videretur, tempus relegandi; ac pecunias per eosdem quaestores, occasione dictarum indulgentiarum vel quaestarum quomodolibet acquisitas, eidem fabricae, ut praefertur, applicatas, ab eis et eorum singulis, etiam invititis et renitentibus, violenter auferendi; necnon, pro praemissis omnibus exequendis, auxilium brachii saecularis, quoties opus foret, invocandi, omnimodam concessimus facultatem. Quibuscunque nobis et eidem Sedi immediate subiectis, sub eisdem sententiis, censuris et poenis, tunc mandantes; alios vero nobis non subiectos iudices et personas saeculares in Domino hortantes ut, si et postquam pro parte dictorum deputatorum et commissariorum forent requisiti, in praemissis auxilium et favorem ac remedium opportunum praeberent, prout in singulis nostris et praedecessorum praedictorum literis, quarum singularum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis haberi volumus, dicitur plenius contineri.

§ 45. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, a nonnullis forte nimium scrupulosis dubitatum fuerit an privilegia, indulta et facultates per praedictos praedecessores commissariis et collegio praedictis concessa, per eosdem Franciscum, Paulum, Petrum, Philippum, episcopos, Ioannem Baptistam et Raphaellem, modernos ad opus dictae fabricae deputatos, aut aliquos ex eis, sub nomine dicti collegii, hactenus exercere, vel eis uti potuerint et in futurum possint, hactenusque per eos, sub nomine dicti collegii, pro dicta fabrica gesta, valida existant, pro illorum parte, nobis fuit humiliter supplicatum ut

Declarat etiam dictum collegium omnibus praedictis praedecessorum indultis uti potuisse et posse ad utilitatem dictae fabricae;

desuper opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, quibus, in sacra beati Petri Sede, meritis quamquam insufficientibus, collocatis, convenit opem et operam impendere efficaces ut eiusdem beati Petri basilicam ac illius fabricae rectores et ministros, necnon privilegia, facultates et indulta eis concessa, illaesa praeservare studeamus; considerantes diligentiam quam primo dicti Franciscus et alii deputati in opus dictae fabricae, quod dicti praedecessores, ut praedicatur, perficere non potuerunt, iuxta mentem nostram reassumendo, adhibuerunt, illudque omni conatu et totis viribus assidue prosequuntur. Quodque ad illius commodum et utilitatem, privilegiis, facultatibus et indultis ac gratiis huiusmodi in favorem dictae fabricae tantummodo utuntur; et ne christifideles ab elargitione et subsidiis retrahantur, sed ut ad illud promptiores reddantur, quo singula privilegia, facultates, concessionnes et indulta praedicta noverint inviolabiliter observari, huiusmodi supplicationibus inclinati, ex certa scientia et de potestatis plenitudine similibus, omnia et singula, quae per Franciscum et alios deputatos praedictos seu eorum aliquos, nomine dicti collegii ac vigore literarum patentium, eis per dictos deputatos concessarum, deputatos, commissarios et officiales, dicto nomine, earumdem literarum patentium et capitulorum forma servata, gesta, facta et executa fuerunt, fuisse et esse legitime facta, ac si privilegia, facultates et indulta, aliis commissariis per Iulium et Leonem, ac collegio praefatis per Clementem, praedecessores praedictos, respective concessa et per nos confirmata et innovata, ipsismet deputatis concessa fuissent, auctoritate apostolica, tenore praesentium declaramus. Et nihilominus omnia et singula per primodictos deputatos aut eorum aliquos, seu ab

eis, dicti collegii nomine, commissarios et officiales etiam deputatos gesta, dummodo commissarii et officiales hactenus, ut praefertur, deputati praedicti formam et ordinem eis, per eorum literas patentes huiusmodi sive capitula inter eos inita, ¹ servaverint, approbamus et confirmamus, ac perpetuae firmitatis robur obtinere decernimus.

§ 46. Et ut circa illa omne dubium et ambiguitas in futurum cessare debeant, ipsique deputati opus fabricae huiusmodi diligentius prosequi possint, ipsis aliisque dictae fabricae pro tempore deputatis, quod omnibus et singulis privilegiis, praerogativis, facultatibus, iurisdictionibus, gratiis et indultis, tam commissariis per Iulium et Leonem, ac collegio praefatis per Clementem, praedecessores praedictos, ad commodum et utilitatem dictae fabricae, quam etiam per nos, per singulas literas praedictas, commissariisque et collegio praefatis per eosdem praedecessores ac nos, ut praemittitur, hactenus respective concessis, sub nomine collegii praefati, uti et illa exercere valeant, eisdem auctoritate et tenore concedimus et indulgemus, ac singulas nostras et praedecessorum nostrorum literas huiusmodi ad dictos etiam pro tempore deputatos et ad universas provincias in singulis literis praedictis expressas extendimus et ampliamus.

§ 47. Necnon praesentes literas ad nostrum et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium beneplacitum durare. Ac beneplacitum huiusmodi et praesentes literas per generalem revocationem seu Cancellariae Apostolicae regulas, etiam per successores nostros praedictos pro tempore edendas, aut alias etiam, nisi per alias nostras sub plumbo, cum praesentium de verbo ad verbum insertionem, literas, minime revocari posse, sed quoties aliter, quam ut

Illaque eidem collegio iterato concedit;

Et ad beneplacitum Sedis Apostolicae et sub revocationibus etc. non comprehen. decernit;

¹ Deest forsitan *praescriptos* (R. T.).

praemittitur, revocari contigerit, toties de novo concessas intelligi; sicque per quoscumque iudices et commissarios, etiam Palatii Apostolici auditores ac sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, in quavis instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari, sententiarum et definiri debere, necnon quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Executores deputati;

§ 48. Quocirca universis et singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, praepositis, decanis, archidiaconis et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon patriarchalium et metropolitanarum ac aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, eorundem patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum officialibus et vicariis in spiritualibus et temporalibus ubilibet constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel per alium seu alios, praesentes literas ac omnia et singula in eis contenta, ubi et quando opus fuerit, ac quoties super hoc pro parte collegii seu deputatorum praedictorum seu alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi, sub censuris et poenis ecclesiasticis, firmiter observari, ac collegium et deputatos officialesque praedictos illis pacifice gaudere, non permittentes collegium et deputatos ac officiales praedictos seu eorum aliquem desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet et rebelles, per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna

iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 49. Non obstantibus praemissis et quibusvis dictae Cancellariae regulis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis et indultis, etiam Mari Magno nuncupatis; eisdem Ordinibus, illorumque personis, in genere vel in specie, sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, forsitan concessis, quibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de ipsis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua ¹ exquisita forma servanda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, illaque cuiquam nolumus aliquatenus suffragari; ac omnibus et singulis, quae nos et praefati praedecessores nostri in singulis literis praedictis volumus respective non obstare, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum, quia difficile foret *etc.* Nulli ergo *etc.* Si quis autem *etc.*

Contrariis derogat.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, die tertia februarii, millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 3 febr. 1542, pontif. anno VIII.

¹ Alia add. Cherub. (R. T.).

XLI.

Privilegia neophitorum sive iudaeorum et infidelium ad catholicam fidem se convertentium; ordinationesque circa eorum vivendi modum ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In fideles con-
versi non per-
dunt eorum bo-
na.

Cupientes iudaeos et alios infideles quoslibet ad fidem catholicam converti, et praetextu honorum per eos antea possessorum ab eadem fide non distrahi, motu proprio et ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium, hac in posterum valitura constitutione sancimus quod cuicumque eorumdem iudaeorum et infidelium ad dictam fidem converti volenti, etiam si in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quaecumque, tam mobilia quam immobilia, intacta et illaesa permaneant. Ita ut etiam filii familias et in patria potestate, ut praefertur, constituti, legitima et quacumque portione bonorum patrimonialium aut maternorum, eis de iure seu successione bonorum eis alias debitorum, per eorum parentes fraudari aut privari non possint neque debeant, sed eis integre, etiam si contra voluntatem parentum suorum ad fidem ipsam conversi fuerint, etiam eorum parentibus viventibus, debeantur.

Male acquisita
restituunt, si
personae dimi-
nuate notae
sint.

§ 1. Et si bona ipsa ex usura aut illicito quaestu fuerint acquisita, et notae sint personae, quibus eorum fuerit de iure facienda restitutio (quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur male ablatum), illa eisdem personis omnino restituantur; personis vero non extantibus praedictis, quia bona ipsa essent per manus ecclesiae in pios usus convertenda, bona huiusmodi eisdem iudaeis et aliis infide-

¹ Consonat extravag. II Ioann. XXII, in tit. *De Iud.*, inter communes.

libus, in favorem suscepti baptismatis, tamquam in pium usum libere concedimus, eaque apud ipsos sic conversos iudaeos et alios infideles remanere decernimus. Interdicentes, sub divini anathematis poena, quibusvis tam ecclesiasticis quam saecularibus personis, ne ullam super bonis huiusmodi, quovis quaesito colore, molestiam inferant, aut inferri patiantur; sed magnum se fecisse lucrum existiment, dum tales Christo lucrati fuerint.

§ 2. Et quoniam, ut scriptum est, *Qui habuerit substantiam mundi huius et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clausit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in ipso?* si ipsi conversionis tempore inopes aut indigentes fuerint, omnes, tam ecclesiasticos quam saeculares, per viscera misericordiae Dei nostri exhortamur ut ipsis conversis manus porrigant adiutrices; ipsi quoque dioecesani non solum christianos ad subveniendum ipsis exhortentur, sed etiam, tam de redditibus ecclesiarum, prout poterunt, quam de his, quae ad pauperum usus per ipsos convertendos devolvuntur, huiusmodi neophitos sustentare non negligant, ipsosque a detractionibus et contumeliis paterna affectione defendant.

Piorum elemosynis adiuvandi sunt, quatenus sint pauperes.

§ 3. Et quoniam per gratiam baptismi cives sanctorum et domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quam nasci carne, eadem constitutione statuimus ut civitatum et locorum, in quibus sancto baptismo pro tempore regenerabuntur, vere cives sint, et privilegiis ac libertatibus et immunitatibus, quae alii, ratione nativitatis et originis dumtaxat, consequuntur, gaudeant.

Cives efficiuntur loci in quo baptizantur.

§ 4. Curent insuper sacerdotes baptizantes et alii sacro fonte eos suscipientes, tam ante baptismum quam post, illos in articulis fidei, ac legis novae praeceptis, catholicaeque ecclesiae ritibus diligenter

In articulis fidei instruuntur et cum infidelibus non convertuntur.

instruere; et tam ipsi quam dioecesani operam dent ne cum aliis iudaeis seu infidelibus saltem per longum tempus conversentur, ne, sicut quandoque contingit, ab infirmitate curatis, modica occasio ad pristinam damnationem recidivam efficiat.

§ 5. Et quoniam, experientia teste, compertum est mutuum ipsorum neophitorum inter se conversationem ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere, hortamur locorum ordinarios ut, quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent et studeant neophitos ipsos cum originariis christianis matrimonio copulare.

§ 6. Et prohibeant eisdem, sub gravibus poenis, ne mortuos more iudaeorum sepeliant, aut sabbata aliasque solennitates, et antiquae sectae ritus quoquomodo observent, sed et ecclesias et praedicationes, prout alii catholici, frequentent, et in omnibus christianorum moribus se conformes reddant.

§ 7. Contemptores autem praedictorum, per sacerdotes, in quorum parochiis degent, aut alios, ad quos, de iure vel antiqua consuetudine, de talibus inquirere spectat, aut etiam per alios quoscumque, dioecesanis seu inquisitoribus haereticae pravitatis deferant, et invocato, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, per eos taliter puniantur, quod aliis transeat in exemplum. Et insuper de his omnibus in provincialibus et synodalibus conciliis diligens fiat inquisitio, et tam circa episcopos et sacerdotes in praemissis negligentes, quam ipsos neophitos et infideles praedictos contemptores, opportunum adhibeatur remedium.

§ 8. Si quis autem, cuiuscumque gradus vel praecminentiae fuerit, huiusmodi neophitos, ne observationem ritus christiani et aliorum praedictorum complectantur, foverit aut defenderit, poenas contra fau-

tores haereticorum promulgatas ipso facto incurrant; neophiti vero si se corrigere post monitionem canonicam neglexerint, et ad vomitum, iudaizantes, redire comperti sint, contra eos, tamquam perfidos haereticos, per ordinarios locorum, secundum sacrorum canonum instituta, procedatur.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quibusvis privilegiis, indultis et literis, etiam apostolicis, seu etiam regis vel imperialibus eisdem iudaeis vel infidelibus quomodolibet concessis, quae, quatenus in detrimentum catholicae fidei, aut nominis christiani, seu aliquorum ex praemissis quomodolibet vergerent, et ad effectum praesentium, cassamus et irritamus, ac cassa et irrita esse decernimus, aliis decretis et constitutionibus apostolicis, quae super praemissis sunt condita, in suo robore duraturis.

§ 10. Et ut huiusmodi sanctae constitutionis iugis memoria habeatur, et ne quisquam ipsius ignorantiam praetendere possit, illam per singulas cathedrales et collegiatas ecclesias, aliaque pia loca, in quibus uberior erit fidelium concursus, semel in anno, ad minus, infra divina publicari volumus et decernimus.

§ 11. Et quia difficile foret etc.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXI martii, millesimo quingentesimo quadragésimo secundo, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 21 martii 1542, pontif. anno viii.

XLII.

Indictio sacri et oecumenici concilii Tridentini, ad kalendas octobris MDXLII 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Initio nostri huius pontificatus, quem non ob merita nostra sed propter suam ma-

1 Bullam hanc integritati restituimus conferentes cum ea quae praemittitur *Canon. et Decret. Sacrosancti OEcum. Conc. Tridentini* (Romae, typ. S. C. de Prop. Fide, 1845) (R. T.).

Cum christianis originariis matrimon. contrahere student.

Ritus antiquae sectae dimittant.

Contemptores praedictorum ab inquisitoribus coercantur.

Reduentes ad vomitum uti haeretici puniantur.

Quiluscumque non obstantibus.

Haecc constitutio semel in anno in singulis ecclesiis publicetur.

Fides eius transumptis detur.

Queritur hic Pontifex quod Ecclesia Dei haeresum et bellorum tempestate vexetur, et principes christiani inter se dissideant.

guam bonitatem Dei omnipotentis providentia nobis commisit, cernentes iam tum in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium nostra pastoralis sollicitudo et vigilia esset vocata; cupiebamus quidem mederi christianae reipublicae malis, quibus illa iamdudum vexata et propemodum oppressa est; sed ipsi etiam, ut homines circumdati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam et conservandam a plurimis impendentibus periculis rempublicam, omnia invenimus odiis et dissentionibus plena, dissentionibus praesertim principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis a Deo permissa est. Cum unum ovile et unum pastorem dominici esse gregis, ad integritatem christianae religionis et ad coelestium bonorum spem in nobis confirmandam, necessarium duceremus, schismatis dissidiis et haeresibus erat christiani nominis divulsa iam pene et lacerata unitas. Cum tutam atque munitam ab infidelium armis atque insidiis rempublicam optaremus, nostris erratis, nostraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum et meditatum contra Italiam, contraque Austriam et Illyricum, terra varique bellum; cum impius et inmitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorumque inter se odia et dissensiones suam bene gerendae rei occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta haeresum, dissentionum bellorumque tempestate, tantisque excitationis fluctibus, cum essemus ad moderandam et gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fidereamus, primum comecimus in Domino cogitatus nostros, ut Ipse nos nutriret, animumque nostrum firmitate et robore, mentem consilio sapientiaque instrueret.

§ 1. Deinde animo repetentes maiores nostros, sapientia admirabili et sanctitate praeditos, saepe in summis christianae reipublicae periculis, remedium optimum atque opportunissimum, oecumenica concilia et episcoporum generales conventus, adhibuisse, ipsi quoque animum ad generale habendum concilium adiecit; exquisitisque principum sententiis, quorum nobis videbatur utilis in primis et opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, oecumenicum concilium et generalem eorum episcoporum aliorumque patrum, ad quos pertineret, conventum in civitate Mantuae indicimus, anno Incarnationis Domini (sicut literis et monumentis nostris testatum est) millesimo quingentesimo trigesimo septimo, pontificatus nostri tertio, ad decimum kalendarum iunii inchoandum; spem prope certam habentes fore ut, cum illic in nomine Domini essemus congregati, Ipse, sicut promisit, Dominus in medio nostrum afluturus, et bonitate ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniaque pericula spiritu oris sui facile depulsurus esset.

§ 2. Sed ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum, contra omnem spem et expectationem nostram, denegata fuit nobis Mantuana civitas, nisi aliquas condiciones subiremus, ab institutis maiorum nostrorum et conditione temporum, nostraque ac huius sanctae Sedis ac nominis ecclesiastici dignitate libertateque prorsus alienas, quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium invenire locum, aliamque deligere civitatem necesse habuimus, quae cum non statim nobis occurreret idonea et apta, ad sequentes kalendas novembris prorogare concilii celebrationem fuimus coacti. Interim saevus et perpetuus hostis noster Turca, ingenti classe Italiam adortus,

Pontifex ideo, ut his malis mederi posset, concilium generale Mantuae celebrand. et a kal. iunii inchoandum indicivit per alias eius literas, quas hic non habes.

Con. dii tamen celebrat. prorogavit ad kal. novem. quia civitatem Mantuae habere non potuit.

aliquot oppida in litoribus Apuliae cepit, vastavit, diripuit, praedas hominum abegit.

Vincentiae civitatem domitium Venetorum elegit, concilium distulit ad kal. maii.

§ 3. Nos, in maximo timore et periculo omnium, muniendis litoribus nostris, finitimisque auxilio invandis fuimus occupati; nec tamen interea destitimus consulere et hortari christianos principes ut de idoneo ad habendum concilium loco quid sentirent nobis exponerent; quorum cum essent incertae variaeque sententiae, tempusque diutius quam erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque (ut arbitramur) etiam consilio, Vincentiam elegimus, urbem copiosam, et Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentia, cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam atque tutam in primis in se habentem. Sed cum iam tempus longius progressum esset, novaeque urbis electionem omnibus significari conveniret, iamque kalendae novembris appetentes facultatem huius divulgationis excluderent, hyemsque esset propinqua, rursus altera prorogatione tempus concilii differre in proximum sequens ver, maiique futuras kalendas compulsi fuimus.

Interim praecavit conciliare Carolum imperatorem, et Franciscum regem Francorum, et ideo ipse et illi Nicaeam se contulerunt.

§ 4. Quare firmiter constituta atque decreta, cum et nos ipsos et cetera omnia ad eum bene agendum, Deo invante, celebrandumque conventum pararemus, plurimum reputantes interesse cum celebrationis concilii, tum universae christianae reipublicae, christianos principes pace inter se et concordia consentire, carissimos in Christo filios nostros Carolum, Romanorum imperatorem semper augustum, et christianissimum regem Franciscum, duo praecipua christiani nominis firmamenta atque subsidia, orare atque obsecrare instituvimus ut ad colloquium inter se et nobiscum una convenirent; quorum quidem apud utrumque literis, nunciis et a latere nostro missis, ex venerabilium fratrum nostrorum numero, legatis, saepis-

sime egeramus ut, ex similitudine et dissidiis, ambo in unum foedus et piam amicitiam vellent convenire, labentibusque succurrere christianis rebus; quarum servandarum cum esset illis potestas a Deo praecipue tributa, si id non agerent et ad commune christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris et severa ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui, aliquando precibus nostris annuentes, Nicaeam se contulere, quo nos quoque longum iter et senili aetati nostrae vehementer contrarium, Dei et pacis conciliandae causa, suscepimus.

Interea legatos Vincentiam misit ut initium concilii facerent.

§ 5. Neque praetermisimus interea, cum tempus concilii praestitutum, kalendae videlicet maiae appropinquarent, tres legatos summae virtutis et auctoritatis a latere nostro, de numero eorundem fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, Vincentiam mittere, qui initium concilii facerent, praelatosque undique venientes exciperent, et ea, quae iudicarent esse opus, agerent et tractarent, quoad nos, ab itinere et negotio pacis reversi, omnia accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud sanctum opus maximeque necessarium, tractationem videlicet pacis inter principes, inculcavimus, et quidem omni animi studio, omni pietate ac diligentia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia, nosmetipsos itineris et vitae periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, quae nihil habet hac in re quidem, in quo nos arguat, aut praetermissae aut non quaesitae ad pacificandum occasionis. Principes ipsi testes, quos tam saepe, tamque vehementer nunciis, literis, legatis, monitis, hortatu precibusque omnibus obsecravimus ut similitudines deponerent, ut in societatem coirent, ut christianae reipublicae, in maximum et propinquum iam adductae discrimen, communibus studiis et subsidiis opitularentur. Iam vero testes illae vigiliae

atque curae, illi diurni nocturnique animi nostri labores, gravesque sollicitudines, quas ob hanc rem et causam plurimas iam suscepimus, nec tamen ad optatum exitum nostra consilia et acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est, quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum; ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil, quod esset nostro pastoralis officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti agimus, qui, ad exemplum et doctrinam patientiae nostrae, suos voluit apostolos haberi dignos qui pro nomine Iesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur.

Induciae itaque decennales initae sunt inter imperatorem et regem mediante Pontif., ut hic.

§ 6. Verum in illo congressu colloquioque nostro, quod Nicaeae habitum est, etsi peccatis nostris impredientibus, inter duos principes vera et perpetua pax non potuit confici, induciae tamen decennales factae sunt; quarum opportunitate nos sperantes et sacrum concilium commodius celebratum iri, et deinde ex concilii auctoritate perfici posse pacem, apud principes institimus ut et ipsi venirent ad concilium et praelatos suos praesentes ducerent, absentesque accerserent. Qui cum de utroque se excusassent, quod, et ipsis redire in regna sua tum necesse esset, et praelatos, quos secum habuissent, itinere atque impendiis fessos atque exhaustos, recreari et refici oporteret, nos hortati sunt ut aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus.

Concilium Pontifex prorogat ad festum Paschae ex rationibus hic assignatis.

§ 7. Qua in re concedenda cum essemus aliquantulum difficiles, literas interim a legatis nostris, qui Vincentiae erant, accepimus, transacto iam et longius praeterito concilii inenendi die, unum vix aut alterum ex externis nationib. praelatum Vincentiam se contulisse. Quo nuncio acce-

pto, cum videremus eo tempore nulla iam ratione haberi concilium posse, ipsis principibus concessimus ut differretur tempus agendi concilii usque ad sanctum Pascha, diemque festum futurae dominicae Resurrectionis. Cuius nostri praecepti expectationisque decretae literae Genuae anno Incarnationis Domini millesimo quingentesimo trigesimo octavo, quarto kalendas iulii, factae publicataeque sunt; atque hanc dilationem eo propensius fecimus quod pollicitus est nobis uterque princeps legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea, quae ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicaeae, ob brevitatem temporis, potuerant omnia confici, Romae commodius coram nobis agerentur et tractarentur; et, ob hanc rationem, etiam a nobis ambo petierunt ut haec pacificationis procuratio concilii celebrationi praeponeretur, cum ipsum concilium, pace facta, multo deinde utilius et salutaris christianae reipublicae futurum esset. Semper enim haec pacis spes nobis iniecta, principum nos voluntatibus assentiri hortata est. Quam spem vehementer auxit, post discessum a Nicaea nostrum, ipsorum duorum principum inter se benevola amicaque congressio, quae maxima nostra cum laetitia a nobis intellecta, confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, et vota pacis accepta esse crederemus.

§ 8. Hanc igitur pacis conclusionem cum et expectaremus et urgeremus, nec solum duobus antedictis principibus, verum etiam carissimo in Christo filio nostro Ferdinando, regi Romanorum, videretur actionem concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere; cunctique a nobis per literas suosque oratores contenderent ut alias rursus temporis prorogationes faceremus, praecipue autem instaret serenissimus Caesar, promisisse se demon-

Deinde ex causis, de quibus hic, concilium ad eius beneplacitum suspendit per quasdam eius literas, quas hic non habes.

strans iis, qui a catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum ut aliqua concordiae ratio iniretur, quod, ante suam in Germaniam profectionem, apte non posset fieri. Nos, eadem semper spe pacis et tantorum principum voluntate adducti, cum praesertim cerneremus ne ad dictum quidem Resurrectionis festum alios praelatos Vincentiam convenisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam saepe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis concilii ad nostrum et Sedi Apostolicae beneplacitum suspendere maluimus; itaque fecimus, et de suspensione huiusmodi literas ad singulos supradictorum principum decima die iunii, millesimo quingentesimo trigesimonono, dedimus, sicut ex illis perspicue potest intelligi. Ea itaque suspensione necessario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum a nobis pacisque aliqua conclusio expectatur, quae et dignitatem postea frequentiamque concilio, et christianae reipublicae praesentiorum salutem erat allatura, christianae interea res in deterius quotidie prolapsae sunt; Hungaris, rege ipsorum mortuo, Turcam vocantibus; Ferdinando rege bellum in eos movente; Belgis ad defectionem a Caesare ex parte quadam incitatis, cuius defectionis comprimendae causa, per Galliam amicissime et cum rege christianissimo concordissime, magno benevolae inter eos voluntatis indicio, transiens in Belgas serenissimus Caesar, et illinc deinde in Germaniam profectus, conventus Germaniae principum et civitatum, tractandae eius, quam dixerat, concordiae causa, habere coepit. Sed cum, spe pacis iam deficiente, ille quoque modus curandae in conventibus tractandaeque concordiae ad maiores potius discordias concitandas aptus esse videretur, inducti fuimus ad pristinum concilii generalis remedium reverti; idque per legatos nostros

sanctae Romanae Ecclesiae cardinales ipsi Caesari obtulimus. Quod etiam postremo et praecipue in Ratisbonensi conventu egimus, cum illic dilectus filius noster, Gaspar tituli Sanctae Praxedis cardinalis Contarenus, summa doctrina et integritate legatum nostrum ageret. Nam cum id, quod ne accideret antea veriti eramus, ex eius conventus sententia peteretur a nobis ut ab Ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararem, quoad per oecumenicum concilium illi exenterentur et deciderentur; idque nobis, ut concederemus, neque christiana et catholica veritas, neque nostra et Sedis Apostolicae dignitas permetteret, palam potius concilium, ut quamprimum fieret, proponi mandavimus. Neque vero in alia unquam sententia et voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore concilium oecumenicum et generale congregaretur; sperabamus enim ex eo et pacem populo christiano et christianae religionis integritatem posse recuperari; verumtamen id cum bona gratia et voluntate christianorum principum habere volebamus. Quam voluntatem dum expectamus, dum observamus tempus absconditum, tempus beneplaciti tui, o Deus, aliquando tandem decernere compulsi sumus omne esse tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis et ad christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur.

§ 9. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem christianam quotidie in peius ruere, Hungaria a Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, ceteris omnibus metu moeroreque afflictis, nullius iam principis consensum expectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem et christianae reipublicae utilitatem attendere constituimus. Itaque, cum Vincentiam amplius non haberemus, cupereamusque cum universae christianorum saluti, tum Germanicae nationis incommodis, in eligendo per nos novo con-

Cum autem res catholicae reipublicae quotidie in peius prolaberentur, concilium in Tridentina civitate celebrand. fore decrevit.

cilii habendi loco, consulere, aliquotque locis propositis, ipsam Tridentinam civitatem ab ipsis desiderari videremus; nos, etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paterna charitate defleximus. Itaque Tridentum civitatem elegimus, qua in civitate oecumenicum concilium ad proxime venturas kalendas novembris haberetur, idoneum locum illum statuantes, quo ex Germania quidem, aliisque Germaniae finitimis nationibus facillime, ex Gallia, Hispania ceterisque provinciis remotioribus non difficiliter episcopi et praelati convenire possent. Dies autem concilii ea a nobis spectata est, quae spatium in se haberet et publicandi per christianas nationes nostri huius decreti, et facultatis omnibus praelatis ad veniendum tribuendae. Quo minus autem annum tempus praefiniremus mutando concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus alias praescriptum est, ea res fuit in causa quod longius extrahi spem sanandae aliqua in parte christianae reipublicae, quae tot detrimentis et calamitatibus affecta est, nolimus. Et tamen videmus tempora, agnoscimus difficultates, quid sperari possit ex consiliis nostris incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est: *Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet*, magis Dei elementiae et misericordiae confidere, quam nostrae imbecillitati diffidere constituimus. Saepe enim fit in bonis operibus incipiendis ut, quod humana consilia non valent, divina virtus efficiat.

Indictio aeri
concilii Trident.
ad kal. novem-
bris 1542.

§ 10. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, ac beatorum eius apostolorum Petri et Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque subnixi, de venerabilium item fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio et

assensu, sublata amotaque suspensione, de qua supra commemoratum est, quam per praesentes tollimus et amovemus, sacrum oecumenicum et generale concilium in civitate Tridentina, loco comodo et libero, omnibusque nationibus opportuno, ad kalendas proximas novembris anni praesentis, ab Incarnatione Domini millesimi quingentesimi quadragesimi secundi, incipiendum, prosequendum et, eodem Domino adiuvante, ad ipsius gloriam atque laudem et christiani totius populi salutem, absolvendum perficiendumque indicimus, annunciamus, convocamus, statuimus atque decernimus.

§ 11. Omnes omnibus ex locis, tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos et dilectos filios abbates, quam alios quoscumque, quibus iure aut privilegio in conciliis generalibus residendi, et sententias in eo dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis vi inrisurandi, quod nobis et huic sanctae Sedi praestiterunt, ac sanctae virtute obedientiae, aliisque sub poenis, iure aut consuetudine in celebrationibus conciliorum adversus non accedentes ferri et proponi solitis, mandantes atque praecipientes ut ipsinet, nisi forte iusto detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per suos legitimos procuratores et nuncios, sacro huic concilio omnino adesse et interesse debeant.

Monitio et praecceptum ut praelati accedant ad concilium.

§ 12. Supra autem dictos imperatorem regemque christianissimum, necnon ceteros reges, duces, principes, quorum praesentia, si alias unquam, hoc quidem tempore maxime sanctissimae Christi fidei et christianorum omnium futura est salutaris, rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiae Dei et Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas et religio et intus et extra graviter iam op-

Hortatio ut imperator, reges et principes intersint concilio per se ipsos aut legatos.

pugnatur, ut, si salvam volunt christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos et obligatos, pro maximis Illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam et negotium; ipsimet ad sacri concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas atque virtus communi utilitati salutique suae ac ceterorum, et temporali et aeternae, plurimum est profutura. Sin autem (id quod nollemus) accedere ipsi non poterunt, at graves saltem viros legatos cum auctoritate mittant, qui personam principis sui quisque et cum prudentia et cum dignitate possint in concilio referre. In primis vero ut id curent, quod ipsis facillimum est, ut ex suis cuiusque regnis ac provinciis episcopi et praelati, sine tergiversatione et mora, ad concilium proficiscantur. Quod maxime quidem a praelatis principibusque Germaniae Deum ipsum atque nos impetrare aequum est; ut, cum eorum praecipue causa ipsisque cupientibus concilium indictum sit, et in ea civitate indictum, quae ab eis est considerata, non graventur ipsi sua cunctorum praesentia id celebrare et ornare, quo melius atque commodius, quae ad integritatem et veritatem christianae religionis, quae ad bonorum morum reductionem emendationemque malorum, quae ad christianorum inter se, tam principum quam populorum, pacem, unitatem concordiamque pertineant, et quae ad repellendos impetus barbarorum et infidelium, quibus illi universam christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus praeeunte, et lumen sapientiae suae ac veritatis mentibus nostris praefereute, agi in dicto sacro oecumenico concilio et, conspirante omnium charitate, consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci quamprimum et quam optime possint.

§ 13. Atque ut nostrae hae literae et quae in eis continentur ad notitiam cun-

ctorum, quorum oportet, perveniant, neve quis illorum ignorantiae excusationem praetendat, cum praesertim, etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illae essent intimandae, tutus forsitan pateat accessus; volumus et mandamus ut in basilica Vaticana Principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi, cum ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam congregari solita est, palam, clara voce, per Curiae nostrae cursores aut notarios aliquos publicos legantur, lectaeque in valvis dietarum ecclesiarum, itemque Cancellariae Apostolicae portis et Campi Florae solito loco affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquamdiu expositae pendeant; cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa.

§ 14. Nos enim per lectionem, publicationem affixionemque huiusmodi omnes et quoscunque, quos antedictae nostrae literae comprehendunt, post spatium duorum mensium a die literarum publicationis et affixionis, ita volumus obligatos esse atque adstrictos, ac si ipsismet illae coram lectae et intimatae essent; transumptis quidem earum, quae manu publici notarii scripta aut subscripta et sigillo personae alicuius ecclesiasticae in dignitate constitutae munita fuerint, ut fides certa et indubitata habeatur, mandamus atque decernimus.

§ 15. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae indictionis, annunciationis, convocationis, statuti, decreti, mandati, praecepti et obsecrationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo

Forma publicandi istam constitutionem.

Constitutio ista ligat post duos menses a die publicationis.

Sanctio poenalis.

quingentesimo quadragesimo secundo, xi kal. iunii, pontificatus nostri anno viii.

Dat. die 22 maii 1542, pontif. anno viii.

XLIII.

Deputatio nonnullorum S. R. E. cardinalium generalium inquisitorum haereticae pravitatis, cum amplissima auctoritate.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Exordium. Licet ab initio nostrae ad summi apostolatus apicem assumptionis id semper nobis cordi fixum institerit, ut fides catholica ubique floreret et augetur, ac omnis haeretica pravitas a christifidelibus nostra diligentia procul pelleretur, necnon diabolica fraude seducti viam veritatis cognoscerent, et ad gremium et unitatem ecclesiae reducerentur; et si qui, animi perversitate ducti, in eorum damnato proposito persisterent, ita plecterentur, ut eorum poena aliis transiret in exemplum. Nihilominus sperantes quandoque eosdem sic seductos, tum Dei omnipotentis misericordia, tum fidelium orationibus, ac doctorum virorum praedicationibus, errores suos recognituros et, illis abiuratis, ad sanctam Ecclesiam catholicam redituros, etsi id aliquantum differrent, auctoritate sacri oecumenici et generalis concilii, quod ad id in primis propediem celebrare sperabamus, deterritos, veram et catholicam fidem amplexuros, et ea mediante in semitis iustitiae ambulaturos fore, negotium inquisitionis haereticae pravitatis huiusmodi in hanc usque diem distulimus.

Causa huius institutionis. § 1. Verum cum concilium huiusmodi ex diversis rationabilibus causis, et praesertim bellorum turbinibus, quae haecenus inter principes christianos vignerunt, nondum inchoari potuerit, et humani ge-

neris hoste procurante, fidelium animi novis haeresibus in dies magis polluantur, omniaque schismatis dissidiis repleantur, lacereturque fere christiani nominis unitas, inconsutilisque Christi tunica scindatur.

§ 2. Nos ne, dum dies concilii per nos novissime indicti expectatur, omnia in deterius labantur providere volentes, ac nequeunt per nos solos, aliis etiam arduis occupatos curis, omnia exequi, dilectorumque filiorum nostrorum Ioannis Petri Sancti Clementis, Ioannis S. Sixti, Petri Pauli S. Balbinae, Bartholomaei S. Caesaris, Dionysii S. Marcelli, et Thomae S. Silvestri tituli presbyterorum cardinalium fidem, doctrinam et virtutem perspectas habentes, ac de eis plurimum in Domino confidentes, eosdem Ioannem Petrum et Ioannem ac Petrum Paulum et Bartholomaeum, necnon Dionysium et Thomam, cardinales, nostros et apostolicae Sedis in omnibus et singulis reipublicae christianae civitatibus, oppidis, terris et locis, tam citraquam ultra montes, ubilibet etiam in Italia consistentibus ac in Romana Curia, super negotio fidei, commissarios et inquisitores generales et generalissimos, auctoritate apostolica, tenore praesentium constituimus et deputamus.

§ 3. Ac eis contra omnes et singulos a via Domini et fide catholica aberrantes, seu de eadem fide male sentientes, aut alias quomodolibet de haeresi suspectos, illorumque sequaces, fautores et defensores, ac eis auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte, praestantes, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, praeminentiae fuerint, etiam absque ordinariis locorum, etiam in causis, in quibus ipsi de iure intervenire habent, inquirendi; et per viam inquisitionis vel investigationis, seu alias, etiam ex officio, procedendi; ac cul-

Institutio congregat. card. S. inquisitionis.

Inus lectio et facultates dictae congregationis proceden. contra quoscunque in negotio fidei,

pabiles quoscumque seu suspectos praecedentibus inditiis, carceribus mancipandi; ac contra eos usque ad finalem sententiam inclusive procedendi, et culpabiles repertos, poenis, iuxta canonicas sanctiones debitis, puniendi; ac ultimo supplicio damnatorum bona, prout iuris fuerit, publicandi.

§ 4. Neenon, ad effectum praemissorum, procuratorem fiscalem et notarios publicos et alios officiales ad praemissa necessarios et opportunos, etiam clericos sive religiosos, cuiuscumque Ordinis fuerint, deputandi et constituendi.

§ 5. Et si necesse fuerit aliquos clericos saeculares, aut cuiuscumque Ordinis regulares, etiam in saceris et presbyteratus ordinibus constitutos, propter praemissa, degradari, per quemcumque catholicum antistitem, quem praedicti cardinales duxerint deputandum, convocatis et sibi ad hoc assistentibus duobus abbatibus, aut aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, ad actualem degradationem eorumdem clericorum, eorumque Curiae saeculari traditionem seu dimissionem, alias, prout etiam iuris fuerit, procedi faciendi.

§ 6. Ac contradictores quoslibet et rebelles sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis ac privationis omnium et singulorum beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, necnon inhabilitationis ad illa et alia in posterum obtinenda, aliisque opportunis iuris remediis, appellationis diffugio semoto, compescendi.

§ 7. Et auxilium brachii saecularis invocandi, omniaque et singula alia, quae praedicti cardinales, ad haereses et in fide huiusmodi errores, ad praesens in republica christiana ubilibet vigentes, reprimendos et radicitus extirpandos, necessaria fore cognoverint, et ad officium inquisitionis haereticae pravitatis de iure

pertinent, faciendi, gerendi, ordinandi, exercendi et exequendi.

§ 8. Neenon ad praemissa omnia et singula in quibusvis civitatibus, terris et locis, de quibus eisdem cardinalibus videbitur, et quoties ipsi cardinales opus esse cognoverint, alias personas ecclesiasticas idoneas, literatas et Deum timentes, in theologia magistros, seu in altero iurium doctores, licentiatos, baccalaureos, in aliqua Universitate Studii generalis graduatos, in trigesimo eorum aetatis anno ad minus constitutos, seu ecclesiarum cathedralium canonicos, vel alia dignitate ecclesiastica praeditos, cum simili aut limitata facultate, substituendi et subdelegandi; ac eos, in toto vel in parte, simul vel successive, ad eorumdem cardinalium libitum, etiam in negotiis et causis per eos tunc incoeptis, revocandi et loco ipsorum alios similiter qualificados deputandi, ita tamen quod praedicti cardinales et alii ab eis pro tempore deputati de absolutionibus et reconciliationibus reorum, qui ad veritatis lumen redire voluerint, quas nobis expresse reservamus, ac aliis, quam haeresis crimen sapientibus, delictis et excessibus se intromittere nequeant, plenam et omnimodam facultatem eisdem auctoritate et tenore concedimus.

§ 9. Et nihilominus, auctoritate et tenore praemissis, statuimus et ordinamus quod omnes et singulae appellationes per eos, contra quos vigore praesentium procedi contigerit, a quibuscumque per ipsos cardinales deputatis pro tempore interponendae, ad eosdem cardinales devolvi debeant; ipsique cardinales causas appellationum huiusmodi, cum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, audire, cognoscere et decidere.

Ac in quacumque instantia fuerint, sine debito terminare, ac executioni debitae demandare.

Inquisitores
ubivis locorum
deputandi,

Appellationes
ab aliis in-
quisitoribus inter-
positas deci-
dendi,

In Curia et extra citandi et inhibendi.

§ 10. Et tam in causis appellationum huiusmodi quam alias, ad effectum praemissorum omnium, quo opus fuerit, tam in dicta Curia quam extra eam et in partibus, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extra iudicialiter de non tuto ad eos accessu, citare, ac quibus inhibendum fuerit, inhibere; et appellantes simpliciter vel ad cautelam a quibuscumque excommunicationis et aliis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis in eos latis absolvere possint, prout de iure fuerit faciendum. Decernentes quaecumque per ipsos cardinales, seu ab eis deputatos in praemissis quomodolibet pro tempore gesta, plenam roboris firmitatem obtinere et perpetuo inviolabiliter observari debere.

Clausula sublata.

§ 11. Et sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate ei auctoritate, iudicari et definiri debere; nec non irritum et inane quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Derogatio contrariorum.

§ 12. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, qua cavetur ne quis extra civitatem suam vel dioecesim, nisi in certis casibus, et in illis ultra unam diacetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur; seu ne iudices, qui a Sede praedicta deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut aliis vices suas committere praesumant; et de duabus diaetis in concilio generali edita; ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque; aut si personis praedictis, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari, aut extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint, per literas apostolicas non fa-

cientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; et quibusvis aliis privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, sub quibuscumque tenoribus et formis quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, per quae praesentium literarum, et iurisdictionis ipsorum cardinalium in praemissis executio impediri quomodolibet vel differri possit, quae, quoad hoc, ipsis aut alienorum minime suffragari posse vel debere decernimus.

§ 13. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, deputationis, reservationis, concessionis, statuti, ordinationis et decreti infringere etc.

Sanctio poenalis.

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis dominicae MDXLII, XII kalendas augusti, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 21 iulii 1542, pontif. anno VIII.

XLIV.

Iurisdictio cardinalis archipresbyteri et iudicis causarum capituli canonicorum et aliarum personarum ecclesiae S. Petri principis apostolorum de Urbe vel eorum interesse concernentium ¹.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Cum dilectus filius Alexander, S. Laurentii in Damaso diaconus cardinalis Farnesius, S. R. E. vice-cancellarius, secundum carnem nepos noster, archipresbyteratum Principis Apostolorum de Urbe, tunc certo modo vacantem, assecutus fuerit; et nos eidem Alexandro, dum alias archipresbyteratum S. Mariae Maioris de Urbe obtineret, ne canonici et capitulum ac cappellani dictae ecclesiae S. Mariae Ma-

Hic Pontifex archipresbytero ecclesiae S. Mariae Maioris iurisdictionem dedit, de qua supra in constitutione Cum sicut;

¹ Hanc iurisdictionem ampliavit Sixtus V constitutione *Cum ex debito*: ideo praetermisi aliam bullam Pii IV, editam die XXII septembris MDLXV, quae istam confirmabat.

ioris, pro rebus et negotiis suis et dictae ecclesiae, coram diversis Urbis iudicibus litigare et conveniri contingeret, ac laboribus et expensis fatigarentur, omnes et singulas causas, tunc praesentes et futuras, tam contra ¹ quascumque personas, quovis nomine nuncupatas, collegium, capitulum et universitatem motas et movendas, etiam civiles et criminales, etiam super quibuscumque pecuniarum summis, censibus, canonibus, responsionibus, etiam instrumentales, etiam ex obligationibus in ampliori forma Camerae Apostolicae orientes, coram quibuscumque Urbis iudicibus, et S. R. E. cardinalibus et Rotae auditoribus ad nos advocantes, illas praedicto Alexandro cardinali, etiam similiter summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, et quatenus opus esset, extrajudicialiter audientias et decidendas commissemus, prout in aliis diversis rescriptis, etiam motu proprio *etc.* manu nostra signatis, quas et illorum tenores totos et compendia, ac si de verbo ad verbum praesenti inserta forent, pro sufficienter expressis et insertis haberi volumus; ipseque Alexander cardinalis et archipresbyter in dicta basilica venerabilem fratrem nostrum Franciscum Sfondratum vicarium suum constituerit et deputaverit.

Eandem modo
tribuit archi-
presbytero S.
Petri;

§ 1. Nos, qui dictam basilicam S. Petri et illius canonicos, beneficiatos et clericos, et dictae basilicae proprios cappellanos, ac alios in eadem basilica deservientes non minori dilectione quam praedictam basilicam Sanctae Mariae Maioris prosequimur, paremque etiam respectum ad dictum Alexandrum cardinalem et archipresbyterum habentes, omnes et singulas iurisdictiones, potestates, auctoritates et facultates, sibi alias, tamquam de basilica Sanctae Mariae Maioris archipresbytero, concessas, ad eundem Alexandrum cardinalem, ad praesens basilicae praedictae

archipresbyterum, suosque in dicta basilica successores extendimus et ampliamus.

§ 2. Et nihilominus, motu et scientia similibus, omnes et singulas causas, etiam beneficiatas, profanas et mixtas et compromissas, tam civiles quam criminales, inter dictos canonicos et capitulum ac beneficiatos et clericos atque cappellanos respective seu quemcumque eorum ex una, et quascumque personas alias, loca, collegia vel universitates, quam inter dictos capitulum et canonicos vel eorum quemlibet et beneficiatos clericos seu cappellanos praefatos, vel quemcumque eorum, coram quibuscumque iudicibus ordinariis, commissariis et executoribus, etiam S. R. E. cardinalibus et Rotae auditoribus et locatenentibus, super quibuscumque rebus, bonis et pecuniarum summis vertentes et pendentes, partibus ex altera, respective ad nos per praesentes advocantes, illamque et illas in statu et terminis, in quibus ad praesens reperiuntur, et quas in futurum moveri etiam de novo contigerit, tam active quam passive, per priores, canonicos, capitulum, beneficiatos, clericos, cappellanos seu eorum quemlibet beneficiatos clericos, contra quascumque personas, quovis nomine nuncupatas, collegium, capitulum et universitatem, societates, hospitalia et loca quaecumque, quantumcumque respective privilegiatos et privilegiata, etiam per praedictos canonicos et capitulum contra beneficiatos, clericos, cappellanos praedictos, super quibuscumque pecuniarum summis, beneficiis ecclesiasticis, censibus, responsionibus, etiam vinearum, rebusque et bonis, ad quaecumque summam pecuniarum, numerum, quantitatem et valorem ascendentes, rebusque aliis in actis causae et causarum huiusmodi latius deductis et deducendis, et illorum occasione, cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus,

Immo de novo
concedit.

¹ Adde ipsos, quam per ipsos contra Cherub. (R. T.).

annexis et connexis, eidem Alexandro archipresbytero et praefato vicario, necnon eiusdem Alexandri successoribus, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, et quatenus opus sit, executive, etiam manu regia, absque terminis substantialibus et alienius telae iudiciariae observatione, sine confectione registri sive extractus, quaecumque appellatione postposita, etiam non frivola, audienda, cognoscenda, decidenda fineque debito terminanda, tenore praesentium de novo committimus et mandamus perpetuis temporibus duraturarum.

Cum potestate citandi in Curia et extra etc.;

§ 3. Cum potestate dietas partes respective et omnes alios, quos opus sit et sua communiter vel divisim interesse putantes, in executione citationum nominandos in Romana Curia et extra eam, etiam per edictum publicum, constituto summarie et extraiudicialiter de non tuto accessu, citandi; ac eisdem omnibus et singulis iudicibus supradictis, et quibus et quoties opus fuerit, etiam sub censuris ecclesiasticis et pecuniariis poenis, suo arbitrio moderandis et applicandis, etiam per simile edictum, inhibendi; et in eventum non partitionis, poenas et censuras praedictas damnabiliter incurrisse et incidisse declarandi, aggravandi, reaggravandi, interdicendi et brachii saecularis auxilium invocandi, locoque sententiae seu sententiarum prolatarum, mandatum et mandata executiva in forma solita et consuecta decernendi; illudque vel illa et quicquid per eos vel alterum vestrum indicatum fuerit exequendi; expensas quascumque taxandi, moderandi; in causisque et omnibus et singulis praedictis vel eorum quolibet, seu quolibet praemissorum, etiam singulis diebus et horis, praeterquam in honorem Dei feriat, procedendi.

§ 4. Necnon canonicos et capitulum ac beneficiatos clericos et cappellanos

praedictos, sive eorum quemlibet a vinculo iuramenti, ad effectum agendi, aliisque censuris ecclesiasticis et poenis, quatenus oportuerit, absolvendi; omniaque alia et singula faciendi, gerendi et exercendi in praemissis necessaria, seu quomodolibet opportuna.

Iuramenta quoque personarum dietae basilicae ad effectum agendi etc. relaxandi.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stylo Palatii, regula Cancellariae Apostolicae prohibentis mandata executiva alias quam sub plumbo expediri non possint, facultatibus et iurisdictionibus cardinalibus et quibuscumque Urbis iudicibus, sub quavis verborum forma et regula urgentissimis, per nos eisdem concessis et innovatis, quas etiam et illarum tenores, ac si de verbo ad verbum specialis mentio facta foret, pro expressis habentes, ceterisque contrariis quibuscumque. Statum etc. et merita causae et causarum praedictarum, nominaque et cognomina, qualitates partium et personarum praedictarum, necnon rerum collegii et capituli etc., praemissorumque omnium singulorum ac aliorum de necessitate exprimendos tenores pro insertis et sufficienter expressis habentes. Et quod praesentium sola signatura sufficiat et ubique fidem faciat.

Quibuscumque non obstantibus.

Fiat motu proprio. A.

(Papae subscriptio).

Et quod praesentis motus proprii sola signatura sufficiat, et ubique, in iudicio et extra, fidem faciat, regula contraria edita non obstante, et de extensione et nova commissione et mandato praedictis ad vitam praedieti reverendissimi Alexandri seu quamdiu archipresbyteratum basilicae Sancti Petri obtinuerit tantum.

§ 6. Et quoad causas criminales, citra tamen poenam sanguinis et corporum afflictivam, et quoad causas pendentes inter alias quam ipsius basilicae personas, pro rebus canonicos et capitulum ac be-

Declaratio iurisdictionis.

neficiatos Sancti Petri huiusmodi tangentibus dumtaxat.

Datum Romae apud S. Petrum, kalendis novembris, anno ix.

Dat. die 1 nov. 1542, pontif. anno ix.

XLV.

Iurisdictio et facultates vicarii Summi Pontificis in alma Urbe eiusque districtu ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Philippo, episcopo Burgi S. Sepulcri, in nostra urbe ac eius suburbis et districtu nostro in spiritualibus vicario, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Licet ecclesiarum omnium universalis cura et populi christiani regimen ad vigilantiam nos inducat, Romana tamen urbs inclyta, quam caput orbis divina clementia stabilivit, mentem nostram sollicitat ut de ipsius ecclesiarum statu prospere et salubri attentius et diligentius ita procuremus, ut spiritualiter et temporaliter felicioribus successibus congruum suscipiant incrementum.

§ 1. De tua ergo laudabili vita, morum gravitate, probata fide et circumspectione

1 Habet etiam vicarius cognitionem causarum puellarum desponsarum nuncupatarum, in Urbe, ex bulla Clementis VIII, *Debitum*; necnon causarum hospitalis S. Spiritus, ut in dicti Clementis constitutione *Cum sicut*; et pariter causarum collegii scholarum S. Hieronymi ex bulla Pauli V, *Altitudo*. — De hac iurisdictione aliquid vide in const. 1 Pauli II, *Licet*, tom v, pag. 182, et constitutione xxxv Iulii II, *Decet*, ibid., pag. 341. Et circa lites movendas ab uxoribus contra maritos, habes const. *Cum sicut*, pag. 256 huius tomi. Quo vero ad causas hebraeorum, necnon et clericorum ac obligationum in forma Camerae, declarata est haec iurdictio a Iulio III infra, in constitutione *Cum sicut*, et a Pio V in constitutione *Considerantes*, et a Clemente VIII in constitutione *In conferendis*, et postremo a Paulo V in constitutione *Universi*, § 4 et 7.

aliisque virtutum donis, quibus personam tuam, etiam familiari experientia, praeditam esse, iam dudum etiam in magnis almae Urbis nostrae gubernio, ac fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe negociis, et arduis causis tibi commissis percepimus, firmam in Domino spem gerentes, et sperantes quod ea, quae tibi committenda duxerimus, prudenter et fideliter exequeris, motu proprio, non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate et ex certa scientia, te, qui etiam cappellanus praelatus domesticus et in utraque signatura referendarius noster, ac ad eandem basilicam per nos deputatus, existis, necnon unum ex officiis scriptoriae literarum apostolicarum ex indulto apostolico obtines, in praefata urbe eiusque suburbis et districtu vicarium nostrum in spiritualibus, quamdiu vixeris, cum honoribus, oneribus, redditibus et emolumentis consuetis, auctoritate apostolica, tenore praesentium constituimus et deputamus.

Deputatio vicarii cum facultatibus

§ 2. Tibique omnia et singula ecclesias, monasteria, etiam monialium, et alia loca ecclesiastica, saecularia et regularia, Ordinum quorumcumque Urbis et eius districtus, et religiosos quoscumque utriusque sexus in illis commorantes et ad dictam urbem confluentes pro tempore, ac etiam ecclesias Sancti Anastasii et Sebastiani, Sancti Pauli et ad Tres Fontes, Sanctae Agnetis, Sancti Laurentii et Sancti Sabbae ac alia monasteria quaecumque, exempta et non exempta, eorumque personas visitandi, ac in capite et membris reformandi, necnon earum et cuiuslibet ipsarum excessus et crimina muletandi, corrigendi et puniendi, prout secundum Deum videris expedire; necnon aedificia, quae in ecclesiis per te visitandis videbis ruinis supposita, auctoritate propria demolendi et demoliri faciendi, et rectores

Monasteria et religiosos visitandi et coercendi;

ad ecclesiarum reparationem per fructuum subtractionem vel alias, prout tibi videbitur, cogendi, multasque ipsas, prout etiam tibi videbitur, moderandi et Camerae Apostolicae applicandi.

Causas LX flor. et mercedum summarie et alias, iuxta stylum Curiae, et commissarias, iuxta commissionem cognoscendi;

§ 3. Ac causas civiles et ordinarias, eas videlicet in quibus non agitur de maiori summa redditus LX flor. auri de Camera, aut illius summae valorem, secundum estimationem communem, non excedente, etiam de locatione et evacuatione ac pensionem, responsione et devolutione casalium, praediorum et domorum, ac ratione vinearum, et mercedibus, etiam cuiuscunque summae et valoris existant, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu iudicii, sola facti veritate inspecta, cum aliquali petitione verbali, apud acta tamen redacta seu per viam monitorii, nulli terminis servatis, etiam qui de stylo seu ordinatione dicti Palatii Apostolici servari soliti sunt, alias vero more solito et iuxta stylum et consuetudinem Curiae officii vicariatus huiusmodi; ac alias commissiones iuxta illarum commissionum tenores et formas; ac etiam crimina per te, vel per te pro tempore deputatum auditorem, audiendi, decidendi et fine debito terminandi.

Appellationem a quinque infra reiciendi;

§ 4. Hoc etiam adiecto, ad lites abbreviandum, et partes a laboribus et expensis relevandum, quod a processibus et sententiis a quinque ducatis infra, auditis et intellectis partibus, et cuilibet ipsarum iuribus, in principali negotio non possit per aliquem quomodolibet appellari, seu de nullitate dici, et appellatione et nullitate praedictis ac omnibus aliis inde secutis non obstantibus, servatis aliis servandis, ad executionem dictarum sententiarum libere procedere possis.

Causas miserabilium et alias non exced. dec. LX summarie cognoscendi;

§ 5. Necnon omnes et singulas causas alimentorum et alias miserabilium personarum, ac etiam aliorum quorumcunque, quae non excedunt summam sexaginta

1 Et figura add. Cherub. (R. T.).

ducatorum auri de Camera, summarie, simpliciter et de plano, sola facti veritate inspecta, manu regia, sine confectione registri, sicut tibi visum fuerit, cognoscendi, iudicandi et fine debito terminandi.

Moratorias in eis deneandis;

§ 6. Dilationes moratorias quascunque, etiam quinquennales, in causis mercedum et alimentorum, censuum, pensionum, responsionum, et in causis miserabilium personarum, viduarum, pupillorum, ecclesiarum et piorum locorum ac obligationum iuratoriarum reiciendi, et illis reiectis (nisi causa cognita concessae fuerint, aut aliter a nobis, motu proprio et ex certa scientia, rescriptum fuerit), debitores ad solvendum, remediis opportunis, etiam per censuras ecclesiasticas vel via executiva, prout tibi videbitur, compellendi.

Carceres visitandi;

§ 7. Carceres quoque visitandi, votum dandi, ac de carceratorum liberatione vel condemnatione ac pecuniarum solutionem cum ceteris visitantibus statuendi et ordinandi.

§ 8. Iudaeos omnes, etiam usurarios, bancarios, quoscunque clericos et beneficiatos Urbis ac eius districtus, religiosos, etiam Mendicantes, ac regulares omnes utriusque sexus, fraternitates, etiam laicorum, hospitalarios omnesque in ecclesiis et monasteriis beneficiatos ac deservientes, eorumque omnium res et bona iudicandi, et, tam civiliter quam criminaliter, coercendi et puniendi.

Usurarios et alias causas iudicandi;

§ 9. Usurarum excessus, etiam dictis iudaeis toleratos, ad honestissimum modum reducendi; matrimoniorum causas omnesque alias, quae de iure ad vicarium nostrum dignoscuntur pertinere, audiendi et fine debito terminandi.

Synodum congregandi;

§ 10. Synodum in Romano clero, pro correctione malorum morum et pro necessitate, iuxta temporum opportunitates in clero occurrentes, ubi et quando libuerit, celebrandi et congregandi; statuta

et ordinationes seu constitutiones pro tempore observanda edendi.

Ordines confe-
rendi;

§ 11. Necnon per te vel aliquem catholicum antistitem, gratiam et communionem Apostolicae Sedis habentem, quem ad hoc, cum opus fuerit, duxeris eligendum et deputandum, ordines conferendi temporibus a iure statutis ac alia ecclesiastica sacramenta.

Ecclesias con-
secrandi;

§ 12. Ecclesias Urbis ac illius districtus praedictorum, illorumque coemeteria consecrandi, ac polluta (aqua tamen prius per te vel eundem vel alium antistitem, similes communionem et gratiam habentes, benedicta) reconciliandi.

Velita exercitia
puniri;

§ 13. Ac eos, qui festivis diebus vetita a iure exercitia fecerint, compescendi et puniendi.

Blasphemato-
res et alios co-
ercendi;

§ 14. Blasphematores, usurarios, iudaeos, periuros et quoscumque alios committentes crimen, quod ad ecclesiasticum forum et ad Curiam et iurisdictionem vicarii nostri, etiam iuxta facultates tibi et praedecessoribus tuis concessas, simpliciter vel mixtum, de iure vel consuetudine seu statuto, pertineat, non obstantibus quibuscumque significationibus ab aliis iudicibus factis seu faciendis, cognoscendi et puniendi.

Poenas piis o-
peribus appli-
candi;

§ 15. Ac tam pro vasis, vestibus, tuniceis, planetis et similibus, quae de necessitate ad divinum honorem requirentur, tam pro ordinibus sacris celebrandis, quam pro sustentatione episcopi ordinantis ministrorumque eius ac notariorum, qui, ut accepimus, pro sigillo nihil accipiunt, saltem pro meris laboribus persolvendis, et aliis, quae de necessitate ad curam et regimen tui officii fieri debere videbuntur, de poenis in dicta Curia disponendi.

Omnia ad of-
ficium spectan-
tia exequendi;

§ 16. Omniaque alia et singula faciendi, gerendi, disponendi, ordinandi, mandandi et exequendi, quae ad huiusmodi vicariatus officium de iure vel consuetudine aut alias quomodolibet pertinere digno-

seuntur, et quae omnes alii vicarii Urbis de iure, consuetudine vel privilegio facere, dicere et ordinare potuerunt.

Inobedientes
coercendi;

§ 17. Necnon contradictores et facultati potestatique tuae huiusmodi contravenientes et illam perturbantes, ac rebelles quoscunque, quavis auctoritate fungentes, per ecclesiasticas et alias pecuniarias poenas, tuo arbitrio infligendas et moderandas, etiam per represalias, ubi et quando opus fuerit, correctionemque personalem, iuris remedio opportuno, appellatione postposita, compescendo, plenam, liberam et omnimodam, auctoritate apostolica, tenore praesentium, facultatem concedimus.

Causas civiles
et criminales
h'c iudicatas co-
gnoscendi;

§ 18. Et insuper quamvis, ut accepimus, huiusmodi vicariatus officii vigore, vicario pro tempore existenti, tam in civilibus quam in criminalibus clericorum Urbis et eius districtus matrimoniorum spiritualium illorumque connexorum, iudaeorum quoque ac hospitalium et hospitaliariorum, necnon confraternitatum laicorum quorumcumque ac collegiorum ecclesiasticorum et aliorum quorumvis, etiam forensium, ac quorumcumque in quibuscumque ecclesiis, monasteriis et cappellis Urbis praedictae deservientium, et residentium, locorum piorum et religiosorum quorumcumque, utriusque sexus, fratrum, monachorum, etiam Mendicantium quorumcumque, tam in dicta urbe commorantium quam ad illam pro tempore confluentium, causis, iurisdiclio attributa fuerit; nihilominus super praemissis seu aliquibus eorum, per gubernatorem necnon senatorem Urbis ac auditorem causarum Curiae Camerae Apostolicae generalem, conservatores Camerae Urbis, et diversos alios iudices et officiales pro tempore existentes, dictum vicariatus officium pro tempore obtinentes, quam 1 saepe, nonnullarum, ut ipsi asserunt, per Sedem Apostolicam eis concessarum literarum praetextu, perturbari et impediri contigit,

1 Cherub. legit *quod loco quam* (R. T.).

et aliquas ex huiusmodi causis ad se appropriare nituntur, in gravem dicti vicariatus officii iacturam ac damnum; nos iis occurrere et obviare ac dicti vicariatus officii indenunitati providere volentes, motu simili, in praenissis, etiam active et passive, tibi et pro tempore existenti vicario iurisdictionem huiusmodi hactenus semper competiisse et competere.

*Alienationum-
qua et permuta-
tionum de bonis ecclesiasticis.*

§ 19. Ac te in singulis venditionis, permutationis et alienationis rerum et bonorum ecclesiasticorum causis, etiam per supplicationem apostolicam commissis et committendis, tam in Urbe quam illius districtu praedictis, indicem et executorem, quamdiu vixeris, fore et esse; ac venditiones, permutationes et alienationes huiusmodi, sine cognitione et approbatione tuis, pro tempore factas, minime valere decernimus et declaramus.

*Vicarius in his
causis iudex est
ordinarius.*

§ 20. Ac, pro potiori cautela, te successoresque tuos in dicto vicariatus officio vicarios, in praenissis causis et circa praemissa, competentem indicem, quamdiu vixeris, ut praefertur, constituimus et deputamus; et in eventum in quem per nos vel Sedem praedictam huiusmodi tua iurisdictione in praenissis, per praecoceptionem vel alias, tibi diminuta et abdicata, ac illa praefatis gubernatori aut senatori vel auditori, conservatoribus et quibuscumque aliis iudicibus et officialibus, quaecumque auctoritate fungentibus, attributa fuisset, ex nunc illam motu simili restituimus et plenarie reintegramus. Ac omnes et singulos processus et sententias, quos et quas in gubernatorem vel senatorem seu auditorem, conservatores seu quoscumque iudices et officiales praefatos, in praedictum attributae et concessae tibi iurisdictionis praedictae, haberi vel promulgari contigerit, nullos et nullas nulliusque roboris vel momenti fore et esse. Ac res et personas, sub tua et tui vicariatus officii iurisdictione constitutas,

alieni alteri iudici, quaecumque auctoritate, etiam cardinalatus honore, fulgenti, ex quacumque occasione, causa vel contractu, sub quavis forma celebrato, minime subesse nec subici posse. Et ita per quoscumque iudices, etiam causarum dicti Palatii Apostolici auditores et S. R. E. cardinales interpretari, sententiarum et declarari debere, sublata eis et cuilibet ipsorum quavis aliter interpretandi, sententiandi et indicandi facultate et auctoritate; ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane, eisdem motu et scientia, decernimus et statuimus per praesentes.

§ 21. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibusvis privilegiis, indultis et literis apostolicis super praemissis, in praedictum dictae, ut praemittitur, per nos tibi attributae iurisdictionis aut coercionis, eisdem gubernatori, senatori, auditori, conservatoribus et aliis iudicibus et officialibus praefatis, ac quibuscumque aliis personis, sub iurisdictione vicariatus huiusmodi existentibus, in genere vel in specie, sub quibuscumque tenoribus et formis, per nos aut praedecessores nostros et Sedem praefatam concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus, pro illorum sufficienti derogatione, specifica et expressa ac individua, non autem per clausulas generales idem importantes, sed de verbo ad verbum habenda mentio foret, eorum tenores pro sufficienter expressis habentes, harum serie specialiter et expresse, motu simili derogamus, et aliis praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque; aut si aliquibus personis aut ecclesiis, monasteriis vel Ordinibus, aut quibusvis aliis a praedicta sit Sede indultum quod capi, detineri et interdicti, suspendi et excommunicari aut

*Quibuscumque
non obstantibus.*

visitari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, indultis et literis apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, et nostra propria manu non fuerint subscripta, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodo-libet vel differri, et de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quae, quod ad praemissa, cuiquam volumus aliquatenus suffragari. Irritum quoque et inane quidquid contra praemissa vel aliquod praemissorum attentari contigerit decernentes.

§ 22. Et ut officium praedictum melius et liberius prosequi valeas, mandamus omnibus et singulis ad quos spectat, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, quatenus tibi in exequendis iis, quae ad officium tuum praedictum pertinere dignoscuntur, omnibus possibilibus auxiliis, consiliis ac favoribus opportunis assistant, tibi que pariter obediant, prout nobis.

§ 23. Quocirca discretionis tuae per apostolica scripta motu simili mandamus quatenus, officium vicariatus huiusmodi devote suscipiens, illud sic prudenter, sollicitè et fideliter exequaris, quod exinde optati fructus proveniant quos speramus; tuque, praeter aeternae retributionis praemium, nostram et dictae Sedis benedictionem et gratiam uberius consequi merearis.

Datum anno Incarnationis dominicae 1, pontificatus nostri anno ix.

Dat. an. 1542, pontif. ix.

1 Deest annus forte typographi vitio, qui, ut cum aliis siglis chronologicis congruat, esse debet MDXLII (R. T.).

XLVI.

Institutio hospitalis et monasterii in Urbe pro neophytis cathecumenis iudeisque et infidelibus ad catholicam fidem se convertentibus; et erectio archiconfraternitatis pro eorum regimine; iurisdictioneque S. R. E. cardinalis protectoris et iudicis causarum, eorum interesse concernentium 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Illius, qui pro dominici gregis redemptione in ara crucis in pretium immolari non erubuit, quique post eius mortem et a mortuis resurrectionem, praecordatis testibus saepe saepius apparens, tandem ascensurus ad Patrem, suos nolens discipulos relinquere orphanos, Spiritus Sancti paracliti consolatione visitavit, et eos hospitalales ad invicem fore debere, caritatisque dona, quae omnes alias virtutes superat, exorare praeceperat, nos, quamquam immeriti, vices in terris gerentes, quamvis ex debito pastoralis officii mens nostra, rerum pro tempore ingruentium occasione, ad multiplices cogitatus se divertat, incessanter curis affligimur assiduus, ut iudei et infideles ex eorum hebraica caecitate ad veri luminis agnitionem converti, ac conversi in catholica fide instrui, et ad id hospitalia deputataque loca ad salubrem statum et hospitalitatis observantiam provenire valeant, et ut ad praemissa cunctorum christifidelium vota concurrant, fideles ipsos per confraternitatis spiritualis, tamquam membra suo capiti adhaerentia, nexum, quibusdam spiritualibus et alle-

Proemium.

1 Huiusmodi infidelibus se convertentibus ubique locorum, indulta et privilegia hic idem Pontifex elargitus est, ordinationesque circa eorum vivendi modum praefinivit in constitut. XLI, *Cupientes*, pag. 336 huius tomi. Et pro virginibus neophytis dictum monasterium in Urbe aedificari iussit Pius IV, et illud Pius V transtulit ad ecclesiam S. Basilii in regione Montium.

Ullique omnes in praedictis obediant.

Iussio officium sollicitè administrandi.

cturis muneribus prosequimur, ut exinde gratiae divinae reddantur aptiores.

Petitio facultatis erigendi hospitale et monasterium pro iudaeis conversis.

§ 1. Sane, pro parte dilecti filii Ioannis de Iorano, rectoris parochialis ecclesiae S. Ioannis de Mercato, regionis Campitelli de Urbe, nobis nuper exhibita petitio continebat quod, cum ad omnipotentis Dei et totius curiae coelestis laudem et gloriam et orthodoxae fidei exaltationem ac augmentum nonnulli hebraei seu iudaei divinitus inspirati, tenebrosam caecitatem, qua tunc detinebantur, abiecerint, et ad veri luminis agnitionem se converterint, ac lavacro baptismatis baptizati fuerint; et ob diversa munera et gratias ex Sedis Apostolicae benignitate eis concessa, quamplurimi alii hebraei et iudaei, simili desiderio accensi, eandem caecitatem abiicere et ipsum verum lumen agnoscere cupiant, et in dicta Urbe nullus locus existat, in quo ipsi iudaei et infideles ex iudaica caecitate ad fidem Christi conversi recipi possint, pro parte dicti Ioannis nobis fuit humiliter supplicatum ut sibi prope dictam ecclesiam unum monasterium pro puellis, et unum hospitale pro viris iudaeis conversis construere faciendi licentiam concedere, ac alias in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Concessio dictae facultatis.

§ 2. Nos igitur temporibus nostris tantam gratiam ab Altissimo divino miraculo nobis, meritis licet imparibus, allatam fuisse reputantes, ac desuper eas, quas valemus, gratias eidem Altissimo agentes, ac de fide et integritate, necnon bonorum operum zelo praefati Ioannis in Domino plurimum confidentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, praefato Ioanni facultatem erigendi monasterium et hospitale prope dictam ecclesiam, in loco ad id designato, unum monasterium pro puellis, et unum hospitale sub S. Ioseph seu alia, de qua eidem Ioanni videbitur, invocatione, pro viris iudaeis ac infidelibus quibus-

cunque volentibus se sponte et libere ad eandem fidem convertere, in quibus recipi et caritative tractari possint, ex bonis eidem Ioanni a Deo collatis, ac christifidelium eleemosynis ad id concessis et concedendis construendi et aedificari faciendi, auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa nostra scientia, de apostolica potestatis plenitudine, licentiam et facultatem concedimus. Illaque, postquam constructa fuerint, in monasterium et hospitale eorundem iudaeorum conversorum, sine alienius praediuicio, perpetuo erigimus et instituimus, illisque pro eorum dote bona quaecumque illis eroganda et relinquenda perpetuo applicamus et appropriamus.

Institutio archiconfraternitatis in dicto hospitali.

§ 3. Ac in monasterio et hospitali praedictis unam archiconfraternitatem¹, quae caput omnium aliarum confraternitatum et hospitalium et monasteriorum et aliorum quorumcumque locorum eorundem iudaeorum et hebraeorum et infidelium conversorum ubilibet institutarum et instituendarum confraternitatum, erectorum et erigendorum monasteriorum, hospitalium et locorum iudaeorum et hebraeorum huiusmodi² immediate subiicimus et facimus membra ab eis dependentia. Ita quod confraternitates, monasteria, hospitalia et loca illis subiecta et ab eis dependentia huiusmodi ipsam confraternitatem uti illorum³ in aliqua saltem reverentia singulis annis cognoscere teneantur. Cuius archiconfraternitatis praefatus Ioannes, quoad vixerit, et eo vita functo, unus ex confratribus clericis, per eos tantum de triennio in triennium eligendus, caput seu rector, praepositus nuncupandus, ac duodecim clerici seu presbyteri saeculares, exemplaris vitae et religionis zelatores, quos praefatus Ioannes ac ipsius confraternitatis praepositus pro tempore existens duxerit eligendos, esse debeant, erigimus et instituimus, et quod de numero eorundem ele-

¹ Supple *erigimus, quae sit.* ² Deest aliquid, forsitan *quibus illa.* ³ Supple *caput* (R. T.).

ricorum, seu presbyterorum confratrum nullus praelatus, seu alicuius Ordinis professor esse possit. Ipsique clerici seu presbyteri, Ioanni ac pro tempore existenti praeposito praedicto omninodam et plenariam obedientiam et reverentiam, uti eorum superiori, praestare, illumque in cura et administratione monasterii et hospitalis praedictorum coadiuvare; ipsique duodecim presbyteri seu clerici, ut circa praemissa liberius attendere valeant, nulli alteri confraternitati seu societati aggregari, seu ad illam admitti valeant: ac, praefato Ioanne vita funeto, praepositus archiconfraternitatis huiusmodi per confratres praedictos clericos tantum de triennio in triennium ex eorum gremio eligi, eorumque officium per triennium et non ultra durare debeat.

Ad eius gubernium et curam infidelium se convertentium.

§ 4. Et ipsi confratres quoscunque iudaeos seu hebraeos et infideles quoscunque ad fidem catholicam converti volentes, recipere, illisque victum et vestitum ex ipsius hospitalis bonis assignare; et ipsi iudaei seu hebraei et infideles quicumque ante eius conversionem per unum [†] seu aliud tempus, de quo eidem praeposito videbitur, in ipso monasterio et hospitali cathecumeni manere, ac in dicta ecclesia, uti eorum paroecia, missas et alia divina officia audire, et dominico et aliis festivis diebus solemnibus in ipsa ecclesia ad effectum audiendi verbum divinum accedere teneantur, et nulla saecularis seu cuiuscunque dignitatis, status, gradus, Ordinis vel conditionis existens et quavis auctoritate fungens persona in monasterio et hospitali praedictis, illorumque bonis et rebus atque administratione, absque confratrum praedictorum expresso consensu, se intrinittere, aut in illis aliquam auctoritatem seu iurisdictionem exercere possit et valeat. Et si pro tempore contigerit quod in ipsis monasterio et hospitali, caritatis opera non exercentur, il-

[†] *Annum* subdit Cherub. (R. T.).

lorum fructus archihospitali incurabilium S. Iacobi in Augusta eo ipso applicata sint et esse censeantur; ipsumque archihospitalale illiusque rectores seu guardiani bonorum praedictorum fructus, redditus et proventus, uti eorum et dicti archihospitalis S. Iacobi bona percipere, ac de illis in illius pauperum et non alios usus disponente libere et licite valeant, nec ad id desuper per quoscunque molestari, perturbari aut inquietari possint, eisdem auctoritate et tenore, etiam perpetuo, statuimus et ordinamus. Necnon eidem Ioanni mappas, tovalias et reliqua altarium paramenta sacerdotalia et vestimenta quaecunque necessaria benedicendi licentiam et facultatem similiter concedimus.

§ 5. Necnon confratribus monasterii, hospitali construendo ac ecclesiae praedictis, illorumque administratoribus, gubernatoribus, rectoribus, oeconomis, servitoribus, familiaribus, ministris et conversis ac aliis personis in eis pro tempore existentibus, seu aliquam curam de illis ac hospitalis et monasterii praedictorum fabrica habentibus, necnon personis inibi pro tempore decedentibus, seu aliquid de bonis suis pro dictis operibus relinquentibus, quod omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, indulgentiis, etiam plenariis, ac peccatorum remissionibus et aliis gratiis spiritualibus, Imagini S. Salvatoris de Sancta Sanctorum, et Caritatis, ac eidem archihospitali S. Iacobi in Augusta, et S. Spiritus hospitalibus, ac Corporis Christi, et Sacramenti, ac Campi Sancti et aliis confratribus confraternitatum de Urbe, necnon eisdem Imagini, et hospitali Sancti Spiritus, ac Campo Sancto, necnon fabricae basilicae Principis Apostolorum de Urbe, illiusque deputatis, eorumque necnon B. Mariae de Populo et Consolationis ac S. Ioannis Baptistae Florentinorum aliisque eiusdem urbis ecclesiis, ac illa et illas vi-

Confratribus et benefactoribus gratias et indulgentias concedit;

stantibus vel beneficientibus, eorumque administratoribus et guardianis, rectoribus, oeconomis generalibus, aliis personis similem curam in eis sumentibus, ac iudaeis et conversis, ac quibuscumque eorum, etiam per nos et quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et successores, ac Sedem eandem concessis et concedendis (quae omnia et literas desuper confectas haberi volumus pro expressis), et quibus illae, illi et illa utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, archiconfraternitas illiusque confratres, monasterium construendum, hospitale, ecclesia, illorumque administratores, rectores, familiares, ministri, oekonomi et aliae personae similem curam inibi sumentes et illa visitantes ac eis beneficientes, ex nunc et in perpetuum utuntur, potiuntur et gaudent, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si monasterio et hospitali ac ecclesiae et confratribus praedictis, illorumque rectoribus, administratoribus, gubernatoribus, oeconomis, servitoribus, familiaribus, ministris et conversis ac aliis personis, ac illa visitantibus et beneficientibus pro tempore specialiter et expresse concessa fuissent et in futurum concederentur. Necnon presbyteris praedictis, qui in monasterio seu hospitali aut ecclesia praedictis quocumque anni tempore celebraverint, et pro quibus iidem presbyteri inibi celebraverint et oraverint, easdem indulgentias et peccatorum remissiones, quae celebrantibus in Scala Coeli nuncupata, monasterii Trium Fontium extra muros Urbis, Cisterciensis Ordinis, aut in Cappella in Praesepe Domini, sita in ecclesia B. Mariae Maioris de Urbe; ac animabus, pro quibus inibi iidem presbyteri celebraverint et oraverint, eisdem auctoritate et tenore concedimus et indulgemus; ac indulgentias, privilegia, in-

dulta, exemptiones, immunitates et alias concessionem ac remissiones huiusmodi, ad illos, illas et illa extendimus et prorogamus ac ampliamus. Et quod Ioannes ac pro tempore praepositus et administrator, rector, gubernator, oekonomus, servitores, familiares, ministri et conversi ac aliae personae praefatae indulgentias, gratias, privilegia, indulta, exemptiones, immunitates, libertates et alias concessionem et remissionem huiusmodi ac dies et festa in quibus ac causas propter quas illa consequi debeant ad eorum beneplacitum publicare facere. Necnon elemosynas monasterio et hospitali ac conversis seu alias concedendas recipere, et ad illas recipiendas et quaerendas, ac indulgentias huiusmodi publicandas per dictam Urbem et alibi eosdem presbyteros seu clericos aut alios quaestores seu quascumque alias personas, cuiusvis licentia minime requisita, deputare et mittere. Et Ioannes ac, eo vita functo, pro tempore praepositus praedictus quaecumque statuta et ordinationes licita et honesta tamen, tam circa regimen et tranquillum statum monasterii, hospitalis, confratrum, presbyterorum, iudaeorum, hebraeorum et conversorum, ac divinorum celebrationem, quam numerum et qualitates, aetates cappellano- rum, confratrum ac ministrorum, et habitum iudaeorum ac conversorum praedictorum, eorumque personas, et monasterii et hospitalis praedictorum ornamenta ac bona mobilia et immobilia, eorumque administrationes et alia praemissa concernentia condere et alterare, mutare ac de novo edere, quae, postquam condita, alterata, mutata et reformata fuerint, eo ipso apostolica auctoritate confirmata sint et esse censeantur, ac quascumque poenas in contravenientes apponere.

§ 6. Ac quilibet confrater, minister seu officiales et personae archiconfraternitatis, hospitalis monasterii et hospitalis huiusmodi quem- Personis archiconfraternitatis, hospitalis et monasterii,

confessorem eligendi concedit facultatem;

enimque presbyterum saecularem in suum possint eligere confessorem, qui eos et eorum quemlibet a quibuscumque casibus, quantumcumque gravibus, etiam in quinterno Cancellariae Apostolicae, in dictis literis expressis t; ac confessionale et altare portatile, iuxta formam et literas praedictas, habere possint, licentiam et facultatem concedimus et indulgemus.

Protectori et iudici causas eorum cognoscendi iurisdictionem tribuit.

§ 7. Ac ut ipsi confratres et rectores, administratores, oeconomi et aliae personae ab indebitis molestiis releventur, unum ex sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, quem ipsi ad id duxerint admittendum seu eligendum, in eorum protectorem et iudicem, cui et nulli alii subiecti existant, et coram quo seu ab eo deputando quaevis, tam civiles quam criminales, causae, per et contra archiconfraternitatem, illorum administratores, rectores, gubernatores, ministros, familiares, oeconomos et alias personas praefatas, super bonis et rebus, cuiuscumque qualitatis existentibus, ad archiconfraternitatem, monasterium et hospitale praedicta pertinentibus motae et pro tempore movendae, et iuxta ordinariam iurisdictionem seu facultatem Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori attributam, cum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, annexis et connexis, cognosci ac fine debito terminari valeant et debeant, constituimus et deputamus. Ipseque pro tempore protector, per se vel alium seu alios, quoscumque, quorum intererit vel interesse poterit, tam in Romana Curia quam extra eam, etiam per edictum publicum, constituto sibi summarie et extrajudicialiter de non tuto accessu, ac quibusvis etiam in dicta Curia iudiciis et personis, quibus et quoties, sub sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis, de quibus eidem protectori videbitur, inhibendi; et in eventum non partitionis, ad

1 Cherub. ac etiam Apostolicae Sedis reservatis, absolvere, ac etc. (n. r.).

declarationem incursus censurarum et poenarum huiusmodi, illarumque aggravationem ac alias, iuxta styllum et morem Curiae dicti auditoris in similibus servari solitum procedendi; ac sententias executioni debitae demandandi seu demandari faciendi. Contradictores quoslibet et rebelles per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, ac omnia et singula alia in praemissis et circa ea quomodolibet necessaria et opportuna faciendi et exequendi, plenam et liberam licentiam et facultatem concedimus.

§ 8. Decernentes praesentes literas ac indulgentiam infrascriptam, sub quibusvis revocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, restitutionibus, repositionibus et exceptionibus similium literarum, gratiarum et indulgentiarum, etiam per nos et successores nostros Romanos Pontifices ac Sedem eandem vel eius legatos, ac etiam per regulas Cancellariae Apostolicae pro tempore factas, etiam in favorem fabricae Apostolorum Principis de Urbe, et expeditionis contra infideles nullatenus comprehensas, sed semper ab illis et omnino exceptas esse et censi, et quoties illae emanabunt, toties in pristinum statum restitutas et reintegratas fore, ac eisdem praesentibus literis, per quasumque literas et quasvis clausulas generales vel speciales, etiam derogatorias, efficaciores et insolitas, ac etiam irritantia decreta, sub quacumque verborum expressione, in se continentes nullatenus derogari posse, nisi tenor illarum de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, insertus, et huiusmodi derogationes consistorialiter, etiam per trinas distinctas literas eundem tenorem continentes, tribus similiter distinctis vicibus praeposito, confratribus et administratori-

Clausulae huius concessio-
nis praeservativa.

bus praedictis legitime intimatae et insinuatae fuerint, eorumque expressus ad id accedat assensus, et aliter factas derogationes nemini suffragari.

Decretum irritans.

§ 9. Sicque per quoscunque iudices et personas, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Alia indulgentia pro confratribus.

§ 10. Et nihilominus de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, universis et singulis eiusdem archiconfraternitatis confratribus pro tempore existentibus vere poenitentibus et confessis seu confitendi propositum habentibus, qui in eiusdem Sancti Ioseph et Nativitatis Domini nostri Iesu Christi seu aliis, per eosdem praepositum, rectores, administratores et gubernatores ad id nominandis festis seu diebus, a primis vespere usque ad occasum solis sequentis diei, monasterium et hospitale ac ecclesiam huiusmodi devote visitaverint, et pro praemissis operibus manus adiutrices, iuxta eorum arbitrium, porrexerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam ac iubilaeum et remissionem in Domino elargimur.

Deputatio executorum huius constitutionis.

§ 11. Mandantes nihilominus dilectis filiis Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, aliisque in dignitate ecclesiastica constitutis personis, necnon metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis ac venerabilium fratrum nostrorum archiepiscoporum et episcoporum vicariis in spiritualibus generalibus et officialibus ubilibet constitutis, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro

parte Ioannis ac pro tempore existentis praepositi et administratoris et rectoris et gubernatoris praedictorum seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac eis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra, eos et eorum quemlibet ac alios, quos praesentes literae concernunt, illis pacifice frui et gaudere etc.

Derogatio contrariorum.

§ 12. Non obstantibus de non concedendis indulgentiis ad instar ac aliis apostolicis, necnon in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fides exemplorum.

§ 13. Volumus autem quod praesentium literarum ac privilegiorum, indultorum, exemptionum, indulgentiarum ac aliarum huiusmodi transumptis, manu alicuius notarii publici subscriptis etc.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimotertio, undecimo kalendas martii, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 19 februarii 1543, pontif. anno ix.

XLVII.

De electione prioris generalis et aliorum priorum congregationis monachorum Silvestrinorum, Ordinis Sancti Benedicti, ad triennium tantum, eiusque auctoritate circa regimen dictae congregationis¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exposcit debitum pastoralis officii, cui, disponente Domino, praesidemus, ut ad ea

Exortium

¹ Istam congregationem approbavit Innoc. IV in sua constitutione xii. *Religiosam*, tom. iii, pag. 525, et eidem communicavit privilegia omnium Mendicantium Paulus V, die 25 novembris 1606, constitutione quae incipit *Sanctorum*.

solicite intendamus, per quae monasteria et alia religiosa loca, per nostrae operationis ministerium, salubriter dirigantur, et in eis regularis disciplinae norma servetur, ac omnis bene vivendi institutio cum aeternae vitae praemio salubriter adimpleatur.

Congregatio in priorem generalem elegit Hieronymum Pacificum ad vitam.

§ 1. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilectorum filiorum Hieronymi Pacifici de Saxoferrato monachi, et universorum modernorum definitorum Ordinis Sancti Benedicti, congregationis Silvestrinorum, ac priorum et rectorum prioratum et beneficiorum eorundem Ordinis et congregationis, petitio continebat quod alias, prioratu Ereni Montisfani, Camerinnensis dioecesis, eorundem Ordinis et congregationis, tunc certo modo vacante, tunc definitores, priores et rectores prioratum et beneficiorum praedictorum aut eorum maior pars Romae, in praesentia venerabilis fratris nostri Ioannis Dominici, episcopi Ostiensis, ipsius congregationis protectoris, de mandato nostro capitulariter super hoc congregati, praefatum Hieronymum Ordinem ipsum expresse professum, in eorum et dicti prioratus priorem ad eius vitam, iuxta privilegia et indulta apostolica illis seu eorum Ordini desuper concessa aut alias, elegerunt et deputarunt, ac forsitan alias et alia fecerunt, prout in eorum patentibus literis desuper confectis dicitur plenius contineri; ipseque Hieronymus postmodum, electionis et deputationis huiusmodi vigore, ipsius prioratus possessionem forsitan assecutus fuit.

Sed postea nuntius visa fuit electio ad triennium dicti prioris, cum prohibitione reeligendi durantibus alijs duobus triennijs.

§ 2. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, a nonnullis de viribus electionis huiusmodi haesitetur, et asseratur prioratum ipsum forsitan alias quam ut praemittitur vacavisse et vacare; et si electio et deputatio praedictae ad triennium revocarentur et reducerentur, ac illae quoad triennium tantum approba-

rentur et confirmarentur; ac in dicto prioratu, qui conventualis existit, et cuius prior pro tempore existens perpetuus et generalis Ordinis et congregationis praedictorum esse consuevit, titulus perpetui prioris supprimeretur et extingueretur, ac ille per priorem triennalem regeretur et gubernaretur; ac quod praefati definitores, priores et rectores in dicto eorum capitulo generali, ad hoc propterea celebrando, unum religiosum eiusdem Ordinis, Ordinem ipsum expresse professum, quem pro ipsius Ordinis prosperis successibus utiliore fore putarent, in priorem generalem dicti prioratus de triennio in triennium eligere possint, ita quod sic electus, lapso huiusmodi triennio, reeligi non posset, donec duo alia triennia elapsa forent; quodque priores et rectores prioratum et aliorum beneficiorum Ordinis et congregationis huiusmodi, ultra triennium in eisdem prioratibus et beneficiis per eosdem capitulum confirmari non possint, statueretur et ordinaretur, et hoc profecto feliciori Ordinis et prioratum et beneficiorum eorundem, necnon illorum personarum statui, in spiritualibus et temporalibus salubriter consulere, et praedictus Ordo augmentum cum animarum salute susceperet.

§ 3. Quare, pro parte dictorum modernorum definitorum, priorum et rectorum nobis fuit humiliter supplicatum ut pro ipsius Ordinis salubri directione super iis opportune providere, de benignitate apostolica dignaremur.

Ideoque congregatio supplicavit huic Pontifici pro opportuna provisione;

§ 4. Nos igitur, qui monasteriorum omnium et in illis Domino famulantium personarum salubrem statum et regularis observantiae augmentum sinceris exoptamus affectibus, eosdem modernos definitores, priores, rectores ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure

Qui propterea dictam electionem Hieronymi ad triennium reducit,

vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes; verumque et ultimum dicti prioratus vacationis modum, etiam si ex illo quaevis generalis reservatio in corpore iuris clausa resultet, pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, electionem et deputationem in priorem generalem praefati prioratus de dicto Hieronymo ad vitam factas praedictas ad triennium, ita quod, finito triennio, idem Hieronymus ab huiusmodi prioratus et generalatus officio libere amoveri possit, auctoritate apostolica, tenore praesentium revocamus, reducimus, illasque sic revocatas et reductas, ac prout illas concernunt, omnia et singula alia in dictis literis contenta et inde secuta quaecumque, licita tamen et honesta, quoad huiusmodi triennium dumtaxat, ex certa scientia approbamus et confirmamus, ac illis plenum firmitatis robur adiciamus.

Et ad triennium iterato illum deputat;

§ 5. Et nihilominus eundem Hieronymum in priorem dicti prioratus ad triennium dumtaxat constituimus et deputamus; necnon in dicto prioratu, cuius fructus, redditus et proventus ad sexaginta tres florenos auri in libris Camerae Apostolicae taxati reperiuntur, nomen et titulum perpetui prioris, ita quod numquam illius, nisi ad effectum triennalis electionis, vacatio occurrat, etiam ex nunc perpetuo penitus et omnino, auctoritate et tenore praedictis, supprimimus et extinguimus, ac suppressa et extincta esse, et censi.

Annatamque de dicto prioratu de quinquennio in quinquennium Camerae Apostolicae solvi iubet;

§ 6. Et propterea annatam dicti prioratus, occurrente illius pro tempore vacatione, Camerae Apostolicae aut quibusvis aliis debitam, nisi de quindecim annis in quindecim annos minime solvi, et ipsius prioratus pro tempore existentes priores

ad illius solutionem alias quam ut praefertur non teneri, nec ad id cogi, aut propterea aliquibus censuris innodari posse et debere decernimus.

§ 7. Necnon quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, prioratus ipse per priorem triennalem dumtaxat, per solam capituli huiusmodi electionem de triennio in triennium deputandum, regatur et gubernetur, ac regi et gubernari debeat.

Triennio prioratum consummi decernit.

§ 8. Quodque huiusmodi electio, postquam per capitulum praefatos facta fuerit, apostolica auctoritate approbata et confirmata sit et esse censeatur eo ipso; nullusque inibi in priorem ultra triennium eligi aut deputari possit, sed is, qui uno triennio in priorem ipsius prioratus praefuerit, ultimo ipsius triennii die prior esse desinat, ac in eiusdem prioratus priorem immediate de novo per ipsos capitulum reeligere seu reassumere non possit, donec duo triennia elapsa sint; et, si ante illorum lapsum eligatur, electio huiusmodi nulla sit. Et nihilominus sic scienter eligentes, sententiam excommunicationis incurrant, nec etiam ipsum triennium prorogari valeat.

Prioris electionem ad capitulum generale remittit, prohibens reeligere in priorem durante secundo successive triennio;

§ 9. Quodque praefatus Hieronymus et alii dicti prioratus priores taliter electi et confirmati, durante triennio, ac prioratus et illius conventus huiusmodi, omnibus et singulis potestate, auctoritate et facultate, etiam conferendi beneficia et officia, ac immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, honoribus, privilegiis, indulgentiis, praerogativis, gratiis, favoribus et indulgiis, in spiritualibus et temporalibus, quibus alii perpetui eiusdem prioratus priores, qui pro tempore fuerunt, uti, potiri et gaudere potuerunt, seu etiam debuerunt, ac possent et deberent quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere; ipseque pro tempore prior existens, finito eius triennio, eius successor in priorem electo, ac duobus per capitulum

Auctoritatem prioris durante triennio totalem esse affirmat;

praefatos nominatis et deputatis, reservata sibi annua pensione vigintiquinque sentorum pro vestimentis et aliis suis necessariis, deductis expensis, sibi per praefatos Ioannem cardinalem et protectorem ac capitulum assignata, rationem de reliquis per eum, durante triennio huiusmodi, administratis, reddere teneantur.

§ 10. Quodque priores aut rectores prioratum et beneficiorum Ordinis et congregationis huiusmodi ultra triennium in eorum prioratibus et beneficiis confirmari nullatenus possint, perpetuo statuimus et ordinamus.

§ 11. Et insuper ex nunc quascunque collationes et provisiones seu commendas, et quasvis alias dispositiones, de quibusvis personis, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, de dicto prioratu, etiam per Sedem Apostolicam, pro tempore factas, nullius roboris vel momenti existere; et sic per quoscunque iudices, etiam eiusdem sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, sublata eis quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere, necnon quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

§ 12. Quocirca dilectis filiis abbati monasterii Sancti Blasii et Sancti Venantii ac Sancti Nicolai de Fabriano, Camerinensis dioecesis, ¹ saecularium et collegiatarum ecclesiarum existentium definitorum et priorum ac rectorum eorundem Ordinis et congregationis seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra revocationem, reductionem, approbationem, confirmationem, suppressionem, statutum, ordinationem et decretum praedicta firmiter observari, ac singulos, quos praesentes concernunt,

¹ Addendum hic forte *quoties pro parte* (R. T.).

illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscunque quomolibet indebite molestari, contradictores, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo.

§ 13. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac prioratus et Ordinis praedictorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, necnon quibusvis privilegiis, indultis ac literis apostolicis eidem Ordini et illius locis et personis, in genere vel in specie, sub quibuscunque tenoribus et formis, ac eum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam per modum statuti perpetui, etiam motu proprio et ex certa scientia ac de apostolica potestatis plenitudine, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis et innovatis, etiam quod illis per quascunque literas apostolicas, quasvis etiam derogatoriis derogatorias et insolitas clausulas in se continentes, derogari, nec derogatum censi nullatenus possit, nisi modis et formis in eisdem contentis derogatio huiusmodi facta fuerit, disponentibus. Quibus omnibus, etiamsi, pro eorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas

Contrariis derogat.

Omnium priorum confirmationem ultra triennium prohibet;

Dictum prioratum de cetero unicuique, eam S. R. E. cardinali, commendari interdicit;

Executores huius constitutionis deputati;

apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo omnino hominum *etc.*

Si quis autem *etc.*

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimotertio, duodecimo kalendas aprilis, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 21 martii 1543, pontif. anno ix.

XLVIII.

Prorogatio celebrationis generalis concilii Tridentini usque ad bellorum sedationem ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Etsi cunctis quidem in rebus conficiendis, si illae statuto tempore terminari nequeunt, temporis opportunitatem attendere expedit; id tamen in gravioribus reipublicae christianae causis et negotiis, et per Romanum Pontificem, cum ad eum ipsorum negotiorum explicatio pertinet, maxime convenit observari, ut per opportunitatem ipsam eadem negotia prosperum valeant habere successum.

Animi sui sollicitudinem cogendi concilium generale et pacem inter christianos principes conciliandi alias demonstratam exposuit Pontifex;

§ 1. Quod ¹ enixe nos semper oecumenici et generalis concilii celebrationem concupiverimus, et quo propterea studio et animi solitudine huic rei ac inter christianos principes paci et concordiae incubuerimus, tot labores per nos, praesertim cum ea de causa Nicæam nos contulimus, suscepti, tot nuncii et legati ad eosdem principes propterea a nobis missi, tot super ea re a nobis ad illos datae litterae, toties per nos denique indictum concilium huiusmodi, totque praelatis et aliis, qui ad illud venire tenentur, ut om-

nino accederent, transmissa mandata et hortationes, reddunt testimonium veritatis. Concilium ¹ ipsum Mantuae primo, deinde Vincentiae, ad quam propterea tres a latere nostro, ex venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium numero, legatos misimus, et novissime Tridenti, per nostras litteras sub datum Romae apud Sanctum Petrum, undecimo kalendas iunii, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimosecundo, in quibus, ne idem repetamus, cur in Mantuana et Vincentina civitatibus praedictis concilium huiusmodi celebrari nulla ratione valuerit explicavimus, ad kalendas novembris, quae proxime praeterierunt, incipiendum et proseguendum et, Domino adiuvante, ad ipsius gloriam et laudem ac christiani totius populi salutem absolvendum, indiximus, annuicavimus, et convocavimus omnes ex omnibus locis, tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos quam dilectos filios abbates et alios quoscunque, quibus iure aut privilegio in conciliis generalibus residendi, et sententias in eo dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes et admonentes, ac eis in vim iuramenti nobis et Sedi Apostolicae praestiti, et in virtute sanctae obedientiae, ac sub ceteris tunc expressis poenis mandantes ut ipsimet, nisi forte iusto definerentur impedimento, aut per suos procuratores et nuncios, huic sacro concilio omnino adesse et interesse deberent; necnon charissimos in Christo filios nostros Carolum, imperatorem semper augustum, et Franciscum, Francorum regem christianissimum, ceterosque reges, duces et principes christianos, ne Dei causam et negotium desererent, sed ipsimet ad sacri huiusmodi concilii celebrationem venirent, et si venire non possent, saltem graves viros legatos cum auctoritate, qui

Eosdem principes una cum episcopis *etc.* ad concilium huiusmodi invitasse;

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic. — Huiusmodi Concilii indictionem vide supra in constitut. XLIII, pag. 357. ² P. Matth. legit *Quam loco Quod* (n. r.).

¹ Enim add. P. Matth. (n. r.).

personam principis sui et prudentia et dignitate possent in concilio referre, mitterent, curarentque ut ex suis cuiusque regnis et provinciis episcopi et praelati, sine tergiversatione et mora, ad concilium proficiscerentur, rogavimus et obsecravimus, sperantes oecumenici concilii celebrationem huiusmodi, ad quam pro agri dominici purgatione saepe antea devenire, ut praefertur, frustra conati eramus, eo saltem tempore, Dei benignitate ac clementia, omnino successuram esse.

Carolus imp.
et Franciscus
Franc. reges,
missis ad eos le-
gatis, hortatum
esse ad pacem;

§ 2. Literisque nostris praedictis publicatis, cum, postquam nuncios nostros speciales pro pace inter dictos principes tractanda destinaveramus, odia et similitates inter eosdem principes augeri, et iam cum ab unoquoque eorum per alterum ab induciis nostro interventu Nicææ inter eos factis discessum esse praetenderetur, arma tractari et bellum moveri cerneremus, duos summae autoritatis viros, inter cetera animi ornamenta, pacis studiosissimos, S. R. E. cardinales a latere legatos ad eosdem Carolum imperatorem et Franciscum regem misimus. Qui ipsis nostro nomine, in quae pericula ex eorum discordiis universa respublica christiana brevi esset ventura, exponerent, eosque per viscera D. N. I. C. ad pacem inter se mutuo complectendam et rempublicam christianam a tot tantisque imminetibus periculis liberandam, quam maxime possent, hortarentur.

Misisse quo-
que legatos Tri-
dentum qui con-
cilio praeside-
rent;

§ 3. Ac appetente iam die pro qua (ut praefertur) concilium indixeramus, cum in eodem proposito et desiderio illud omnino celebrandi persisteremus, dilectos filios nostros Petrum Paulum Sanctae Balbinae Parisiun, et Ioannem Sancti Vitalis Moronum titulorum presbyteros, ac Reginaldum Sanctae Mariae in Cosmedin, tunc Sanctorum Nerei et Achillei diaconum, Populum¹ nuncupatos, S. R. E. cardinales, nostros et dictae Sedis legatos de

¹ Polum, P. Matth. (R. T.).

latere, summae virtutis, doctrinae et auctoritatis viros ad ipsam civitatem Tridentinam, ut episcopos, praelatos et alios ad concilium venientes exciperent, atque ea, quae ad concilii celebrationem huiusmodi necessaria essent seu opportuna facerent, destinavimus. Necnon quam plures ex eisdem praelatis, singulis ad illos nostris datis literis admonuimus ut frequentes concilio huiusmodi interesse vellent.

§ 4. Demum cum spe pacis per dictos legatos nostros inter eos componendae, ex iis, quae ab eisdem legatis acceperamus, destitueremur¹, ne quod reliquum erat in facultate nostra omitteremus, praefatos Carolum imperatorem et Franciscum regem diversis nostris ad eos datis literis hortati sumus ut pro concilianda inter eos aliqua concordia nobiscum in aliquo commodo loco, ad quem aetati nostrae non parcentes nos profecturos esse pollicebamur, convenirent; utque desiderium nostrum pacis, colloquii et concilii celebrationis huiusmodi re ipsa comprobareremus, e nostra propria Sede profecti Bononiam venimus, ut, motis (quod sperabamus, per appropinquationem nostram) ipsorum principum animis, concordiae, statui celebrationique ipsius concilii securius et ferventius instari, et fluctuanti reipublicae christianae aliquod salutare remedium afferri posset. Iterumque, post adventum nostrum huiusmodi, praelatos praedictos per diversas alias nostras literas admonuimus, ut exemplo quamplurimum praelatorum, qui ex Urbe nostra ad locum concilii de mandato nostro se contulerant, ad illud accedere amplius non tardarent.

Se Bononiam profectum ut, habito cum Carolo et Francisco colloquio, huiusmodi rebus consuleret, adiunctis etiam ad episcopos ut Tridentum venirent.

§ 5. Cum autem dicti Carolus imperator et Franciscus rex, suorum regnorum et dominiorum tuitioni intenti, cui se, propter vigentia inter ipsos bella vacare oportere asserchant, nobiscum convenire recusaverint: ac licet postmodum Petrus

Sed cum haec omnia incassum cesserint, ac, propter bella, itinera non satis tuta sint, Turciaeque clas- sis ipsi Italiae incursiones mi-

¹ Fere destitueremur, P. Matth. (R. T.).

nitetur, concilii celebrationem ad commodius tempus in posterum declarandum differt;

Paulus et Ioannes ac Reginaldus, cardinales et legati praedicti, pro praedicto concilio ad ipsam civitatem accesserint, ac inibi sex menses et ultra, non sine aliqua dietae Sedis indignitate, expectando permanserint, nihilominus praeter eos, qui ex alma Urbe (ut praefertur) venerant, admodum pauci praelati inibi conveniunt: quinimo, sicut provinciarum diversitas affert, diversimode se excusaverint, et alii bellorum motus, alii itinera non tuta ac viarum pericula, alii diversa alia impedimenta attulerint. Nos propterea praedictos Petrum Paulum et Reginaldum cardinales et legatos, ut ab eis, quo in statu res essent et quid super celebratione concilii sperari posset, intelligeremus, accersivimus; cumque eundem Carolum imperatorem Germaniam petere et per Italiam iter facturum esse intelligeremus; nos apud eundem Carolum imperatorem, cum quo in oppido Busseti convenimus, tam per nos ipsos quam per venerabiles fratres nostros S. R. E. cardinales, qui tunc nobiscum aderant, pro pace huiusmodi omni cura et diligentia, quod etiam cum praefato Francisco rege non minori studio antea pluribus literis egeramus, institimus. Cum vero nihil haecenus proficere potuerimus et a Petro Paulo et Reginaldo, cardinalibus et legatis praedictis, ac ex praefati Ioannis cardinalis et legati, necnon ceterorum praelatorum in dicta civitate Tridentina existentium literis (quorum fere singulorum super ea re sententiam exquisivimus) cognoverimus, et nos ipsi clare perspicimus, vigentibus tot in locis inter eosdem principes bellis, ac immanissimo Turcarum tyranno cum validissimo exercitu Hungariae regnum invadente, eiusque copiosa et munitissima classe iam mare inferum ingressa, cuius conatibus, quantum vires nostrae (licet impares) suppetent, resistere (ut tenemur) intendimus, non posse ad praesens (Do-

mino forsitan, ob peccata nostra, sic permittente) nostram super huiusmodi concilio intentionem impleri. Quinimo eandem actionem concilii in aliud opportunius et commodius tempus, quo dignitas et frequentia concilio, et reipublicae christianae praesentior salus afferri possit, differendam esse. Sperantes ex Dei bonitate et misericordia post tenebras lucem, et aliquando tandem, quod brevi futurum speramus et optamus, concilium ipsum celebrari posse. Volentes interim generalem christianorum defensionem a periculis (propter infidelium mare et terram instantium impetus) imminentibus, quantum in nobis erit, procurare, et almae Urbi, Sedi nostrae ac orbis capiti omniumque perfugio, quae, nobis ab ea diutius absentibus, ob ipsorum infidelium incursiones, non leve periculum subire posset, nostra praesentia, quod necesse est, ceterisque praesidiis succurrere, ac conscientis et commoditatibus praelatorum, qui ad ipsum concilium venire tenentur, ne propter ipsius concilii celebrationis incertitudinem molestia aut incommodo afficiantur, paterna charitate consulere, habita super his cum eiusdem fratribus nostris S. R. E. cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio et assensu, celebrationem concilii huiusmodi, usque ad aliud opportunius et commodius tempus per nos declarandum apostolica auctoritate, tenore praesentium suspendimus, et suspensum esse nunciamus; ac poenas contra patriarchas, archiepiscopos, episcopos, abbates et alios in posterioribus literis indictionis concilii huiusmodi comprehensos inflictas, usque ad tempus praedictum, quo concilium ipsum omnino prosequi intendimus, relaxamus.

§ 6. Necnon eosdem Petrum Paulum et Reginaldum cardinales legatos ac Ioannem cardinalem et legatum praefatum ab eodem concilio ad nos et Sedem praedictam

Legatos S. Sedis Romam revocat;

revocamus; ac praelatis in eadem civitate occasione concilii huiusmodi existentibus, inde, usque ad tempus per nos declarandum praedictum, quo eosdem patriarchas, archiepiscopos, episcopos et abbates ac alios in literis posterioris indictionis concilii huiusmodi comprehensos, sub periiuri ac aliis in eisdem literis contentis poenis, concilio praedicto, iuxta formam ipsarum literarum, adesse et interesse volumus, recedendi licentiam concedimus, decernentes ex nunc irritum et inane si secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Derogat contrariis.

§ 7. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Decretum publicationis huiusmodi suspensionis.

§ 8. Nos enim, ut hae nostrae literae et in eis contenta quaecumque ad notitiam omnium (quorum interest) perveniant, sciantque cuncti se ad tempus declarandum praedictum, quo concilium huiusmodi proseguere et continuare ac, dante Domino, perficere intendimus, praesto esse debere, et ad id sub poenis praedictis teneri, ne aliquis illorum ignorantiae excusationem praetendere possit, volumus et mandamus ut in basilica Sancti Petri de Urbe (cum inibi populi multitudo ad divina audienda convenerit) palam, clara voce, per Curiae nostrae cursores aut notarios aliquos publicos legantur, lectaeque, in dictae basilicae necnon Cancellariae Apostolicae valvis affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquandiu expositae pendeant. Cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa; transumptis quoque earum, quae manu publici notarii scripta aut subscripta et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munita fuerint, ut fides certa et indubitata habeatur, pariter mandamus atque decernimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, nuntiationis, relaxationis, revocationis, concessionis, decreti, voluntatis et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Bononiae, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, pridie nonas iulii, pontificatus nostri anno ix ¹.

Dat. die 6 iulii 1543, pontif. anno ix.

XLIX.

Impositio annui subsidii trecentorum milium scutorum, a subditis Status Ecclesiastici annis singulis, quacumque exemptione non obstante, ad triennium, Reverendae Camerae Apostolicae persolvendi, omnibus extraordinariis exactionibus interim interdictis ².

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Decens esse censemus ut ii, qui, speciali privilegio donati, ceteros antecellunt, in supportatione onerum illos adiuvent qui forte inferiores existunt, praesertim dum urgens necessitas imminet, et exinde publica utilitas resultare dignoscitur.

Exordium.

§ 1. Nuper siquidem, ad sustinendam expensarum molem hoc tempore, pro orthodoxae fidei ac status S. R. E. tutela, nobis incumbentem, subsidium ccc milium scutorum auri in auro, annis singulis, per dilectos filios subditos dictae Romanae Ecclesiae ad tres annos proxime futuros Camerae Apostolicae persolvendos, exigere, et interim ab augmento salis ac

Impositio (le qua in rubrica).

¹ In ed. Lugdunensi 1589 *Sum. const.* etc. P. Matthaei habetur cursorum Pontif. declaratio de latione, publicatione affixioneque harum apostolicarum litterarum facta die xii septembris eiusdem anni (v. r.). ² Exemptiones omnes a solutione onerum camerarum revocatae fuerunt a multis Pontificibus et postremo a Paulo V in sua constitutione, *In maximis*.

omnibus aliis extraordinariis exactionibus abstinendum decernimus. Provinciaeque nostrae Romandiolae, exaratus Ravennae, Marchiae, Umbriae, Perusiae et Patrimonii onus huiusmodi cum summa alacritate ac fidei observantia acceptaverunt.

Revocantur
quaecum. exem-
ptiones.

§ 2. Et quia publice interest exactionem huiusmodi fieri, volentes illam facilitare, ac reliquos subditos dictae Romanae Ecclesiae ad illud solvendum promptiores reddere, motu proprio et ex certa nostra scientia, tenore praesentium, statuimus et ordinamus quod, durante triennali contributione trecentorum millium scutorum huiusmodi, omnes et singuli S. R. E. subditi saeculares, etiam si regimini civitatum et locorum praesint, ac marchiones, barones, feudatarii, personae et officiales et quivis alii, quaecumque dignitate et excellentia praediti, et quantumcumque exempti et privilegiati fuerint, ad solvendum ratam dictae contributionis eis tangentem omnino teneantur, et ad id eogi et compelli possint. Nos enim quaecumque privilegia, exemptiones et indulta illis concessa, ac consuetudines et iuris communis dispositiones in eorum favorem facientes, per triennium praefatum, quoad contributionem eandem, illis alias in suo robore permansuris, omnino suspendimus ac illis suffragari minime posse volumus.

Clausula sub-
iacta etc.

§ 3. Decernentes sic per quoscumque, tam ordinaria quam delegata et mixta auctoritate fungentes, iudices, personas, etiam causarum Palatii Apostolici auditores ac dictae Romanae Ecclesiae cardinales, ubique iudicari, cognosci ac decidi debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate; necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Deputatio exe-
cutorum.

§ 4. Quocirca dilecto filio Guidoni Ascanio Sfortiae Sancti Eustachii, diacono cardinali de Sancta Flora, camerario no-

stro, quem super praemissis, ultra ordinariam sui camerariatus officii facultatem, commissarium et executorem nostrum generalem facimus, constituimus et deputamus, per praesentes committimus et mandamus quatenus easdem praesentes et in eis contenta quaecumque plenum effectum sortiri, et inviolabiliter observari mandet et faciat. Contradictores, renitentes et rebelles per censuras ecclesiasticas et poenas, etiam pecuniarias, arbitrio suo intelligendas et applicandas, et alia iuris remedia opportuna, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derogatio con-
trarii.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Marenj, Albanensis dioecesis, sub annulo Piscatoris, die ii septembris, millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, pontificatus nostri anno ix.

Dat. die 2 septembris 1543, pontif. an. ix.

Sequitur declaratio dictae constitutionis quoad exemptiones.

**Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.**

Ex debito pastoralis officii ad ea, ut debemus, libenter intendimus, per quae provide ordinata servantur, et, ut plenum sortiantur effectum, opem et operam impendimus efficaces. Dudum siquidem, pro

Relatio supra-
dictae imposi-
tionis

nostris et Apostolicae Sedis necessitatibus, ac subditis nostris ab extorsionibus et aliis gravaminibus, quae per commissarios collectores onerum pro tempore impostorum eis passim inferebantur, opportune sublevandis, subsidium trecentorum milium scutorum auri in auro, annuatim nobis et Camerae Apostolicae, triennio tantum durante, per subditos ipsos persolvendorum, imposuimus; et interim ab exactione augmenti pretii salis ac quorumcunque aliorum onerum extraordinariorum abstinere decrevimus. Et ut facilius subditi ipsi subsidium huiusmodi praestare possent, per alias nostras in forma brevis literas volumus et ordinavimus quod omnes et singuli exempti et privilegiati saeculares, utcumque qualificati, ad contributionem subsidii huiusmodi omnino tenerentur, prout in dictis literis plenius continetur.

§ 1. Cum autem postmodum, sicut accepimus, nonnulli ex privilegiatis et exemptis praefatis, solutionem subsidii huiusmodi fugere volentes, causam et causas in auditorio Rotae ac S. R. E. cardinalibus et forsitan aliis iudicibus et personis, in Romana Curia et extra eam, certis sub praetextibus, committi obtinuerint, et hoc modo subditos alios devote et faciliter solventes, contra mentem nostram, litibus involvi¹, illosque², gratia per nos eis concessa, quod exempti in praestatione subsidii huiusmodi, pro communibus necessitatibus, ut nos et nostros subditos praefatos a catholicae fidei hostibus, quos ita propinquos habemus, defendere possimus, impositi, contra publicam utilitatem, retardatur; ac volentes, ut par est, in praemissis opportune providere, motu proprio et ex certa scientia, apostolica auctoritate, tenore praesentium, quascunque causas desuper pendentes ad nos advocamus, et lites penitus extinguimus, quoad ea quae contributionem subsidii hu-

iusmodi tangunt duntaxat; ac volumus quod omnes et singuli exempti, et quantumcumque privilegiati saeculares, etiam si curiales civitatis nostrae Maceratensis existant, et regimini civitatum praesint, ac almae Urbis et quorumcunque aliarum civitatum, oppidorum et locorum eives, vel quicumque nobiles, barones, feudatarii aut alias, etiam privilegio iuris in corpore clauso, exempti, et capitulum, collegium vel universitates¹ aut communitas sint, contributionem subsidii huiusmodi simpliciter et omnino; clerici vero, pro bonis ad eos ex parentum et propinquorum vel aliorum successione delatis, vel per eos acquisitis; ac clerici ipsi et religiosi, pro fructibus et bonis mobilibus seque moventibus ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum quorumcunque, saecularium vel regularium, etiam si archiepiscopali, episcopali aut alia maiori dignitate praefulgeant, in gabellis, ad invandum et facilitandum solutionem subsidii huiusmodi, pro aliqua honesta parte dicti subsidii, universaliter impositis, vel imponi aut augere permissis, dicto triennio durante, contribuere teneantur, et ad id cogi et compelli iuris et facti remediis necessariis et opportunis possint et debeant, quibusvis exemptorum, clericorum et religiosorum huiusmodi privilegiis, exemptionibus, concessionibus, favoribus, declarationibus, sententiis, gratiis et indultis alias in suo robore permansuris.

§ 2. Decernentes sic et non aliter per quoscunque, etiam dictae Romanae Ecclesiae cardinales et Rotae auditores, tam ordinaria quam delegata et mixta auctoritate fungentes, iudices et personas, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi facultate, ubique indicari et definiri debere. Nos enim statum huiusmodi et quarumcunque aliarum, etiam ante impositionem huiusmodi subsidii quomodolibet introductarum, litium

Clausula sublata etc.

¹ Cherub. involvant (R. T.). ² Illosque ad auditum iudicium trahendo gratia etc. ita legit *Bullarium Can. Reg. Congr. S. Salvat. Romae 1750*, (R. T.).

¹ Universitas, l. c. (R. T.).

et causarum ac privilegiorum, indultorum, literarum et scripturarum quarumcumque, occasione praemissorum quomodolibet confectorum, tenores, causas et effectus, nomina et cognomina iudicium et colligantium, aliaque, etiam si maiora sint expressis, de necessitate exprimenda, praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes, irritum et inane decernimus quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus vel in posterum contigerit attentari.

Deputatio executorum.

§ 3. Quocirca dilecto filio Guidoni Ascanio Sfortiae Sancti Eustachii, diacono cardinali de Sancta Flora, S. R. E. camerario, quem, ultra sui camerariatus officii facultatem, super praemissis executorem generalem, cum plena et libera auctoritate et potestate quoscumque citandi, ac illis, quoties opus fuerit, etiam sub censuris et poenis, etiam pecuniariis, arbitrio suo infligendis et applicandis, inhibendi, ac quaecumque dubia et difficultates circa praemissa vel eorum aliquod ac illa vel subsidium huiusmodi concernentia, et ultra praesentium et aliarum literarumstrarum praedictarum tenores, tollendi et removendi et inviolabiliter observari faciendi, facimus, creamus, constituimus ac deputamus, tenore praesentium committimus et mandamus quatenus praesentes literas et alias praedictas et in eis contenta quaecumque solenniter publicando, faciat illa plenum effectum sortiri et inviolabiliter observari, nec permittat quemquam contra illarum tenores vel mentem nostram praefatam quomodolibet perturbari, impediri aut inquietari. Contradictores quoslibet et rebelles, per praedicta et alia, de quibus ei videtur, iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 4. Non obstantibus praemissis et apostolicis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus et ordinationibus, statutis et consuetudinibus et novis reformationibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, etiam per viam legis et statuti perpetui, ac initi et stipulati contractus editis, concessis, confirmatis et innovatis contrariis quibuscumque; aut si aliquibus etc. ut in praecedenti.

Contrariorum derogatio.

§ 5. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae advocacionis, extinctionis, voluntatis, decreti, factionis, creationis, constitutionis, deputationis, commissionis et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Sanctio poenalis.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, pontificatus nostri anno ix ¹.

L.

De celebratione capituli generalis congregationis S. Georgii in Alga Venetiarum et de iis, quae observari debent in electione praetorum 2.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Ut electiones dilectorum filiorum rectoris generalis, visitorum, priorum, sociorum, capitularium et aliorum officialium congregationis S. Georgii in Alga Venetiarum, quas pro tempore fieri contigerit, omni qua decet sinceritate et puritate celebrentur, pro pastoralis officii debito providere volentes, apostolica au-

Fraudem dolique in electionibus committentes vel committi consentientes incurrunt poenam excommun. reservatae Romano Pontifici.

¹ Cherub. et Bull. s. c. an. x (R. T.) 2 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

cloritate, tenore praesentium statuimus et ordinamus quod omnes et singuli in electionibus huiusmodi vocem habentes aut in eis quomodolibet intervenientes, cuiuscumque gradus, status vel conditionis fuerint, qui in electionibus ipsis seu ¹ publicandis, quam alias quomodocumque et qualitercumque fraudem, falsitatem, dolum, malitiam vel corruptelam scienter commiserint, seu committentibus adhaeserint, seu desuper consenserint, aut fraudem, falsitatem, malitiam, dolum vel corruptelam huiusmodi non revelaverint, ultra alias censuras et poenas, tam a iure quam per constitutiones seu privilegia eiusdem congregationis seu alias in tales latus et promulgatas seu inflictas, excommunicationis sententiam, a qua, non nisi a Romano Pontifice, praeter quam in mortis articulo, absolvi possint, eo ipso incurrant; et nihilominus ab eorum superioribus arbitrio suo mulctari et puniri possint et debeant.

§ 2. Mandantes modernis dictae congregationis priori generali et visitoribus huiusmodi quatenus praesentes literas in eorum capitulis, ut ad omnium, quos concernunt, notitiam devenire possint, publicent, seu publicari faciant: non obstantibus apostolicis ac dictae congregationis constitutionibus et ordinationibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis quibusvis concessis, approbatis et innovatis, contrariis quibuscumque, aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud S. Marcum, sub annulo Piscatoris, die xxii septembris MDXLIII, pontificatus nostri anno IX.

Dat. die 22 sept. 1543, pontif. anno IX.

¹ Locum hunc ita supplet Tomasius: *seu circa illas vel illarum circumstantias, tam in scrutinio et nominationibus faciendis seu etc.* Annales Can. Saecul. S. Georgii in Alta. Utini 1642 (n. τ.).

Bull. Rom. Vol. VI.

47

LI.

Quod causae tam civiles quam criminales et mixtae provinciae Marchiae Anconitanae, coram iudicibus ordinariis pro tempore motae, donec in prima instantia pependerit, non possint advocari praetextu literarum auditoris Camerae vel appellationis, et dummodo causae civiles biscentum ducatos non excedant ¹.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem, in suprema iustitiae sede constitutum, ad ea diligenter intendere, per quae personis quibuscumque, praesertim nobis et Romanae Ecclesiae immediate subiectis, iustitia celeriter administretur, et delicta, quae per easdem personas in dies committuntur, debite puniantur, ut exinde unicuique ius, quod suum est, tribuatur, et qui se intra limites iustitiae continere negligunt, si non virtutis amore, saltem formidine poenae ab illicitis abstinere discant.

§ 1. Sane cum, sicut nuper accepimus, in provincia nostra Marchiae Anconitanae diversi litigantes, iniustam causam fovere cognoscentes, ut causas, inter eos et adversarios suos indecisas pendentes, immortales reddant, et alii, diversa delicta et excessus in dies perpetrantes, ut punitionem delictorum per eos pro tempore commissorum effugiant seu differant vel minuant, sub praetextu quod in partibus litigare perhorrescant, seu a iudicibus, de causis huiusmodi in prima instantia cognoscentibus, in aliquo gravati fuerint, causas ipsas de partibus advocari, et in Romana Curia aut alibi extra ipsam provinciam committi procurent, ac adversarios suos ad litigandum in causis huiusmodi extra eorum domicilium trahant, et exinde fiat ut quandoque qui in causis civi-

Proemium.

Causa ferenda huiusce constitutionis.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Publicatio huiusce constitutionis in capitulis facienda.

libus trahuntur, taedio laborum et expensarum, quos, extra provinciam litigando, subire coguntur, affecti, potius a prosecutione iuris sui desistere, quam expensas et labores huiusmodi subire eligant, et procuratores fisci nostri in eadem provincia, ne propria pro alienis deserere cogantur, causas ipsas ulterius non prosequantur, sicque iustitiae locus non sit, et delicta impunita remaneant; ac alii, praetextu praemissorum inducti, ad delinquendum audacius prosiliant, in provincialium provinciae huiusmodi grave detrimentum.

Declaratio (de qua in rubrica).

§ 2. Nos, praemissis occurrere cupientes, motu proprio et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium statuimus et ordinamus quod de cetero tam civiles quam criminales aut mixtae causae, in dicta provincia hactenus ortae, vel in posterum oriturae, a quibusvis personis, etiam dicti fisci procuratoribus, vel pro eodem fisco agentibus, tam active quam passive, pro tempore motae, cuiuscumque qualitatis fuerint, dummodo civiles causae huiusmodi summam seu valorem centum ducatorum auri non excedant, donec in prima instantia pependerit, etiam praetextu literarum moderni et pro tempore existentis Curiae causarum Camerae Apostolicae generalis auditoris, vel cuiusvis commissionis vel appellationis, a quocumque gravamine, nisi tale sit quod per definitivam sententiam reparari non possit, ab earum iudicibus ordinariis seu venerabili fratre Marco episcopo Senogalliensi, moderno pro tempore existente dictae provinciae gubernatore, advocari, aut ante primae sententiae, in eis per eosdem iudices ordinarios, seu Marcum episcopum modernum et pro tempore existentem gubernatorem praedictum ferendae, prolationem, extra eandem provinciam in Romana Curia vel alibi committi non possint; sed omnes et singulae causae provinciae huiusmodi, in

quibus forum causarum iudicum ordinariarum pro tempore declinabitur, seu alias quovis modo extra dictam provinciam commissae fuerint, per eosdem iudices ordinarios seu Marcum episcopum modernum et pro tempore existentem gubernatorem dictae provinciae, commissionibus causarum huiusmodi extra dictam provinciam pro tempore factis, et illarum vigore, a iudicibus, coram quibus reperirentur, emanandis inhibitionibus non obstantibus, cognosci, decidi et sine debito terminari debeant.

§ 3. Decernentes statuto et ordinationi nostris huiusmodi quovis modo derogari, aut illa revocari, tolli seu suspendi non posse; ac ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Decretum irritans.

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon stylo Palatii et quibusvis commissionibus pro tempore signatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Contrariarum derogatio.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die III martii MDXLIV, pontificatus nostri anno x.

Dat. die 3 martii 1544, pontif. anno x.

LII.

De falsi et decupli aliisque poenis ministrorum Reverendae Camerae Apostolicae et aliorum rationes integre et fideliter non reddentium.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Cum, sicut accepimus, nonnulli provincialiarum Status Ecclesiastici thesaurarii, vice-thesaurarii, mercatores et nostrae seu Camerae Apostolicae ministri aliaeque personae, computa administratum, locationum, afflictuum, partitarum et exactionum reddere debentes, integra

Causa istius constitutionis.

computa non exhibeant, partem introituum et exactorum, sub diversis praetextibus et coloribus, retinentes, putantes nil peius eis contingere posse, quam, re detecta, id, quod penes eos fuerit, restituere.

Ministri Reverendae Camerae Apostolicae et alii integre computa reddere tenentur.

§ 1. Nos, malitiae huiusmodi occurrere, ac indemnitati Camerae opportune providere volentes, et ut praefati fideliter, si non virtute, saltem poenae timore procedere discant, motu proprio *etc.* perpetuo statuimus et ordinamus quod omnes et singuli praenominati et alii quicumque, in Camera Apostolica computa reddere debentes, computa huiusmodi integre, videlicet integrum debitum et integrum creditum, describere debeant, nec audeant aliquid penes se vel eorum ministros aut ab eis dependentes retinere, seu retineri facere, directe vel indirecte, quovis quaesito colore. Et si contingeret eos cogi per Cameram Apostolicam ad reddendum rationem de exactis vel administratis ante tempus finitum vel durante exactione, debeant totum id, quod tempore dationis rationis seu computorum ad eorum vel ministrorum aut agentium suorum manus pervenit, integre describere, et tandem omnia diligenter ac fideliter gerere et adimplere.

Contrafacientium poenae.

§ 2. Et si secus factum fuerit, in praemissis vel aliquo praemissorum contrafacientes excommunicationis maioris, a qua, nisi per nos vel Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant, ac periurii et falsi, necnon decupli cuiuslibet partitae crediti Camerae omissae seu non solutae irremissibiliter exigendae et dictae Camerae applicandae, necnon alias nostri arbitrii poenas ipso facto incurrant, et ad decupli huiusmodi solutionem prius et ante omnia, etiam non finitis vel solidatis computis, tamquam de re ¹ minime compensanda, iuris et facti remediis cogi et compelli debeant; nec adversus praemissa

¹ Cherub. hic addit *liquida cum alia re* (n. r.).

excusationem aliquam eis suffragari volumus; cum nulla excusatio locum habeat in casu, in quo quis tenetur integra computa dare, et totum receptum, vel ad manus eius vel pro eo agentis delatum, in computis non describit.

§ 3. Et sic per quoscumque *etc.* indicari *etc.*, sublata *etc.*; necnon irritum *etc.*, decernimus.

Decretum irritans.

§ 4. Ac volumus quod praesentium sola signatura sufficiat, et ubique, tam in iudicio quam extra, fidem faciat, absque alia literarum expeditione.

Sola signatura sufficit.

§ 5. Quodque pro lege habeantur et sint, et postquam praesentes vel illarum transumptum in valvis Camerae Apostolicae affixae et publicatae fuerint, omnes avertent ac si eis personaliter intimatae fuissent.

Publicatio in Camera avertet omnes.

§ 6. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus, etiam inramento *etc.* roboratis, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis, stylo Camerae, contrariis usibus ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae derogatoriae.

Placet, motu proprio. A.

Die XXI aprilis MDXLIV suprascriptae litterae affixae fuerunt in Camera Apostolica per me Nicolaum de Matthaeis, cursorem; et die XXI aprilis MDXLIV suprascriptus motus proprius admissus fuit in plena Camera Apostolica, publicatus et registratus ad perpetuam rei memoriam.

Michaelangelus Collatinus.

Pub. die 21 aprilis 1544, pont. an. x.

LIII.

De ordine et ratione sedendi in Camera Apostolica per D. camerarium et clericos aliosque officiales eiusdem servandis ¹.

Paulus Papa III, motu proprio, *etc.*

§ I. Cum, sicut accepimus, alias felicis recordationis Eugenius PP. IV, praedecessor

¹ Ex Regest. in Archiv. Vat.

Eugenius IV
ordinem seden-
di officialibus
Camerae prae-
scripsit.

noster, nonnulla statuta, ordinationes et capitula per tunc gentes Camerae Apostolicae ad laudabile sincerumque ac prosperum regimen dictae Camerae edita, et per eundem praedecessorem tunc visa et lecta ac diligenter examinata, in quibus, inter alia, ad tollendam confusionem, quae deficiente ordine, in eadem Camera oriri poterat, quo pacto in loco Camerae sedendum esset dispositum et ordinatum erat, per suas sub plumbo literas confirmavit et approbavit (prout plenius in literis continetur, ac statutis, ordinationibus et capitulis praefatis contineri dicitur).

Hunc ordinem
confirmat et de-
signat Paul. III;

§ 2. Nos, literarum, statutorum, ordinationum et capitulorum huiusmodi tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes, ac exprimi et de verbo ad verbum inseri posse decernentes, nec non praefati praedecessoris vestigiis inhaerentes, ut omnem confusionem, quae circa modum sedendi huiusmodi inter dilectos filios Camerae Apostolicae decanum et clericum ex una, ac dictae Camerae auditorem modernos orta est, tollamus, desuperque opportune provideamus, motu proprio *etc.* et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, hac praesenti nostra in perpetuum valitura constitutione, sancimus et ordinamus quod deinceps, perpetuis futuris temporibus, in tribunali dictae Camerae, et ubi gentes eiusdem ad negocia cameralia pertractanda convenire contigerit, dilectus filius noster et S. R. E. camerarius modernus et pro tempore existens, aut illius substitutus vice-camerarius, in primo et digniori loco; latere vero versus parietem, decanus et reliqui clerici Camerae Apostolicae, qui personas proponentes et ad Cameram ipsam recurrentes in faciem videre possint: e regione vero dilectus filius thesaurarius noster generalis, cum ii omnes personam nostram repraesentent; post vero auditor Camerae;

collegialiter successive autem reliqui camérales (prout haecenus sedere consueverunt) respective consideant. Eundemque ordinem ubi gentes dictae Camerae collegialiter convenire contigerit servent. In celebrandis vero instrumentis, circa nominationem personarum cameralium in eis intervenientium, etiam quoad personam dicti auditoris quod haecenus servatum fuit, servetur.

§ 3. Decernentes motu, scientia et potestate similibus loca camerario, illius vice-camerario, e regione thesaurario, ac versus parietem (ut praefertur) decano et reliquis dictae Camerae clericis nunc et pro tempore existentibus, ut praefertur, assignata, digniora loca dictae Camerae fore et esse, ac pro dignioribus locis nuncupari et reputari; ac praesentem nostram constitutionem ab omnibus et singulis praefatis et pro tempore existentibus camerario, vice-camerario, thesaurario, decano et reliquis clericis ac auditore et aliis cameralibus praefatis, et ad quos quomodolibet spectat, aut spectare poterit quomodolibet in futurum, sub indignationis nostrae poena, inviolabiliter servari. Sicque per quoscumque iudices *etc.*, sublata *etc.*, reputari, censi et iudicari debere; ac irritum *etc.*

Hunc ordinem
perpetuo ser-
vari iubet;

§ 4. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis in favorem quorumcumque, etiam moderni praefati, aut cuiusvis alterius, qui haecenus fuerit, auditoris Camerae contra praesentium tenorem haecenus quomodolibet, etiam per nos et Sedem Apostolicam, sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam motu proprio, editis et concessis. Quae omnia, in quantum contra praesentem constitutionem nostram faciant, ad effectum validitatis praesentis constitutionis nostrae, harum serie cassamus et annullamus; ac eis omnibus et singulis, illo-

Derogat obstan-
tibus;

rum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis in reliquis illaesis et intactis remanentibus, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Praesentium sola signatura obligat.

§ 5. Decernentes praesentium nostrarum literarum solam signaturam sufficere, et ubique, tam in iudicio quam extra, fidem facere, regula in contrarium edita non obstante, ac praesentes literas in libris Camerae Apostolicae, ad perpetuam rei memoriam, registrari debere.

Placet, motu proprio. A.

LIV.

Quod omnes officiales Urbis et ditionis ecclesiasticae mandatis cardinalis S. R. E. camerarii omnino parere debeant.

**Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exordium.

Romani Pontificis praecellens auctoritas, S. R. E. cardinales, illos praesertim quibus eius Romanae Ecclesiae cura specialiter est commissa, ampliori favore prosequitur, ac desuper providet et disponit, prout, temporum qualitate pensata, conspici in Domino salubriter expedire.

Camerarius rerum Camerae Apostolicae curam gerit et Romani Pontificis personam representat;

§ 1. Sane considerantes quod iurium ac rerum Camerae Apostolicae cura illius camerario pro tempore existenti specialiter est commissa, ipseque camerarius nostrum et Romani Pontificis pro tempore existentis vivae vocis oraculum habet, nostramque et dicti Pontificis personam in his repraesentat, et propterea convenit ut tam almae Urbis gubernator, auditor Camerae ac vicarius et iudices ordinarii, quam quicumque alii in Romana Curia ac ditione eiusdem S. R. E. constituti, eiusdem camerarii ordinibus et mandatis pareant et obediant, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine:

§ 2. Volumus, statuimus et ordinamus quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, tam almae Urbis gubernator, auditor Camerae, vicarius, iudices ordinarii, quam alii quicumque Romanae Curiae ac ditionis eiusdem Romanae Ecclesiae, dilecto filio nostro Guidoni Ascanio Sfortiae, S. Eustachii diacono cardinali, moderno et pro tempore existenti camerario nostro, eiusque ordinationibus et mandatis, perinde ac si a nobis vel Romano Pontifice pro tempore existente emanassent, omnino parere debeant, et adversus illa, directe vel indirecte, modo aliquo venire nullatenus possint.

Eius inssionibus ab omnibus ditionis ecclesiasticae officialibus obediri mandat;

§ 3. Inhibentes dilectis filiis, modernis et pro tempore existentibus, eiusdem almae Urbis gubernatori, auditori Camerae, vicario et aliis iudicibus praedictis, sub excommunicationis ac privationis officiorum ac beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, necnon aliis arbitrio nostro ipso facto, si secus egerint, incurrendis poenis, ne contra praesentium tenorem modo aliquo venire aut facere vel attentare audeant seu praesumant.

Quibus officialibus, in casu contraventionis poenas indigit;

§ 4. Ac mandantes eidem Guidoni Ascanio cardinali et camerario ut, pro praemissorum observatione, executione et implemento, omnibus et singulis praedictis et quibus opus fuerit praecipiat, mandet et inhibeat, illosque citet, cogat et compellat; ac contra eos, etiam manu regia et alias, prout sibi videbitur, procedat; ceteraque alia in praemissis et circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna faciat et exequatur. Nos enim, motu, scientia et potestate similibus, eidem Guidoni Ascanio cardinali et camerario, ultra eius potestatem et auctoritatem, in praemissis plenissimam licentiam et facultatem concedimus.

Camerario in praemissis plenissimam facultatem concedit.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus et ordinationibus ac statutis et con-

Quibuscumque non obstantibus.

suetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis ac literis apostolicis gubernatori, auditori Camerae, vicario et aliis iudicibus praedictis, illorumque officiis ¹, vel quibusvis aliis, in genere vel in specie, quomodolibet, etiam motu proprio et scientia similibus, etiam contra praesentium tenorem, quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, etiam disponentibus quod illis, nonnisi sub certis modo et forma, derogari possit, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice dumtaxat, hanc serie specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo *etc.*

Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, septimo kal. decembris, pontif. nostri anno xi.

Dat. die 25 nov. 1544, pontif. anno xi.

LV.

Prohibitio occupandi bona naufragantium in locis maritimis S. R. E., praemittique designatio illa recuperantibus vel auxilium praestantibus ².

¹ Legendum forte *officialibus* (n. t.).

² Hoc specialiter statuit, quoad loca maritima S. R. E., Iulius II constitutione xxv, *Romanus*, tom. v, pag. 476, et contra huiusmodi occupatores rerum christianorum naufragantium tegitur quotannis bulla in Coena Domini.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Accepimus nuper quod dudum, cum Iulii II constitutione hic indicata, praedecessor noster, plurimorum lamentabili querela didicisset quibus christifideles maris periculis se et eorum merces exponerent, ut Curiae Romanae et illius curialium commodis, ex mercibus per eos ad eandem Curiam mari advectis, provideretur *etc.* ¹.

§ 1. Cum autem (sicut ex plurimorum Ripae et Ripettae almae Urbis nostrae mercatorum ac etiam nautarum ², non sine lamentabili querela ac nostra molestia, intelleximus) praemisit literae, a Iulio praefato praedecessore nostro editae, in abusum, et non modicum, tam ipsorum mercatorum et nautarum quam civium Romanorum et curialium et dictam Urbem incolentium, damnum transiverint. Quamobrem nos, vestigiis eiusdem Iulii praedecessoris nostri inhaerere volentes, motu, scientia et potestate similibus, tenore praesentium, praefati Iulii praedecessoris nostri literas in omnibus et per omnia, ac sub poenis et censuris de quibus in ipsis literis et prout in eis continetur, quatenus opus sit, confirmantes et innovantes, illas ab omnibus, ad quos quomodolibet spectat et pertinet ac spectare et pertinere poterit in futurum, sub poenis, de quibus in eis, inviolabiliter observari mandamus.

§ 2. Et nihilominus dilectis filiis nostris Guidoni Ascanio, S. R. E. cardinali de Sancta Flora nuncupato, camerario nostro, necnon praesidentibus et clericis Camerae Apostolicae ac Dominico de Nigris, ad praesens dictae Ripae praesidenti seu camerario, modernisque et pro tempore existentibus, quatenus literas Iulii praedecessoris nostri praefati inviolabiliter, prout in eis continetur, ab omnibus ad

¹ Residuum praeterivi, quia bulla Iulii II est ut supra in nota. ² Deest forte *relatione* (n. t.).

Iulii II constitutio est hic indicata.

Quae ab isto Pontifice innovatur.

Observantiae quae demandantur.

quos spectat, illas per edictum publicum denuo publicantes et publicari in locis eis visis mandantes, inviolabiliter observari mandent et faciant. Contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis aut dignitatis fuerint, per poenas et censuras, de quibus in eis, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derogatio contrariorum.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis et indultis quibusvis personis contra tenorem literarum Iulii praedecessoris huiusmodi forsan concessis, confirmatis et innovatis, quibus, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, quoad effectum praesentium, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xiii martii millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, pontificatus nostri anno xi.

Dat. die 13 martii 1545, pontif. anno xi.

Sequitur declaratio huius bullae.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Accepimus per statuta nostrae Ripae salubrem dispositionem factam extitisse, tenoris quod si pro tempore mercatores seu nautae mari navigantes, et eorum naves et barcas vinis et aliis mercibus, rebus et bonis, pro usu curialium, oneratas versus nostram almam Urbem seu dictam Ripam ducentes, et miserabiliter, casu inopinato, naves et barcae huiusmodi sic oneratae naufragium paterentur, navesque et barcas huiusmodi naufragas, seu bona in eis existentia, aliqui ab eorum dominis et patronis ad id requisiti, per se ipsos recuperaverint, vel in recuperatione auxilium praestiterint, tales recuperatores

et auxiliores quartam partem bonorum et rerum mercantiliū huiusmodi in dictis navibus et barcis sic naufragium passis existentium, eorum ope et auxilio recuperatorum, lucrarentur, et aliae tres quartae remanentes ad dominos et patronos dictarum navium et barcarum spectarent et pertinerent; et hoc quidem per felicitis recordationis Nicolaum V, prout in suis literis desuper confectis, et in libris statutorum dictae Ripae registratis plenius continetur, concessum fuisse.

§ 1. Accepimus etiam quod temporis diuturnitate statutum et gratia huiusmodi in dissuetudinem abierunt, et domini locorum et terrarum, sive temporales sive ecclesiastici, ad quorum terras et loca naves et barcae huiusmodi propter naufragium perveniebant, illas ad se ipsos appropriabant, et illorum domini bonis propriis privabantur, propter quod mercatores et nautae¹ eorum mercibus ad dictam Ripam venire se retrahebant, et sic nostrae almae Urbi et illius curialibus non modicum praecudicium inferri videbamus.

§ 2. Propterea huiusmodi inconvenientiis per aliam nostram gratiam proxime praesertam opportune providimus, per quam, si aliquam ex dictis barcis naufragium pati, vel, propter violentiam maris, ad loca praedicta casu pervenire, vel iactum bonorum, alleviandae navis gratia, fieri pro tempore contingat, illis tantummodo, qui a dominis navium et barcarum illarum personis curam et gubernium tantum habentibus super tali naufragio in auxilium vocati fuerint, huiusmodi personis sic vocatis, si ab imminenti et praesentanei naufragii periculo, aut bona iam deperdita recuperaverint, his casibus quartam partem bonorum et rerum in huiusmodi barcis existentibus, et illorum auxilio sive opera sic recuperatorum, concessimus et donavimus.

Et domini locorum, ad quae naves naufragium patientes perveniebant, bona occupabant, et idem nautae ad Ripam venire recusabant.

Idea hic Pontifex bullam hanc insertam edidit.

Statuta Ripae disponunt quod recuperat. aut auxilium praestantes recuperationi bonorum naufragor., lucrarentur quartam partem illorum.

¹ Cum addit P. Matth. (n. r.).

Ubi quartam
honorum recu-
peratorum au-
xiliatorib. con-
cessit;

§ 3. Sed quia in dicta praeinserta gratia nostra non fit mentio specifica de dicta quarta parte bonorum, sed quod dictae personae sic vocatae tantum statuta et consuetudinem allegare possint contineatur. Et propterea etiam accepimus quod nonnulli iudicant, et dictam nostram gratiam prave intelligentes, ad personas etiam non vocatas extendunt, et sic intelligi debere praetendunt, et illam non habere locum, nisi in casibus meri naufragii et iactus; sed si naves et barcae huiusmodi integre vi tempestatis ad litus maris pervenerint, et terram dominorum aliquorum pervenerint et attigerint, maxime si pro officialium ipsorum praesentium, et iussu eorum dominorum nomine sit illis auxilium praestitum, tunc praestari debere loci consuetudine allegant, et sic intelligi debere satagunt.

Et modo di-
ctam concessio-
nem declarat;

§ 4. Nos, volentes inconvenientiis huiusmodi obviare, motu proprio et ex certa scientia ac plenitudine potestatis declaramus nostrae intentionis in concessione praeinsertae nostrae gratiae fuisse et esse quod tantummodo vocati et requisiti ab illis dominis et personis pro praedictorum recuperatione quartam partem, pro modo bonorum et rerum recuperatorum in dictis navibus sive barcis, sic naufragium passis, alleviatis, sive aliter ad litus integre perventis et arenae commissis, vel alio inopinato casu deperditis, existentium, et eorum opera et industria ac auxilio, cum praedictis mercibus recuperatis, lucrentur, si tamen praedictae recuperationi actualiter cum eorum personis, non per praesentiam tantum, incubuerint et recuperaverint (aliis personis sive dominis locorum, quocumque titulo nuncupatis, sive cardinales S. R. E. et praedictorum locorum officiales, et aliae quaecumque personae privatae, sive ecclesiasticae sive saeculares sint vel pro tempore fuerint, penitus exclusis); alias autem

tres quartas remanentes, fuisse et esse, ac restitui et remanere debere ipsorum dominorum, ut prius fuerant. Et pro pleniori firmamento, de novo talibus personis tantummodo, et forma quibus supra et non aliter, quartam illam pro modo et rata bonorum recuperatorum, a die dictae praeinsertae gratiae naufragium passorum sive alleviatorum, vel aliter integre ad litus perventorum et in futurum perveniendorum, alleviendorum et naufragium patiendorum, quoquo modo donamus, ac capiendi facultatem concedimus.

§ 5. Alias vero personas modo et forma praemissis non vocatas, quacumque dignitate, etiam cardinalatus honore et dignitate fulgentes, et ecclesiastica dignitate insignitas, quorumcunque locorum vel terrarum, mediate vel immediate S. R. E. subiectorum, fures, raptores, latrones et rebelles sacrosanctae Romanae Ecclesiae esse censemus, ac poenis et censuris, iuxta seriem et tenorem praeinsertae gratiae aliarum literarum puniri mandamus, decernentes irritum et inane quidquid in contrarium attentari contigerit in futurum.

Occupatores
autem puniri iu-
bet.

• § 6. Volumus etiam quod praesenti nostro motui proprio per quaecumque nostram signaturam, etiam motu proprio emanatam et in futurum emanandam, etiam si de eorum clausulis derogatoriis mentio fiat, nisi illius expressa mentio de verbo ad verbum habeatur, nullatenus derogatum censeatur.

Clausulae prae-
servativae.

§ 7. Praecipientes clericis Camerae Apostolicae, gubernatori, auditoribus sacri Palatii, senatori Urbis, Cameraeque nostrae auditori, ac quibuscumque officialibus et iudicibus, quavis auctoritate fungentibus, quatenus in praemissis, dominis et patronis seu nautis navium et barcarum, sic naufragio oppressarum, adversus quascumque personas, etiam ecclesiasticas,

Executorum
deputatio.

aliter quam ut praefertur se gerentes, assistant, et poenis dictis afficiant, cum invocatione brachii saecularis, quatenus opus fuerit.

Clausula derogatoria.)

§ 8. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis, neenon privilegiis et indultis ipsorum locorum, statutis et consuetudinibus, quas tamquam corruptelas et abusus iudicamus, indultisque quibuscunque personis specialiter concessis quibuscunque, aliisque in contrarium facientibus non obstantibus, omnium praemissorum tenores et formas pro expressis habentes.

Fiat ut petitur. A.

Sola signatura sufficit.

§ 9. Et quod praesentis motus proprii sola signatura sufficiat, et ipsius simplex exhibitio et allegatio sufficiat, ac si esset in corpore iuris et aliarum iuris canonici constitutionum clausa, attento quod in favorem Ripae et illius mercatorum ¹.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, idibus martii, anno nostri pontificatus xv.

Visa. Iulius, Camerae Apostolicae decanus et Riparum praesidens.

LVI.

Familiares et servitores praelatorum Romanae Curiae, salarium et stipendium pro biennio tantum et infra annum a die obitus illorum petere possint.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Causae constitutionis.

Cum, sicut nobis nuper innotuit, saepius contingat ut, decedentibus cardinalibus et venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis et episcopis ac dilectis filiis referendariis nostris, neenon causarum Palatii Apostolici auditoribus et clericis Camerae Apostolicae praesidentibus ac literarum apostolicarum de maiori praesidentia abbreviatoribus, qui ut plurimum notabilem familiarium et servitorum numerum tenere consueverunt, familiares et ser-

¹ Cherub. addit *Fiat. A. (n. r.)*.

vitores praefati, contra eorum patronos iam defunctos insurgentes, salaria et stipendia eorum familiaritatis et servitutis pro toto tempore, quo eorum familiares extiterint sen illis inserviverint, etiam quod de eis sibi satisfactum sit, etiam longo tempore post obitum ipsorum patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, referendariorum, auditorum, clericorum, praesidentium et abbreviatorum, petant et efflagitent, ac quandoque eorum haeredes, qui ut plurimum de his non sunt informati, super salariis et stipendiis huiusmodi, etiam iudicialiter, impetant et molestant, in ipsorum haeredum perturbationem et non modicum detrimentum.

§ 1. Nos, attendentes patriarchas, archiepiscopos, episcopos, referendarios, auditores, clericos, praesidentes et abbreviatores praefatos, utpote aliis maioribus negotiis distractos, ut plurimum rationes et computa salariorum et stipendiorum familiarium et servitorum suorum in scriptis non redigere, et propterea eos non facile, sed difficile eorum haeredes de solutione salariorum et stipendiorum huiusmodi fidem facere posse; et insuper verisimile non esse ut qui pro mensuali salario et stipendio aliis inserviunt, exactionem eorum salariorum et stipendiorum ultra integrum annum differant; volentes fraudibus, quae in praemissis fieri possent, occurrere, motu proprio etc. statuimus et ordinamus quod de cetero nemo, cuiuscunque status, gradus, ordinis vel conditionis existat, ab haeredibus cardinalis alicuius, patriarchae, archiepiscopi, episcopi, referendarii, auditoris, clerici, praesidentis vel abbreviatoris defuncti, cuius familiaris extiterit, seu cui inserviverit, salarium seu stipendium familiaritatis seu servitutis suae plusquam pro integro biennio, post annum a die obitus eius patroni, petere aut exigere, seu desuper haeredes praefatos quovis modo,

Sanctio (de qua in rubrica),

in iudicio vel extra, impetere vel molestare possit.

Contra quam
iudicari nuncime
posse decernit.

§ 2. Districtius inhibentes modernis et pro tempore existentibus almae Urbis gubernatori et Curiae causarum dictae Camerae auditori, ac nostro in eadem Urbe et eius districtu in spiritualibus vicario generali, necnon senatori ac quibusvis aliis, tam dictae Urbis quam quarumcumque aliarum civitatum, terrarum et locorum, iudicibus et officialibus, ne familiares et servitores praefatos super exactione salariorum et stipendiorum huiusmodi biennii, post annum a die obitus ipsius defuncti lapsum, audire, aut ad eorum instantiam contra haeredes praefatos quovis modo procedere aut ius dicere praesumant. Ac decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Quibuscumque
non obstantibus.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac Urbis, civitatum, terrarum et locorum huiusmodi, etiam iuramento etc., statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Placet, motu proprio. A.

Lectum et publicatum fuit statutum et ordinatio Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, die vero Martis, vigesima prima mensis aprilis, pontificatus praelibati sanctissimi domini nostri Papae anno XI.

Pub. die 24 aprilis 1545, pontif. anno XI.

LXII.

Quod donationes spoliolum factae inter vivos per praelatos Hispaniae non valeant, nisi donatores per viginti dies supervixerint ¹.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Proœmium.

Cura pastoralis officii admonemur ut abusus et fraudibus illis, praesertim per

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

quos Camera Apostolica, cuius iura defendere tenemur, defraudatur et laeditur, opportunis remediis obviamur.

§ 1. Cum itaque, sicut ad auditum nostrum pervenit, saepe contingat ut archiepiscopi et episcopi ac alii praelati in regnis Hispaniarum constituti, aegritudine et in extremis laborantes, scientes se de bonis per eos ex fructibus, redditibus et proventibus ecclesiarum et monasteriorum, quibus praesunt, ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, quae obtinent, aut illorum intuitu acquisitis, testari aut alias per viam ultimae voluntatis disponente non posse, ut, quod legitime facere non valent, per indirectas et fraudolentas vias efficiant, omnia res et bona per eos ex fructibus acquisita huiusmodi, quae ut plurimum, propter opulentiam ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum praedictorum, maximi valoris et momenti existunt, per viam simulatae inter vivos donationis, inter diversas personas et in diversos usus distribuunt seu potius distrahant, in dictae Camerae Apostolicae, ad quam bona ipsa, tamquam ipsorum praelatorum spolia, pervenire deberent, maximum damnum et praecudicium.

§ 2. Nos, his fraudibus opportunum remedium adhibere volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia volumus et auctoritate apostolica per praesentes statuimus et ordinamus quod donationes per archiepiscopos, episcopos et praelatos praedictos in infirmitate constitutos, de bonis huiusmodi de cetero faciendae, nisi post donationes ipsas illi, qui eas fecerint, per viginti dies supervixerint, nullius sint roboris vel momenti, et pro penitus infectis habeantur, et ex eis illis, in quorum favorem factae extiterint, nullum ius seu titulus vel commodum acquiratur, sed omni illarum commodo et effectui careant.

§ 3. Decernentes sic in praemissis per quoscumque iudices et commissarios, qua-

Praelati, praetextu donationis, spolia ad Camerae Apostolicam pertinentia distrahebant.

Nullae sint huiusmodi donationes, nisi donatores per viginti dies supervixerint.

Decretum irritans.

cumque auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executores huius constitutionis assignati.

§ 4. Ac mandantes dilectis filiis Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, et in dictis regnis moderno ac pro tempore existenti Apostolicae Sedis nuncio, quatenus ipsi vel eorum alter, per se vel alium seu alios, ubi, quando et quoties opus fuerit, praesentes solemniter publicantes, illas inviolabiliter observari ac suum effectum sortiri faciant, non permittentes aliquid contra earum tenorem per quoscumque quomodolibet attentari, contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscunque status, gradus vel conditionis fuerint, etiamsi episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel alia maiori dignitate praefulserint, per censuras et poenas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ipsasque censuras et poenas, legitimis super his habendis servatis processibus, etiam iteratis vicibus aggravando, ac interdictum ecclesiasticum apponendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derogatio contrariorum.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis quibusvis, sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis concessis, confirmatis et innovatis, contrariis quibuscunque; aut si aliquibus, communiter aut divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum in nostra civitate Perusii, sub

annulo Piscatoris, die decimanona septembris, anno millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, pontificatus nostri anno XI.

Dat. die 19 sept. 1545, pontif. anno XI.

LVIII.

Prohibitio immutandi, alterandi vel innovandi stylum Camerae Apostolicae vel Cancellariae in expeditionibus, cum poenarum assignatione¹.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

§ 1. Cum gravissimae querelae nobis nuper super eo allatae fuerint quod, licet ab immemorabili tempore citra in expeditionibus literarum apostolicarum, quae per Cancellariam Apostolicam fiunt, quaedam forma rigorem continens, ac certus stylus iure communi innitens, longe diversus ab eis, qui in expeditionibus literarum apostolicarum earumdem per Camera Apostolicam, latiore facultate circa id habentem, servantur, teneri et servari consueverint; nihilominus, a nonnullis mensibus citra, dilecti filii dictarum literarum abbreviatores maioris praesidentiae, ab eorum praedecessoribus ipsarum literarum abbreviatoribus, viris doctissimis, et in exercitio expediendarum literarum huiusmodi peritissimis, qui stylum et formam huiusmodi, cum summa diligentia et rigore ac maxima eorum laude, inconcussae observavit, declinantes, ac ipsos stylum et formam transgredientes, diversas literas apostolicas, quae, secundum stylum Cancellariae huiusmodi, per eos expediri non poterant, sed per dictam Camera expediri debebant, quampluribus officialibus ex expeditionibus per dictam Camera fieri solitis taxam vel emolumentum capientibus, qui eorum

Narrat abusus in expeditionibus malefactis in Cancellaria vel Camera Apost. exortos.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

iuribus et emolumentis defraudati sunt et defraudantur, damnum et praeiudicium faciendo, propria auctoritate expedire ausi sunt et audent; ac similes et alias stylo et formae huiusmodi repugnantes literas, quae per dictam Cameram dumtaxat expediri consueverunt, instar ipsius Camerae in posterum expedire et facere velle nituntur et iactant; et, inter cetera, gratias expectativas in prima illarum expeditione, ac commendarum cessiones in manibus nostris pro tempore factas, et collationes beneficiorum ecclesiasticorum iurispatronatus apud Sedem Apostolicam vacantium in forma gratiosa faciendas, necnon reservationes fructuum et regressus et accessus, etiam si literae apostolicae super resignationibus vel cessionibus, ex quarum causa fructus et regressus ac accessus ipsi reservantur, confectae non fuerint, ac coadiutorum deputaciones cum futura successione, et creationes in canonicum ac expressiones fructuum, iuxta taxam in libris dictae Camerae annotatam. Quod si fieri contingerit, praeter confusiones ac dissensiones et scandala, quae inde maxima oriantur, in perpetuum damnum et praeiudicium etiam nostrum et Sedis Apostolicae, ac dictorum officialium et illorum officiorum omnimodam fere destitutionem cederet.

§ 2. Nos igitur, scientes nec aequum nec expediens esse ut aliquid in praemissis per dictos abbreviatores innovetur, et ea, quae certam et antiquam formam semper habuerunt, in aliorum praesertim praeiudicium immutanda non esse; ac propterea damno et praeiudicio huiusmodi, ac litibus et expensis, quae inde facile oriri possent, occurrere, ipsasque lites recidere, aliasque in praemissis, prout ad nostrum spectat officium, provideri volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia volumus et apostolica auctoritate decernimus quod praedicti ab-

breviatores aliquas literas apostolicas in superius expressis et aliis quibuscumque casibus, in quibus, iuxta Cancellariae styllum huiusmodi, literae ipsae per eos expediri non consueverunt, nullatenus expedire, aut styllum praedictum alias quomodolibet ampliare, extendere vel immutare possint aut valeant; sed styllum ipsum inviolabiliter observare debeant, et contrafacientibus consentientes vel votum praestantes sententia excommunicationis, a qua, non nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo, absolvi possint, eo ipso incurrant; et literas per eos contra praesentium tenores expeditas et quae expediri contigerit, nullius roboris vel momenti, neque alicui suffragari debere, atque penes quoscumque Romanos officiales et quoscumque alios, apud quos repertae fuerint, arrestari, et ad datarium nostrum, qui earum plumbum scindere et amovere teneatur, deferri possint et debeant; et nihilominus dicti abbreviatores, in eventum expeditionis huiusmodi, ad refectionem omnium damnorum et interesse, tam partibus, ad quarum instantiam seu pro quibus literae ipsae expeditae fuerint, quam officialibus, taxam et emolumentum capientibus praedictis, omnino teneantur, et ad id manu regia, per quoscumque dictae Curiae iudices, cogi et compelli possint.

§ 3. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon sub viginti octo septembris et altera decimaseptima octobris diebus, pontificatus nostri anno xi, in Cancellaria praedicta publicatis, ac aliis dictae Cancellariae regulis a nobis forsan in contrarium editis, quas, earum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, harum serie revocamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 4. Volumus autem praesentes in dicta Cancellaria, ut moris est, publicari et

Rei huiusmodi delicti temporalibus et spiritualibus poenis subiiciuntur.

Derogatio contrarium.

Public. huius constitutionis.

in illius quinterno inter alias extravagantes, ad perpetuam rei memoriam, describi ac perpetuo et inviolabiliter observari.

LIX.

Contra fratres Conventuales extra Ordinem, absque Sedis Apostolicae licentia, vagantes procedendi facultas praelatis eorum tribuitur ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis modernis magistro generali et provincialibus Ordinis fratrum Minorum S. Francisci, Conventualium nuncupatorum, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Meditatio cordis nostri assidua hoc, inter cetera, concernit specialiter ut personae religiosae, quae ceteris modestiae et sanctitatis exemplo esse debent, a reformationis tramite deviantes, in semitis iustitiae et veritatis dirigantur, et ad debitam vivendi normam reducantur.

Scandala derivantia ex divagatione fratrum sub variis praetextibus exponit;

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, complures Ordinis vestri fratrum Minorum Sancti Francisci, Conventualium nuncupatorum, professores ad vetita prosiliant, et excessibus se immergere, eaque detestabiliter committere non contremiscant, quorum nonnulli ad praedicationem apostolicam, etiam pro ministerio praedicandi indulgentias cruciatas contra infideles in subsidium Terrae Sanctae, electi, alii vero ad quaerendum subsidia pro fabrica basilicae Principis Apostolorum de Urbe constituti, ac complures ad alienius ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus seu principis vel alterius domini temporalis sive etiam unius patriarchae, archiepiscopi, episcopi vel alterius inferioris praelati familiaritatem recepti et admissi, quarum praetextu, tamquam Reli-

gionis laxatis habenis, ab obedientia et iurisdictione suorum praelatorum et dicti Ordinis superiorum se exemptos fore, et ita ab illis, si quae commiserint, minime puniri posse praetendunt, in animarum suarum perniciem et Religionis opprobrium, perniciosumque exemplum et scandalum plurimorum.

§ 2. Nos, qui (ut, excussis his quae religiosorum huiusmodi debitam offuscant decentiam, salutare fructus et exemplares mores superinducantur) providere, prout nostro pastoralis incumbit officio, exoptamus, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, vobis ut omnes et singulos praedictae conditionis et qualitatis fratres vestri Ordinis huiusmodi in domibus seu conventibus permanentes et in communi viventes, seu extra domos et conventus huiusmodi, absque nostra et Sedis Apostolicae licentia, vagantes, qui nefaria committere non verentur, cuiuscunque dignitatis, status, gradus et conditionis fuerint, quomodolibet culpabiles et qualitercunque privilegiatos ac exemptos, auctoritate nostra visitare, et contra illos, etiam per viam inquisitionis vel investigationis, vel alias ex officio, aut per viam appellationis, procedere, eosque debita animadversione punire, et ad observationem regularium institutorum ac vestrarum constitutionum in viridi observantia existentium per censuras et poenas ecclesiasticas, necnon privationis ab officiis ab eis pro tempore obtentis, cogere et compellere, ac in praemissis, nostra et dictae Sedis auctoritate, procedere et iudicare, ac omnia alia et singula necessaria seu quomodolibet desuper opportuna facere et exequi, necnon contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis fuerint, per eadem sententias, censuras et poenas, sublato ap-

Superioribus regularibus in eos procedendi facultatem facit.

¹ Ex continuat. Annal. Ord. Minor., tom. xviii, pag. 450.

pellationis seu alterius diffugii obstaculo, appellatione remota, compescendo, et, si opus fuerit, auxilium brachii saecularis invocare libere et licite valeatis, plenam, liberam et omnimodam facultatem, licentiam et potestatem, auctoritate praedicta, tenore praesentium concedimus.

Quibuscumque
in contrarium
facientibus non
obstantibus.

§ 3. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon quibuscumque privilegiis, indultis et literis apostolicis dictis fratribus, tam sub plumbio quam sub annulo Piscatoris aut etiam per Poenitentiarium nostram, seu alias quomodolibet haecenus in contrarium, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, aut etiam per nos, ut praefertur, sub quibuscumque tenoribus et formis ac etiam sub irritativis, annullativis, exceptivis, praeservativis, restitutivis, declarativis ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, concessis, ac saepius innovatis et confirmatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaecvis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissis, et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ac nemini adversus praemissa suffragari posse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Transumptis
auda fides.

§ 4. Volumus autem quod praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides

adhibeatur, quae eisdem praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Mareum, sub annulo Piscatoris, die VII Ian. MDXLVII, pontificatus nostri anno XIII.

Dat. die 7 Ianuarii 1547, pontif. anno XIII.

LX.

Personae ecclesiasticae testandi licentiam a Sede Apostolica non habentes, decimam tantummodo partem locis piis relinquere et donare possint ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, qui ex assueta Sedis Apostolicae benignitate, in favorem ecclesiarum, hospitalium et aliorum piorum locorum, diversa privilegia concedere consuevit, si processu temporis tendunt in abusum, illa moderari ac desuper opportune providere solet, prout, rerum et temporum qualitate pensata, conspiciit in Domino salubriter expedire.

Exordium.

§ 1. Sane, non absque animi molestia, accepimus quod nonnulli archiepiscopi, episcopi et praelati aliaeque personae ecclesiasticae, tam saeculares quam diversorum Ordinum et militiarum regulares, non habentes de eorum rebus ac bonis testandi et disponendi facultatem, ecclesias, hospitalia et alia pia loca, quibus a dicta Sede Apostolica capiendi res et bona ex testamento vel alia dispositione illorum, qui alias de rebus et bonis eorum disponere non possent, facultas est concessa, haeredes instituunt, et in testamentis sive eorum dispositionibus plura legata seu ordinationes in favorem diversarum personarum ac alios usus, in quos bona et res huiusmodi transmitti non possent,

Praelati quidam, testandi facultatem non habentes, instituebant haeredes quaedam loca pia, quae ex indulto poterant consequi huiusmodi bona: et insuper multa legata faciebant in favorem eorum ad quos bona devenire non poterant.

¹ De spoliis vide constitutionem xxxviii huius Pontificis, pag. 317 huius tomi.

faciunt, hospitaliaque, ecclesiae et loca pia huiusmodi, sive eorum rectores, fidem testantium seu disponentium insequentes, legata ipsa, et in testamentis seu aliis, etiam inter vivos, dispositionibus ordinata adimplent, ex quo Camera Apostolica circa res et bona, spolia nuncupata, per obitum archiepiscoporum, episcoporum, praelatorum et aliarum personarum ecclesiasticarum huiusmodi, absque testandi et disponendi facultate decedentium, remanentia, in suis iuribus detrimentum patitur et iacturam.

§ 2. Et quia nostrum est in praemissis taliter providere quod ipsius Camerae iurium debita ratio habeatur, motu proprio et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, omnia et singula privilegia, facultates, gratias, literas et indulta quibusvis ecclesiis, etiam metropolitanis, monasteriis, hospitalibus, etiam ab archiepiscopali Sancti Iacobi in Augusta de Urbe dependentibus, seu causam habentibus, ac aliis piis locis ubilibet constitutis, per quoscunque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem praefatam, super capiendis seu acquirendis haereditatibus, rebus ac bonis, ex testamento, donatione inter vivos vel alia quacunque dispositione, quorumcunque archiepiscoporum, episcoporum, praelatorum et aliarum personarum ecclesiasticarum, saecularium vel regularium, utcumque etiam, ut praefertur, qualificarum, et quacunque praeceminentia ac dignitate et auctoritate fulgentium, etiam si S. R. E. cardinales fuerint, de haereditatibus, rebus et bonis huiusmodi facultatem disponendi non habentium, vel alias quomodolibet concessa, etiam si usu recepta sint, moderantes, volumus, decernimus et declaramus quod archiepiscopi, episcopi, praelati et personae huiusmodi, de rebus ac bonis eorum a nobis vel a

dicta Sede facultatem testandi seu disponendi non habentes, decimam partem tantum rerum et honorum eorundem, mobilium et immobilium et seinoventium, ac pecuniarum ecclesiis, monasteriis, hospitalibus et piis locis, capiendi et acquirendi facultatem huiusmodi habentibus, tantum per viam institutionis haeredum seu donationis vel legati, in vita seu in morte, relinquere, et ecclesiae, monasteria, hospitalia et pia loca huiusmodi seu illorum rectores nonnisi decimam partem huiusmodi capere seu acquirere possint; et ad hoc ecclesiarum et hospitalium ac aliorum piorum locorum huiusmodi privilegia, facultates, concessionones, gratias, literas et indulta quaecumque reducimus ac moderamur. Decernentes sic etc. Non obstantibus etc.

Contractionum derogatio.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxviii mensis martii millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, pontificatus nostri anno xiv.

Dat. die 28 martii 1548, pontif. anno xiv.

LXI.

Causarum tam criminalium quam mixtarum cognitionem provinciarum Campaniae et Maritimae ad eundem rectorem tantummodo spectare, ab eoque decidi et definiri debere decernit ¹.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Inimmetum nobis desuper apostolicae servitutis officium, quo sumus unicuique in administranda iustitia debitores, nos excitat et inducit ut ad ea, per quae administrationi iustitiae huiusmodi, et Camerae nostrae Apostolicae indemnitati consulitur, nostrae vigilantiae partes propensius impartiamur.

Exordium.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Hic ideo Pontifex decimam partem tantum sic relinqui posse declarat.

Causa huius
ferendae con-
stitutionis.

§ 1. Cum itaque, sicut nuper accepimus, licet nos in provincia nostra Campaniae, Maritimae et Latii unum S. R. E. cardinalem, nostrum et Apostolicae Sedis legatum de latere, seu alium praelatum vel gubernatorem, qui provinciam ipsam salubriter regat et gubernet, habere consueverimus, ac illius populos prospere dirigat; nihilominus causas ipsius provinciae, praesertim interesse dictae Camerae tangentes, per partes ipsas, earum causas immortales facere affectantes, quandoque sub praetextu gravaminis, quandoque vero per viam avocationis, de partibus ad Romanam Curiam trahi, et ut plurimum coram pro tempore existenti Curiae causarum dictae Camerae Apostolicae generali auditore, seu eius locumtenente, etiam tamquam ordinario, introduci, et exinde dictam Camerae et pro ea agentes gravioribus laboribus et expensis fatigari, ac causas ipsas in longum plus debito differre; et interdum pro eadem Camera agentes praefatos, laboribus et expensis fatigatos, easdem causas deserere saepe contingat, cum gravi ipsius Camerae iactura et iustitiae neglectu.

Declaratio (de
qua in rubrica).

§ 2. Nos, quorum interest dictae Camerae dispendiis, quantum cum Deo possumus, occurrere, in praenissis opportune providere volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, statuimus et ordinamus quod omnes et singulae causae, tam criminales quam mixtae, de cetero, perpetuis futuris temporibus, infra limites dictae provinciae pro tempore exortae, in eadem provincia per legatum, vice-legatum, gubernatorem seu alios iudices et officiales pro tempore existentes audiri, cognosci, decidi et terminari debeant, nec quovis praetextu ad dictam Curiam, contra continentiam tenorum, etiam vigore ordinariae facultatis praefati auditoris, seu quarumvis commissionum, in eadem Curia

finiri, decidi, terminari, trahi seu ad illam avocari vel in ea committi possint.

§ 3. Decernentes nihilominus ex tunc irritum et inane, si secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Clausulae irritantes.

§ 4. Non obstantibus quibusvis apostolicis ac provincialibus et synodalibus constitutionibus, ac Curiae causarum Camerae huiusmodi, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, ac facultatibus eidem auditori ac locumtenenti sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Obstantium derogatio.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die XII iunii MDXLVIII, pontificatus nostri anno XIV.

Dat. die 12 iunii 1548, pontif. anno XIV.

LXII.

Iurisdictio ac facultates praelatorum et officialium visitationis carcerum almae Urbis, et ordinationes ab eis observandae ¹.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Ad onus apostolicae servitutis supernae dispositione vocati, si omnium ² personarum iura illibata servari et ab omni gravamine et dispendio illaesa fore cupimus, et ad id libenter nostrae sollicitudinis stu-

Exordium.

¹ Horum carceratorum subventionem curat archiconfraternitas Caritatis, de qua in constitutione XII Leonis X, *Illius*, tom. V, pag. 759. — Quoad gubernatorem Urbis attende Leonem X in constitutione IX, *Etsi pro*, ibidem, pag. 614. ² *Omnium christifidelium, et praecipue pauperum ac miserabilium personarum etc.*, Cherub. (n. T.).

dium adhibemus, multo magis equidem, pro carceratis et pauperibus in alma Urbe nostra commorantibus protegendis, ex iniuncti nobis officii debito, apostolicae provisionis partes tenemur impendere, ne indebitorum onerum et gravaminum iniurias subeant et detrimenta patiantur.

§ 1. Pravas itaque, detestabiles illi-
citas improborum cupiditates, ex quibus nostris subditis et pauperibus damnosa possent provenire dispendia, tollere cupientes, leges, decreta et statuta infra-scripta, quorum aliqua per felicitis recordationis Clementem, praedecessorem nostrum, pro eorundem pauperum et carceratorum commodo, ad perpetuam rei memoriam, motu proprio, ex certa scientia et potestatis plenitudine, provisiva et salubriter edita fuerunt, motu, scientia et potestate similibus, in omnibus et per omnia, ut inferius describuntur, observari debere hac in perpetuum valitura lege statuimus et mandamus. Decernentes irritum et inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Contrariis etiam privilegiis et constitutionibus (illorum omnium tenores pro latissime expressis habentes) non obstantibus quibuscumque. Quae intimari et in locis publicis appendi volumus.

§ 2. In primis quod, quoties aliquis, sine mandato officialium, ad quos spectat, capitur, praeterquam si in flagranti crimine reperiatur, vel etiam si cum mandato captus, si culpabilis non sit repertus, vel indicia purgaverit, vel si iudici, qui eum capi fecit, etiam extra visitam, aut si praesidentibus visitae ex aliqua causa rationabili videretur, gratis, sine aliqua capturae et carceris solutione et sine manu executorum, libere relaxetur. Etsi ad alius instantiam iniuste captus reperiatur, ipsius expensis captura et carceris solutio fiat; et si a barisello vel executoribus contra praemissa aliquid e-

xactum fuerit, capto restituatur ad omnem eius petitionem. Et in omnibus praedictis casibus iudices in mandatis de relaxando, sub maioris excommunicationis poena ipso facto incurrenda, debeant apponere ut gratis ubique relaxetur. Neque possit aliquid a carceratis praefatis exigisub praetextu quod ab his, qui eos iniuste capi fecerunt, recuperare poterunt. Sed executores et carcerum custodes debitas sibi mercedes ab illis exigant, qui iniuste carceratos detineri procurarunt. Dictique iudices omnes impensas, etiam pro alimentis per praefatos carceratos factas, eis, etiam manu regia, ab eisdem, qui eos indebite capi et detineri institerunt, restitui et refici faciant.

§ 3. Capti, etiam pro informatione curiae, tamquam testes nihil capientibus solvant, nec in carceribus publicis aut secretis aliquo modo ponantur, sed incontinenti per iudices examinentur; examinati, ad sua negotia facienda relaxentur, alioquin iudices pro qualibet vice poena decem ducatorum, pro subventionem carceratorum tantum applicandorum, mulctentur, nisi gubernatori, auditori, vicario vel senatori eos carcerandos fore videretur ex causa, quam visitoribus iustificare teneantur. Et praedicta alimenta necessaria, quamdiu in carceribus detinebuntur, ¹ vel si eo praestentur.

§ 4. Dictique indices captum pro quovis crimine in secretis carceribus ultra triduum antequam examinetur retinere nullo modo possint, sed infra triduum carceratum huiusmodi examinent, et iuxta iuris dispositionem, aut relaxent, si innocens reperiatur, vel ponant ad largam, vel in dictis secretis carceribus, prout facti qualitas ex postulat, retineant; alioquin custos in prima visita id visitoribus manifestare teneatur, sub poena decem ducatorum applicandorum ut est supra scriptum; nisi de mandato nostro aliter fuerit ordinatum, de quo mandato ipsi iudices visitoribus

Capti tamquam
testes quomodo
relaxandi.

Carcerati in tra-
riduum exami-
nentur, et dem-
de vel dimittun-
tur, vel ponan-
tur ad largam.

Statuta inser-
ta ex causis hic
expressis iste
Pontifex serva-
ri iubet.

Carcerati quan-
do gratis rela-
xandi.

¹ Ab instigatore vel fisco, Cherub. (n. r.).

iudem facere teneantur; vel si dicti iudices ex aliqua iusta causa aliter faciendum visitoribus notificaverint.

Sine iudiciis nemo capiatur nisi de mandato gubernatoris.

§ 5. Iudices praedicti, sine legitimis iudiciis praecedentibus, neminem capi mandent, nisi gubernatori ex legitima causa aliter visum fuerit, et tunc si capiendus sine iudiciis sit aliquis, ducatur ad praesentiam eiusdem. Qui gubernator instigatorem faciat cavere de damnis, iniuriis et interesse, et, prout qualitas personae carcerandae expostulat, vel cogat eum ad cavendum de se praesentando vel mittat ad carceres arbitrio suo. Verum si infra biduum indicia non supervenerint, relaxetur.

Iudiciorum copia datur ante torturam, nisi in eorum libris expressis;

§ 6. Captum vero quemcumque, ante torturam seu antequam torturae subiiciant, ad purgandum indicia contra eum laborantia legitime admittant, data iudiciorum copia in forma boni extractus et non registri, cum expressione nominum testium, ad hoc ut inquisitus possit se defendere, praeterquam in crimine haeresis et aliis criminibus a iure exceptis, iuxta tamen iuris dispositionem. Et si indicia purgata non fuerint (super quod tamen prius audiatur advocatus pauperum vel alius quicumque ad libitum ipsius rei), tunc torquendum continuato actu torturae, non autem in tortura per longum temporis spatium unius aut plurium horarum, aut ad extraneos actus, etiam prandii aut coenae, divertendo, detineant, sed, prout facti et torquendae personae qualitas expostulat, incontinenti expediant: et examinatores claris verbis utantur ad reperiendam veritatem, non ad implicandum constituti intellectum.

Et nemo torquatur non legitimitate processu.

§ 7. Et nullus torquatur nisi legitimatis prius iudiciis, et testibus pro iudiciis examinatis repetitis, carceratis et procuratore pauperum in legitimatione et repetitione citatis, et pauperibus arbitrio iudicum, de quorum mandato detinebuntur, iudiciorum copia gratis tradatur, vel processus

cum iudiciis advocato pauperum, sine aliqua impensa, ostendatur. Et si procurator fiscalis, ad dandum interrogatoria citatus, illa infra terminum in citationibus contentum non dederit, testes pro carceratorum defensione examinari sine interrogatoriis debeant.

§ 8. Iidem iudices captum pro uno crimine, super aliis, de quibus indicia aliqua non habent, nullo modo interrogare praesumant; sed tam in his, quam alias in omnibus occurrentibus iuris communis dispositionem servare teneantur et debeant, ac iudices qui processerunt, dum causas in vita¹ proponunt, habeant secum processus, ut visitatores intelligant et videant carceratum minus vel plus debito non gravari.

§ 9. Ac insuper ne literarum ignari ex mala notariorum in latinum translatione, quandoque indebite damnum patiantur, decernimus quod verba super quibus interrogatur reus, eo modo quo ipse illa profert, in latinum, si latine proferat, vel vulgari sermone per notarium scribantur; et si reus loquatur in vulgari, adhibeatur notarius illius linguae vel idiomatis cuius est reus, vel cum interprete illius linguae.

Captus pro uno crimine, non interrogatur super aliis sine iudiciis.

Verba rei scribantur per notarium in illo idiomate, in quo prolata fuerunt.

§ 10. Et si contingat reum iudiciorum copiam petere velle, iidem notarii per modum extractus et non registri, et literis minutis et currentibus, et pro quolibet margine pleno triginta versus continente, tradant, ac pro quolibet centenario cartarum scriptarum non plusquam quinque ducatos recipiant, et sic pro rata in minori vel maiori cartarum numero, sub poena praedicta irremissibiliter exigenda et applicanda, ut praemittitur.

Iudiciorum copiae dantur in modum extractus.

§ 11. Si vero ad alium iudicem acta forent transportanda, tunc fiat regestrum et solvatur prout in curia eadem solvi consuevit pro quolibet centenario foliorum regestri.

Regestrum fiat actorum transportatorum.

§ 12. Et si aliquis carceratus innocens

¹ In visita, Cherub. (R. T.).

Innocens nihil solvat.

reperiatur, et pro sua innocentia debeat relaxari, nihil ab eo in aliqua curia, etiam occasione cuiusvis assettamenti, exigatur.

Custodes carcerum servant decreta Camerae.

§ 13. Custodes vero carcerum decreta Camerae alias edita servare teneantur: Turris Nonae, pro quolibet clerico, ultra carlenos veteres sex; pro laico, ultra tres: custos Turris de Sabellis, ultra duos carlenos similes indifferenter, tam pro clerico quam pro laico, etiam pro excarceratione vel liberatione, non exigit. Et si ultra mensem, sine culpa carceratorum ibi detineantur, nullo modo duplicatio fiat, prout hactenus observatum fuit.

Executores idem faciunt.

§ 14. Simili modo barisellus, marescalli et executores, pro mercede suae executionis decreta dictae Camerae servare teneantur, sub poena viginti quinque ducatorum pro qualibet vice incurrenda, et ut supra applicanda.

Carcer ibi cum cibatio

§ 15. Pro honesta cibatione, ultra unum carlenum similem non exigant, ita tamen quod, pro qualibet vice cibandi, ultra dimidium carlenum non capiant, ut si de mane tantum cibatus fuerit, vel de sero dimidium, ut praemittitur. Verum pro temporis qualitate solvatur minus vel plus, dummodo non excedatur unus grossus pro qualibet vice cibandi. Si vero nullo modo cibati fuerint, etiam si in carceribus aliquibus diebus in secretis detenti sint, nihil exigatur. Detentus vero in larga faciat sibi expensas modo suo, et carcerum custodes non possint carceratos, alimentorum expensas non solventes, ultra quinque dies in cameris detinere; quibus elapsis, in publicis carceribus ponant.

Custodes praesentent visitatoribus detentis in publicis, et notificent detentos in secretis.

§ 16. Teneantur dicti custodes tempore visitae omnes carceratos, nemine excepto, visitatoribus praesentare, et in secretis detentos nunciare in scriptis; et postquam fuerint examinati, finito examine, praesententur, et hoc sub poena praemissa decem ducatorum pro qualibet vice contraventionis.

§ 17. Et insuper dicti indices carceratos per alios non arrestent in carceribus, sed si aliam causam habent contra carceratum, significetur iudici, de cuius commissione fuit carceratus, et ille in omnibus procedat contra carceratum; praeter gubernatorem, qui possit arrestare ex causa delationis armorum. Item, si aliquis iudicum commisisset mandatum de capiendo aliquem, antequam gubernator vel alius ex dictis iudicibus illud commiserit, nullus alius iudex possit de illo se impedire, dummodo in libro actorum constet de commissione talis mandati, et sub eadem die.

Arresta dentur per iudicem, de cuius mandato est aliquis carceratus.

§ 18. Item, significationes factae per gubernatorem vel alios iudices, data idonea cautione, servantur per omnes per duos menses; lapsis duobus mensibus, non servantur.

Significationes servantur per duos menses.

§ 19. Item, carceratus pro aliqua causa per unum iudicem, eo relaxato, possit per alios iudices pro nova causa carcerari, sed non pro eadem, nisi de mandato nostro aut camerarii.

Pro eadem causa unus iudex carcerat.

§ 20. Item, quod singulis hebdomadis visitatores carcerum visitent omnes carceres semel in hebdomada, vel saltem bis in hebdomada duos carceres, nisi impediti fuerint, et relaxandos relaxari faciant statim ante recessum a visita.

Visitatio singulis hebdomadis fiat.

§ 21. Item, id quod per commune visitatorum votum deliberatum fuerit, semper observetur et executioni mandetur, et custos carcerum eis parere debeat, sub poena decem ducatorum, ut praefertur applicanda, non obstantibus tertii contradictione vel inhibitione, nec contradicenti et alleganti post praestita vota fore mandatum nostrum vel camerarii, nisi illud exhibeat, credatur, sed omnino relaxatio fiat.

Visitatorum resolutiones attendantur.

§ 22. Item, quod, facto decreto de relaxando, custodes non retineant carceratum vigore alicuius arresti, nisi fuerit sub-

Relaxandi ex decreto visitat. non possunt arrestari.

scriptum ad minus manu duorum visitatorum.

Compositio-
num pecuniae
deponantur.

§ 23. Item, facta compositione, omnes poenae consignentur penes depositarium nostrum, distribuendae ¹ per mandatum nostrum vel dicti camerarii.

Eleemosynae
quomodo distri-
buantur.

§ 24. Item, quod custodes carcerum non possint aperire capsas eleemosynarum pauperum carceratorum sine praesentia alterius ex procuratoribus dictorum pauperum, et illae pecuniae non dentur magistris domus carceris, sed dispensentur inter illos, qui non habent modum vivendi, per eundem magistrum, cum interventu capitanei carcerum, et unius ex procuratoribus pauperum.

Capti omnes ad
carcerem publi-
cum ducantur.

§ 25. Item, capti ex cuiusvis mandato non ducantur ad alium locum, nisi ad publicos carceres, ad quos visitatores causa visitae accedere solent, aut ad castrum Sancti Angeli de speciali mandato nostro.

Significat. con-
cessio a Rev.
Cam. serventur.

§ 26. Habentes significationes sive mortatorias, a Camera Apostolica concessas propter paupertatem, et praestita cautione, etiamsi sint obligati in forma Camerae, ad instantiam quarumvis personarum privatarum non molestentur auctoritate seu mandato alicuius iudicis, sub poena arbitrio Camerae declaranda.

Infirmi pro de-
bito carcerati
quando rela-
xandi.

§ 27. Infirmi carcerati, si pro debito civili detinentur, facta fide per duos medicos de infirmitate gravi, ita quod sit periculum vitae, praestita cautione de redeundo recuperata sanitate, relaxentur. Si vero pro causa criminali, ex qua veniret imponenda poena mortis, si iam sit confessus vel convictus, vel pro aliis criminibus minoribus, praestita cautione idonea, liberetur ut supra. Et si sit pauper, qui eam non reperiat, consignetur hospitalis guardiano, qui quamprimum convalescet praesentare teneatur.

§ 28. Bona vel pecuniae, quae reperiuntur in posse carceratorum, consignen-

¹ Vel solvendae addit Cherub. (n. t.).

tur, cum inventario facto in praesentia carcerati et coram duobus testibus, custodi carcerum, qui teneatur restituere integre ad mandatum iudicis, qui eum capi fecit.

Bona reperta
penes carce-
ratum custo-
dienda.

§ 29. Custodes carcerum non exigant nec sponte recipiant ab arrestantibus carceratos, ultra quam exigatur a carcerato pro relaxatione.

Custodes quid
ab arrestantibus
recipiant.

§ 30. Barisellus non exigit aliquid a carceratis ratione expensarum, quas dicit se fecisse pro exploratoribus.

Barisellus nil
petat pro ex-
ploratoribus.

§ 31. Triremes visitentur bis in anno, et facta visitatione, fiat verbum nobis vel Pontifici pro tempore; et relaxandi ex mandato visitatorum sine mora per capitaneum triremium relaxentur, sub poena amissionis salarii.

Triremes bis
in anno visi-
tandae.

§ 32. Carcerum custodes carceratos ad alios carceres sine iudicio, de quorum mandato detinentur, licentia, transferre, nec a carceratis aliquid exigere, dum, pro stipulanda aliqua obligatione per carceratos facienda, eos a carceribus extrahunt, vel a compedibus liberant, non possint.

Aliae custo-
dum obligatio-
nes.

§ 33. Mareschalchi ceterique executores in causis civilibus et criminalibus Capitoli tabulam observent. Et pro quibusvis executionibus, realibus et personalibus, usque ad summam quinque ducatorum, carlenum unum; usque ad decem, duos; usque ad quinquaginta, quinque; et ab inde supra, quaecumque fuerit summa, ducatum unum, et non ultra, exigant. In executionibus ¹ vero poenae capitalis vel sanguinis, ducatum unum. In casibus vero, in quibus eis quarta pars poenarum secundum statuta debetur, si ex gratia poenae moderentur, etiam si post executionem gratiam fieri contingat, quartam tantum eius recipiant, quod ex gratia solvitur. Barisellus vero in civilibus etiam illam observet. In criminalibus autem, et extra Urbem in civilibus et criminalibus, id tantum capiat, quod per Cameram Apostolicam seu gubernatorem fuerit ordinatum, ubi inter

Executorum
merces.

¹ Legendum videtur executionibus loco executoribus (n. t.).

eum et partes dissensio super hoc foret. Pro mandato de relaxando in curia gubernatoris, in causis criminalibus, non tamen gravioribus, solvatur notario tertia pars unius iulii; et pro sigillo, carlenus unus.

§ 34. Carcerati qui non acceperunt copiam processuum non teneantur aliquid pro carceribus solvere.

§ 35. Pro iniuriis verbalibus et alterationibus sine armis vel sanguine factis, et in causis civilibus, non excedentibus summam quinque ducatorum, et in similibus aliis rebus minimis, nemo carceribus mancipetur.

§ 36. Pauperes, qui per sententiam absolvuntur, et divites, qui condemnati fuerint, pro nota sententiae, nec pro iudicium propinis nec quibusvis iuribus fiscalibus aliquid solvere teneantur.

§ 37. Carcerati in Ripa, in visitatione Capitoli; carcerati vero in Burgo, in visitatione Turris Nonae, praesententur. Et visitationes camerario Ripae et iudici Burgi per procuratores pauperum Capitoli et Turris Nonae intimentur.

Placet, et ita mandamus. A.

*Sequitur deputatio executoris
praeedentis constitutionis.*

Paulus Papa III, motu proprio etc.

Cum alias nos etc. 1.

§ 1. Et pro praemissorum omnium et singulorum observatione et executione committimus et mandamus episcopo Torcellanensi, Camerae Apostolicae clerico, et ad praesens carcerum praefatae Urbis visitatori, et pro tempore earundem carcerum alteri clerico, per eandem Camera deputando, ut decreta praedicta per quoscumque eiusdem Urbis iudices, notarios, exe-

1 Omititur residuum constitutionis, quia tota est quae praecedat.

cutores, carcerum custodes et alios, ad quos pertinet, in omnibus et per omnia inviolabiliter observari mandet et faciat cum effectu, ac contravenientes et inobedientes quoscumque, per censuras ecclesiasticas et pecuniarias, ac privationis seu suspensionis ab officio, necnon carceris, et alias etiam personales, de quibus ei videbitur, poenas, illas etiam aggravando et reaggravando, mandata executiva desuper decernendo, ac brachium saeculare exercendo, quacumque appellatione postposita, coerceat et compescat, poenasque praedictas exigat et imponat, ac exigi et imponi faciat et mandet, tam ex eius officio quam ad instantiam advocati et procuratoris pauperum pro tempore existentium, cum facultate citandi et inhibendi, aliaque faciendi et exequendi, quae in praemissis et circa praemissa fuerint necessaria et opportuna.

§ 2. Praemissis, necnon constitutionibus et ordinationibus apostolicis, privilegiis quoque et indultis quomodolibet, etiam vim contractus habentibus, et ex causa quantumcumque onerosa concessis et confirmatis, quorum tenores pro expressis haberi volumus, perinde ac si de verbo ad verbum de illis individua mentio facta esset, quibus specialiter et expresse derogamus, quatenus praemissis decretis et ordinationibus obstant, ceterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Placet, motu proprio. D 1.

Videat reverendiss. card. camerarius. A.

Approbatæ fuerunt a camerario, et approbatæ in Camera die iv iulii MDXLVIII, pontificatus SS. D. N. Pauli, divina providentia Papae III, anno decimoquarto.

Appr. die 4 iulii, pontif. annu xiv.

1 Chereb. A., scilicet Alexander. Diplomatus enim huiusce speciei Summus Pontifex nomen quod ipsi erat ante pontificatum ascribit manu propria aut Ripoll (R. T.).

Sine processuum copia nil solvitur.

Nemo pro iniuriis etc. carcerator

Pauperes vel condemnationem solvunt propinas

Carcerati, Rip. et Burzi ubi visitandi.

Clansula derogatoria.

Executor constitutionis clericus deputatur, qui pro tempore est etc. carcerum praesidens.

Approbatio camerarii et Camerae.

LXIII.

Indulta mercatorum utriusque Ripae Urbis, circa prioritatem et potioritatem suorum creditorum ripalium, et circa dilationes et moratorias eorum debitoribus non concedendas ¹.

Paulus Papa III, motu proprio etc.

Plures Pontifices dederunt constitutionem, in quibus cavetur debitoribus ripalibus dilationes non concedi.

Cum, postquam per fel. recor. Innocentium octavum, Leonem decimum, Clementem septimum, Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos etiam publicam utilitatem prae oculis habentes, mercatores in Ripa et Ripetta Urbis commercia exercentes promtiores ad vinum, frumentum et alias merces, pro usu et commodo incolarum et curialium Urbis necessarias, per mare et terram ad eandem Urbem adducendas, et convehi faciendas reddere studentes, eis, inter alia privilegia, indultum ac concessum fuit ne, sub praetextu moratoriarum, salinarum, cessionis bonorum, dilationis quinquennalis aut quarumvis commissionum, etiam a nobis desuper diversis Romanae Curiae iudicibus extortarum per debitores ipsorum, occasione huiusmodi commerciorum venditorum, crediti sui et pretii inde provenientis exactio retardaretur, seu quomodolibet impediretur, expresseque camerario Ripae et Ripettae praefatae pro tempore mandatum ut, moratoriis et aliis praemissis non obstantibus, debitores sic morosos ad satisfaciendum et solvendum praefatis mercatoribus compelleret, aliaque faceret, et prout in diversis desuper signatis motibus propriis, quorum tenores et compendia veriora pro plene expressis hic haberi volumus, latius continetur.

§ 1. Accepimus nuper nonnullos caviliosiores debitores, quod una via reperitur

¹ Iurisdictionem iudicum Riparum habes hic sup. in constitutione VII, *Cum nobis*, pag. 194 huius tomi; et Clem. VII constit. IV, *Nuper*, ibidem, pag. 55.

prohibitum, alia extorquere satagentes, clericos seu alios magis privilegiatos existentes, contra se praemissa indulta et privilegia locum non habere praetendentes, beneficium decretalis *Pervenit*, seu decretalis *Odoardus* impetrasse quotidie, praetextuque commissionum a nobis desuper extortarum, ac admissionum sibi illarum vigore concessarum, per diversorum Romanae Curiae iudicum sententias, quae etiam in rem transivisse iudicatam dicuntur, et beneficia praefata, defraudasse eosdem mercatores, quo fit ut alibi etiam quam coram dicto camerario, ordinario eorum iudice, propter fraudes has excogitatas, ad diversa tribunalia huiusmodi, contra formam dictae Ripae constitutionum, pro credito suo litigare coguntur. Necnon quod, etsi laudabili hactenus et inveterata consuetudine fori eiusdem Ripae introductum fuit quod mercatoribus eisdem, qui mercimonia praedicta, ut plurimum pretio minime praesenti interveniente, sed ad diem solvendo vendentes, notariosque praesto non habentes, seu alias, pro maiori ipsorum commodo, merces sic venditas aliter describi curare, etsi in eorum et proxenetarum ripalium libris conscripti non sunt, scriptura et adnotatio, ad probandum et consequendum creditum eorum, in iudicio et extra sufficiant; nihilominus a certo tempore ci ra, ob frequentes debitorum decoctiones, ortis litibus et quaestionibus inter dictos mercatores ac alios eorumdem debitorum decoctorum creditores, instrumenta publica, etiam in ampliori forma Camerae Apostolicae, habentes, super discussione ac prioritatem in bonis debitorum, coram variis iudicibus, adversus consuetudinem huiusmodi, in dubium revocant, in grave ipsorum mercatorum praeiudicium, qui tempus, quod in exercenda mercatura consumpturi essent, in eorum creditis recuperandis conterere cogantur, ac Urbis

Quidam privilegiati hoc indultum eis non obesse praetendebant.

maximum incommodum, cuius ubertas propterea non parum minuitur.

§ 2. Nos, quibus indemnitas dictorum mercatorum, ac almae Urbis nostrae commodum non minori curae nunc sunt quam alias fuerint, inconvenientibus huiusmodi occurrere volentes, praesentium vigore, quas vim perpetuae constitutionis habere decernimus, motu proprio ad praedictos beneficia praefata extendentes, omnes et singulas commissiones, etiam expressam mentionem de rebus ripalibus continentes, et a nobis, illarum vigore, seu alias quomodolibet, inhibitiones, significationes, decreta et admissiones ad beneficia praefata quibusvis dictorum mercatorum, occasione rerum ripalium, debitoribus etiam dictis, quantumcumque privilegiatis, per quoscumque iudices in posterum concedenda et emananda, eisdem debitoribus nullatenus, ad effugiendum vel differendum solutionem debiti occasione praefati sic contracti suffragari debere decernimus.

§ 3. Et insuper eisdem mercatoribus, ut ad probandum plene, in iudicio et extra, qualitatem et quantitatem mercium praedictarum ab eis venditarum pro tempore, adnotatio et descriptio de illis in ipsorum ac proxenetarum praemissorum libris, in iudicio et extra, plene probent, ac fidem indubiam faciant, executionemque habeant, perinde ac si esset obligatio in forma Camerae Apostolicae, et alias exequatur iudex, prout in curia Ripae et Ripettae executioni mandantur.

§ 4. Decernentes insuper quod si mercator, ut supra, ripalis reperiat aliquando vel in aliquo loco bona quae sua esse praetendat, illa ad se pertinere et sua esse intelligatur plene et sufficienter probasse, si per testes docuerit aut per proxenetam, medio iuramento eiusdem proxenetae, et alium idoneum testem, aut alias legitime probaverit, iuxta consuetudinem dictae Ripae et Ripettae. Et sic ob-

servari volumus et mandamus, contra quoscumque iuxta praefatam consuetudinem; mercatoresque praefatos in mercibus sic venditis penes debitores existentibus, etiam a quibusvis detentis, quibuscumque aliis creditoribus, etiam expressam et anteriorem hypothecam, iumenta publica in ampliori forma Camerae Apostolicae confecta et stipulata, creditum suum probantia, habentibus, etiam clericis, S. R. E. cardinalibus et aliis quibusvis, cuiuscumque gradus vel conditionis existant, praeferi.

§ 5. In aliis vero quibuscumque debitorum bonis, cum ceteris creditoribus hypothecam expressam seu tacitam habentibus concurrere, occasione debitorum propter merces ripales venditas dumtaxat contentarum; ac a duabus sententiis conformibus, per camerarium ac praesidentem pro tempore dictae Ripae et Ripettae latis, nullatenus appellari vel provocari, etiam ad nos et Sedem Apostolicam, quae effectum rei iudicatae habere debere volumus; et sic per quoscumque iudices, etiam S. R. E. cardinales ac causarum Palatii Apostolici auditores, in quibusvis eausis, negociis et controversiis sententiari, iudicari et definiri debere; irritum quoque etc. decernimus.

§ 6. Mandantes propterea moderno et pro tempore camerario praefato quatenus debitores ex causa praemissa obligatos, decretis, significationibus, admissionibus et aliis praedictis non obstantibus, ad satisfaciendum mercatoribus antedictis de debitis sic contractis, ac eorumdem debitorum bona detinentes ad illa sibi dimittendum, ad effectum consequendum satisfactionem integram, iuris opportunis remediis ac alias, iuxta styllum curiae suae, compellat. Dantes eidem facultatem ac omnimodam potestatem quibusvis iudicibus, saecularibus et ecclesiasticis, ac omnibus Romanae Curiae tribunalibus, etiam

† Fortasse *contractorum* (R. T.).

Hic ideo Pont. Indultum hoc validat contra quoscumque.

Mercalorum ripalium libris, iuncto libr. proxenetarum, credi iubet.

Ipsique in rebus eorum tantibus praefertur omnibus;

In aliis vero habeant hypothecam et concurrentem obligationibus cameralibus.

Officiales et iudices eadem observant.

sub censuris et poenis pecuniariis, suo moderandis arbitrio, ne exactionem debitorum ex causa praecursorum contractuum quomodolibet impediunt, in illisve quovis quaesito colore, et increatoribus praedictis praecipientes ne solvere debentes alibi quam coram se intromittant, inhibentes. Et si aliquas inhibitiones per alios quoscunque iudices Urbis ad¹ uxorum dictorum debitorum aut aliarum quarumcumque personarum, dominium vel hypothecam seu quodlibet aliud ius in bonis in domibus dictorum debitorum existentibus, seu per dictos debitores quovis modo possessis, habere praetendentium, factas, per quas executio, ad instantias dictorum mercatorum decreta in dictis bonis, fieri prohiberetur invenerit, ne ex hoc facultas bona huiusmodi occultandi detur, eisdem inhibitionibus non obstantibus, bona praefata describi, et de illis inventarium confici, et penes aliquam idoneam personam deponi, quousque de iuribus partium discutiatur, faciendi. Et si aliqui ex dictis debitoribus de Urbe abfuerint, literas rogatorias eis, qui in eis locis, ubi dicti debitores moram traxerint, iustitiae ministrandae praefuerint, directas, ut eosdem debitores ad satisfaciendum dictis mercatoribus compellant, cum comminatione represaliarum, nisi id facient, decernentes, mittentes, et illarum praesentationis relatione habita, neque infra terminum in illis praefixum iustitia ministrata fuerit, represalias contra homines dictorum locorum, illorumque res et bona, iuxta stylym in Urbe solitum, decernentes et exequentes, mandantes et facientes.

§ 7. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stylo Palatii, statutis et novis reformationibus Urbis, privilegiisque, indultis et facultatibus praedictis, debitoribus et aliis, et pro tempore auditori Camerae Apostolicae, gubernatori, vicario, senatori, qui

¹ Deest forsitan *instantiam* (n. r.).

busvis aliis iudicibus Urbis, eorum euriis etiam per nos concessis, innovatis et approbatis, et concedendis, quibus omnibus, ac si eorum tenores *etc.*, latissime hac vice dumtaxat derogamus. Praesentemque nostram constitutionem, cui non derogatur per quaecumque signaturam, ac in qua omnia et singula decreta¹ et clausulas, in motibus propriis praedictis contentas et descriptas et repetitas, censi debere volumus, in volumine statutorum dictae curiae Ripae et Ripettae describi et registrari, cui sola signatura, in iudicio et extra, sufficiat, regula contraria non obstante, mandamus.

Placet, et ita mandamus. A.

Die xxvi augusti MDXLVIII admissa fuit cedula dicti motus proprii ex decreto, et collationata concordat lib. v, fol. cxviii. Hieronymus de Tarano.

Visa. Iulius Gom., Camerae Apostolicae decanus et Ripae praesidens.

LXIV.

De electione vicarii generalis congregationis Eremitarum Camaldulensis ac S. Michaelis de Murano, monachorum Ordinis S. Benedicti².

Paulus Papa III dilectis filiis vicario generali et visitatoribus congregationis Camaldulensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Exponi nobis nuper fecistis quod licet ab antiquo tempore citra, morte pro tempore existentis generalis totius Ordinis et congregationis Camaldulensis adveniente, duo visitatores et totidem praelati eiusdem Ordinis, loco in quo eundemmet generalem deeedere eontingebat magis propinquo, alium congregationis huius-

Causa huius constitutionis.

¹ *Formas* addit Cherub. (n. r.). ² De hac Eremita vide etiam hic in constitutione 1, *Rationi*, pag. 175 huius tomi.

modi generalem infra annum semper eligere consueverint, nihilominus generalem huiusmodi, quoties eum decedere aut illius officium cessare contigerit, si vobis et aliis eiusdem Ordinis praelatis infrascriptis eligendi licentia et facultas concederetur, profecto in evidentius totius Ordinis emolumentum et decus cederet. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum ut dicti Ordinis commodo et decori consulere, ac alias in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 1. Nos igitur, qui personarum quarumlibet, praesertim Religionis iugo deditarum, votis libenter annuimus, vos ac praelatos infrascriptos utrumque et singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis auctoritate vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existitis, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis ac maiori sacrae Camaldulensis Eremiti et Classensi, Ravennatensi, necnon Sancti Michaelis de Murano, ac Sanctae Mariae ad Carceres, et Vallis Castri abbatibus, necnon per priores gubernari solitorum Sancti Matthiae de Murano, ac Angelorum Florentiae dicti Ordinis monasteriorum prioribus pro tempore existentibus, quod de cetero ipsi et vos ac pro tempore existentes dicti Ordinis visitatores, in unum in dicto monasterio Classensi, aut alio convenienti loco, de omnium seu maioris partis vestrum consensu eligendo, congregati, generalem congregationis et Ordinis huiusmodi, quoties eum decedere contigerit, infra mensem a die obitus pro tempore existentis generalis huiusmodi computandum, usque ad futurum capitulum, singulis annis, iuxta eiusdem sta-

tuta, fieri solitum, eligere possitis et valeatis, auctoritate apostolica, tenore praesentium de speciali gratia indulgentius. Decernentes electionem per vos ac abbates et priores huiusmodi faciendam validam et efficacem fore, ac quaecumque alias aliter pro tempore factas in generalem huiusmodi electiones ¹ nullas et invalidas existere.

§ 2. Ac volentes quod, si vos ac abbates et priores praefatos ad generalem huiusmodi infra unum mensem eligendum discordes esse contigerit, quod, mense huiusmodi elapso, omnes totius Ordinis et congregationis huiusmodi praelati, pro electione huiusmodi facienda, in unum congregari et convocari, ac unum in generalem Ordinis praedicti, invocato desuper divino auxilio, eligere debeant et studeant.

§ 3. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac congregationis et Ordinis huiusmodi, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, congregationi et Ordini huiusmodi, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis in praemissorum contrarium forsitan concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permanentibus, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

¹ In generalis huiusmodi electione, Mittarelli et Costadori, *Annal. Camaldul.*, Venetis 1775 (R. T.).

Qui vero post elapsum mensem.

Derogatio constitutionum.

Qui possint eligere generalem infra mensem, si eius officium vacet.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, die decimanona iunii, millesimo quingentesimo quadragesimo nono, pontificatus nostri anno xiv ¹.

Dat. die 19 iunii 1549, pontif. anno xv.

LXV.

Explicatio muneris et auctoritatis praepositi generalis Clericorum Regularium Societatis Iesu, cum diversarum gratiarum concessione, ordinationumque pro eius bono regimine constitutione ².

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Præsum. Licet debitum pastoralis officii omnibus regularem vitam ducentibus, ut in suis disciplinis et laudabilibus institutis conserventur et angeantur, nos reddat favorabiles et benignos, ad Societatem vero de Iesu, per nos institutam et approbatam, cuius specimen, veluti ager fertilis in Domino, multiplices atque uberes fructus animarum, ad summi Regis laudem et fidei incrementum, attulit et affert quotidie verbo et exemplo in populo christiano, dirigentes praecipue, velut pius pater, oculos mentis nostrae, dignum censemus ut ipsam Societatem eiusque in odorem suavitatis Altissimo deservientes personas specialibus favoribus prosequamur, illaque sibi favorabiliter concedamus, per quae Societas ipsa utiliter regi et prospere dirigi, ac ad animarum auxilium fideliter in Domino procedere valeat.

Praepositi generalis libera est administratio et perpetua; § 1. Hinc est quod nos, dilectorum filiorum Ignatii de Loyola, moderni praepositi generalis, et aliorum sociorum eiusdem Ordinis supplicationibus inclinati, sibi ut praepositus generalis dictae So-

¹ Annus pontificatus est xv (n. r.). (2) De his omnibus et aliis vide hic in constitutione xxxiii, *Regimini*, pag. 503.

cietatis pro tempore existens, cum primum, iuxta constitutiones eiusdem Societatis, in illius praepositum electus fuerit, eo ipso verus ipsius Religionis generalis praepositus, cum libera, generali et omnimoda cura et administratione omnium et singulorum ad felix regimen et prosperam directionem dictae Societatis spectantium et pertinentium, sit et esse censeatur, ac suum praepositi officium in omnibus exercere incipiat, ac plenam in universos eiusdem Societatis socios et personas, sub eius obedientia degentes, ubilibet commorantes, etiam exemptos, etiam quascumque facultates habentes, suam iurisdictionem exercent.

§ 2. Possitque et debeat dictus praepositus, per personas ad id a dicta Societate facultatem habentes et ad id deputatas, in certis casibus, iuxta dictas constitutiones, amoveri, et alius ipsius loco per easdem personas substitui, et alias, prout personae deputatae praedictae id in Domino conspexerint salubriter expedire.

Certis tamen casibus removeri potest.

§ 3. Ac ipsemet praepositus pro tempore existens ire, et suos quocumque locorum, etiam inter infideles, cum expedire in Domino iudicabit, mittere ac revocare, et per nos ac successores nostros ad locum aliquem missos sine temporis certi limitatione, cum id expedire ad Dei gloriam et animarum auxilium visum erit (super quo conscientiam dicti praepositi oneramus), ad alia loca transmittere libere et licite valeat; qui, ubicumque morari contingat, ad nutum nostrum et Romani Pontificis pro tempore existentis, ad Sedem Apostolicam, seu quo oportuerit et sibi per dictam Sedem iniunctum fuerit, iuxta ipsius Societatis professionem, venire debeat, concedimus.

Praepositi circa missionem potestas

§ 4. Ac volumus, statuimus et ordinamus quod praepositus, absque Societatis, et aliquis ex locis ¹ huiusmodi, absque dicti praepositi consensu et expressa licentia,

Dignitas a sociis absque consensu praepositi, et a praeposito, absque

¹ *Sociis* legit *Inst. S. I. s. c.* pag. 503 (n. r.).

assensu Societatis, acceptari non potest.

electioni seu provisioni de illius persona in episcopum, archiepiscopum aut aliam quamcumque dignitatem, per quemcumque principem vel quodcumque capitulum, aut alias quascumque personas, ad id auctoritatem habentes, pro tempore factae, consentire, aut ad illam admitti, seu alicuius praelationis et dignitatis in eadem Societate, si eam occulta aut manifesta ambitione quaesisse convincetur, capax esse nullatenus possit.

Appellatio a correctione Regulae non datur.

§ 5. Quodque a correctione Regulae Societatis huiusmodi secundum ordinationes facta (ut vigor disciplinae melius conservetur) appellari, aut talis appellatio per ullum iudicem admitti, seu ab officiis absolutio aut privatio peti non possint.

Superiores non tenentur aliquid ad praelatum cuiusquam ministerium deputare.

§ 6. Et tam generalis quam alii inferiores praepositi eiusdem Societatis fratres seu socios dictae Societatis, patriarchis, archiepiscopis, episcopis seu aliis ecclesiarum praelatis et personis, in socios aut alias ad ullum eorum ministerium deputare minime teneantur, nisi auctoritate literarum eiusdem Sedis, de Societate et indulto huiusmodi expressam facientium mentionem; et si quos deputare contigerit, nihilominus sub Ordinis correctione existant, et cum expedire iudicabunt, eosdem remove possint.

Deputati ad negotia, a praeposito transferri possunt.

§ 7. Illos vero ex fratribus seu sociis praedictis, qui ad praedicandum Crucem, vel ad inquirendum contra haereticam pravitatem, seu ad alia similia negotia deputati fuerint, Ignatius et alii illius successores, praepositi generales dictae Societatis pro tempore existentes, remove seu revocare et transferre, ipsisque quod supersedeant iniungere, ac alios illorum loco substituere, cum expedire viderint, libere et licite valeant.

Praepositus per se vel alios potest omnes suos absolvere,

§ 8. Ac eisdem Ignatio et aliis generalibus praepositis pro tempore existentibus ut per se vel alios ad id per eos pro tempore deputatos, omnesque et singulos

eiusdem Societatis socios et personas, sub eorum obedientia, disciplina et correctione pro tempore degentes, ab omnibus et singulis eorum peccatis, ante vel post ingressum in dictam Societatem per eos commissis, necnon a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis et saecularibus sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine quomodolibet latis et promulgatis, et huiusmodi sententiis innodatos, aut in locis suppositis ecclesiastico interdicto divina officia celebrantes, et suscipientes ordines sic ligatos et propterea irregularitatem incurrentes absolvere; ac cum eis, cum dispensatione eguerint, dispensare possint, nisi excessus absolvendorum et dispensandorum huiusmodi adeo graves et enormes fuerint, quod sint ad Sedem Apostolicam merito remittendi; et ne saepe in dubium revocetur qui sint ad Sedem praedictam destinandi, declarationem in ea parte, per felicis recordationis Sixtum Papam IV, praedecessorem nostrum, in bulla, quam *Mare Magnum* vocant, factam, confirmamus.

§ 9. Volumus autem quod, postquam Societati et consortio huiusmodi aggregari volentes absoluti, et cum eis, ut praefertur, dispensatum fuerit, nisi mox Ordinem intrare, et peractis experienciis, secundum constitutiones dictae Societatis, vota emittere parati sint, etiam si super hoc induciae eis a praelatis eiusdem Societatis concedantur, eo ipso in pristinas sententias, a quibus eos totaliter absolvi contigerit, relabantur et reincidant.

§ 10. Necnon quod quilibet ex sociis Societatis huiusmodi peccata sua proprio praeposito, vel ab eo deputato seu deputatis, et alias secundum ordinationes Societatis praedictae designatis, confiteri debeat, nisi super hoc a dicto praeposito

et circa irregularitates dispensare, nisi sint casus enormes iuxta bullam Sixti IV.

In censuras reincidunt absoluti, nisi mox intrent Societatem, et vota emittere parati sint.

Personae Societatis cui debeant confiteri.

Haec bulla Sixti, Regimini, est in tomo v, pag. 217.

alium confessorem eligendi facultatem habuerit.

Qui vel emiserint, alium Ordinem, praeter Carthusiensem, ingredi non possunt.

§ 11. Ac inhibemus ne quis, post emissam vota secundum constitutiones praedictas, sive professus sive scholaris sive coadjutor Societatis huiusmodi sit, ad quemvis alium Ordinem, etiam per Sedem praedictam approbatum, Carthusiensium dumtaxat excepto, nisi de expressa ipsius praepositi aut dictae Sedis licentia, transferri; egressi vero alias quam ut praefertur de Ordine seu consortio huiusmodi, in nullo alio, praeterquam Carthusiensium praefato Ordine, admitti, recipi vel retineri possint.

Apostatae et insolentes coerceri possunt a praeposito.

§ 12. Ipsique generalis et alii inferiores praepositi, per se vel alios, illos sic egressos ac alios quoscumque dictae Societatis apostatas, ut etiam alios quosvis insolentes et qui id mereri videbuntur, in quocumque habitu apostatas praedictos contigerit inveniri, excommunicare, capere, incarcerare et alias suae disciplinae submittere, et ad id, si opus fuerit, auxilium brachii saecularis invocare, libere et licite valeant.

Exemptio a superioritate ordinum.

§ 13. Ipsamque Societatem et universos illius socios et personas, illorumque bona quaecumque ab omni superioritate, iurisdictione, correctione quorumcumque ordinum eximimus et liberamus, ac sub nostra et praefatae Sedis protectione suscipimus.

Facultas celebrandi super altari portatili et tempore interdicti.

§ 14. Liceatque praepositis, et de eorum etiam facultate, universis fratribus et sociis Societati huiusmodi in presbyteratus ordine constitutis, in locis, in quibus degunt, et eos pro tempore morari contigerit, habere oratoria, et in eis ac quocumque alio honesto et congruenti loco, in altari portatili, cum debitis reverentia et honore, etiam tempore interdicti, quavis, etiam apostolica, auctoritate appositi, ianuis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, submissa voce, missas et

alia divina officia celebrare, ac ecclesiastica sacramenta recipere et aliis ministrare, dummodo ipsi causam non dederint interdicto, nec contingat id ipsis specialiter interdicti.

§ 15. Iis vero, qui in ipsorum praepositorum et sociorum morantur obsequiis, cuncta libere ministrare possint ecclesiastica sacramenta; et ipsos, cum decedunt, in eorum coemeteriis sepelire.

Familiaribusque Societatis possunt ministrare sacramenta et sepulturam.

§ 16. Si quando in terris, in quibus socii praedicti vel eorum aliqui pro tempore resederint, vel in earum personas excommunicationis seu interdicti sententias contigerit promulgari, pueri seu familiares, eorundem sociorum servitiis deputati, ac eorum et Societatis huiusmodi negociorum procuratores et operarii, huiusmodi sententiis obnoxii minime habeantur; ibique possint audire divina, nisi eisdem causam dederint, vel specialiter excommunicari seu interdicti contigerit eosdem.

Interdicti tempore divina possunt audire familiares, procuratores et operarii Societatis.

§ 17. Nec ullis praelatis contra aliquem de praedicta Societate vel contra alios eorum aliquam excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiam, contra eiusdem Societatis privilegia per nos concessa (quorum interpretationem nobis et Apostolicae Sedi reservamus), ferre liceat; et si tulerint, eo ipso irrita nulliusque roboris vel momenti sit et esse censetur.

Contra privilegia concessa ferri non possunt abbulloecursae, et edicta eorum interpretatio.

§ 18. Ac omnes et singuli alii christifideles, cuiuscumque conditionis existant, qui verbi Dei concionibus seu praedicationibus sociorum seu fratrum Societatis huiusmodi, in ecclesiis, ubi ipsi concionabuntur, interfuerint, diebus huiusmodi missas et alia divina officia audire et ecclesiastica sacramenta ibidem recipere libere et licite valeant, nec ad id ad proprias parochiales ecclesias accedere teneantur.

Qui Societatis concionibus interfuerint, missas audire et sacramenta ibidem recipere possunt.

§ 19. Et quia eiusdem Societatis fratres et socios de locis ad loca transferri con-

Volente praeposito, possunt a quolibet an-

tistite in sacris
promoveri.

tingit, propter quod stabilem et continuam in certis et determinatis domibus mansionem habere non possunt, et in ipsa Societate idoneos tantum et comprobatos ad sacros ordines promoveri intelleximus, eidem praeposito generali, quod ordinandos socios et fratres huiusmodi Societatis quibuscumque maluerit catholicis antistitibus, gratiam et communionem dictae Sedis habentibus, praesentare; ipsisque antistitibus praesentatos huiusmodi, absque omni promissione vel obligatione ipsorum ordinandorum fratrum et sociorum, ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines promovere.

In terris infidelium et haereticorum licet commorari de praepositi generalis licentia.

§ 20. Et cum ipsi socii, magnam patientes pro Christi nomine paupertatem, exhortationis pio studio bonos ad potiora dirigant, et errantes ad rectitudinis semitam laudabiliter revocare procurent, concedimus ut in excommunicatorum et haereticorum vel schismaticorum vel infidelium terris libere commorari et cum eisdem conversari, de licentia tamen praepositi generalis; et ab eis, tunc et etiam quando per ipsas illos transire contigerit, necessaria vitae deponere ac recipere valeant.

Non tenentur ullam accipere visitationem, iustitiae administrationem, curamque monialium.

§ 21. Quodque nulli ipsorum correctionis seu visitationis vel inquisitionis officium monasteriis vel ecclesiis seu quibuscumque personis impendere, vel ad cognitiones causarum, citationes partium et denunciationes sententiarum interdicti vel excommunicationum procedere, aut curam monialium seu religiosarum quarumlibet personarum recipere teneantur, per literas apostolicas impetratas, vel in posterum impetrandas, nisi de hoc indulto et Ordine sociorum huiusmodi expressam facientes mentionem, auctoritate et tenore praedictis, de speciali gratia indulgemus.

§ 22. Concedentes ipsis sociis ut de iis quae in ornamentis, aut pro eis aut libris,

fabrica, luminaribus, seu pro victu vel indumentis eorum, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliquae domus Societatis praedictae obligatae forsitan existant; ac de domibus et collegiis, ac eorum praediis, hortis aliisque locis, eisdem sociis, iuxta eorum vivendi institutum, haberi concessis; aut de iis, quae sibi, pro huiusmodi rebus, domibus, collegiis, praediis et locis et hortis emendis, per quascumque personas pro tempore legari aut relinqui contigerit, et aliis bonis quibuscumque per praedictam Societatem et ipsius collegia possessis et obtentis, aliquam decimam, etiam papalem, solvere, seu canonicam portionem exhibere, seu ad praestationem procurationum legatorum praedictae Sedis vel nunciorum ipsius, aut ordinariorum locorum, aut exactionum, collectarum seu subditorum vel provisionum quorumcumque minime teneantur, nec ad id per literas eiusdem Sedis aut legatorum vel nunciorum seu dioecesanorum praedictorum, cuiuscumque tenoris fuerint, ullo umquam tempore compelli possint, nisi ipsae literae apostolicae plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto et concessione huiusmodi ac de eorum Ordine mentionem fecerint. Et si forte per nos vel dictam Sedem, de piis legatis dispositis et relictis in genere vel specie, decima vel alia portio seu quarta alteri piae vel non piae causae quomodolibet haecenus concessa fuerit, vel illam in posterum concedi seu solvi aut dari et mandari contigerit, socios praefatos et illorum domos et bona quaecumque, ac eis legata et relictas aut alias in eorum favorem dispositas, in concessionibus et mandatis huiusmodi decernimus et volumus minime comprehendere, nisi de ipsis ac praesenti decreto et voluntate nostra, non per clausulas generales idem importantes, sed vera, expressa et specifica mentio fiat in eisdem.

Non tenentur solvere bonorum suorum decimam vel aliam dare contributionem seu procurationem.

1 Subsidiarum, l. c. (R. T.).

Domus vel collegia Societati donata seu relicta eo ipso auctoritate apostolica censeantur erecta.

§ 23. Et insuper si contingat socios ipsos ut, adiuvante aliquo principe, duce, marchione, comite vel communitate, vel quavis ad id potenti et facultatibus abundanti persona, aliquam domum, ecclesiam aut collegium Societati praedictae aedificent et construant, seu id per alicuius similis personae testamentum mandari, vel quovis modo eis offerri domum, ecclesias seu collegia huiusmodi, cum omnibus ad id necessariis et opportunis, construi et aedificari, ac locum pro huiusmodi constructione oblatum recipi posse; ipsasque domos, ecclesias, collegia, cellas, oratoria, ubilibet per dictos socios pro tempore constructa vel eis donata, eo ipso quod aedificata vel donata fuerint, apostolica auctoritate praedicta erecta, approbata et confirmata.

Bona Societati donata pro collegiorum sustentatione etiam auctoritate apostolica reputantur applicata etc.

§ 24. Ac bona quaecumque, pro collegiorum dote, seu scholarium inibi pro tempore commorantium sustentatione per quoscumque christifideles pro tempore donata, relicta et legata, eo ipso praedicta apostolica auctoritate perpetuo applicata et appropriata esse et censi, nisi alias ad collationem Sedis praedictae pertinerent.

Ecclesiae benedici et consecrari possunt a quolibet episcopo etc.

§ 25. Et ecclesias praedictas, cum coemeteriis, benedici aut consecrari facere ac primum lapidem poni per quoscumque episcopos (si dioecesani ultra quatuor menses id facere distulerint) posse decernimus.

Et de novo ubique construi.

§ 26. Inhibentes omnibus et singulis archiepiscopis, episcopis aliisque ecclesiarum praelatis et locorum ordinariis, ac quibusvis aliis potestatibus ecclesiasticis et saecularibus, illis nihilominus mandantes ne ipsos socios, aut eorum domos, ecclesias aut collegia huiusmodi, ad aliquorum requisitionem, ex propria eorum voluntate, si id in Domino expediens fuerit, aedificare volentes, quoquomodo huiusmodi constructionibus impendant, perturbent aut molestant.

§ 27. Et ut Societatis huiusmodi professoribus omnis vagandi occasio, et ad Apostolicam Sedem praedictam recurrenti subtrahatur, pro posse, necessitas, generali, et de eius licentia, provincialibus praepositis dictae Societatis pro tempore existentibus et illorum vicariis et locatentibus, ut cum eiusdem Societatis personis defectum natalium, ex adulterio, sacrilegio, incestu et quovis alio nefario et illicito coitu proveniente, patientibus; necnon cum iis, qui ex quavis causa (praeterquam homicidii voluntarii, bigamiae et mutilationis membrorum) irregulares fuerint, postquam in Ordine ipso vota emisserint, ut, defectu et irregularitate huiusmodi non obstantibus, ad quoscumque, etiam sacros et presbyteratus, ordines promoveri, et in illis, etiam in altari, ministrare¹, et irregulares defectum natalium patientes praedicti ad quascumque administrationes et officia dictae Societatis eligi, recipi et assumi, illaque gerere et exercere libere et licite valeant, dispensare possint, auctoritate et tenore praedictis, concedimus et indulgemus.

Superiores possunt cum sociis dispensare.

§ 28. Praeterea cum intellexerimus populos civitatum, terrarum et locorum, apud quae habitationem iidem socii habent, vel ubi eosdem versari aut transire contingit, exemplo allectos et inductos religiosae vitae, quam, Domino concedente, ducunt, libenter ad confitendum eisdem et sacratissimam Communionem de manibus eorum accipiendum confluere, ut illis sic confluentibus satisfacere valeant, universis utriusque sexus christifidelibus, ut cuilibet de Societate praedicta confiteri possint, rectoris sui licentia minime requisita, cui non teneantur eadem peccata, de quibus confessi et absoluti fuerint, rursus confiteri.

Confessores possunt confessiones audire.

§ 29. Necnon omnibus et singulis christifidelibus, tam forensibus quam in civitatibus et locis, in quibus socii praedi-

Sacramenta ecclesiast. ministrare, praeterquam tem-

¹ In altaris ministerio ministrare, l. c. (R. T.).

tempore Paschatis
et in articulo
mortis.

eti consistunt, commorantibus, aut illae transeuntibus, Eucharistiae sacramentum (quod in suis ecclesiis decenter tenere socios praefatos volumus) quocumque anni tempore, praeterquam in festo Paschatis Resurrectionis Dominicae, et mortis articulo, nisi necessitas urget, eorundem fidelium parochialium ecclesiarum rectorum licentia minime requisita, accipere libere et licite valeant.

Visitantibus
ecclesias Societatis
indulgentias concedit

§ 30. Necnon animarum profectui providere volentes, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus ubilibet commorantibus, vere poenitentibus et confessis, seu temporibus a iure statutis confitendi propositum habentibus, qui aliquam ecclesiam aut alium pium locum dictae Societatis semel singulis annis, praeter annum Iubilaei, in die per pro tempore existentem dictae Societatis praepositum eligendo, a primis vespere usque ad occasum solis eiusdem diei inclusive, devote visitaverint, et inibi Orationem Dominicam ac Salutationem Angelicam recitaverint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam ac remissionem in forma Iubilaei, auctoritate apostolica, tenore praesentium, misericorditer concedimus et elargimur.

Certis anni
diebus

§ 31. Et insuper quatuor aliis, scilicet Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniae et Corporis Christi festivitatum, necnon veneris et dominicis et quadragesimalibus diebus singulorum annorum, usque ad octavam Paschatis, ecclesias et alia pia loca dictae Societatis devote visitaverint, et inibi Orationem et Salutationem praedictas similiter recitaverint, ac verbum Dei, si in illis praedicetur, devote audierint, septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus.

§ 32. Ac praeposito generali eiusdem

Societatis ut, quos de suis idoneos in Domino indicaverit, ad lectiones theologiae et aliarum facultatum, alterius licentia ad id minime requisita, ubilibet deputare possit.

Praep. gen.
lectores theologiae
etc. deputat

§ 33. Et ut, cum aliquos ex fratribus seu sociis Societatis huiusmodi in Saracenorum et paganorum aliorumque infidelium terras et provincias alias remotissimas, a quibus non potest adiri Sedes Apostolica, miserit, possit eis, auctoritate nostra, facultatem concedere ut christianos ibidem commorantes, confessione peccatorum suorum audita et poenitentia salutare iniuncta, eos et eorum quemlibet ab omnibus et singulis eorum peccatis, etiam in bulla Coenae Domini reservatis, et a consequentibus censuris et poenis, absolvere.

In terris infidelium
et partibus remotissimis
socii absolvere possunt
etiam a casibus in bulla
Coenae Domini reservatis.

§ 34. Et cum iis qui ab infidelitate convertentur tantum et in locis remotissimis, qui prius in gradibus non licitis, tamen lege divina non prohibitis, matrimonia contraxerant, ut in eisdem manere possint dispensare.

Et dispensare
quoad infidelium
matrimonia:

§ 35. Ac in locis praedictis remotissimis, quaecumque ecclesias, hospitalia et alia pia loca, prout expediens fuerit, erigere, ac nunc et pro tempore erecta reformare, sine alicuius praepiudicio, et vestes sacerdotales, pallas, corporalia, calices, altaria, coemeteria (si episcopus, qui ea faciat, catholicus inibi non adsit) benedicere, ac profanatas ecclesias reconciliare possint, et quaecumque statuta et ordinationes desuper necessaria facere, illaque, postquam facta fuerint, mutare, alterare, ac illis addere et detrudere.

Erigere ecclesias,
paramenta benedicere, etc.

§ 36. Ac praeposito provinciali, in illis longinquis partibus residente, decedente, interim, dum alius per generalem praepositum mittitur, loco praepositi sic decedentis, alium eligere libere et licite valeant.

Decedente praeposito
provinciali, electionem
alterius facere.

§ 37. Et quia in numerosis populis il-

Missam bis in
die quando ce-
lebrant.

larum regionum tanta est sacerdotum raritas, ut unus plurium curam populorum suscipere debeat, ut bis eodem die missam celebrare diversis in locis valeant.

Privilegia om-
nia confirmantur.

§ 38. Et insuper attenta meditatione pensantes quantum utilitatis ad exaltationem christianae fidei et evangelicae veritatis, Societatis praedictae professores afferant et afferre valeant, omnia et singula gratias, immunitates, concessionem, privilegia et indulta, antea per nos eidem Societati et illius sociis et personis quomodolibet concessa, quae hic pro specificatis haberi volumus, approbantes, innovantes et confirmantes.

Professio ubi-
que emitti pos-
sit de licentia
praepositi gene-
ralis.

§ 39. Quod socii dictae Societatis, qui alibi quam in urbe Roma professionem emittere non possunt, literis apostolicis ab ipsa Societate ad id ob aliquas causas ad tempus impetratis non obstantibus, eisdem, de licentia praepositi generalis praedicti, ut professionem ipsam ubilibet emittere libere et licite valeant concedimus et indulgemus.

Coadiutores
sine certo nu-
mero admitti
possunt a prae-
posito praedi-
cto.

§ 40. Necnon Ignatio et aliis successoribus suis praepositis generalibus dictae Societatis pro tempore existentibus ut indultum alias per nos eidem Societati, super habendis viginti coadiutoribus, concessum, ad alios quoscumque, quos idoneos fore censuerint, sub eorum obedientia degentes, extendere.

Praepositos e-
tiam per alios
exercet munus
suum.

§ 41. Et quaecumque gratias, concessionem et indulta eisdem generalibus dictae Societatis praepositis pro tempore existentibus per nos concessa, per eorum vicarios aut personas ad id sibi bene visas, praesertim in Indiarum et aliis partibus remotis pro tempore substitutas, exercere libere et licite valeant.

Clausula prae-
servativae ista-
rum gratiarum.

§ 42. Ac praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ex quavis causa, de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae defectu notari vel impugnari nullatenus posse, ac

sub quibusvis suspensionibus, derogationibus, limitationibus et aliis quibusvis contrariis dispositionibus et gratiarum ac indulgentiarum concessarum derogatoriis seu revocatoriis, etiam per nos et Sedem eandem pro tempore concessis, nullatenus comprehendi, sed semper ab illis exceptas existere, ac suos plenarios effectus sortiri.

§ 43. Et illarum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius canonici metropolitanae vel alterius cathedralis ecclesiae, seu personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eandem prorsus fidem, quae adhiberetur eisdem originalibus literis, si forent exhibitae vel ostensae, ubique, in iudicio et extra, adhiberi debere.

Transumptis
habebatur fides.

§ 44. Et sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis etiam apostolica auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Sublata est ali-
ter iudicandi fa-
cultas.

§ 45. Ac dilectis in Christo filiis, illustribus et nobilibus viris, principibus ac dominis temporalibus et venerabilibus fratribus praelatis ecclesiasticis, in quavis dignitate constitutis, praedictam Societatem ac singulos illius socios plurimum in Domino commendantes, non solum ne eos inquietari aut eorum privilegia violari permittant, sed ut benigne et cum caritate, ut decet, suscipiant exhortamur atque in Domino rogamus.

Societas eius-
que personae
principibus ac
praelatis com-
mendantur.

§ 46. Et nihilominus universis et singulis venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis abbatibus, prioribus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, ac eorundem

Conservatores
et executores
huius constitu-
tionis deputan-
tur.

archiepiscoporum et episcoporum officialibus et vicariis generalibus ubilibet constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi ac quilibet eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta huiusmodi, ubi ¹ opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum sociorum vel alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisdemque sociis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostra, eosdem socios literis et in eis contentis huiusmodi pacifice gaudere; non permit- tentes eos aut eorum aliquem super praemissis aut quibusvis aliis rebus et causis per locorum ordinarios aut quoscumque alios quomodolibet indebite molestari, sed eos contra quoscumque, cuiuscumque conditionis vel qualitatis existentes, et quavis, etiam patriarchali, archiepiscopali vel episcopali aut mundana dignitate ac exemptione fungentes et munitos, in quibusvis causis iustitiae complementum ministrantes, id, quod per eos ordinatum fuerit, ad executionem debitam perducere faciant, illosque, quos censuras vel poenas praedictas incurrisse constiterit, excommunicatos ac interdictos declarent, ac faciant et mandent publice nunciari, ac ab omnibus actibus evitari, et, legitimis super his habitis et habendis processibus servatis, illos, quoties opus fuerit, iteratis vicibus aggravare procurent; contradictores, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 47. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus, ac iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, nec non privilegiis, indultis et literis apostolicis Sancti Benedicti et Sancti Francisci ac Mendicantium et aliis Ordinibus supradictis, illorumque praelatis et personis, etiam super non communicandis gratiis,

¹ Ubi et quando, l. s. c. (R. T.).

sibi concessis, et alias quomodolibet per nos et Sedem praefatam concessis, confirmatis ac etiam iteratis vicibus innovatis, etiam *Mari Magno*, *Bulla Aurea* et alias quomodolibet nuncupatis, quibus, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo *etc.*

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo nono, decimoquinto kalendas novembris, pontificatus nostri anno xv.

Dat. die 18 octobris 1549, pontif. anno xv.

IULIUS III

PAPA CCXXIII

Anno Domini MDL.

Die viii februarii MDL electus est in Romanum Pontificem Ioannes Maria de Monte, Aretinus, antea Sipontinus archiepiscopus, mox S. R. E. presbyter cardinalis S. Vitalis tituli Vestinae, qui die xxii mensis eiusdem sacri imperii diademate coronatus est. Sedit in pontificatu annos v, mensem unum, dies xvi, imperante Carolo V, et quatuor habitis promotionibus, xx cardinales creavit. Obiit die xxiii martii anno MDLV, et sepultus est ad Vaticanum. Vacavit Sedes dies xvii.

1.

De auctoritate et potestate summi pontificarii, ex indulto Sixti IV et Pauli III ¹.

Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Rationi congruit et convenit ² ut ea, quae de Romani Pontificis gratia proces-

Exordium.

¹ De hac vide in constitutione xxviii Sixti IV, *Quoniam*, tom. v, pag. 292. ² *Convenit honestati*, Cherub. (R. T.).

serunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae super illis confectae non fuerint, suum consequantur effectum.

Sixtus IV edidit constit. cit. in nota praecedenti.

§ 1. Dudum siquidem postquam a felicis recordationis Sixto Papa IV, praedecessore nostro, emanaverant literae tenoris subsequentis ¹.

Paulus III, eam approbavit.

§ 2. Licet, sicut felicis recordationis Paulus Papa III, praedecessor noster, acceperat, ab inde citra literae eiusdem Sixti praedecessoris, absque ulla exceptione, per universum orbem observarentur ², et ea, quae a Sede Apostolica emanasse dignoscebantur, plenam roboris firmitatem obtinerent; cum tamen Romanus Pontifex illa libenter approbaret et innovaret, ut ea firmiter perpetuo illibata persisterent, et iuxta ipsius Romani Pontificis intentionem, sublati quibusvis litium et calumniarum occasionibus, suum debitum sortirentur effectum, firmiterque ab omnibus observarentur, ac ea firmiora censerentur, quae apostolicae confirmationis munimine saepius corroborarentur, praefatus Paulus, sub data videlicet tertio nonas iulii, pontificatus sui anno quintodecimo, motu proprio, non ad dilecti filii nostri, tunc sui, Raynutii, tituli Sancti Angeli presbyteri cardinalis, nostri, tunc sui, maioris poenitentiarii, seu alterius pro eo eidem praedecessori super eo oblatae petitionis instantiam, sed de mera liberalitate et ex certa scientia sua, ac de apostolicae potestatis plenitudine, decreta, declarationes, mandatum, voluntatem et statutum, ac, cum omnibus et singulis contentis in eis clausulis, literas Sixti praedecessoris huiusmodi auctoritate apostolica approbavit et innovavit, ac perpetuae firmitatis robur obtinere et sub eisdem censuris et poenis ubilibet observari debere.

§ 3. Illaque non observantes, seu illa

¹ Hic omittitur, quia ipsam bullam habes in tomo V, pag. 292. ² Cherub., *observatae fuissent, et tunc observarentur* (R. T.).

aut eorum validitatem, seu praefati Raynutii, moderni et pro tempore existentis dictae Sedis maioris poenitentiarii, super praemissis aut eorum aliquibus potestatem seu auctoritatem vel facultatem in dubium revocantes, seu eorundem Raynutii et pro tempore existentis maioris poenitentiarii literarum executionem qualitercumque impediens, aut quominus dictae literae, iuxta illarum formam et tenorem, debitae executioni demandarentur, impedimentum, consilium, auxilium vel favorem quomodolibet praestantes, praedictas ac omnes et singulas alias contra impediens literarum apostolicarum executionem in bulla, quae quotannis in Coena Domini legi consuevit, contentas et latas sententias, censuras et poenas, eo ipso, absque aliqua alia declaratione desuper perficienda, incurrisse et incurrere debere decrevit ac declaravit.

§ 4. Et nihilominus, potiori pro cautela, praemissa omnia et singula, prout per eundem Sixtum praedecessorem declarata, decreta, mandata, statuta fuerant, eisdem modo et forma, ac motu, scientia et potestatis plenitudine similibus, de novo decrevit, declaravit et statuit, ac sub eisdem censuris et poenis, ac inhabilitate, privatione et confiscatione observari mandavit Raynutii et pro tempore existentis maioris poenitentiarii praefati iuxta stylum praedictum expeditas literas, quae clausae et confessoribus directae, in foro conscientiae tantum; quae vero apertae et sigillo praedicto, ut praefertur, pendente expeditae fuerant, et in posterum expedirentur, nisi in eis verba *foro conscientiae tantum* apposita essent, in utroque, tam poenitentiali quam iudiciali et contentioso foro, intelligi et interpretari, ac illis, quibus pro tempore concederentur, suffragari.

§ 5. Sicque in praemissis omnibus et singulis per quoscumque, quavis auctori-

Et inobedientibus ac poenitentiarii literarum executionem impediens, in illis poenas contentas in bulla Coena Domini.

Poenitentiarii literas apertas in utroque foro suffragari statuit;

Decretum irritans apposit.

tate fungentes, iudices et personas, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et interpretari atque definiri debere, necnon irritum et inane, si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, similiter decrevit ac declaravit.

Contrarium
derogatio.

§ 6. Non obstantibus praemissis et quibusvis apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, ac partium illarum pragmaticis sanctionibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, quibusvis personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis concessis, approbatis, ac etiam iteratis vicibus innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, idem Paulus praedecessor, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum inserti forent, pro sufficienter expressis et insertis habens, illis alias in suo robore permansuris, ea vice dumtaxat, specialiter et expresse derogavit, illaque adversus praemissa nullatenus suffragari posse decrevit; necnon omnibus illis, quae idem Sixtus praedecessor in dictis literis voluit non obstat, ceterisque contrariis quibuscumque.

Transumptum
credi iussit.

§ 7. Et insuper, quia difficile foret literas desuper conficiendas ad singula quaeque loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret, deferre, idem Paulus praedecessor voluit, ac motu, scientia et potestatis plenitudine praemissis pariter de-

crevit quod earundem literarum desuper conficiendarum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigilli alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae impressione munitis, in iudicio et alibi, ubi opus foret, eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur eisdem desuper conficiendis literis, si forent exhibitae vel ostensae.

§ 8. Ne autem de approbatione, innovatione, decretis, declarationibus, nova concessione, statuto, mandato et voluntate Pauli praedecessoris huiusmodi pro eo quod super illis ipsius Pauli praedecessoris, eius superveniente obitu, literae confectae non fuerunt, valeat quomodolibet haesitari, et ii, quorum interest, aut intererit quomodolibet in futurum, illorum frustrentur effectum, volumus et similiter apostolica auctoritate decernimus quod approbatio, innovatio, decreta, declarationes, voluntas, nova concessio, statutum mandatumque Pauli praedecessoris huiusmodi perinde a dicta die tertio nonas iulii suum sortiantur effectum, ac si super illis ipsius praedecessoris literae sub eiusdem diei data confectae fuissent, prout superius enarratur; quodque praesentes literae ad probandum plene approbationem, innovationem, decreta, declarationes, novam concessionem, statutum, mandatum et voluntatem Pauli praedecessoris huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

Litterae tamen
Pauli III ob eius
mortem non ex-
peditae fuerunt,
et ideo ab isto
Pontifice educa-
tur;

§ 9. Quocirca universis et singulis venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis ac dilectis filiis abbatibus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon metropolitanarum et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis, ac modernis et pro tempore existentibus cansarum Camerae Apostolicae auditori et nostro in alma Urbe et illius districtu vicario, ac eorundem archiepis-

Executoresque
deput. ntur;

porum et episcoporum vicariis seu officialibus in spiritualibus generalibus, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac pro parte illorum aut aliquis eorum, quos ipsae literae concernunt et concernent, solemniter publicantes, eisque et eorum cuilibet in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra, omnes et singulos, quos praesentes literae quomodolibet concernunt et concernent, ut praefertur, illis et in eis contentis quibuscumque pacifice frui et gaudere. Non permit- tentes eorum aliquem desuper per loco- rum ordinarios seu alios quoscumque quomodolibet indebite molestari, pertur- bari et inquietari; contradictores quoslibet et rebelles per praedictas et quascumque alias sententias, censuras et poenas eccle- siasticas, ac etiam pecuniarias, illorum arbitrio moderandas et applicandas alia- que opportuna iuris remedia, appella- tione postposita, compescendo; ac censuras et poenas praedictas, legitimis super iis habendis servatis processibus, etiam ite- ratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sae- cularis.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 10. Non obstantibus omnibus supra- dictis, aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommu- nicari non possint per literas aposto- licas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto hu- iusmodi mentionem.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, octavo ka- lendas martii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 22 februarii 1550, pontif. anno 1.

II.

Iurisdictio vicarii Papae in causis hebraeorum de Urbe.

Julius Papa III, motu proprio etc.

Cum, sicut accepimus, universitas he- braeorum Urbis et homines illius particu- lares, contra omnem iuris ordinem ac bullas et privilegia dilecto fratri nostro Philippo Archinto, Salutiarum episcopo, nostrae Urbis ac illius districtus vicario generali, in praefatos hebraeos privativae iurisdictionis per felices recordationis Pau- lum Papam tertium, praedecessorem no- strum, concessa, et per nos confirmata, diversimode, sine iurisdictione et de facto, coram aliis tribunalibus, tam per univer- sitates quam particulares, plerumque ex officio Curiae, et ad querelam ac petiti- onem vel hebraeorum seu christianorum respective molestantur, inquietantur, per- turbantur, quo fit ut iustitia, non solum circa civiles, verum etiam criminales causas suum debitum non sortiatur ef- fectum, et iurisdictione eiusdem vicarii ab aliis indebite usurpetur, cum active et passive praefati hebraei iurisdictioni dicti vicarii Urbis subiiciantur.

Causae consti-
tutionis.

§ 1. Idcirco, volentes, sicut ordo iuris et aequitatis suadet, ut dicta iurisdictione hebraeorum sit eiusdem vicarii et ab aliis, praeter mentem nostram, non usurpetur, motu simili et ex certa nostra scientia, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, ac de apostolicae potestatis plenitudine, dictas bullas et pri- vilegia sic, ut praemittitur, praedicto fratri nostro Philippo vicario in hebraeos concessa, active et passive inter ipsos, inter alios passive tantum, confirmamus et approbamus, ac roboris firmitatem, qua- tenus opus sit, adiciamus.

Confirmatio fa-
cultatum vica-
rio concessa-
rum circa cau-
sas iudaeorum.

§ 2. Mandantes nunc et pro tempore existentibus almae Urbis gubernatori, au- ditori Camerae, senatori, Camerae Apo-

Inhibitio iudi-
cibus Urbis ne
in causis iudae-
orum se intro-
mittant.

stolicae praesidentibus et clericis, omnibusque aliis Urbis iudicibus, tam ordinariis quam delegatis, quacumque iurisdictione et auctoritate fungentibus et fun-
 cturis, ne in causis hebraeorum, tam uni-
 versitatis quam particularium, civilibus
 et criminalibus ac mixtis, se de cetero
 intromittant; immo illas ad eundem vi-
 carium nostrum, iuxta formam dictarum
 facultatum ac privilegiorum, remittant;
 inhibitionesque ac significationes, per
 alios quam a dicto vicario a praefatis
 hebraeis obtentas, et in posterum obti-
 nendas, per praesentes annullamus, ac
 pro nullis haberi volumus et mandamus.

§ 3. Non obstantibus facultatibus ac
 privilegiis et bullis ac literis apostolicis
 seu motibus propriis per quoscumque
 Romanos Pontifices praedecessores no-
 stros ac nos dictis gubernatori, auditori
 Camerae, senatori, praesidentibus et cle-
 ricis Camerae Apostolicae, omnibusque
 aliis, tam delegatis quam ordinariis, iudi-
 cibus, circa iurisdictionem concessis,
 ceterisque contrariis non obstantibus qui-
 buscumque.

§ 4. Cum facultate praefatis guberna-
 tori, auditori Camerae, senatori, clericis
 et praesidentibus Camerae Apostolicae, et
 omnibus aliis Urbis nostrae iudicibus,
 universitati praedictae ac particularibus
 illius hominibus et personis, barisello ac
 omnibus aliis Urbis executoribus et sub-
 executoribus, sub poenis pecuniariis et
 censuris ecclesiasticis imponendis et ap-
 plicandis, inhibendi; illasque, in eventum
 contraventionis, tam per dictos iudices
 quam executores et iustitiae ministros
 ac quoscumque alios incurrisse decla-
 randi, aggravandi, interdicens, auxilium-
 que brachii saecularis invocandi, cetera-
 que omnia et singula in praemissis et
 praemissorum quolibet faciendi, dicendi,
 gerendi, exercendi et plenarie exequendi.

§ 5. Ac quidquid secus factum seu in-

novatum vel attentatum per dictos iudices
 et quoscumque fuerit, irritum et inane
 decernentes, cum clausulis necessariis et
 opportunis.

Placet. l. 1.

III.

*Innovatio et nova concessio privilegiorum
 cardinalis S. R. E. camerarii, et si-
 gnanter circa eius interventum in Ca-
 mera Apostolica, dum agitur de contra-
 ctibus eius consanguineorum, et circa
 expeditiones a clericis dictae Camerae
 sub ipsius nomine et sigillo signandas.*

Iulius episcopus servus servorum Dei, dilecto fi-
 lio Guidoni Ascanio, S. Eustachii cardinali, no-
 stro et S. R. E. camerario, salutem et apo-
 stolicam benedictionem.

§ 1. Licet ea quae a Sede Apostolica
 emanasse dignoscuntur plenam roboris
 firmitatem obtineant, nonnumquam tamen
 Romanus Pontifex illa, praesertim sanctae
 Romanae Ecclesiae cardinalibus concessa,
 libenter approbat et innovat, ut, iuxta ip-
 sius Pontificis intentionem, suum debitum
 (ut par est) consequantur effectum, fir-
 miterque observentur ab omnibus.

§ 2. Dudum siquidem felicis recorda-
 tionis Paulus Papa tertius, praedecessor
 noster, officium camerariatus nostri, tunc
 sui, et eiusdem Ecclesiae, quod bonae me-
 moriae Augustinus, tituli Sancti Apolli-
 naris presbyter cardinalis, suus et eiusdem
 S. R. E. camerarius, dum viveret obtine-
 bat et exercebat, per obitum eiusdem Au-
 gustini cardinalis et camerarii, qui apud
 Sedem praedictam debitum naturae per-
 solverat, vacans, cum omnibus et singulis
 illius honoribus, oneribus, iuribus et emo-
 lumentis consuetis, tibi, qui eiusdem
 praedecessoris, secundum carnem, nepos
 existebas, per te, quoad viveres, tenendum

I scilicet Ioannes, nomen cardinalis Del Monte,
 qui et Iulius III (n. r.).

Decretum ir-
 ritans.

Causa consti-
 tutiois.

Paulus III (eu-
 lus bulla hic non
 habetur) offic.
 camerariat. Se-
 dis Apostolicae
 Guidoni Asca-
 nio, cardinali S.
 Eustachii, con-
 tulit;

Clausulae de-
 rogatoriae.

Facultates vi-
 carii pro obser-
 vatione istius
 constitutionis.

et exercendum, motu proprio et de fratrum suorum consilio, concessit et assignavit, ac te in locum dicti Augustini cardinalis, quoad huiusmodi effectum, substituit et subrogavit. Ne non te suum et dictae Ecclesiae camerarium fecit, constituit et deputavit.

Iurisdictionesque et proventus hic enunciatos dedit;

§ 3. Tibique, suo et praedictae Ecclesiae nomine, Camerae Apostolicae praesidenti, omnes et singulos fructus, redditus et proventus ad ipsum et praedictam Ecclesiam pertinentes, ad Cameraam ipsam pervenire faciendi, et de illis debita eiusdem Camerae solvendi; officiales quoscumque in civitatibus, terris et locis iurisdictionis temporalis praefatae Ecclesiae deputandi, et ab eorum officiis, cum expediens fuerit, amovendi, et alios eorum loco subrogandi. gentes armigeras suo et dictae Ecclesiae statui fideles et devotos conducendi, et illis convenientia de eiusdem Camerae proventus promittendi, et promissa solvendi, et generaliter omnia et singula, quae in iurisdictionibus et aliis quibuscumque negotiis et causis ad ipsum camerarium officium de iure vel de consuetudine quomodolibet pertinebant, et quae praefatae Ecclesiae camerarii facere, emendare, ordinare, administrare et exequi soliti erant, faciendi, emendandi, administrandi et exequendi, plenam et liberam concessit facultatem.

Ac decretum Iulii II editum contra ministr. et clericos Camerae in eius contractib. participant. confirmavit.

§ 4. Et deinde, cum statutum et ordinationem piae memoriae Iulii Papae II, etiam praedecessoris nostri, disponentia quod praesidentes et clerici Camerae Apostolicae et quaecumque persona in dicta Camera et loco camerali intervenientes, etiam si episcopali et archiepiscopali aut maiori dignitate fulgerent, dohanas, thesaurarias et alios introitus et res ad dictam Cameraam spectantes, per se vel alium seu alios, in toto vel in parte, conducere, aut cum illorum conductoribus ipsi quomodolibet participare non possent,

ac eisdem praesidentibus, clericis et personis, sub excommunicationis latae sententiae et privationis quorumcumque officiorum per ipsos obtentorum poenis ipso facto incurrendis, ne contra praemissa quomodolibet venire praesumerent, inhibendo, innovasset et approbasset.

§ 5. Ac statutum et decretum huiusmodi, ad hoc ut clerici, praesidentes et personae praefatae, quorum consanguinei et affines dictas dohanas, thesaurarias, salarias et introitus conducebant, seu conducere volebant, in eisdem Camera et loco camerali, dum de locationibus ipsis et negotiis illas concernentibus discuterent aut tractarent, intervenire non possent per eius literas extendisset et ampliasset.

§ 6. Quod Iulii praedecessoris ac suis literis huiusmodi non obstantibus, etiam in futurum locationibus et aliis praemissis, absque alicuius poenae seu censura incurso, interesse libere et licite valeres statuit, decrevit et declaravit. Quodque sub statuto et ordinatione Iulii praedecessoris huiusmodi ac literis suis praefatis nullatenus comprehensus, sed ab illis prorsus exceptus esses et esse censereris, prout ex tunc te excepit in omnibus et per omnia, periunde ac si statutum et ordinatio ac literae suae huiusmodi quoad te nullatenus emanassent, decrevit.

§ 7. Ac successive quod de cetero perpetuis futuris temporibus, tam almae Urbis gubernator, auditor Camerae, vicarius, iudices ordinarii, quam alii quicumque Romanae Curiae ac ditionis eiusdem Romanae Ecclesiae tibi tisque ordinationibus et mandatis, periunde ac si ab eo vel Romano Pontifice pro tempore existente emanassent, omnino parere deberent, et adversus illa, directe vel indirecte, modo aliquo venire nullatenus possent, voluit et ordinavit; ac tunc et pro tempore existentibus eiusdem almae Urbis gubernatori, auditori Camerae, vicario et

Illudque extendit ad intervenientes in Camera, dum agitur de contractibus suorum alluvium vel consanguineorum.

Sed idem Paulus III (cuius constitutio hic non habetur) cardinalem camerarium non ligare declaravit;

Omnesque iudices ditionis ecclesiasticae mandatis camerarii subiecit;

aliis iudicibus praefatis, sub excommunicationis et privationis officiorum et beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, necnon aliis arbitrio suo, ipso facto, si secus agerent, incurrendis poenis, ne contra praemissa modo aliquo venire aut facere vel attentare auderent seu praesumerent inhibuit. Ac tibi ut, pro praemissorum observatione, executione vel implemento, omnibus et singulis praedictis et quibus opus esset praeciperes, mandares et inhiberes, illosque citares, cogeres et compelleres, ac contra eos manu regia et alias, prout tibi videretur, procederet, ceteraque alia in praemissis et circa ea necessaria quomodolibet opportuna faceres et exequeris mandavit, tibi, ultra tuam potestatem et auctoritatem in praemissis, plenissimam licentiam et facultatem concessit.

Facultates et privilegia omnia, aliis camerariis quomodolibet concessa, innovavit;

§ 8. Necnon etiam omnia et singula privilegia, iura, iurisdictiones, potestates, auctoritates, facultates, literas et indulta retroactis temporibus camerariis dictae Ecclesiae, qui catenus fuerunt, et camerariatus officio huiusmodi, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores suos ac ipsum et Sedem praedictam, etiam super concedendis salvis conductibus et fidantiis, causis civilibus, criminalibus et mixtis, necnon moratoriis, dilationibus, salinaribus et quibusvis aliis securitatibus, vel alias quomodolibet concessa, confirmata et innovata, quorum omnium tenores, causas et effectus pro sufficienter expressis haberi voluit, etiam si maiora expressis, approbavit et confirmavit, ac ea omnia tibi de novo concessit, supplendo omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui forsitan intervenissent in eisdem; ac illa perpetuae firmitatis robur obtinere, inviolabiliter observari, ac tibi tuisque in dicto camerariatus officio successoribus suffragari, ac eos praemissis omnibus et singulis uti,

frui, potiri et gaudere debere, nec desuper per quoscumque, tam apostolica quam ordinaria et mixta auctoritate fungentes, indices et personas, etiam dictae Romanae Ecclesiae cardinales, impediri aut molestari posse decrevit.

§ 9. Et insuper considerando quod cura iurium et rerum Camerae Apostolicae camerario pro tempore existenti erat commissa, ipseque camerarius suum et Romani Pontificis pro tempore existentis vivae vocis oraculum habebat, suamque et dicti Pontificis personam in his repraesentabat, et propterea non conveniebat ut res camerales.... per decanum et clericos dictae Camerae, qui quicquid in dicta Camera agebant, nomine eiusdem camerarii agebant, expedirentur, quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, decanus et clerici Camerae huiusmodi, expeditiones aliquas camerales, gratiam vel iustitiam concernentes seu mixtas aut ab illis dependentes, alias quam sub nomine camerarii ac sigillo penes ipsum camerarium existente facere et expedire nequirent; et si aliter fierent, ex libris cassari et deleri deberent statuit et ordinavit, et ex tunc illas cassavit et annullavit et viribus evacuavit, ac pro penitus infectis haberi voluit, inhibendo decano et clericis praedictis, sub excommunicationis latae sententiae et privationis officiorum et beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, aliisque arbitrio suo poenis ipso facto, si secus agerent, incurrendis, ne praemissis contravenire, aut contra eorum tenorem quovis modo facere vel attentare auderent seu praesumerent, ac irritum et inane, si secus fieri contingeret, decrevit. Ac tibi mandavit ut, pro praemissorum observatione, executione et implemento, omnibus et singulis praedictis, et quibus opus esset, praeciperes et mandares illisque inhiberes, ac eos citares, rogares et compelleres, ac manu

Expeditiones camerales omnes, a clericis sub nomine camerarii expediri iussit;

regia et alias, prout tibi videretur, contra eos procedere, ceteraque alia faceres et exequeris, quae in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna essent, et tibi viderentur. Ac etiam tibi, ultra tuam potestatem et auctoritatem in praemissis, plenissimam licentiam et facultatem concessit, prout in eiusdem Pauli praedecessoris, tam sub plumbo quam in forma brevis desuper confectis literis plenius continetur.

Hic modo Pontifex dictas concessionis Pauli III confirmat et innovat;

§ 10. Nos, circumspectionem tuam, quam divina clementia magnis illustravit gratiarum muneribus, non minoribus quam dictus Paulus praedecessor prosequabatur favoribus et gratiarum praerogativis prosequi volentes; ac singularum et aliarum quarumcumque literarum et concessionum tibi et aliis eiusdem Ecclesiae camerariis praedecessoribus tuis quomodolibet concessarum et factarum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, motu proprio et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, concessionem, assignationem, substitutionem, subrogationem, constitutionem, deputationem, statutum, decreta, declarationem, voluntatem, ordinationes, inhibitiones, mandata, approbationem, confirmationem ac, cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis et decretis, literas ¹, praedicta auctoritate apos., tenore praesentium, approbamus et confirmamus et innovamus. Et nihilominus tibi, potiori pro cautela, concessionem, assignationem, substitutionem, subrogationem, constitutionem, deputationem, statuta, decreta, declarationem, voluntatem, ordinationem, inhibitiones, mandata, approbationem et confirmationem praefatas, modo et forma

praemissis de novo concedimus et respective facimus, statuimus, decernimus, declaramus, volumus, ordinamus, inhibemus, mandamus, approbamus et confirmamus.

§ 11. Ac etiam tibi, quod sigillum huiusmodi officii camerariatus, solus et in solidum, absque eo quod clerici et praesidentes seu decanus Camerae huiusmodi, aliquod aliud sigillum penes se vel eorum aliquem retinere possint aut debeant, retinere possis et valeas concedimus et indulgemus.

Clericusque sigillo camerarii uti debere praecipit;

§ 12. Praemissaque omnia et singula, sub quibusvis reformationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus ac Cancellariae Apostolicae regulis, per nos editis et in futurum quomodolibet edendis nullatenus comprehensa vel revocata esse aut posse decernimus, et quotiescumque comprehensa vel revocata viderentur, illa toties in pristinum statum restituta et de novo concessa, etiam ex nunc, prout extunc, fuisse et esse. Teque super praemissis et illorum occasione, a nobis seu successoribus vel aliis quibuscumque molestari, inquietari vel perturbari nullatenus posse neque debere; ac praesentes, ad eorumdem praemissorum omnium et singulorum probationem verificationemque, in iudicio et extra sufficere, nec ad id probationis alterius adminiculum requiri, nec contrarium probari, vel ullam probationem recipi seu admitti, ac de subreptionis, obreptionis seu nullitatis vitio, aut intentionis vel alio forsitan maiori defectu, aut alio quovis praetextu, notari seu impugnari aut in aliquo alterari nullatenus posse; sicque per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, indices et personas, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et interpretari atque decidi debere; irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis au-

Clausulas praeservativas huius bullae apponit;

¹ Literas praedictas, Cherub. (κ. τ.).

etoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus et declaramus ac statuimus et ordinamus, supplentes omnes et singulos, tam iuris quam facti ac omissionis cuiuscumque solemnitate et consensus, etiam substantiales, defectus, etiam hic forsitan de necessitate exprimendos, si qui forsitan intervenerint in eisdem.

§ 13. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Caesenatensi et Imolensi episcopis, ac dilecto filio Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori, per apostolica scripta, motu simili mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, tibi et aliis, quorum intererit, in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, ac praemissa omnia et singula, ubi et quoties expedierit, fuerintque desuper requisiti, solemniter publicantes, non permittant vos contra praemissa per quoscumque Camerae Apostolicae clericos aut praesidentes, advocatos et procuratores fiscales aut alias quasvis personas, quavis auctoritate fungentes, directe vel indirecte, quomodolibet impediri seu molestari. Contradictores, molestatores quoslibet et rebelles, per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras ac poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 14. Non obstantibus praemissis, ac quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon de iure quaesito non tollendo, ac aliis Cancellariae Apostolicae regulis editis et edendis, ac privilegiis, indultis et literis apostolicis quibusvis, ac sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam motu simili, concessis, confirmatis et innovatis, quibus, illorum omnium formas et tenores, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tra-

dicta observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse, motu et scientia similibus, derogamus; necnon omnibus illis, quae dictus Paulus praedecessor in eius literis praedictis voluit non obstandere, ceterisque contrariis quibuscumque. Aut si clericis, praesidentibus et aliis personis praedictis, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, octavo kalendas martii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 22 februarii 1550, pontif. anno 1.

IV.

Iurisdictio et potestas gubernatoris utriusque Burgi almae Urbis et generalis capitanei custodiae Romani Pontificis.

Iulius Papa III.

Dilecte fili, salutem et apost. benedictionem.

Ad fidei constantiam et animi magnitudinem ceterasque virtutum dotes, qui in nostro ¹ et Sedis Apostolicae fulgere dignosceris, nostrae considerationis intuitum extendentes, et propterea volentes te, qui secundum carnem noster nepos existis, condignis favoribus et gratiis sublimare, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, te militum custodiae corporis nostri, tam peditum quam equitum, capitaneum generalem, cum omnibus et singulis honoribus, oneribus, provisionibus, stipendiis, emolumentis, privilegiis, praerogativis, iuri-

Deputatio Ascanii de Cornetia in gubernatorem Burgi S. Petri et capitaneum custodiae sanctissimi.

¹ In conspectu nostro et Sedis etc., Cherub. (R. T.).

Executores
eiusdem deputati;

Contrariis omnibus derogat.

bus, pertinentiis, facultatibus et iurisdictionibus ad capitaneatus huiusmodi officium quomodolibet de iure aut ex speciali gratia, tibi etiam praesentium vigore facta, spectantibus et pertinentibus, auctoritate apostolica, tenore praesentium, facimus, constituimus et deputamus.

Facultates e-
iusdem cogno-
scendi causas
civiles et cri-
minales in pri-
ma instantia ha-
bitatorum Burgi
privative quoad
alios iudices.

§ 1. Necnon tibi, per te ipsum vel alium seu alios, aut iudicem seu iudices per te pro tempore deputatos vel deputandos, omnimodam in temporalibus civilem et criminalem iurisdictionem, ordinariam seu etiam delegatam, ac merum et mixtum imperium, gladiique potestatem, etiam Sede vacante duraturam, in dilectos filios incolas et abitatores utriusque Burgi nostri S. Petri, citato prius in causis criminalibus pro tempore existente iurisdictionis nostrae huiusmodi Burgi procuratore fiseali. Ita tamen quod nullus deinceps ex quibusvis almae Urbis nostrae iudicibus, tam ordinariis quam extraordinariis, aliquam superioritatem aut superintendentiam in te aut curiam ipsius Burgi, seu pro tempore per te deputatos et deputandos illius iudices, notarios, barisellos, executores, subexecutores, etiam praetextu facultatum, privilegiorum et indultorum apostolicorum, etiam per nos aut praedecessores nostros, sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam motu simili, quomodolibet hactenus concessorum, habere, aut per se vel executores suos, de quibusvis, tam civilibus quam criminalibus, dictae curiae Burgi causis, in prima instantia pro tempore indecisis pendentibus, antelatum in eis definitivam sententiam, quovis alio quaesito colore, se intromittere.

Executores
cuiuscumq. cu-
riae, absque li-
centia iudicis,
in Burgo non
esequantur.

§ 2. Aut barisellus dictae curiae, seu cuiuscumque alterius curiae eiusdem Urbis executores pro tempore existentes, quodcumque mandatum executivum, per eosdem iudices contra quascumque personas in ipso Burgo pro tempore habitantes et degentes, aut illorum res et bona

quaecumque decretum seu relaxatum, aut pro tempore decernendum et relaxandum, sine tua aut iudicis dictae curiae Burgi pro tempore existentis expressa licentia sive consensu, exequi non possint.

§ 3. Nullusque nullave, cuiusvis status, gradus et conditionis existat, incolas et habitatores Burgi huiusmodi, seu in eo et illius iurisdictione hospitantes, aut moram trahentes, convenire aut molestare, nec conveniri vel molestari, neque ad ¹ iudicium sive tribunal trahere, seu trahi facere active vel passive, ex quavis causa aut actione, personali, reali, civili, criminali aut mixta, durante prima instantia, praeterquam solum et dumtaxat in iudicio et coram iudice dictae curiae Burgi pro tempore existenti, sub poenis contentis in bannis in iurisdictione praefati Burgi publicatis, seu in futurum, quando opus fuerit, publicandis, audeat vel praesumat; sed tu iurisdictionem et potestatem tuas praedictas ab omni et quacumque superioritate, auctoritate seu gladii quacumque potestate maiori, atque etiam a quocumque Urbis praedictae indice seu superiore sive magistratu et commissario, cuiuscumque auctoritatis et in quocumque tribunali ac officio dictae Urbis pro tempore existenti, seu etiam quibuscumque stratarum magistratibus et aliis iudicibus, etiam commissariis, ipsius Urbis, per nos pro tempore deputatis, praeterquam nostra et Romani Pontificis pro tempore existentis superioritate, auctoritate seu potestate, liberam, immunem et exemptam habeas. Ac eisdem et quibuscumque aliis ² pro tempore opus fuerit, etiam sub sententiis et censuris ecclesiasticis ac aliis, etiam pecuniariis, tuo seu dictae curiae Burgi iudicis arbitrio imponendis, moderandis et applicandis, ne de praemissis causis, tam civilibus quam criminalibus, in eadem prima instantia, donec sententia definitiva per praefatum iudicem curiae

illam habi-
tantes alibi non
convenerint.

¹ Ad aliud iudicium, Cherub. (R. T.). ² Aliis, quibus etc., Cherub. (R. T.).

Burgi pro tempore existentem lata fuerit, quoquomodo se intromittant, seu in eis procedere, aut se intromittere quomodolibet audeant seu praesumant, inhibendi, eamque in eos exercendi.

§ 4. Ac inter et contra ipsos civiliter et, citato dictae nostrae iurisdictionis Burgi procuratore fiscali, criminaliter procedendi ac iudicandi, statuendi et ordinandi; ipsosque et eorum quemlibet iuxta eorum demerita puniendi et molestandi; ac delinquentes, qui ex eorum culpa et demeritis urgentibus ultimo supplicio ac poena capitali affici meruerint, condemnandi, et in eodem Burgo seu illius iurisdictione et pertinentiis dictae curiae, morti standi ¹ faciendi, seu illis indulgendi, ac ipsos absolvendi et liberandi.

§ 5. Necnon omnes et singulos iudices, procuratorem fiscalem, notarios, barisellos et executores ac subexecutores, quoscunque commissarios ipsius curiae Burgi, cum honoribus, oneribus, emolumentis, salariis et aliis regalibus sibi propterea debitis et exhiberi solitis et consuetis, ita quod, tam iudex procurator fiscalis, notarius, barisellus et alii executores et subexecutores, ac commissarii eorum officia per loca quaecumque dicti Burgi libere et licite, absque conditione, resistentia, oppositione quibuslibet, sub praetextu locorum quomodolibet reservatorum, libere et licite exercere possint et debeant, ponendi et deputandi.

§ 6. Et insuper quoscunque, tam portanarios omnium et singularum portarum dicti Burgi custodes, ad capitaneatus officium huiusmodi spectantes et pertinentes, quomodolibet ad tuum nutum amovibiles, quam dictos ac commissarios ad tui libitum et voluntatem ponendi etiam atque revocandi, restituendi et amovendi, ac quando et quoties tibi videbitur, alios illorum loco, cum honoribus, oneribus et emolumentis solitis et consuetis, ut prae-

fertur, simul et successive substituendi, subrogandi et etiam deputandi.

§ 7. Ceterum tibi quaecumque bannia et alia desuper necessaria et opportuna in ipso Burgo, per quemcumque tibicinem aut bannitorem, per te aut tuos officiales eligendum, publicandi et publicari faciendi, ac omnia et singula, tam per te quam per iudicem, notarium, barisellum, commissarios et alios officiales tuos praedictos hactenus deputatos, nunc et pro tempore existentes, ac quos pro tempore deputari contigerit, et quae circa iurisdictionem dictae curiae Burgi et alias per eos seu eorum quemlibet hactenus facta, gesta, dicta et exequuta fuerint, valida et efficacia existant, vobisque et colligantibus in curia Burgi huiusmodi perinde valeant et suffragentur, ac si praesentes literae a die assumptionis nostrae ad summi apostolatus apicem emanatae extitissent, gratiamque praesentem tunc a nobis reportassent, cetera alia in praemissis et circa ea necessaria et quomodolibet opportuna faciendi, gerendi et ¹ exequi faciendi plenam et liberam ac omnimodam, merique et mixti imperii, ac etiam gladii potestatem, facultatem, auctoritatem concedimus atque pariter indulgemus.

§ 8. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, Cameraeque Apostolicae, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis, necnon Urbis, generalibus vel specialibus ac etiam particularibus, et Camerae praedictae decretis, contractibus, consuetudinibus, etiam ab immemorabili observatis, necnon etiam longissimi temporis praescriptionibus, privilegiis quoque, indultis, licentiis, concessionibus et literis apostolicis, etiam in forma brevis, quibusvis personis, cuiusvis dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existen-

¹ *Exequendi seu fieri et exequi faciendi*, Cherub. (R. T.).

Bannimenta in Burgo publicandi et cetera alia necessaria faciendi.

Deregatio contrariorum.

Facultas dicti iudicis civiliter et criminaliter procedendi.

Facultas dicti gubernatoris iudicem, procuratorem fiscalem, notarii et bariselli in Burgo deputandi;

Custodesque portarum Burgi eligendi etc.;

¹ Leg. f. *trudere loco standi* (R. T.).

tibus, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, necnon etiam fortioribus clausulis, irritantibus quoque et aliis decretis, et contractibus cum eadem Camera, super praemissis necnon etiam quibusvis aliis pecuniis, etiam ipsius Camerae commissariis forsitan celebratis, seu etiam per felicitis recordationis Paulum PP. III seu alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, aut etiam per nos forsitan, sub quibuscumque tenoribus et formis, etiam pari motu, vel alias quomodolibet concessis, confirmatis ac etiam iteratis vicibus innovatis; necnon cuiusvis tribunalis praedictae urbis ac dilectorum filiorum supradictae Camerae clericorum significationibus, mandatis et inhibitionibus, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis ac illorum loco, datis et totis tenoribus, necnon nominibus et cognominibus personarum huiusmodi specialis, specifica, individua et expressa ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio aut quaevis alia expressio habenda, vel aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxii februarii MDL, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 22 februarii 1550, pontif. anno I.

V.

*Indulta curialium et incolarum Urbis disponendi de eorum bonis in Urbe et eius districtu existentibus, etiam ex fructibus bonorum ecclesiasticorum acquisitis, et ad favorem incapacium; et facultas proximiorum in illis succedendi ab intestato*¹.

Julius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Cupientes, ut alma Urbs nostra, in qua beatus Petrus, apostolorum princeps, sibi et suis in Christi vicariatu successoribus sedem constituit, et ad quam, veluti communem omnium fidelium patriam, frequens est hominum accessus, spiritualibus favoribus et praerogativis decoretur; et qui illam pro tempore incolunt, seu Romanam Curiam sequuntur, tam in iis quae ad victum hominis pertinent, quam in suorum dispositione bonorum, et post eorum obitum haeredes sui in eorundem bonorum assecutione plena libertate fruantur; et Urbis decori, ac Curiae praedictarum frequentiae, necnon Urbem incolentium et Curiam huiusmodi insequentium indemnitati consulere.

§ I. Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex mera liberalitate et ex certa scientia nostris et plurium Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, qui eandem urbem diversis gratiis et privilegiis decorarunt, vestigiis inhaerendo etc., statuimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus omnes et singuli Urbis incolae, seu Curiam huiusmodi sequentes, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, praeminentiae vel conditionis existant, etiam si cardinalatus honore aut patriarchali, archiepiscopali,

Causa indultorum.

Facultas curialium disponendi de eorum bonis in Urbe et districtu existentibus.

¹ De hoc privilegio primum disposuit Sixt. IV in constitutione vi. *Etsi universis*, tom. v, pag. 211.

abbatiali vel quavis alia ecclesiastica seu mundana dignitate praefulgeant, si eos in dicta Curia seu eius districtu decedere contigerit, de omnibus et singulis eorum immobilibus, mobilibus et semoventibus bonis, pecuniis, localibus, iuribus, actionibus, et de rebus aliis in dicta urbe et eius districtu pro tempore consistentibus, et per eos, etiam ex fructibus, redditibus et proventibus ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium et quorumvis Ordinum regularium, quomocumque et qualitercumque qualificatorum, per eos, etiam ex quibusvis concessionibus et dispensationibus apostolicis, in titulum vel commendam aut administrationem seu alias quomodolibet obtentorum, aut alias (licite tamen) acquisitis, cuiuscumque quantitatis, qualitatis, summae, valoris et pretii seu conditionis existant, etiam si talia sint quae sub generali verborum expressione non comprehendantur, sed speciali nota digna sint, tam donatione intervivos et causa mortis, quam testamento, codicillis, fideicommissis, legatis et quavis alia ultima voluntate, in favorem consanguineorum et affinium suorum, ac quarumvis aliarum personarum, etiam penitus extranearum, ac de iuribus incapacium, seu alias prohibitarum, etiam divitum, potentium ac natorum suorum illegitimorum seu spurriorum, ac collegiorum et universitatum, ecclesiarum et piorum locorum et non piorum disponere; ac in eis consanguineos, affines et quasvis alias personas ac natos, etiam, ut praefertur, procreatos, necnon collegia, universitates, ecclesias et pia loca, haeredes particulares et universales, pro libito eorum voluntatis, instituere libere et licite valeant.

Successio haereditum in bonis

§ 2. Quodque si Urbis incolae, aut Curiam huiusmodi sequentes ab intestato decesserint, eorum bona, pecuniae, localia,

iura, actiones et res huiusmodi, non ad nos et pro tempore existentes Romanos Pontifices aut Cameram Apostolicam, sed ad ipsorum pro tempore decedentium proximiores agnatos et alios, qui eis, nisi beneficiati essent, de iure succedere deberent, alias, iuxta iuris communis dispositionem, libere devolvantur; nec per Cameram praefatam, aut pro ea agentes, etiam praetextu ¹ quod aliqui eisdem defunctis sanguine coniuncti in eadem urbe non reperiantur, vel alias temere ² dilapidationis bonorum, pecuniarum, localium et rerum huiusmodi occupari aut inventariari possint; sed si haeredes praefati in Curia non fuerint, aut aliqui eisdem pro tempore defunctis sanguine coniuncti in Urbe non reperiantur, et tunc et eo casu bona et pecuniae ac alia huiusmodi per ad id pro tempore deputatos singularum rationum, quarum ipsi defuncti fuerint, apprehendantur, et iuxta iuris formam inventarientur, et sub fidei custodia pro eisdem haeredibus conserventur.

§ 3. Districtius inhibentes dilectis filiis moderno et pro tempore esistenti camerario nostro et clericis eiusdem Camerae praesidentibus, ac aliis nostris et Urbis ac Curiae praedictarum officialibus, necnon ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum praedictorum praelatis, capitulis, conventibus et rectoribus, ac illa pro tempore obtinentibus, quocumque nomine nuncupentur, ne de bonis, pecuniis, localibus, iuribus, actionibus et rebus, per episcopos pro tempore decedentes in dicta urbe vel infra eius districtum, ut praefertur, pro tempore relictis, se intromittere, aut illa petere seu vendicare, vel haeredes et successores decedentium personarum huiusmodi illorum occasione impetere, seu alias quomodolibet molestare praesumant. Ac decernentes ex nunc irritum et inane si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate,

curialium, exclusa Reverenda Camera Apostolica.

Inhibitio contra officiales Rev. Camerae Apostolicae inobedientes.

¹ Quod haeredes praefati in Curia tunc non existant, aut quod aliqui etc., Cherub. (n. r.).

² Leg. f. timore loco temere; Cherub. legit tempore (n. r.).

scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac Camerae, necnon ecclesiarum et monasteriorum praedictorum, etiam in quibus beneficia huiusmodi fuerunt, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem Camerae, ecclesiis, monasteriis et beneficiis, ac quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, in genere vel in specie, quomodolibet etiam motu proprio concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus et sufficienter derogatum esse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae MDL, sexto idus martii, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 10 martii 1550, pontif. anno I.

VI.

*Absolutio omnium haereticorum (praeterquam sub generali Inquisitione regnorum Hispaniae et Portugalliae comprehensorum) ad catholicam fidem et S. R. E. gremium redeuntium*¹.

Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Illius qui, misericors et miserator existens, non solum septies, sed etiam septuagies septies ignosci debere mandavit, vices, licet immeriti, gerentes in terris, etiam iis, qui a fide Christi aliquando aberrant, ianuam pietatis et misericordiae aperimus, ac poenas, quas iuris severitas in eos statuit, Apostolicae Sedis elementia moderamur, ut aberrantes huiusmodi, dictae Sedis benignitate allekti, eorum erroribus abiuratis, catholicae fidei zelum et observantiam in eorum cordibus firmitus recipiant; et si in eorum falsis opinionibus perseverare praesumpserint, in eos vehementius animadvertatur, quo obstinatioribus se in erroribus suis praestiterint.

§ 1. Sane cum, sicut nuper accepimus, diversi fideles, diabolica fraude decepti, se in diversas erroneas et ab eadem fide alienas opiniones paulatim deduci permiserint, et modo publicam poenitentiam abhorrentes, et potius placita huius saeculi quam salutem animae suae sectantes, ne infamia aspergantur, ad ovile Christi redire differant.

§ 2. Nos, animarum saluti, quantum cum Deo possumus, consulere cupientes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione et certa scientia nostris, omnes et singulos utriusque sexus, tam laicos quam clericos, saeculares et quorumvis Ordinum et militiarum regulares, tam milites quam presbyteros, non tamen sub

Exor. lium.

Multi ad fidem non redibant perhiores. publicam poenitentiam.

Hic modo Pontifex ad privatam poenitentiam admittit;

¹ Ad haec videri poterit bulla ix Pauli III, Illius. pag. 203 huius tomi.

generali inquisitione Hispaniae ac Portugalliae regnorum comprehensos, de praemissis culpabiles, cuiuscunque status, gradus, ordinis vel conditionis aut praeminentiae existant, etiam si pontificali aut alia quacumque, etiam maiori, ecclesiastica vel mundana dignitate praefulgeant, qui infra tres menses a die publicationis praesentium, modo et forma infrascriptis faciendae, computandos, coram inquisitoribus civitatum, in quibus ipsi degunt, se personaliter exhibuerint, et suas haereses coram eis privatim abiuraverint, et se ad poenitentiam privatam, eis per dictos inquisitores iniungendam, adimplendum paratos obtulerint, eamque postmodum cum effectu adimpleverint, ab omnibus et singulis eorum haeresibus et a fide Christi apostasiis, ac quibusvis aliis in eadem fide erroribus, quantumcunque gravibus et enormibus, necnon excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque sententiis, censuris et poenis, tam ecclesiasticis quam temporalibus, etiam bonorum privativis et corporis afflictivis ac capitalibus, a iure vel ab homine latis et promulgatis (dummodo hactenus inquisiti, aut in haeresim relapsi non fuerint), apostolica auctoritate, tenore praesentium, in utroque foro penitus et omnino absolvimus et liberamus, necnon cum eis super irregularitate per eos, praemissorum occasione, etiam quia sic ligati forsitan missas et alia divina officia, etiam forsitan in contemptum clavium, celebrarunt, aut illis alias se immiscuerunt, contracta. Quodque, ea et aliis praemissis non obstantibus, non promoti, ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines promoveri, et in illis, tam ipsi quam qui iam etiam post incursum haeresim promoti existunt, etiam in altaris ministerio ministrare.

§ 3. Necnon tam clerici quam laici et utriusque sexus personae, eorumque filii, nepotes et descendentes, ad gradus, hono-

res, ordines, officia et alia quaecumque assumi, illaque suscipere et exercere libere et licite valeant, auctoritate et tenore praedictis, de specialis dono gratiae dispensamus, eisque pariter indulgemus. Necnon inhabilitatis et infamiae maculam sive notam, circa eos praemissorum occasione quomodolibet insurgentem, penitus et omnino abolemus.

§ 4. Quod si forte culpabiles praefati infra dictum terminum resipiscere et ad cor reverti noluerint seu distulerint, ad hoc ut eorum notitia haberi, ipsique debitis poenis affici possint, motu et deliberatione ac scientia praedictis, omnes et singulas utriusque sexus personas, etiam, ut praefertur, qualificatas, de aliquibus ex haereticis seu alias culpabilibus praedictis quomodolibet notitiam habentes, seu eos haereticos esse aut fuisse scientes, dicta auctoritate, tenore praesentium, requiramus et monemus, ac eis et eorum cuilibet, in virtute sanctae obedientiae et sub incursus haeresis ac omnibus contra haereticos de iure inflictis et promulgatis, tam ecclesiasticis quam temporalibus, sententiis, censuris et poenis, districte praecipiendo mandamus quatenus, infra spatium triginta dierum terminum praedictum immediate sequentium, quorum decem pro primo, et alios decem pro secundo, ac reliquos decem dies pro tertio et peremptorio termino ac monitione canonica, eis et eorum cuilibet iis scriptis assignamus, haereticos seu alias culpabiles praedictos inquisitoribus haereticae pravitatis civitatum suarum, si prius, ut praefertur, aut alias absoluti non fuerint, denuntiassent et notificassent debeant realiter et cum effectu.

§ 5. Et nihilominus venerabili fratri lo-

sores ad honores restituit;

In poenitentes autem inquisitoribus nunciari praecepit;

Et per inquisitores generales eosdem imprecipient, appellatione remota, coerceri mandati;

stasiae tituli, Sfondrato, nuncupatis, presbyteris cardinalibus, inquisitoribus generalibus per Sedem Apostolicam deputatis, per apostolica scripta et pari motu mandamus quatenus ipsi, per se vel alium seu alios, eosdem requisitos et monitos monitioni et mandato nostris praedictis non parentes, quos haeresim et alias sententias, censuras et poenas praedictas, propter non paritionem huiusmodi, incurrere contigerit, ex nunc prout ex tunc et e contra, haereticos ac sententiis, censuris et poenis praedictis irretitos tamdiu publice nuntient et faciant ab aliis nuntiari, donec ipsi haeresim huiusmodi abiuraverint, et rehabilitationis gratiam obtinere meruerint, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contrariis derogat;

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque, aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Formam publicandi hanc bullam praescribit;

§ 7. Ceterum, ut praemissa omnia ad eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste praetendere, aut se legitime excusare possit, volumus et dicta auctoritate apostolica decernimus quod praesentes literae per aliquos Curiae nostrae cursores, in basilica Principis Apostolorum de Urbe et ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo populi ad divina audienda congregari solet, plana et clara voce legantur, et lectae, in earundem basilicae et ecclesiae valvis, ac in porta Cancellariae Apostolicae et in acie Campi Florae, necnon in singularum cathedralium et metropolitanarum ecclesiarum valvis affligantur, ubi ad lectionem

et notitiam eunctorum aliquandiu affixae pendeant, et cum inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa. Quodque per lectionem, affixionem et publicationem huiusmodi omnes et singulae personae, sub praesentibus comprehensae, post spatium trium mensium et triginta dierum huiusmodi respective, ita sint obligatae et adstrictae, ac si illae eis coram et personaliter lectae et publicatae essent.

§ 8. Et quod earum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Transumptis credi iubet;

§ 9. Volumus autem quod de personali exhibitione et privata abiuratione per dictos culpabiles, ut praefertur, facienda, per scripturam manu propria ipsiusmet se exhibentis et abiurantis, seu per publicum notarium confectam, ac ipsius inquisitoris, coram quo exhibitio et abiuratio huiusmodi fieri contingeret, manu subscriptam, ita ut, si ipsi culpabiles in eosdem vel similes errores reinciderint, relapsi omnino esse censeantur, constare debeat, alias eadem praesentes, ac per eas dietis culpabilibus absolutio et liberatio ac dispensatio et indultum concessa huiusmodi eis nullatenus suffragentur.

Formam abiurationis subnectit.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, tertio kalendas maii, pontificatus nostri anno 1.

Anno a nativitate Domini MDL, indictione viii, die vero v mensis iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia Papae III, anno eius primo, retroscriptae literae apostolicae absolutionis, liberationis et dispensationis ab haeresi, ac monitionis et mandati, palam, publice, alta et

Publicatio.

intelligibili voce, in basilica Principis Apostolorum de Urbe, dum ibidem divina officia de mane celebrabantur et magna populi multitudo congregata esset, de verbo ad verbum, per me Ioannem Roillard, praefati sanctissimi domini nostri Papae cursorem, lectae et deinde affixae et publicatae fuerunt. Et successive eadem die in ecclesia S. Ioannis Lateranensis, etiam de verbo ad verbum, hora vespertina, per me eundem Ioannem cursorem, lectae, affixae et publicatae fuerunt, et postmodum eadem die affixae et publicatae fuerunt in valvis seu portis Cancellariae Apostolicae et in acie Campi Florae, dimissis in suprascriptis valvis et locis per aliquod temporis spatium affixis, et deinde amotis, copiam earundem literarum in valvis et locis suprascriptis affigendo et dimittendo per nos eundem Ioannem Roillard, clericum coniugatum Virdunensis diocesis, et Maturinum Menandi, clericum Cenomanensis diocesis, praelibati domini nostri Papae cursores.

Ita est. Ioannes Roillard, cursor subser.

Ita est. Maturinus Menandi, cursor.

Ita est. Petrus Gomes, magister cursorum.

Dat. die 29 aprilis 1550, pontif. anno 1.

VII.

Fructus beneficiorum tempore obitus beneficiarum, etiam cardinalium, inexacti, ad successores in beneficiis et non ad haeredes spectant, in locis in quibus non deputantur a Reverenda Camera Apostolica spoliis collectores; et ornamenta cappellae cardinalis defuncti debentur eidem Camerae, una cum pretio annuli.

Iulius Papa III, motu proprio etc.

Cum, sicut nobis nuper innotuit, diversi diversorum beneficiorum, etiam episco-

Bull. Rom. Vol. VI.

porum, patriarcharum et aliorum praelatorum, ac S. R. E. cardinalium pro tempore decedentium haeredes, non solum bona relictas, spolia nuncupata, sic decedentium beneficiorum episcoporum, archiepiscoporum, patriarcharum et aliorum praelatorum, ac etiam cardinalium, verum etiam fructus etc. ecclesiasticos et pecunias et res alias per ipsos beneficiarios episcopos, archiepiscopos, patriarchas et alios praelatos ac etiam cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si eorum solutionis dies ante obitum ipsorum non advenerit, sub eo forsitan praetextu quod pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debebantur exigere, et quandoque solutionem debitorum per ipsos beneficiarios et cardinales, dum viverent, contractorum, et legatorum per eos in sua ultima voluntate, etiam ad pias causas, factorum subterfugere; ac haeredes cardinalium huiusmodi paramenta et ornamenta cappellae ipsorum cardinalium, quae iam tanto tempore, quod eius initii hominum memoria non habetur, cappellae apostolicae, in qua missae papales celebrantur, et ex qua pauperibus praelatis ad Romanam Curiam pro tempore confluentibus et paramenta ecclesiastica, cum quibus in processionibus et aliis solemnitatibus per Romanos Pontifices fieri solitis incedere possint, non habentibus subvenitur, devolvi consueverunt, occupare, ac solutionem quingentorum ducatorum auri de Camera, qui post obitum singulorum cardinalium pro pretio annuli eis in eorum ad cardinalatum assumptione adhiberi soliti, Camerae Apostolicae persolvuntur, declinare contendunt et satagant.

§ I. Nos, attendentes fructus etc., pecunias ac res alias, occasione ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum ecclesiasticorum pro tempore provenientes, licet postquam ad manus beneficiorum pervenerunt, et cum aliis ipsorum beneficia-

Haeredes beneficiorum fructus tempore eorum obitus inexactos exigebant; debita autem et legata eorumdem et pretium annuli cardinalium et ornamenta cappellae recusabant Camerae Sedis Apostolicae consignare.

Ille idem Pontifex declarat haeredes fructus inexactos exigere non posse, sed ad successores in beneficiis spectare;

torum fructibus *etc.*, pecuniis et rebus commixti, seu ipsis beneficiatis incorporati sunt, non ulterius in ecclesiasticis, sed potius ipsorum beneficiatorum propriis et ab eis acquisitis bonis iudicandi, et propterea quodammodo pro saecularibus et profanis haberi, et de eis testandi aut alias disponendi facultas eisdem beneficiatis per Sedem Apostolicam concedi consueverit: nihilominus, donec in manibus eorum, qui illos tamquam ecclesiasticos, seu ex ecclesiis, monasteriis, beneficiis praedictis provenientes et pro talibus conservant, aut ut tales definent; ipsique beneficiati pecunias huiusmodi realiter non exegerint, et fructus *etc.* non pereceperint, neque cum aliis¹ eorum bonis commiscuerint et sibi incorporaverint, semper ipsarum ecclesiarum, quarum ipsi beneficiati sunt, ac vere ecclesiasticos esse et censi debere, et propterea iuri non congruere, ut ipsi beneficiati de rebus certis ipsarum ecclesiarum, quae omni iure alienari prohibentur, disponere, etiam in eorum ultima voluntate, possint; nec ipsis beneficiatis, etiam episcopis, archiepiscopis, patriarchis et aliis, ac cardinalibus pro tempore defunctis, eorum haeredes, qui ut plurimum sunt laici, in praedictum successorum beneficiatorum fructus *etc.* ac res et pecunias inexactos huiusmodi, os bovi trituranti alligando, exigant; et haeredes cardinalium mala malis addendo, bona cappellae apostolicae debita occupent, seu quod Camerae et creditoribus ac legatariis debent, pro se retineant. Volentes in praemissis opportune providere, motu simili *etc.* declaramus nostrae intentionis numquam fuisse, nec esse, quod quivis quorumcumque beneficiatorum, etiam, ut praefertur, episcoporum, archiepiscoporum, patriarcharum et aliorum praelatorum, etiam cardinalium, ubilibet, etiam in Romana Curia aut districtu, pro tempore decedentium, sive ex

¹ Nec non aliis loco neque cum aliis, P. Matheus (R. T.).

testamento, per ipsos beneficiatos, etiam vigore facultatum quarumcumque eis in specie vel in genere, etiam praefectu quorumcumque capitulorum ac statutorum et ordinationum, etiam nostrorum, sub quibusvis tenoribus et formis, ac alias quomodolibet concessorum, condito, sive ab intestato haeredes, fructus *etc.* ac pecunias et res alias, per ipsos sic defunctos beneficiatos, etiam episcopos, archiepiscopos, patriarchas et alios praelatos ac cardinales, ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debeantur, ac eorum solutionis dies beneficiatis et cardinalibus viventibus advenerit, et per ipsos beneficiatos et cardinales non steterit quominus illos exegerint, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam, etiam iudicialiter agendo, fecerint, quoquomodo exigere, aut etiam sponte oblatos percipere.

§ 2. Ant cruce, candelabra, imagines, patenas, calices et alia cuiusvis sortis, tam aurea quam argentea, vasa et iocalia, ac quaevis ornamenta, paramenta et alia utensilia cappellae singulorum cardinalium pro tempore decedentium, ceteraque tam ad ipsam cappellam quam eius ministros circa altaris ministerium et celebrationem missae pertinentia, pro se retinere, aut solutionem quingentorum ducatorum huiusmodi evitare possint; sed quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, fructus *etc.* ac pecuniae et res, ut praefertur, inexacti huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum beneficiatorum, etiam episcoporum, archiepiscoporum, patriarcharum et aliorum praelatorum et cardinalium, in ecclesiis, monasteriis et beneficiis praedictis successores, qui ex illis, quorum solutionis dies ante obitum beneficiatorum huiusmodi advenerit, omnia ipsorum beneficiatorum etiam, ut praefertur, episcoporum, archiepiscoporum,

Ornamentaque cappellae ad R. Cameram spectare decernit.

patriarcharum et aliorum praelatorum, etiam cardinalium, debita et ad pias causas facta legata, si aliunde ex aliis ipsorum beneficiorum¹ bonis solvi non possint, solve teneantur, libere devenire et in posterum deveniant, ac per eos et non haeredes praedictos exigi possent, et in posterum possint; necnon cruces, candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta, utensilia et alia ad cappellam singulorum cardinalium et eius ministros, ut praefertur, pertinentia, et ad eandem cappellam apostolicam pertinerent et spectarent, ac in posterum pertineant et spectent, et per agentes pro ea, realiter et cum effectu capi et apprehendi possent et deberent, ac in posterum possint et debeant. Ac haeredes cardinalium, tam haecenus defunctorum quam pro tempore decedentium, quingentos ducatos huiusmodi eidem Camerae persolvere tenerentur et in posterum teneantur. Et propterea successores in ecclesiis, monasteriis et beneficiis huiusmodi fructus *etc.* ac pecunias et res per eorum successores non exactas, libere et licite percipere, exigere et levare, ac solutis, si aliunde unde solvant non erit, ut praefertur, debitis et legatis praedictis, quod residuum fuerit, in suos usus et utilitatem convertere. Necnon agentes pro cappella apostolica, cruces, candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta, utensilia et alia praedicta propria auctoritate libere capere et apprehendere posse. Ac haeredes cardinalium, tam haecenus defunctorum quam aliorum pro tempore decedentium ad cruces, candelabra et alia praedicta agentibus pro dicta cappella apostolica realiter et cum effectu consignandum; et eosdem quingentos ducatos agentibus pro eadem Camera, ut praefertur, solvendum teneri et obligatos esse, ac ad id omnibus iuris et facti remediis eogi et compelli posse.

¹ Beneficiorum, Cherub. (R. T.).

§ 3. Sicque, in praemissis omnibus et singulis casibus ad praesens occurrentibus seu pendentibus, per quoscumque *etc.*, in quavis causa et instantia, sublata *etc.*, iudicari et definiri debere; ac irritum *etc.* decernimus.

Decretum irritans.

§ 4. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis *etc.*, privilegiis quoque, indultis, ac testandi et alias de dictis rebus et bonis disponendi facultatibus, capitulis et literis apostolicis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam per modum statuti et ordinationis perpetuorum, motu proprio *etc.* aut alias quomodolibet, etiam per nos ac dictam Sedem concessis, initis et emanatis, quibus omnibus, etiam si de illis *etc.*, eorum tenores *etc.*, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae derogatoriae.

§ 5. Volumus autem haeredes ipsorum beneficiorum, qui iam ante praesentium publicationem pecunias ac fructus per ipsos beneficiatos exactos¹ huiusmodi exegerint, per successores in beneficiis huiusmodi amplius praesentium vigore molestari non posse.

Limitatio quoad fructus exactos.

§ 6. Necnon praesentes in Cancellaria Apostolica, ut moris est, publicari, et in illius quinterno inter alias constitutiones perpetuas, ad perpetuam rei memoriam, describi.

Inssio publicandi.

Placet, motu proprio. I.

Acta et publicata fuit suprascripta regula, constitutio et ordinatio Romae, in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, die vero xxvi mensis iunii, pontificatus praedicti sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Iulii divina providentia Papae III anno 1.

Publicatio.

Publ. die 26 iunii 1550, pontif. anno 1.

¹ Leg. forsan *inexactos* loco *exactos* (R. T.).

*Prima declaratio dictae constitutionis.***Iulius Papa III, motu proprio, etc.**

Refertur constitutioni praecedenti.

Causa huius declarationis.

Declar. praedictae constitutionis circa legata et debita.

Dudum, ex certis tunc expressis rationabilibus causis, per quamdam constitutionem nostram perpetuo duraturam, inter alia, motu simili declaravimus *etc.* ¹.

§ 1. Cum autem, sicut plurimum fide dignorum relatione nobis nuper innotuit, constitutioni nostrae praedictae per beneficiatos ac haeredes praedictos diversae fraudes fieri possint, per beneficiatos videlicet fructus *etc.* ac pecunias et res alias, ut praefertur, non exactos legatis per eos, in extremo eorum vitae et dum ulterius vivere desperant, ad pias causas pro tempore factis absorbendo; per haeredes vero diversa debita iam extincta, et de quorum extinctione successores in beneficiis informati esse non possunt, pro validis et veris supponendo, sicque successores praefatos fructibus *etc.* ac pecuniis et rebus aliis non exactis frustrando, in animarum suarum periculum, et successorum praedictorum detrimentum non modicum.

§ 2. Nos, fraudibus huiusmodi occurrere, et ne verbis, et non rebus legem imposuisse videamur, providere volentes, motu simili *etc.* constitutionem nostram praedictam solum legata quae per ipsos beneficiatos, etiam episcopos, archiepiscopos, patriarchas, praelatos et cardinales, dum in sanitate constituti extiterint, ad pias causas facta fuerint, et debita quae occasione beneficiorum, ad quae fructus *etc.* ac pecuniae et res inexacti huiusmodi pertinerint, contracta extiterint, de quibus successores in beneficiis informationem verisimiliter habere possunt et debent, comprehendere, et in eis tantum intelligi debere; ac successores praefatos ad aliorum quam, ut praefertur, ad pias causas factorum legatorum, et occasione ipsorum

¹ Ut in antecedenti, p. 417 et seq.

beneficiorum contractorum debitorum solutionem minime teneri, nec ad id, etiam vigore constitutionis nostrae praedictae, cogi aut compelli posse.

§ 3. Sicque, in omnibus et singulis, etiam ad praesens occurrentibus seu pendentibus casibus, per quoscumque *etc.*, in quavis causa et instantia, sublata *etc.*, iudicari et definiiri debere; ac irritum *etc.* decernimus et declaramus.

§ 4. Non obstantibus omnibus, quae in dicta constitutione nostra voluimus non obstandere.

§ 5. Decernentes praesentes in dicta Cancellaria, ut praefertur, publicari et describi debere.

Placet, et ita motu proprio decernimus et declaramus. 1.

Acta et publicata fuit suprascripta regula Romae, in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, die vero iv mensis augusti, pontificatus praelibati SS. D. N. D. Iulii divina providentia Papae III anno 1.

Pub. die 4 augusti 1550, pontif. anno 1.

*Secunda declaratio dictae constitutionis.***Iulius Papa III, motu proprio etc.**

§ 1. Cum autem, sicut nobis nuper innotuit, licet nos per constitutionem nostram praedictam solum ecclesiis, monasteriis et beneficiis in locis, in quibus collectores fructuum et proventuum Camerae Apostolicae debitorum deputari seu esse non consueverant consistentibus, et circa quae ius commune servari debet, providere intellexerimus; nihilominus diversae personae eandem constitutionem nostram ad ecclesias, monasteria et beneficia etiam in locis, in quibus collectores huiusmodi deputari seu esse consueverunt, consistentia, et in quibus diversae

Decretum irritans.

Contrariis derogat.

Iussio publicandi.

Publicatio.

Causa istius declarationis.

consuetudines diversaque particularia iura seu privilegia vigent, trahere et extendere conentur, contra mentem et intentionem nostras, ac in fraudem et detrimentum quam plurimum.

Declaratio
quod dicta con-
stitutio non se-
extendit ad be-
neficia locorum
in quibus colle-
ctores a Came-
ra deputantur.

§ 2. Nos, fraudibus et detrimentis huiusmodi occurrere, ac mentem et intentionem nostras in praemissis declarare volentes, motu simili *etc.* constitutionem eandem solum ecclesias, monasteria ac beneficia ecclesiastica in locis, in quibus collectores praedicti deputari seu esse non consueverant, comprehendere et ad ea tantum extendi; nec in ecclesiis, monasteriis et beneficiis in locis, in quibus iidem collectores deputari seu esse consueverunt, consistentibus, locum habere, aut effectum aliquem sortiri posse aut debere; et omnino, ea non obstante, consuetudines et particularia iura seu privilegia cuiuslibet loci, in quo collectores huiusmodi deputari seu esse consueverunt, in praemissis vigentia, observari et executioni demandari.

Decretum irri-
tans.

§ 3. Sicque in praemissis omnibus et singulis, etiam ad praesens occurrentibus, casibus, seu pendentibus causis, per quoscunque *etc.*, sublata *etc.*, iudicari et definiri debere; ac irritum *etc.* decernimus et declaramus.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 4. Non obstantibus omnibus quae in eadem constitutione nostra volumus non ob stare.

Iussio publi-
candi

§ 5. Praesentes in praefata Cancellaria, ut praemittitur, publicari et describi debere decernentes.

Placet, et ita declaramus.

Publicatio.

Lecta et publicata fuit supradicta regula sive declaratio Romae, in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo-primo, die vero Iovis, decima octava mensis Iunii, pontificatus praelibati sanctissimi domini nostri Iulii divina providentia Papae III anno II.

VIII.

*Quod fratres Ordinis Servorum Beatae Mariae Virginis, qui officium poenitentiarum vel beneficia in titulum vel commendam tenent, non habeant vocem activam nec passivam, neque in locis Ordinis commorari possint*¹.

Iulius Papa III, motu proprio *etc.*

Causa huius
constitutionis.

Cum, sicut accepimus, fratres Ordinis Servorum, sub Regula Sancti Augustini, congregationis eiusdem Ordinis, beneficia ecclesiastica, ex dispensatione apostolica, seu officium poenitentiarum tenentes, in domibus Ordinis et congregationis praedictorum permanere, et inibi officia, quae inter fratres ipsarum domorum distribuuntur, exercere, et privilegiis, immunitatibus et indultis eiusdem Ordinis et congregationis uti et gaudere, vocemque activam et passivam habere velint et contendunt; et haec omnia constitutionibus Ordinis et congregationis huiusmodi, nec non professioni, quae per eosdem fratres emittitur, maxime adversentur, et ceteris fratribus materiam scandali praestent.

Fratres huius
Ordinis benefi-
cia ecclesiasti-
ca obtinentes
vel officium po-
nitentiarum, non
habeant vocem
activam neque
passivam et in
domibus Ordinis
non commorentur.

§ 1. Nos, huiusmodi inconvenientibus, prout nostro incumbit pastoralis officio, occurrere volentes, hac in perpetuum valitura constitutione, apostolica auctoritate, ex certa nostra scientia, statuimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus fratres Ordinis et congregationis praedictorum, beneficia ecclesiastica vel quorumvis aliorum Ordinum regularia in titulum vel commendam pro tempore obtinentes, aut officium poenitentiarum exercentes, quavis auctoritate et dignitate suffulti existant, in domibus Ordinis et congregationis huiusmodi degere aut commorari, seu officia et praefaturas eorumdem Ordinis et congrega-

¹ Alia de his fratribus vide in constitutione II Benedicti XI, *Quoniam iteramus*, tom. IV, pag. 176.

tionis obtinere, vel privilegiis, immunitatibus et indulgiis praedictorum gaudere, seu vocem activam et passivam in Ordine et congregatione praedictis habere non possint modo aliquo.

Fratribus professis transitum ad laxiorem Ordinem prohibet et extra domus Ordinis commorari.

§ 2. Et insuper fratribus, qui in Ordine et congregatione praedictis professionem tacitam vel expressam emiserunt, sub excommunicationis latae sententiae poena, districtius inhibemus ne de cetero habitum dimittere, aut ad alium Ordinem laxiorem se transferre, vel (si beneficia ecclesiastica aut officium poenitentiariae non obtinuerint) extra domos Ordinis aut congregationis huiusmodi, sine sui superioris licentia in scriptis habita, degere aut commorari praesumant.

Prior generalis et vicarius hanc bullam publicent et exequantur.

§ 3. Et ne aliquis statuti et ordinationis ac inhibitionis nostrarum ignorantiam praetendere possit, dilectis filiis magistro Augustino de Aretio, priori generali totius Ordinis, et magistro Philippo Castello de Utino, moderno vicario congregationis, et pro tempore existentibus priori generali Ordinis et vicario generali congregationis huiusmodi, sub eadem excommunicationis poena, committimus et mandamus quatenus statutum et ordinationem et inhibitionem nostram praedictam inter institutiones et constitutiones Ordinis et congregationis praedictorum registrari, et, per se vel alium seu alios, in singulis provinciis, capitulis et domibus eorundem Ordinis et congregationis publicari, ac per eorum fratres inviolabiliter observari faciant. Contradictores quoslibet et rebelles ac renitentes, et se praemissis quomodolibet opposcentes, aut illis auxilium, consilium vel favorem publicae vel occulte praestantes, per censuras ecclesiasticas ac alias pro arbitrio imponendas poenas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus

et ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Ordinis et congregationis, etiam iuramento roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indulgiis et literis apostolicis, tam sub plumbo quam in forma brevis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, quomodolibet concessis. Quibus omnibus latissime extentis, et etiam si de eis *etc.*, illorum tenores *etc.*, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, ac sufficienter derogatum esse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae derogatoriae.

§ 5. Praesentium etiam, absque eo quod registrentur, aut illis data apponatur, solam signaturam sufficere, et ubique fidei facere decernimus.

Sola signatura sufficit.

Placet, et ita mandamus.

IX.

Approbatio secunda instituti Religionis Clericorum Regularium Societatis Iesu, melius explicati ¹.

**Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Exposcit debitum pastoralis officii, cui nos, licet immeritos, praetulit divina Maiestas, ut fideles quoslibet, praesertim religiosos, in via mandatorum Domini ad Illius honorem et gloriam, et proximorum spiritualem profectum, deambulantes, paternis confoveamus affectibus, ut fideles ipsi, dextera Domini sibi assistente propitia, aeternae salutis praemium ferventius exquirant, et in eorum pio proposito confoveantur.

Exordium.

§ 1. Dudum siquidem, per felicis recordationis Paulum III, praedecessorem

Paulus III confirmavit Regulam S. I.

¹ Societatem hanc primo probavit confirmavitque Paulus III, constitutione xxxiii, *Regimini*, pag. 303.

nostrum, accepto quod dilecti filii Ignatius etc. ¹.

§ 2. Ut autem praedicta omnia, prius ab eodem praedecessore concessa, magis confirmentur, et simul omnia, quae ad institutum praedictae Societatis pertinent, eisdem in literis aliarum summam continentibus comprehendantur, et ut aliqua obscurius dicta, et quae scrupulum ac dubitationem possent iniicere, per nos exactius explicentur, nobis fuit humiliter supplicatum ut formulam, qua praedictae Societatis institutum exactius et distinctius quam antea, edocente experientia ac usu rerum, expressum, eodem tamen spiritu, comprehenditur, confirmare dignaremur, cuius tenor sequitur et est talis.

§ 3. Quicumque in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, et soli Domino ac Ecclesiae ipsius sponsae, sub Romano Pontifice, Christi in terris vicario, servire, post solemne perpetuae castitatis, paupertatis et obedientiae votum, proponat sibi in animo se partem esse Societatis ad hoc potissimum institutae ut ad fidei defensionem et propagationem et profectum animarum in vita et doctrina christiana per publicas praedicationes, lectiones et aliud quodcumque verbi Dei ministerium, ac spiritualia exercitia, puerorum ac rudium in christianismo institutionem, christifidelium in confessionibus audiendis ac ceteris sacramentis administrandis spiritualem consolationem praecipue intendat, et nihilominus ad dissidentium reconciliationem, et eorum qui in carceribus vel in hospitalibus inveniuntur, piam subventionem et ministerium, ac reliqua caritatis opera, prout ad Dei gloriam et commune bonum expedire visum erit, exequenda, gratis omnino et nullo, pro suo in praedictis

omnibus labore, stipendio accepto, se utilem exhibeat; curetque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem, quae via quaedam est ad Illum, quoad vixerit ante oculos habere, et finem hunc sibi a Deo propositum totis viribus assequi, unusquisque tamen, secundum gratiam sibi a Spiritu Sancto subministratam, et vocationis suae proprium gradum.

§ 4. Ideoque, ne quis forte zelo utatur, sed non secundum scientiam, proprii cuiusque gradus iudicium et officiorum discretio ac distributio tota sit in manu praepositi generalis, seu praelati per nos quocumque tempore eligendi, vel eorum, quos ipse sibi ea cum auctoritate substituerit, ut congruus ordo servetur, in omni bene instituta communitate necessarius. Qui quidem praepositus, de consilio consociorum, constitutiones, ad constructionem huius propositi nobis finis conducentes, condendi, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente, et quae dubia esse poterunt in nostro instituto, hac formula comprehenso, declarandi auctoritatem habeat. Consilium vero, necessario convocandum ad condendas vel immutandas constitutiones et alia graviora, ut alienare vel dissolvere domos ac collegia semel erecta, intelligatur esse maior pars totius professae Societatis (iuxta constitutionum nostrarum declarationem) quae, sine magno incommodo, potest a praeposito generali convocari; in aliis, quae non ita magni momenti sunt, idem praepositus adiutus, quatenus ipse opportunum indicabit, fratrum suorum consilio, per seipsum ordinandi et iubendi quae ad Dei gloriam et commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in constitutionibus eisdem explicabitur.

§ 5. Quicumque autem in hac Societate professionem emiserint, non solum in primis professionis suae floribus intelligant,

Praepositi generalis auctoritate.

Obedientia erga Romanum Pontificem et Se-

Illa tamen iterum supplicat pro eius approbatione.

Regulae tenor.

De castitatis, paupertatis et obedientiae votis,

¹ Omititur residuum narrativae, quia tota bulla Pauli III est in loco citato ad calcem pag. praecedentis.

dom Apostoli-
cam,

sed quoad vixerint memores sint Societatem hanc universam et singulos qui in ea profitentur, sub sanctissimi domini nostri Pauli Papae III et aliorum Romanorum Pontificum successorum eius fidei obedientia, Deo militare; et quamvis Evangelio doceamur, et fide orthodoxa cognoscamus ac firmiter teneamus omnes christifideles Romano Pontifici, tanquam capiti ac Iesu Christi vicario, subesse, ob devotionem tamen maiorem, ad obedientiam Sedis Apostolicae et maiorem voluntatum nostrarum abnegationem et certiorum Sancti Spiritus directionem, summo-
pere conducere iudicavimus, singulos nos et quicumque eandem in posterum professionem emisierint, ultra illud commune trium votorum vinculum, speciali ad hoc voto adstringi, ut quidquid modernus et alii Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum et fidei propagationem pertinens, et ad quascumque provincias nos mittere voluerint, sine ulla tergiversatione aut excusatione, illico, quantum in nobis fuerit, sive nos ad Turcas sive ad quoscumque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, sive ad quoscumque haereticos, schismaticos, seu etiam ad quosvis fideles mittendos censuerit, exequi teneamur. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, antequam huic oneri hameros supponant, diu multumque meditentur an tantum pecuniae spiritualis in bonis habeant, ut turrim hanc, iuxta consilium dominicum, possint consummare; hoc est an Spiritus Sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiae polliceatur, ut huius vocationis pondus, Illo adiuvante, se laturos sperent; et postquam, Domino inspirante, huic Iesu Christi militiae nomen dederint, die noctuque succincti lumbos, et ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt.

§ 6. Ne qua autem possit esse inter nos

missionum aut provinciarum huiusmodi ambitio vel detrectatio, intelligant singuli sibi, per se vel alium, de huiusmodi missionibus quidquam cum Romano Pontifice non esse curandum, sed omnem hanc curam Deo et ipsi Pontifici, tanquam eius vicario, et Societatis praeposito dimittendam, cui quidem praeposito, sicut ceteris, nihil de sui ipsius missione in alterutram partem, nisi de Societatis consilio, cum dicto Pontifice curandum erit.

§ 7. Voveant etiam singuli se in omnibus, quae ad Regulae huius nostrae observationem faciunt, Societatis praeposito,

§ 8. Qui ad hoc munus, quam fieri possit idoneus, ad plura vota, prout in constitutionibus declarabitur, eligetur, obediens fore. Ille autem omnem eam auctoritatem et potestatem habeat supra Societatem, quae ad bonam eiusdem Societatis administrationem, correctionem et gubernationem utilis erit. lubeat autem ea, quae ad constructionem propositi sibi a Deo et a Societate finis cognoverit esse opportuna; et in praelatione sua, benignitatis ac mansuetudinis caritatisque Christi, Petri Paulique formulae semper sit memor, et tam ipse quam consilium praedictum ad normam hanc assidue spectent. Singuli vero subditorum, tum propter ingentes Ordinis utilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium, non solum praeposito in omnibus ad institutum Societatis pertinentibus parere semper teneantur, sed in illo Christum veluti praesentem agnoscant, et quantum decet venerentur.

§ 9. Cum autem experti fuerimus iucundiores, puriores et ad proximi aedificationem aptiores esse vitam ab omni avaritiae contagione quam remotissimam, et evangelicae paupertati quam simillimam; cumque sciamus Dominum nostrum Iesum Christum servis suis regnum Dei solum in-

Missi-nibus
non procuran-
dis nec vitan-
dis,

Observantia
Regulae,

Praepositi ge-
neralis munere,

Paupertate do-
morum profes-
sarum,

tum esse subministraturum, sic voveant singuli et universi perpetuam paupertatem, ut non solum privatim, sed neque etiam communiter, possint professi, vel ulla eorum domus aut ecclesia, ad aliquos proventus, redditus, possessiones, sed nec ad ulla bona stabilia, praeter ea quae opportuna erunt ad usum proprium et habitationem retinenda, ius aliquod civile acquirere, rebus sibi ex caritate donatis ad necessarium vitae usum contenti.

§ 10. Quia tamen domus, quas Dominus dederit, ad operandum in vinea Ipsius et non ad scholastica studia exercenda destinandae erunt, cum valde opportunum fore aliqui videatur ut ex iuvenibus, ad pietatem propensis et ad literarum studia tractanda idoneis, operarii eidem vineae Domini parentur, qui Societatis nostrae, etiam professae, velut quoddam seminarium existant, possit professae Societas, ad studiorum commoditatem, scholarium habere collegia, ubicumque ad ea construenda et dotanda ex devotione aliqui movebuntur, quae simul atque constructa et dotata fuerint (non tamen ex bonis, quorum collatio ad Sedem Apostolicam pertinet), ex nunc auctoritate apostolica erigi supplicamus, seu pro erectis haberi; quae collegia possint habere redditus, census seu possessiones usibus et necessitatibus studentium applicandas.

§ 11. Retenta penes praepositum vel Societatem omnimoda gubernatione seu superintendencia super dicta collegia et praedictos studentes, quoad rectorum seu gubernatorum ac studentium electionem, ac eorumdem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem et circa studentium instructionem, eruditionem, aedificationem ac correctionem, victus, vestitusque et aliarum rerum necessariorum eis ministrandarum modum, atque aliam omnimodam gubernationem, regimen ac curam, ut neque

studentes dictis bonis abuti, neque Societas professae in propriis usus convertere possit, sed studentium necessitati subvenire. Qui quidem studentes, ingenii et morum indole tales esse debebunt, ut merito speretur, post absoluta studia, ad Societatis functiones idoneos fore; et sic demum post cognitum in spiritu et literis eorum profectum, et post sufficientem probationem, in Societatem nostram admitti possint.

§ 12. Socii autem omnes cum presbyteri esse debeant, ad dicendum officium secundum communem Ecclesiae ritum, sed privatim, et non communiter vel in choro, teneantur. Et in iis, quae ad victum et vestitum et cetera exteriora pertinent, honestorum sacerdotum communem et approbatum usum sequuntur, ut quod inde pro cuiusque necessitate vel spiritualis profectus desiderio subtractum fuerit, ex devotione et non ex obligatione, rationabile obsequium corporis Deo, prout expediet, offeratur.

§ 13. Haec sunt, quae sub praefati domini nostri Pauli et Sedis Apostolicae beneplacito, de nostra professione, typo quodam explicare potuimus, quod nunc fecimus, ut summatim informaremus tum illos, qui nos de nostro vitae instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores umquam habebimus huius vitae.

§ 14. Quam cum multas magnasque habere annexas difficultates fuerimus experti, opportunum iudicavimus etiam statuere ne quis ad professionem in hac Societate emittendam, nisi diuturnis et diligentissimis probationibus, prout in constitutionibus declarabitur, eius vita et doctrina explorata fuerit, recipiatur, quia revera hoc institutum omnino humiles et prudentes in Christo et christianae vitae puritate ac literis conspicuos exigit.

§ 15. Immo et ii, qui in coadiutores,

Socii in sacris constituti officium privatim et non re debent etc.

Finis dictae Regulae;

Ad cuius professionem non admittantur, nisi diu multumque probati.

Coadiutores et scholares vota sua debent e-

Non tamen quoad collegia, quae, pro studentium sustentatione, bona etiam stabilia habere possunt.

Collegiorum gubernatio per eos praepositum vel Societatem est

mittere, et alii
qui tria vota so-
lemnia emittere
possunt.

bus, et in scholares admittentur, quorum utrique, post sufficientes probationes et tempus in constitutionibus expressum, vota sua, ad devotionem et meritum ¹, non quidem solemnia, praeter aliquos, qui de licentia praepositi generalis, propter ipsorum devotionem et personarum qualitatē, tria vota huiusmodi solemnia facere poterunt, sed quibus teneantur, quamdiu praepositus generalis in Societate eos retinendos esse censuerit, emittere debeant, prout in constitutionibus latius explicabitur, nonnisi diligenter examinati et idonei reperti ad eundem finem Societatis, admittantur ad hanc Iesu Christi militiam, qui tenuibus coeptis nostris lavere dignetur, ad gloriam Dei Patris, cui soli sit semper decus et honor in saecula. Amen.

Hic modo Pon-
tiffex approbat
dictum institu-
tum et omnia
Societatis privi-
legia;

§ 16. Quapropter considerantes nihil quod pium sanctumque non sit, in dicta Societate eiusque laudabilibus institutis, ac exemplari Ignatii et aliorum sociorum praedictorum vita et moribus reperiri, eaque omnia ad suorum et aliorum christifidelium animarum salutem et fidei exaltationem tendere, socios ac illorum coadiutores praedictos et ipsius Societatis scholares a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censes, illosque sub nostra et Apostolicae Sedis protectione suscipientes, motu proprio et ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium, erectionem et institutionem Societatis, ac extensionem numeri illius sociorum, ac receptionis et admissionis coadiutorum, ac omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, et condendi et alterandi statuta et ordinationes, ac alia quaevis indulta

¹ Meritum maius, Inst. S. I., l. s. c. (n. r.).

eisdem Societati et illius praeposito per praedecessorem nostrum et Sedem huiusmodi, sub quibuscumque tenoribus et formis, concessa et confirmata, ac desuper collectas, tam sub plumbo quam in forma brevis literas, et in eis contenta ac inde secuta quaecumque, perpetuo approbamus et confirmamus, ac eis perpetuae firmitatis robur adiicimus, supplentes omnes et singulos, tam iuris quam facti defectus; si qui intervenerint in eisdem. Eaque omnia et singula perpetuae et inconvulsae firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari debere.

§ 17. Et sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, interpretari atque decidi debere; necnon quicquid secus super his per quoscumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus et declaramus.

§ 18. Quocirca universis et singulis venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis ac dilectis filiis abbatibus, prioribus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi et eorum quilibet, per se vel alium seu alios, praefatis praeposito et Societati; in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra singulas praedictas et praesentes literas plenum effectum sortiri, ac ab omnibus inviolabiliter observari, non permittentes quemquam contra illarum tenorem quomodolibet indebite molestari, contradictores quoslibet et rebelles per censuras ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo, ac censuras praedictas, legitimis super his habendis servatis processibus, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Et ita indicari
debet praeci-
pi;

Conservato-
resque et eis-
cutores depo-
nati;

Obstantia omnia tollit.

§ 19. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis et singulis, quae in literis praedictis idem praedecessor noster voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscunque, aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, duodecimo kalendas augusti, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 21 iulii 1550, pontif. anno 1.

X.

*Iurisdictio et facultates iudicum et conservatorum congregationis Clericorum Regularium Sancti Pauli Decollati*¹.

Iulius episcopus servus servorum Dei, universis et singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis abbatibus et aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon metropolitanis et aliarum cathedralium ecclesiarum canonicis et eorundem archiepiscoporum et episcoporum vicariis in spiritualibus ac officialibus generalibus ubilibet constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Ad hoc nos Deus praetulit in familiam domus suae, ut opportuna singulis provisionis auxilia fidelis servitutis iniunctae providentia pro tempore dispensantes, illorum praesertim necessitatibus intendamus, et dispendiis occurramus, ac eos ab

¹ De dictae congregationis institutione eiusque statu, vide in Clementis VII constitutione XIV. *Fott.* pag. 160 huius tomi.

oppressionibus relevemus, qui studio piaevitae sub regularibus institutis Altissimo famulari dignoscuntur.

§ 1. Sane dilectorum filiorum praepositi et universorum clericorum regularium congregationis Sancti Pauli Decollati Mediolanensis conquestionem percipimus quod nonnulli archiepiscopi et episcopi ac alii ecclesiarum praelati, eorumque vicarii et officiales, necnon clerici et aliae personae ecclesiasticae, tam saeculares quam diversorum Ordinum regulares, exemptae et non exemptae, necnon duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites et laici, communia civitatum, universitates oppidorum, castrorum, villarum et aliorum locorum, ac aliae singulares personae civitatum et diocesis et aliarum partium diversarum occuparunt et occupari fecerunt castra, villas et alia loca, terras, domos, possessiones, iura, iurisdictiones, privilegia et indulta, feuda, prata, pascua, sylvas, nemora, vineas, decimas, fructus, census, redditus et proventus ac emolumenta, necnon bona mobilia et immobilia, spiritualia et temporalia dictae eorum congregationis, et ad ipsos praepositum et clericos, ratione tam congregationis et quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, quae, etiam ex dispensatione et concessione apostolica, in titulum et commendam ac alias obtinent, quam personarum suarum respective, communiter vel divisim, aut alias quomodolibet spectantia, et ea detinent indebite occupata, seu ea detinentibus praestant auxilium, consilium vel favorem; nonnulli etiam civitatum et dioecesium ac partium praedictarum, qui nomen Domini in vanum recipere non formidant, eisdem praeposito et clericis super praedictis castris, villis, locis, terris, domibus, possessionibus, iuribus, iurisdictionibus, feudis, pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, vineis, decimis, fructibus, censibus, red-

Congregationis supplicatio pro deputat. conservatorum.

ditibus, proventibus et emolumentis ac bonis mobilibus et immobilibus, spiritualibus et temporalibus, ac diversis fructibus, redditibus et proventibus ecclesiasticis loco pensionum annuarum, ac pensionibus annuis super similibus fructibus, redditibus et proventibus sibi reservatis et assignatis, ac pecuniarum summis eis debitis, illarumque libera perceptione et solutione, seu solutionis recusatione, necnon privilegiis et indultis eis ac congregationi huiusmodi, tam a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, quam alias rite ab imperatoribus, regibus et ducibus ac aliis principibus concessis, et aliis rebus ad eos, ut praefertur, spectantibus multiplices molestias et iniurias inferunt ac iacturas. Quare praepositus et clerici praedicti nobis humiliter supplicarunt ut, cum eis valde reddatur difficile pro singulis querelis ad Apostolicam Sedem habere recursum, providere eis super hoc paterna diligentia curaremus.

Deputatio conservator. cum amplis facultatibus.

§ 2. Nos igitur adversus occupatores, detentores, praesumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi illo volentes eisdem praeposito et clericis remedio subvenire, per quod ipsorum occupatorum, detentorum, praesumptorum et iniuriatorum compescatur temeritas, et aliis aditus committendi similia praeccludatur, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus ut si vos vel duo aut unus vestrum, per vos vel alium seu alios, etiam si sint extra loca, in quibus deputati estis conservatores et indices, eisdem praeposito et clericis efficacis defensionis praesidio assistentes, non permittatis eos super his ac privilegiis et indultis praedictis, necnon quibuscumque aliis bonis et iuribus ad eosdem praepositum et clericos et per eos obtenta praedicta, et quae eos pro tempore obtinere contigerit beneficia ecclesiastica, communiter vel divisim, ut praemittitur, spectantibus, necnon libera

perceptione fructuum ecclesiasticorum et solutione pensionum annuarum eis pro tempore reservatorum et assignatarum, ac pecuniarum summarum et rerum aliarum eis pro tempore debitarum, ab eisdem vel quibusvis aliis indebite molestari, vel eis gravamina seu damna vel iniurias irrogari, facturi eisdem praeposito et clericis, cum ab eis vel procuratoribus suis fueritis requisiti, de praedictis et aliis quibuscumque, super restitutione huiusmodi castrorum, villarum, locorum, terrarum, domorum, possessionum, iurium, iurisdictionum, feudorum, pratorum, pascuorum, silvarum, nemorum, vinearum, decimarum, fructuum, censuum, reddituum et proventuum ac emolumentorum, necnon bonorum mobilium et immobilium, spiritualium et temporalium, ac libera perceptione fructuum ecclesiasticorum et solutione pensionum ac pecuniarum summarum et rerum aliarum huiusmodi, necnon observatione privilegiorum et indultorum praedictorum, ac de quibuscumque molestiis, iniuriis atque damnis, praesentibus et futuris, in illis videlicet, quae iudicalem requirunt indaginem, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, in aliis vero prout qualitas eorum exegerit, iustitiae complementum, occupatores, detentores, praesumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi, necnon contradictores quoscumque et rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis extiterint, quandoque et quotiescumque expedierit, auctoritate nostra, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Et nihilominus, legitimis super his habendis servatis processibus, eos, quos censuras et poenas per vos pro tempore latas incurrisse vobis constiterit, eas in-

1 Cherub., quatenus loco ut (R. T.).

currisse declaretis, ipsasque censuras et poenas, quoties opus fuerit, etiam iteratis vicibus aggravare curetis. Ceterum si per summariam informationem, per vos super his habendam, etiam vobis constiterit quod ad loca, in quibus occupatores, detentores, praesumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi, ac alios, quos praesentes literae concernunt, pro tempore morari contigerit, pro monitionibus et inhibitionibus ipsis ac citationibus de eis faciendis tutus non pateat accessus; nos monitiones et citationes huiusmodi, ac inhibitiones quaslibet per edicta publica locis affigenda publicis, de quibus verisimilis coniectura quod ad ipsorum monitorum, citatorum et inhibitorum notitiam pervenire valeant, faciendi, necnon eisdem occupatoribus, detentoribus, praesumptoribus, molestatoribus, iniuriatoribus, contradictoribus et rebellibus, etiam sub sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis, arbitrio vestro moderandis, inhibendi, plenam et liberam concedimus, earundem tenore praesentium, facultatem; ac volumus et praefata auctoritate decernimus quod monitiones, citationes et inhibitiones huiusmodi sic factae, ipsos monitos, citatos, inhibitos arcant, perinde ac si eis personaliter insinuatae et intimatae extitissent.

§ 3. Non obstantibus felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, quibus cavetur ne quis extra suam civitatem vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam diaetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices et conservatores a Sede deputati praedicta, extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere aut alii vel aliis vices suas committere, seu aliquos ultra unam diaetam a fine dioecesis earundem trahere praesu-

mant, et de duabus diaetis in concilio generali edita, dummodo ultra tres diaetas aliquis auctoritate praesentium non trahatur, seu quod de aliis quam manifestis iniuriis et violentiis, ac aliis, quae iudicalem non requirunt indaginem, poenis in eos, si secus egerint, et in id procurantes adiectis, conservatores se nullatenus intromittant, quam aliis quibuscumque constitutionibus a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, tam de iudicibus delegatis et conservatoribus quam personis ultra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut alias editis, quae vestrae in hac parte possent iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obviare. Quodque vos filii canonici, vicarii et officiales, de personis, quae deputari possint conservatores non sitis; privilegiis quoque, indultis, exemptionibus, facultatibus et literis apostolicis, aut aliis conservatoriis, quibuscumque personis, cuiuscumque qualitatibus, conditionibus, gradus, praeminentiae seu dignitatis existentibus, etiam episcopali, archiepiscopali aut alia maiori dignitate seu auctoritate fungentibus, ac ordinibus praedictis, necnon societatibus et universitatibus, etiam Studiorum generalium, ac collegiis, etiam exemptis, necnon ducibus, principibus et temporalibus dominis, et de non trahendis illis aut eorum subditis extra eorum loca et dominia, aut coram aliis, quam eorum conservatoribus et iudicibus etiam vigore quarumcumque literarum apostolicarum, etiam conservatoriarum, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et in-

† Cherub. legit: *Etiam per nos et Sedem praedictam, etiam iteratis vicibus etc.* (R.-T.).

dividua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, inserta forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dimittat, specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque; aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia dictae Sedis indulgentia, generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam, praesentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestrae iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Declaratio facultatis conservatorum.

§ 4. Ceterum etiam volumus et dicta auctoritate apostolica decernimus quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico praepeditus; quodque, a data praesentium, sit vobis et unicuique vestrum in praedictis omnibus et singulis, coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris, perpetua potestas, et iurdictio attributa, ut eo vigore eaque firmitate possitis in praemissis omnibus, coeptis et non coeptis, praesentibus et futuris, et pro praedictis procedere, ac si supradicta omnia et singula coram vobis coepta fuissent, et iurdictio vestra, et cuiuslibet vestrum in praedictis omnibus et singulis, per

citationem vel modum alium perpetua legitime extitisset, constitutione praedicta super conservatoribus et alia qualibet in contrarium edita non obstante.

§ 5. Verum, quia difficile foret praesentes litteras ad singula, in quibus de eis fides forsitan facienda fuerit, loca deferre, etiam volumus et apostolica auctoritate praedicta decernimus quod ipsarum transumptis, manu notarii publici subscriptis etc.

Transumptorum fides.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, tertio idus augusti, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 14 augusti 1550, pontif. anno 1.

XI.

Reductio Concilii generalis Tridentum, reasumendi die prima maii MDLI¹.

Julius episcopus servus servorum Dei.

§ 1. Cum ad tollenda religionis nostrae dissidia, quae in Germania longo tempore, non sine totius christiani orbis perturbatione et scandalo, vignerunt, bonum, opportunum et expediens esse videatur, sicuti etiam charissimus in Christo filius noster Carolus, Romanorum imperator semper augustus, nobis per suas litteras et nuntios significari fecit, ut sacrum oecumenicum generale concilium, per felicis recordationis Paulum III, praedecessorem nostrum, indictum, et per nos, tunc cardinalatus honore fungentes, atque ipsius praedecessoris nomine, una cum duobus aliis S. R. E. cardinalibus, ipsi concilio praesidentes inceptum, ordinatum et continuatum, in quo plures publicae et solennes habitae fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei quam refor-

Carolus imperator Papae supplicat pro reasumptione concilii a Paulo III indicti.

¹ Ex Regest. Vatic. et Raynaldo contin. Annal. tom. xxiii. — Hanc bullam ad Romanam editionem (Ann. 1843, typis De Prop. Fide) *Con. et Decr. S. Concilii Tridentini* exegimus, ac mendis expurgavimus (B. T.).

uationis promulgata decreta, multaque etiam ad utramque causam pertinentia examinata et discussa, ad civitatem Tridentinam reducat.

§ 2. Nos, ad quos et Summos pro tempore Pontifices spectat generalia concilia indicare et dirigere, ut Ecclesiae pacem, et christianae fidei, atque orthodoxae religionis incrementum, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam procuremus, et, quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniae, quae sane provincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum conciliorum et sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaque Maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra vicariis, debita obedientia et reverentia, nulli christianorum provinciae fuit unquam secunda, paterne consulamus; sperantes, per ipsius Dei gratiam et benignitatem futurum ut reges omnes et principes christiani iustis piisque nostris in hac re votis annuant, faveant atque assistant; venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos et dilectos filios abbates, omnesque alios et singulos, qui de iure, vel consuetudine, vel privilegio conciliis generalibus interesse debent, quosque idem praedecessor noster in suis indictionis et aliis quibuscumque de super confectis et publicatis literis concilio interesse voluit, per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi hortamur, requirimus et monemus ut proximis futuris kalendis maii, quem diem ad ipsum concilium in eo, in quo nunc reperitur, statu resumendum et prosequendum, praevia matura deliberatione, et ex certa nostra scientia et de apostolicae potestatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, statuimus, decernimus et declaramus, in ipsa civitate Tridenti, legitime cessante impedimento, convenire et se congregare, ac ipsius concilii continua-

tionem et prosecutionem, omni mora postposita, incumbere velint.

§ 3. Nos enim operam sedulo daturi sumus, ut eodem tempore in eadem civitate nostri omnino adsint legati, per quos, si per aetatem nostram, valitudinemque et Sedis Apostolicae necessitates personaliter adesse nequiverimus, Spiritu Sancto duce, ipsi concilio praesidebimus.

§ 4. Quaecumque ipsius concilii translatione et suspensione ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, ac praesertim illis, quae idem praedecessor noster in suis literis praedictis, quas cum omnibus et singulis in iis contentis clausulis et decretis in suo robore permanere volumus atque decernimus, et, quatenus opus sit, innovamus, voluit non obstare; irritum nihilominus decernentes et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 5. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, octavo kalendas decembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 24 nov. 1550, pontif. anno 1.

XII.

Contra impediētes inquisitores haereticarum pravitatis in eorum officio, aut in causis inquisitionis se ingerentes, et contra ipsos inquisitores admittentes laicos ad criminis haeresis cognitionem.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Licet a diversis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, etiam per speciales constitutiones in corpore iuris insertas, fuerit rite et salubriter sancitum atque decretum ut saeculi potestates et domini temporales, ac provinciarum, ci-

Pontifex legatos, qui concilio praesint, se deputato spondet.

Contraria tollit.

Clausulae solitae.

Inquisitores a multis impediuntur in eorum officiis sub variis praetextibus.

Dies ad concilium reassumendum et continuandum indicta.

vitatum, terrarum et locorum quorumcumque rectores, quibuscumque dignitatibus vel officiis aut nominibus censeantur, dioecesanis episcopis et inquisitoribus haereticae pravitatis in ipso inquisitionis negotio faveant et assistant; nemoque ex praedictis potestatibus, dominis et rectoribus, eorumque officialibus de crimine haeresis, cum mere sit ecclesiasticum, quoquo modo cognoscat vel iudicet, neque dioecesano episcopo vel inquisitori ipsius inquisitionis negotio incumbenti se opponere, aut ipsam aliquatenus impedire, vel impredientibus auxilium aut favorem scienter dare audeat, perpetuae damnationis sententia in eos, qui contra praedicta fecerint, promulgata, quam si per annum animo sustinuerint pertinacii, ex tunc velut haeretici condemnentur: usque adeo tamen in omnibus fere, non solum Italiae, verum etiam aliis provinciis, civitatibus, terris et locis, complurium laicorum, ut accepimus, mundanae gloriae processit ambitio vel sacrorum canonum inscitia vel ecclesiasticae disciplinae contemptus, ut in animarum suarum perniciem atque interitum, dioecesanos episcopos et inquisitores a Sede Apostolica institutos, inquisitionis officium exercentes, alii, sub iustitiae praetextu, ne ulli scilicet fiat iniuria impedire, alii vero, sub pietatis colore, ut fontes scilicet severius puniantur, se ipsis dioecesanis episcopis et inquisitoribus adiungere, et una cum eis de ipso haeresis crimine cognoscere, processus formare, formatosque suo iudicio submittere non erubescant.

Pontifex ideo praecipit ut nemo impediat inquisitores in negotio inquisitionis, nec se ingerat in cognoscen. crimine haeresis, nisi ab inquisitoribus requisitus.

§ 1. Cui sane morbo iam nimis late progredienti solitam ac salutarem ecclesiae medicinam, pro nostra pastorali sollicitudine, afferre cupientes, saeculi potestates, dominos temporales ac provinciarum, civitatum, terrarum et locorum rectores supradictos, necnon quascumque alias saeculares personas, tam privatas

quam publico quovis munere fungentes, requirimus et monemus, ac eis Iesu Christi Redemptoris nostri (cuius vices, licet immeriti, gerimus in terris) nomine praecipimus ne dioecesanos episcopos et inquisitores ipsos in suo inquisitionis negotio ullo modo impediant seu perturbent, neque se in haeresis crimine cognoscendo vel iudicando, quovis etiam assistentiae et favoris colore, causa vel occasione (nisi quatenus ab ipsis dioecesanis episcopis aut inquisitoribus spontanea et libera eorum voluntate fuerint requisiti) se ingerant, ordinationes, provisiones et leges quascumque, de ipsius criminis cognitione latas sacris canonibus obsistentes, et ecclesiasticam iurisdictionem impediunt sine mora abrogent et deleant, prout etiam nos eas omnes invalidas fuisse et esse decernimus et declaramus, ac ex nunc pro abrogatis et deletis haberi volumus et mandamus.

§ 2. Qui monitis his nostris non obtemperaverint, quive scienter in praedictis consilium, auxilium aut favorem dederint, noverint se, non solum per sacras dictorum praedecessorum nostrorum constitutiones, verum etiam per hanc nostram sanctionem sive sententiam et declarationem perpetuo duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei, ac beatorum apostolorum Petri et Pauli ac nostra in ipsos non obtemperantes, quacumque illi praefulgeant dignitate, in his scriptis proferimus), communione fidelium et omnium ecclesiasticorum sacramentorum receptione privatos, ac maledictionis ac execrationis aeternae vinculo ligatos, anathematisque et maioris excommunicationis muerone percussos, ita ut nemo unquam in praemissis delinquens, nisi a nobis et successoribus nostris canonice intrantibus, etiam praetextu quarumcumque facultatum, concessionum et gratiarum, etiam confessionum nuncupatarum, etiam a

Inobedientibusque et eorum factoribus poenas hie expressas imposit.

nobis et dicta Sede hactenus emanatarum, vel in posterum emanandarum, specificam et expressam ac alias quam per verba generalia de praesentibus nostris literis mentionem non facientium, praeterquam in mortis discrimine, absolvi possit.

§ 3. Quibus etiam censuris ipsos dioecesanos episcopos et inquisitores subiacere volumus, si laicos secum quomodo-
cumque de ipso crimine cognoscere aut iudicare permiserint.

§ 4. Ut autem praemissa omnia ad eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste praetendere possit, volumus et apostolica auctoritate decernimus quod praesentes literae per aliquos cursores nostros aut notarios publicos in basilicae Principis Apostolorum de Urbe et ecclesiae Lateranensis ac Cancellariae Apostolicae valvis, necnon acie Campi Florae, ut moris est, publicentur, earum exemplo in singulis valvis et acie huiusmodi affixo et dimisso.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimoquingentesimo primo, quintodecimo kalendas martii, pontificatus nostri anno II.

Lecta et publicata fuit die Veneris Sancti in cappella Sanctitatis Suae, dum divina celebrarentur officia.

Anno Domini MDLI, indictione nona, die vero XXIV mensis martii, pontificatus SS. D. N. Iulii, divina providentia Papae III, anno eius II, retrospectae literae affixae et publicatae fuerunt in valvis seu portis Principis Apostolorum de Urbe et Sancti Ioannis Lateranensis, et Cancellariae Apostolicae, necnon in acie Campi Florae, dimissis copiis per nos Petrum Gomez Ereytle et Franciscum Muños, SS. D. N. Papae cursores.

Ita est. Petrus Gomez Ereytle cursor, manu propria.

Bull. Rom. Vol. VI.

Ita est. Franciscus Muños cursor, manu propria.

Petrus Leobodie, magister cursorum.

Dat. die 15 februarii 1551, pontif. anno II.

XIII.

Praelatorum donationes tempore infirmitatis factas, nisi per viginti dies supervixerint, nullas esse decernit ¹.

Iulius Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Cura pastoralis officii admonemur ut abusibus et fraudibus illis praesertim, per quos Camera Apostolica, cuius iura defendere tenemur, defraudatur et laeditur, opportunis remediis obviamus.

§ 1. Cum itaque, sicut ad auditum nostrum pervenit, saepe contingat ut archiepiscopi et episcopi ac alii praelati regnorum Hispaniarum et aliarum partium diversarum, in infirmitate constituti et in extremis laborantes, scientes se de bonis per eos ex fructibus, redditibus et proventibus ecclesiarum et monasteriorum, quibus praesunt, ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, quae obtinent, aut illorum intuitu acquisitis, testari aut alias per viam ultimae voluntatis disponere non posse, ut quod legitime facere non valent, per indirectas et fraudulentas vias efficiant, omnia res et bona per eos ex fructibus huiusmodi acquisita, quae ut plurimum, propter opulentiam ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum praedictorum, maximi valoris et momenti existunt, per viam simulatae inter vivos donationis, inter diversas personas et in diversos usus distribuant, seu potius distrahant, in dictae Camerae Apostolicae, ad quam bona ipsa, tamquam ipsorum praelatorum spolia, pervenire deberent, maximum damnum et praeiudicium.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Inquisitoribus etiam eadem poenas infligit, si admittant laicos cognoscere de crimine haereticis.

Iussio hanc publicandi bullam.

Proœmium.

Praelati ecclesiarum saepe donationes inter vivos simulabant in Camera Apostolicae praemdicum.

Publicatio.

Declaratio (de
qua in rubrica).

§ 2. Nos, huiusmodi fraudibus opportu-
num remedium adhibere volentes, motu
proprio et ex certa nostra scientia volumus et apostolica auctoritate per praesentes statuimus et ordinamus quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, omnes et singulae donationes per archiepiscopos, episcopos et praelatos praedictos in infirmitate constitutos de bonis huiusmodi pro tempore factae, nisi post donationes ipsas illi, qui illas fecerint, per viginti dies supervixerint, nullius sint roboris vel momenti, et ex eis illis, in quorum favorem factae extiterint, nullum ius seu titulus vel commodum acquiratur, sed illi omnium illarum commodum et effectum careant.

Neque serviri
in perpetuum
statuitur.

§ 3. Decernentes sic in praemissis per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiri debere: irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Deputatio ex
quorum huius
modi constitutio

§ 4. Ac mandantes dilectis filiis Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori et moderno ac pro tempore existenti in dictis regnis Apostolicae Sedis nuncio, quatenus ipsi vel eorum alter, per se vel alium seu alios, ubi, quando et quoties opus fuerit, praesentes solemniter publicantes, illas inviolabiliter observari, ac suum effectum sortiri faciant: non permittentes aliquid contra earum tenorem per quoscumque quomodolibet attentari; contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, gradus vel conditionis fuerint, etiamsi episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel alia mundana dignitate praefulserint, per censuras et poenas ecclesiasticas aliaque opportuna remedia, appellatione postposita, compescendo; ipsasque censuras et poenas, legitimis super his habendis servatis pro-

cessibus, etiam iteratis vicibus aggravandi ac interdictum ecclesiasticum apponendi, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Derego in con-
trarium.

§ 5. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis quibusvis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, concessis, confirmatis et innovatis, contrariis quibuscumque, aut si aliquibus ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die tertia aprilis millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 3 aprilis 1551, pontif. anno II.

XIV.

Indulta et privilegia patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum in cappella Summi Romani Pontificis assistentium.

Romanus Pontifex ex sua circumspecta providentia eas consuevit personas condignis praecipue complecti favoribus et gratiis, quas sibi et Apostolicae Sedi devotas et obsequiosas, ac plurimis cognoscit meritis adjuvari.

Excellum.

§ 1. Hinc est quod venerabiles fratres Fabium Constantinopolitanum, Christophorum Alexandrinum, Christophorum Hierosolymitanum, Ioannem Aquileiensem, patriarchas; et Andream Spalatensem, Iacobum Corcyrensem, Franciscum Senensem, Ioannem Michaellem Materanum, Scipionem Tarentinum, Thadacum Consentinensem, Ioannem Andream Mes-

Indultum pro
praedictis cap-
pella assisten-
tibus, circa col-
lationem bene-
ficio-

sanensem, Bernardinum Surrentinum, Caesarem Taurinensem, archiepiscopos; ac Marcum Senogallinensem, Thomam Feltrensem, Philas Asculanensem, Philippum Salutiarum, Nicolaum Mariam Cataniensem, Bernardinum Camerinensem, Paulum Caturcensem, Ioannem Noviomensem, Iacobum Niverniensem, Leonem Foroiuliensem, Claudium Mirapicensem, Cornelium Bituntinensem, Ioannem Baptistam Venafrensem, Ioannem Iacobum Aprutinensem et Iodocum Lubicensem, episcopos, praelatos domesticos nostros et in cappella nostra assistentes, eorum meritis et obsequiis exigentibus, condignis favoribus et gratiis prosequi, titulisque et honoribus decorare volentes, motu proprio, non ad ipsorum patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum vel aliorum pro eis nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate et certa scientia, eisdem patriarchis, archiepiscopis et episcopis et eorum singulis (sine tamen quorumcumque dispensationum ad beneficia, ac indultorum de fructibus in absentia percipiendis, necnon exemptionum a superioritate et iurisdictione eorum ordinum, sibi a Sede Apostolica, ante tamen concilii Tridentini celebrationem, concessorum, quorum omnium tenores pro expressis haberi volumus, et quae illis tantum, quibus concessa sunt, minime denegata censeantur, sed in suo robore persistent, praecudio), ut quamdiu eorum quilibet patriarchali, archiepiscopali et episcopali, cui nunc praeesse dignoscitur, aut ad quam eum forsan transferri contigerit, ecclesiae praefuerit, de quibuscumque dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus et praebendis, ceterisque beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus ac quorumvis Ordinum regularibus, ad suam, ratione ecclesiae cui praest, collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis

aliam dispositionem, coniunctim vel separatim, spectantibus et pertinentibus, quae deinceps in antea in singulis februarii, aprilis, iunii, augusti, octobris et decembris mensibus vacare contigerit (dummodo dispositioni apostolicae generaliter reservata, seu ex generali reservatione apostolica affecta non fuerint), etiam si praesentationes, nominationes vel electiones aliorum, quae salvae sint, praecedere consueverint, perinde ac si aliqua a nobis vel dicta Sede aut illius legatis gratiae expectativae, ac super illis reservationes, uniones, annexiones et incorporationes, ac reservandi, uniendi, providendi et alias disponendi mandata, cum inhibitionibus et irritantibus et aliis decretis, nullatenus emanassent vel in posterum emanarent, de illis videlicet ad suam separatim, per se solum vel eius pro tempore deputatum vicarium; ad suam vero, cum capitulo ecclesiae suae coniunctim, collationem, provisionem, praesentationem, electionem et aliam dispositionem huiusmodi spectantibus, una cum eisdem capitulo, personis sibi gratis et alias idoneis, providere et alias disponere libere et licite possint et valeant, auctoritate apostolica, tenore praesentium, licentiam et facultatem concedimus.

§ 2. Ipsosque patriarchas, archiepiscopos et episcopos ac eorum singulos, nobiles creamus et facimus, ac nobilitamus, nobilitatisque titulo et insigniis decoramus, necnon aliorum nobilium numero et consortio favorabiliter aggregamus, ac pro nobilibus haberi, nominari et reputari volumus atque mandamus; eisque ut omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, libertatibus, exemptionibus, derogationibus, mandatis, dispensationibus, favoribus, gratiis et indultis, quibus alii nobiles, etiam de nobili comitum genere, etiam qui illustres reputantur, etiam ex utroque parente procreati, de iure vel

Nobilit. usque decus, cum usque insigniis Patriarchae concedit.

consuetudine ac alias quomodolibet utuntur, potiuntur et gaudent, etiam uti, potiri et gaudere libere et licite possint et valeant, vere et non fecte, in omnibus et per omnia, ac si de illustrissimo genere ex utroque parente procreati forent: ita quod inter eos et ipsos illustres, quoad nobilitatem et alia ad illam necessaria, nulla penitus sit differentia, nec fecte¹ locum habeat, auctoritate et tenore praedictis indulgemus. Et in signum honoris et nobilitatis huiusmodi, eis et eorum cuilibet tres montes et alteram ex laureis sive coronis insigniorum nostrorum, quibus eorum unusquisque, prout melius sibi videbitur, una cum insigniis suis vel absque illis, deinceps perpetuo uti possit, gratiose donamus et impertimur.

Exemptionem-
que a decimis

§ 3. Ac eosdem patriarchas, archiepiscopos et episcopos et eorum singulos a solutione cuiuscumque decimae, etiam per nos et Sedem praedictam pro tempore impositae, aut cuiuscumque pedagii, subsidii, gabellae et cuiuscumque alterius generis, ordinarii et extraordinarii, ubique locorum et ex quavis causa impositi et imponendi.

Vectigalique
vini pro sex ve-
getibus 2.

§ 4. Necnon, ad instar referendariorum nostrorum, circa vectigal vini, pro sex vegetibus dumtaxat, eisdem auctoritate et tenore, eximimus et liberamus, ac liberos et exemptos esse volumus.

Indultum visi-
tandi ecclesias
etc. et procu-
rationes exigen-
di 3.

§ 5. Et insuper eisdem patriarchis, archiepiscopis et episcopis et eorum singulis, ut monasteria, ecclesias et alia quaecumque beneficia ecclesiastica suarum civitatum et dioecesium, ac infra limites decanatum, archidiaconatum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos, ex quibusvis dispensationibus et concessionibus apostolicis, in titulum et commendam et alias quomodolibet nunc et

¹ *Fictio*, Cherub. (a. r.). 2 De quo vide sup. Pauli III const. xxx. 3 Hoc revocavit et declaravit Concilium Trid., sess. xxiv, *De Reform.* cap. 5.

pro tempore obtentorum, eorumque personas, in quibus sibi, ratione ecclesiarum suarum ac decanatum, archidiaconatum et aliorum beneficiorum praedictorum, visitationis officium, de iure vel consuetudine, competit, per unam seu plures personas idoneas, quas ad hoc duxerint deputandas, quamdiu ecclesiis praedictis praefuerint, ac decanatus et archidiaconatus et alia beneficia praedicta obtinuerint, et quoties visitationis tempus ingruerit, etiam duo, tria seu plura ex eisdem monasteriis, ecclesiis seu locis una et eadem die visitare, et procurationis iura et emolumenta quaecumque, ratione visitationis huiusmodi sibi debita, etiam si summam triginta librarum turonensium argenti, quarum duodecim valeant unum florenum de Florentia, pro die qualibet excedat, ab eisdem ecclesiis, monasteriis, locis et personis taliter visitatis in pecunia numerata recipere et exigere.

§ 6. Necnon omnes et singulos fructus, redditus et proventus mensarum suarum patriarchalium, archiepiscopalium et episcopalium et quorumcumque monasteriorum et beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium et quorumvis Ordinum regularium, per eos, ex quibusvis concessionibus et dispensationibus apostolicis, in titulum et commendam aut alias pro tempore obtentorum, quibusvis personis, etiam laicis, cum quibus suam et mensarum ac monasteriorum beneficiorumque praedictorum conditionem efficere potuerint meliorem, usque ad biennium a die arrendationis desuper ab eis vel suis procuratoribus faciendae computandum, pro pretio seu pretiis, de quo vel quibus eis vel procuratoribus suis videbitur, arrendare, seu ad firmam vel annuam pensionem concedere; ac pretium seu pretia huiusmodi, etiam unico contextu et anticipata solutione, in pecunia numerata recipere et

Locandique ad
biennium fru-
ctus beneficio-
rum, etiam an-
ticipata solutio-
ne.

habere, ac de habitis et receptis solventes quietare et liberare. Necnon fructus, redditus et proventus huiusmodi, ac se et suos in ecclesiis, monasteriis et beneficiis praedictis successores quoscumque, ad arrendationis huiusmodi sic faciendae observationem pro dicto biennio, cum clausulis et obligationibus in talibus apponitis, obligare possint; dictaeque personae fructus, redditus et proventus praedictos ad firmam seu annuam responsionem pro dicto biennio recipere et levare, ac in suos usus et utilitatem convertere libere et licite valeant.

Indultum dispensandi de bonis, eorum quamvis acquisitis extrinsecis beneficiis, pro sumtis duobus mille, etiam ad favorem incapacium 1.

§ 7. Necnon ut de bonis suis mobilibus et immobilibus ac semoventibus, ab eisdem patriarchis, archiepiscopis et episcopis, tam per praedictas et alias ecclesias, monasteria et beneficia ecclesiastica, qualitercumque qualificata, per eos ex quibusvis dispensationibus apostolicis quomodolibet obtenta et obtinenda; necnon ex ingenio, industria ac labore suis et alias quomodolibet licite acquisitis et acquirendis, usque ad summam duorum millium ducatorum auri in auro, in quolibet, etiam a iure interdictas et reprobatas personas, tam inter vivos quam causa mortis, pro libito eorum voluntatis, aut pro remuneratione laborum eorum, qui eis viventibus inservierint, sive sint consanguinei sive alii, et alias in pios et non pios, alias tamen licitos, usus, disponere et erogare libere et licite valeant, auctoritate et tenore praedictis, de speciali gratia indulgemus.

Indultum remissionis fructuum male perceptorum, et omnis infamiae et censurae.

§ 8. Necnon eis et eorum cuilibet omnes et singulos fructus, redditus et proventus per eos, ex horarum omissione, et indebita possessionis beneficiorum apprehensione, seu cuiuscumque criminis, a iure vel ab homine, aut quavis alia, quantumcumque inexcogita-

bili causa, indebite perceptos, etiam in utroque foro, remittimus, eosque ab eorum restitutione liberamus. Necnon a quibusvis propterea quomodolibet forsane incursis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis absolvimus et liberamus, ac absolutos et liberatos fore nunciamus, omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam, ex praemissis quomodolibet provenientem, ab eis et eorum quolibet penitus abolemus.

§ 9. Districtius inhibentes quibusvis gabellarum, pedagiorum et onerum huiusmodi exactoribus ne eosdem patriarchas, archiepiscopos et episcopos vel eorum aliquem contra praesentium tenorem quoquo modo molestare vel inquietare praesumant.

Inhibito contra gabellarios.

§ 10. Ac decernentes quod, si contingat eosdem patriarchas, archiepiscopos et episcopos dicto durante biennio decedere, aut regimini et administrationi suarum ecclesiarum cedere, ac monasteria et beneficia huiusmodi alias quomodolibet dimittere, nihilominus fructus, redditus et proventus praedictos pro dicto biennio obligatos remanere, et suos in ecclesiis et monasteriis ac beneficiis huiusmodi successores ad observationem earundem arrendationum teneri, ac si se ad id personaliter obligassent.

Arrendationes pro dicto biennio praedictant successoribus.

§ 11. Necnon testamenta et dispositiones huiusmodi plenam roboris firmitatem obtinere et firmiter observari debere.

Praedicta eorum testamenta valeant.

§ 12. Praeterea quod patriarchis, archiepiscopis et episcopis ac eorum cuilibet milites et equites deauratos octo ac, ad instar Sacri Palatii et Aulae Lateranensis comitum, quoscumque notarios et tabelliones publicos ac iudices ordinarios extra Romanam Curiam creandi et instituendi; ac eisdem militibus solita equitum deauratorum insignia concedendi; ipsosque notarios et tabelliones de notariatus et tabellionatus et iudicatus offi-

Indultum creandi notarios et milites deauratos,

ciis huiusmodi per pennam et calamare, ut moris est, investiendi.

§ 13. Necnon quoscunque utriusque sexus spurios, manseros, bastardos aliosque ex quocunque illicito et damnato coitu pro tempore procreatos, viventibus seu mortuis eorum parentibus, disiunctive seu copulative, ita ut ad paternas et alias successiones quorumcunque admitti, et in illis, sine praeiudicio illorum qui ab intestato succedere debeant; et ad quaecunque officia publica et privata admitti, illaque gerere et exercere possint, perinde ac si de legitimo toro procreati fuissent, legitimandi, ac omnem ab eis geniturae maculam abolendi, necnon eos ad primaeva naturae iura restituendi et reponendi.

§ 14. Ac quoscunque idoneos, accitis et in hoc sibi assistentibus duobus dumtaxat doctoribus seu magistris in facultate in qua promovendi erunt, quos duxerint eligendos, in utroque vel altero iurium, ac theologia et artibus, necnon medicina, ac baccalariatus, licentiatursae vel doctoratus ac magisterii gradibus respective, cum solita insigniorum in talibus tradisitorum exhibitione, promovendi, et sic promoti, quod omnibus et singulis libertatibus, exemptionibus, favoribus, gratiis et indultis, quibus alii baccalarii, licentiatii, doctores et magistri in utroque seu altero iurium ac theologia vel medicina huiusmodi in Universitatibus Studiorum generalium promoti, de iure vel consuetudine, utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere possint, concedendi.

§ 15. Necnon quoscunque, ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines promoveri cupientes, alias idoneos, a suis ordinariis literas dimissorias seu ab eadem

Sacros ordines extra tempora conferendi 3.

Sede licentiam habentes, ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines huiusmodi, etiam extra tempora a iure statuta, ac etiam extra eorum dioecesim, de consensu tamen dioecesanorum, et alias rite promovendi et dictos ordines eis conferendi.

§ 16. Necnon per se vel alium seu alios, contra omnes et singulos criminosos et qualitercunque delinquentes suarum civitatum et dioecesum, cuiuscunque dignitatis fuerint, etiam exemptos, inquirendi; ac eos, iuxta eorum demerita, ac criminum et excessuum qualitatem et exigentiam, prout canonicae mandant sanctiones, puniendi; ac super his etiam, quodocunque opportunum cognoverint, auxilium brachii saecularis invocandi.

Contra quoscunque criminosos, etiam exemptos, in sua dioecesi procedendi,

§ 17. Necnon ecclesias quascunque in eorum dioecesibus consistentes, etiam exemptas ecclesias, visitandi; et ut quae reparatione indigent, reparentur, et animarum cura, si illis immineat, aliisque debitis obsequiis non defraudentur, omnibus iuris et facti remediis, providendi.

Ecclesias sanctam dioecesim, etiam exemptas, visitandi.

§ 18. Necnon, cum uno assessore seu iudice, quascunque causas, etiam criminales, cuiuscunque qualitatis existant, audiendi, et absolvendi vel condemnandi, prout iustitia suadebit, et secundum Deum ac salutem animae suae cognoverint expedire, ita quod propterea nullam penitus irregularitatem aut inhabilitatem vel infamiae maculam sive notam aut alias censuras seu poenas incurrant aut incurrere censeantur.

Causas quascunque, etiam criminales, etiam irregularitatem cognoscendi.

§ 19. Necnon omnia et singula beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, per eos, ex quibuscunque dispensationibus et concessionibus apostolicis, in titulum vel commendam aut etiam invicem, vel aliis beneficiis ecclesiasticis, ad eorum vitam, unita, per eos et eorum quemlibet nunc et pro tempore obtenta, simul vel successive, simpliciter, aut pro alio seu aliis,

Indultum circa resignationes et permutat. beneficiorum.

1 Revocavit Pius IV. 2 Revocavit Pius V. 3 Tu attende Concilium Tridentinum.

simili vel dissimili, aut similibus vel dissimilibus, beneficio seu beneficiis, ecclesiastico vel ecclesiasticis, cum quibusvis personis secum permutare volentibus, ex causa permutationis huiusmodi (in qua tamen nulla illicita pactio seu simoniaca pravitas interveniat), in quorumcumque ordinariorum locorum aut canonicorum metropolitanarum vel aliarum cathedralium ecclesiarum, seu aliarum personarum in dignitate ecclesiastica constitutarum, ad id per eos eligendarum, manibus, extra dictam Curiam, praefatae Sedis aut cuiusvis alterius licentia minime requisita, resignandi, et commendis cedendi, ac unionum huiusmodi dissolutioni consentiendi: ipsisque ordinariis et canonicis ac personis in dignitate ecclesiastica constitutis resignationes, simpliciter vel ex causa permutationis, ac commendarum cessiones, extra dictam curiam recipiendi et admittendi, uniones huiusmodi dissolvendi. Necnon illa, quae simpliciter ipsi resignaverint, aut quorum commendae cesserint, vel unionum huiusmodi dissolutioni consenserint, idoneae seu idoneis personis per eos nominandis, etiam quaecumque, quotcumque et quaecumque beneficia ecclesiastica obtinentibus et expectantibus; quae vero ex causa permutationis ipsis compermutantibus personis, et quae dictae compermutantes personae resignaverint beneficia huiusmodi, etiam si, ut praefertur, qualificata et per eos pro tempore quomodolibet obtenta, ex quavis causa dispositioni apostolicae generaliter reservata seu affecta fuerint, eisdem patriarchis, archiepiscopis et episcopis per eos, quoad vixerint, etiam una cum ecclesiis, quibus praesse dignoscuntur, ac quibusvis monasteriis et beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, per eos, ex quibusvis similibus dispensationibus et concessionibus aposto-

licis, in titulum et commendam ac alias tunc et pro tempore obtentis, iuxta tenorem dispensationum apostolicarum eis desuper concessarum, in titulum vel commendam retinendi, conferendi, et de illis etiam providendi, omniaque et singula alia, in praemissis omnibus et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna, faciendi et exequendi, etiam si ipsi patriarchae, archiepiscopi et episcopi, tempore resignationum seu cessionum aut praestationis consensus dissolutionum unionum huiusmodi, in aliqua infirmitate, ex qua eos postmodum infra viginti dies decedere contingat, constituti fuerint, plenam et liberam, auctoritatem et tenore praedictis, facultatem concedimus.

§ 20. Et insuper eisdem patriarchis, archiepiscopis et episcopis et eorum singulis, quod, postquam a dicta Curia se absentaverint usque ad quinquennium ex tunc computandum, limina beatorum Petri et Pauli apostolorum (dummodo per procuratorem idoneum illa visitent) personaliter visitare minime teneantur, nec ad id a quoquam inviti compelli, aut propterea perjurii reatum incurrere possint.

§ 21. Necnon quod aliquem presbyterum saecularem vel cuiusvis Ordinis regularem in eorum confessorem, qui eos a quibusvis, etiam maioris excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa pro tempore latis, et quibus etiam pro tempore irretiti fuerint, etiam si illorum absolutio Sedi praedictae specialiter vel generaliter reservata fuerit; ac quorumque votorum et iuramentorum, necnon Ecclesiae praeceptorum transgressionibus, ieiuniorum, poenitentiarum iniunctarum et divinarum officiorum in toto vel in parte omissioni-

Indulgentiam per quinquennium a visitandis liminibus apostolorum 1,

Confessorem, que eligendi 2

1 Ille revocavit Sixtus V. 2 Quod declarat mox infra. Imo revocavit confessionalia Pius IV.

bus et quibusvis aliis peccatis, criminibus, excessibus et delictis, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam talibus, de quibus esset Sedes praedicta merito consulenda, videlicet in casibus dictae Sedi qualitercumque reservatis (exceptis contentis in bulla, in die Coenae Domini legi consueta), semel dumtaxat singulis annis, et etiam in dictis exceptis ac in bulla huiusmodi contentis, in vero mortis articulo; in aliis vero eidem Sedi non reservatis casibus, quoties opportunum fuerit, confessionibus eorum diligenter auditis, absolvere, ac eis pro commissis poenitentiam salutarem iniungere: necnon vota quaecumque, quatuor maioribus dumtaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare; et iuramenta, sine tamen tertii praeiudicio, relaxare; ac omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti et confessi fuerint, ter in vita et in mortis articulo, etiam si tunc mors non subsequatur, plenariam remissionem et absolutionem, ita ut huiusmodi plena remissio in dicto mortis articulo eis suffragetur, auctoritate apostolica, impendere possit, eligere libere et licite valeant concedimus et indulgemus.

Clausulae praeservativae.

§ 22. Ac praesentes literas et in eis contenta quaecumque, sub quibusvis revocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, decretis, declarationibus et Cancellariae Apostolicae regulis, ex quibusvis causis, quantumcumque maximis et urgentissimis, etiam in favorem fidei et pro divini cultus augmento, etiam consistorialiter, nunc et pro tempore factis et editis, nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas, et quotiens illae emanabunt, totiens in pristinum statum restitutas existere et censi; ipsosque patriarchas, archiepiscopos et episcopos praemissis omnibus, etiam eorum a dicta Curia absentia, etiam postquam assistentes esse desierint, uti, potiri et gaudere posse.

§ 23. Sicque in praemissis omnibus per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Decretum irritans.

§ 24. Quocirca venerabilibus fratribus Salutiarum et Albiganensi ac Balneoregiensi episcopis per praesentes committimus et mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum praedictorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari. Non permituentes eos desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, contra praemissa seu eorum aliquod quomodolibet indebite molestari; contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Executores istius constitutionis.

§ 25. Non obstantibus nostra, per quam, inter alia, voluimus quod si quis in infirmitate constitutus resignaret aliquod beneficium ecclesiasticum, et postea infra viginti dies ¹ per ipsum resignantem praestandi consensus computandos, ex ipsa infirmitate decederet, ac beneficium ipsum conferretur, per resignationem sic factam collatio huiusmodi nulla esset, ipsumque

Clausulae derogatoriae.

¹ A die addit Cherub. (R. T.).

beneficium nihilominus per obitum vacare censeretur; ac felicitis recordationis Gregorii X et quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum; ac quibusvis aliis apostolicis, necnon in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus ac legibus imperialibus; necnon civitatum et locorum quorumcumque, etiam municipalibus, ac praedictarum et aliarum ecclesiarum, in quibus saecularia, ac monasteriorum seu aliorum regularium locorum, in quibus ¹ ipsa regularia beneficia dependere contigerit, et Ordinum, quorum illa extiterint, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, quibusvis Universitatibus, etiam Studiorum generalium, et scriptoribus archivii dictae Curiae et aliis collegiis, etiam motu et scientia similibus, ac quavis, etiam imperiali vel regia, consideratione, et ex quibusvis causis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, clausulis, irritantibusque et aliis decretis quomodolibet concessis, approbatis et innovatis, etiam disponentibus quod naturales et bastardi legitimari non possint, nisi de consensu legitimorum et naturalium; et quod nullus ad baccalariatus, licentiatursae et doctoratus ac magisterii gradus, alibi quam in Universitate in qua studuerit, promoveri possit, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus

¹ Cherub., in quibus regularia beneficia huiusmodi forsan fuerint, seu a quibus ipsa regularia etc. (n. r.).

pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse decernimus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenoribus existant, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

§ 26. Volumus autem quod dicti patriarchae, archiepiscopi et episcopi poenitentiam per confessorem, quem singuli eorum duxerint eligendum, eis pro praemissis iniungendam, adimplere omnino teneantur. Et ne, quod absit, dicti patriarchae, archiepiscopi et episcopi, propter huiusmodi gratiam vel concessionem eligendi confessorem, reddantur procliviores ad illicita in posterum committenda, etiam volumus quod si patriarchae, archiepiscopi et episcopi praefati a sinceritate fidei et unitate dictae Romanae Ecclesiae ac obedientia et devotione nostra et successorum nostrorum canonice intrantium destiterint, aut, ex confidentia eiusdem concessionis vel remissionis, aliqua forsan commiserint, concessio et remissio praedictae et, quoad illa, praesentes literae eis nullatenus suffragentur.

§ 27. Quodque si singulorum beneficiorum praedictorum simpliciter resignatorum fructus, redditus et proventus vigintiquatuor florenorum auri de Camera, secundum communem estimationem, va-

Declaratio circa confessionalem supra dictum.

Declaratio circa beneficia.

lorem annuum excedant, tam conferentes quam illi, quibus ipsae collationes fient, etsi ex causa permutationis et resignationis huiusmodi fiant, ac suorum et eis ex eadem causa collatorum beneficiorum huiusmodi fructus, redditus et proventus inaequales fuerint, id, etiamsi ipsa inaequalitas viginti quatuor florenos similes, secundum extimationem praedictam, non transcendat; similiter conferentes praedicti et illi, quibus beneficia maioris valoris huiusmodi collata fuerint, de nominibus et cognominibus personarum et beneficiorum eorundem, ac diebus factarum collationum huiusmodi agentes Camerae Apostolicae aut collectores vel subcollectores fructuum, reddituum et proventuum inde Camerae debitorum, in partibus illis pro tempore deputatos, infra unum, si citra; vel si ultra montes collationes ipsae factae fuerint, infra tres menses, iuxta quasdam recolendae memoriae Sixti etiam IV et Innocentii similiter VIII, Romanorum Pontificum etiam praedecessorum nostrorum, super hoc editas literas, certificare procurent, alioquin beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso.

*Fides transum-
plorum.*

§ 28. Ceterum, quia difficile foret etc.

Forma autem iuramenti quod notarii, tabelliones et iudices, per dictos patriarchas, archiepiscopos et episcopos et eorum quemlibet creandi, praestabunt, talis est:

*Forma iura-
menti.*

§ 29. Ego N. ab hoc antea fidelis et obediens ero Beato Petro et sanctae Romanae Ecclesiae ac domino nostro domino Papae N. suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio cum alio, auxilio, consensu vel facto ut vitam perdant vel membrum, aut capiantur mala captione; consilium vero quod mihi per se vel literas aut nuncium manifestabunt, ad eorum damnum, scienter nemini pandam; si vero ad meam notitiam aliquid devenire contingat, quod in periculum Romani Pontificis aut Romanae Ecclesiae ver-

geret, seu grave damnum illi immineret, illud pro posse meo impediam; et si hoc impedire non potero, procurabo bona fide id ad notitiam D. N. Papae perferri. Patrum Romanum et regalia Sancti Petri ac iura ipsius ecclesiae specialiter, si qua eadem ecclesia in civitate vel terra, de qua oriundus sum, habeat, adiutor eis ero ad defendendum et retinendum, seu etiam recuperandum contra omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo. Contractus, in quibus exigetur consensus partium, fideliter faciam, nil addendo vel imminuendo, sine voluntate partium, quod substantiam contractus immutet. Si vero, in conficiendo aliquod instrumentum, unius solius partis sit requirenda voluntas, hoc ipsum faciam, ut scilicet nil addam vel minuam quod mutet facti substantiam; contra ipsius voluntatem instrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo sciam intervenire seu intercedere vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, et postquam in protocollum redegero, malitiose non differam, contra voluntatem illius vel illorum, cuius seu quorum est contractus, super eo conficere publicum instrumentum, salvo meo iusto et consueto salario. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die VI aprilis MDLI, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 6 aprilis 1551, pontif. anno II.

XV.

*Visitatores carcerum almae Urbis pauperibus carceratis dilationes dare, sed ad eorum fideiussores extendere non possint*¹.

Iulius Papae III, motu proprio, etc.

Cum nuper, ex rationabilibus causis, quibuscumque Rom. Curiae iudicibus et

*Causae huius
constitutionis*

¹ Facultates istorum visitorum tradit Paulus III in constitutione LXII, *Ad onus*, sup., pag. 584; et de hac materia notavi sup. in Clementis VII constitutione XVI. *Cum ex multorum*, pag. 97.

aliis personis, quacumque dignitate et auctoritate fungentibus, ne aliquas moratorias, dilationes aut salvos conductus seu significationes, vel quovis alio nomine nuncupatas gratias, concedere, quovis praetextu vel occasione, audeant, et sub excommunicationis latae sententiae poena, praeceperimus; verum quod carcerum visitatores miserabilibus personis carceratis dumtaxat, si eis ex relatione iudicis, ad cuius instantiam carceratae fuerunt, suis creditoribus satisfacere non posse constiterit, postquam carcerem per aliquod notabile temporis spatium sustinuerint, aliquam moderatam dilationem eorum arbitrio, sub cautione de se repraesentando et non alias concedere possint, voluerimus, prout in motu proprio desuper, manu nostra signato primo et deinde innovato, latius continetur. Et quandoque, ut accepimus, praefati visitatores dilationes, per eos carceratis pauperibus huiusmodi concessas, etiam illorum fideiussoribus suffragare debere decreverint, quod quidem valde absurdum et inconveniens videtur, cum non ob aliud fideiussores accipiantur, nisi ut, si principalis debitor tempore convento solvere nequeat, illi persolvant, convenientiusque sit ut illi, qui pro debitore promiserunt, eum expectent, quam creditor, qui ipsorum fideiussorum fidem est secutus, aliter debitori non crediturus.

§ 1. Idecirco nos, motu simili et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, motum proprium nostrum praedictum iterum, si opus sit, innovando illique addendo, apostolica auctoritate eisdem visitoribus carcerum, ut dilationes huiusmodi non nisi carceratis dumtaxat, ac modo et forma praemissis servatis, concedant, neque illas aliquo modo ad eorundem carceratorum fideiussores extendant, aut illis suffragari quovis modo decernant, praecipimus et mandamus.

Declaratio, (de qua in rubrica).

§ 2. Et si aliqua decreta per eos in favorem aliquorum, qui carcerati non fuerint, seu etiam carceratorum, contra formam praedictam, aut eorum fideiussorum, aut quosvis alios, praeter et contra intentionem nostram, fieri forsitan contigerit, illa nulla, invalida et irrita esse, et nemini suffragari debere.

Annulatio aliter gestorum.

§ 3. Ac illis non obstantibus sed penitus reiectis, dilectum filium nostrum et Curiae causarum Camerae Apostolicae generalem auditorem et alios Romanae Curiae iudices, ad executionem contra eos, in quorum favorem facta extiterint, omnes et singulos, ac si illa nullatenus emanassent, procedere posse et debere decernimus.

Deputatio executorum.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausulae de rogatoria.

Placet, motu proprio. I.

XVI.

*Cursores Papae et mandatarii aliarum curiarum almae Urbis, in quibus causis citare, intimare etc. possint*¹.

Iulius Papa III, motu proprio, etc.

Cum ea firmiter illibata persistant, quae frequentiori sunt apostolico praesidio pro tempore stabilita.

Ordinam.

§ 1. Nos singulas praeinsertas ac desuper respective confectas et conficiendas literas, ac, prout illas concernunt, omnia et singula in eis contenta et inde secuta quaecumque, ex certa scientia nostra, auctoritate apostolica, tenore praesentium, cum opportuna, si opus sit, iuris et facti,

Confirmatio const. indicatorum in nota.

¹ Ad hoc habes Alexandri VI et Iulii II et Clementis VII constitutiones relatas supra in eiusdem Clementis constitutione xxviii, *Accepimus*, pag. 119; et quod mandatarii possint citare in causis Capitolinis, exceptis per commissiones a principio in illo foro commissis, declarat statutum Urbis, cap. 51 in novis.

ac quarumcumque solemnitarum, etiam requisitarum, forsitan omissarum defectuum suppletionem, approbamus, confirmamus et innovamus, ac inviolabiliter observari, necnon modernis et pro tempore existentibus nostris et eiusdem Romani Pontificis cursoribus suffragari; eosque illis omnibus uti et gaudere, nec desuper per quoscumque, quavis auctoritate, praeminentia aut superioritate fungentes, molestari, perturbari, impediri aut inquietari vel eis in aliquo praeiudicari; sicque per quoscumque iudices *etc.*, sublata *etc.*; irritum quoque *etc.* decernimus.

Innovatio eandem.

§ 2. Necnon, prout illis concessa sunt, in omnibus et per omnia de novo concedimus.

Cursores tantum erant in causis commissariis, etiam a principio ordinariis, non Capitoliis.

§ 3. Insuper ut de cetero, perpetuis futuris temporibus, in quibusvis causis, tam Capitoli et Ripae ac Ripettae, necnon Turris Nonae et de Sabellis ac Burgi Sancti Petri, quam quibusvis aliis almae Urbis curiis sive tribunalibus, in quibus commissiones aliquas, manu vel de mandato nostro signatas, praesentari contigerit, etiam si causae ipsae ordinarie inchoatae extiterint, post ipsarum commissionum praesentationem, citationes et alia quae inde sequuntur per alios quam eosdem cursores fieri non possint, neque valeant. Sed dicti cursores citationes et alia quae inde sequuntur, in ipsis curiis et earum qualibet, etiam si causae, in et pro quibus citationes et alia fieri contigerit, commissariae non fuerint, ad partium, pro quibus citationes et alia huiusmodi fient, instantiam, facere et exequi possint et valeant. Et solummodo mandatariis dictarum praenominatarum curiarum in causis ordinariis in tribunalibus ipsarum curiarum praenominatarum, quarum mandatarii existunt, tantum citationes faciendi potestas remaneat, statuimus et ordinamus.

§ 4. Districtius inhibendo quibusvis dictarum curiarum et cuiuslibet ipsarum

mandatariis et notariis ac aliis personis, in virtute sanctae obedientiae et sub excommunicationis maioris sententia, a qua, nonnisi per nos, absolvi possint, ac privationis officiorum et beneficiorum, si quae obtinent, inhabilitatisque ad illa et alia in posterum obtinenda poenis, ne statuto et ordinationi nostris huiusmodi in aliquo contravenire quomodolibet audeant vel praesumant. Ac decernentes citationes per alios quam praefatos cursores, in causis ipsis commissariis, etiam si a principio ordinarie inchoatae fuerint, de cetero in dictis et aliis quibuscumque tribunalibus et in quavis instantia faciendas, et processus et actus quoscumque illarum vigore formandos, nullos, inanes et invalidos nulliusque roboris et momenti fore; sicque per quoscumque *etc.*

Prohibitio aliter faciendi et contraveniendi poenis.

§ 5. Mandantes causarum Camerae Apostolicae generali auditori, gubernatori ac senatori, modernis et pro tempore existentibus, ut praemissa omnia et singula perpetuo, sub praefatis et quibusvis aliis censuris et poenis eorum arbitrio moderandis et applicandis, perpetuo inviolabiliter observari faciant.

Executorum deput. l. o.

§ 6. Non obstantibus quibusvis literis felices recordationis Pauli, praedecessoris nostri, ac quibusvis reformationibus ac aliis dictarum curiarum statutis *etc.*, stabilimentis, usibus et naturis, etiam iuramento *etc.* roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, illi et praefato senatori ac populo Romano et illius conservatoribus, ac mechanicarum et aliarum artium ac mercatorum Urbis consiliis, necnon basilicarum et aliarum ecclesiarum Urbis archipresbyteris et canonicis, aliisque personis, etiam motu simili *etc.*, in praeiudicium seu contra formam praemissorum, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis, etiam per nos, quomodolibet concessis *etc.*, quibus omnibus et singulis *etc.*,

Clausulae derog. l. o.

etiam si de illis *etc.*, tenores *etc.*, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, et ad plenum derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque, cum clausulis opportunis.

Placet, motu proprio. I.

§ 7. Et cum absolutione a censuris, ad effectum *etc.* Et cum approbatione, confirmatione, innovatione, nova concessione, decreto, statuto, ordinatione, derogatione et aliis, de et pro omnibus supradictis, quae hic pro sufficienter repetitis habeantur, latissime extendendis. Cum opportuno decreto, quod praesens motus proprius de subreptionis vel obreptionis vitio seu intentionis nostrae defectu notari seu impugnari nullatenus possit: sed illi stari, et secundum huiusmodi motum proprium nostrum iudicari et interpretari et definiri debeat.

§ 8. Et quod sola praesentis ¹ signatura nostra sufficiat, et ubique fidem faciat, in iudicio et extra, quaecumque regula contraria non obstante.

§ 9. Ac illius transumptis, manu alicuius notarii Curiae causarum dictae Camerae subscriptis et sigillo ipsius Curiae auditoris munitis, in iudicio et extra, stari debeat, ac plenaria fides adhibeatur. Ac cum decreto quod praesentium aut illius transumptis copiae, affixae in valvis curiarum praefatarum aut aliorum locorum publicorum, perinde arcent et afficiant, ac si personaliter intimatae forent.

§ 10. Et de confirmatione, decreto, statuto, inhibitione et aliis praemissis, remanente mandatariorum Curiae Capitoli tantum exercitio quoad causas ordinarias, etiamsi in eis postmodum aliquas commissiones praesentari contingat.

Datum Romae, apud S. Petrum, vi idus iulii, anno secundo.

Dat. die 10 iulii 1551, pontif. anno II.

¹ Praesens, Cherub. (R. T.).

XVII.

Declaratio et extensio auctoritatis collegii fabricae basilicae Sancti Petri de Urbe in exequendis donationibus inter vivos, ad pias causas factis et fiendis, et in applicanda quinta earum parte dictae fabricae ¹.

Iulius Papa III dilectis filiis oeconomo et praefecto fabricae basilicae Principis Apostolorum de Urbe, salutem et apostolicam benedictionem.

Accepimus vos, in prosecutione exactionis relictorum ad pias causas factorum et aliorum, fabricae basilicae Principis Apostolorum de Urbe per felicitis recordationis Iulium II, Leonem X, Hadrianum VI, Clementem VII et Paulum III, Romanos Pontifices praedecessores nostros, applicatorum et per nos confirmatorum, multas etiam invenisse donationes inter vivos factas, in quibus nonnulli introitus, census, redditus, proventus, stabilia et mobilia bona ac res aliae diversis ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, locis et personis piis et pro donatorum seu aliorum animabus donata et pie elargita reperiuntur, quae adhuc inexecuta et non satisfacta remanent; quodque tam haeredes et fideicommissarii dictorum ² et aliae personae, quae ad huiusmodi bonorum satisfactionem de iure tenentur, commissioni vobis factae conantur opponere et contraire, sub praetextu quod iurisdictio vobis per praedecessores praefatos et nos super huiusmodi relictorum exactione concessa, ad donationes inter vivos factas minime se extendit, et ita pias donatorum praefatorum dispositiones violare nituntur.

§ I. Nos igitur, ut par est, in praemissis opportune providere volentes, ad tollendas omnes dubietates, exceptiones et

¹ Alia de materia huius collegii et fabricae indicavi tibi in constitutione in Clementis VII, *Admonet.* sup., pag. 48. ² Cherub. addit *donatorum* (R. T.).

Causa huius
constitutionis.

Declaratio sive
extensio aucto-
ritatis collegii
fabricae, in exe-

Repetitio clau-
sularum.

Sola signatura
sufficit.

Exemplorum
8des.

Declaratio pro
mandatariis.

quendis dona-
tionibus inter
vivos ad pias
causas factis et
quinta parte fa-
bricae applican-
da.

oppositiones, per praesentes declaramus nostrae intentionis fuisse et esse ut donationes inter vivos et ad pias causas tantum factae et quae pro tempore fieri contigerit, per vos et a vobis pro tempore substitutos exequerentur; et quinta pars bonorum et rerum in eis donatarum, ad opus dictae fabricae converteretur; et quatenus opus sit, vobis et substitutis praefatis, tenore praesentium, de novo, ut omnes et quascumque donationes inter vivos, in quibus aliqua bona (quae ac donationum huiusmodi tenores hic pro expressis haberi volumus) ad pias causas a donatoribus donata et elargita fore reperietis, viis et remediis in vestris commissionibus a nobis et praedecessoribus praefatis concessis et confirmatis, exequi, et quintam partem bonorum huiusmodi ad usum dictae fabricae applicare possitis et valeatis, de speciali gratia concedimus et indulgemus, ac donatorum huiusmodi voluntates, quoad quintam partem praefatam, commutamus.

Clausula sub-
lata.

§ 2. Et sic in praemissis omnibus et singulis per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam S. R. E. cardinales et causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi facultate, iudicari et definiri debere. Et si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quae dicti praedecessores et nos in singulis eorum et nostris commissionibus huiusmodi ac illarum confirmationibus volumus non obstande, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fides danda
transumptis.

§ 4. Verum, quia difficile foret praesentes literas ad singula quaeque loca, ubi opus foret, deferri, volumus ut earum

transumptis, manu publici notarii subscriptis, et sigillo alicuius praelati ecclesiastici munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, in iudicio et extra, quae adhiberetur praesentibus, si essent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die ultima iulii, millesimo quingentesimo quinquagesimoprimo, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 31 iulii 1551, pontif. anno II.

XVIII.

Lusitaniae reges perpetui militiae Avisiensis administratores et magistri constituuntur ¹.

Julius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Praeclara charissimi in Christo filii nostri Ioannis Portugalliae et Algarbiorum regis illustris et suorum in Portugalliae et Algarbiorum huiusmodi regnis praedecessorum erga hanc Sanctam Sedem merita, necnon sincera fides et singularis devotio, quibus idem Ioannes rex in nostro et dictae Sedis conspectu clarere dignoscitur, promerentur et nos quodammodo compellunt ut illa praedicto Ioanni et pro tempore existenti Portugalliae et Algarbiorum regi favorabiliter concedamus, per quae dissensionibus et odiis, quae inter personas regnorum huiusmodi exoriri possent, occurratur, ac eorundem regnorum quieti et tranquillitati consulatur.

Ioannis Lusitanorum regis eiusque praedecessorum erga Sedem Apostolicam fides et singularis devotio.

§ 2. Dudum siquidem S. Iacobi de Spatha, sub S. Augustini, et de Avis, sub S. Benedicti regulis, in dictis regnis militiarum magistratibus, per obitum quondam Georgii, olim ipsarum militiarum magistri seu administratoris, extra Romanam Curiam

Avisiensis Ordo multis oppidis, castris etc. a regibus et christifidelibus donatus.

¹ Ex Henriquez Regul. Ord. Cisterc. p. 516.

defuncti, seu alias certo modo vacantibus, nos, considerantes magistratus praedictos diversa castra, terras, villas, loca et arces, eis a clarae memoriae Portugalliae regibus et aliis saecularibus personis ut plurimum donata, in quibus magistratus ipsos pro tempore obtinentes iurisdictionem exercent, et plurium praeceptoriarum pinguis redditibus dotatarum collationem habere: et propterea, tam pro iustitia in castris, villis, terris et locis eisdem perfecte administranda; ac arcibus praedictis, ad regna praedicta ab infidelibus et perversorum conatibus defendendum, ac in pacis dulcedine conservandum, diligenter et fideliter custodiendis; necnon praeceptoris ipsis personis benemeritis, praesertim contra christiani nominis hostes dimicantibus, plurimum expedire ut magistratus praedicti personae regibus ipsis et illorum incolis gratae et acceptae, per quam, nedum in iuribus suis conservari, verum etiam adaugeri possent, committerentur; ac sperantes quod dictus Ioannes rex, qui iustitiae zelator et orthodoxae fidei acerrimus defensor eatenus fuerat et tunc existerat, ac christiani nominis hostes, tam in Africa quam in partibus Indiae Orientalis et Ethiopiae, continuis bellis, cum intolerabilibus expensis, lacescere non desinebat, et incolas inibi commorantes ad veri luminis cognitionem reducere magnopere studebat, magistratus ipsos, prout militiam Iesu Christi, Cisterciensis Ordinis, cuius idem Ioannes rex administrator perpetuus per Sedem praedictam deputatus existerat, eatenus laudabiliter et prudenter rexerat, feliciter et tranquille gubernarat, illis posset esse utilis plurimum et etiam fructuosus.

§ 3. Ac volentes eidem Ioanni regi, ut expensarum onera, quae in gerendis bellis praedictis subire tenebatur, facilius perferre valeret, de alicuius subventionis auxilio providere, motu proprio, eundem

Ioannem regem, quoad viveret, administratorem perpetuum et irrevocabilem magistratum militiarum Sancti Iacobi et de Avis huiusmodi, in iuribus, rerum et pertinentiarum suarum omnium, etiam una cum magistratu militiae Iesu Christi, cum plena et libera facultate, auctoritate et potestate, omnia et singula, quae magistri militiarum S. Iacobi et de Avis huiusmodi, qui pro tempore fuerant, facere et exercere potuerant, etiamsi habitum, per fratres milites dictarum militiarum gestari solitum, nunquam susciperet, nec professionem, per eos emitti solitam, emitteret, faciendi et exercendi, auctoritate apostolica constituimus et deputavimus, curam, regimen et administrationem magistratum S. Iacobi et de Avis ac castrorum et aliorum praedictorum sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur.

§ 4. Cum autem postmodum intra mentis nostrae arcana saepius revolverimus singulas militias praedictas ad hoc institutas fuisse ut contra hostes et inimicos fidei huiusmodi firma quaedam praesidia essent, eorumque fratres et milites pro tempore existentes infidelium eorundem expugnationi, ac terrarum ab eis occupatarum recuperationi iugiter vacarent; et a plurimis annis citra, prout tam dilecti filii Alphonsi de Alencastro, praeceptoris maioris eiusdem militiae Iesu Christi, et ipsius Ioannis regis consobrini, et apud nos ac dictam Sedem oratoris, quam aliarum fide dignarum personarum relatione percepimus, praedictus Ioannes rex, clarae memoriae Emmanuelis Portugalliae et Algarbiorum regis genitoris sui et aliorum praedecessorum suorum praedictorum vestigiis inhaerendo, ad divini nominis exaltationem, christianaeque fidei propagationem, in eripiendis e manibus ipsorum infidelium diversis provinciis, terris et locis,

Variae provinciae et amplissimae regiones Christi Evangelium Lusitanorum opera amplectuntur.

Ioannis regis praefata gesta in Africa et aliis orientalibus partibus pro religione christiana dilatanda.

Horum intuitu praedictus rex perpetuus Ordinis Avisiensis administrat. instituitur.

et aliis iam ereptis conservandis, necnon bello contra eosdem infideles, tam terra quam mari, gerendo, gravissimos labores et expensas sustinuerit; et tam in Indiarum quam in Africae et Ethiopiae ac Brasiliae partibus nonnullas civitates, insulas, oppida et loca e manibus infidelium huiusmodi eripuerit, eaque, inibi christifideles introduci et nomen Domini praedicari faciendo, ad regimen sanctae Matris Ecclesiae adduci procuraverit; et ad hoc non solum vi et armis, sed nonnullarum ad hoc ab eo deputatarum excellentis doctrinae et approbatae vitae personarum opera continue utatur, et propterea Septensem et Tingensem civitates, et oppidum de Mazagam in Africae, necnon Goam ac alias terras et loca in Indiarum partibus, per eum et eius praedecessores praedictos e manibus ipsorum infidelium, non sine magna sanguinis effusione, erepta, ad reipublicae christianae commodum et universa huiusmodi exaltationem, possideat; et ut mortalium animas Deo efficacius lucrificiat, in civitatibus, insulis, terris et locis huiusmodi quamplura monasteria, ecclesias, hospitalia et collegia, ad devotionis inibi habitantium excitationem, erigi, ac in illis ministros ecclesiasticos introduci fecerit; necnon incolis et habitatoribus civitatum, terrarum et locorum huiusmodi, mediantibus diversis egregiis et fidelibus verbi Dei concionatoribus, ut sacrum Christi Evangelium amplecterentur, et sub nostra et eiusdem Sedis obedientia et protectione degerent adeo efficaciter persuasit, ut eorum infinitus fere numerus sacro Baptismatis fonte renasci voluerit; spereturque verisimiliter quod idem Ioannes rex, ad quem spectat bella ipsa contra infideles praedictos, tam terra quam mari, et tam offendendo quam defendendo, movere, ac successores sui, Portugalliae et Algarbiorum reges pro tempore existentes, divina eis assistente gratia, similia

et alia longe maiora in dies, pro tuitione et augmento christianae religionis, facturi sint.

§ 5. Nos, attendentes quod, si magistratus militiarum huiusmodi, qui aliquando per Romanos Pontifices praedecessores nostros regibus Portugalliae et Algarbiorum huiusmodi seu eorum primogenitis aut aliis natis, Infantibus nuncupatis, sive propinquis in administrationem, dum expediens visum fuerit, concessi fuerunt, et super quorum, dum pro tempore vacent, seu magistrorum ad eos electione, quae ad praeceptores domorum et etiam forsitan fratres et milites singularum militiarum huiusmodi spectare dignoscitur, possunt facile inter praeceptores seu fratres et milites huiusmodi graves dissensiones et intestina odia exoriri; et hos pro tempore obtinentes, si se pro tempore existenti Portugalliae et Algarbiorum regi opponerent, regna praedicta perturbare, et diversos tumultus bellicos excitare, ac bella, quae per eos contra infideles, ut praefertur, movenda sunt, in perturbationem quietis et pacis regnorum huiusmodi convertere possent, praedicto Ioanni et pro tempore existenti Portugalliae et Algarbiorum regi in administrationem perpetuo concedantur, committantur et assignentur, ex hoc profecto dissensionibus et odiis et perturbationi pacis et quietis regnorum et excitationi tumultuum bellicorum huiusmodi opportune occurreretur; et praedictus Ioannes et pro tempore existens Portugalliae et Algarbiorum rex praeceptorias domorum militiarum huiusmodi fratribus militibus idoneis et ad praeliandum habilibus, qui non solum cum vocati fuerint ad bella se accingent, verum etiam regem ipsum ad expeditiones contra infideles praedictos ultro sollicitabunt, ac se suae omnia, tam in classe maritima quam exercitu terrestri laboribus et periculis exponere non dubitabunt, earum occurrente

Ut Lusitaniae reges bella contra infideles commodius movere et continuare possint eis in perpetuam huius militiae magistratus conceditur.

Bazaim et Dio
civitates India-
rum e manibus
infidelium eri-
pantur.

vacatione, conferre seu conferri procura-
bit; et bella ipsa commodius gerere, ac
alia pro fidei catholicae exaltatione et in-
fidelium depressione necessaria et oppor-
tuna efficacius exequi poterit; ipsique prae-
ceptores et fratres milites et vassalli et
subditi magistratuum huiusmodi libentius,
sub eorum naturali principe, rege et mi-
liitarum huiusmodi administratore existen-
te et eius disciplina, quam diversis ipsa-
rum militiarum magistris (cum maiores
coniunctae vires, maiora et praeclariora
in bello facinora edere possint) militabunt,
seque omnibus periculis exponent; et pro-
pterea volentes in praemissis opportune
providere, ac ipsius Ioannis regis, qui su-
perioribus annis Bazaim et Dio civitates
seu oppida in partibus Indiarum e mani-
bus infidelium, vi et bello eripuit, et bis
invicto animo, Dio videlicet a Turcis et re-
ge Cambayae, qui illam seu illud cum in-
genti exercitu, ducibus Soliman, Bassa et
Coia Suphar, acriter et durissime obside-
bant; Bazaim vero, civitates seu oppida
huiusmodi, ab oppidanis, qui illam seu
illud bello repetebant, praestante Domino,
liberavit; et Turcas ac oppidanos ipsos, non
sine magna eorum clade et iactura, obsi-
dionem huiusmodi solvere coegit, ac de-
mum fugavit, et nomen Domini nostri Iesu
Christi longe lateque propagare non ces-
sat, pro desiderio, praemissorum intuitu,
morem gerere, motu simili, non ad eius-
dem Ioannis regis, aut alterius pro eo no-
bis super hoc oblatae petitionis instantiam,
sed de mera liberalitate ac ex certa scien-
tia nostris, singulos Iesu Christi et S. Ia-
cobi ac de Avis magistratus huiusmodi,
qui in eisdem militiis supremas dignita-
tes, ac ipsarum militiarum in dictis re-
gnis et aliis dominiis, eisdem regnis seu
eorum regi subiectis, capita esse noscun-
tur, et quorum singulorum universas alias
qualitates et illorum erectionum et insti-
tutionum tenores, fructuum, reddituum

et proventuum veros annuos valores prae-
sentibus pro expressis haberi volumus,
etiam si quovis modo, quem, etiamsi ex
illo quaeris generalis reservatio, etiam in
corpore iuris clausa, resultet, praesentibus
haberi volumus pro expresso, et ex cuius-
cumque persona vacent, etiamsi tanto tem-
pore vacaverint, quod eorum collatio, iuxta
Lateranensis statuta concilii, ad Sedem
praedictam legitime devoluta, ipsique ma-
gistratus specialiter vel generaliter reser-
vati existant, et ad illos consueverint per
electionem assumi, eisque cura etiam iu-
risdictionalis immineat animarum, super
iis quoque inter aliquos lis, cuius statum
praesentibus haberi volumus pro expresso,
pendeat indecisa, dummodo tempore da-
tae praesentium non sit in eis alicui spe-
cialiter ius quaesitum, cum omnibus et
singulis eorum, eorumque mensarum iu-
ribus, pertinentiis, iurisdictionibus, cas-
tris, villis, oppidis, fortalitiis, terris et
locis, necnon fructibus, redditibus, pro-
ventibus, obventionibus et emolumentis,
quocumque nomine nuncupentur, et in
quibusvis rebus consistant et undecum-
que proveniant, et per nos aut praedeces-
sores nostros Romanos Pontifices, pro ap-
plicatione fructuum, reddituum, proven-
tuum, iurium, obventionum et emolumen-
torum praeceptoriarum et forsitan aliorum
beneficiorum ecclesiasticorum, seu illo-
rum decimae, aut alterius partis, bellis
pro tempore gerendis, eisdem Emmanu-
eli et Ioanni regibus, eorumque praedecesso-
ribus ac militiarum huiusmodi magistris
in genere et in specie ac alias quomodo-
libet concessis; necnon facultatibus, licen-
tiis, privilegiis et indultis praedicto Ioanni
et pro tempore existenti Portugalliae et
Algarbiorum regi, etiamsi regna ipsa in
foeminam aut minorem septem annis per-
venerint, et minor huiusmodi etiam foe-
mina existat, in administrationem perpe-
tuam: ita quod qui rex aut, in defectum

regis, regina regnorum huiusmodi pro tempore fuerit, et singularum militiarum praedictarum et illarum magistratuum, absque alio iuris aut pacti ministerio, perpetuus administrator aut administratrix sit et esse censeatur, ac magistratuum eorundem possessionem propria auctoritate libere apprehendere et perpetuo retinere, seu etiam, absque alia possessionis apprehensione, militias ipsas et earum magistratus regere et administrare, necnon illorum fructus, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta ac alia praemissa in suos et magistratum praedictorum usus et utilitatem convertere, dioecesanorum locorum vel quorumvis aliorum licentia vel requisito; necnon praeceptorias, dignitates, aliaque beneficia et officia militiarum huiusmodi, ac alia ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem pro tempore existentium earundem militiarum huiusmodi, ac alia ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem pro tempore existentium earundem militiarum magistrorum spectantia, tam saecularia quam regularia beneficia personis idoneis

Omnimoda in praecept., milites, fratres, personas, oppida, castra ac bona militiae huiusmodi regibus iurisdictione tribuitur.

conferre et assignare; necnon praemissa omnia et singula, et cetera quae magistri militiarum huiusmodi, qui pro tempore fuerunt, in spiritualibus et temporalibus facere, gerere, exercere et administrare consueverunt seu potuerunt aut debuerunt, facere, gerere et exercere et administrare, necnon iurisdictionem et superioritatem ac quodcumque aliud dominium in praeceptores et milites et alios fratres et personas, necnon oppida, terras et loca ac bona et res militiarum huiusmodi per earum magistros exerceri solita, exercere libere et licite possit in omnibus et per omnia, perinde ac si singularum militiarum praedictarum verus magister existe-

ret; ac omne ius et omnis auctoritas et potestas militias et magistratus huiusmodi, tam in spiritualibus quam in temporalibus, regendi et administrandi; ac omnis alia iurisdicatio et administratio, ad singulos magistros militiarum huiusmodi de iure vel consuetudine aut alias quomodolibet pertinens, et quae in futurum pertinere poterit, cum regnis huiusmodi incorporetur et consolidetur.

§ 6. Sic tamen, quod pro tempore existens Portugalliae et Algarbiorum rex seu regina, ea quae spiritualia pro tempore concernent, per idoneas personas ipsarum militiarum, personas religiosas, ad id perper eum deputandas, et ad eius liberum nutum et arbitrium amovibiles, probe et laudabiliter exerceri facere debeat et teneatur, apostolica auctoritate praedicta, tenore praesentium, perpetuo concedimus et committimus et assignamus; ipsumque Ioannem et pro tempore existentem Portugalliae et Algarbiorum regem seu reginam, etiamsi, ut praefertur, minor existat, perpetuum et irrevocabilem singularum militiarum et earum magistratuum, iuriumque et pertinentiarum praedictorum in spiritualibus et temporalibus administratricem constituimus et deputamus; et personis per et pro tempore existentem regem seu reginam circa spiritualia deputandis omnia et singula quaecumque singularum militiarum huiusmodi, qui pro tempore fuerunt, in concernentibus spiritualia, per se vel alios, ordinare, disponere, mandare et facere de iure et consuetudine aut alias quomodolibet potuerunt seu debuerunt, ordinandi, disponendi, mandandi et faciendi plenam, liberam et omnimodam facultatem et potestatem concedimus.

Concessio cum facultate substituendi pro regendis rebus spiritualibus.

§ 7. Et ne in iudicium¹ concessionis, commissionis, assignationis, constitutionis et deputationis nostrarum praedictarum, praeceptores seu milites vel fratres mili-

Praeceptor. militibusque ius magistri eligendi adimitur.

¹ Legimus *praeiudicium* (R. T.).

tiarum huiusmodi aliquid de facto per viam electionis vel postulationis seu alias, decedente pro tempore rege aut regina regnorum huiusmodi, attentare praesumant, nos ab eisdem praeceptoribus, militibus et fratribus omne ius et omnem actionem et potestatem eligendi vel postulandi aliquem in magistrum alicuius ex militibus huiusmodi, vel eisdem magistratibus de magistris aut administratoribus perpetuis quomodolibet providendi penitus et omnino tollimus, auferimus et abdicamus; ipsisque praeceptoribus, militibus et fratribus, sub excommunicationis latae sententiae et privationis praeceptoriarum ac aliorum beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum, quae pro tempore obtinebunt, necnon pensionum annuarum, quas pro tempore percipient, ac inhabilitatis ad illa et illas, ac alia et alias in posterum obtinendas et percipiendas, ac aliis ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, per contravenientes eo ipso incurrendis, ne de cetero aliquem in magistrum alicuius ex militibus huiusmodi eligere vel postulare, aut de eligendo vel postulando quovis modo tractare audeant vel praesumant districtius inhibemus, absolutionem eorum, qui sententias, censuras et poenas praedictas incurrerint, ac earum relaxationem nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice intransibus specialiter et expresse reservantes.

§ 8. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Ulisbonensi et Eborensi et Bracharen¹ archiepiscopis per apostolica scripta, motu simili, mandamus quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Ioannis et pro tempore existentis regis et reginae huiusmodi desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, in iisque praemis-

efficacis defensionis praesidio assistentes, auctoritate nostra faciant eidem Ioanni, et pro tempore existenti Portugalliae et Algarbiorum regi et reginae, ac dilectis filiis conventibus, prioribus, praeceptoribus, fratribus et militibus obedientiam et reverentiam debitas et devotas, necnon a vassallis et aliis subditis militiarum huiusmodi consueta servitia et iura sibi ab eis debita integre exhiberi, ipsosque Ioannem et pro tempore existentem regem et reginam ad magistratus praedictos, ut est moris, admitti, sibi que de illorum iurium et pertinentiarum, ac membrorum suorum omnium fructibus et redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi; contradictores quoslibet et rebelles, etiam per quasvis, de quibus eis placuerit, sententias, censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super iis habendis servatis processibus, sententias, censuras et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

§ 9. Non obstantibus nostra, per quam dudum, inter alia, voluimus quod petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri, tenerentur verum annum valorem ¹ etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non valeret, et semper unionibus commissis fieret ² ad partes, vocatis quorum interesset; et Lateranensis concilii novissime celebrati uniones perpetuas, nisi in casibus a iure permissis, fieri prohibentis; necnon felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, etiam qua praecavetur ne quis extra suam civitatem et dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam diacetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur; seu ne iudices a Sede praedicta deputati, extra civitatem vel dioecesim, in qua de-

Derogatio contrariorum.

Dati exequutores harum litterarum.

¹ Deest forsan *exprimere* (n. r.). ² Legimus *et super unionibus commissio fieret* etc. (n. r.).

putati fuerint, alii vel aliis vices suas committere praesumant; ac de duabus diaetis in concilio generali edita, dummodo ultra tres diaetas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur; ac aliis apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis; necnon militiarum et Ordinum praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, stabilimentis, usibus et naturis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem militibus, earumque magistris, praeceptoribus, militibus, fratribus et conventibus, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et nos ac dictam Sedem, etiam motu simili, aut consistorialiter, etiam per viam generalis legis et statuti perpetui, ac initi et stipulati contractus, in genere vel in specie aut alias quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, illis praesertim, quibus, inter alia, caveri dicitur expresse quod, occurrente vacatione alicuius ex magistratibus praefatis, praefati conventus, praeceptores, fratres et milites unum forsitan de eorum gremio dictarum militiarum militem expresse professum eligere, ipseque sic electus verus earumdem militiarum magnus magister habeatur, illique non alteri, conventus, praeceptores, fratres, milites praedicti parere teneantur; quodque nullus, nisi ut praefertur electus, magistratus ipsos obtinere possit, et quaecumque collationes, electiones et aliae dispositiones de magistratibus ipsis aliter factae, etiam per Romanum Pontificem et Sedem praedictam, nullae et invalidae, nulliusque sint roboris vel momenti, et penitus pro in-

fectis habeantur, praefatique milites, aliis quam ut praefertur electis, vel literis apostolicis per eos impetratis, parere minime teneantur, et ob illorum non paritionem, aliquas censuras sive poenas nullatenus incurrant; quodque privilegiis, indultis et literis nullatenus, aut nonnisi certis inibi expressis modo et forma derogari possit; et si aliter derogetur, derogatio huiusmodi nemini suffragetur, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium tenores, praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos et formas ad id servandas pro individuo servatis habentes, illis alias in suo robore permanens, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse pari modo derogamus, contrariis quibuscumque; aut si aliqui super provisionibus seu concessionibus administrationum sibi faciendis de magistratibus huiusmodi speciales, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales dictae Sedis vel legatorum eius literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum, vel alias quomodolibet sit processum; quibus omnibus Ioannem et pro tempore existentem regem ac reginam praefatos, in assecutione dictorum magistratum volumus anteferri, sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem magistratum aut beneficiorum aliorum, praedictum generari; seu si praeceptoribus maioribus dictorum conventuum, necnon prioribus, praeceptoribus, militibus et fratribus ac conventibus, vassallis et subditis praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quoad recep-

tionem vel provisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint. Quodque de magistratibus huiusmodi, vel aliis beneficiis ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem, coniunctim vel separatim, spectantibus, nulli valeat provideri, seu concessio in administrationem fieri per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem; et quaelibet alia dictae Sedis indulgentia generalis vel specialis, cuiuscumque tenoris existat, per quam, praesentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiae impediri valeat quomodolibet vel differri, et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis.

§ 10. Volumus autem quod magistratus ipsi debitis propterea non fraudentur obsequiis, et animarum cura in eis nullatenus negligatur, sed rex seu regina pro tempore existens omnia et singula eisdem militiis pro tempore incumbencia onera perferre omnino teneatur; quodque ab alienatione quorumcumque bonorum immobilium et pretiosorum mobilium dictorum magistratuum penitus absteineat; et quod succedens in regnis huiusmodi, sive vir sive foemina existat, antequam dictos magistratus vel eorum aliquem administrare possit, iuramentum seu iuramenta, si quae de observando statutis et consuetudinibus ac stabilimentis, usibus et naturis dictarum militiarum, vel alias per dictos magistros praestari consueverunt, praestare teneatur, deinde administrationi magistratuum huiusmodi libere se immiscere possit; et ille ex eis, qui ullo unquam tempore (quod absit) a nostra et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium et eiusdem Romanae

Ecclesiae obedientia et devotione se retraxerit, vel contra eam bellum susceperit, aut in eius dominium per se vel alium quomodolibet machinatus fuerit, praesenti gratia eo ipso privatus existat, ac praesentes literae nullius sint roboris vel momenti; ipsaeque concessio, commissio, assignatio, constitutio et deputatio expirent et resolvantur, expirataeque et resolutae censeantur, et exinde ipsi magistratus vacent eo ipso, et de illis per Sedem eandem libere disponi possit; et insuper ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, tertio kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 30 decem. 1551, pontif. anno II.

XIX.

Doctores in alma Urbe a collegio advocatorum consistorialium dumtaxat in iure civili et canonico creari possunt ¹.

Iulius Papa II.

Dilecti filii, salutem et apost. benedictionem.

Cum, sicut fide dignorum relatione nuper accepimus, multi, iuris civilis et canonici ignari, ad doctoratus gradum aspirantes indebite, sub praetextu quod in aliqua Universitate Studii generalis operam dando in tantum profecerint quod idonei existant, et licentiam a nobis et Sede Apostolica extorquent, ut ab aliquo praelato seu persona in dignitate ecclesiastica con-

Multi iuris ignari licentias se doctorandi a Sed. Apost. obtinebant, unde mala hae descriptione oriebantur.

¹ De erectione autem huius Studii videre est tom. IV, Bonifacii VIII constit. XX, *In supremae*, pag. 166; et Leonis X constit. IV, *Dum maioris*, tom. V, pag. 368.

stituta, etiam de propitiis extorquendo insignia doctoratus in Romana Curia suscipere valeant; ac eiusdem licentiae praetextu, examine ad id requisito et aliis necessariis desuper minime adhibitis, contra sacrorum canonum statuta et iuris dispositionem, in ipsius doctoralis dignitatis opprobrium, se ad illius gradum faciant promoveri, unde plura absurda sequuntur, et clerus repletur indoctis, multis aspirantibus ob privilegia graduatorum beneficia assequi; et cum plures magistratus, ex consuetudinibus et statutis locorum, per iuris doctores debeant exerceri, a pluribus indoctis sic doctoratis saepe illi adipiscuntur, cum iustitiae supremo detrimento: sique bonis etiam et industriis literatisque doctoribus animus concidit, cum pariter doctis et indoctis gradus pateat dignitatis, iamque ex praemissis vilesceat in populo doctoralis dignitas.

Pontifex ideo decernit neminem de cetero doctorem in Urbe creari posse, nisi a collegio DD. advocatorum consistorialium.

§ 1. Nos igitur praemissis, prout ex debito pastoralis officii tenemur, obviare volentes, praesertim in Urbe, ex qua utrumque ius profluit ac descendit, et a cuius exemplo orbis partes solent regulari, ac de literarum scientia, virtutibus et meritis vestris, quibus vestro collegio doctores in utroque iure civili et canonico creandi et illis insignia conferendi, ex diversis privilegiis et antiqua consuetudine, ius, facultas et potestas competunt, et in quibus etiam potestas sanctae Romanae Ecclesiae camerarii gymnasiique almae Urbis nostrae cancellarii pro tempore existentium repraesentatur, motu proprio et ex certa nostra scientia, non ad vestram seu alicuius instantiam, sed de nostra mera deliberatione, tenore praesentium statuimus et ordinamus quod ex nunc de cetero, perpetuis futuris temporibus, nullus, etiam praetextu cuiusvis licentiae seu facultatis sibi concessae, seu privilegiorum, indultorum et literarum apostolicarum quibusvis personis, cuius-

cumque dignitatis, status, gradus, conditionis, praeminentiae, nobilitatis et excellentiae existentibus, etiam Romanae Curiae officialibus, eorumque collegiis, ac quocumque dignitate et honore fulgentibus, aut illorum contemplatione seu intuitu, etiam motu, scientia et potestate similibus, et ex titulo oneroso, ac ex quibusvis aliis, etiam quantumcumque maximis et urgentissimis causis, sub quibusvis verborum formis et expressionibus, ac cum quibusvis efficacissimis et insolitis, etiam derogatoriis derogatoriis, clausulis, etiam talibus, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis modo et forma in eis contentis derogari possit, irritantibusque et aliis decretis, per nos et praedecessores nostros ac Sedem eandem, seu alias pro tempore concessorum, ad gradum doctoratus in utroque seu altero iurium huiusmodi ab alio quam a vobis et collegio vestro in dicta Curia assumi, seu in utroque vel altero iurium doctor creari possit.

§ 2. Ac assumptiones et creationes doctorum, ac insignium doctoralium traditiones per vos faciendas huiusmodi, validas et efficaces existere, suosque effectus sortiri; ac quascumque alias in utroque seu altero iurium huiusmodi doctorum creationes, ac insignium praedictorum traditiones, per alios quam per vos decreto 1 in ipsa Curia in futurum faciendas, cum inde secutis, irritas et inanes, nulliusque roboris vel momenti esse et censi, ac nemini suffragari; ipsique 2 ab aliis quam a vobis ad gradum doctoratus huiusmodi assumpti, pro non doctoribus haberi.

Doctorumque creationes ab aliis faciendas irritas et inanes declarat.

§ 3. Vosque, quoscumque pauperes vel egenos, quos ad susceptionem graduum huiusmodi habiles et idoneos repperitis, ad doctoratus in utroque seu altero iurium gradus huiusmodi gratis pro Deo et absque aliqua pecuniarum solutione ab eis facienda, assumere, seu doctores creare debere.

Pauperes quosque gratis doctorari debere iubet.

1 Cherub., de cetero (R. T.). Cherub., Ipsosque... assumptos (R. T.).

Clausulae prae-
servativae.

§ 4. Ac praesentibus ex quavis causa vel occasione, etiam per nos et Sedem praedictam, in genere vel in specie, etiam per constitutiones apostolicas seu Cancellariae Apostolicae regulas editas, ac quas-cumque alias literas apostolicas, etiam in forma brevis, et quod tenores et formae illarum habeantur pro expressis, seu alias clausulas et decreta quaecumque in se continentes, etiam officialibus, collegiis et personis praefatis pro tempore concessas, etiam vigore implicitae derogationis latissime extendendae, in supplicationibus desuper pro tempore signatis appositae, derogari, seu illas revocari, cassari, suspendi aut in aliquo alterari minime posse, neque revocatas, suspensas vel alteratas, et quoties illa emanabunt, toties easdem praesentes ab illis exceptas et vobis concessas, ac in pristinum et eum, in quo nunc et ante revocationes et suspensionem huiusmodi erant, statum restitutas et repositas esse et censi.

Decretum irri-
tans.

§ 5. Sicque per quoscunque iudices et commissarios, quavis auctoritate fun- gentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores et eiusdem Romanae Ecclesiae cardinales, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et inter-pretari debere; ac ex nunc, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Executores
istius constitu-
tionis

§ 6. Et nihilominus camerario nostro et Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori pro tempore existentibus per praesentes mandamus quatenus ipsi vel alter eorum praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi, quando et quoties opus fuerit, ac pro parte vestra desuper requisiti fuerint, solemniter pub-licantes, faciant illas et in eis contenta quaecumque integre et inviolabiliter ab omnibus observari; non permittentes quic- quam per quoscunque in contrarium attentari. Contradictores quoslibet et re- belles, per sententias, censuras ac etiam pecuniarias, et de quibus eis videbitur,

poenas, appellatione postposita, compe- scendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias et poenas praefatas, etiam iteratis vicibus aggra- vando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Clausulae dero-
gativae.

§ 7. Non obstantibus praemissis ac qui- busvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetu- dinibus, iuramento, confirmatione apo- stolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apo- stolicis praedictis et quibusvis aliis, cuius- cumque dignitatis et praeminentiae exi- stentibus, et quacumque, etiam episcopali, archiepiscopali aut alia maiori dignitate fulgentibus, in contrarium quomodolibet concessis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, spe- cifica, expressa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas gene- rales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exqui- sita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum in- sererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo ro- bore permansuris, hac vice dumtaxat, spe- cialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vi februarii, millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 6 febr. 1552, pontif. anno II.

XX.

*Erectio Studii generalis in oppido Dilingae, Augustanae dioecesis in Alamania, cum privilegiis et facultatibus ad instar Uni- versitatis Parisiensis et aliarum*¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Copiosus in misericordia Dominus, et in cunctis gloriosus operibus, a quo om-

Freemium.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic. — *Dilinga*, Ger- manis *Dillingen*, urbs, in qua Otho eius episcopus Studium iam anno MXXIX fundaverat (R. T.).

nia dona defluunt, ad hoc nobis, licet immeritis, suae sponsae universalis Ecclesiae regimen committere, et nostrae debilitati iugum apostolicae servitutis imponere voluit, ut tamquam de summo vertice ad infima reflectens intuitum, quid, pro huiusmodi illustranda Ecclesia, ad fidei orthodoxae propagationem conferat, quidve statui fidelium quorumlibet conveniat, attentius prospiciamus, et ut cuiuslibet a fidelibus ipsis profligatis ignorantiae tenebris, illi per donum sapientiae in via mandatorum Domini conservari debeant, attendentes, eos ad quaerendum literarum studia, per quae militantis ecclesiae res publica regitur, divini nominis ac eiusdem fidei cultus protenditur, omnisque humanae prosperitatis conditio augeatur, nostrae sollicitudinis ope apostolicisque favoribus propensius excitemus, prout pia praelatorum, praesertim fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, quos in partem laborum evocavit Altissimus, vota exposcunt, et nos, locorum et temporum qualitate pensata, conspiciamus in Domino salubriter expedire.

Utilitas nome
huius erigendae
Universitatis.

§ 1. Sane, sicut dilectus filius noster Otho, tituli Sanctae Sabinae presbyter cardinalis, Augustanus nuncupatus, qui ecclesiae Augustanae provinciae Moguntinorum ex dispensatione apostolica praeesse dignoscitur, nobis nuper exposuit, cum fere tota Germania iam per triginta annos continuos et ad haec usque tempora calamitatibus et pestiferis haereticis oppressa et involuta extiterit; et propterea si unum generale Studium diversarum artium et scientiarum catholicarum, ad pueros et alias personas inibi bonis moribus, virtutibus et huiusmodi scientiis ornandas et imbuendas, in oppido Dilingae, Augustanae dioecesis, sub invocatione Sancti Hieronymi, erigeretur et institueretur, profecto huic morbo, in tota fere Germania huiusmodi, ut praefertur,

vigenti, ulterius ne serperet nec parum occurreretur, et fides orthodoxa inibi crederet et augetur ac manuteneretur.

§ 2. Quare praefatus Otho cardinalis nobis humiliter supplicavit ut in dicto oppido Universitatem Studii generalis in quibusvis liberalibus disciplinis et licitis facultatibus, ad instar Bononiensis et Parisiensis, ac aliarum, tam Italiae et Galliae quam Germaniae Universitatum Studiorum generalium, erigere et instituere, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignemur.

Cardinalis Augustani hac super re preces.

§ 3. Nos igitur, pium et laudabile praefati Othonis cardinalis desiderium summo opere commendantes, ac attendentes quod ex literarum studio, tam publica quam privata, et tam spiritualia quam temporalia commoda proveniunt, huiusmodi supplicationibus inclinati, ad Dei omnipotentis laudem, in eodem oppido Dilingae Universitatem Studii generalis, sub dicta invocatione Sancti Hieronymi, in quibusvis liberalibus disciplinis et licitis facultatibus, ad instar Bononiensis et Parisiensis, ac aliarum, tam Italiae et Galliae quam Germaniae Universitatum Studiorum huiusmodi, auctoritate apostolica, tenore praesentium, erigimus et instituimus.

Oratio Universitatis Dilingae.

§ 4. Ac illi sic erectae et institutae, illiusque pro tempore existentibus rectori, magistris, doctoribus, lectoribus, praceptoribus, scholaribus, bidellis, nunciis et aliis officialibus ac personis, necnon membris et subditis, quod omnibus et singulis privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus, exemptionibus, favoribus, gratiis, praerogativis, honoribus et praeminentiis, Bononiensi et Parisiensi ac aliis Universitatibus praedictis, illarumque pro tempore existentibus rectoribus, magistris, doctoribus, lectoribus, praceptoribus, scholaribus, procuratoribus,

Rectori, lectoribus, ceterisque academ. membris concessa privilegia ad inst. et aliarum Universitatum.

bidellis, nunciis et aliis officialibus ac personis, necnon membris et subditis, in genere, tam apostolica quam alias rite imperiali et regia auctoritatibus, aut alias quomodolibet concessis seu legitime praescriptis, ac imposterum concedendis et praescribendis; ac quibus illae et illi utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere. Necnon qui in quavis alia Universitate disciplinis et facultatibus praedictis studere inceperint, studium suum in ea continuare; et qui in dicta sic erecta aut quavis alia Universitate per tempus debitum studuisse, ac scientia et moribus idonei esse comperti fuerint, in artibus et philosophia ac theologia et iuribus, necnon physica et medicina ac aliis disciplinis et facultatibus praedictis, baccalaureatus, etiam formati, et licentiatursae ac laurea necnon doctoratus ac magisterii et quosvis alios solitos gradus, a praefato Othone cardinali et pro tempore existenti ecclesiae Augustanae praesule seu administratore, seu scientiarum, in quibus promovendi pro tempore studuerint, lectoribus aut aliis personis, per eundem Othonem cardinalem ad tempus vel in perpetuum deputandis et constituendis, aliisque modo et forma per ipsum statuendis, recipere, et ipsorum graduum solita insignia sibi exhiberi facere. Et postquam gradus huiusmodi receperint et illorum insignia eis, ut praefertur, exhibita fuerint, facultates, in quibus promoti fuerint, legere et interpretari, ac in eis disputare; necnon quoscumque actus, gradui seu gradibus per eos receptis convenientes, exercere, aliisque omnibus et singulis privilegiis, gratiis, favoribus, praerogativis et indultis quibus alii in Bononiensi et Parisiensi ac aliis Universitatibus praedictis, iuxta illarum constitutiones et mores, ad gradus ipsos promoti, de iure vel consue-

tudine aut alias utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt, ut praefertur, quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si gradus huiusmodi in Bononiensi et Parisiensi vel aliis Universitatibus praedictis, iuxta illarum constitutiones et mores huiusmodi, suscepissent.

§ 5. Necnon eidem Othoni cardinali et pro tempore existenti praesuli seu administratori dictae ecclesiae Augustanae huiusmodi, quod, pro salubri dictae erectae Universitatis directione et conservatione, aut rectorum, magistrorum, doctorum, lectorum, praeceptorum, procuratorum, bidellorum, nunciorum et aliorum officialium Universitatis huiusmodi electione, nominatione, institutione et quavis alia provisione et scholarum manutentione, quaecumque statuta et ordinationes licita et honesta ac sacris canonibus non contraria facere et edere ac, pro rerum, temporum et personarum qualitate, mutare, corrigere et reformare seu illa cassare, et alia de novo providere, ac super illorum observatione quascumque poenas imponere, quae, postquam facta, edita, mutata, correctae et reformata seu de novo condita fuerint, eo ipso apostolica auctoritate praedicta confirmata et approbata esse censi. Et iuxta eorum dispositionem, sublata quavis aliter iudicandi facultate, iudicari debere; ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

§ 6. Necnon Othoni cardinali quod, per se vel suum in spiritualibus in dicta ecclesia Augustana vicarium generalem, in ipsius Universitatis rectorem, ac omnes et singulos magistros, doctores, lectores, praeceptores, scholares, procuratores, bidellos, nuncios et alios officiales ac

Archiep. Augustano data facultas concedendi statuta, et super eorum observantia invigilandi.

Data quoque potestas super omnia Universitatis membra.

personas et suppositos, tam saeculares quam quorumvis Ordinum regulares, cuiuscumque status, gradus, ordinis, dignitatis et praeeminentiae extiterint, etiam si exempti et Sedi Apostolicae immediate aut alteri praelato subiecti, seu alienae dioecesis fuerint, omnimodam, tam civilem quam criminalem et mixtam potestatem (in sibi subditos videlicet, sua ordinaria; in exemptos vero seu alienae dioecesis, apostolica auctoritate praedicta) exercere, visitare, reformare et corrigere, ac errantes punire et castigare.

§ 7. Necnon ipsius Universitatis rectores, magistros, lectores, praeceptores, procuratores et alios officiales huiusmodi eligere, seu eorum electiones aliis committere, easque, postquam factae fuerint, confirmare et approbare, seu etiam aliis confirmandas et approbandas committere.

§ 8. Necnon quod tam ipse Otho cardinalis quam lectores publici Universitatis huiusmodi, quos eis, ut praefertur, studuisse, ac vita et moribus idoneos esse constiterit, ad gradus huiusmodi, cum riguroso examine ac modo et forma et sub conditionibus per ipsum Othonem cardinalem statuendis, promovere; ac quos ad doctoratus gradum promoverint, necnon dignitate et insigniis equestribus dignos esse iudicaverint, ipse Otho cardinalis et successores sui praefati tantum, milites seu equites auratos, auctoritate et nomine nostris, creare et constituere, ac equestribus insigniis decorare, omniaque militum ornamenta eis, ita quod omnibus privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, honoribus, dignitatibus et praerogativis, quibus alii milites seu equites aurati a nobis creati utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, perinde ac si per nos creati fuissent, utantur, potiantur et gaudeant, concedere.

§ 9. Omniaque et singula alia in praemissis et circa ea necessaria facere et exequi, ac ad ea omnia vices suas eidem moderno et pro tempore existenti suo in spiritualibus in dicta ecclesia Augustana vicario generali committere.

§ 10. Necnon quod pro tempore existentes ipsius Universitatis rector, magistri, doctores, lectores, praeceptores et scholares praefati, ad quinquennium in dicta Universitate residendo, et literarum studio insistendo, omnia et singula fructus, redditus et proventus, iura, obventiones et emolumenta quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium et quorumvis Ordinum regularium, quomodolibet qualificatorum, ac de iure, statuto, consuetudine, fundatione, privilegio aut alias personalem residentiam et synodis comparitionem requirentium, quae in quibusvis ecclesiis sive locis nunc forsitan respective obtinent et in futurum obtinebunt, cum ea integritate, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, cum qua illos perciperent, si in eisdem ecclesiis et locis personaliter residerent ac in synodis comparerent, percipere; ac interim eisdem beneficiis per cappellanos, ad eorum nutum amovibiles, per eos respective pro tempore deputandos, in divinis deserviri, ac curam animarum illis imminentem exerceri, et ecclesiastica sacramenta illorum parochianis ministrari facere, dioecesanorum locorum vel quorumvis aliorum licentia desuper minime requisita, libere et licite possint et valeant, plenam et liberam, auctoritate apostolica, tenore praesentium, concedimus facultatem. Quodque ad residendum interim in eisdem beneficiis, aut illis personaliter deservendum, ac in synodis comparendum minime teneantur, nec ad id ab eisdem locorum ordinariis seu quibusvis aliis inviti compelli aut coarctari, neque propterea suis beneficiis pri-

Potest etiam alium seu alios ad praedicta omnia substituere.

Rector aliquis participant de redditibus beneficiorum quo tempore in Universitate resident.

Ita ut rectorem aliosque eligere et removere queat;

Scholares, baccalaureos etc. ad lauream promoveri; et equites militesque creare.

vari possint, auctoritate et tenore praeditis, de speciali gratia indulgemus.

Derogatio contrariarum.

§ 11. Non obstantibus si in eisdem ecclesiis sive locis rector, magistri, doctores et alii praefati primam non fecerint residentiam personalem consuetam, et quibusvis aliis apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus. Nec non eorundem beneficiorum fundatione, ac ecclesiarum, in quibus ipsa beneficia forsitan fuerint, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibus et aliis decretis quomodolibet, etiam iteratis vicibus, ac etiam motu proprio et ex certa scientia, concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, illorum tenores, si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus contrariis quibuscumque. Aut si eisdem locorum ordinariis ab eadem sit Sede indultum vel in posterum indulgeri contingat quod canonicos, rectores et personas ecclesiarum seu locorum suarum civitatum et dioecesium, etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis constitutas, per subtractionem proventuum beneficiorum suorum ecclesiasticorum aut alias compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem; seu si ordinariis praedictis et dilectis filiis ecclesiarum earundem capitulis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede concessum, vel in posterum concedi contingat quod canonicis, rectoribus et personis ecclesiarum seu lo-

corum suarum civitatum et dioecesium praedictorum, etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus aut officiis huiusmodi constitutis et in illis non residentibus, vel qui in eis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, fructus, redditus et proventus beneficiorum suorum ecclesiasticorum in absentia sua ministrare minime teneantur, et ad id compelli non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et literis apostolicis, generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quae, praesentibus non expressa vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, octavo idus aprilis, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 6 aprilis 1552, pontif. anno III.

XXI.

*Institutio collegii in Urbe pro scholaribus Germanicae nationis educandis, cum gratiarum et indultorum largitione*¹.

Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Dum sollicita considerationis indagine perscrutamur quod sit pretiosum sapientiae et scientiae donum cum probitate vitae coniunctum, et quod per illud, Illo largiente a quo procedit omne datum

Proemium.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

optimum, omneque donum perfectum derivatur, ignorantiae et vitiorum tenebrae profligantur, errores tolluntur et mortalius actus in lumine veritatis disponuntur, solliciti reddimur et solertes ut literarum simul et christianae pietatis studia, et quibus, divina cooperante gratia, acquiritur scientiae cum charitate coniunctae margarita, ubilibet, in illis praesertim locis, quae ad serenda, irriganda et multiplicanda studia huiusmodi idonea et accommodata esse dignoscuntur, salubria incrementa suscipiant.

Ad instruendos operarios qui vineam Domini excolant in Germania, erectum Romae collegium Germanicum nuncupandum.

§ 1. Hinc est quod nos, attendentes quanta sit fidelium et strenuorum operariorum penuria, praecipue in illis regionibus, ubi cultus verae religionis per varias haereses maxime imminutus, et catholicae ac sanae doctrinae necnon vitae lumen multis errorum tenebris obscuratum, quantumque christianae reipublicae et fidei orthodoxae conducat, ut militans Dei Ecclesia ubique, et praesertim in Germania, viris exemplari vita et literarum scientia praeditis, quorum opera veritatis lumen protendi, et illud obumbrare nitentes dissipari valeant in dies, abundet, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione et certa scientia nostris, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam, ac ipsius militantis Ecclesiae exaltationem, et Germaniae spirituale auxilium, in alma Urbe nostra, et loco ad id convenienti et apto per infrascriptos protectores assignando, unum collegium scholarium, *Germanicum* nuncupandum, cum dote, ecclesia vel cappella, in qua missae et alia divina officia, iuxta providam ordinationem eorum qui collegii gubernationem suscipient, celebrentur; necnon structuris, aedificiis, cameris et locis ac dote simili collegio convenientibus et necessariis, in quo aliqui nationis Germanicae iuvenes dociles et bonae indolis, et, si fieri possit

id, aliqua bonarum artium et sincerarum doctrinae principia habentes, Deum timentes et religionem zelantes, ex regionibus, provinciis et locis Germaniae educendi, instituuntur et alantur, ac bonis et sanctis moribus imbuuntur, necnon literarum et piaae vitae studio continuo vacent sub magistris sive praeceptoribus eis per dilectos filios Societatem de Iesu nuncupatam constituendis, qui literas humaniores trium linguarum latinae, graecae et hebraicae, ac logicam, physicam et alias liberales disciplinas et demum sacram theologiam publice legant et doceant, et alias ipsorum scholarium curam, regimen et administrationem, in his quae ad morum integritatem et verbi Dei praedicationem ac explicationem et ad officium christiani pastoris, necnon bene beateque vivendum pertinent et spectant, suscipiant, et, nullis parcendo laboribus, quantum in eis fuerit, aedificent, et divina praecepta eorum animis infigere conentur, et tales se erga eosdem scholares exhibeant, ut ipsi tandem, divinae legis capaces, necnon aetate, doctrina et probitate maturi, postquam de beneficiis ecclesiasticis competenter provisi fuerint, tam intrepidi fidei athletae in suas regiones ad alios exemplo vitae suae ad Christum trahendos, et qui id talentum acceperint, ad verbum Dei praedicandum et docendum, curam animarum sibi commissam ad Dei laudem et gloriam ac spiritualem fidelium profectum exercendum et administrandum, necnon haeresum latens venenum deprehendendum, et errores apertos convincendum et resecandum, ac denique fidem ipsam totis viribus defendendam, ac verbo et exemplo ampliandam, et ubi extirpata fuit, denuo plantandam cum animarum salute, remitti et destinari possint, auctoritate apostolica, tenore praesentium, erigimus et instituimus.

§ 2. Necnon dilectos filios nostros Ro-

Deputati sex
cardinales pro
directum col-
legii.

dulphum Sanctae Mariae Transtiberim de Carpo, et Ioannem Sancti Paneratii Compustellanensem, et Marcellum Sanctae Crucis Cervinum, et Ioannem Sancti Stephani in Celio monte Moronum, necnon Othonem Sanctae Sabinæ de Augusta, et Iacobum Sancti Simeonis titulorum de Puteo nuncupatos, S. R. E. presbyteros cardinales, ipsorum collegii et scholarium protectores et defensores, ad quos vel aliquem Societas huiusmodi possit pro consilio et auxilio, in his quae ad commissam sibi curam pertinent, recurrere, quique adducendorum huiusmodi scholarium, et post studia remittendorum, et quamdiu in collegio manebunt, sustentandorum curam habeant, auctoritate et tenore praedictis, constituimus et deputamus.

§ 3. Necnon collegium praefatum ac illius scholares et magistros seu praecceptores, rectores et gubernatores pro tempore existentes, eorumque bona mobilia, immobilia, cuiuscumque qualitatis et quantitatis existentia, et in dicta Urbe et alias ubilibet consistentia, ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate et potestate pro tempore existentium senatoris, consulum et conservatorum ac reformatorum dictae Urbis, nec non rectoris Studii generalis eiusdem Urbis, ac aliorum quorumcumque iudicum, officialium et personarum in dicta Urbe et alias ubilibet constitutorum, illaque ac in propriis eorum rebus et bonis cum eis contrahentes, a solutione et exactione quorumcumque pedagii, gabellae, bollettini, decimarum et cuiusvis alterius, tam ordinarii quam extraordinarii, oneris in dicta Urbe et alias ubique locorum, et ex quacumque causa impositorum et imponendorum eximimus et totaliter liberamus, ac sub Beati Petri et Sedis Apostolicae atque nostra protectione suscipimus, nobisque et dictae Sedi immediate subiicimus, ac liberos, immunes, exemptos,

Collegium, Papae et Sedi Apostolicae solummodo subiectum, ab omnibus pedagiis etc. liberum declaratur.

susceptos et subiectos, immunitaque et exempta fore et esse, et ita per quoscumque indices, quavis auctoritate fungentes, sublata eis quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere.

§ 4. Necnon quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus et declaramus.

Secus agi si contingat, irritum.

§ 5. Ipsisque collegio, scholaribus, rectoribus et gubernatoribus, ut omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus et indultis quibus Studium generale Urbis et illius rector praefatus necnon doctores et legentes in eo quomodolibet utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, non solum ad eorum instar, sed aeque et pariformiter uti, potiri et gaudere possint in omnibus et per omnia concedimus et indulgemus et illa eis communicamus.

Scholaribus et rectori concessa privilegia, quibus fructur Studium generale Urbis.

§ 6. Necnon senatori, consulibus, conservatoribus, reformatoribus, rectori et aliis indicibus, officialibus et personis praedictis, ac moderno et pro tempore esistenti S. R. E. camerario praesidentibus et clericis Camerae Apostolicae, ac quibusvis commissariis super exactione decimarum et aliorum onerum praedictorum pro tempore deputatis, sub indagationis nostrae poena, ne praetextu quarumcumque literarum, eis, sub quibuscumque tenoribus et formis, pro tempore concessarum, collegium, scholares, rectores et gubernatores praefatos seu eorum aliquem super praemissis quomodolibet molestant seu molestari permittant, districtius inhibemus.

Prohibitio senatori Urbis et camerario quidquam a collegio requirendi nomine gabellae etc.

§ 7. Et insuper regentibus et superioribus dicti collegii pro tempore existentibus, assistentibus praefatis protectoribus seu aliquibus ex eis, aut de eorum consilio et de expresso consensu, illos quos

Superioribus collegii data facultas lauream conced. scholaribus.

in dicto collegio et alibi per tempus debitum studuisse, ac scientia et moribus idoneos esse repperint in praedictis facultatibus, ad baccalaureatus, licentiaturs et doctoratus ac magisterii gradus, servata alias forma concilii Viennensis, iuxta Universitatis eiusdem Urbis consuetudinem seu alias, promovendi, et ipsorum graduum solita insignia eis exhibendi; quodque in facultatibus supradictis sic promoti, illa legere et interpretari ac in eis disputare, et quoscumque gradui seu gradibus huiusmodi convenientes actus exercere, et alias omnibus et singulis privilegiis, gratiis, favoribus, praerogativis et indultis, quibus alii in praedicta seu aliis Universitatibus et alibi, iuxta illius vel aliarum Universitatum huiusmodi constitutiones et mores, ad gradus praedictos promoti de iure vel consuetudine utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere possint et debeant in omnibus et per omnia, ac si gradus praedictos in ipsa Universitate, iuxta consuetudines et mores praedictos, suscepissent, concedendi et indulgendi.

Dictis cardinalibus data potestas condendi leges pro bono regimine collegii.

§ 8. Necnon, pro felici implemento et salubri directione ac conservatione dicti collegii illiusque honorum et rerum ac iurium, tam temporalium quam spiritualium, quaecumque statuta et ordinationes rationabilia et sacris canonibus non contraria faciendi et edendi ac revocandi, immutandi, corrigendi et super illorum observatione quascumque poenas imponendi, quae, postquam facta, edita, revocata, immutata et correctae fuerint, eo ipso, auctoritate praedicta, approbata et confirmata sint et esse censeantur, et iuxta eorum dispositionem, sublata quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; ac quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter,

contigerit attentari, irritum et inane discernendi, omniaque et singula alia in praemissis et circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi et exequendi plenam et liberam, auctoritate praedicta, tenore praesentium, facultatem et potestatem concedimus.

§ 9. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac ipsius Urbis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis eidem senatori, consulibus, conservatoribus, reformatoribus, camerario, universitatibus ac earum collegiis, rectoribus, scholaribus et personis et aliis praefatis, necnon praefatae Urbi et populo Romano, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam iteratis vicibus, concessis, approbatis et innovatis, quibus omnibus, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Obstantium derogatio.

§ 10. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius curiae ecclesiasticae seu personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides, in iudicio et extra, ac alias, ubilibet opus fuerit, adhibeatur, quae adhiberetur eisdem praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae.

Transumptis danda fides.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, pridie kalendas septembris, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 31 augusti 1552, pontif. anno III.

XXII.

Contra franchitias in Urbe retinentes et Curiam in executione impediētes, cum approbatione constitutionum . contra bannitos etc. editarum.

Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Cum civitates et loca omnia, in quibus sanctissimum Christi nomen colitur, deceat esse facinorosis hominibus expiata atque purgata, nemo est qui non intelligat quam maxime oportet almam Urbem nostram, apostolorum Petri et Pauli ac tot martyrum sanguine consecratam, in qua Summus Pontifex cum sacro cardinalium collegio residet, et ad quam ex omnibus mundi partibus, veluti ad portum saluberrimum, gentes confluent, quae denique communis omnium patria censetur, esse ipsis facinorosis hominibus vacuam.

§ 1. Sane, cum a diversis Pontificibus praedecessoribus nostris plures constitutiones adversus homicidas, sicarios, latrones, sacrilegos, raptos aliosque facinorosos homines, eorumque fautores et receptatores, sine quibus delinquentes diutius latere non possunt, editae fuerint, quae, vel temporum iniquitate, vel ad senium et occasum vergentis saeculi corruptela, aut magistratum negligentia, minus custodiuntur et observantur, ac fere in desuetudinem abierunt, opere pretium censuimus constitutiones ipsas approbare et innovare, prout illas, motu proprio et ex certa scientia, cum omnibus et singulis censuris et poenis in eis contentis, harum serie approbamus ac innovamus.

§ 2. Et insuper quia, sicut accepimus, quorundam eousque processit licentia ut non solum homicidas et facinorosos ac alios praedictos, contra iuris et sacram constitutionum praefatarum prohibitionem, receptare audeant, sed etiam

domos suas necnon vias publicas et plateas, quae circa domos sunt, facinorosis ipsis tutum refugium et quasi portum esse velint, signatis etiam franchitiarum nomine quodammodo limitibus in via, quos iustitiae ministris ingredi non liceat; nos abominabile ac detestandum franchitiarum huiusmodi nomen penitus abolemus, ac perpetuo abolitum fore decernimus. Volumus enim causarum capitalium iudicibus, barisellis, apparitoribus et aliis iustitiae praefectis et ministris quascunque vias et plateas, aedes et domos, ad requirendos, capiendos et debitis poenis afficiendos facinorosos homines, die noctuque liberas et apertas esse. Si quis autem, post huius nostrae voluntatis declarationem, franchitias huiusmodi adhuc habere et tueri, ac illarum praetextu aut alias quomodolibet, iustitiae ministros in executione eorum officiorum impedire praesumpserit, etiam si baro, domicellus, comes, dux, principis cuiusvis orator aut, quod futurum minime credimus, episcopus, archiepiscopus, patriarcha aut etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis extiterit, noverit se amissionis gratiae ac benevolentiae nostrae necnon coercitionis et emendationis, prout nobis, iuxta circumstantiarum qualitatem, videbitur, poenas ipso facto incursum. Si quis vero in tantam devenerit audaciam ut etiam violenter et manu armata, ipsis iustitiae ministris se opponere et resistere ausus fuerit, tam facientes quam mandantes eo ipso crimen laesae maiestatis incurrere declaramus, et pro illius condignatione, si, ultra iustitiae ministros, maiori manu opus fuerit, praecipimus dilecto filio nobili viro Camillo Ursino, domicello Romano, ac alteri cuicumque pro tempore militiae nostrae temporalis generali gubernatori et custodiae Palatii nostri ducibus, tam pedestribus quam equestribus, ac conservatoribus et capitibus regionum ipsius

Plures Pontifices adversus facinorosos et eorum fautores ediderunt bullas, quas hic Pontifex confirmat.

Franchitiasque tenere et curiam in executione impedire prohibet.

almae Urbis, ut contra opposcentes et resistentes huiusmodi, tamquam iustitiae, pacis et quietis perturbatores nostrosque et huius sanctae Sedis rebelles, acriter suo brachio saeculari insurgant, ac eos, manu regia et nulla tela iudiciaria servata, severissime puniendos capi et carceribus mancipari faciant.

Clausulae derogatoriae.

§ 3. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis; privilegiis quoque et indultis, statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Iussio publicandi.

§ 4. Ut autem praemissa omnia ad eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nec aliquis de eis ignorantiam iuste praetendere possit, volumus et apostolica auctoritate decernimus quod praesentes literas per aliquos Curiae nostrae cursores ad basilicae Principis Apostolorum de Urbe et ecclesiae Lateranensis valvas, dum inibi populi multitudo ad divina audienda convenerit, palam et clara voce legantur, et lectae, in basilicae et ecclesiae huiusmodi ac Cancellariae Apostolicae valvis, necnon in acie Campi Florae affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquandiu affixae pendeant, et cum inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa.

Transumptum fides.

§ 5. Quod earum transumptis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, certa et indubitata fides adhibeatur, prout praesentibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo, etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, decimo kalendas octobris, pontificatus nostri anno III.

Publicatio.

Anno a nativitate Domini MDLII, indictione X, die vero XXVII mensis septembris, pontificatus sanctissimi in Christo

patris et D. N. D. Iulii, divina providentia Papae III, anno III, retroscriptae literae lectae, affixae et publicatae fuerunt in locis retroscriptis, dimissis etiam inibi copiis affixis, iuxta illarum formam et tenorem, per nos Iacobum Carra et Hermanum Laetum, cursores.

Ita est. Hermanus Laetus, cursor.

Thomas Roger, magister cursorum.

Dat. die 22 septembris 1552, pontif. an. III.

XXIII.

*Innovatio et ampliatio gratiarum et privilegiorum Societatis Iesu, eiusque collegiorum.*¹

Dilecto filio Ignatio de Lojola, Praeposito generali Societatis Iesu.

Iulius Papa III.

Dilecte fili, salutem et apostol. benedictionem.

§ 1. Sacrae Religionis, sub qua dilecti filii Societas Iesu, reiectis saeculi vanitatibus, gratum Altissimo praebent sub humilitatis spiritu famulatum, et ferventibus studiis per exempla virtutum et solidam doctrinam alios ad divinae Maiestatis obsequia trahunt, favor exposcit et devotionis vestrae merita nos inducunt ut ea, quae per nos et praedecessorem nostrum tibi et illis provide concessa sunt, apostolicae firmitatis munimine roboremus; vosque amplioribus favoribus et gratiis confoveamus, ea vobis concedentes, per quae commoditatibus vestris et animarum tum vestrarum, tum etiam aliorum, quibus iuvandis vacatis, peramplius consulatur.

Causae concedendorum privilegiorum.

§ 2. Tuis itaque in hac parte nobis por-

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic. — De hac Societate vide in Pauli III constitutione XXXIII, pag. 303. Hic siquidem Pontifex eandem Societatem, eiusque constitutiones approbavit, privilegiaque illi elargitus est quamplurima.

Facultates tum
spirituales, tum
temporales alias
concessas So-
cietati confir-
mat.

rectis supplicationibus inclinati, omnia et singula literas, facultates, indulgentias, etiam plenarias, concessionem, immunitates, exemptiones, libertates, gratias, privilegia et indulta tibi et ad tui ac pro tempore existentis praepositi generalis Societatis huiusmodi dispositionem concessa. necnon facultatem, inter alia, cum personis Societatis huiusmodi circa ieiunia et cibos prohibitos per te vel alios ¹ dispensandi, ac Societatem ipsam professos quoscumque a casibus haereseos et aliis contra fidem et consequentibus censuris quibuscumque, etiam per te et successores tuos, vel alios similiter professos ad id idoneos, per te et pro tempore existentem praepositum generalem Societatis huiusmodi deputandos, absolvendi, et, quatenus opus sit, in foro conscientiae dispensandi per felicis recordationis Paulum Papam tertium, praedecessorem nostrum, et forsitan nos, tam in genere quam in specie et alias quomodolibet et sub quibuscumque tenoribus et formis concessa, eorum omnium tenores et causas, propter quas concessa sunt, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, apostolica auctoritate, ex certa nostra scientia, tenore praesentium, approbamus et confirmamus, ac illis perpetuae et inconcussae firmitatis robur adiicimus, illaque inviolabiliter observari, et sub quibusvis derogationibus, revocationibus, suspensionibus alterationibus, decretis, declarationibus ac literis apostolicis, etiam quasvis clausulas generales vel speciales, etiam derogatorias derogatorias, efficaciores et insolitas ac etiam irritantia decreta, sub quacumque verborum forma et expressione, in se continentibus, aut Cancellariae Apostolicae regulis seu constitutionibus apostolicis quomodolibet pro tempore factis et editis ullo umquam tempore comprehendendi, aut eis in aliquo derogari, seu ea revocari aut alterari nullatenus posse; sicque per quoscumque iudices et

¹ Vel alios Societatem ipsam professos dispensandi, ac quoscumque etc. legit auctor Inst. S. I. (R. T.).

commissarios, quavis auctoritate fungentes, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac ex nunc quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

§ 3. Et nihilominus, ut tu et Societas huiusmodi quietius et devotius in humilitate spiritus Altissimo gratum exhibere possitis famulatum, facultatem et licentiam anteponendi et postponendi officium divinum alias vobis concessam, ad hoc ut tu et religiosi pro tempore existentes Societatis huiusmodi, ex legitimis ac iustis causis (in quo tuam et successorum tuorum praepositorum generalium pro tempore existentium et aliorum, quos ad hoc substitueritis, conscientiam oneramus), officium ipsum celebrationi missae libere et absque conscientiae scrupulo postponere possitis, auctoritate et tenore praedictis extendimus et ampliamus.

§ 4. Ac insuper tibi et aliis praepositis generalibus Societatis huiusmodi pro tempore existentibus et aliis, quibus ad hanc commutationem auctoritatem vestram communicaveritis, ut recitationem officii huiusmodi pro his, qui, ob infirmitatem, vobis videbuntur excusandi, in aliud opus pium seu leviolem orationem, durante tamen infirmitate, arbitrio vestro commutare.

§ 5. Necnon scholaribus collegiorum Societatis huiusmodi in Universitatibus alicuius Studii generalis existentium, quod ipsi, si, praevio riguroso et publico examine, in eisdem Universitatibus idonei reperti fuerint, et rectores Universitatum huiusmodi eos gratis et amore Dei, absque aliqua pecuniarum solutione, promovere recusaverint, in collegiis praedictis a praeposito generali pro tempore existenti vel,

Praepositus generalis commutare horas recitationis officii divini potest:

Ipsum vero officium in alias orationes pro infirmis;

Gratus magisterii conferre magist. et scholaribus collegiorum.

de eius licentia, a quovis ex inferioribus praepositis vel rectoribus huiusmodi collegiorum, cum duobus vel tribus doctoribus seu magistris per eosdem eligendis, scholaribus vero collegiorum eorundem extra Universitates existentium, studiorum suorum cursu absoluto, et riguroso examine praecedente, a generali vel, de eius licentia, a quovis ex praepositis vel rectoribus huiusmodi collegiorum, cum duobus vel tribus etiam doctoribus vel magistris per eosdem eligendis, quoscunque baccalaureatus ac magisterii et licentiae ac doctoratus gradus accipere; et praepositis vel rectoribus, cum doctoribus huiusmodi, ut eosdem scholares ad gradus ipsos promovere, eisdemque scholaribus ut, postquam promoti fuerint, in eis legere et disputare et quoscunque alios actus ad haec necessarios facere et exequi, ac omnibus et singulis privilegiis, praerogativis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, antelationibus, favoribus, gratiis et indultis ac omnibus et singulis aliis, quibus alii in quibusvis Universitatibus Studiorum huiusmodi, riguroso examine praevio, ac alias, iuxta inibi observari solitos et requisitos usus, ordinationes, ritus ac mores, pro tempore promoti, de iure vel consuetudine aut alias quomodolibet utantur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, non solum ad ipsorum instar, sed pariformiter et aequae principaliter, absque ulla penitus differentia, uti, potiri et gaudere in omnibus et per omnia, perinde ac si gradus huiusmodi in eisdem Universitatibus et non eorum collegiis huiusmodi accepissent.

Praepositi facultates sibi concessas aliis possunt communicare.

§ 6. Praepositis quoque inferioribus, a te et pro tempore existenti praeposito generali praefato vel etiam provincialibus, praesertim in locis Indiarum et aliis remotis partibus, pro tempore deputatis, ut ipsi quaecumque gratias, facultates, con-

cessionones et indulta, eis per te et eundem praepositum generalem vel provincialem pro tempore existentes communicata et concessa, quibusvis aliis personis de Societate huiusmodi professis, eis bene visis, quoties eis videbitur, de tua tamen et praepositorum generalium pro tempore existentium scientia ¹, communicare et concedere possint.

§ 7. Et insuper religiosis Societatis huiusmodi pro tempore senio confectis aut aliqua infirmitate gravatis, et ad operandum in vinea Domini non idoneis, etiam professis, ut in collegiis Societatis huiusmodi, de tui et pro tempore existentis praepositi generalis vel inferiorum, quibus hanc facultatem communicaveris seu communicaverint, licentia, morari, et ex illorum redditibus et proventibus se sustentare, absque aliquo conscientiae scrupulo, libere et licite valeant, plenam et liberam, auctoritate et tenore praemissis, facultatem et licentiam concedimus.

§ 8. Non obstantibus quibusvis apostolicis, ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus, constitutionibus et ordinationibus, ac Societatis et Universitatum huiusmodi, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem Societati et Universitatibus, illarumque rectoribus, doctoribus et personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, etiam motu proprio et de apostolicae potestatis plenitudine ac alias quomodolibet, concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio aut quaevis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi praesentibus pro suffi-

Socio confectis conceditur usus propriorum reddituum.

Obstantium derogatio.

¹ Licentia, Inst. S. I. (n. r.).

eienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 9. Verum, quia difficile foret etc.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXII octobris MDLII, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 22 octobris 1552, pontif. anno III.

XXIV.

Iurisdictio consulum artis pistorum almae Urbis cognoscendi causas et differentias ipsam artem tangentes; et privilegium, quo debitoribus, ex causa panis, dilationes concedi prohibetur.

Iulius Papa III dilectis filiis consulibus et camerario ac universitati panatariorum seu furnariorum almae Urbis nostrae.

Dilecti filii, sal. et ap. benedictionem.

Cum, sicut nobis exponi fecistis, alias et retroactis temporibus, vos et praedecessores vestri, qui in alma Urbe nostra panatarii sive furnarii fuerunt, diversis temporibus diversas ordinationes et statuta, ipsius artis fidele et sollicitum exercitium ac personas ad exercitium huiusmodi aptas, illarumque salaria, modos et formas observandas, ac macinaturam et macinaturae pretium concernentia, et alia ad artem huiusmodi necessaria in uno libro descripta ediderint, fecerint et ordinaverint; illaque omnia, prout facta fuerant, per eos, qui conditorum statutorum et ordinationum huiusmodi temporibus fuerunt ipsius urbis senatores et conservatores, respective approbata et confirmata fuerint, vosque consulatum habeatis, in quo panatariis sive furnariis pro rebus artem huiusmodi tangentibus ius redditur.

§ 1. Et novissime, inter cetera, statueritis et ordinaveritis quod vestri consules

ius et rationem inter homines artis et pro causis ad artem huiusmodi spectantibus, usque ad quamcumque summam, reddere valerent: et si aliquis ipsius artis conveniret in iudicio aliquam aliam personam, quae non esset eiusdem artis, dummodo foret pro re ad artem ipsam spectante, dicti consules iurisdictionem contra tales conventos usque ad summam viginti scutorum, et non ultra, haberent; et personae sic conventae iurisdictionem huiusmodi, usque ad dictam summam inclusive, declinare non possent; et casu quo illam aliqui declinare vellent, nihilominus ipsi consules illis licentiam dare non possent, neque id pati deberent, sub poena duorum scutorum ex eorum salario pro qualibet vice retinendorum, si secus facerent: ac declaraverint id quod per eosdem consules fieret, esse validum, firmum et efficax, cum statutum huiusmodi factum foret pro eorumdem panatariorum seu furnariorum tranquillitate, ne ipsi per diversa eiusdem urbis tribunalia, pro rebus artem huiusmodi concernentibus, discurrere deberent, seu discurrere non possent publico, prout deceret, inservire, quae quidem et alia ultimo dicta ordinationes et statuta per dilectos filios modernos ipsius urbis senatorem et conservatores, tamquam rationi consonantia, approbata et confirmata fuerunt.

§ 2. Necnon felicis recordationis Leo Papa X, praedecessor noster, provide attendens panatarios seu furnarios maxime esse omnibus necessarios, volens indemnitatibus tunc et pro tempore existentium in eadem urbe panatariorum seu furnariorum consulere, quod ex tunc de cetero in perpetuum nullae, etiam ab eo, etiam iuxta dictae urbis statutum, super debitis cum ipsius furnariis, praesentibus et ex tunc futuris, ratione panis ab eis accepti, in parva vel magna quantitate contractis, dilationes, etiam in

Consulesque artis, vigore eorumdem statutorum, inter homines de arte, usque ad quamcumque summam; et contra alios, usque ad summam scutorum, ius reddebant de rebus spectantibus ad artem.

Leo X decrevit debitores pro pretio panis ad dilationes seu commutationes bonorum non admitti;

1 Cherub., deberent. (R. T.).

Transumptorum fides.

Furnariorum universitas condidit varia statuta artem concernentia.

sal conficiendo, aut alterius cuiusvis et quantumcumque necessarij usus favorem, et per specialia rescripta, etiam in forma salveconductus, etiam ad modicum tempus et motu proprio ac ex certa scientia quibusvis personis, cuiuscumque status, gradus vel conditionis existerent, etiam cum derogatione literarum dicti Leonis, ex tunc concedendae, alicui suffragarentur; sed eo ipso, quod per praecupationem vel importunitatem aut alias quomodocumque ab eo et pro tempore existente Romano Pontifice emanarent, illico revocata essent, nec locum contra dictos furnarios habere, aut eorum aliquem cessio bonorum impedire valeret quo minus contra personas debitorum seu creditorum procedi posset.

Et in causis panis, a quocumque iudice summarie cfr. procedi ordinavit.

§ 3. Quodque pro tempore existentes dictae urbis gubernator, senatores, conservatores, vicarius et auditor Camerae ac alij iudices ordinarii, eorumque locatinentes, in quibusvis causis coram eis per dictos furnarios seu eorum aliquem contra eos ratione panis per eos pro tempore crediti duntaxat debitores, et per viam reconventionis pro tempore movendis, summarie, simpliciter et de plano, nulla iudiciaria tela servata, sed sola facti veritate inspecta, absque alicuius scripturae confectione, et alias prout in causis mercetum et salariorum per piae memoriae Iulium Papam II, etiam praedecessorem nostrum, statutum fuerat, procedendum fore per suas literas statuerit et ordinaverit, prout in eisdem literis plenius contineri dicitur.

Furnariorum universitas petiit ab isto Pontifice confirmationem praedictorum.

§ 4. Vosque, sicut eadem expositio subiungebat, cupiatis statuta et ordinationes ac literas Leonis praedecessoris huiusmodi, pro illorum subsistentia firmiori, nostro et Sedis Apostolicae munimine roborari, pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum ut omnia et singula statuta et ordinationes, tranquillum statum et directio-

nem ipsius artis concernentia, ac literas Leonis huiusmodi approbare et innovare, aliisque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 5. Nos igitur ad plenum informati, huiusmodi statuta et ordinationes, ad tranquillum statum et directionem eiusdem artis facta, rationi consona, ac literas praedictas perutiles fuisse et esse, vos et vestrum quemlibet a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existitis, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, ac specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa nostra scientia, omnia et singula, praesertim ultimo dicta statuta et ordinationes ac literas Leonis praedecessoris huiusmodi et in illis contenta quaecumque, auctoritate apostolica, tenore praesentium, approbamus, confirmamus et innovamus, ac singula in eisdem literis contenta, prout per ipsum Leonem praedecessorem concessa fuerunt, vobis et pro tempore existentibus panariis seu furnariis dictae urbis, iuxta literarum earundem continentiam et tenorem, de novo concedimus. Ac omnes et singulos, tam iuris quam facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem, ac solemnitates, si quae omissae fuerint, supplemus.

Pontifex ideo eorum ordinationes, ac literas Leonis X confirmat;

§ 6. Ita quod vestri et pro tempore existentes eiusdem artis consules, super huiusmodi, et in specie super statuto de iurisdictione contra allegare, iuxta illius tenorem exercenda, quoad personas de arte huiusmodi (firma manente iurisdictione iudicum ad quos spectat, et quod summarie et sine strepitu, sola facti veritate inspecta, procedatur), per praefatos

Consulibusque universitatibus iurisdictionem, de qua hic, concedit;

modernos et pro tempore existentes Urbis gubernatorem et senatorem ac Camerae praedictarum auditorem vel alios eiusdem urbis iudices, praetextu obligationum in forma Camerae Apostolicae, impediri vel alias molestari seu inliveri non possint neque valeant.

§ 7. Et propterea quod nullae dilationes, moratoriae et cessiones bonorum sive indebitae quinquennales, vel admissio ad beneficium capituli *Odoardus*, etiam a nobis et pro tempore existente Romano Pontifice sive senatore praefato seu dilectis filiis camerario, clericis et praesidentium insertione et totali derogatione, cuiusvis personae ecclesiasticae vel saecularis, contra praesentium et Leonis praedecessoris huiusmodi literarum tenorem, suffragentur, hoc expresse addito, quod idem ius per omnia servetur, et hominibus dictae urbis moratoriae, dilationes, salinae et alia praenarrata nullatenus suffragentur.

§ 8. Et ita per eosdem gubernatorem, senatorem et auditorem ac alios quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, quavis auctoritate fungentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari, interpretari atque definiri debere decernimus.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac Urbis et Camerae praedictarum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem gubernatori, auditori Camerae et senatori et quibusvis aliis, sub quibusvis clausulis et decretis, etiam super iurisdictione in omnem universitatem in eadem urbe facientes, quomodolibet concessis, approbatis et innovatis; quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et

1 Et praesidentibus Camerae, aut salinariis huiusmodi, etiam cum praesentium insertione, Cherub. (R. T.).

individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales ideam importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie specialiter et expresse derogamus, necnon omnibus illis, quae dictus Leo praedecessor in suis literis praedictis voluit non obstande, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 10. Volumus autem et dicta apostolica auctoritate decernimus quod praesentium literarum per unum mandatarium seu aliquem furnarium, ad quem pro tempore spectabit, facta praesentatio, vim validae inhibitionis habeat; ac irritum et inane, si secus a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die ii decembris, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 2 decembris 1552, pontif. anno iii.

XXV.

Prohibitio ne quis subditus mediate vel immediate Sedis Apostolicae militare audeat sub verillo alicuius principis, praeterquam sub ducibus Ecclesiae Romanae 1.

Iulius Papa III, ad futuram rei memoriam.

Videntes Ecclesiastici nostri Status terras atque loca fortibus ac strenuis militibus, qui eidem, pro temporum exigentia, praesidio esse possint, in dies magis exha-

1 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

Praesentatio istius constitutionis vim validae inhibitionis obtinet.

Dilationesque et cessiones bonorum delictibus et causis panis non suffragari decernit.

Decretum irritans.

Obstantium derogatio.

riri; necnon considerantes nostrae aetatis hominum astutiam ac malignitatem ad omne malitiae ac temeritatis genus esse proclivem, ac tamen si constanti nos atque obfirmato animo decreverimus neminem unquam velle laedere, quin potius totis et animi et consilii ac auctoritatis nostrae viribus, omnipotentis Dei auxilio et benignitate adiuti, ad universalem miserae et afflictæ christianitatis pacem procurandam simus propensi, passim tamen non deesse nec qui actiones nostras calumnientur, nec qui etiam statui atque honori nostro insidientur; volentes eam, quae providi est principis, in his temporum difficultatibus cautionem adhibere, statuimus, ordinamus atque praecipimus ut nullus, tam almae urbis nostrae Romae quam omnium civitatum, oppidorum locorumque Status nostri Ecclesiastici civis, habitator aut incola, cuiusvis gradus, praeminentiae aut conditionis existat, posthac apud aliquem, praeterquam apud duces, capitaneosque nostros, nisi de nostra aut locorum nostrorum rectorum, gubernatorumque seu dilecti filii nobilis viri Iuliani Cesarini, cui describendorum militum et, ut vulgo dicitur, *Dell'ordinanze e battaglie*, in hac alma urbe nostra et in toto Stato Ecclesiastico generalem curam demandavimus, expressa licentia, stipendia accipere et militare, sub poenis in aliis nostris similibus ordinationibus contentis, audeat aut praesumat; ac similiter statuimus, ordinamus ac praecipimus ut nullus in eadem urbe reliquisque Status nostri locis, cuiusvis gradus, praeminentiae aut conditionis existat, clam atque occulte, pecunias, stipendii nomine, ut milites paratos habeat, dare aut promittere sive eas accipere, vel sese, aut verbo aut fide aut quovis modo, tam accepta pecunia quam alias, cuiquam in militia addicere audeat atque praesumat, sub rebellionis ac confiscationis bonorum, tam per

eos, qui pecunias dederint aut promiserint, quam per eos, qui acceperint, aut se ad dantium nutum ac voluntatem occulte obligare, aut se, ut praefertur, obligaverint, ipso facto incurrenda poena, necnon punitionis, iuxta leges ac constitutiones temporales adversus principis sui proditores ac rebelles et reos laesae maiestatis in primo capite promulgatas; quod si contingeret eum, qui, contra hanc ordinationem nostram, pecunias dederit aut promiserit, aut occulte ac quovis quaesito colore eum subditis nostris convenerit, procuraverit vel tentaverit milites, tam ex hac urbe nostra quam ex reliquis Status nostri terris, ad sui requisitionem paratos ac sibi obligatos habere, ut supra dictum est, procuraverit, personam esse ecclesiasticam, quavis aut quantumvis eminenti ac sublimi dignitate praeditam, decernimus eum, ultra praedictam rebellionis poenam, excommunicationis insuper latae sententiae et privationis omnium suorum graduum, officiorum ac beneficiorum poenam ipso facto incurrere. Qui vero contravenientes huic ordinationi nostrae praeeptoque revelaverint, amplum suae fidelitatis ac diligentiae praemium, iuxta personarum aut aliarum qualitatum circumstantiam, largiter a nobis consequentur; et rursus qui huiusmodi contravenientium notitiam habuerint, et eos revelare neglexerint, in aere et in corpore, ipsorum inobedientiae meritam poenam severe recepturos declaramus; volumus etiam ut si qui forte supradicto modo pecunias aut dederint seu promiserint vel acceperint, aut se obligaverint, infra triduum post praesentium publicationem, sese nobis aut locorum nostrorum rectoribus aut gubernatoribus vel prefato Iuliano manifestantes, ab illiusmodi promissionibus aut obligationibus retrahere se impune et libere possint, post quorum dierum terminum, qui se interea, ut praemittitur, ma-

nifestare neglexerint, in praedictas poenas irremissibiliter incurrisse censeantur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXI februarii MDLIII, pontificatus nostri anno III.

Dat. die 21 februarii 1553, pontif. anno III.

XXVI.

Facultas collegii physicorum medicorum almae Urbis quoscumque promovendi ad gradus philosophiae et medicinae, privative quoad alios; et confirmatio iurisdictionis proto-medici cognoscendi causas civiles et criminales ad eius officium spectantes.

Iulius Papa III, etc.

Meritis devotionis vestrae erga nos et Romanam Ecclesiam inducimur ut petitionibus vestris, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus.

§ 1. Cum itaque, sicut nobis exponi fecistis, multi physici ac medicinae ignari, sub praetextu quod in aliqua Universitate Studii generalis, philosophiae ac medicinae operam dederint, tantum se profecisse praeseferant, ut, veluti idonei, ad doctoratus gradum se promoveri facere temere praesumant, et cum huiusmodi gradum, ob eorum imperitiam, in eisdem Universitatibus assequi posse diffidant, licentiam a Sede Apostolica sub fictis narrationibus extorquere conantur, ut ab aliquo praelato seu persona in dignitate ecclesiastica constituta, ad ipsum gradum, riguroso examine aliisque in huiusmodi promotionibus, tam de iure quam laudabili consuetudine requisitis, minime adhibitis, promoveri se faciant, in ipsius doctoratus dignitatis opprobrium et maximum vitae hominum exitium ac perniciem; pro parte vestrum, asserentium vos a Sede Apostolica indultum ad doctoratus huius-

modi gradum, tam in philosophia quam in medicina, praemisso riguroso examine, aliisque ad id requisitis de more sollemniter observatis, quoscumque idoneos promovendi obtinuisse, nobis fuit humiliter supplicatum ut privilegia vobis concessa confirmare, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos, specialibus favoribus et gratis vos prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, tenore praesentium, privilegia et indulta necnon gratias collegio vestro per felicitis recordationis Clementem VII et alios Romanos Pontifices praedecessores nostros concessa (quatenus sint in usu) approbamus et confirmamus.

§ 3. Ac statuimus et ordinamus ex nunc et de cetero, perpetuis futuris temporibus, ut nullus, etiam praetextu cuiusvis licentiae seu facultatis sibi, etiam apostolica auctoritate, concessae, seu privilegiorum et indultorum ac literarum apostolicarum quibusvis personis, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, conditionis, praeminentiae, nobilitatis et excellentiae existentibus, Romanae Curiae officialibus, eorumque collegiis, ac quacumque dignitate fulgentibus, ut illorum contemplatione seu intuitu, etiam motu proprio et ex titulo oneroso et ex quibusvis aliis, quantumcumque maximis et urgentissimis causis, sub quibuscumque verborum formis et expressionibus, ac ex quibusvis efficacissimis et insolitis ac etiam derogatoriis derogatoriis clausulis, etiam talibus, quod illis nullatenus, aut nonnisi sub certis modo et forma, eis derogari possit, irritantibusque et aliis decretis, per nos et praedecessores nostros ac Sedem Apostolicam seu alias pro tempore concessis, ad philosophiae, medicinae seu earum alterum doctoratus gradum, praeterquam a vestro physicorum et medico-

Confirmatio privilegior. collegii, quatenus sunt in usu.

Facultas collegii privative quoad alios quoscumque in philosophia et medicina docu-randi.

Causa istius constitutionis.

rum collegio, in dicta alma Urbe nostra existente, assumi, creari et promoveri possit. Decernentes assumptiones, creationes et promotiones huiusmodi, per vestrum physicorum et medicorum collegium faciendas, validas et efficaces existere, suosque effectus sortiri debere. Quaecumque autem alias huiusmodi creationes, assumptiones ac promotiones, per alios quam per collegium vestrum de cetero in ipsa Curia faciendas, cum inde secutis quibuscumque, ex nunc prout ex tunc, irritas et inanes nulliusque roboris et momenti esse censi, ac nemini suffragari; ipsique ab aliis quam a collegio vestro ad gradus huiusmodi assumpti, pro non promotis aut doctoratis haberi mandamus. Volumus tamen quod vos et collegium vestrum quoscumque pauperes vel egentes, quos ad susceptionem graduum huiusmodi habiles et idoneos reperiatis, ad doctoratus huiusmodi gradum benigne et gratiose assumere et promoveri debeatis.

Jurisdic-
tio
proto-medici
cog-
noscenti cau-
sas civiles et
criminales

§ 4. Et insuper, cum intellexerimus dilectum filium proto-medicum dietae urbis pro tempore existentem, in causis tam civilibus quam criminalibus in prima instantia, ad eius cognitionem, ratione dicti sui officii, quomodolibet spectantibus et pertinentibus, a diversis eiusdem Romanae Curiae iudicibus sive commissariis, ordinariis vel extraordinariis, impediri ac inquietari et in dies molestari; nos, eiusdem proto-medici ac vestri collegii indemnitati consulere cupientes, sub excommunicationis latae sententiae ac mille ducatorum auri, pro una Camerae Apostolicae, pro alia vero medietatibus vestro collegio applicandis, poenis, districtius inhibendo mandamus quibuscumque huiusmodi almae urbis nostrae iudicibus et commissariis, ordinariis et extraordinariis, quacumque dignitate fungentibus, ne proto-medicum praedictum in causis

similibus, ad eius officium, ut praemit- titur, spectantibus et pertinentibus, quo- quo modo molestare et impedire vel in eis se intrinittere debeant seu possint.

§ 5. Declarantes ex nunc prout ex tunc inhibitiones quascumque et inde secuta quaecumque in dictis iudiciis, contra eundem proto-medicum in dictis causis ad eum pertinentibus, quomodo- cumque de cetero decernendas et fa- ciendas, seu lucusque decretas aut in- hibitas, ipso iure et facto fore et esse nullas ac nullius roboris et momenti; ac illis non obstantibus, quod idem proto- medicus in ipsis causis procedere possit et valeat, sine aliquo censurarum ac pec- uniarum¹ poenarum, in huiusmodi inhi- bitionibus exprimentarum, incursu, per- inde ac si tales inhibitiones ac alia inde secuta quaecumque non emanassent, nisi alias per nos seu successores nostros Romanos Pontifices provisum fuerit.

Inhibitiones
aliorum iudi-
cium non affi-
ciunt ipsum
protomedicum.

§ 6. Sicque per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fun- gentes, etiam causarum Palatii Aposto- lici auditores et sanctae Romanae Eccle- siae cardinales, sublata eis et eorum cui- libet quavis aliter iudicandi et interpre- tandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scien- ter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Clausula sub-
lata.

§ 7. Quocirca venerabilibus fratribus Liparensi et Balneoregiensi episcopis ac dilecto filio Curiae causarum Camerae Apostolicae auditori, per praesentes com- mittimus et mandamus quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra fuerint requisiti, solemniter publicantes, vobisque in praemissis efficacis defen- sionis praesidio assistentes, faciant aucto-

Deputatio exe-
cutorum et de-
fensorum.

¹ Cherub., praedictarum (n. t.).

ritate nostra vos praesentibus et in eis contentis quibuscumque pacifice frui et gaudere, non permittentes vos desuper contra praesentium tenorem, quomolibet indebite molestari. Contradictores, molestatores quoslibet et rebelles, per censuras et poenas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio braehii saecularis.

§ 8. Non obstantibus praemissis, ac quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon dictae urbis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, quibusvis personis, cuiusvis dignitatis et praeminentiae existentibus, et quacumque, etiam archiepiscopali, vel alia maiori dignitate fulgentibus, quomolibet concessis, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXI aprilis MDLIII pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 21 aprilis 1553, pontif. anno IV.

XXVII.

Confirmatio et extensio constitutionum a plerisque Romanis Pontificibus editarum contra non solventes Reveren. Camerae Apostolicae communia et minuta servitia ac annatas.

Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Cupientes Camerae Apostolicae, ex qua non modo S. R. E., verum etiam toti reipublicae christianae subsidium provenit, et collegii venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, ac officialium Sedis Apostolicae indemnitati consulere, et eorum iura, ut tenemur, illaesa praeservare, his, quae a praedecessoribus nostris ad hoc provide emanarunt, libenter adiciamus nostri muniminis firmitatem, aliasque desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem, postquam felicis recordationis Pius Papa II, praedecessor noster, accepto quod numerus debitorum dictae Camerae plurimum auctus erat, et quod obligati pro annatis beneficiorum ecclesiasticorum, quae apostolica auctoritate assecuti fuerant, excommunicationis sententiam in eos latam, quam non solvendo in termino eis praefixo ipso facto incurrerant, minime curare videbantur, unde animabus sic illaqueatis periculum imminabat, et continue eidem Camerae damna subsequebantur. Cupiens tam saluti animarum quam indemnitati Camerae huiusmodi salubriter providere, per suas ordinaverat quod omnes, qui ex tunc de cetero pro annatis quorumcumque beneficiorum in dicta Camera se obligarent, si, infra terminos eis praefixos, dictae Camerae aut collectoribus fructuum et proventuum eidem Camerae debitorum in illis partibus existentibus satisfacere deficerent, ipso facto, lapsis terminis praedictis, non solum in sen-

Exordium.

Pius II poenas
hic expressas
imposuit non
solventibus Ca-
merae Aposto-
licae annatas.

Clausulae deroga-
toriae.

tentiam excommunicationis inciderent, sed etiam beneficiis, pro quibus se in ipsa Camera obligassent, omnino privati essent; ii vero, qui se pro annatis huiusmodi non per se, sed pro aliis, ut principales, obligarent, si in terminis non satisfacerent, ultra sententiam excommunicationis huiusmodi, essent omnibus beneficiis ecclesiasticis per eos obtentis eo ipso privati, possentque talia beneficia per quoscumque libere impetrari.

Pauli II con-
stitutio,

§ 2. Et pia memoriae Paulus etiam PP. II, praedecessor noster *etc.* 1.

Innocentii VIII, § 3. Ac similis memoriae Innocentius Papa VIII, similiter praedecessor noster *etc.* 2.

Et Iulii II. § 4. Sanctae memoriae Iulius similiter Papa II, et praedecessor noster *etc.* 3.

Post praedi-
ctas constitu-
tiones multae
uniones perpetuae factae sunt,
et tamen in Ca-
mera obliga-
tiones de solu-
tendo annatas
receptae non
fuerunt vel ex-
ecutae.

§ 5. Cum autem, sicut accepimus, malitia et avaritia hominum in dies crescente, ordinationes, statuta, voluntates, decreta et declaratio Pii et Pauli ac Innocentii et Iulii praedecessorum huiusmodi ad praesens plene non observentur, et a tempore ipsius Alexandri praedecessoris citra, tam per ipsum Iulium quam etiam felicis recordationis Leonem X, Hadrianum VI et Clementem VII ac Paulum III, Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos diversae aliae uniones, annexiones, incorporationes et applicationes perpetuo factae et concessae fuerint, ac ex incuria agentium pro Camera praedicta seu alias, obligationes de solvendis communibus et minutis servitiis ac annatis seu mediis fructibus, aut aliis iuribus solvi debitis et consuetis, factae non fuerint, et quae factae sint executioni non demandentur, in eorum, ad quorum commodum uniones, annexiones, incorporationes et applicationes praedictae factae fuerunt, animarum pe-

riculum, et Camerae ac collegii cardinalium et officialium detrimentum, necnon reipublicae huiusmodi non leve praeiudicium.

§ 6. Nos, volentes in praemissis opportune providere, praedecessorum huiusmodi vestigiis inhaerendo, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione et certa scientia nostris, ordinationes, statuta, voluntates, decreta et declarationem Pii et Pauli ac Innocentii et Iulii praedecessorum huiusmodi, necnon desuper confectas literas, ac omnia et singula in eis contenta, apostolica auctoritate, tenore praesentium, approbamus et innovamus, ac robur perpetuae firmitatis obtinere, et quibuscumque, tam in eisdem literis nominatis, quam non nominatis, virorum et mulierum, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus congregationibus, ac omnibus aliis sub singulis praedictis et praesentibus nostris literis comprehensis personis, tam pro praeterito quam futuro tempore, inviolabiliter observari, eaque omnia ac censuras et poenas in singulis literis huiusmodi contentas contra omnes congregationes et personas praedictas, quoad omnia et singula monasteria et beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, quomodolibet qualificata, quae congregationes praedictae quomodolibet communiter possident, etiamsi de iure patronatus laicorum, etiam imperatoris, regum, ducum, marchionum, baronum, comitum et aliorum nobilium, etiam illustrium, aut dummodo per ipsas congregationes possideantur, tam in Romana Curia quam extra eam, inter quoscumque litigiosa existant, vigere et locum habere, totalique et plenariae executioni demandari debere decernimus. Necnon ea omnia quae singuli praedecessores praedicti voluerunt, eisdem auctoritatae et te-

Pontifex iste
ideo approbat et
innovat consti-
tutiones praedi-
ctas et ampliat
etiam ad bene-
ficia de iure pa-
tronatus impe-
ratoris et prin-
cipum quorum-
cumque.

1 Ut in sua constitutione viii, *Decet*, tom. v, pag. 197. 2 Ut in sua constitutione iv, *Apostolicae*, tom. v, pag. 311. 3 Haec bulla fuit ommissa uti simpliciter confirmatoria.

nore volumus, ac praemissa omnia, prout per ipsos praedecessores ordinata, statuta, decreta et declarata fuerunt, de novo ordinamus, statuimus, decernimus et declaramus, eaque omnia ad quascumque, tam saeculares quam regulares, virorum et mulierum congregationes, quantumvis privilegiatas et exemptas, auctoritate et tenore praedictis, extendimus et ampliamus.

§ 7. Decernentes praesentes literas de intentionis nostrae defectu notari, aut praetextu quod in aliquibus locis non recipiantur, aut moribus utentium non comprobentur impugnari, aut in desuetudinem abire dici non posse, sed ex die earum publicationis modo infrascripto faciendae quoscumque ligare.

§ 8. Sicque et non aliter, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, quavis, etiam dicta apostolica, auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quae singuli praedecessores praedicti in singulis eorum literis voluerunt non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 10. Ut autem praesentes nostrae literae ad omnium, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque deinceps possit aliquam in praemissis excusationem praetendere, aut ignorantiam allegare, auctoritate et tenore praedictis, volumus et mandamus quod literae huiusmodi in valvis Cancellariae Apostolicae tribus diversis diebus, dum ipsa cancellaria tenebitur, per aliquem ex cursoribus nostris affi-

gantur, et donec illa duraverit, affixae teneantur, exindeque in quinterno Cancellariae, ubi similes constitutiones describi consueverunt, per eos, ad quos spectat, ad perpetuam rei memoriam, describantur et registrentur.

§ 11. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam etc. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, quinto-decimo kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno IV.

Anno a nativitate Domini MDLIV, indictione XII, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia Papae III, anno eius IV, retroscriptae literae apostolicae in valvis Cancellariae Apostolicae tribus diversis diebus, dum ipsa cancellaria tenebatur, et donec illa duravit, videlicet diebus martis IX, neenon iovis XI et sabbati XIII, mensis ianuarii, iuxta ipsarum literarum tenorem affixae et publicatae fuerunt per me Umbertum Hollonium, praelibati domini nostri Papae cursorem.

Ioannes Freile, magister cursorum.

Dat. die 18 decem. 1553, pontif. anno IV.

XXVIII.

Quod frater germanus alicuius Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis viventis, ad cardinalatum promoveri non possit.

Sanctissimus dominus noster dominus Iulius divina providentia Papa III.

Pro bono regimine sanctae Romanae Ecclesiae ac pro felici sacri collegii cardinalium directione, de ipsorum cardina-

Sanctis praesentibus.

Publicatio.

Clausula praeservativa.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

Forma et effectus publicationis.

lium consilio et unanimi assensu, praesenti decreto statuit.

§ 1. Ut nullo unquam tempore assumatur aliquis posthac in eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalem, qui sit frater germanus alterius cardinalis viventis. Itaque eodem tempore duo fratres germani in eodem collegio nullatenus esse possint. Decernens et declarans fratres cardinalium viventium ad cardinalatus dignitatem penitus incapaces et inhabiles habendos et reputandos esse.

§ 2. Et ex nulla, quantumvis urgentissima, causa adversus hoc decretum dispensare licere.

Dictaeque sanctioni derogari non possit.

Actum Romae, die veneris, xxvi mensis ianuarii MDLIV, in consistorio.

Dat. die 26 ianuarii 1554, pontif. anno iv.

XXIX.

Beneficiorum ecclesiasticorum possessionem, per provisos, literis apostolicis minime expeditis, apprehensam, nullam esse declarat, illosque privatos beneficiis fore decernit ¹.

Sanctissimus in Christo pater et D. N. D. Iulius divina providentia Papa III.

§ 1. Cui nuper innotuit quod, licet alias felicitis recordationis Gregorius X, in generali concilio Lugdunensi, sua generali constitutione sanciverit quod nullus ex tunc de cetero administrationem dignitatis, ad quam electus esset, priusquam celebrata de ipso electio confirmaretur, sub oeconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quaesito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere aut illis se immiscere praesumeret: omnes illos, qui secus fecissent, iure,

Gregorius X prohibuit electos ad ecclesias illarum administrationem se immiscere ante sui confirmationem.

si quod illis per electionem quaesitum foret, decernens eo ipso privatos.

§ 2. Et pia memoriae Bonifacius VIII etiam sua perpetua valitura constitutione sanciverit ut episcopi et alii praelati, superiores, necnon abbates, priores et ceteri monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censerentur, qui apud Sedem Apostolicam promoverentur, aut confirmationis, consecrationis vel benedictionis munus recipere, ad commissas ecclesias et monasteria (dictae Sedis literis, eorum promotionem, confirmationem, consecrationem seu benedictionem huiusmodi continentibus, non confectis) accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non praesumerent, nullique eos, absque dictarum literarum ostensione, recipere, aut eis parerent vel intenderent. Quod si fors contra praesumptum fuisset quod per episcopos, praelatos, abbates, priores et alios monasteriorum regimina exercentes praedicto tempore ¹ actum foret, irritum haberetur, nec quicquam interim iidem episcopi vel praelati, abbates, priores vel regimina exercentes de ecclesiarum vel monasteriorum eorundem proventibus perciperent.

Cavit etiam Bonifac. VIII ne provisi de ecclesiis aliisquo beneficiis, eorum curam susceperent, non confectis literis apostolicis provisionum huiusmodi.

§ 3. Et recolendae memoriae Paulus III, Romanus Pontifex praedecessor noster, quibuscumque tabellionibus publicis, sub excommunicationis latae sententiae poena, inhibuerit ne ex tunc de cetero de transumptis supplicationum, praeterquam habentium clausulam *quod earum sola signatura sufficeret*, ac decreto et concessione literarum seu mandatorum, possessionem beneficiorum ecclesiasticorum, vigore supplicationum huiusmodi apprehendi, rogari deberent, neve illa scribere vel subscribere aut quovis modo authenticare vel partibus tradere praesumerent; volens et apostolica auctoritate statuens, inter cetera, quod partes transumptis

Paulus III, sub excommunicationis poena, tabellionibus inhibuit ne de transumptis huiusmodi se rogarent.

Prohibens praeterea beneficia-

¹ Matth., praedictos medio tempore loco praedicto tempore (R. T.).

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

seu literis aut mandatis huiusmodi ex-
tunc deinceps utentes, ac illorum prae-
textu possessionem huiusmodi apprehen-
dentes, fructus, quos ex illis pro tempore
perciperent, suos non facerent; quinimo
ad beneficia, in eisdem transumptis et li-
teris ac mandatis expressa, efficerentur
ipso facto perpetuo inhabiles, et ad resti-
tutionem fructuum ex illis pro tempore
perceptorum in utroque foro tenerentur;
decernens sic iudicari debere, ac irri-
tum etc.

Iulius statue-
rat per indices
quoscumq. non
iudicari iuxta
tenores suppli-
cationum signa-
ta om.

§ 4. Et successive Sanctitas Sua, atten-
dens quod ante confectionem literarum
gratia apostolica est informis, inter alia,
voluerit, statuerit et ordinaverit quod
iudices in Romana Curia vel extra eam
pro tempore existentes, etiamsi essent
S. R. E. cardinales vel causarum Palatii
Apostolici auditores aut quicumque alii,
non iuxta supplicationum super impe-
tratione signatarum tenores et formas
iudicare deberent, etiam decreto irritanti
adiecto.

Attamen pro-
visi beneficio-
rum possessionem
apprehende-
bant, literis
apostolicis non
expeditis.

§ 5. Nihilominus diversi episcopi et
alii praelati, superiores et abbates, literis
super dispensatione retinendi beneficia,
per eos, antequam promoverentur aut eor-
um electiones confirmarentur, obtenta,
per praedictam Sedem pro tempore con-
cessis, minime confectis, beneficia per eos
obtenta praedicta retinere, et diversae aliae
personae ecclesiasticae possessionem be-
neficiorum ecclesiasticorum, eis dicta au-
toritate conferri seu commendari, vel in
eorum favorem uniri aut alias disponi
concessionem, literis apostolicis desuper
non expeditis, apprehendere praesumunt,
inhabilitatem et alias poenas in sanctio-
nibus et inhibitione et voluntate et sta-
tuto praedictis contentas damnabiliter in-
currando, in animarum suarum pericu-
lum.

§ 6. Volens periculis animarum huius-
modi latius occurrere, sanctiones et in-

hibitionem ac voluntatem et statutum hu-
iusmodi, quorum tenores Sanctitas Sua,
ac si de verbo ad verbum insererentur,
haberi voluit pro expressis, approbans et
innovans ac perpetuo observari debere
decernens.

§ 7. Et sanctiones ipsas ad inferiora
beneficia ecclesiastica, quaecumque et
quomodocumque qualificata, amplians et
extendens, hac sua in perpetuum valitura
constitutione statuit et ordinavit quod
omnes et singulae personae ecclesiasticae,
tam saeculares quam quorumvis Ordinum
regulares, cuiusvis status, gradus, ordinis
vel conditionis existant, etiamsi episco-
pali vel archiepiscopali aut patriarchali
vel alia maiori dignitate praefulgeant;
quod de cetero, literis super dispensatio-
nibus retinendi beneficia, per eos, ante-
quam promoveantur aut eorum electiones
confirmentur, obtenta, eis per Sedem eam-
dem pro tempore concessis, minime con-
fectis, beneficia ipsa retinere, aut posses-
sionem alicuius seu aliquorum benefi-
ciorum ecclesiasticorum, cum cura vel
sine cura, saecularium vel quorumvis Or-
dinum regularium quorumcumque et qua-
litercumque qualificatorum, eis dicta aucto-
ritate apostolica conferri seu commendari,
aut in eorum favorem et commodum uniri
seu alias disponi possessiones, literis apo-
stolicis super collatione seu commenda
aut unione seu alia dispositione huius-
modi non expeditis, per se vel per alium
seu alios eius nomine, etiam supplicatio-
num seu sumptorum vel transumptorum
huiusmodi aut collationum eis postmo-
dum de ipsis beneficiis, tamquam etiam
tunc certo modo in supplicatione expresso
vacantibus, ordinaria vel alia quavis aucto-
ritate factarum praetextu, apprehendere
praesumpserint, aut per alios apprehen-
sam, ratam et gratam habuerint; ipsorum
beneficiorum non possessores, sed meri
et nudi detentores, ac violenti et sine aliquo

Sanctiones su-
pra relatas con-
firmat.

Et extendit ad
beneficia infe-
riora; ensque
qui beneficio-
rum quorum-
cumque posses-
sionem ineunt,
literis aposto-
licis desuper
non expeditis,
intrusos repu-
tari iubet.

titulo in eis intrusi censeantur et pro talibus habeantur et reputentur; nec fructus suos faciant, sed ad illorum restitutionem, ut praefertur, teneantur et obligati existant; constitutiones seu dictae Cancellariae regulae de annali et triennali possessione in illis locum non habeant; nec eisdem detentoribus et intrusis in aliquo suffragentur.

Immo beneficia ab aliis posse impetrari.

§ 8. Quinimmo beneficia, per eos, tempore promotionis suae aut eorum electionis confirmationis, obtenta, literis super dispensatione ea retinendi sibi concessa non expeditis, retinentes, aut possessionem beneficiorum, literis apostolicis super illis non confectis, apprehendentes seu per alios apprehensam, ratam et gratam habentes, beneficia sic retenta aut apprehensa et omne ius, quod in illis vel ad illa pro tempore quomodolibet habuerint, eo ipso amittant; illisque et illo privari ac ad illa de cetero obtinenda perpetuo inhabiles, nec illa ulterius et praetextu novi tituli aut novae commendae vel unionis seu alterius dispositionis, etiam apostolica auctoritate factae, assequi valeant, sed beneficia ipsa, tanquam de iure et facto vacantia, aliis conferri seu commendari, et per quosvis, tam ab eorum ordinariis collatoribus quam a Sede praedicta, libere impetrari possint.

Primique provisioni omni iure vacui censeantur.

§ 9. Et si beneficia ipsa litigiosa fuerint, colligantes in omni iure et ad omne ius, quod beneficia retinentibus aut possessionem apprehendentibus huiusmodi in eisdem beneficiis vel ad illa quomodolibet competeat aut competere poterat, eo ipso, absque aliquo iuris aut hominis ministerio, surrogentur et surrogati esse censeantur, ac in eorum favorem causa desuper pendens advocata et lis extincta fuisse et similiter esse censeantur.

§ 10. Quodque de cetero supplicationes, etiam manu nostra et motu proprio si-

gnatae, nisi habuerint clausulam, *quod earum sola signatura sufficiat*, nullam per literarum super illis conficiendis fidem aut probationem faciant seu praestent, nec ulla eis in aliquo alio casu fides adhibeatur aut adhiberi possit.

Praesentium literarum firmitas.

§ 11. Decernentes sic et non aliter, tam in eadem Curia quam extra eam, et in partibus per quoscumque iudices ac commissarios, quavis etiam apostolica auctoritate praedicta fungentes, etiam causarum Palatii huiusmodi auditores et ipsius S. R. E. cardinales, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac irritum etc.

Placet, publicetur et describatur etc.

XXX.

Prohibitio blasphemiarum et barattiarum in alma Urbe, et iurisdictio generalium inquisitorum haereticae pravitatis coercendi ipsos blasphematores ac eos scientes et non revelantes 2.

Iulius Papa III, ad futuram rei memoriam.

In multis depravatis moribus, vitiosisque consuetudinibus, quae in nostram hanc almam Urbem, propter eius amplitudinem magnumque advenarum undique in eam concursum, simul cum pluribus eximiisque virtutibus atque egregiis verae pietatis exemplis, irrepserunt, ad quas nos tollendas et extirpandas, omnem aciem mentis et cogitationis nostrae intendimus, nihil est quod animum nostrum magis exulceret et confodiat quam horribilis atque impia et christianis auribus

Causa istius constitutionis.

1 Mauth. legit *nullam aliam quam per* (R. T.).

2 Contra hos blasphematores procedit etiam vicarius Papae, ut legitur in constitut. XLV Pauli III, *Licet*, sup., pag. 549; et de materia blasphematorum vide etiam Leonis X constitutionem VIII, *Supernae*, tom. v, pag. 604.

intollerabilis divini nominis blasphemia. Cum audivimus sacratissimum Dei et Iesu Christi Domini nostri nomen, quod super omne nomen coelestia venerantur, terrestria adorant, inferna contremiscunt (quod ne temere quidem a quoquam, propter eius sublimitatem ac maiestatem, usurpandum sit), passim pravorum effectorumque hominum vocibus scindi, unaque cum eius sanctissimae Genitricis et venerabilium sanctorum et amicorum ipsius summi Dei nomine, detestandis blasphemis maledictisque lacerari, ut minime mirandum sit, si a christianis populis, in tantis calamitatibus constitutis, divinae iracundiae flagella non amoveantur, propterea quod, iuxta Sapientis dictum: A viri multum iurantis domo non discedet plaga.

§ 1. Quare nos, huiusmodi execrandum abusum simul cum ceteris omnibus, quantum, cum eiusdem Dei adiutorio, fieri poterit, extirpare volentes, ut hanc ipsam urbem, domicilium ac sedem Spiritus Sancti, omnibus inquinamentis mundatam ac perpurgatam Domino Deo per omnia placentem exhibeamus, in hunc, qui sequitur, modum, quoad praefatum horrendae blasphemiae crimen, motu proprio et ex certa nostra scientia et voluntate, invocata Dei omnipotentis iustitia, decernimus, statuimus et ordinamus.

§ 2. Blasphemantes scilicet Deum Patrem omnipotentem vel eius Filium Unigenitum, Dominum et Redemptorem nostrum Iesum Christum, seu Spiritum Sanctum, vel particulariter et explicite, vel generaliter et implicite, attribuendo Divinae Maiestati quae illi minime conveniunt, vel removendo quae eam decent, primo convicti, si divites fuerint, compellantur ad solvendum scuta auri quadraginta; si vero pauperes, solvant decem; quae si nequeant numerare, luant in corpore. Secunda vice convictis, nobilibus,

divitibus sive pauperibus, duplicetur poena pecuniaria proportionabiliter ad primam huiusmodi mulctam, atque insuper incurrant infamiam et inhabilitatem ad beneficia quaecumque, ad gradus, dignitates et honores obtinendos. Vilibus convictis perfodiatur lingua. Tertia vice convictis nobilibus, tam divitibus quam pauperibus, triplicetur poena pecuniaria respective, ut supra. Ulterius sint ipso iure privati beneficiis ecclesiasticis et officiis quibuscumque, dignitatibus, titulis, magistratibus, honoribus; sint intestabiles, tam active quam passive; sint inhabiles ad ferendum testimonium; sint banniti publice per triennium ab Urbe. Vilibus imponatur fustigatio aut deportatio ad triremes per triennium, et exulent perpetuo.

§ 3. Idem servetur contra blasphemantes ipsius Domini nostri Iesu Christi Matrem beatissimam semper Virginem Mariam.

Mariamque
Virginem,

§ 4. Blasphemi in sanctos vel sanctas Dei corrigantur severe, arbitrio dominorum iudicum, habita ratione qualitatis et gravitatis criminis, cum ceteris circumstantiis iure attendendis.

Sanctos et
Sanctas.

§ 5. Volumus autem et statuimus ut omnes poenae pecuniariae exigendae applicentur tantummodo sustentationi orphanorum utriusque sexus cathecumenorum et puellarum.

Poenarum ap-
plicatione.

§ 6. Iudices vero tam horrendi et impii criminis deputamus et instituimus reverendos dominos inquisitores nostros generales, quos volumus posse addere praestitutis poenis et maxime in corpore, si modus blasphemiae, ob gravitatem, impietatem vel malitiam, id exposeat.

Iurisdictio in-
quisitorum ge-
neralium in
blasphemos.

§ 7. Partes eorundem dominorum iudicum erunt declarare, si dubium occurrat, qui nobiles, qui plebei, qui divites, qui pauperes sint habendi.

Dubiaque de-
clarandi.

§ 8. Insuper, ne sacrilega et mortifera

Prohibitio cum
poenarum im-
positione con-
tra

Blasphemantes
Deum, Christum
et Spiritum San-
ctum

Scientes revelent blasphematores, alioquin poenas hic poenitas incurrunt.

haec pestis, si lateat, minus curari vel praecidi possit, ex omnipotentis Dei auctoritate mandamus omnibus et singulis, cuiuscunque sint gradus et conditionis, qui sciverint aliquos blasphemasse, ut supra, quod eos denuncient infra triduum reverendissimis iudicibus, vel per se ipsos vel per chirographum, modo et ordine inferius exprimendo. Sicque omnes et singulos in districto Dei iudicio requirimus, et eorum conscientias aggravamus. Monendo tamen eos quod, si constiterit aliquem scientem noluisse denunciare, cuiuscunque fuerit status, dignitatis et conditionis, praeter ultionem iustitiae divinae, quam ei annunciamus, et praeter culpam mortalem, quam incurreret ob inobedientiam et ob neglectum honorem Dei, puniatur eisdemmet poenis, quibus blasphemi, et sic eos mulctari praecipimus; non enim solum digni sunt poena aut supplicio, qui ea faciunt, sed et qui non corrigunt facientes.

Volentes eos denunciare secrete, servant hic tradita.

§ 9. Cupientes denunciare secrete, scribant in chirographo nomen blasphemiae et speciem, locum et diem blasphemiae, et si placuerit apponere nomen proprium, addant duos vel saltem unum testem; si vero maluerint ipsi denunciantes suppressere nomina propria, adscribent tres vel saltem duos in chirographo, qui sint testes de blasphemiam, et illud per religiosam personam, per spiritualem patrem, cui confidant, mittant uni, cui voluerint, ex reverendissimis iudicibus ordinariis, quibus, ita ad deferendum electis, praecipimus, in virtute Spiritus Sancti et sanctae obedientiae, quod nemini habeant revelare denunciantes testes vel denunciatores, nisi tribunali iam decreto, in quo volumus servari omnino secretos, tum denunciantes tum testes, non secus ac servantur in causa fidei.

§ 10. In condemnando pro hoc execrabili scelere, stabitur duobus testibus fide

dignis; poterit haberi loco testis unus denuncians, si medio iuramento denunciaret, diligenter observata qualitate, integritate et reliquis circumstantiis, tum denunciantis tum alterius testis.

§ 11. Si qui (quod Deus avertat) inventi fuerint denunciantes vel attestantes falso, subeant poenas blasphemorum, et illomet ordine, et nihilominus severissimis et gravissimis poenis, etiam in corpore, affligantur, ac ad tritremes perpetuo deputentur.

§ 12. Blasphemis non accusatis nec denunciatis, si seipsos humili et contrito corde accusent, si de eorum iniquitate veniam petant, condonamus omnes poenas a nobis impositas; interim tamen lacrymis, orationibus et ceteris voluntariis poenitentibus, peccatum maxime detestabile redimant in misericordia Domini.

§ 13. Quia vero compertum habemus ludos, quos barattarias vulgus appellat, praeter multas iniquitates, quibus causam praebent, blasphemiam maxime enutrire, gignere et evomere, ideo, auctoritate nostra, in spiritu Domini, praesenti decreto nostro et motu proprio amovemus, damnamus, prohibemus omnes huiusmodi barattarias, tamquam semina plurium impietatum. Et qui in posterum ausi fuerint eas manutenere vel exercere, volumus ac iubemus eos carceribus mancipari de facto, et puniri poenis a iure contra aleatores statutis; et insuper arbitrio dominorum iudicum praefatorum etc. mulctari gravissime pro transgressione huius nostrae prohibitionis, a qua nullum excipimus, cuiuscunque sit gradus, dignitatis vel conditionis; et pro hac causa dumtaxat, cassamus, irritamus, annullamus quamcunque praetensam licentiam vel exemptionem.

§ 14. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu alicuius notarii publici subscriptis etc.

Denunciator cum uno testis plene probet.

Falsus denunciator vel testis subeat blasphemorum poenas.

Blasphemi se deferentes, non puniuntur.

Prohibitio tenendi barattarias.

Transumptorum fides.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die prima februarii MDLIV, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 1 februarii 1554, pontif. anno IV.

XXXI.

*Ecclesiarum praelati ex Palatio Apostolico panem habentes, familiares et continui commensales Romani Pontificis declarantur; eorumque beneficia ipsi Pontifici reservantur*¹.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Iulius divina providentia PP. III.

Cui nuper innotuit quod a nonnullis vertitur in dubium, an ecclesiarum praelati panem ex Palatio Apostolico, ratione personae suae et non alterius officii per eos pro tempore obtenti, quotidie habentes, sint Sanctitatis Suae veri et indubitati, et non ficti aut per privilegium, praelati domestici et continui commensales, considerans panem huiusmodi eis non nisi ratione familiaritatis et continuae commensalitatatis exhiberi.

§ 1. Et propterea volens dubium huiusmodi, suae declarationis oraculo, de medio tollere, declaravit omnes et singulos ecclesiarum praelatos, qui, solum ratione personae suae et non alicuius officii per eos pro tempore obtenti, panem ex Palatio Apostolico quotidie habent, seu habere possunt et in posterum habebunt, seu habere poterunt, licet in eodem Palatio non habitent, et ultra panem alia victui humano necessaria non habeant, nec in posterum habituri sint, Sanctitatis Suae veros et indubitatos, et non ficti aut per privilegium, praelatos domesticos et continuos commensales esse ac in posterum fore, et pro talibus et ut tales censeri et reputari debere, ita ut sub regulis Can-

cellariae Apostolicae et aliis constitutionibus suis, tam editis quam edendis, de veris familiaribus continuis commensalibus Sanctitatis Suae loquentibus, comprehensi, et illis, quoad omnia, subiecti sint, ipsique illis uti, potiri et gaudere possint.

§ 2. Et Sanctitas Sua de beneficiis ecclesiasticis per eos pro tempore obtentis, qualitercumque qualificatis et ad collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem quoruncumque collatorum, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, etiam indultum speciale super conferendis beneficiis ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem pertinentibus a Sanctitate Sua aut Sede Apostolica habentium, communiter vel divisim, spectantibus, quae per eorum obitum in Romana Curia vel extra eam in posterum vacabunt, tamquam Sanctitati Suae, ratione familiaritatis et continuae commensalitatatis huiusmodi, generaliter reservatis, providere et de illis disponere libere et licite possit, in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi praelati in dicto Palatio habitarent et, ultra panem, alia victui humano necessaria haberent.

§ 3. Sicque per quoscumque etc., etiam cardinales, praelatorum ac causarum Palatii Apostolici auditores, in quavis causa et instantia, sublata etc., iudicari et definiri debere; ac irritum etc.

Placet, publicetur et describatur. I.

Acta et publicata fuit suprascripta regula Romae in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, die vero martis, xii mensis februarii, pontificatus praelibati sanctissimi domini nostri domini Iulii divina providentia Papae III anno IV.

A. Lomellinus, cursor.

Pub. die 13 februarii 1554, pontif. anno IV.

Beneficiorum
collatio Pon-
tifici reservata.

Decretum irri-
tans.

Causa istius
declarationis.

Declaratio
quod ecclesia-
rum praelati pa-
nem habentes
ex Palatio Apo-
stolico, sint ve-
ri familiares et
continui com-
mensales Pon-
tificis.

¹ Aliam super huiusmodi familiaritate sanctionem edidit Paulus III in constitutione III, *Sanctissimus*, sup. pag. 183.

XXXII.

Contra hebraeos retinentes libros Thalmudi et alios, in quibus nomen Iesu Salvatoris nostri etc. cum blasphemia aut alias ignominiose nominatur.

Iulius Papa III universis et singulis venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis et episcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum, sicut nuper, non sine animi nostri molestia, accepimus, licet alias venerabiles fratres nostri S. R. E. cardinales, haereticæ pravitatis in universa republica christiana inquisitores generales, certum hebraicorum librorum volumen, Ghemarot Thalmud¹ nuncupatum, nonnulla indigna et legem divinam orthodoxamque fidem offendentia continens, de mandato nostro damnaverint et igne comburi fecerint, nihilominus inter ipsos hebraeos adhuc esse dicantur diversi libri diversas contra Christum Redemptorem nostrum eiusque sanctissimum nomen et honorem blasphemias et ignominias continentes.

§ 1. Nos, in præmissis opportune providere volentes, vobis et vestrum cuilibet per præsentem committimus et mandamus quatenus singulis universitatibus hebraeorum, infra limites iurisdictionis vestrae consistentibus, ex parte nostra intimetis et notificetis quod, elapsis quatuor mensibus a die intimationis et notificationis huiusmodi, omnes et singuli libri, in quibus nomen Iesu Salvatoris nostri, quod lesevi Hanozri dicitur, cum blasphemia, aut alias ignominiose nominatur, tam in eorum sy-

¹ Iussio comburendi libros Thalmud etc.

¹ Talmud et Thalmud (doctrina), opus omnem theologiae et morales doctrinam hebraeorum continens. Duplex est, *Hierosolymitanum* et *Babylonicum*: illud brevius, sed vetustius, editum primo Venetiis 1525 uno in folio volumine: hoc, magnum revera opus, ibidem decem annorum spatio (1520-1550), duodecim in folio voluminibus lucem vidit. Utrumque duobus partibus constat, *Mishnâ*, quæ *Secunda lex* (δευτέρα νόμος), et *Gemara*, quæ *Complementum* sonat. Babylonicum, de quo hic Pontifex, fabulis, erroribus mirum in modum scatet (R. T.).

nagogis et locis publicis quam privatis domibus, et alias ubique locorum diligentissime exquirantur; et qui libros huiusmodi penes se quoquo modo habere reperti fuerint, debitis poenis, tam pecuniariis et confiscationis bonorum, quam, si eorum contumacia aut qualitas delicti id exegerit, corporis, etiam ultimi supplicii, ac alias prout a fide Christi apostatantes puniuntur, irremissibiliter puniantur; et nihilominus, eisdem quatuor mensibus elapsis, per vos vel alium seu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros huiusmodi eum omni diligentia inquiratis et studiose investigetis, inquirique et investigari faciatis, et eos quos libros huiusmodi penes se habere repereritis, poenis, quibus apostatantes præfati puniuntur, omnino et irremissibiliter puniatis.

§ 2. Non permittentes de cetero eosdem hebraeos (qui, in memoriam Passionis dominicæ, a sancta matre Ecclesia tolerantur, ut aliquando mansuetudine nostra allecti ad verum Christi lumen, divino afflante spiritu, convertantur) a quibusvis, etiam apostolica auctoritate fungentibus, occasione cuiusvis sortis librorum apud eos existentium, dummodo blasphemiam, ut præfertur, non contineant, nisi de nostro expresso mandato, quomodolibet vexari aut molestari; contradictores quoslibet et rebelles, ac vobis in præmissis non parentes, per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias, arbitrio vestro moderandas et applicandas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras et poenas prædictas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Prohibitio hebraeos vexandi occasione aliorum librorum

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac ipsorum hebraeorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis aposto-

Derogatio contrariorum.

licis, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis clausulis et decretis quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis; quibus omnibus, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes etc.

Fides transumptorum.

§ 4. Et quia difficile foret etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXIX maii MDLIV, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 29 maii 1554, pontif. anno v.

XXXIII.

Declaratio bannimentorum contra facinorosos aliosque exules et bannitos Status Ecclesiastici editorum.

Iulius Papa III, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Nuper volentes Ecclesiastici nostri Status et praesertim huius almae Urbis nostrae securitati honestatique prospicere, pravorumque et scandalosorum hominum periculosam permixtionem a bonorum et quietorum commercio prohibere, per nostrum edictum XXV praesentis mensis datum praecepimus et mandavimus ut omnes quorumcumque locorum exules et ab ipsorum principibus damnati seu banniti, per totum sequentem diem post ipsius edicti nostri publicationem, debeant ex praedicta alma Urbe nostra, et infra quatuor dies immediate subsequentes, ex toto dominio ecclesiastico recessisse, sub poenis in praefato edicto nostro contentis.

§ 2. Cum autem, post huius edicti publicationem, ad nostram plurimorum relatu notitiam devenit multas difficultates super ipsius edicti intelligentia, propter eius generalitatem, fuisse subortas et alias suboriri posse, cum nonnulli ex aliis terris et provinciis oriundi in cives Romanos adsciti sint; multi domicilium in hac alma Urbe nostra contraxerint; alii, ratione officiorum vel beneficiorum in ea resideant; alii ecclesiasticis ordinibus sint insigniti, qui forte a suis principibus originariis vel aliis banniti fuerunt, vel quos in posterum ab eisdem banniri contingeret; multi etiam, qui olim exules seu banniti

notorie fuerunt, deinceps absolutionem, quae non ita notoria sit, ab ipsorum principibus obtinuerint; nonnulli praeterea sint, qui solum in contumaciam, vel nulliter et inique et nullo iuris servato ordine, vel levibus interdum de causis et ad breve etiam tempus condemnati bannitique fuerint; aliqui etiam, qui salvum conductum et securitatem in eadem alma Urbe et aliis ditionis nostrae terris commorandi a nobis ipsis habuerint; quos durum quippe esset et a mente nostra valde alienum illiusmodi edicto indifferenter et indistincte comprehendere.

§ 3. Quare, ad tollendas super his omnes ambiguitates et captiones periculae quae ex eo aliquibus fortasse innocentibus creari posset, tenore praesentium declaramus mentis nostrae fuisse et esse praefato edicto nostro nullatenus comprehendere, nec illius poenis subiacere cives Romanos quamvis non originarios, neque in hac ipsa alma Urbe nostra domicilium habentes, neque ratione officiorum aut beneficiorum in ea residentes, neque ecclesiasticis ordinibus insignitos, etiam si sint a suis principibus originariis seu aliis banniti vel condemnati, vel quos in posterum condemnari vel banniri contingeret, neque etiam quosvis alios comprehendere, quorum prius condemnationes et banna coram gubernatore praedictae almae Urbis nostrae producta et per eum examinata, atque exulibus et bannitis ipsis intimata et in locis publicis eiusdem Urbis affixa et publicata non fuerint. Nos enim hos omnes praefato nostro decreto poenisque in eo contentis minime comprehensos esse, et ita ab omnibus censeri debere declaramus, decernimus et iubemus.

§ 4. Non obstantibus praemissis ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XXIX maii MDLIV, pontificatus nostris anno v.

Dat. die 29 maii 1554, pontif. anno v.

Declarat Iulius eo edicto non comprehendendi si quorum causa et sententia declaratae sint per gubernatorem almae Urbis;

Obstantia tollit.

Edicto publico statuerat Iulius bannitos a toto Ecclesiast. Statu exulare.

Exortae postmodum plurae sunt quaestiones super personis, quas in illo comprehendendi esset iudicandum.

XXXIV.

Impositio annui subsidii decem ducatorum auri de Camera, per unamquamque iudaeorum synagogam Status Ecclesiastici persolvendorum, pro mantentione domus cathecumenorum Urbis.

**Iulius episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Proemium. Pastoris aeterni vices, licet immeriti, gerentes in terris, curis urgemur assiduus et continua meditatione pulsamur ut omnes in umbra mortis sedentes ad ovile dominicum undecumque deducantur, et deducti, pascua sibi necessaria inveniant, in Domino confoveantur, et spiritualibus proficiant incrementis.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, in quampluribus locis nobis et Romanae Ecclesiae subditis quaedam bona seu redditus pro pauperum hebraeorum sustentatione et aliis eorum operibus seu caeremoniis deputata sint, seu ipsi hebraei ad huiusmodi caeremonias et opera exercenda certas contributiones facere soleant, ac proventus domus seu hospitalis cathecumenorum Urbis, in quo ipsi iudaei, ad Christi fidem pro tempore conversi et fonte Baptismatis renati, charitative recipiuntur ac in fide catholica instruuntur, ita exigui et tennes existant, ut ad ipsorum cathecumenorum sustentationem et aliorum piorum operum, quae inibi exerceantur, mantentionem non suppetant.

§ 2. Nos, quibus christifidelium eorumque animarum universalis cura imminet, attendentes quod ex huiusmodi conversione iudaeorum, illorum universitati etiam ab expensis, quibus eosdem pauperes iudaeos, qui pro tempore convertuntur, ante eorum conversionem sustentare deberent, releventur, non modicum proveniat commodum; et propterea congruum esse censentes quod dicti iudaei ad eorundem cathecumenorum sustentationem

contribuere debeant, honorum, reddituum, contributionum et locorum praedictorum qualitates, quantitates, situationes, nomina, cognomina, valores, etiam annuos, pro expressis habentes, motu proprio, non ad ipsorum cathecumenorum vel alicuius eorum nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate et ex certa scientia, auctoritate apostolica, tenore praesentium, volumus, statuimus et ordinamus quod quaelibet universitas seu congregatio eorundem iudaeorum seu hebraeorum, tam in dicta Urbe nostra quam in aliis civitatibus, terris et provinciis, ac aliis locis nobis et eidem Romanae Ecclesiae mediate vel immediate subiectis, nunc et pro tempore consistentibus, pro quolibet eorum loco, synagoga seu alias nuncupato, in Urbe et aliis civitatibus, terris, provinciis et locis praedictis existente, in quo eorum superstitiones seu caeremoniae fieri solent, summam decem ducatorum auri de Camera hospitali seu domui cathecumenorum Urbis huiusmodi, aut illius pro tempore deputatis, pro eorundem cathecumenorum sustentatione, in festo Omnium Sanctorum singulis annis, solvere debeant et teneantur: ita tamen quod repartitio summae decem ducatorum huiusmodi iuxta singularum synagogarum cuiuslibet provinciae facultates fiat, gravando unam plus alia, iuxta illius facultates, et ditior pro paupere synagoga provinciae huiusmodi contribuere et proportionabiliter solvere debeat; decernentes universitatem seu congregationem hebraeorum huiusmodi unam plus alia, prout illius facultates suppetent, gravari posse et debere; ipsamque universitatem seu congregationem ad solutionem decem ducatorum huiusmodi, pro qualibet synagoga, teneri et efficaciter obligatam fore, et ad solutionem eandem, ut praefertur, faciendam, tam per dilectos filios nostros

Quaecumque synagoga et universitas hebraeorum Status Ecclesiastici decem ducatos auri quolibet anno domui cathecumenorum solvere debet.

Ioannem Michaellem, tituli Sanctæ Mariæ in Araceli presbyterum, et Innocentium, Sancti Honuphrii diaconum, cardinales, modernos et pro tempore existentes hospitalis seu domus huiusmodi protectores et locorum ordinarios ac alios quoscumque iudices et personas censuris et poenis, ac bonorum, reddituum et locorum prædictorum, privationis ac inhabilitatis ad illa, omnibusque aliis iuris et facti remediis cogi et compelli posse; necnon præsentibus literas perpetuum firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari; sicque per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, iudices et personas, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari, interpretari atque decidi debere; irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Executores
huiusmodi literarum deputat.

§ 3. Mandantes nihilominus eisdem protectoribus et locorum ordinariis, eorumque vicariis et officialibus ac eorum singulis, quatenus eisdem cathecumenis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, ut præsentibus literas in eisdem civitatibus, terris, provinciis et locis publicent et observent, ac sub similibus censuris et poenis publicare et observare faciant. Necnon universitatem seu congregationem iudeorum seu hebræorum huiusmodi ad solutionem prædictam, ut præfertur, faciendum cogant et compellant, contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas præfatas ac etiam pecuniarias, aliaque opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas prædictas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Obstantium de
rogatio.

§ 4. Non obstantibus præmissis ac felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII,

prædecessoris nostri, de una, et in concilio generali de duabus diæcesibus edita, dummodo ultra tres diæceses aliquis vigore præsentium ad iudicium non trahatur, ac quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon statutis et consuetudinibus ac reformationibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis; privilegiis quoque, indultis, exemptionibus et literis apostolicis, ac etiam cameralibus eisdem universitati et iudeis ac quibusvis aliis, etiam ex onerosis et aliis causis, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis et alias quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie pari motu derogamus, illaque adversus præmissa nullatenus suffragari posse decernimus, contrariis quibuscumque; seu si aliquibus, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 5. Et quia difficile foret etc.

Nulli ergo etc.

Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quin-

Transumptum
fides.

gentesimo quinquagesimo quarto, pridie kalendas septembris, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 31 augusti 1554, pontif. anno v.

XXXV.

Contra homicidas, brigosos, duellantes et alia gravia crimina patrantes, bannitosque et eorum complices, receptatores et fautores.

Iulius Papa III, motu proprio, etc.

Plerique Romani Pontifices varias contra homicidas aliosque delinquentes ediderunt leges.

§ 1. Cum, sicut accepimus, licet alias felicis recordationis Pius II, Paulus etiam II, Sixtus IV, Innocentius VIII, Iulius similiter II et Clemens VII et forsani alii Romani Pontifices praedecessores nostri, inter alias, pro almae Urbis et totius S. R. E. temporalis Status quiete et tranquillitate, susceptas curas et factas provisiones, contra homicidas et in capitalibus inimiciis perseverantes, brigosos nuncupatos, pacis aut treguae fractores, sine Romani Pontificis aut officialium suorum licentia, cavalcatas seu armatorum collectas facientes, ius sibi ipsis dicentes, aliosque tunc expressos delinquentes, ipsorumque homicidarum et aliorum praedictorum, seu pro quocumque alio capitali crimine condemnatorum receptatores, aut aliis, necnon quibuscumque personis singulari certamine (quod duellum appellant) pugnare volentibus, locum, auxilium, favorem et consilium, directe vel indirecte, per se vel alium, publice vel occulte, praestantes, diversas ediderunt constitutiones et leges cum diversarum censurarum ecclesiasticarum et aliarum poenarum comminatione et impositione, prout in singulis eorumdem praedecessorum desuper confectis literis plenius continetur.

§ 2. Et a certis annis citra, sicut etiam facti notorietate est omnibus cognitum,

nonnulli inobedientes contra tam salutiferas praedecessorum huiusmodi literas ordinationesque, inhibitiones et decreta in illis contenta, elata cervice temerarioque ausu venire et facere praesumpserint, censuras et poenas praedictas in eisdem literis contentas damnuabiliter incurrando; attamen qui pro tempore fuerint iudices, ad quorum officium ea cura spectabat, pro dictarum literarum observantia et publicae quietis manutentione, contra eos procedere neglexisse, seu remissius egisse reperiuntur.

§ 3. Nos, considerantes quanta cum maturitate a praedecessoribus nostris literae praedictae emanaverint, et quantum publico bono illarum observantia sit profutura, et propterea nolentes ullo pacto, quantum in nobis est, tolerare quod illarum executio negligatur, literas praedictas, quarum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis haberi volumus, et in eis contenta quaecumque approbantes et innovantes, motu proprio et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, venerabili fratri Phylo, episcopo Asculano moderno, et pro tempore existenti almae Urbis gubernatori, ut, post solemniter in publicis consuetis Urbis locis, prout ipsi Phylo gubernatori videbitur, praesentis cedulae faciendam publicationem, omni ulteriori mora et quocumque alio respectu postpositis et cessantibus, contra omnes et singulas communitates, universitates, necnon duces, marchiones, comites, barones, domicellos et dominos temporales, armorum capitaneos, civesque, incolas et particulares personas quascumque civitatum, oppidorum, terrarum, castrorum, villarum et aliorum locorum eidem Romanae Ecclesiae mediate et immediate subiectorum, in dictis literis expressorum, qui singulis praedecessorum praedictorum literis praedictis

In contravenientes tamen officiales remissius processerunt.

Hic ideo Pontifex illas constitutiones innovat, et gubernatori Urbis earundem executionem et observantiam committit;

et contentis in eis haecenus quomodolibet contraxerunt, sive fecerunt, in futurumque (quod absit) contrahunt vel facient, ad declarationem executionemque censurarum et praedictarum poenarum rigore et irremissibiliter procedant et ipsorum quilibet procedat, praesentium tenore, in virtute sanctae obedientiae, et sub indignationis nostrae poena, praecipimus et mandamus.

§ 4. Et ne de modo citandi et procedendi, probationibusque faciendis, dubitari, aut per disputationum subtilitates et plerumque etiam cavillationes, dictorum praedecessorum et nostra, circa publicam tranquillitatem huiusmodi, frustretur intentio, volumus et etiam per modum legis perpetuo valiturae ordinamus quod contra communitates, universitates et alios praedictos dictarum literarum transgressores et quemlibet eorum, tam per viam inquisitionis seu denunciationis et ex officio curiae, quam per viam accusationis seu querelae, a quocumque proponenda, procedi valeat.

§ 5. Possintque ipsi, contra quos fuerit procedendum, citari per edictum, hoc modo publicandum, videlicet ut contra Romanos cives seu incolas ab Urbe absentes, necnon barones, domicellos, communitates, universitates, collegia, personas quascumque locorum intra quadraginta milliaria sitorum, debeant originales cedulae edicti, per nuntium sive mandatarium aut cursorem vel praekonem publicum affigi in valvis Curiae Capitoli, hora qua senator cum suis collateralibus pro iure reddendo in aula ipsius Curiae more solito sedebit; et postquam ita perfecerint, in ingressu sive ianua aulae praedictae alta voce legi et publicari; et deinde cedula ipsa, eodem modo affigatur et publicetur ad valvas domus habitationis cuiuslibet citandi, si in Urbe habitationis domum habuerit, alioquin ad valvas cu-

riae gubernatoris praedicti, hora simili, qua ipse gubernator, vel suus locumtenens pro iure reddendo sedebit. Contra alios vero locorum distantiorum citandos quoscumque, similis affixio et publicatio fiat in valvis ecclesiae S. Petri ac Cancellariae Apostolicae, et in audientia publica literarum contradictarum, diebus videlicet, quibus audientiae lectio celebrabitur, aliis vero diebus, eiusdem audientiae loco, in acie Campi Florae, non enim verisimilis esse poterit, neque excusabilis ignorantia rei tam patenter notificatae: ideoque volumus quod huiusmodi citatio ipsos sic citandos respective arctet atque afficiat, perinde ac si personaliter per nuntium seu per literas citati fuissent, etiam aliter non docto quod ad eos eorumque personas seu domos tutus non pateat accessus, dummodo in quolibet edicto, terminus ad comparandum apponatur congruus, ita quod possit ad locum ex quo quilibet reus citabitur, ipsius edicti notitia verisimiliter pervenire, et deinde citatus, arrepto itinere, commode comparere. Neminem autem putamus dubitaturum fore quod congruus sit terminus, si, pro locis intra quadraginta milliaria ab Urbe sitis, octo dies assignentur; et pro distantioribus locis, si pro singulis viginti milliariis distantiae, dictis octo diebus duo dies addantur; praesumaturque illico, praeterito termino huiusmodi, ipsius edicti propositio et publicatio ad eorundem citatorum notitiam pervenisse, ita quod non recipiatur probatio in contrarium. Loca autem, ex quibus rei citari, et distantia praedicta computari debeat, volumus et decernimus esse illa, in quibus per receptionem homicidarum, bannitorum aliorumque praedictorum, aut alias praedecessorum huiusmodi literis contravenitum seu contrafactum fuisse proponitur, etiam si ipsi rei citandi tunc ibi non habitent, neque reperiantur, seu etiam a

Et contra praedictos non modo per viam inquisitionis vel denunciationis, sed etiam ex officio et per viam querelae et accusationis procedi mandat;

Eosque citari posse per edictum, cuius formam hic tradit;

multo autē propositionem edicti huiusmodi praeterito tempore citra, aut ibi nunquam fuerint neque habitaverint, cum eis sit imputandum, qui in talibus locis deliquerunt, et quoniam temeritatis et delicti fomite ibi habuerint, ac etiam de re solliciti esse debebunt, nec digni sunt qui alibi quaerantur, maxime postquam praesenti lege publicata, intelligent quo sit modo contra eos procedendum.

§ 6. Volumus praeterea quod in quolibet processu, contra sic citatos faciendo, procedatur summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, nulla terminorum, qui in Curia substantiales appellantur, aut alias iudiciaria observatione interveniente, sed sola facti et contraventionis literarum praedictarum veritate inspecta.

§ 7. Et ne etiam super culpa vel excusatione ipsorum citatorum, forsā ignorantiam factae contraventionis literarum huiusmodi allegantes, disputando, literis praedictis, et praedecessorum ac nostrae intentioni, publicaeque tranquillitati huiusmodi, per pravas malorum astutias et fucata media, fraus aliqua fiat, declaramus et volumus ut, quoad illos, qui hactenus deliquerunt, circa praesumendam vel probandam eorum scientiam, si ad se defendendum, prout citati erunt, comparuerint, servetur, qualiscumque sit, iuris communis dispositio; quo vero ad illos, qui in futurum deliquisse dicentur, etiam aliis contra eos probationibus non factis, praesumantur, intelligantur et indicentur scienter literis praedictis (quantum attinet ad receptionem, consilii, auxilii, victualium, loci et favoris praestationem) contraxisse, poenasque in illis contentas incurrisse quicumque aliquem in alma Urbe seu alia qualibet ex sanctae Romanae Ecclesiae immediate subiectis civitatibus, terris et locis, pro quocumque crimine capitali, per ipsius Urbis alia-

rumque civitatum ac terrarum et locorum iudices publice bannitum receptaverit, seu illi consilium, victualia, auxilium, favorem, ac pro singulari certamine faciendo locum praestiterit, seu praestari iusserit, curaverit vel permiserit, aut aliquid aliud de praemissis in dictorum praedecessorum literis prohibitis fecerit, et per cuius, etiam absentis et ignorantis, vassallos, officiales, ministros, agentes et homines quoscumque talia facta aut permessa fuerint. Neque enim peccare arbitramur qui per se ipsum facit et qui non curat ne fiat per eos, quos ipse cohibere potest, alioquin facile esset literarum praefatarum effectum illudere, si illis, qui scire et curare per se ipsos debent, ignorantiae propriae, culpaque alienae permitteretur allegatio, nisi forte de receptione facta delati fuerint publici hospitaliores, quos, quoniam suorum hospitum conditionem explorare non tenentur, nolumus censi esse in culpa, nisi probeatur quod scienter peccaverint.

§ 8. Volumus quoque praesentis cedulae solam signaturam, etiam absque eo quod data et registrata fuerit, et tam ipsam originalem, quacumque constitutione vel regula forsā contraria non obstantibus, quam eius exempla per notarium Curiae praesentis et pro tempore futuri gubernatoris subscripta, ubique fidem facere.

§ 9. Non obstantibus omnibus illis quae dicti praedecessores in suis literis praedictis voluerunt non ob stare, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutisque et consuetudinibus, iuramento *etc.* roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis quibusvis, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus et aliis quibusvis, quacumque, tam mundana quam ecclesiastica auctoritate fulgentibus, personis, concessis et innovatis, illorum tenores, etiamsi, pro sufficienti illorum derogatione, totalis ex-

Et summarie ac nullo iuris ordine servato, contra eosdem processus fieri mandati;

Bannitorum receptatorum et fautorum ignorantiae excusationem non recipi decernit, nisi receptatores sint publici hospitaliores;

Solam signaturam sufficere, et eius exempla, a notario curiae gubernat. subscripta, fidem facere declarat;

Contrariisque derogat.

pressio seu insertio, vel alia certa forma requireretur, pro sufficienter expressis habentes, ceterisque contrariis quibuscumque.

Placet, et ita motu proprio praecipimus et ordinamus. I.

MARCELLUS II

PAPA CCXXIV

Anno Domini MDLV.

Marcellus, tituli S. Crucis in Hierusalem cardinalis Cervinus Politianus, electus est Summus Pontifex die ix aprilis MDLV; retento baptismali nomine, Marcellus II voluit appellari; sequenti die sacra thiaara insignitus est. Vixit temporibus Caroli V imperatoris, seditque dies xxi, nulla habita cardinalium promotione. Fato cessit die prima maii eiusdem anni, et sepultus est ad Sanctum Petrum. Vacavit Sedes dies xxii ¹.

PAULUS IV

PAPA CCXXV

Anno Domini MDLV.

Paulus IV, Neapolitanus, Ioannes Petrus Carafa cardinalis Theatinus antea dictus, electus est Romanus Pontifex die vigesima tertia maii, anno millesimo quingentesimo quinquagesimoquinto et solemnī pompa coronatus. Sedit in pontificatu, temporibus Caroli V et Ferdinandi I imperatoris, annos iv, menses ii, dies xxvii, diversis promotionibus xix selectos viros in sacrum senatum cooptavit. Obiit die decimaseptima mensis augusti, anno millesimo quingentesimo quinquagesimonono, et sepultus est ad Sanctam Mariam supra Minervam. Vacavit Sedes menses iv, dies vii.

¹ Exclusis extremis.

Bull. Rom. Vol. VI.

I.

Hiberniae insulam regio titulo aliisque regalibus praeminentiis decorat, instantibus Philippo II Hispaniarum et Maria Angliae regibus ¹.

Illius, per quem reges regnant et principes dominantur, vices, licet immeriti, gerentes in terris, votis catholicorum regum et principum, quorum probata in Deum pietatis et eximiae erga Romanam Ecclesiam fidei constantia, ac sinceræ devotionis affectus in nostro et Apostolicæ Sedis conspectu clarere dignoscuntur, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis.

§ 1. Hinc est quod nos charissimum in Christo filium nostrum Philippum regem et charissimam in Christo filiam nostram Mariam reginam Angliae et Franciae illustres, a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, insulam Hiberniae, cuius ab eo tempore quo illius dominium per Sedem praedictam adepti sunt reges Angliae, qui pro tempore fuerunt, se dominos tantum nuncupari consueverunt, et cuius regium titulum quondam Henricus octavus, postquam ab unitate Ecclesiae catholicae et obedientia Romani Pontificis secessit, praetextu cuiusdam legis per parlamentum eiusdem insulae, ut praetenditur, lata, primo, et deinde eius natus Eduardus, sextus eorum nominum, qui, dum viverent, pro regibus Angliae se gesserunt, de facto usurparunt, in regnum, ad instar aliarum insularum regiis titulo, dignitate et honore fulgentium, sine praeiudicio iurium

Præmium.

Hibernia regio titulo ornata.

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

ipsius Romanae Ecclesiae et cuiuscumque in illa vel ad illam ius habere praetendentes, ad omnipotentis Dei laudem et gloriam, ac gloriosissimae eius genitricis Virginis Mariae totiusque curiae coelestis honorem et fidei catholicae exaltationem, praefatis Philippo rege et Maria regina, nobis super hoc humiliter supplicantibus, de fratrum nostrorum consilio et apostolicae potestatis plenitudine, apostolica auctoritate, perpetuo erigimus, ac titulo, dignitate, honore, facultatibus, iuribus, insigniis, praerogativis, antelationibus et praeminentiis regiis ac quibus alia christifidelium regna utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, insignimus et decoramus.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimoquinto, septimo idus iunii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 7 iunii 1535, pontif. anno 1.

II.

*Privilegium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia deputandi personas extra Ordinem in syndicos et oeconomos, ad exigenda legata pia et alia negotia pertractanda, una cum aliarum gratiarum eiusdem Ordinis confirmatione*¹.

Paulus Papa IV, ad perpetuam rei memoriam.

Ex elementis Sedis Apostolicae provisione, necnon personarum Deo devotarum profectu, sub regulari castimonia Domino militantium, pia devotione provenire dignoscitur ut Romanus Pontifex quandoque, per praedecessores suos Romanos Ponti-

¹ Syndici gaudent omnibus privilegiis Ordinis, ex indulto Clementis VII de quo sup., pag. 106, in constitutione XIX, *Dum consideramus*.

fices, pro religionis conservatione et augmento ac personarum earundem quiete et commodo, concessa, approbet et innovet, ac probata et innovata apostolica auctoritate communiat, ut eo firmiora persistant, quo saepius fuerint eiusdem Sedis auctoritate circumfusa.

§ 1. Sane, pro parte dilecti filii Clementis de Monelia, ministri generalis Ordinis fratrum Minorum regularis Observantiae, nobis nuper exhibita petitio continebat quod, cum inter operarios, qui ad excolendam vineam Domini Sabaoth, Dei gratia, Ordo ipse magnos probitatis et doctrinae ac animarum salutis fructus semper olim attulerit et quotidie afferre conetur, ac exinde pro suis sanctis studiis honestisque laboribus, proque salute animarum, ab Apostolica Sede, cuius continue pacem et dignitatem Ordo idem fortiter tutatus est, tam spiritualia quam temporalia subsidia ornamentaque acceperit et accipiat, quibus et sancta sua officia ac vitam suam regularem facilius atque expeditius exequi et transigere possint, et ceterae religiosae personae Ordinesque alii, exemplo ipsorum, promptiores alacrioresque ad sua officia persolvenda reddantur.

§ 2. Cumque etiam ex ipsius Sedis provisione ac benigna dignatione provenire dignoscatur ut Romanus Pontifex quandoque praedecessorum suorum Romanorum Pontificum gesta innovet, ac innovationem et revocationem restauret, et apostolica auctoritate innovata et restaurata muniat et fulciat, ac in pristinum statum reponat et reducat; et propterea nonnulli Romani Pontifices praedecessores nostri nonnullas gratias, concessionem, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones, etiam plenarias, libertates, praerogativas, favores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates ac omnia et singula privilegia et indulta, tam spiritualia

Ordinis fratrum de Observantia merita multa sunt.

Cui et aliis e subiectis diversi Romani Pontifices plurimas gratias concesserunt.

quam temporalia, etiam per solam signaturam aut per oracula vocis vel alias, etiam contra apostatas, tam pro foro conscientiae quam foro fori, tam praedictis fratrum Minorum quam Sanctae Clarae, ac tertio de Poenitentia nuncupato Ordinibus, illorumque superioribus, fratribus, monialibus et sororibus, ac utriusque sexus personis et monasteriis, domibus, ecclesiis et locis quibuscumque dictorum Ordinum nunc et pro tempore existentibus, in genere vel in specie, etiam per modum communicationis sive extensionis privilegiorum inter se, ac etiam cum aliis quibuscumque Ordinibus Mendicantibus et non Mendicantibus; et felicis recordationis Gregorius IX. Bonifacius VIII, Alexander IV, Nicolaus III, Clemens V, Eugenius etiam IV, Leo X. Clemens VII, Paulus similiter III ac Iulius etiam III ac alii Romani Pontifices praedecessores nostri et Sedes Apostolica, tam super exemptionibus, etiam ab ordinariorum locorum et legatorum, etiam de latere, ac haereticae pravitatis inquisitorum iurisdictione, visitatione et correctione, quam etiam ab omni impositione, collecta, decima, subsidio, quarta et quinta funeralium et legatorum partibus, pedagiis et gabellis, ac alio quocumque gravamine per Sedem eandem pro tempore impositis, concesserint.

§ 3. Ac pia memoriae Martinus IV, etiam praedecessor noster, qui, considerans quod fratres Ordinis Minorum regularis Observantiae huiusmodi pro nulla re temporalis, iuxta eorundem professionem et regularia instituta, possunt in iudicio experiri, ut, exclusis quibuscumque sollicitudinibus, liberius et quietius divinis possent vacare obsequiis, et offerentium, donantium et concedentium aut in ultima voluntate relinquentium Ordini fratrum Minorum vel illius fratribus praedictis aliquid, propter Deum, pia intentio non defraudaretur, ac haeredum et executorum

negligentiis obviari posset, ac ut ipsi fratres, secundum modos licitos et congruos, ipsi Ordini relictis sibi in testamentis non fraudarentur, inter alia disposuit quod generales et provinciales ministri ac custodes universi pro tempore ipsius Ordinis fratrum Minorum possent nominare speciales personas, quae non essent de dicto Ordine, pro locorum indigentia singulorum; quas personas taliter per ipsos nominatas pro tempore, in iis legitimam administrationem et generalem et liberam gerere, et ipsos veros et legitimos administratores, oeconomos, syndicos et actores esse, de plenitudine potestatis constituendo, auctoritate apostolica decrevit, qui res ipsas et rerum praedictarum pretium et praedictas eleemosynas nomine Romanae Ecclesiae (ad quam rerum mobilium et immobilium, quibus fratres uti possunt, ius, proprietas et dominium nullo medio spectat) reciperent, per eosdem in fratrum ipsorum vilitates ¹, prout eis licet ex Regula vel declaratione Regulae, convertenda, sicut et quando a generalibus et provincialibus ministris et custodibus praedictis et eorum singulis pro tempore, in provincia vel custodia sibi decreta, vel ab eisdem fratribus, de assensu eorum, extitissent requisiti, ac eadem personae petendi exigendi, recipiendi, alienandi praedicta, transigendi quoque et paciscendi, conveniendi, compromittendi, remittendi, refutandi, quietationem faciendi, agendi, defendendi, ac in animas eorum, de calumniis vitanda et veritate dicenda, iurandi, et cuiuslibet alterius generis iuramentum praestandi, cum illis et contra illos, qui huiusmodi res mobiles et immobiles, aut pretium earum, vel relictas eleemosynas fratribus in testamentis occuparent vel violenter auferrent, sive contra voluntatem fratrum quomodolibet obtinerent: et generaliter in omnibus causis, rebus et locis huiusmodi ad ipsam eccle-

Martinus IV
dedit facultatem
deputandi per-
sonas extra Or-
dinem pro oeco-
nomis etc.

¹ *Vilitates*, Ann. Minorum Continuat. (n. r.).

siam spectantibus, ipsorum fratrum usui concessis; necnon pro immunitatibus, libertatibus et iuribus ac privilegiis et indulgentiis eorundem, sine cuiuslibet satisfactionis et cautionis onere, plenam, generalem et liberam haberent, apostolica auctoritate praefata, in iudicio et extra iudicium, potestatem; revocandi quoque personas easdem et earum quamlibet, ac alias eis subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis, quoties opportunum foret, quae eandem in praedictis vel similem haberent potestatem plenam et liberam, per suas, sub datum apud Urbem Veterem quintodecimo kalendas februarii, pontificatus sui anno II, auctoritate apostolica praefata, etiam concessit facultatem.

§ 4. Et licet recolendae memoriae Ioannes Papa XXII, similiter praedecessor noster, constitutione, quae incipit *Ad conditorem*, per quam ministris et custodibus et fratribus praedictis, ne literis et concessione Martini praedecessoris huiusmodi, sine apostolicae Sedis praefatae licentia uterentur, inter cetera prohibuerit.

§ 5. Nihilominus, prohibitione huiusmodi non obstante, sanctae memoriae Martinus V, similiter praedecessor noster, voluit et eadem auctoritate apostolica concessit ministris et custodibus et fratribus praedictis, quod ipsi et eorum singuli literis Martini IV praedecessoris, ac omnibus in eis contentis huiusmodi libere et licite uti valerent, tamdiu et quousque per Sedem praedictam aliud in praemissis eidem Ordini utilius foret ordinatum.

§ 6. Ac etiam felicis memoriae Eugenius etiam Papa IV, pariter praedecessor noster, ius huiusmodi eidem Ordini per alias suas literas, tenore literarum Martini IV praedecessoris huiusmodi in eis praecinserto, ut dicitur, concessit conservari.

§ 7. Necnon etiam pie memoriae Nicolaus V et Sixtus IV, etiam praedecesso-

res nostri, super confessionibus audiendis omnium personarum extranearum et forensium quarumcumque dioecesium per fratres Minores Ordinis et Observantiae regularis huiusmodi, ad hoc a suis superioribus, ut moris est, deputatos, necnon pro absolutionis beneficio illis impendendo, ac sanctissimae Eucharistiae sacramento eis taliter confessis omni tempore, praeterquam in die Resurrectionis Dominicae, licite administrando, per diversas eorum literas, eadem auctoritate apostolica, facultatem concesserunt; ac idem Eugenius et diversi alii Romani Pontifices praedecessores nostri facultatem absolvendi huiusmodi sub certis modis et forma, ac etiam in diversis conventibus Ordinis huiusmodi tunc expressis (etiam vivae vocis oraculo, ut praefertur) ampliarunt et extenderunt, prout in singulis concessionibus et literis eorundem praedecessorum plenius dicitur contineri.

§ 8. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, ea, quae saepius apostolica auctoritate praefata munita existunt, maiorem obtineant roboris firmitatem, dictusque Clemens minister cupiat privilegia, facultates, concessionem, indulta, dispensationes et singulas alias gratias huiusmodi etiam per nos approbari, innovari et confirmari, pro parte eiusdem Clementis ministri nobis fuit humiliter supplicatum ut eisdem privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, favoribus, conservatoriis, declarationibus, facultatibus, dispensationibus, gratiis, concessionibus, indulgentiis et indultis, pro illorum observantia viridior, nostrae approbationis robur adiacere, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 9. Nos igitur, qui omnium votis, praesertim illis, quibus sub suavi Religionis iugo divinis laudibus et christianae professionis augmento incumbentiū perso-

Nicolaus V et Sixtus IV concesserunt facultatem audiendi confessiones et administrandi sacramenta ecclesiastica.

Ordo nunc postulat confirmationem ab isto Pontifice.

Qui omnes gratias dicti Ordinis confirmat.

Ioannes XXII in sua extravaganti *Ad conditorem* dictam facultatem abstulit.

Martinus V eam restituit.

Eugenius IV confirmavit.

narum tranquillitati, commoditatibus et honori consulitur, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, huiusmodi supplicationibus inclinati, praemissa ac omnia et singula alia privilegia, immunitates, exemptiones, etiam ab inquisitionibus praefatis, libertates, praerogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, dispensationes, gratias, concessionem, indulgentias et indulta spiritualia et temporalia, etiam per modum communicationis et extensionis inter se et cum aliis Ordinibus Mendicantibus et non Mendicantibus, eiusdem fratrum Minorum regularis Observantiae, ac Sanctae Clarae et de Poenitentia tertio Ordinibus, etiam in congregatione sub trium votorum substantialium professione, et eorumdem superiorum Ordinis Minorum regularis Observantiae huiusmodi obedientia degentibus, ipsorumque superiorum fratribus¹, monialibus, sororibus, ac utriusque sexus etiam singularibus personis, necnon monasteriis, domibus, ecclesiis et locis quibuscumque, in genere et in specie, etiam per solam signaturam, etiam viva vocis oraculo, ut praefertur, aut alias, tam per praefatos ac quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem praedictam, quam imperatores, reges et alios principes, sub quacumque forma et expressione verborum concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata. Necnon cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis, decretis et declarationibus, singulas desuper confectas literas et in eis contenta (etiam prout largius in aliquibus earum eis concessum est) interpretando, et inde secuta quaecumque, illorum omnium tenores et formas, datas, effectus et decreta in illis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, dicta auctoritate apostolica, tenore praesentium, ex certa scientia, ac de apostoli-

licae potestatis plenitudine approbamus, innovamus et perpetuam roboris firmitatem obtinere et firmiter observari; necnon Ordinibus fratrum Minorum regularis Observantiae et Sanctae Clarae, ac tertio de Poenitentia nuncupato, etiam in congregatione sub obedientia fratrum Minorum Observantiae huiusmodi degentibus superioribus, fratribus, monialibus, etiam Tertiariis nuncupatis, sororibus, personis, monasteriis, domibus, ecclesiis et locis praefatis, etiam per modum communicationis et extensionis huiusmodi suffragari, aliisque frui, uti et gaudere, quando et quoties opus fuerit, posse et debere, in iudicio et extra, ac etiam in foro conscientiae, in omnibus et per omnia, perinde ac si specialiter et expresse eisdem fratribus Minorum, ac Sanctae Clarae et tertio de Poenitentia nuncupato, Ordinibus, concessa fuissent, decernimus, supplentes omnes et singulos iuris et facti defectus, si qui forsitan intervenerint in eisdem.

§ 10. Et nihilominus, pro potiori cantela et ampliori dono gratiae, illa omnia et singula, quae per praefatos praedecessores nostros ac imperatores, reges et principes ac nos et Sedem eandem concessa, statuta et ordinata fuerunt, etiam iuxta ampliore et favorabiliorem illorum intelligentiam et interpretationem, et praesertim ut, exclusis quibuscumque sollicitudinibus, liberius et quietius divinis possint vacare obsequiis fratres Minorum regularis Observantiae huiusmodi, et animarum saluti peramplius proficere, et offerentium, donantium, concedentium, aut in ultima voluntate relinquentium Ordini praedicto vel fratribus Ordinis Minorum huiusmodi aliquid propter Deum, pia intentio non fraudetur, ac haereditum et executorum negligentis obvietur, ac ut ipsi fratres, secundum modos licitos et congruos, ipsi Ordini relictis sibi in testamentis, mobilibus et immobilibus bonis, et aliis, etiam

Potestatemque
concedi et eligendi
economos et
syndicos;

¹ Superioribus, fratribus etc. loc. s. cit. (n. r.).

pecuniariis, sibi quomodolibet oblati, concessis, legatis et donatis pro tempore, etiam pro missis et aliis divinis officiis, eleemosynis et aliis rebus non fraudentur, quod generalis de per se in toto Ordine, et singuli provinciales ministri ac custodes universi pro tempore existentes ipsius Ordinis fratrum Minorum in suis provinciis et custodiis respective, et ad hoc ab eis respective deputati fratres pro tempore, possint nominare speciales personas, quae non sint de dicto Ordine Minorum, pro locorum indigentia singulorum, quando et quoties opus fuerit, in singulis eorum conventibus; quas personas taliter nominatas pro tempore, in iis administrationem legitimam et generalem ac liberam gerere, et ipsos veros et legitimos administratores, oeconomos, syndicos et actores esse, de potestatis plenitudine constituendo, eadem auctoritate etiam decernimus.

Eorumque facultates describit et explicat;

§ 11. Qui res ipsas et rerum ipsarum pretium et praedictas eleemosynas nomine Romanae Ecclesiae (ad quam rerum omnium mobilium et immobilium, quibus fratres uti possunt, ius, proprietas et dominium nullo medio spectat) recipiant et recipere possint et debeant, per eosdem in fratrum ipsorum utilitates, etiam pro victu et vestitu eorum ac reparatione conventuum et aliarum rerum, locorum, conventuum et fratrum huiusmodi necessitatibus pro tempore convertenda, sicut et quando a dictis generali in toto Ordine, et provincialibus ministris ac custodibus praedictis et eorum singulis pro tempore in provincia vel custodia sibi decreta, vel ab eisdem fratribus, de assensu eorum, extiterint requisiti. Ac eadem personae petendi, exigendi, recipiendi, alienandi praedicta, transigendi quoque, paciscendi, conveniendi, compromittendi, commutandi, remittendi, refutandi, quietationem facienda, agendi, defendendi, ac in animas

eorum de calumnia et veritate dicenda iurandi, et cuiuslibet alterius iuramentum praestandi cum illis et contra illos, qui huiusmodi res mobiles et immobiles, aut pretium earum vel relictas eleemosynas fratribus in testamentis, aut alias eis donatas et concessas occuparent vel violententer auferrent, sive contra voluntatem fratrum quomodolibet retinerent. Et generaliter in omnibus causis, pro rebus et locis huiusmodi, ad ipsam ecclesiam spectantibus, ipsorum fratrum usui concessis; necnon pro immunitatibus et libertatibus, iuribus et privilegiis ac indulgentiis eorundem, sine cuiuslibet satisfactionis² et cautionis onere, plenam, generalem et liberam habeant auctoritatem, praefata auctoritate apostolica, in iudicio et extra illud, potestatem concedimus. Revocandi quoque personas easdem et earum quamlibet, ac alias subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis, quoties opportunum fuerit, quae eandem in praedictis vel similem habeant potestatem plenam et liberam, etiam generali ac provincialibus ministris ac custodibus huiusmodi et eorum singulis, ut praefertur, eadem auctoritate facultatem etiam concedimus. Nec propter praemissa fratres Minores huiusmodi contra Regulam Sancti Francisci, quam professi sunt et profitentur in futurum, sive contra statuta regularia sui Ordinis huiusmodi in aliquo facere nec fecisse, immo cum illius observatione, quoad hoc, et pura et sana conscientia, sine alienius conscientiae scrupulo vixisse hactenus et in posterum vivere. Et sic per quoscunque iudices, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; irritum quoque et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari decernimus et declaramus.

1 Alterius generis, l. s. c. (n. r.). 2 Satisfactions, ut supra (n. r.).

Auctoritatem
quoque audien-
di confessiones,
administran. su-
cramenta tri-
buit;

§ 12. Et insuper, ut pro tempore deputatos confessores fratres Ordinis Minorum Observantiae huiusmodi omnium quarumcumque dioecesium utriusque sexus christifidelium ad eos pro tempore recurrentium confessiones audire, eosque, etiam in casibus et censuris, quibus eis per privilegia Sedis Apostolicae, etiam per modum communicationis et extensionis quorumcumque Ordinum, etiam Minorum, hactenus concessum est, posse absolvere, et singuli Ordines, etiam Minorum 1 (quorum privilegia eidem Ordini Minorum sunt communicata et extensa), absolvere consueverunt, absolvendi ac poenitentiam salutarem iniungendi, et omni tempore, praeterquam in die Resurrectionis Dominicae, sacramentum Eucharistiae, tam illis quam aliis quibuscumque personis licite ministrandi, apostolica auctoritate praedicta indulgemus ac de novo concedimus in omnibus et per omnia. Ita quod Ordo, superiores 2, fratres, moniales, sorores, personae, monasteria, domus, ecclesiae et loca praedicta illis, tam in genere quam in specie concessis, ut praefertur, uti, potiri et gaudere possint et debeant.

Exemptionem
a decimis elar-
gitur;

§ 13. Ac ab ipsis inquisitionibus, impositionibus, gravaminibus, oneribus, decimis, quarta et quinta etiam funeralium et aliorum quorumcumque eis legatorum et oblatorum ac concessorum pro tempore, necnon pedagii et gabellis ac omnibus et singulis aliis supradictis, libera penitus, immunita et exempta, auctoritate apostolica et tenore praedictis, etiam concedimus et indulgemus, ac statuimus et ordinamus.

Executores de-
putati;

§ 14. Et nihilominus venerabilibus fratribus archiepiscopo Rothomagensi et episcopo Conchensi, ac dilecto filio Curiae causarum Camerae Apostolicae auditori, per praesentes committimus et mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, faciant

1 Minorum, ib. (R. T.). 2 Ordinis superiores, ib. (R. T.).

auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta quaecumque plenum effectum sortiri, illisque omnes, quos concernunt, pacifice frui et gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari. Contradictores quoslibet et rebelles etiam per quascumque (de quibus eis videbitur) censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo. Ac legitimis super his habendis servatis processibus, etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Contrarius de-
fugatur;

§ 15. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus *Super cathedram* Bonifacii, et *Dudum* universis conciliis 1, ac Clementinae *Religiosi* de privilegiis, et *Dudum* de sepulturis, ac etiam *Ex frequentibus* de sententia excommunicationis, ac extravagante *Ad conditorem* Ioannis XXII, cum aliis constitutionibus eandem materiam praedictae extravagantis tangentibus seu concernentibus, ac regulis Cancellariae Apostolicae iam editis et in futurum edendis, ac pia memoriae Bonifacii Papae VIII, etiam praedecessoris nostri, de una, et in concilio generali de duabus diaetis editis (dummodo ultra tres diaetas aliquis vigore praesentium ad iudicium non trahatur) et aliis apostolicis ac provincialibus, capitularibus, generalibus et specialibus constitutionibus et ordinationibus, etiam in ultimo generali concilio Lateranensi celebrato, et aliis conciliis editis, necnon statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, etiam in forma brevis per Leonem X, Clementem VII, Paulum III, Iulium etiam III praefatos ac quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac Sedem eandem,

1 Viennensis concilii, loco universis conciliis, ib. (R. T.).

etiam motu proprio, ac scientia et potestatis plenitudine similibus, ac cum quibusvis irritativis, annullativis, cassativis, etiam privilegiorum eorundem revocativis, restrictivis, praeservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis, mentis attestativis, ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis quomodolibet, etiam pluries, concessis, confirmatis et innovatis, quibusvis personis et Ordinibus in contrarium forsitan concessis, confirmatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, et in eis caveatur expresse quod illis nullatenus, aut nonnisi sub certis modo et forma derogari possit, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam, de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Ceterisque contrariis quibuscumque.

Exemplis et di
iubet.

§ 16. Verum quia difficile foret etc.

Datum Romae apud S. Marcum, sub annulo Piscatoris, die 1 iulii MDLV, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 1 iulii 1555, pontif. anno 1.

III.

Rescissio alienationum et locationum quorumcumque bonorum ecclesiasticorum in damnum ecclesiarum, vel non servatis iuris solemnitatibus, aut alias nulliter factarum ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei.
ad futuram rei memoriam.

§ 1. Iniunctum nobis desuper, meritis licet imparibus, apostolicae servitutis officium, mentem nostram continua pulsant instantia, ut bona ecclesiastica, quae caeca hominum cupiditate occupata detinentur, nostrae operationis ministerio, ad ius et proprietatem eorum, quorum antea erant, omnino reducantur. Cum itaque (sicut nobis innotuit) licet alias felicis recordationis Symmachus Papa, praedecessor noster, praedium ecclesiae pro aliqua necessitate quovis modo alienari, aut iura ecclesiae in usumfructum dari prohibuerit; et lege huiusmodi omnes custodes adstringi, ac donatorem ac censuratorem et venditorem honorem perdere, et qui praemissis subscriberet, anathema esse, cum eo qui daret sive reciperet, nisi restituerentur, et quaslibet ecclesiasticas personas contradicere et cum fructibus alienata reposcere posse; hocque non solum in Ecclesia Romana conservari, verum etiam in universis per provincias ecclesiis convenire voluerit.

Symmachus
Papa bona ecclesiastica alienari prohibuit in cap. vi De rebus ecclesiasticis non alienandis.

§ 2. Et pia memoriae Paulus Papa II, etiam praedecessor noster, omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transferretur ac con-

Paulus II alienationes bonorum ecclesiasticorum et ultra triennium locationes etc. interdixit.

¹ Similem rescissionem fecit Leo X et postea Julius III, quorum bullas praetermisi, tamquam minus necessarias, et eas inseruit Rodan. in suo Tractatu De rebus ecclesiasticis non alienandis. De alienationibus istis habes Leonis I constit. ix, *Occasio*, tom. 1, pag. 68; et Pauli II constit. vi, *Ambitiosae*, tom. v. pag. 194.

cessionem, hypothecam, locationem et conductionem ultra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a iure permissis, ac de rebus et bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, fieri prohibuerit. Et si quis, contra huius posterioris prohibitionis seriem, de bonis et rebus eisdem quicquam alienare praesumeret, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio huiusmodi nullius omnino essent roboris vel momenti, et tam qui alienaret, quam qui alienatas res et bona reciperet, sententiam excommunicationis incurreret, et nihilominus res et bona alienata huiusmodi ad ecclesias, monasteria et loca pia, ad quae antea pertinebant, libere reverterentur.

§ 3. Nihilominus a nonnullis annis citra diversae personae, tam saeculares quam ecclesiasticae, complura castra, terras, oppida, civitates et loca, tam Romanae praedictae, quam diversarum cathedralium, etiam metropolitanarum et aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum, domorum et aliorum regularium locorum ac hospitalium et aliorum piorum locorum, praetextu diversarum alienationum, eis de castris, terris, oppidis, civitatibus et locis praedictis, in evidens damnum ecclesiarum, monasteriorum, domorum, hospitalium et aliorum regularium et piorum locorum, seu alias, non servatis solemnitatibus a iure requisitis, factarum, occupaverint, et occupata detinuerint et detineant de praesenti; ac exinde factum sit ut non solum ecclesiarum, monasteriorum et domorum praelati, ac hospitalium et aliorum regularium et piorum locorum huiusmodi rectores, qui ex fructibus, redditibus et proventibus castrorum, terrarum, oppidorum, civitatum et locorum huiusmodi, ecclesias, monasteria et domos, hospitalia et alia loca praedicta gubernabant et il-

lustrabant, ac eorum ministris alimoniam praebant, notabiliter sint damnificati, verum etiam Romanus Pontifex, qui antea egenis et miserabilibus personis, praesertim nobilibus, ad hanc almam Urbem pro tempore confugientibus, alimenta abunde subministrare consueverat, vix se et familiam suam sustentare, nedum aliis alimenta subministrare possit, in Divinae Maiestatis offensam, et Ordinis clericalis opprobrium, ac plurimorum christifidelium scandalum.

§ 4. Nos, praemissa convenientibus ¹, oculis pertransire nequeunt, quinimo cupientes eis, quantum cum Deo possumus, opportunum remedium adhibere, motu proprio et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas alienationes et in emphyteusim seu censum perpetuum, aut tertiam vel aliam generationem, seu hominis vitam, aut aliud tempus ultra triennium locationes vel concessionem seu permutationes, hypothecas et obligationes, de quibusvis castris, terris, oppidis, civitatibus et locis aut aliis bonis immobilibus, seu rebus et iuribus, tam spiritualibus quam temporalibus, eiusdem Romanae et quaecumque cathedralium, etiam metropolitanarum, et aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum, domorum et aliorum regularium locorum, et quorumvis beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium et quorumvis Ordinum regularium, necnon hospitalium et aliorum piorum locorum quorumlibet, per quoscumque, etiam Romanos Pontifices praedecessores nostros, seu eorum auctoritate vel mandato, camerarios suos et clericos Camerae Apostolicae praesidentes, ac quosvis ecclesiarum, monasteriorum et domorum praelatos et beneficiatos, necnon hospitalium et aliorum regularium et piorum locorum rectores, cuiuscumque dignitatis, status, gradus,

Idem hoc Pontifex illas rescindit et annullat;

¹ *Conventibus*, Matth. et Cherub. §(a. r.).

Alienationes tamen multae factae fuerunt in damnum ecclesiarum, vel non servatis solemnitatibus.

ordinis et conditionis existentes, etiamsi cardinalatus honore pollerent, in damnum ecclesiae, seu non servatis solemnitatibus a iure requisitis, aut alias nulliter hactenus factas, et contractus superinde, sub quibusvis formis et verborum expressionibus habitos et celebratos, etiam si iuramento vallati existant, et quantumvis longa temporis praescriptione robur sumpsisse dici possint, ac ipsius Romanae Ecclesiae favorem aut commodum concernant, eorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes, apostolica auctoritate, tenore praesentium rescindimus, irritamus, cassamus et annullamus, ac viribus omnino evacuamus, ac pro rescissis, irritis, cassis et nullis ac penitus infectis haberi volumus.

Detentoresque
debere relaxare
bona occupata
et fructus re-
stituere decla-
rat.

§ 5. Ipsosque detentores ad castra, terras, oppida, civitates et loca occupata, ac bona, res et iura praedicta Romanae et cathedralibus, etiam metropolitanis, ac aliis ecclesiis, necnon monasteriis, domibus, hospitalibus et beneficiis ac regularibus et piis locis relaxandum, et de fructibus, tam hactenus perceptis, quam in posterum percipiendis realiter satisfaciendum teneri, et ad id etiam sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis, ac etiam pecuniariis, omnibusque aliis opportunis iuris et facti remediis, cogi et compelli posse.

Decretum irri-
tans.

§ 6. Sicque, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, et ipsius Romanae Ecclesiae cardinales, ac eorum collegium, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

§ 7. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clansulae de-
rogatoriae.

Nulli ergo etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, pridie idus iulii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 14 iulii 1555, pontif. anno 1.

IV.

Leges et ordinationes a iudaeis in Statu Ecclesiastico degentibus observandae 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad futuram rei memoriam.

Cum nimis absurdum et inconveniens existat ut iudaei, quos propria culpa perpetuae servituti submitit, sub praetextu quod pietas christiana illos receptet et eorum cohabitationem sustineat, christianis adeo sint ingrati, ut, eis pro gratia, contumeliam reddant, et in eos, pro servitute, quam illis debent, dominatum vindicare procurent; nos, ad quorum notitiam nuper devenit eosdem iudaeos in alia Urbe nostra et nonnullis S. R. E. civitatibus, terris et locis, in id insolentiae prorupisse, ut non solum mixtim cum christianis et prope eorum ecclesias, nulla intercedente habitus distinctione, cohabitare, verum etiam domos in nobilioribus civitatum², terrarum et locorum, in quibus degunt, vicis et plateis conducere, et bona stabilia comparare et possidere, ac nutrices et ancillas aliosque servientes christianos mercenarios habere, et diversa alia in ignominiam et contemptum christiani nominis perpetrare praesumant, considerantes Ecclesiam Romanam eosdem iudaeos tolerare in testimonium verae fidei christianae et

Causae harum
ordinationum, con-
tra hebraeos.

¹ Aliqua ordinavit etiam Innocentius IV in constitutione IV, *Impia*, tom. III, pag. 508.

² In *melioribus civitatibus*, Giraldi, Expos. iuris pontif., Romae 1850 (B. T.).

ad hoc, ut ipsi, Sedis Apostolicae pietate et benignitate allecti, errores suos tandem recognoscant, et ad verum catholicae fidei lumen pervenire satagant, et propterea convenire ut quamdiu in eorum erroribus persistunt, effectu operis recognoscant se servos, christianos vero liberos per Iesum Christum Deum et Dominum nostrum effectos fuisse, iniquumque existere ut filii liberae filiis famulentur ancillae.

§ 1. Volentes in praemissis, quantum cum Deo possumus, salubriter providere, hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus quod de cetero perpetuis futuris temporibus, tam in Urbe quam in quibusvis aliis ipsius Romanae Ecclesiae civitatibus, terris et locis, iudaei omnes in uno et eodem, ac si ille capax non fuerit, in duobus aut tribus vel tot quot satis sint, contiguus et ab habitationibus christianorum penitus seiunctis, per nos in Urbe et per magistratus nostros in aliis civitatibus, terris et locis praedictis designandis vicis, ad quos unicus tantum ingressus pateat, et quibus solum unicus exitus detur, omnino habitent.

§ 2. Et in singulis civitatibus, terris et locis in quibus habitaverint, unicam tantum synagogam in loco solito habeant, nec aliam de novo construere, aut bona immobilia possidere possint. Quinimmo omnes eorum synagogas, praeter unam tantum, demoliri et devastare. Ac bona immobilia, quae ad praesens possident, infra tempus eis per ipsos magistratus praesignandum, christianis vendere.

§ 3. Et ad hoc ut pro iudaeis ubique dignoscantur, masculi biretum, foeminae vero aliud signum patens, ita ut nullo modo celari aut abscondi possint, glauci coloris, palam deferre teneantur et adstricti sint; nec super non delatione bireti aut alterius signi huiusmodi, praetextu cuiusvis eorum gradus vel praecminentiae seu tolerantiae excusari, aut per eiusdem Ecclesiae came-

rarium vel Camerae Apostolicae clericos, seu alias illi praesidentes personas, aut Sedis Apostolicae legatos vel eorum vice-legatos quovis modo dispensari aut absolvi possint.

§ 4. Nutrices quoque seu ancillas aut alias utriusque sexus servientes christianos habere, vel eorum infantes per mulieres christianas lactari aut nutriri facere.

§ 5. Seu dominicis vel aliis de praeepto Ecclesiae festis diebus in publico laborare aut laborari facere.

§ 6. Seu christianos quoquo modo gravare, aut contractus fictos vel simulatos celebrare.

§ 7. Seu cum ipsis christianis ludere aut comedere vel familiaritatem seu conversationem habere nullatenus praesument.

§ 8. Nec in libris rationum et computorum, quae cum christianis pro tempore habebunt, aliis, quam latinis literis et alio quam vulgari italico sermone, uti possint, ei si utantur, libri huiusmodi contra christianos nullam fidem faciant.

§ 9. Iudaei quoque praefati sola arte strazzariae, seu cenciariae (ut vulgo dicitur) contenti, aliquam mercaturam frumenti vel hordei, aut aliarum rerum usui humano necessarium facere.

§ 10. Et qui ex eis medici fuerint, etiam vocati et rogati, ad curam christianorum accedere aut illi interesse nequeant.

§ 11. Nec se a pauperibus christianis dominos vocari patiantur.

§ 12. Et menses in eorum rationibus et computis ex triginta diebus completis omnino conficiant, et dies, qui ad numerum triginta non ascenderint, non pro mensibus integris, sed solum pro tot diebus quot in effectu fuerint, computentur, et iuxta ipsorum dierum numerum et non ad rationem integri mensis eorum credita exigant. Ac pignora, eis pro cautione pecuniarum suarum pro tempore consignata,

Habitent in locis a christianorum habitatione separatis;

Synagogam in civitate unicam habeant;

Signum glauci coloris deferant;

Nutrices aut servientes christianos non retineant;

Diebus festis publice non laborent;

Christianos non gravent;

Cum eis non conversentur;

Libros italice scribant;

Mercaturam non exercent;

Medici si sint, christianos non curent;

Dominum non vocentur a christianis;

Menses dierum xxx servant in exigendis creditis;

nisi transactis prius a die, quo illa eis data fuerint, decem et octo integris mensibus, vendere nequeant, et postquam menses praedicti effluxerint, si ipsi iudaei pignora huiusmodi vendiderint, omnem pecuniam, quae eorum credito superfuerit, domino pignorum consignare.

§ 13. Et statuta civitatum, terrarum et locorum, in quibus pro tempore habitaverint, favorem christianorum concernentia, inviolabiliter observata et etiam teneantur.

§ 14. Et si circa praemissa in aliquo quomodolibet defecerint, iuxta qualitatem delicti, in Urbe per nos seu vicarium nostrum, aut alios a nobis deputandos, ac in civitatibus, terris et locis praedictis per eosdem magistratus, etiam tamquam rebelles et criminis lesae maiestatis rei, ac toto populo christiano diffidati, nostro et ipsorum vicarii, ac deputandorum et magistratuum arbitrio puniri possint.

§ 15. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quibusvis tolerantibus seu privilegiis et indultis apostolicis eisdem iudaeis per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac Sedem praedictam aut illius legatos, vel ipsius Romanae Ecclesiae camerarios et Camerae Apostolicae clericos, seu alios illius praesidentes, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum sufficienti derogatione, de eis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma

1 Observare, Giral. (R. T.).

servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nalli ergo etc.

Si quis autem etc.

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, pridie idus iulii, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 14 iulii 1553, pontif. anno 1.

V.

Negantes Trinitatem, aut divinitatem Iesu Christi, aut Eius conceptionem de Spiritu Sancto, aut Eius mortem ut nos redimeret, aut virginitatem B. M. V., haeretici declarantur.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Cum quorundam hominum pravitas atque iniquitas eo usque nostris temporibus processerit, ut ex iis, qui a catholica fide aberrant et desciscunt, plurimi quidem non solum diversas haereses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare praesumant, et eorum exemplo multos in interitum animae deducant.

§ 1. Nos cupientes, pro nostro pastoralis officio et caritate, huiusmodi homines, quantum cum Deo possumus, a tam gravi et pestilenti errore avocare, ac ceteros, ne in talem impietatem labantur, paterna severitate admonere, omnes et singulos, qui hactenus asseruerunt, dogmatizarunt vel crediderunt Deum omnipotentem non esse trinum in personis, et incomposita omnino indivisaque unitate substantiae, et unum unamet simplici divinitatis essentia; aut

Causa istius constitutionis.

Negantes Trinitatem aut divinitatem Iesu Christi etc., eorum errores abirent, et de abiuratione doceant eorum inquisitoribus.

Dominum nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantiae per omnia cum Patre et Spiritu Sancto; aut eundem secundum carnem non esse conceptum in utero beatissimae semperque Virginis Mariae de Spiritu Sancto, sed sicut ceteros homines ex semine Ioseph; aut eundem Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum non subiisse acerbissimam crucis mortem, ut nos a peccatis et ab aeterna morte redimeret, et Patri ad vitam aeternam reconciliaret; aut eandem Beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei Matrem, nec perstitisse semper in virginitatis integritate, ante partum scilicet, in partu et perpetuo post partum, ex parte omnipotentis Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, apostolica auctoritate requirimus et monemus quatenus, infra spatium trium mensium a publicatione praesentium in Romana Curia, quoad residentes in ea modo infrascripto; extra eam vero, quoad alios in illa non residentes, modo et forma per dioecesanos statuendis, facienda, incipiendorum, quos pro primo, secundo et tertio ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis et eorum cuilibet assignamus, ab eorum assertione, dogmatibus et credulitate huiusmodi, ac quibuscumque aliis in fide praedicta erroribus, in quos haecenus lapsi sunt, resipuisse et ad unitatem Ecclesiae redeundo, assertionem, dogmata et credulitatem ac alios errores huiusmodi in manibus inquisitorum haereticae pravitatis, civitatum et locorum, in quibus ad praesens degunt, realiter et cum effectum abiurasse et infra alios tres menses a die abiurationis huiusmodi inchoandos, de eadem abiuratione venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, dictae haereticae pravitatis inquisitoribus generalibus plenam fidem fecisse debeant.

§ 2. Nos enim, eiusdem Dei omnipotentis exemplo, qui non vult mortem pec-

catoris, sed ut convertatur et vivat, omnes et singulos, qui, ut praefertur, ab assertionione, dogmatibus et credulitate, ac aliis erroribus praedictis resipuerint, et ad unitatem Ecclesiae redeundo, assertionem, dogmata et credulitatem ac alios errores huiusmodi sponte abiuraverint et de eadem abiuratione praefatis inquisitoribus generalibus fidem fecerint, ac poenitentiam privatam, per dictos particulares inquisitores eis iniunctam, cum effectu adimpleverint, a praedictis et quibusvis aliis, quantumvis gravibus et enormibus, haeresibus et a fide Christi apostasiis ac in eadem fide erroribus, necnon excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque sententiis, censuris et poenis, tam ecclesiasticis quam temporalibus, etiam bonorum privativis et corporis afflictivis ac capitalibus in tales a iure vel ab homine latis et promulgatis, et per eos praemissorum occasione incursis (dummodo delati aut inquisiti seu relapsi non sint), dicta auctoritate, tenore praesentium, in utroque foro absolvimus et liberamus, ac cum eis super irregularitate, quam propterea contraxerint, etiam si sic ligati missas et alia divina officia, etiam forsitan in contemptum clavium celebraverint, aut aliis alias se immiscuerint. Quodque ea ipsa irregularitate et ceteris praemissis non obstantibus, qui promoti non fuerint, ad omnes, etiam laicos et presbyteratus, ordines promoveri, et in illis tam ipsi, quam qui iam etiam post incursum haeresium promoti fuerint, in altaris ministerio ministrare; necnon tam clerici quam laici et utriusque sexus personae, eorumque filii, nepotes, descendentes, ad gradus, honores, ordines et officia ac alia quaecumque assumi, illaque suscipere et exercere libere et licite valeant, auctoritate et tenore praedictis, de specialis dono gratiae dispensamus, eisque pariter indulgemus, necnon omnem inhabilitatis et infamiae maculam

† *Sacros loco laicos* bene legunt Cherub. et Matth. (R. T.).

Abjurante, et
pœnitent, ple-
nariam remis-
sionem conse-
quentur, dum-
modo delati, in-
quisiti aut re-
lapsi non sint.

sive notam, circa eos, praemissorum occasione, quomodolibet insurgentem ab eis penitus et omnino abolemus.

Impressiones
vero et alii de
reteroerrantes,
penas relapsorum
narravit.

§ 3. Et insuper cum errores, quos supra narravimus, ita graves et nefandi sint, ut illi qui in eos decidunt, excusationem non habeant, sed subversi potius atque immanes quam haeretici merito dici possint, hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus quod tam illi, qui hactenus in ipsos errores, vel eorum aliquem lapsi sunt et infra supradictum terminum non resipuerint et ea quae supradiximus non adimpleverint, quam omnes et singuli alii, qui in futurum in illos vel illorum aliquem quomodolibet prolabantur, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel conditionis existant, pro subversis et relapsis in haeresim haberi, et ut relapsi curiae saeculari tradi, et per ipsam curiam debitae poenis in relapsos statutis puniri possint, in omnibus et per omnia, perinde ac si vere et realiter in haeresim relapsi essent, et eos relapsos esse constaret.

Classis de
rogat.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Ut autem praemissa omnia ad eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de illis ignorantiam praetendere, ac se legitime excusare possit.

Forma publi-
candi hanc con-
stitutionem.

§ 5. Volumus et dicta auctoritate discernimus quod praesentes literae seu earum transumptum, cui, si manu notarii publici subscriptum et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitum fuerit, eam prorsus fidem, in iudicio et extra, adhiberi statuimus, quae ipsis literis adhiberetur, si originaliter exhiberentur, in eadem Curia, per aliquos cursores nostros, in basilicae Principis Apostolorum et ecclesiae Lateranensis de Urbe ac Cancellariae Apostolicae valvis et acie Campi Florae, ut moris est; extra

Curiam vero praedictam, modo et forma per venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos et episcopos ac alios ecclesiarum praelatos, quibus in virtute sanctae obedientiae per easdem praesentes mandamus ut literas sive transumptum huiusmodi ubique per eorum provincias, dioeceses et ecclesias sincera caritate publicent et publicari faciant, statuendis, publicentur, earum exemplo in singulis locis, in quibus publicatio ipsa fiet, affixo et dimisso.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, vii idus augusti, pontificatus nostri anno I.

Anno a Nativitate Domini MDLVI, indictione XIV, die vero XXII mensis iulii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli divina providentia Papae IV anno eius II, praesentes retroscriptae literae apostolicae affixae et publicatae fuerunt ad valvas seu portas basilicarum ecclesiarum Lateranensis et Principis Apostolorum de Urbe et Cancellariae Apostolicae, ac in acie Campi Florae, dimissis copiis affixis, ut moris est, per me Thomam Roger, praefati sanctissimi D. N. Papae cursorem.

Publicatio

Petrus Gomes, magister cursorum.

Dat. die 7 augusti 1555, pontif. anno I.

VI.

Decanatus collegii S. R. E. cardinalium, cum omnimoda praecedentia spectat ad episcopum cardinalem antiquiorem, in Curia tempore vacationis praesentem, aut ex eius publica absentem et per Summum Pontificem extra eam destinatum.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Cum venerabiles fratres nostri sanctae Romanae Ecclesiae cardinales in partem

Cardinales sunt
membra Ponti-

deus et ideo in Curia residere debent, et residentes praeferruntur absentibus in optionibus titulorum et sex ecclesiarum cathedralium.

solicitudinis vocentur ut pro tempore existenti Romano Pontifici assistant, ipseque Romanus Pontifex eorum consilio agenda disponat, et iidem cardinales sint pars corporis et membra ipsius Romani Pontificis, ac diversis almae Urbis nostrae parochialibus ecclesiis pro eorum cardinalatus titulo seu denominatione praeficiantur, et in eis episcopalem iurisdictionem habeant, et propterea in Romana Curia residere debeant; praesentesque in dicta Curia magis digni et privilegiati existant quam absentes, et in optionibus titulorum ac sex ecclesiarum cathedralium, quibus cardinales, pro eorum cardinalatus titulo, praefici solent, absentibus, etiam ante eos in cardinales assumptis, praeferrantur; et si uni ex dictis ecclesiis cathedralibus praefecti fuerint, ex post semper alios non episcopos cardinales in quibusvis actibus et sessionibus praecedant.

Hic Pontifex tempore creationis erat decanus cardinalium, et deinde decanus cardinalium Bellayus ab eo declaratus fuit.

§ 2. Nos, ex praemissis et diversis aliis causis animum nostrum moventibus et, inter cetera, ut eosdem cardinales absentes ad residendum in Curia aliquibus uberioribus favoribus et praerogativis alliceremus, decanatu collegii cardinalium huiusmodi, quem nos, dum in minoribus constituti essemus, obtinebamus, et ad quem, propter nostram continuam in eadem Curia residentiam, ante alios cardinales nobis in cardinalatu antiquiores, tunc ab ipsa Curia absentes, perveneramus, per nostram ad summi apostolatus fastigium assumptionem vacante, habitasuper his cum fratribus nostris in consistorio nostro secreto deliberatione matura, de eorum consilio et unanimi assensu, venerabilem fratrem nostrum Ioannem episcopum Ostiensem, S. R. E. cardinalem de Bellayo nuncupatum, et de nobis et Sede Apostolica optime meritum, decanum collegii huiusmodi declaravimus, eumque ipsius collegii decanum vocavimus, et decanatum ipsum sibi concessimus,

prout etiam per praesentes declaramus, vocamus et concedimus.

§ 3. Et insuper ne in posterum decanatus praedictus, illius occurrente vacatione, in aliquem cardinalem, ex voluntate sua et non ex causa publica absentem, et propter absentiam suam huiusmodi quandoque de negotiis dictae Sedis minus informatum, in iniuriam aliorum cardinalium tunc praesentium et Romano Pontifici assistantium, ac propterea de negotiis praedictis melius informatorum deveniat, aut super eodem decanatu aliquae controversiae seu dissensiones inter ipsos cardinales oriantur, providere volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione, sancimus quod decanatus huiusmodi de cetero, perpetuis futuris temporibus, nonnisi ad episcopum cardinalem antiquiorem in Curia praesentem, aut ex causa publica absentem et extra Curiam per Romanum Pontificem destinatum, devenire possit.

Et modo declaratur ad quem in futurum devenire debet.

§ 4. Et quod episcopus cardinalis antiquior in Curia praesens, aut, ut praefertur, absens et extra Curiam destinatus, postquam decanatus huiusmodi ad eum venerit, omnes alios cardinales, etiam antiquiores, semper in quibusvis sessionibus et aliis actibus publicis praecedat, nec per alios episcopos cardinales, etiam antiquiores, tunc absentes, etiam si postmodum incontinenti ad eandem Curiam se conferant et in ea continuo resideant, super ipso decanatu aut illius sessionibus vel aliis actibus seu negotiis ad eum pertinentibus impediri aut molestari valeat.

Eique praecedentiam concedit.

§ 5. Decernentes sic et non aliter, in praemissis omnibus et singulis, per quoscunque iudices, commissarios, quavis, etiam apostolica, auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici audi-

Clansolae substitutivae.

tores, ac eorundem cardinalium collegium, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiiri debere; ac irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac stylo consistorii nostri, necnon ipsius collegii, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Mareum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, undecimo kalendas septembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 22 augusti 1555, pontif. anno 1.

VII.

Rei ex indicibus forsitan torquendi pro habenda veritate criminum, non audiantur extra carceres, nisi fisco desuper audito; et neque crimen confessi relaxentur, nisi debita prius soluta poena.

Paulus Papa IV, motu proprio, etc.

Licet ex iuris communis dispositione satis provisum sit ut de aliquo crimine inquisitus, dum super indicibus contra eum existentibus discutitur an torturae in eius persona iure locus sit, personaliter in carcere detineatur, et ut crimen confessus, in quem nihil, nisi ut poenam solvere cogatur, agendum restat, quousque ille debite punitus fuerit, non relaxetur; tamen, ut nuper accepimus, rei criminum torturae supponendi, sub cautione de se repraesentando; et confessi, sub simili cau-

tione, seu etiam sub cautione de stando iuri et iudicatum solvendo, plerumque relaxantur, quo fit ut, illis extra carcerem positis expeditionem non procurantibus, causae huiusmodi differantur, et demum oblivioni tradantur, aut variis viis rei ipsi, post aliquod tempus, cautiones praestitas liberari procurent, sicque ipsi poenas debitas effugiant et delicta remaneant impunita, in grave scandalum et pessimum ceterorum exemplum.

§ 1. Nos itaque, huic abusui occurrere volentes, motu simili et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, decernimus, statuimus et ordinamus ut nullus, qui ex indicibus contra eum laborantibus iure torquendus veniat, seu de quo dubitetur, dum de indicibus huiusmodi an ad torturam sufficientia sint disputatur, quousque aut per torturam indicia ipsa purgaverit, aut eum torturae subiiciendum non esse cognitum fuerit, procuratore fisci nostri ad haec omnia citato et interveniente, sub quavis cautione a carcere relaxetur, neque super iis extra carceres audiantur.

§ 2. Nullus, etiam qui crimen in iudicio confessus fuerit, contra quem nullae sunt partes iudicis, nisi in exequendo, etiam si pro crimine huiusmodi pecuniaria poena plectendus veniat, et quancumque cautionem de illa solvendum praestare offerat, a carcere relaxetur, nisi poena ipsa, praefato fisci procuratore desuper audito, debite persoluta.

§ 3. Sicque per quoscumque iudices quavis auctoritate fungentes, iudicari, definiri et observari debere, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudicandi et definiendi facultate; irritumque et inane quicquid contra praesentium tenorem a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentari contigerit, decernimus.

§ 4. Volumusque praesentium solam signaturam nostram sufficere, et ubique,

Rei forsitan torquendi extra carceres non audiantur.

Confessi non relaxentur, poena non soluta.

Clausulae sublativae.

Sola signatura sufficit.

in iudicio et extra illud, fidem facere, quacumque regula Cancellariae, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque.

Placet, motu proprio. l.

VIII.

Prohibitio contrahendi societates, officiorum nuncupatas, aliter quam super officiis dietae Curiae vacabilibus, et non ultra dimidium valoris ipsorum officiorum.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Inter ceteras curas, quibus ex ministerio apostolatus, nobis divinae gratiae munere commissi, assidue premimur, illa nos maxime urget ut pravae consuetudines et abusus, quos in hanc almam Urbem nostram malitiis hominum irrepsisse cernimus, nostra diligentia tollantur. Cum itaque (sient fide dignorum relatione nobis innotuit) diversae utriusque sexus personae, tam ipsius Urbis cives seu originarii quam Romanam Curiam sequentes, sub praetextu quod in dicta Curia super illius officiis societates ad rationem duodecim et quandoque plurium pro centenario passim fiant, et societates huiusmodi licitae reputentur, propterea quod officia ipsa fructus suos verisimiliter ad eandem rationem reddant, et pecunias ipsas in societatem recipientes, si illas dantes aut singuli alii tunc ab eis nominati moriantur, sortem principalem pecuniarum per eos in societatem receptarum lucrentur; et e contra, si recipientes pecunias in societatem moriantur, pro eo quod officia, super quibus societates huiusmodi contractae fuerint, ipsis morientibus, deficiant, eorum haeredes aut fideiussores sortem receptam restituere cogantur, pecunias suas sub no-

mine societatis, sed tamen super aliquo eiusdem Curiae officio mutuent, et duodecim et quandoque plura pro centenario, nomine quidem fructuum ipsius societatis, sed re vera pro usuris pecuniarum per eos mutuatarum, exigant, usurariam pravitatem committendo; et diversi praefatae Curiae officiales, super officiis per eos pro tempore obtentis, diversas societates cum diversis personis, etiam ultra valorem ipsorum officiorum, et cum pactis aliquando minus licitis saepius incant, et singulis personis pecunias suas eisdem officialibus intra valorem eorundem officiorum, absque eo quod unam alia sciat, credentibus, tam pro sorte principali quam pro fructibus dictarum societatum, fideiussionem praestent aliorum officialium, qui officia sua aliis pro maiori pecuniarum summa, quam illa valeant, obnoxia et hypothecata habent, et exinde fiat ut officia ipsa quandoque ultra decuplum eius, quo vendi possent, obligata reperiantur, ac tam principales debitores quam fideiussores non solum fidem fallant, et creditores suos pecuniis, quas illis eisdem officialibus, eorum fideiussorum suorum fidem sequentes, credunt, privent, frustrentur, etiam iuramentis per eos in societatibus huiusmodi praestitis temere contraveniendo, verum etiam facilitate societatis huiusmodi clam ineundi, seipsos et suam familiam depauperent, suamque et illorum substantiam dissipent et annihilent, in animarum periculum, et eiusdem Curiae ignominiam, ac complurium, qui in praemissis non delinquant, detrimentum.

§ 1. Nos cupientes, quantum cum Deo possumus, animarum periculis obviari, et aliis inconvenientibus praedictis occurrere, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex certa scientia et mera deliberatione nostris, per praesentes decernimus et declaramus omnes et singulas societates ad ra-

Pontifex igitur societates aliter quam super officiis Romanae Curiae in certam participationem fructuum fieri prohibet;

Societates officiorum super officiis fiebant ad rationem vii pro centenario, et super officiis etiam contrahantur societates ultra valorem officiorum et cum pactis illicitis, unde mala hic descripta oriuntur.

tionem certae et determinatae pecuniarum summae quolibet mense vel anno aut alio statuto tempore solvendae, etiam sub periculo mortis alicuius, alias quam super officiis praefatae Curiae de cetero faciendas, illicitas et iniustas fore, et usurariam pravitatem continere, et eis alicuius aut actionem acquiri non posse.

Officialesque pecunias ultra dimidium valoris recipere et societates contrahere non posse decernit;

§ 2. Et insuper hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus atque statuimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus nullus, tam in dicta Curia quam in tota ditione ecclesiastica officialis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, dignitatis, conditionis et praeminentiae existat, aliquam societatem super officio vel officiis ad nostram seu Sedis vel Camerae Apostolicae vel camerarii, vicecancellarii, poenitentiarii maioris et causarum Palatii Apostolici auditorum dispositionem quomodolibet pertinenti seu pertinentibus, quae vendi consueverint, per eum pro tempore obtentis, cum aliqua seu aliquibus, persona seu personis, communi, collegio et universitate, ultra dimidium valoris officii seu officiorum huiusmodi, et nisi praecedente signatura, a nobis aut Romano Pontifice pro tempore existente obtenta, in qua substantia rei ad hoc ut discerni possit an licita sit vel illicita, facere praesumat; et quod societates super officiis huiusmodi aliter factae non valeant nec viribus subsistant, earumque praetextu nullatenus agi possit. Nos enim signaturas huiusmodi, quas, absque aliarum literarum expeditione, regula contraria non obstante, sufficere volumus, per nostrum datarium ad instar resignationum officiorum huiusmodi expediri, et pacta in ipsis societatibus pro tempore apposita, ad hoc ut licita tantum statuuntur, examinari, ac societates ipsas, ut omnibus innotescere possint, nec ultra dimidium pretii ipsorum officiorum fiant, in aliquo particulari libro apud ipsum da-

tarium adnotari, et pro expeditione signaturae, et adnotatione huiusmodi, dimidium unius pro quolibet centenario partes ipsas praefato datario solvi.

§ 3. Et ut fraudes ac pacta illicita in praemissis haecenus facta detegantur, ac illis in tempore occurrere possit, societates haecenus factas et adhuc vigentes eidem datario seu ab ipso pro tempore deputatis, cum opportuna specificatione eorum qui illas tam active quam passive fecerunt, et officiorum super quibus, ac pecuniarum pro quibus, et temporis de quo et ad quod factae fuerint, infra tres menses a die publicationis praesentium modo infrascripto faciendae computandos, notificari volumus et mandamus; ac nisi, ut praefertur, notificatae fuerint, eas, iisdem tribus mensibus elapsis, penitus et omnino extinctas esse, nec ius aut actionem aliquam tribuere posse.

Societas contra iam contracta datario notificari mandata.

§ 4. Sicque et non alias, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque, etiam auditores praefatos, ac Camerae huiusmodi clericos, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Decretum irritum.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Clausula derogatoria.

§ 6. Ut autem praesentes literae ad omnium, quorum interest aut interesse poterit quomodolibet in futurum, notitiam deducantur, nec ullus se adversus eas excusare aut ignorantiam praetendere possit, volumus easdem literas in valvis Cancellariae Apostolicae, et Audientiae literarum nostrarum contradictarum, et Camerae Apostolicae, et acie Campi Florae, per aliquos ex cursoribus nostris, legi et publicari ac affigi, affixasque inibi aliquo tem-

Inssio publicandi hanc constitutionem.

poris spatio dimitti, et postmodum tolli, earum exemplo cum originali collationato loco illarum affixo et dimisso.

Nulli ergo *etc.* Si quis *etc.*

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, nonis octobris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 7 octobris 1555, pontif. anno 1.

IX.

Dispositiones 1 matrimoniales, post contractum matrimonium sub spe facilius eas obtinendi, nullatenus concedi debere decernit 2.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Ab ea ipsa die, qua divina bonitas nos, licet tanto oneri impares, regendae eius universali Ecclesiae praeficere dignata est, numquam cessavimus cogitare, quo pacto singuli abusus nostra diligentia tollerentur, diversas superinde constitutiones, iuxta casuum exigentiam, quotidie promulgando et publicando.

§ 2. Hinc est quod cum, sicut nobis nuper innotuit, a nonnullis annis citra introductum sit ut qui matrimonium in secundo consanguinitatis vel affinitatis gradu contrahere anhelant, scientes se dispensationem a Sede Apostolica super huiusmodi matrimonio contrahendo obtinere non posse, sub fiducia illam super eodem matrimonio, postquam contractum fuerit, reportandi, matrimonium ipsum de facto contrahant et carnali copula consumment, excommunicationis sententiam in concilio Viennensi contra matrimonia in gradibus prohibitis scienter contrahentes promulgatam damnabiliter incurrendo; et deinde, sub praetextu quod, si divortium fieret

inter eos, gravia exinde inter eos et eorum consanguineos et affines scandala possent verisimiliter exoriri, et mulier perpetuo difamata remaneret, absolutionem necessariam et dispensationem opportunam tamquam sibi debitas concedi exposculent, sique absolutionem et dispensationem, quas alias non obtinerent, eo praetextu ut plurimum reportent, in scandalum plurimorum.

§ 3. Nos, considerantes praemissa causam tribuere delinquendi, et incestum committendi, ac ex delicto, loco poenae, commodum et appetitus satisfactionem reportari, malitiis hominum occurrere volentes, per has nostras omnibus innotescere volumus quod nos, lapso tempore, infra quod notitia praesentium in partibus, ex quibus similes dispensationes peti continget, verisimiliter haberi potuerit, absolutiones et dispensationes huiusmodi ex praetextu praedicto, etiam si proles ex matrimonio sic contracto subsecuta fuerit, nullatenus, sed solum ex causa urgentissima pro bono publico et a iure considerata, per nos tantum et non alium approbanda, concedimus; et quod dispensationes ex alia causa nostris temporibus perpetuo exulabunt, quod nobis licere non patimur nostris successoribus indicantes.

Nulli ergo *etc.*

Dat. Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, quinto idus 1 decembris, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 9 decembris 1555, pont. an. 1.

X.

Lites et causae inter cardinales S. R. E., quomodolibet vertentes, a Summo Romano Pontifice, appellatione remota, decidendae sunt.

Paulus Papa IV, motu proprio, *etc.*

Cum saepius, etiam dum in minoribus eramus, in mente revolventes quam in-

1 *Idibus*, Matt., idest die xiii decem. (n. r.).

Pontifex an huiusmodi dispensationem non daturum protestatur.

Pauli collectio de tollendis ab Ecclesia abusibus.

Nonnulli matrimonia contrahunt in gradibus prohibitis, impedimen- huiusmodi sub- centes spe du- et dispensationem obtinendi facilius post contractum ma- trimonium.

1 *Dispensationes*, Matth. (n. r.).

2 *Ex Regest.* in Archiv. Vat.

Causa huius
constitutionis.

decens et scandalosum foret inter S. R. E. cardinales lites iudicialiter coram alio quam Summo Pontifice experiri, et postmodum ad summi apostolatus apicem assumpti, cum diversis S. R. E. cardinalibus colloquendo, conceptum et intentionem nostram praefatam explicantes, huiusmodi nostrum propositum collaudaverint, et ad inveniendum modum per quem praenissis provideretur nos exhortati sint; nosque etiam in publica signatura mentem nostram fore quod causae huiusmodi per nos tantum terminarentur publice declaravimus, licet super hoc aliqua scriptura confecta non fuerit.

Avocatio cau-
sarum praesen-
tium.

§ 1. Ac volentes omnino declarationem nostram huiusmodi plenum effectum sortiri debere, tenore praesentium, omnes et singulas lites et causas inter quoscunque S. R. E. cardinales super quibusvis rebus et bonis, tam ecclesiasticis quam saecularibus, necnon ecclesiis, monasteriis, prioratibus, hospitalibus et piis locis ac aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis saecularibus, vel quorumvis Ordinum regularium, seu illorum spolio, vel attentatis aut innovatis, rebusque aliis, et illorum occasione coram quibusvis iudicibus, etiam eiusdem S. R. E. cardinalibus aut Palatii Apostolici causarum auditoribus in quavis instantia, ac etiam in negotio exequutivo vel restitutionem in integrum quomodolibet vertentes et pendentes, etiam si ad illarum instructionem et conclusionem sit procedendum, quorum omnium status *etc.* pro expressis haberi volumus, ad nos in eisdem statu et terminis, in quibus reperiuntur, advocamus, cognitionemque et decisionem illarum nobis reservamus.

Dei-ioni Pon-
tificis standum
in causis prae-
sentibus

§ 2. Decisionique et terminationi per nos super illis faciendae, appellatione quacunque, etiam alias de iure admissibili, reiecta et postposita, standum, acquiescendum et patienter omnino parendum

et obediendum fore statuimus et ordinamus.

§ 3. Ac similiter in litibus et causis, quae de cetero inter eosdem S. R. E. cardinales exoriri contigerit, observari volumus et mandamus.

Et in futuris.

§ 4. Inhibentes omnibus et singulis iudicibus, tam ordinariis quam delegatis, ac quacunque auctoritate fungentibus, in virtute sanctae obedientiae, ne in causis inter cardinales praelatos pendentibus, ipsisque ordinariis, ne in illis, quae de cetero coram eis introducerentur, ad aliquem actum, absque speciali rescripto manu nostra signato, procedere, aut aliquid attentare audeant vel praesumant; irritum quoque et inane quicquid in contrarium fieri contigerit, sublata eis alias iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, decernimus.

Inhibitio con-
tra omnes iu-
dices.

§ 5. Praesentesque in Cancellaria Apostolica publicari et ab omnibus inviolabiliter observari mandamus.

Inscio publi-
candi.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, privilegiis quoque et indultis, eisdem S. R. E. cardinalibus per quoscunque Romanos Pontifices ac nos, in genere vel in specie confirmatis et innovatis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus expressa ac de verbo ad verbum mentio specialis facienda foret, quorum omnium et singulorum tenores, continentias et formas pro expressis haberi volumus, et ceteris contrariis quibuscunque.

Contrariorum
derogatio.

Placet, motu proprio. I.

Lecta et publicata fuit superscripta constitutio Romae, in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, die vero iovis, nona mensis ianuarii.

Publ. die 9 ianuarii 1556, pontif. anno 1.

XI.

Iurisdictio et facultates protectoris et iudicis cathecumenorum et neophytorum; et declaratio, quod eorum hospitali in Urbe iudaei Status Ecclesiastici solvere debeant quolibet anno ducatos decem pro qualibet synagoga, etiam demolita et alienata, vel demolienda ac alienanda 1.

Paulus Papa IV, ad perpetuam rei memoriam.

Dudum postquam PP. fel. recordationis Iulius III, praedecessor noster, inter alia, statuerat et ordinaverat quod quaelibet universitas seu congregatio iudaeorum, tam in alma Urbe, quam aliis civitatibus, terris, provinciis et locis sanctae Romanae Ecclesiae subiectis pro tempore consistentes, pro quolibet eorum loco, synagoga aut alias inoccupato, in Urbe ac aliis civitatibus, terris, provinciis et locis praedictis existente, in quo eorum superstitiones seu caeremoniae fieri solebant, summam decem ducatorum auri de Camera, hospitali seu domui cathecumenorum dictae Urbis, aut illius pro tempore deputatis, pro eorundem cathecumenorum sustentatione, in festo Omnium Sanctorum, singulis annis solvere deberent et tenerentur; ita tamen quod repartitio summae huiusmodi iuxta singularum synagogarum cuiuslibet provinciae facultates, et ditior pro paupere synagoga provinciae huiusmodi contribuere et proportionaliter solvere deberet; ac eiusdem domus seu hospitalis protectorem et iudicem, in omnibus et singulis eorum causis civilibus et criminalibus, dilectos filios nostros Ioannem Michaellem tituli Sanctae Mariae in Aracoeli presbyterum Sacerdotum, et Innocentium S. Hieronymi diaconum de Monte nuncupatos, cardinales, per eius literas constituerat et deputaverat.

§ 1. Nos ex certis causis, quod de cetero

1 De huius protectoris et iudicis facultatibus habes etiam sup., in Pauli III constitutione XLVI, *Illius*, pag. 553.

perpetuis futuris temporibus ipsi iudaei in singulis civitatibus, terris et locis unicam tantum synagogam habere deberent, nec alias de novo construere possent, quinimo omnes alias eorum synagogas praeter unam tantum, demoliri et devastare tenerentur et adstricti essent, per alias nostras literas seu constitutionem sancivimus et ordinavimus, prout in literis seu constitutione huiusmodi plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, a nonnullis praetendatur, seu praetendi posset, universitatem seu congregationem iudaeorum eorundem, cum tantum unicam synagogam in singulis civitatibus et terris ac locis praedictis habere possit, praetextu nostrarum literarum seu constitutionum huiusmodi ad solutionem dictorum decem ducatorum pro quolibet loco et ubi dicta synagoga consistit tantum teneri et obligatos esse, ipsosque deputatos eosdem decem ducatos ex una synagoga cuiuslibet loci et non amplius percipere posse et debere.

§ 2. Nos, quorum intentionis nunquam fuit nec est, per easdem nostras literas seu constitutionem, universitatem seu congregationem iudaeorum huiusmodi a dicta solutione decem ducatorum pro qualibet eorum synagoga, etiam destruenda, exonerare, aut ipsis cathecumenis, quoad perceptionem et exactionem dictae summae decem ducatorum pro qualibet synagoga, etiam in vim dictarumstrarum literarum seu constitutionis destruenda, praedecidere. Attendentes solutionem decem ducatorum huiusmodi cuiuslibet dictarum synagogarum, non tamquam locorum, in quibus ipsi iudaei ad dictas eorum superstitiones seu caeremonias exercendas, congregabantur, sed ipsorum hebraeorum personis et cuiuslibet ipsorum universitati et congregationi, quae etiam sub synagogae nomine continetur, cum synagoga iudaeorum congregatio dicatur, per ipsum prae-

Ille autem Pontifex decrevit iudaeos unicam synagogam, in sing. locis habere posse et alias demoliri, sed eius constitutio, uti hic relata, omissa est.

Hinc orta est dubitatio an solutio esset etiam facienda pro qualibet synagoga etiam demolita vel demolienda.

Intentionem eam declarat Pontifex.

decessorem constitutam fuisse ad eorundem pauperum cathecumenorum sustentationem, et illasmet causas et rationes, quibus ipse praedecessor ad dictae summae solutionem, ut praefertur, faciendam motus fuerat, ob synagogarum praedictarum demolitionem vel ad unius dumtaxat synagogae reductionem, non solum non cessare, sed etiam, huiusmodi locis demolitis cessantibus, vel ad unum etiam redactis, adhuc subsistere et vigere magis et eo magis quo in dies dictorum cathecumenorum numerus auctus fuit et augetur, qui una cum aliis hebraeis, qui, eorum iudaica cecitate abiecta, et ad veri luminis cognitionem conversi, et fonte Baptismatis, in dicto hospitali seu domo, caritative fuerunt recepti et quotidie recipiuntur, ac in fide catholica instruuntur, ita quod ipsi hebraei, ultra quamplurimas quas sentiunt commoditates in literis praedecessoris huiusmodi expressas, relevantur etiam a sumptibus et expensis, quas pateretur etiam ipsa universitas iudaeorum vel hebraei ipsi, qui cathecumenos illos, si conversi non essent et pauperes existerent, etiam alere tenerentur. Et propterea cum etiam proventus ipsius hospitalis seu domus ita adeo tennes et exigui existant, quod ad praemissa et alia pia opera exercenda suppetere nequeant.

Inde praecipit Iudaeos teneri ad solutionem dictorum decem ducatorum pro qualibet synagoga etiam demolita vel alienata, a. d. demolita vel alienanda.

§ 3. Et propterea eorum cathecumenorum indemnitatibus providere et quascunque dubitationes tollere cupientes, auctoritate apostolica, tenore praesentium per praesentes fidem facimus, et in verbo Romani Pontificis attestamur, nostrae intentionis seu mentis, etiam tempore datae nostrarum literarum seu constitutionis huiusmodi, nunquam fuisse nec esse, per easdem nostras literas seu constitutionem, universitatem seu congregationem iudaeorum aut hebraeorum huiusmodi a dicta solutione decem ducatorum pro qualibet synagoga iudaeorum huiusmodi, tam in alma Urbe quam aliis civitatibus, terris et

provinciis et locis praedictis, tempore publicationis nostrarum literarum seu constitutionum existentibus, sub praetextu quod demolitae seu alienatae fuerint, seu demolientur aut alienentur¹, dictam summam decem ducatorum ab universitate, seu congregatione iudaeorum huiusmodi exigere, et illos ad solutionem dictae summae ipsi universitati et congregationi, ac in eadem Urbe faciendam compellere possint, praedjudicare voluisse seu velle. Et nihilominus, potiori pro eorundem cathecumenorum cautela, volumus et apostolica auctoritate statuimus et ordinamus quod quaelibet universitas seu congregatio iudaeorum seu hebraeorum huiusmodi, pro qualibet eorum synagoga, tam publica, quam privata et temporali, quae in Urbe et aliis civitatibus, terris, provinciis et locis praefatis, tempore publicationis nostrarum literarum seu constitutionum huiusmodi fuit, etiam si illa demolita seu alienata fuerit, seu etiam alienari seu demoliri contigerit, summam decem ducatorum huiusmodi hospitali seu domui cathecumenorum aut istius deputatis praefatis, in dicto festo Omnium Sanctorum, in hac nostra alma Urbe, singulis annis, etiam pro tempore praeterito et alias, iuxta literarum praedecessoris huiusmodi continentiam et tenorem, solvere teneatur et obligata sit, et ad id cogi et compelli possit, etiam in omnibus et per omnia, perinde ac si nostrae literae sive constitutio huiusmodi publicatae, aut aliqua ex dictis synagogis, quae tempore praedecessoris huiusmodi existerat, demolita seu devastata aut alienata non fuisset neque esset, seu non fuerit neque erit.

§ 4. Quodque unaquaeque universitas seu congregatio iudaeorum seu hebraeorum huiusmodi, tam in alma Urbe quam Bononiensi, Ferrariensi, Urbinatensi, Camerinensi et aliis civitatibus et terris ac

Omnesque congregationes iudaeorum in solidum esse obligatas pro tali annua solutione.

¹ Alienabuntur, Matth. (R. T.).

manae Ecclesiae, mediate vel immediate, ut praefertur, subiectis, nunc et pro tempore consistentibus, pro alia universitate seu congregatione aut synagoga iudeorum seu hebraeorum huiusmodi, ad solutionem decem ducatorum, ut praefertur, hic in Urbe, singulis annis, in festo Omnium Sanctorum, faciendam, in solidum et in ampliori forma Camerae Apostolicae teneatur et obligata sit, prout nos eos et eorum quemlibet, illorumque res et bona ubilibet existentia, specialiter et expresse ad invicem obligamus et obligata esse, sicque obligata cogi et compelli posse et debere volumus.

§ 5. Quodque omnes et singuli commissarii aut ministri seu factores earumdem universitatum seu congregationum, dictos decem ducatos pro qualibet synagoga, etiam demolita seu alienata, singulis annis, absque aliqua requisitione seu monitione, in ipsa alma Urbe eademque domo seu hospitali cathecumenorum, in dicto festo, integre ac realiter et cum effectu solvere et satisfacere debeant, et ad id cogi et compelli possint; et quod illi omnes et singulas congregationes et universitates huiusmodi, ac iudeos et hebraeos ubilibet commorantes ad solutionem huiusmodi faciendam, iuxta singularum synagogarum seu congregationum cuiuslibet provinciae facultates, gravando unam plus alia, iuxta illius facultatem, ditiores pro paupere synagoga provinciae huiusmodi, ac alias, iuxta litterarum praedecessoris huiusmodi continentiam et tenorem, invocato etiam ad hoc, si eis videbitur, auxilio eiusdem Ioannis Michaelis cardinalis, ac pro tempore existentis dictorum cathecumenorum protectoris, cogere et compellere; ac propterea eos, unica dumtaxat citatione praecedente, coram eodem protectore convenire possint et valeant.

§ 6. Ac hospitale seu domum cathecu-

menorum huiusmodi, ac dictos cathecumenos neophytos et conversos quoscunque, etiam in Urbe et extra eam commorantes, ipsosque deputatos administratores et alios officiales et personas, necnon eorum res et bona nunc et pro tempore ubilibet existentia a quorumcunque iudicium et aliorum dictae Urbis, ac aliorum locorum ordinaria iurisdictione, potestate, auctoritate et dominio penitus et omnino eximimus et totaliter liberamus, ac praefati Ioannis Michaelis cardinalis et pro tempore existentis protectoris iurisdictioni, auctoritati et dominio subiicimus et supponimus.

§ 7. Necnon omnes et singulas, tam civiles quam criminales et mixtas causas, inter cathecumenos, neophytos et conversos, deputatosque et alios praefatos, seu quemcumque eorum ex una, et quavis alias personas et loca, collegia et universitates, coram quibusvis iudicibus ordinariis et extraordinariis, necnon executoribus super quibusvis etiam bonis vertentes et pendentes, partibus ex altera, respective ad nos advocantes, illasque in eo statu et terminis, in quibus ad praesens reperiuntur, et quas in futurum moveri de novo contigerit, tam active quam passive, cum omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, annexis et connexis, eidem Ioanni Michaeli cardinali et pro tempore existenti protectori summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, et, quatenus opus sit, executive et manu regia, absque terminis substantiabilibus ac alicuius telae iudiciariae observatione, quacumque appellatione remota, etiam frivola, audiendas, cognoscendas, decidendas ac sine debito terminandas committimus, etiam cum potestate citandi, etiam in Romana Curia et extra eam, etiam per edictum publicum, constituto summarie de non tuto accessu, ac quibusvis inhi-

Cathecumenos et neophytos in Urbe et extra eam commorantes, ipsosque deputatos administratores et alios officiales a iurisdictione quorumcunque iudicium eximit;

Eorumque iudicem et protectorem deputat cardinalem Saracenum;

Ministri congregationum iudeorum taxam istius solutionis iuxta congregationis facultates imponere et ad solvendum cogere possunt.

bendum fuerit, inhibendi, etiam sub censuris et poenis ecclesiasticis, atque etiam pecuniariis, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, et super quibus plenam et liberam facultatem et auctoritatem eidem protectori concedimus.

Confirmat omnia privilegia et exemptiones, cathecumenorum, et neophytorum.

§ 8. Et insuper literas Iulii praedecessoris huiusmodi, necnon omnia et singula privilegia, exemptiones, praerogativas, libertates, indulta, indulgentias et alias gratias hospitali seu domui, illiusque ecclesiae ac cathecumini, neophytis, administratoribus praefatis, illorumque personis et bonis per dictum Iulium III ac quoscumque alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac etiam nos et Sedem Apostolicam, et cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis desuper confectas literas, sub quibuscumque tenoribus concessas, confirmamus, approbamus et innovamus, illaque perpetuae firmitatis robur obtinere et inviolabiliter observari, ac hospitali et cathecumenis, neophytis, administratoribus et aliis praemissis suffragari debere. Sicque per quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales et causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et interpretari debere. Necnon quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus, illaque omnia et singula eis et eorum cuilibet, prout concessa et ordinata fuerunt, de novo concedimus.

Clausulae delegatoriae.

§ 9. Non obstantibus praemissis ac pie memoriae Bonifacii Papae VIII, etiam praedecessoris nostri, de una, et concilii generalis de duabus diaetis, dummodo non ultra tres, et quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus, etiam iura-

mento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem iudicibus et quibusvis personis, etiam sub quibuscumque tenoribus et formis ac irritantibus decretis, concessis, confirmatis et innovatis (quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, harum serie specialiter et expresse derogamus), necnon omnibus illis, quae praefatus Iulius praedecessor in suis literis voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesimatertia martii, millesimo quingentesimo quinquagesimosexto, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 23 martii 1556, pontif. anno I.

XII.

Advocatio causarum spoliatorum a quibuscumque iudicibus, earumque remissio ad thesaurarium generalem eiusque ministros privative, cum inhibitione aliis similes causas committendi, nisi eodem thesaurario citato 1.

Paulus Papa IV, ad futuram rei memoriam.

§ 1. Ut exactio spoliatorum, tam Status sanctae Romanae Ecclesiae quam aliarum partium Italiae, celerius et facilius fiat, nec ministrorum multitudine confundatur.

Causae edendi decreti

1 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

§ 2. Motu proprio et ex certa nostra scientia, omnes et singulas lites, causas et controversias, quae coram quocumque iudice ordinario vel delegato, praeterquam venerabili fratre Hieronymo, episcopo Torcellano, thesaurario nostro generali, et eorundem spoliatorum in tota Italia collectore generali per nos deputato, et illius ministris ac substitutis, super quibusvis ipsorum spoliatorum negotiis in Italia huiusmodi indecise pendunt, earum status et merita, ac nomina et cognomina iudicium et colligatorum praesentibus pro expressis habentes, quatenus instructae non sint, ad nos harum serie advocamus, illasque ac ipsa negotia in statu et terminis, in quibus reperiuntur, eidem Hieronymo episcopo, per se vel eius ministros, iuxta tenorem suarum facultatum, cognoscendas et sine debito terminandas, apostolica auctoritate, tenore praesentium, remittimus et, quatenus oporteat, de novo committimus.

§ 3. Et quod de cetero lites et causae huiusmodi a nullo alio quam Hieronymo episcopo seu ab eo super dictis spoliis pro tempore deputatis collectoribus cognosci, nec alteri, nisi per commissionem manu nostra signatam, eodemque Hieronymo episcopo citato, vel per eiusdem Hieronymi episcopi literas committi vel delegari possint; quodque citationes, inhibitiones vel mandata, quae aliter quam ex commissionibus, ut praefertur, manu nostra signatis, eodemque Hieronymo episcopo citato, vel literis eiusdem Hieronymi episcopi emanaverint, quoad earum causarum introductionem et litis pendentiam, seu iurisdictionis ac processuum praedicti Hieronymi episcopi et eius ministrorum impedimentum vel retardationem, nullius sint roboris vel momenti, dicta auctoritate, per easdem praesentes statuimus et ordinamus.

§ 4. Decernentes ex nunc irritum et
Bull. Rom. Vol. VI.

inane quidquid aliter a quoquam, cuiusvis auctoritatis et praeminentiae, et quacumque, etiam legationis de latere vel alia dignitate ac potestate fungente, quomodolibet contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die decima aprilis, millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, pontificatus nostri anno 1.

Dat. die 10 aprilis 1556, pont. an. 1.

XIII.

*Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ab Urbe quavis de causa absentes, de distributionibus ratione pilei minime gaudere, nec eum praesentibus ad ecclesiarum optionem eis pro titulis assignandarum admitti posse sancit*¹.

Paulus Papa IV.

§ 1. Sanctissimus dominus noster attendens non aequum esse quod sanctae Romanae Ecclesiae cardinales ab Urbe, etiam de licentia Sanctitatis Suae, absentes, cum aliis cardinalibus in dicta Urbe praesentibus et Sanctitati Suae in regimine universalis Ecclesiae continue assistentibus, in optione ecclesiarum, eisdem cardinalibus pro titulis seu denominationibus cardinalatum suorum assignari solitarum, concurrant, aut eis, participando de distributionibus, ratione pilei, in aliquo praeiudicent; volens desuper opportune providere, statuit et ordinavit cardinales ab eadem Urbe absentes, non valentes consistoriis ac generalibus seu particularibus congregationibus per Sanctitatem Suam celebrandis, aut divinis officiis in cappella Sanctitatis Suae recitandis interesse, seu

Irrita declarantur contraria quaecumque.

l'ecretum (de quo in rubrica).

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

qui ita absentes actualiter non interfuerint, etiam si ratione alicuius legationis eis specialiter iniunctae aut alias causa reipublicae absentes, etiam si recedendi licentiam a Sanctitate Sua obtinuerint, eorum durante absentia, ecclesias praedictas optare, aut de distributionibus, ratione pilei debitis, participare, seu earum occasione aliquid a pro tempore existente camerario et depositario collegii eorundem cardinalium petere non posse; et ipsos camerarium et depositarium ad eis aliquid, ratione distributionum huiusmodi, pro tempore eorum absentiae, persolvendum minime teneri.

Revocatio indulgentiarum praesentibus contrariis,

§ 2. Revocans, ad effectum huiusmodi, omnia et singula indulta eisdem cardinalibus, praeter et contra statum et ordinationem huiusmodi, etiam per Sanctitatem Suam et Sedem Apostolicam, etiam vigore constitutionum inter ipsos cardinales observari solitarum et consistorialium, aut alias quomodolibet concessa.

Et concedendum.

§ 3. Volens eorum omnium tenores pro expressis haberi, et ea, quae in posterum quovis modo concedentur, minime suffragari.

Praesens decretum obligat a die datae.

§ 4. Ac decernens praesens decretum, a data ipsius, effectum de cetero, quoad praemissa, sortiri debere, et sic iudicari debere; ac irritum etc.

Actum Romae in consistorio, die veneris, XII mensis iunii MDLVI.

Act. die 12 iunii 1556, pontif. anno n.

XIV.

Suppressa confraternitate, quam Iulius III praeposuerat gubernio hospitalis Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, praeceptoriam restituit Paulus, eamque confert Vincentio Cappello Veronensi 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicae Sedis providentia nonnunquam ea, quae consulte statuerat, ex sa-
1 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

niori iudicio consultius revocat, prout, rerum et temporum qualitate pensata, conspicit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem praeceptoriam hospitalis nostri Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, certo modo vacante, felicitis recordationis Iulius Papa III, praedecessor, attendens quod, licet hospitale praedictum diversis castris et locis ac aliis opulentissimis redditibus dotatum fuisset; nihilominus, sive crebra praeceptoris, per quem hospitale ipsum regebatur, mutatione, et quae exinde causabatur status eiusdem hospitalis per multum tempus insecutia, sive illius pro tempore praeceptorum sive commendatariorum incuria, aut eorum, qui castris et locis praedictis finitimi eatenus fuerant, potentia, seu iniustis et illicitis castrorum et locorum ac reddituum huiusmodi alienationibus et distractionibus, per tunc temporis praeceptores sive commendatarios ac dilectos filios conventum eiusdem hospitalis factis, seu alias, non solum diversis ex castris et locis ac redditibus huiusmodi privatum, verum etiam plurimo aere alieno oneratum fuerat, ex quo magnum et notabile interesse quotannis solvere cogebatur; et quod, nisi praemissis aliquod efficax et vehemens remedium adhiberetur, verisimiliter formidari poterat ne, aere alieno huiusmodi ex solutione ipsius interesse in dies crescente, hospitale praedictum aliquam notabilem iacturam incurreret.

§ 2. Et propterea considerans quod, si eidem hospitali aliquod certum et continuatum ac nunquam deficiens regimen aliquot proborum et timoratae conscientiae virorum constitueretur et ordinaretur, exinde profecto res et negotia ipsius hospitalis diligentius et solertius ac cum maiori eorum notitia ad Dei laudem et honorem administrarentur; nec ipsum hospitale expensis manutenendi praece-

Temporibus Iulii III hospitalis S. Spiritus in Saxia multo aere alieno gravatum

Præpositura suppressa, ad eius gubernium et administrationem instituit Iulius confraternitatem, nonnullis datis legibus.

ptorem, qui ut plurimum praelatura fungi consueverat, gravaretur; indeque dictum aes alienum citius dilui, ac aliis inconvenientibus praedictis facilius occurrere, ac curae infirmorum et pauperum atque infantum praedictorum efficacius insisti posset, praemissis cum fratribus suis, de quorum numero tunc eramus, mature discussis et desuper diligenti consideratione praehabita, de eorum consilio et assensu, praeceptoriam praedictam, quae conventualis et caput aliarum praeceptoriarum ab eodem hospitali dependentium existebat, ut praefertur, vacantem per suas literas perpetuo suppressit et extinxit, ac in ecclesia dicti hospitalis unam christifidelium confraternitatem, sub invocatione eiusdem Sancti Spiritus, erexit et instituit; et quod ex tunc de cetero perpetuis futuris temporibus hospitale praedictum per sex aut, arbitrio eiusdem confraternitatis, plures seu pauciores ab ea eligendos confratres confraternitatis huiusmodi, quorum saltem unus esset praelatus et aliqui in dignitate ecclesiastica constituti, ac reliqui omnino clericali caractere insigniti et nullatenus coniugati existerent, et quorum dimidia seu, eiusdem confraternitatis arbitrio, alia maior pars singulis annis mutaretur et variaretur, ita ut alicuius eorum officium ultra biennium durare nequiret, et aliqui ex prioris anni rectoribus seu administratoribus cum noviter electis, ut rerum notitia melius haberi posset, semper remanerent, cum ea qua deceret charitate regeretur et gubernaretur; ac qui ex eis sic electis maiori dignitate praeditus foret, se praeceptorem hospitalis praedicti inscribere et denominare, ac ab aliis inscribi et denominari, diversaque tunc expressa et alia, per pro tempore existentem praeceptorem dicti hospitalis in spiritualibus et temporalibus fieri et exerceri solita, facere et exercere posset, et

tam ipse quam alii cum eo coelecti ac reliqui in cura, regimine et administratione praedictis secundo anno remanentes, singulis hebdomadis semel aut pluries, prout, iuxta rerum et negociorum occurrentiam, opus foret, in domibus ipsius hospitalis convenire, ac illius negocia et res insinuat tractare et expedire, necnon curae, regimini et administrationi ipsius hospitalis intendere, ac omnia et singula per pro tempore existentem praeceptorem hospitalis huiusmodi in temporalibus fieri et exerceri solita, in eisdem temporalibus facere et exequi possent et deberent ac omnino tenerentur, de simili consilio statuit et ordinavit, prout in ipsis literis, quarum tenorem, ac si de verbo ad verbum insereretur, praesentibus haberi volumus pro expresso, plenius continetur.

§ 3. Cum autem, ex forma literarum earundem, ad curam, regimen et administrationem hospitalis huiusmodi eligantur viri ecclesiastici, et huiusmodi viri, licet probi et timoratae sint conscientiae, curiales tamen existentes et diversis suis et animorum suorum occurrentiis impliciti, et quandoque negociis in ipso hospitali contingentibus, quae magna et laboriosa existunt, minus idonei, nunc temporibus statutis convenire nequeant, nunc diversa sentiant; et quasi res et negocia dicti hospitalis communiter possideant, ea quandoque communiter negligant, et sic non solum ipsi eam, quae sperabatur, utilitatem dicto hospitali non afferant, verum etiam ex praemissis negocia ipsius hospitalis in longum protrahantur, et provisiones necessariae temporibus debitis non fiant, in maximum eiusdem hospitalis et in eo pro tempore receptorum infirmorum et pauperum ac expositorum infantum detrimentum.

§ 4. Nos, praemissis occurrere, et hospitale praedictum, ne illi desit caput, per quod illius membra regantur, in su-

Hoc remedio hospitalis necessitatis minime consultum est ob incertitiam vel negligentiam confratrum.

Revocatis litteris, praeceptoriam restituit Paulus.

1 Forte amicorum (B. T.).

um pristinum statum restituere, eique de praeceptore utili et idoneo, ad quem omnia deferantur, et qui per suos idoneos ministros operis et laboris patientes omnia disponat, et curae eiusdem hospitalis, tam in spiritualibus quam in temporalibus, intendat, et solus gloriam et laudem recti regiminis consequatur; et e contra dedecus et poenam illius curae neglectae aut non recte administratae sentiat, providere volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione et certa scientia nostris, hospitale praedictum adversus suppressionem et extinctionem praedictas, necnon in pristinum et eum, in quo, ante quam illae emanarent, erant, statum, apostolica auctoritate, tenore praesentium restituimus, reponimus et plenarie reintegramus, ac restitutum, repositum et plenarie reintegratum esse decernimus et declaramus; necnon literas praedictas, omniaque et singula in eis contenta, suppressionem et extinctionem huiusmodi concernentia, auctoritate et tenore praedictis revocamus, cassamus, irritamus et annullamus, ac pro revocatis, cassis, irritis et nullis ac infectis et viribus omnino vacuis haberi volumus; et pro potiori cautela in praedicto hospitali eandemmet praeceptoriam, quae in eo, ut praefertur, erat, quae conventualis et caput aliarum praeceptoriarum praedictarum existat, ac privilegiis, indultis, favoribus, exemptionibus, libertatibus, iurisdictionibus, auctoritatibus et facultatibus ac demum iuribus omnibus, quibus ante illius suppressionem et extinctionem praedictas utebatur, potiebatur et gaudebat, ac in eorum omnium possessione reali et actuali, in qua prius erat, et nunc existat et esse censeatur in omnibus et per omnia, perinde ac si praeceptoriam praedictam nunquam suppressa aut extincta fuisset, de novo erigimus et instituimus.

§ 5. Et insuper, sperantes quod dilectus filius magister Franciscus Cappellus, clericus Veronensis, notarius et familiaris noster, gratia sibi suffragante divina, eidem hospitali esse poterit plurimum utilis et etiam fructuosus; et propterea volentes eidem Francisco, qui et continuus commensalis noster existit, et quem, tam familiari experientia quam etiam fide dignorum testimoniis, morum honestate decorum, in spiritualibus providum, etiam temporalibus circumspectum, ac summa in Deum pietate et singulari in Christi pauperes charitate praeditum, aliisque multiplicum virtutum donis insignitum esse iamdudum novimus, gratiam facere specialem, ipsumque Franciscum a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latitis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censes, eundem Franciscum, coram nobis personaliter constitutum, in fratrem dicti hospitalis auctoritate et tenore praedictis recipimus, ac sibi habitum, per fratres ipsius hospitalis gestari solitum, iuxta eiusdem hospitalis consuetudinem, exhibemus, et professionem regularem per eosdem fratres emitti solitam, quam idem Franciscus in nostris manibus sponte emisit, eisdem auctoritate et tenore recipimus et admittimus. Necnon praeceptoriam praedictam, cuius et illi annexorum fructuum, reddituum et proventuum verum, secundum communem estimationem, valorem annum praesentibus haberi volumus pro expresso, per restitutionem, repositionem et reintegrationem, ac erectionem, et institutionem huiusmodi apud Sedem Apostolicam vacantem, de qua, pro eo quod nos dudum omnes praeceptorias ceteraque be-

Praeceptorem
constituit Fran-
ciscum Cappel-
lum.

neficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, apud dictam Sedem tunc vacantia et in antea vacatura, collationi et dispositioni nostrae reservaveramus, decernentes ex tunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari. Nullus, praeter nos, hac vice disponere potuit sive potest, et si ipsa praeceptorum dispositioni apostolicae specialiter vel alias generaliter reservata existat, et ad eam consueverit quis per electionem assumi, eique cura etiam iurisdictionalis imminere animarum, cum annexis huiusmodi, ac omnibus iuribus et pertinentiis suis, apostolica auctoritate praedicta, sibi motu simili conferimus, et de illa etiam providemus; eumque Religioni Sancti Spiritus huiusmodi et dilectis filiis illius domorum praeceptoribus, rectoribus, fratribus et personis in praeceptorem generalem praeficimus.

Clausulae irritantes.

§ 6. Decernentes, prout est, irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentatum forsitan est hactenus vel in posterum contigerit attentari.

Deputati exequutores harum literarum.

§ 7. Quocirca venerabilibus fratribus nostris patriarchae Hierosolymitano et Venafrensi ac Polensi episcopis per apostolica scripta, pari motu mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, eundem Franciscum vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem praeceptorum hospitalis huiusmodi ac annexorum, iuriumque et pertinentiarum praedictorum inducant auctoritate nostra, et defendant inductum, amoto exinde quolibet detentore, prout nos etiam per praesentes inducimus et amovemus, facientes eundem Franciscum vel pro eo procuratorem praedictum ad praeceptorum hospitalis huiusmodi, ut est moris, admitti, sibi que de il-

lius ac annexorum praedictorum fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi; ac a praedictis conventu, praeceptoribus, rectoribus et personis obedientiam et reverentiam congruentes, necnon a dilectis filiis vassallis et aliis subditis eiusdem hospitalis consueta servitia et iura sibi ab eis debita integre exhiberi. Contra dictores, auctoritate nostra, appellatione postposita, compescendo.

§ 8. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac hospitalis et Ordinis necnon Religionis praedictorum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem hospitali et Religioni, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu simili aut alias quomodolibet concessis, et etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, illis praesertim, quibus, inter alia, caveri dicitur expresse quod, occurrente vacatione praeceptorum hospitalis huiusmodi, praedicti conventus electionem de futuro praeceptore, quibusvis provisionibus apostolicis semotis, cum consilio et auctoritate pro tempore existentis ipsius hospitalis protectoris, facere; et sic electum pro tempore existenti Romano Pontifici, per eum in praeceptorem ipsius hospitalis instituendum, praesentare debeant. Quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita ob-

Derogatio contrarium.

servata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque; aut si pro alio vel aliis in dicto hospitali scripta apostolica forsant sint directa; seu si aliqui super provisionibus sibi faciendis de praeceptoribus huiusmodi speciales, vel aliis beneficiis ecclesiasticis in dicta Urbe generales dictae Sedis vel legatorum eius literas impetraverint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, quibus omnibus ipsum Franciscum in assecutione dictae praeceptoriae volumus anteferri, sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem praeceptoriarum vel beneficiorum aliorum, praedictum generari; seu si conventui praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli, aut quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint. Quodque de praeceptoribus huiusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem, coniunctim vel separatim, spectantibus, nulli valeat provideri per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et qualibet alia dictae Sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam, praesentibus non expressam vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiae impediri valeat quomodolibet vel differri, et de qua eiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quin-

gentesimo quinquagesimo sexto, idibus iunii, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 13 iunii 1556, pontif. anno II.

XV.

Cancellariae criminales Status Ecclesiastici, ex quavis causa, praeterquam vere onerosa, quibuscumque concessae, Reverendae Camerae Apostolicae applicantur; ordinationesque per cancellarios observandae praefiniuntur, cum privilegiorum clargitione.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex nonnunquam, secundum varietatem temporum, statuta mutat humana, et alias desuper disponit, prout evidens subditorum utilitas et aliae rationales causae id exposcunt. Cum itaque, sicut nobis nuper innotuit, officia notariatus seu Cancellariae in criminibus et civitatum et terrarum nobis et Romanae Ecclesiae subiectarum, et per legatos, vicelegatos, gubernatores, potestates et alios officiales ex commissione apostolica regi et gubernari solitarum, propter diversas salariorum ex eisdem officiis percipi solitorum inter alias personas divisiones, diversa onera et gravamina patiantur, et inde fiat ut ipsi notarii seu cancellarii saepius subditos civitatum et terrarum earundem diversis et iniustis exactionibus afficiant, et in illis, causante contributione huiusmodi, manuteneantur, et, quod peius est, propter recessum et diversas mutationes eorundem notariorum seu cancellariorum, acta, sententiae, condemnationes, instrumenta et aliae scripturae officiorum huiusmodi, cum ea qua decet diligentia non conserventur, et saepius per eosdem notarios et cancellarios in diversas mundi regiones asportentur, in grave subditorum eorum-

Causa istius constitutionis.

1 Criminalibus, Cherub. (R. T.).

dem et fisci ac Camerae Apostolicae damnunum, praeiudicium et iacturam.

§ 1. Nos, praemissis, quantum possumus, obviare volentes, ac singulas provisiones, concessionem et quasvis alias dispositiones de praedictis notariatus et Cancellariae officiis in criminalibus, ac, ubi civilia negotia per notarium seu cancellarium exerceri solent, etiam de huiusmodi officiis, quae non sint ad dispositionem communis loci, etiam in civilibus; necnon etiam de officiis notariatus civilium causarum provinciarum, nobis et dietae Sedi subiectarum, quae per deputatos a legatis et vicelegatis pro tempore hactenus exerceri solita sint et ad praesens exercentur, quibusvis personis, cuiuscumque dignitatis existentibus, per quoscumque Romanos Pontifices ac etiam nos et eosdem legatos, vicelegatos, gubernatores, potestates ac alios officiales, perpetuo vel ad tempus, alias quam ex causa onerosa, factas, eorum veriores tenores, datas et decreta, etiam irritantia, in eis apposita, ac causas propter quas factae et concessae fuerunt, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, harum serie revocantes et annullantes, et revocatas et annullatas esse, nullasque et invalidas nulliusque roboris vel momenti existere, et nemini suffragari aut prodesse posse decernentes; ipsaque officia a quibusvis legationibus, guberniis, potestariis et aliis officiis penitus et omnino perpetuo dismembrantes et separantes; ac pro tempore existentes legatos, vicelegatos, gubernatores, potestates et alios officiales ulterius in eisdem officiis notariatus et Cancellariae se intromittere, aut alias de illis aliquo modo disponere nullatenus posse neque debere, illaque exercentes ab illis amovendos esse et amoveri debere decernentes, ac eadem officia Camerae praedictae applicantes et ad Cameraam ipsam in futurum perpetuo spectare declarantes.

Revocat hic Pontifex quascumque concessionem cancellarium, praeterquam ex causa onerosa factas, easque Camerae Apostolicae applicat,

§ 2. Venerabilem fratrem nostrum Hieronymum, episcopum Torcellanum, modernum et pro tempore existentem thesaurarium nostrum generalem, totius Status Ecclesiae et Camerae huiusmodi commissarium generalem, ad omnia et singula notariatus et Cancellariae, in criminalibus, et, ubi causae civiles et criminales mixtum et per unum et eundem notarium exerceri solent, etiam in civilibus, quarumcumque civitatum, terrarum et castrorum totius Status Ecclesiastici; necnon notariatus similium causarum provinciarum huiusmodi, etiam sub legationibus quorumcumque sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, aut ipsorum cardinalium vel aliarum personarum ad vitam seu alias eis concessarum comprehensa, cum eorum scripturis, si quae reperiantur, necnon honoribus, oneribus et emolumentis, ac cum obligationibus, clausulis, cautelis, decretis et capitulis infrascriptis, necnon pactis et conditionibus, et pro pretio seu pretiis dicto thesaurario bene visis, in utilitatem ipsius Camerae convertendis et applicandis, ad vitam quibusvis personis vendendum et alienandum nomine eiusdem Camerae et in illius utilitatem, motu proprio et ex certa scientia nostra ac de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, constituimus et deputamus. Dantes et concedentes illi plenam et liberam facultatem, auctoritatem et potestatem Cameraam ipsam, praemissorum occasione, in amplissima forma obligandi, aliaque in praemissis et circa ea necessaria et opportuna faciendi et exercendi; ac unum vel plures commissarios, cum eisdem facultate, potestate et auctoritate ac alias, prout sibi videbitur, ad praemissa deputandi. Ac decernentes quascumque venditiones, alienationes, concessionem de eisdem officiis per eundem thesaurarium et commissarios per eum pro tempore deputatos, nomine eiusdem Camerae facien-

Thesaurarium-que deputat ad illas alienandum ad vitam tantummodo.

1 Leg. forsan *singula officia* (R. T.).

das, perpetuis futuris temporibus validas et efficaces existere, et ad omnia, quae per eos fieri super praemissis contigerit, Cameram ipsam omnino teneri et obligatam esse; nec personas ipsas, quibus officia huiusmodi emptionis titulo, per thesaurarium seu commissarios ipsos concedentur, per legatos, vicelegatos, gubernatores, potestates et alios officiales praefatos pro tempore existentes, quovis modo, directe vel indirecte, quovis quaesito colore vel ingenio, desuper molestari seu impediri posse, neque debere. Sed si ipsos desuper molestari aut impediri contigerit, Cameram ipsam ad illos defendendum et manutenendum omnino teneri. Sicque per quoscumque iudices et commissarios, etiam dictae Romanae Ecclesiae cardinales et causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi ac interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et interpretari debere; ac ex nunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Cancellariae
sunt resignabi-
les et vacabiles
uti alia officia
Romanae Curiae;

§ 3. Volumus autem quod singulorum praedictorum officiorum, quando per illa retinentium resignationes aut obitus seu quaecumque aliam dimissionem vel amissionem vacare contigerit, expeditiones fiant per supplicationem, in omnibus et per omnia, prout alia officia Romanae Curiae vacabilia expediuntur et expediri solita sunt. Quodque huiusmodi officia possint vendi per ipsum thesaurarium pro eo meliori pretio quod reperitur, literasque patentes desuper expediri, et per mortem illa obtinentium vacent, nisi prius hic in alma Urbe nostra aut extra eam, ad instar aliorum officiorum vacabilium, vendita aut cessa fuerint, quae venditiones seu cessiones expediri debeant more solito per supplicationes exhibendas pro tempore existenti nostro et successorum nostrorum Romanorum Pontificum datario.

§ 4. Et insuper huiusmodi officiis liceat accipere pecuniam in societatem, prout accipitur super aliis officiis vacabilibus, servata tamen forma moderationis per nos ultimo factae.

Et desuper
accipiuntur pecuniae ad societatem.

§ 5. Et quod nemini provincialium liceat emere officia notariatuum generalium illius provinciae, quae intelligi debeat omnis ea regio, quae per unum legatum seu gubernatores regi est solita. Alia vero officia particularia civitatum, terrarum et locorum a quovis emi possint, dummodo talis emptor non sit illius civitatis, terrae seu loci, eiusque territorii et districtus.

Provinciales
eas non possunt
habere.

§ 6. Et insuper ipsi notarii utantur, potiantur et gaudeant omnibus immunitatibus, exemptionibus, praerogativis, honoribus et privilegiis, quibus notarii dictae Curiae utantur, potiantur et gaudent, ac si in dicta urbe residerent. Sitque eorum iudex eiusdem Camerae auditor generalis, excepto in rebus ab eorum officiis dependentibus.

Cancellarii
gaudeant privi-
leg. notariorum
Curiae Romanae;

§ 7. Ipsique notarii habeant facultatem quaecumque arma gereudi per totum Statum Ecclesiasticum, et quoad praecedentiam cum aliis loci notariis, ac etiam quoad immunitates et exemptiones, servetur id quod servari consueverat ante venditionem huiusmodi officiorum.

Arma gestare
possint;

§ 8. Nec ipsi notarii et cancellarii teneantur neque sint obligati lucra eorum participare seu dividere cum ipsis legatis, gubernatoribus, potestatibus, locatenentibus aut aliis superioribus sive communitatibus; sed totum id, quod secundum taxas infrascriptas lucrabuntur, sit eorum liberum.

Lucra cum gu-
bernatoribus non
participent;

§ 9. Et e contra legati seu gubernatores aut alii praedicti non teneantur, praeter voluntatem eorum, victum praestare cancellariis et notariis ipsis, sed tantum habitationes eis dari solitas consignent.

Habitationem
ab eis habeant.

§ 10. Sigillum tamen excipitur, cuius emolumentum sit superioris. Et secretariae provinciarum sint reservatae.

Sigillum et
secretaria ost
gubernatoris,

Cancellarii tamen se rogant de pace etc.;

§ 11. Nullusque alius notarius, tam in curiis generalibus quam in particularibus civitatibus, terris et locis, possit rogari et scribere acta seu contractus cautionis, pacis et induciarum, aut alias scripturas et praecepta causarum criminalium aut aliarum per similes cancellarios et notarios criminales rogari solitarum. Decernentes irritum et inane quicquid per alios esset scriptum aut receptum.

Alios contractus ipsi rogare possunt;

§ 12. Quodque ipsi notarii sive cancellarii criminales possint etiam rogari de quibuscumque contractibus civilibus, dummodo non sit expresse prohibitum per statuta, ordinationes sive privilegia illius loci.

Taxas observent;

§ 13. Solutiones vero recipere non possint, nisi secundum taxas in scriptis editas in quovis loco; et ubi non essent taxatae, vel taxae per desuetudinem abrogatae essent, secundum consuetum, quod consuetum cum interventu gubernatoris aut alterius officialis declarare et taxare, easdemque taxas scribere aut typis excudi facere et publicare possint et debeant communitates locorum, adeo ut omnibus notae sint. Et talis notarius accipiens ultra debitum, prima vice teneatur ad restitutionem parti solventi et quadruplum dictae Camerae Apostolicae; secunda vice, ultra restitutionem parti solventi, et ultra quadruplum dictae Camerae Apostolicae, teneatur ad poenam quinquaginta ducatorum auri de Camera applicandorum ipsi Camerae; tertia vice, ultra restitutionem, ad arbitrium iudicis, possint privari eorum officii.

Examen non revelent, neque dent copiam, absque iudicis decreto;

§ 14. Nec possint ipsi cancellarii et notarii revelare aliquod examen cuiuscumque rei pro quavis causa, aut illius copiam dare, nisi prius a iudice decretum fuerit quod dari debeat, sub poena amissionis officii, super quo procedi possit contra eos criminaliter, et accusator lucratur quartam partem.

Libros hie enunciatos teneant;

§ 15. Teneanturque et obligati sint dicti cancellarii et notarii tenere infrascriptos libros, videlicet: unum chartae membranaceae, coopertum corio, in quo simul ac rogati fuerint de aliqua sententia, tam condemnatoria quam absolutoria, authenticam extendendo, cum subscriptione et signo suo, infra tres dies scribere debeant, sub poena vigintiquinque ducatorum eidem Camerae applicandorum; et alium chartae papyri, in quo teneantur scribere omnes inquisitiones, denuncias et querelas; ac alium similem in quo testium examina scribantur; necnon alium similem in quo scribantur omnes actus ordinarii occurrentes, cum productis scripturarum quarumcumque, tam pro fisco quam pro aliis, neque aliquam scripturam restituere debeant, nisi prius in eodem libro registrata fuerit; ac alium similem, in quo scribantur omnia examina facta pro informatione Curiae et quaevis alia informatio, quae daretur contra quemcumque reum, et omnia examina seu constituta ipsorum reorum; et alium similem librum, in quo scribantur omnes cautiones induciarum et pacis ac alterius cuiuscumque generis instrumenta, tam ad officium quam ad particulares personas spectantia, de quibus rogabuntur; reliquum vero similem librum in quo scribantur omnes supplicationes gratiarum, cuiuscumque generis aut commissionum, quae venirent super causis criminalibus sive mixtis; nec aliquem processum cassare possint, etiam de mandato superioris, sine supplicatione, nec antequam in dicto libro sit registrata; et si secus fiet, irritum sit et inane, ac cancellarius sive notarius, pro qualibet vice, cadat in poenam quinquaginta scutorum praefatae Camerae applicandorum, a qua poena se excusare non valeat sub praecepto alicuius superioris, praeterquam Romani Pontificis; necnon in eodem libro teneantur scribere omnia inventaria

simul ac fient, sub eadem poena, quae inventaria, pro causis criminalibus aut mixtis, nec scribi nec fieri, etiam de mandato superioris, possint ab alio, quam a praedicto notario et cancellario sive eius substituto. Quodque omnes praefati libri sint titulati secundum ipsorum continentiam, et articulati ac bullati per ordinem paginarum, cum signo communitatis illius loci, in quo libro, infra octo dies a die rogitus seu praesentationis aut productionis computandos, describantur et registrentur, et in publicam formam redigantur et subscribantur, sub poena arbitrio syndicatorum.

Syndicatus stare debent;

§ 16. Item, teneantur et sint obligati, quotiescumque mutabitur gubernator vel potestas sive alius quivis index aut superior, qui in huiusmodi officio inservierint, stare syndicatui, una cum eodem superiore sub eisdemmet syndicatoribus.

Scripturas officii consignare teneantur;

§ 17. Ac sive cesserint sive renunciant huiusmodi officium, consignare omnes scripturas et libros per inventarium subscriptum a cedente et emente ac cancellario communitatis illius loci, absque reservatione alicuius scripturae, quod inventarium, ad evitandas fraudes, servetur penes dictum communitatis cancellarium. Idemque fiat, si officium vacaverit per privationem; et si vacaverit per mortem, haeredes teneantur facere huiusmodi consignationem.

Officia per substitutos exercere valeant.

§ 18. Possintque praedicti cancellarii et notarii huiusmodi officia exercere per substitutos eiusdem sufficientiae ab ipsis eligendos, dummodo non sint eiusdem provinciae, si officia fuerint generalia; sed si fuerint particularium civitatum et locorum, substituti sint earum qualitatum quae per praesentia capitula requiruntur in cancellariis et notariis principalibus, qui substituti admitti non possint, nisi prius in Camera ipsa idoneas cautiones praestiterint de fideliter exercendo dicta

officia et de stando syndicatui, sicut superius est ordinatum de notariis principalibus, sub poenis praedictis, cum hac declaratione quod, casu quo huiusmodi substituti et eorum cautiones non fuerint idoneae, aut non solverint poenas contentas in praesentibus capitulis, pro eis notarius principalis teneatur ad omne damnum et interesse sive restitutionem per dictos substitutos fiendam, et sub poena amissionis officii in casibus praedictis, praeterquam si substituti huiusmodi solverent ipsi summam aequivalentem officio; et quae de notariis ad criminalia dicta sunt et ordinata, servare teneantur respective etiam notarii ad civilia, quorum officia iuxta supradicta vendi et alienari possint.

Quibuscumque non obstantibus.

§ 19. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac civitatum et terrarum ac provinciarum huiusmodi statutis et consuetudinibus, necnon quibusvis facultatibus et indultis, quibusvis legatis, vicelegatis, gubernatoribus, potestatibus et aliis personis per quoscumque Romanos Pontifices et Cameram ipsam ac etiam nos, necnon quibusvis donationibus, concessionibus et aliis dispensationibus quibusvis personis de huiusmodi officiis quomodolibet factis, dummodo non ex causa onerosa, quae tamen infrascriptis legibus ac ordinationibus subiacere intelligantur; privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis eisdem provinciis, civitatibus et terris per praedecessores praedictos ac etiam nos et eandem Cameram, etiam motu proprio, etiam consistorialiter ac alias quomodolibet concessis, approbatis et innovatis, quas et quae, illorum omnium vim, effectum, datas et tenorem pro expressis habentes, ad effectum praemissorum, revocamus, irritamus et annullamus, illisque specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, kalendis septembris, pontificatus nostri anno II.

Dat. die 1 septembris 1556, pont. an. II.

XVI.

Contra occupantes aut invadentes bona, terras et loca Reverendae Camerae Apostolicae; et contra se ingerentes in beneficiis ecclesiasticis, non expeditis literis apostolicis; ac non solventes in tempore annatas et quindennia, census, canones aliaque regulia dictae Camerae debita ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Incumbentia nobis et Camerae nostrae Apostolicae in dies graviora onera nos admonent et cogunt ut indemnitati ipsius Camerae, quantum cum Deo possumus, diligenter intendamus.

Gregorius XII poenas hic expressas imposuit occupantibus bona Reverendae Camerae Apostolicae.

§ 1. Nam, licet felicis recordationis Gregorius XII universis et singulis, cuiuscunque gradus, status, ordinis, praeminentiae vel conditionis existant, etiam si pontificali aut regali vel reginali seu quavis alia ecclesiastica vel mundana dignitate praefulgeant, etiam si fuerint S. R. E. cardinales, districtius inhibuerit ne aliquid de bonis mobilibus et stabilibus, quae ad dictam Cameram quomodolibet pertinerint, directe vel indirecte, quovis quaesito colore, invadere, capere, detinere aut occu-

¹ Adversus huiusmodi occupatores vide Ioannis XXII constitutionem xxx, *Inter*, tom. IV, pag. 298; Clementis VI constitutionem VIII, *Etsi solertem*, tom. IV, pag. 484; Leonis X constitutionem XIII, *Inter*, tom. V, pag. 625; ac bullas in die Coenae Domini quotannis a Summo Romano Pontifice legi solitas, quarum aliquas in hoc opere pesui.

pare praesumant, alioquin personae talia praesumentes, nisi, infra decem dies a praesumptionis tempore proxime ennumerandos, ea restituerint aut revelaverint agentibus eiusdem Camerae vel aliis, per quos ad Romanum Pontificem pro tempore existentem perveniant, poenam dupli; et si bona occupata valorem decem florenorum auri transcenderint, sententiam excommunicationis incurrant, a qua non nisi certis tunc expressis modo et forma absolvi possint; et ultra poenam et sententiam praefatas, si personae ecclesiasticae fuerint, omnibus praelaturis, dignitatibus et beneficiis ecclesiasticis quae obtinent, absque aliquo hominis ministerio, sint privati, et inhabiles ad illa vel alia in posterum obtinenda; si vero laici extiterint, omnibus feudis et bonis, quae in terris ipsius Romanae aut aliarum ecclesiarum obtinent, etiam sint privati, et feuda ad dominos devoluta, et bona huiusmodi eidem Camerae confiscata.

§ 2. Et Alexander V per unam statuerit et decreverit quod illi, quibus in futurum, de patriarchalibus seu metropolitanis vel aliis cathedralibus ecclesiis ac I monasteriis seu prioratibus conventualibus, etiam in administrationem vel commendam seu alias, quomodolibet provideri contingeret, sub poena privationis ecclesiarum, monasteriorum et prioratuum huiusmodi ac omnis iuris eis ex provisionibus praefatis quomodolibet acquisiti, quam quemlibet negligentem incurrere voluit eo ipso, ac eius ecclesias, monasteria et prioratus ex tunc, prout ex ea die, vacare, et Sedis Apostolicae dispositioni specialiter reservata esse decrevit et declaravit, tenerentur et deberent, infra annum a die provisionis computandum, literas super eorum provisionibus huiusmodi in totum, usque ad earum receptionem inclusive, expedire fecisse; et interim, sub eadem poena, per se vel alios,

Alexander V decrevit ut provisi de ecclesiis expediri facerent super provisionibus literas apostolicas infra annum; et literis non expeditis, regimini ecclesiarum se non ingererent.

¹ Act. Cherub. (n. 7.).

absque literis ipsis, de regimine et gubernatione seu administratione ecclesiarum, monasteriorum et prioratuum praefatorum vel alicuius eorum seu bonorum eorundem, in spiritualibus vel temporalibus, nullatenus se ingerere vel aliter se immiscere, aut super his vel eorum aliquo, seu dependentibus vel connexis, iurisdictionem aliquam quomodolibet exercere praesumerent, decernentes ex tunc irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Pius II statuit obligatos ad solutionem annatarum, non solventes in terminis praefixis, poenis, de quibus hi, incur-
rere.

§ 3. Ac Pius II per aliam statuerit et ordinaverit atque decreverit et declaraverit quod omnes et singulae obligationes, quae ex illa die super annatas quorumcumque beneficiorum in dicta Camera reciperentur, intelligerentur quod obligati, si infra eis praefixos terminos collectoribus Camerae in partibus pro tempore existentibus satisfacere defecissent, ipso facto, lapsis ipsis terminis, tam sententiam excommunicationis, incurrerent, quam beneficiis, pro quibus in dicta Camera se obligassent, omnino privati esse censerentur. Illi vero qui non pro se, sed pro aliis super huiusmodi annatis se obligarent, ultra incursum sententiae excommunicationis huiusmodi, si in termino constituto dictae Camerae vel eius collectoribus non solvissent, omnibus beneficiis, quae obtinerent, ipso facto privati esse intelligerentur, et eorum beneficia huiusmodi possent, in eventum praefatum, per quemcumque licite et libere impetrari.

Innocent. VIII
cuius constitu-
tionem habes in
tom. v, pag. 311)
confirm. constitu-
tionem Pii II,
in § 3.

§ 4. Et Innocentius VIII, per reliquam constitutionem suam, ordinationem Pii omniaque et singula in ea contenta comprobaverit, et statuerit quod illi qui dictae Camerae se ex tunc obligarent, sententiam excommunicationis et poenam privationis huiusmodi, iuxta ordinationem Pii

huiusmodi, omnino incurrerent, et impetrantes beneficia per privationem eandem vacantia, vel contra eos de ipsa privatione exeipientes, per quoscumque auditores audiri deberent; nec eo praetextu, quod ordinatio praefata non fuisset recepta, aut moribus utentium comprobata, repelli possent. Et insuper voluerit quod quietantiae, quas praefati obligati a collectoribus seu subcollectoribus Camerae Apostolicae haberent, nullam fidem facerent, nisi per publicum probarentur instrumentum.

§ 5. Necnon Iulius etiam II, Romanus Pontifex praedecessor noster, sua constitutione perpetuo valitura declaraverit, decreverit, statuerit et ordinaverit quod constitutiones Alexandri, Pii et Innocentii praedecessorum huiusmodi, etiam quoad censuras et poenas, etiam privationis, in eis expressas quoad futura, in omnibus et per omnia, iuxta illarum tenores, omnino inviolabiliter perpetuis futuris temporibus observarentur. Et quod illi, quos pro annatis huiusmodi dictae Camerae teneri contingeret, etiam si illas solvere non promississent, seu ad illarum solutionem se aliter specialiter non obligassent, si literas apostolicas, aliqua machinatione vel fraude adhibita, absque solutione annatae aut obligatione, in eadem Camera recepissent, dummodo beneficia ipsa forent realiter assecuti, ad solutionem annatae et iurium praedictorum efficaciter tenerentur: et nisi infra quatuor, si citramontani; et octo menses, si ultramontani forent, de annata debita satisfacerent eidem Camerae vel eius collectoribus, et de satisfactione huiusmodi per instrumentum publicum constaret, lapso termino praefato, beneficiis, pro quibus de annata solvenda tenerentur, omnino essent et intelligerentur eo ipso privati.

Iulius II declaravit et ampliarit constitutiones Alexandri, Pii et Innocentii.

§ 6. Et demum dilectus filius Alexander Pallenterius, noster et Camerae nostrae Apostolicae procurator fiscalis, coram di-

Fiscus igitur in Cam. Apostolica accepit omnes devolu-

tiones et caducitates per quoscumque aliquid solvere obligatos incursas etc.

lectis filiis Guidone Ascanio, S. Mariae in Via-lata diacono cardinali, nostro et sanctae Romanae Ecclesiae camerario, ac praesidentibus et clericis ipsius Camerae, tunc insinul coadunatis et congregatis, omnes caducitates, devolutiones, privationes iurium, amissiones instrumentorum, et contractuum resolutiones et extinctiones, ac legales, conventionales et quaslibet alias poenas, per quoscumque feudatarios, vassallos, emphyteutas, censuarios, commendatarios, livellarios et conductores ac alios quoscumque, etiam, ratione monasteriorum, ecclesiarum, beneficiorum et congregationum regularium seu exemptionum eis concessarum, Camerae Apostolicae praefatae respondendas vel solvendas, aut aliquid ab ea recognoscen-tes seu aliter solvere obligatos, aut debitores incursas, tam declaratas quam non declaratas, necnon iura quaecumque dictae Camerae et Sedi Apostolicae iam quaesita, vel ex facto tunc praeterito, aut nunc praesenti, seu alias quomodolibet quaerenda, sive realiter sive in spe tantum, et tam ea quae ipso iure et facto quaererentur seu quaesita fuissent, quam illa quae declaratoriam seu sententiam requirerent, acceptaverit ac specialiter et expresse declaraverit; reputaveritque omnes et singulos, qui eatenus non responderant et integraliter non adimpleverant ab ipsis debita et promissa ac conventa, et aliter qualitercumque contraverant, tam in omittendo quam in committendo, ab eorum praetensis iuribus et contractibus, necnon feudis, censibus, livellis, monasteriis et monasteriorum commendis ac quibuscumque aliis rebus et iuribus cedis- et decadutos privatosque esse, et eorum commendas cessasse, et consequenter omnes eorum praetensas concessionem, omnesque contractus finitos, sopitos et extinctos in favorem ipsius Camerae esse; protestatusque fuerit ali-

quem, cuiusvis status, gradus, qualitatis, conditionis, dignitatis et praesistentiae esset, etiam si imperiali, regali aut mundana seu ecclesiastica vel quacumque alia dignitate, quae specialem et expressam requireret mentionem, praefulgeret, admitti non debere ad solutionem vel satisfactionem alicuius census, canonis, responsionis vel recognitionis aut cuiuslibet alterius rei promissae vel debitaе, aut aliter etiam pro usu praerogativarum et exemptionum ac bonorum, rerum ac iurium eis forsitan concessorum et illorum fructuum, reddituum et proventuum dandae seu solvendae, nisi conditionaliter, scilicet sine praepiudicio quorumcumque iurium Sedi et Camerae praefatis ac fisco nostro quomodolibet acquiritorum et competentium, vel quae eis acquiri et competere possent quomodocumque et quodocumque, ex quavis ratione et causa, et particulariter ex eo quod regna, ducatus, civitates, castra, oppida, terrae, villae, tenimenta, casalia, lacus, sylvae, proprietates, monasteria, ecclesiae, hospitalia, beneficia, prioratus, praepositatus, dignitates et alia quaecumque bona et iura corporalia et incorporalia ac alterius cuiuscumque generis in feudum ducale et regale, seu alias quomodolibet nobile et gentile seu ignobile, vel census, et emphyteusim perpetuam seu ad tempus, ad generationem et nominationem respective, aut alias quomodocumque et qualitercumque data, vel responsionis seu cuiusvis alterius debiti non factam, aut non perfectam, seu non congruo loco et tempore, aut per illegitimam personam subsecutam; vel ob contraventionem et inobservantiam contractuum et capitulorum, seu alias quomodolibet et ex quacumque causa, etiam invaliditatis concessionum et titulorum et illorum finis aut resolutionis, seu alia, quae de iure vel facto dici et cogitari possent, devoluta, et seu venirent devol-

venda, vel spectarent et pertinerent ac spectare et pertinere possent aut deberent, seu quia exemptiones et immunitates praefatae essent finitae et extinctae.

Camera Apost.
declaravit tales
non solventes
incidisse in di-
ctas poenas

§ 7. Ac successive clerici Camerae huiusmodi per eorum definitivam sententiam declaraverint et procuraverint omnes et singulos feudatarios, vassallos, emphyteutas, censuarios, commendatarios monasteriorum, etiam consistorialium, ac aliorum beneficiorum, necnon livellarios, conductores et alios praefatae Camerae respondentes et solventes, aut aliquid ab ea recognoscentes, seu aliter solvere obligatos, et debitores, qui eatenus non solverant vel non responderant, seu integraliter non adimpleverant ab ipsis debita vel promissa aut conventa, seu aliter qualitercumque contravenerant, tam in omitendo quam in committendo, et eorum quemlibet pro contumaciis et ut contumaces reputandos esse, eosque sic contumaces sententiam excommunicationis ac alias censuras et poenas, etiam privationis, in literis Gregorii et Alexandri praedecessorum huiusmodi ac piaae memoriae Pauli Papae III, praedecessoris nostri, contra non solventes et respondentes praefatae Camerae et ad quae tenentur, emanatis contentas, damnabiliter incidisse et incurrisse; ipsos feudatarios, vassallos aut emphyteutas, censuarios, commendatarios, livellarios et conductores aliosque dictae Camerae respondentes vel solventes aut ab ea aliquid recognoscentes vel alias solvere obligatos et debitores, qui eatenus non solverant aut non responderant vel non adimpleverant ab eis debita vel promissa aut conventa, seu aliter quomodocumque contravenerant, tam in omitendo quam in committendo, ab eorum iuribus, contractibus, feudis, censibus, livellis, monasteriis, prioratibus, ecclesiis et beneficiis ac ipsorum monasteriorum commendis, praerogativis et exemptionibus ac

immunitatibus necnon regnis, ducatus, civitatibus, castris, oppidis, terris, villis, tenimentis, casalibus, lacubus, sylvis, hospitalibus, praepositatibus et quibuscumque aliis bonis et iuribus, corporalibus et incorporalibus aut cuiuscumque alterius generis, in feudum ducale, regale et alias quomodolibet, nobile seu ignobile, aut in censum emphyteuticum perpetuum vel temporale, seu ad generationem et nominationem respective, vel alias quomodocumque et qualitercumque, datis vel concessis, cecidisse et privatos fuisse, illorumque commendas cessasse, dictaque monasteria, etiam consistorialia, et beneficia vacare, et eorum concessionem ac contractus omnes in favorem Camerae Apostolicae finitos, sopitos et extinctos esse; necnon eosdem emphyteutas, censuarios, commendatarios, livellarios, conductores et alios quoscumque praefatae Camerae respondentes vel solventes aut ab ea aliquid recognoscentes, vel alias solvere obligatos, aut debitores, qui eatenus inrae eidem Sedi et Camerae non solverant aut responderant et integraliter non adimpleverant ab ipsis debita, promissa vel conventa, aut alias qualitercumque contravenerant, tam in omitendo quam in committendo, iuribus, contractibus, feudis, immunitatibus, exemptionibus et praerogativis praedictis ulterius frui et gaudere non posse, et eis super illis perpetuum silentium imponendum esse.

§ 8. Nihilominus occupatores bonorum huiusmodi ea restituere aut revelare, et hi de quorum personis patriarchalibus seu metropolitanis vel aliis cathedralibus ecclesiis seu monasteriis pro tempore provisio literas super eorum provisionibus huiusmodi expediri facere non curant, quinimmo, literis ipsis non expeditis et ad se non receptis, seu non solutis annatae iuribus Camerae debitis, de regimine et gubernatione seu administratione ecclesia-

Occupatores bonorum Reverendae Camerae cessant, ut hic, illa restituere, et provisio de ecclesiis ingerunt se administrationi illarum, literis apostolicis non expeditis et non solutis annatis.

rum, monasteriorum, prioratum et aliorum beneficiorum huiusmodi se intronitare, et iurisdictionem eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus et beneficiis incumbentem exercere; ac praefati occupatores feuda, census, livellos, monasteria et alias res et iura, a quibus, ut praefertur, cecidisse declarati fuerunt, detinere; ac concessionibus eis factis, necnon contractibus iam, ut praemittitur, finitis et sopitis, ac immunitatibus et exemptionibus iam resolutis et cessantibus uti praesumunt, sententias, censuras et poenas praedictas damnabiliter incurrendo, et in eis more aspidis surdae insurdescendo, in animarum suarum periculum et dietae Camerae dispendium non modicum.

§ 9. Nos, tam animarum saluti quam eiusdem Camerae indemnitati providere volentes, tam generales, quae anno quolibet, in vigilia et festo Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, fiunt, quam alias contra nonnullos particulares debitores, qui postmodum per eosdem clericos ad solutionem eorum debitorum condemnati fuerunt, in specie factas monitiones et protestationes, necnon protestationem Alexandri procuratoris huiusmodi admittentes, et sententiam praedictam et in ea contenta quaecumque approbantes et confirmantes, necnon eorumdem praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, motu proprio, non ad ipsius Alexandri procuratoris aut alterius pro eo nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de mera deliberatione et ex certa scientia nostra, constitutiones Gregorii, Alexandri, Pii et Innocentii necnon Iulii praedecessorum huiusmodi apostolica auctoritate, tenore praesentium, approbamus et innovamus, ac perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari debere decernimus. Volentes et apostolica auctoritate praefata, sine tamen praeiudicio sententiarum in praefata Camera vel alio tribunali contra par-

ticulares debitores latarum et quarumcumque litium et causarum super huiusmodi debitis vel aliquo eorum indecisarum pendentium, ac iurium fisco nostro aut ab eo causam habentibus in praemissis quomodolibet competentium, quibus nullo modo praeiudicare, sed ea omnia in suis statu, gradu, robore et terminis, in quibus de praesenti reperiuntur, remanere et esse volumus.

§ 10. Statuentes quod, nisi infra duos menses a publicatione praesentium computandos, quacumque praescriptione, etiam centenaria et ultra, praetensa vel praetendenda non obstante, occupatores seu detentores bonorum Camerae et Sedis praedictarum ac Romanae Ecclesiae ea restituerint; et feudatarii, vassalli, emphyteutae, censuarii, ac monasteriorum, etiam consistorialium, et prioratum commendatarii, livellarii, conductores et alii praefatae Camerae respondentes, seu alias, etiam ratione exemptionum, libertatum et immunitatum, eis concessarum, vel annatarum, seu quindenniorum, aut aliter qualitercumque et quomodocumque aliquid solvere obligati, seu in aliquo debitores, de eo, in quo Camerae, Sedi et Ecclesiae praefatis tenentur, integre satisfecerint et praemissa seu conventa aut alias ab eis debita non impleverint, omnes et singulas sententias et poenas, tam ecclesiasticas quam temporales, in singulis literis praedecessorum et protestatione Alexandri procuratoris ac sententia clericorum huiusmodi contentas, et etiam privationis feudorum et aliorum bonorum et monasteriorum, etiam consistorialium, quorum occasione etiam propter eorum exemptionem et immunitatem solvunt, ac eorumdem monasteriorum commendarum cessationis eo ipso incurrant et, absque alia declaratione desuper fienda, incurrisse sentiantur; feudaque et bona ad nos devoluta et monasteria ipsa per alios a nobis et

Occupatores bonorum, seu debitores Rev. Cam. Apos. non restituentes vel solventes infra duos menses a die publicationis poenas in sententiis et constitutionibus praedictis contentas incurrunt.

Pontifex confirmat sententiam Camerae et constitutiones praedecessorum.

dicta Sede libere impetrari possint, prout etiam nos, tenore praesentium, eos omnes sententiis, censuris et poenis praedictis expresse innodamus, ac privatos esse, commendasque cessasse ex nunc decernimus et declaramus; et nihilominus ad satisfactionem Camerae Apostolicae omnino teneantur.

Absolutionem
sibi reservat.

§ 11. Decernentes eos ab alio quam a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constitutos, et praevia debita satisfactione, absolvi non posse.

Decretum irri-
lians.

§ 12. Sicque in praemissis omnibus et singulis per quoscunque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores et S. R. E. cardinales, ac eorum collegium, in quavis causa et instantia, subblata eis et eorum cuilibet quavis aliter indicandi et interpretandi auctoritate et facultate, indicari et definiri debere; ac si secus super iis a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Clausulae de-
rogatoriae.

§ 13. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quae singuli praedecessores praefati in singulis eorum literis voluerunt non obstande, ceterisque contrariis quibuscunque. Ut autem praesentes literae ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nullusque deinceps adversus eas aliquam excusationem praetendere, aut ignorantiam allegare valeat, volumus et auctoritate apostolica, tenore praesentium, decernimus eas in valvis Camerae Apostolicae tribus vicibus et tribus diversis diebus, dum ipsa Camera ¹ durabit, dimitti, affixionemque huiusmodi omnes praefatos afficere in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsis et eorum cuilibet personaliter literae huiusmodi intimatae forent; ipsasque demum literas nostras in libro Camerae praedictae ad perpetuam rei memoriam rescribi et registrari.

¹ Cherub. legit: *dum ipsa Camera fiet, per aliquem ex cursoribus nostris affigi, et affixas inibi, dum ipsa Camera durabit, dimitti etc.* (R. T.).

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, octavo kalendas novembris ¹, pontificatus nostri anno II.

Publicatio.

Anno a nativitate Domini MDLVI, indictione XIV, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli divina providentia Papae IV, anno eius II, diebus vero tribus, diversis vicibus et diebus, videlicet XXVI et XXX mensis octobris proxime praeteriti et die III praesentis mensis novembris MDLVI, praesentes retroscriptae literae apostolicae in forma brevis expeditae, affixae et publicatae fuerunt in plena Camera Apostolica, ut moris est, in diebus superius nominatis dum starent ad iura reddendum in forma solita, cum omnibus solemnitatibus in similibus solitis fieri et consuetis, per me Thomam Roger, praefati sanctissimi D. N. Papae cursorem.

Ioannes Freile, magister cursorum.

Dat. die 25 octobris 1556, pontif. anno II.

XVII.

Contra eos qui, pro obtinendis beneficiis, se ipsos pro aliis supponunt, vel annuas pensiones offerunt; aut beneficia impetrant pro aliis, ut ab eis aliquid consequantur; vel pro se ipsis, ut aliis postea cum pensione resignent ².

Paulus Papa IV, motu proprio, etc.

Inter ceteras curas, quibus ex apostolatus officio assidue urgemur et premimur, ea continue animo nostro fixa fuit, ut be-

Causa huius
constitutionis.

¹ Kalendis novembris, Cherub. (R. T.).

² Hoc idem contra ita se pro aliis supponentes vetuit Benedictus XII in eius constitutione XVII, *Quoniam*, tom. IV, pag. 462; et similem constitutionem contra supponentes se pro aliis, ut literarum apostolicarum expeditionem gratis consequantur, edidit Leo X, constit. XXV, *Inhaerendo*, tom. V, pag. 690.

neficia ecclesiastica, praesertim curam animarum habentia, personis conferantur idoneis, quae vellent et possent apud ea personaliter residere, scirentque eis laudabiliter deservire. Et ad hoc dilectos filios nostros Bernardinum Sancti Matthaei Tranensem, et Scipionem Sanctae Potentianae de Pisis, ac Ioannem Sancti Ioannis ad Portam Latinam titulorum Reumanum, nuncupatos, presbyteros cardinales, qui, una cum venerabili fratre Francisco episcopo Gebennensi, datario nostro, distributioni et provisioni beneficiorum huiusmodi praessent, iam dudum deputavimus. Verum, cum audiamus eosdem cardinales et datarium, licet in his eam quam possunt maiorem semper adhibuerint et in dies adhibeant diligentiam, personas, quibus beneficia ipsa conferenda sunt, super literatura examinando, de eorum vita et moribus ac beneficiis per eos obtentis aliisque ad praemissa facientibus accurate inquirendo, diversimode tamen circumveniri et falli, ac diversas eis fraudes in praemissis fieri, aliquibus se alios esse simulantibus, et tamquam tales se in examine supponentibus; aliis beneficia pro personis sibi cognititis et id ignorantibus, ut postmodum cum eis beneficia, etiam per simoniacam pravitatem, contractare et super eis pacisci possint; aliis beneficia, tam pro se quam aliis personis, cum oblatione diversarum pensionum annuarum diversis personis, etiam familiaribus, continuis commensalibus nostris, aut aliis, quos ipsi nobis gratos et acceptos esse existimant, annuatim persolvendarum, et sic simoniacam haeresim incurrendo; aliis beneficia huiusmodi pro diversis aliis, sub spe pensionem annuam aut aliud commodum temporale ab eis consequendi; aliis beneficia ipsa pro seipsis, animo et intentione et interdum pacto expresse firmato, de eis postmodum in favorem aliorum, qui aliquando minus idonei et non

benemeriti existunt, cum simili pensione aut commodo, aut sine illa vel illo, resignandis et dimittendis, maxima cum instantia obtinere procurantibus.

§ 1. Nos, praemissis fraudibus et dolis ac haeresi simoniacae, quantum cum Deo possumus, efficaciter occurrere volentes, apostolica auctoritate, tenore praesentium, statuimus et ordinamus atque decernimus quod de cetero omnes et singuli, qui, post publicationem praesentium in locis infrascriptis faciendam, occasione beneficiorum obtinendorum, se alios esse simulaverint, et tamquam tales se in examine supposuerint, aut beneficia pro personis id ignorantibus, seu pro se vel pro aliis, cum oblatione alicuius pensionis annuae, aut pro aliis, cum spe pensionem annuam aut aliud quantumvis modicum temporale commodum ab eis consequendi, vel pro se ipsis principaliter, animo et intentione ea postmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum et benemeritorum, cum simili pensione aut commodo, aut etiam sine eo, resignandi, obtinere procuraverint, cuiuscumque status, gradus, ordinis et conditionis existant, etiam si episcopali aut alia maiori dignitate ecclesiastica vel cardinalatus honore, seu mundana, etiam regia, ducali aut marchionali praeminentia praefulgeant, excommunicationis et anathematis ac maledictionis aeternae sententiam, a qua nisi a nobis aut Romano Pontifice pro tempore existente, praeterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant; necnon privationis omnium et singulorum beneficiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium et quorumvis Ordinum regularium, per eos in titulum vel commendam aut alias quomodolibet obtentorum, et inhabilitatis ad illa et alia in posterum obtinenda poenam eo ipso, absque alia desuper facienda declaratione, incurrant, ita ut, constituto solum summarie

Prohibitio supponendi se etc. pro obtinendis beneficiis ecclesiasticis.

et extraiudicialiter quod ipsi, contra tenorem praesentium, aliquid fecerint, per Curiae causarum Camerae Apostolicae generalem auditorem seu viceauditorem vel eius locumtenentem pro talibus et ut tales publicari possint.

Provisionum
annullatio etc.
obtentarum.

§ 2. Et nihilominus sic, ut praefertur, obtentae provisiones et commendae, aliaeque dispositiones nullae sint, irritae et inanes, nullumque alicui ius in ipsis beneficiis vel ad illa tribuant, nec aliquis earum vigore fructus suos faciat, sed ad eorum restitutionem teneantur, possintque beneficia, tam sic impetrata quam per eos antea obtenta, tamquam modo praemisso vacantia, a nobis et Romano Pontifice pro tempore existente duntaxat libere impetrari.

Extensio ad
monasteria etc.
monialium.

§ 3. Volumusque statutum, ordinationem et decretum nostra huiusmodi, etiam quoad monasteria monialium et alia beneficia per moniales aut alias mulieres obtineri solita, locum habere.

Derogatio con-
trariorum.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac quibuscvis privilegiis, indultis et literis apostolicis, quibuscvis personis, etiam, ut praemittitur, qualificatis, etiam in forma confessionalis, et quod interdicti, suspendi vel excommunicari nequeant, quomodolibet concessis, quae eis contra praemissa in aliquo suffragari non posse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Inessio publi-
candi.

§ 5. Ceterum, ne quisquam statuti et ordinationis ac decreti nostri huiusmodi ignorantiam praetendere possit, volumus praesentes, quarum solam signaturam sufficere decernimus, in aedium residentiae praefati datarii et Cancellariae Apostolicae valvis et acie Campi Florae per aliquem ex cursoribus nostris publicari, et earum exemplum inibi affigi et dimitti, publicationemque et affixionem huiusmodi omnes et singulos arctare, perinde ac si eadem praesentes illis perso-

naliter intimatae et insinuatae fuissent, contrariis non obstantibus quibuscumque.

Placet, motu proprio. I.

Affixus fuit supradictus motus proprius die vigesimaseptima novembris, anno millesimo quingentesimo quinquagesimoseptimo. Tryphon Victorellus, magister cursorum.

Pub. die 27 nov. 1557, pontif. anno III.

XVIII.

*Quod provisiones ecclesiarum cathedralium in uno consistorio Summi Pontificis proponantur, et in alio, praeviis sanctae Rom. Eccles. votis, expendantur*¹.

Paulus Papa IV.

Sanctissimus dominus noster attendens auctoritati suffragiorum in consistorio suo secreto, coram Sua Sanctitate pro tempore latorum, plurimum detrahi, si incontinenti ferantur, non intercedente aliquo temporis intervallo, quod de negotio informare et opportune deliberare possit. Et propterea, cupiens ut sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, in ferendis suffragiis huiusmodi, praesertim in provisionibus ecclesiarum cathedralium, quae in dicto consistorio fiunt, congruum tempus ad se de negotio plene informandum et mature deliberandum praestetur, nec vota ipsa violenta videantur, statuit, decrevit et ordinavit quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, non provideatur ecclesiis praedictis, pro tempore quovis modo vacantibus, eo consistorio, quo illae propositae fuerint, sed illarum provisio semper differatur ad aliud consistorium, et interim cardinales ipsi de rebus ad negotium facientibus se plene informant et

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

mature super voto per eos ferendo delibarent.

Datum Romae, die Veneris, tertia mensis decembris, millesimo quingentesimo quinquagesimo septimo, in consistorio.

Dat. die 3 dec. 1557, pontif. an. III.

XIX.

Restitutio festivitatis Cathedralae S. Petri apostoli Romae, pro die decima octava mensis ianuarii, in toto orbe, praeservata alia festivitate Cathedralae Antiochenae, iuxta ritum, die vigesima secunda mensis februarii celebranda.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ineffabilis divinae Providentiae altitudo, quae, nullis inclusa limitibus, coelestia pariter et terrena disponit sui recti censura iudicii, voluit ut beatus Petrus apostolorum princeps, cui prius a Salvatore nostro Domino Iesu Christo dictum fuerat *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, postquam Antiochiae aliquandiu resederat, Romam veniens, cathedram in ea constitueret episcopalem, eamque vigintiquinque annis regeret, et demum, Simonis Magi detectis fallaciis et elusis praestigiis, ipsoque Simone Mago superato, idem Petrus et cum eo gloriosus coapostolus suus Paulus, vase electionis, Romanam Ecclesiam plantarent et suo sanguine consecrarent, ut ubi caput superstitionis erat, illic caput existeret sanctitatis, et ubi gentilium principes habitabant, ecclesiarum principes morarentur; et quae prius erat magistra erroris, fieret magistra veritatis, essetque ibi gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia, et per sacram beati Petri cathedram ipsa urbs, caput orbis effecta, latius praesideret religione divina,

quam antea praesedisset dominatione terrena. Verum, licet urbs ipsa multo plus debeat eidem Petro, qui eam per cathedram episcopalem in ea constitutam regnis coelestibus inserendam condidit, quam illis, quorum studio prima moenium suorum fundamenta iacta fuerunt, ex quibus is, qui illi nomen dedit, fraterna eam caede foedavit, festivitatem tamen ipsius Cathedralae, quae, iuxta antiquissimorum sanctorum Patrum nostrorum testimonium, quintodecimo kalendas februarii fuit, et in diversis orbis christiani et praesertim Galliae et Hispaniae partibus dicta die solemniter celebratur, minime observet, celebretque solum festivitatem Cathedralae Antiochenae, quae octavo kalendas martii, iuxta eorundem Patrum testimonium, fuit, tanquam idem Salvator noster, qui saepius infirma eligit ut fortia quaeque confundat, non respiciens imbecillitatem nostram, festivitatem Cathedralae, qua ipse Petrus apostolus Romae primum sedit, nostris temporibus celebrandam, seu potius antiquae celebritati restituendam reservaverit.

§ 1. Quamobrem, considerantes quod si in hac urbe Cathedralam ecclesiae Antiochenae pie et solemniter veneramur, instum est etiam et conveniens ut festivitatem Cathedralae, qua praefatus apostolus Romae primum sedit, eo solemnius et magis pie celebremus, quo magis urbs ipsa illi tenetur et debet, non dedignantur etiam inferiores ecclesias in hoc imitari, festivitatem Cathedralae, qua idem beatus Petrus Romae primum sedit, eodem die quintodecimo kalendas februarii, non solum in hac alma Urbe, verum etiam in universis orbis ecclesiis, etiam in quibus illa ad praesens celebratur, sub duplici officio, annis singulis, perpetuis futuris temporibus, solemniter celebrari volumus, statuimus et mandamus.

§ 2. Festivitati alterius Cathedralae, quae

S. Petrus cathedram episcopalem Romae constituit et tandem una cum Paulo Urbem martyrio consecravit, et ideo magistra veritatis et orbis caput illa effecta est.

Ideo hic Pontifex festivitatem Cathedralae S. Petri Romae, sub duplici officio celebrari iubet die xviii ianuarii.

Aliud festum
praeservat.

dicto die octavo kalendas martii celebratur, nihil propter hoc detrahendo, sed illam, iuxta laudabilem hactenus superinde observatam consuetudinem, celebrari debere decernendo.

Sanctio poe-
nalis.

§ 3. Nulli ergo omnino hominum etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, vii idus ianuarii, pontificatus nostri anno iii.

Dat. die 6 ianuarii 1558, pontif. anno iii.

XX.

Sancti et declarationes super resignationibus beneficiorum publicandis infra sex menses ¹.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus divina providentia Papa IV.

§ 1. Qui in crastinum suae ad summi apostolatus apicem assumptionis, praedecessorum suorum vestigiis inhaerendo, inter alia, statuit et ordinavit, prout etiam singuli praedecessores praefati statuere et ordinare consueverant, quod quaecumque beneficia ecclesiastica in Romana Curia resignata, nisi de illis factae resignationes infra sex menses a die datae publicationis, et non a die praestiti consensus computandos, ubi beneficia ipsa consisterent, vel possessio illorum ab eis, quos id contingeret, petita extitisset, si resignantes illa postmodum in eorumdem resignatorum beneficiorum possessione decederent, non per resignationem, sed per obitum huiusmodi vacare censerentur. Collationes quoque et quaevis aliae dispositiones de illis, tamquam per resignationem vacantibus, factae et inde sequuta quaecumque nullius sint roboris vel momenti.

§ 2. Et cui nuper innotuit nonnullos,

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

etiam iuris peritos et dictae Curiae officiales ac causarum Palatii Apostolici auditores, contendere quod resignationes de beneficiis in manibus praedecessorum Sanctitatis Suae factae statuto et ordinationi praedecessorum huiusmodi, tamquam illa per obitum eorumdem praedecessorum expiraverint, non subiiciantur, et sub statuto et ordinatione Sanctitatis Suae, tamquam futura et non praeterita concernentibus, non comprehendantur; et sic occasionem praestare ut fraus fiat legi, et resignationes huiusmodi infra dictos sex menses non publicentur, nec ipsorum resignatorum beneficiorum possessio ab eis, quos id contingit, petatur; quinimo resignantes ipsi beneficia per eos resignata usque ad eorum obitum sine aliquo titulo detineant et eorum fructus percipiant in animarum suarum perniciem, et personarum, de eisdem beneficiis tamquam per obitum vacantibus pro tempore provisarum, detrimentum.

§ 3. Volens periculis animarum occurrere et indemnitati personarum huiusmodi consulere, declaravit suae intentionis semper fuisse et esse ut quaecumque resignationes de quibusvis beneficiis ecclesiasticis, etiam in manibus praedecessorum huiusmodi catenus factae et nondum suum plenarium effectum sortitae, etiam si infra sex menses obitum eorumdem praedecessorum praecedentes factae, nec super illis consensus tempore eorumdem praedecessorum praestiti fuerint, statuto et ordinationi suis praedictis subiicerentur et subiiciantur de praesenti, et sub illis comprehenderentur et comprehendantur de praesenti: quodque si, non satisfacto statuto et ordinationi suis huiusmodi, ii, qui beneficia praedicta in manibus eorumdem praedecessorum resignaverant, in eorumdem resignatorum beneficiorum possessione decederent, beneficia ipsa non per resignationem, sed per obitum huiusmodi

Cum tamen nonnullae ortae fuerint controversiae super beneficiis resignatis temporibus praedecessorum Pontificum,

Rem clarius declarat,

Paulus, initio sui pontificatus, indixit resignationes publicandas esse infra sex menses, alias, decedente in beneficio resignante, beneficium huiusmodi per obitum vacare censeatur.

vacare censerentur et in posterum censeantur. Collationes quoque et quaecvis aliae dispositiones de illis tamquam per resignationem vacantibus factae et faciendae, et inde sequuta et sequenda quaecumque nullius essent et in posterum sint roboris vel momenti.

§ 4. Decernens sic et non aliter per quoscumque iudices et commissarios, quavis, etiam apostolica, auctoritate fungentes, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales et causarum Palatii Apostolici huiusmodi auditores, in quibusvis, etiam per appellationem pendentibus et in posterum movendis, causis et quavis eorum instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpetrandi auctoritate et facultate, iudicari, diffiniri et interpetrari debere; ac irritum etc.

Placet, publicetur et describatur. I.

XXI.

Confirmatio et ampliatio constitutionum apostolicarum circa solutionem annatarum et quindenniorum, pro beneficiis ecclesiasticis Reverendae Camerae Apostolicae debitorum.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Decens esse censemus et aequum ut qui alios in sua iustitia confovemus, Camerae nostrae Apostolicae iura non negligamus, quinimmo ea usurpare satagentibus opportunis remediis, etiam medio declarationis nostrae, occurramus, nec patiamur illa, cavillationibus aut calumniosis litibus ea debentium, in discrimen aut dubium aliquod deduci.

§ 1. Nuper sane accepimus quod, licet communium servitiorum et annatarum exactio, in recognitionem universalis dominii introducta, sit antiquissima, ita ut etiam peritissimi et probatissimi iuris

interpretes, qui tempore concilii Vienne-
nensis, iam ducentis quadraginta et ultra
annis celebrati, et post illud scripserunt,
expressam de ea fecerint mentionem, et
asseruerint eam in dicto concilio robo-
ratam fuisse; et in concilio Constan-
tensi, ante centum et quadraginta annos
celebrato, statutum fuerit ut de ecclesiis
et monasteriis virorum, vacantibus et va-
caturis, solverentur, pro fructibus primi
anni a die vacationis, summae pecuniarum
in libris Camerae Apostolicae taxatae, quae
communis servitia etiam tunc nuncupa-
bantur; de ceteris autem dignitatibus, per-
sonatibus, officiis et beneficiis, saecula-
ribus et regularibus, valorem viginti qua-
tuor florenorum de Camera excedentibus,
quae auctoritate Sedis Apostolicae, non
tamen vigore gratiarum expectativarum,
aut ex causa permutationis, censerentur
vel de quibus provideretur, solveretur an-
nata seu medii fructus, iuxta taxam so-
litam.

§ 2. Ac felicitis recordationis Eugenius IV
et Callistus III, Romani Pontifices prae-
decessores nostri, super solutione medio-
rum seu integrorum fructuum primi anni
dictae Camerae, ratione monasteriorum et
prioratuum ac aliorum beneficiorum ec-
clesiasticorum pro tempore unitorum, fa-
cienda disposuisse legantur.

§ 3. Et pia memoriae Paulus Papa II,
etiam praedecessor noster, ut tam ipse
quam dicti Eugenius et Callistus prae-
decessores ac recolendae memoriae Mar-
tinus V et Nicolaus etiam V ac Pius
etiam II, Romani Pontifices similiter prae-
decessores nostri, tunc sui, complura di-
versorum ordinum monasteria, prioratus,
praeposituras, praepositatus, dignita-
tes etc.

§ 4. Et sanctae memoriae Iulius Papa
similiter II, praedecessor noster, accepto
quod ex praedictis et aliis, quae postea

Concil. Vien-
nense et Con-
stantiense ta-
lem exactionem
approbarunt.

Eugenius IV
et Callistus III
idem fecerunt.

Paulus II sta-
tuit de benefi-
ciis piis locis
vacantibus et de ce-
tero non vacan-
tibus quinden-
naria solvi Cam-
erae Apostolicae.

Iulius II con-
firmavit consti-
tutionem Pauli II.

1. Conferrentur, Cernub (R. T.).

Et secundum
praesentem de-
clarationem, ubi-
que definitur li-
tes hac super
re decernit

Exordium.

Annatarum
exactio in re-
cognitionem do-
minii intro-
ducta fuit antiqui-
ssima Et postea

per similis memoriae Sixtum IV, Innocentium VIII et Alexandrum VI, Romanos Pontifices *etc.*

Julius III confirmavit et amplavit Pa II et Pauli II constitutiones.

§ 5. Et sanctae memoriae Iulius Papa III, praedecessor noster, accepto quod ordinationes, statuta, decreta et declaratio Pauli et Iulii II, praedecessorum huiusmodi, plene non observabantur, et a tempore ipsius Alexandri praedecessoris usque in eam diem, tam per ipsos Iulium II et Iulium III, quam felicitis recordationis Leonem X, Hadrianum VI et Clementem VII ac Paulum pariter III, Romanos Pontifices praedecessores nostros, tunc suos, diversae aliae uniones, annexiones, incorporationes *etc.*

Hic Pontifex etiam approbavit Iulii III et Pauli II constitutiones.

§ 6. Et postremo nos praemissa omnia per papyri cedula, manu nostra, motu proprio, signatam, approbaverimus et innovaverimus, prout in singulis literis praedecessorum et cedula huiusmodi plenius continetur.

Nihilominus quaedam congregationes praetendunt non teneri ad solutionem annatarum *etc.*

§ 7. Nihilominus tam Sancti Georgii in Alga, sub praetextu quod dictus Eugenius praedecessor rectores et canonicos ipsius congregationis Sancti Georgii a sententiis, censuris et poenis, quibus, ob non solutionem mediorum seu integrorum fructuum primi anni monasteriorum et beneficiorum, per ipsum Eugenium praedecessorem vel dictam Sedem eorum monasteriis, prioratibus, ecclesiis et beneficiis sive locis catenus unitorum, innodati erant, per suas literas absolverit, et quas-cumque obligationes per eos dictae Camerae propterea factas, ac medios seu integros fructus huiusmodi eis liberaliter remisit, et de illis et aliis quibuscumque, quae praefatae Camerae catenus solvere quomodolibet obligati erant, generalem quietantiam fecerit, decernens eos ad illorum solutionem non teneri, nec ad id cogi posse, ac irritum et inane quicquid ex tunc contra tenorem earundem literarum, scienter vel ignoranter, contingeret atten-

tari. Et Cassinensis, alias sanctae Iustinae de Padua, huiusmodi sub praetextu quod dictus Leo praedecessor ipsam congregationem Cassinensem illiusque monasteria et loca ac abbates et conventus ad solutionem annatarum, communium minorum servitiorum et aliorum iurium Camerae collegio et officialibus praedictis, ratione quorumvis monasteriorum, prioratum et beneficiorum congregationi Cassinensi et illius monasteriis seu locis praedictis catenus perpetuo unitorum, super quibus nulla obligatio in eadem Camera reperiebatur, aut ad obligationem de eis solvendis faciendam minime obligatos fuisse, nec ad illas condemnari aut cogi posse; et literas Pauli ac Iulii II aliorumque praedecessorum suorum huiusmodi, ac super illis et illorum praetextu decreta, monitoria et mandata, quoad ipsam congregationem Cassinensem et illius monasteria et personas, locum sibi vindicare non potuisse; omnesque et singulas, de monasteriis et locis congregationis Cassinensis huiusmodi, tamquam per dissolutionem unionum praedictarum aut privationem de illis vel alias ob non solutionem annatarum communium et aliorum praedictorum, vel ob non factam obligationem huiusmodi, vacantibus, factas provisiones, commendas, uniones et alias dispositiones et inde secuta quaecumque nulla, irrita et inania fuisse et esse; monasteriaque et loca congregationis Cassinensis huiusmodi, ob non solutionem annatarum, communium et iurium, ac non factam obligationem huiusmodi nullatenus vacasse, nec in futurum vacare, attestatus et interpretatus fuerit, ac decreverit et declaraverit, necnon procuratori fisci et agentibus pro Camera ac cardinalibus et officialibus praefatis silentium desuper imposuerit. Et parisi memoriae Clemens VII, pariter praedecessor noster, literas Leonis praedecessoris hu-

iusmodi, cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis, per suas literas approbaverit et innovaverit, ac perpetua roboris firmitate subsistere et inviolabiliter observari debere. Necnon congregationem Cassinensem praefatam et illius praelatos et personas, contra tenorem literarum Leonis praedecessoris huiusmodi, nulliter, iniuste et indebite molestatos et perturbatos fuisse, et sic indicari debere, et si secus contigerit attentari, irritum et inane decreverit; quam diversae aliae regularium et forsam saecularium personarum congregationes et forsam aliae personae, forsam ex eo quod a nonnullis, nimium scrupolosis et plusquam oportet sapere contententibus, haesitetur an uniones ante ipsum Martinum praedecessorem per alios Romanos Pontifices praedecessores suos factae, sub literis Pauli praedecessoris huiusmodi comprehendantur, et forsam diversis aliis praetextibus communia minuta servitia, annatas et alia iura Camerae et collegio ac officialibus praedictis, ratione unionum eis de monasteriis, prioratibus et aliis beneficiis ecclesiasticis hactenus factarum, debita persolvere recusent, censuras et poenas in singulis literis praedictis contentas damna-biliter incurrendo, in animarum suarum periculum, et Camerae ac collegii et officialium praedictorum detrimentum.

§ 8. Nos, considerantes praefatum Eugenium praedecessorem per eius literas successoribus suis Romanis Pontificibus, cum par in parem non habeat imperium, et per consequens collegio cardinalium et officialium Romanae Curiae causam ab ipsis Romanis Pontificibus habentibus, praedecedere non potuisse: et propterea ius nostrum et collegii ac officialium praedictorum illaesum remansisse et remanere, ac literas Leonis et Clementis praedecessorum huiusmodi, cum contra ordinationes, statuta, decreta et declara-

tionem Pauli et Iulii II, praedecessorum huiusmodi, ac causa non cognita et non vocatis nec auditis quorum intererat, emanaverint, et per eas ius tertii, contra tenorem constitutionum per eos editarum, manifeste tollatur, effectum sortiri non debere, omnium et singularum literarum praedictarum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes; ac singulas literas Eugenii et Leonis ac Clementis praedecessorum huiusmodi, ad viam et terminos iuris reducentes et reductas esse decernentes, motu proprio, non ad aliquem nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac de mera deliberatione nostra, omnes et singulas uniones, annexiones, incorporationes, applicationes et submissiones de quibusvis monasteriis, prioratibus, praepositis, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis et beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et quorumvis Ordinum seu militiarum regularibus quibuscumque, collegiatis ecclesiis seu earum mensis capitularibus seu collegiis, universitatibus et utriusque sexus congregationibus, tam saecularibus quam regularibus, etiam Sancti Georgii in Alga, et Cassinensi praedictis, ac Montis Oliveti et Camaldulensi, necnon domibus, fabricis, hospitalibus et aliis piis locis, quae ex eorum perpetuitate non vacant, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, quocumque tempore, etiam ante ipsum Martinum praedecessorem ac nos, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, perpetuo factas, et de cetero tam per nos quam successores nostros similiter perpetuo faciendas, sub literis Pauli praedecessoris huiusmodi comprehendere et includi. Et propterea tam Cassinensem et Montis Oliveti ac Camaldulensem nec-

Declarat igitur hic Pontifex omnes congregationes et alias ad quorum favorem beneficia unita fuerunt teneri ad solutionem annatarum etc., et ad re obligandum de illis solvendis.

non Sancti Georgii in Alga et quascumque alias congregationes, quam quosvis alios in quorum favorem uniones, annexiones, incorporationes, applicationes et submissiones huiusmodi factae fuerunt, etiam si se superinde in Camera non obligaverint, ad solutionem communium et minutorum servitiorum ac annatarum et aliorum iurium praedictorum eidem Camerae, collegio et officialibus, ratione earundem unionum, annexionum, incorporationum, applicationum et submissionum, singulis quindecim annis a die quo illae suum effectum sortitae fuerint, alias, iuxta tenorem literarum Iulii III, praedecessoris huiusmodi, faciendam teneri et obligatos esse; et ad id, necnon ad se communibus et minutis servitiis ac annatis et aliis iuribus praedictis, de quindecim annis in quindecim annos, realiter et cum effectum solvendis, in forma solita obligandum, etiam per sententias, censuras et poenas, etiam privationis et dissolutionis unionum, annexionum, incorporationum, applicationum et submissionum praedictarum, in literis Pauli, Iulii II ac Iulii III, praedecessorum huiusmodi, contentas, cogi et compelli posse; necnon monasteria, prioratus, praeposituras, praepositatus, dignitates, personatus, administrationes, officia et beneficia unita huiusmodi onus solutionis communium et minutorum servitiorum ac annatarum et aliorum iurium praedictorum semper habuisse et ad praesens habere.

Decr. Iuni ir-
ritans.

§ 9. Sicque et non aliter, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, quavis etiam dicta auctoritate apostolica fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, et dilectos filios nostros Ioannem Michaellem S. Anastasiae, Saracenum, et Virgilium S. Simonis tituli, de Spoletio nuncupatos, presbyteros, quibus alias omnes et singulas causas, occasione praemissorum pendentes,

commisimus, et quosvis alios S. R. E. cardinales in quavis causa et instantia, subblata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus et declaramus.

§ 10. Mandantes eidem Ioanni Michaeli et Virgilio cardinalibus ut omnes et singulas causas, eorum eis inter dilectos filios procuratorem nostrum fiscalem et officiales praefatos ex una et quascumque congregationes seu alias personas ex altera partibus, super solutione communium et minutorum servitiorum ac annatarum et aliorum iurium praedictorum vel eorum occasione pro tempore pendentes, iuxta praesentium tenorem, terminent et decendant.

§ 11. Et insuper, ut ratio communium minutorum servitiorum ac annatarum et aliorum iurium praedictorum clara habeatur, nec ulterius in ambiguo aut obscuro versetur, volumus et auctoritate apostolica praefata decernimus, statuimus et ordinamus quod omnes et singuli, in quorum favorem uniones, annexiones, incorporationes, applicationes et submissiones huiusmodi emanarunt, necnon cathedralium, etiam metropolitanarum, seu collegiatarum ecclesiarum capitula et tam virorum quam mulierum saeculares, et quorumvis, etiam exemptorum, Ordinum regulares congregationes et collegia ac hospitalia et alia pia loca, quibus a Sede praedicta indultum est ut abbates seu priores vel alios praelatos suos ad tempus et non ad vitam eligere possint, seu quorum abbates vel priores aut alii praelati non ad vitam sed ad tempus eliguntur, seu etiam ad vitam electi, absque confirmatione eiusdem Sedis, administrant, infra terminum eis a praefatis Ioanne Michaeli

Cardinalis Saracenus et cardinalis de Spoletio iudices istarum causarum procedant iuxta formam istius constitutionis.

Beneficiaque indultum non solvendi quinquennia habentia notificentur cardinalibus praedictis.

et Virgilio cardinalibus praefigendum, omnia et singula monasteria, prioratus, praepositorum, praepositorum, ecclesias, cappellanas et alia beneficia ecclesiastica, quae possident, et ea specificè et expresse quae facultatem et indultum huiusmodi habent, seu quorum abbates seu priores vel alii praelati ad tempus eliguntur, seu etiam ad vitam electi, sine confirmatione praedicta, administrant, una cum illorum fructuum, reddituum et proventuum vero annuo valore, praefatis Ioanni Michaeli et Virgilio cardinalibus notificasse et intimasse debeant, et ad id per sententias, censuras et poenas in singulis literis praedictis contentas cogi et compelli possint.

§ 12. Non obstantibus literis Eugenii, Leonis et Clementis, praedecessorum huiusmodi, et aliis praemissis ac quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis congregationi Camaldulensi Eremitarum et S. Michaelis de Murano, Torcellanensis dioecesis, per dictum Leonem praedecessorem in eius erectione et institutione, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu et scientia similibus, ac de apostolicae potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac

Bull. R. m. Vol. VI.

68

vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, et sufficienter derogatum esse decernimus, necnon omnibus illis, quae singuli praedecessores praefati in singulis eorum literis voluerunt non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Sanctio poen.

Datum Romae apud S. Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, x kalendas februarii, pontificatus nostri anno iv 1. Dat. die 23 ianuarii 1558, pontif. anno iii.

XXII.

De lenonibus eorumque complicitibus ultimi supplicii poena certis casibus in Urbe plectendis.

Sanctissimus dominus noster dominus Paulus divina providentia Papa IV.

Volens sceleribus, quae ex vitio et luxuria carnis in dicta Urbe in dies patrantur, quantum cum Deo potest, occurrere, vitae vocis oraculo statuit et decrevit ac sua irrefragabili constitutione sancivit quod omnes et singulae utriusque sexus personae, quae aliquam puellam aut aliam iuvenulam ex eius patria aut alio loco, in quo tunc honeste viveret, vestes aut alia id genus bona eis pollicendo, seu quavis alia corruptione seduxerint; easque aut aliquem puerum in eadem Urbe quomodolibet prostituerint, tamquam omni privilegio cuiuscumque ordinis vel dignitatis (iuxta constitutionem felicitis recordationis Innocentii Papae IV, praedecessoris sui, quae incipit *Pro humani generis*) privati et nudati, ac per leges saeculares ipso iure et facto condemnati, per ordinarios Sanctitatis Suae iudices saeculares, nulla ab eadem Sanctitate Sua desuper expectata declaratione seu mentis suae intentione, irremissibiliter hoc modo puniantur.

Exordium;

1 Legimus anno III (R. T.).

Poenae con-
tra lenones in
prostituend. pu-
eris aut virgi-
nibus,

§ 1. Lenones videlicet et lenae, circa prostitutionem masculorum versantes et cum eis circa prostitutionem ipsam agentes vel consentientes, necnon lenones et lenae puellam seu aliam iuvenulam invitam assumentes et ad necessitatem nutriendas, ac postmodum prostituentes et lucrum ex eius prostitutione captantes, quotquot fuerint, ultimo supplicio afficiantur.

Complices lu-
jusmodi stupri,

§ 2. Illi vero, qui corrupto comite stuprum puero suaserint, aut puellam virginem super violatione eius pudicitiae interpellaverint, seu ad hoc ei quicquam donaverint, vel pretium, ut id assequerentur, dederint, aut domum ad hoc eis commodaverint, seu quicquid aliud ad effectum praemissorum fecerint, flagitio perfecto, capitali poena plectantur; eo autem imperfecto, in aliquam insulam deportentur et inibi perpetuo relegantur; qui in praemissis comites corrupti fuerint, eisdem poenis subiaceant.

Lenones in
aliis casibus,

§ 3. In ceteris vero casibus lenones et lenae huiusmodi, qui de cetero lenocinii artem exercuerint, fustibus per Urbem publice caesi, ab hac Urbe perpetuo exulare cogantur.

Domos eis lo-
cantes.

§ 4. Et qui domos suas eisdem lenonibus vel lenis de cetero scienter locaverint; vel si ignoranter id fecerint, nisi, postquam hoc eis notificatum fuerit, illos expulerint, domum sic locatam eo ipso amittant, et ea realiter et cum effectu priventur et spoliuntur, et insuper poenam mille scutorum auri ab eis auferendorum et in pios usus convertendorum ipso facto incurrant.

Hae decretum
habet vim mo-
tus proprii.

§ 5. Voluit quoque eadem Sanctitas Sua, et praefato gubernatori simili vivae vocis oraculo mandavit ut statutum et decretum ac sanctionem suam huiusmodi, quae perinde ac si sub nomine Sanctitatis Suae in scriptis redacta et per eandem Sanctitatem Suam motu proprio subscripta et

signata forent, et literae apostolicae desuper sub plumbo confectae essent, plenariam fidem facere, et eis indubiam fidem adhiberi debere decrevit, per publicum bannimentum et proclama omnibus, quorum interest, denunciari et intimari faceret.

§ 6. Decernens denunciationem et intimationem huiusmodi eos omnes ligare et aretare, perinde ac si praemissa omnia eis ex parte Sanctitatis Suae, aut per literas apostolicas personaliter intimata et notificata ac de verbo ad verbum recitata fuissent, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Denunciatio
ista per procla-
ma ligat, prout
si personaliter
intimata foret.

XXIII.

Contra religiosos professos, extra claustra Religionum vagantes, et apostatas, eorumque fautores, cum revocatione privilegiorum quibuscumque Ordinibus concessorum recipiendi religiosos alterius Ordinis.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Postquam divina bonitas nos, licet immeritos, ad summi apostolatus fastigium assumere dignata est, numquam cessavimus, abusus, qui in Ecclesia Dei, seu nimia Sedis Apostolicae indulgentia seu hominum malitia irrepsisse cernuntur, pro viribus tollere, et Ecclesiam ipsam in pristinum candorem restituere, diversas ad hoc saluberrimas constitutiones edendo et inviolabiliter observari mandando. Verum, cum non omnia uno et eodem tempore excogitari, nedum perfici potuerint, quinimmo circa ea sit nobis singulis ferme diebus aliquid enitendum, abusu apostasiae, quae per regulares personas, sub diversis falsis praetextibus, quotidie incurritur, ulterius parcendum non esse cen-

Plures Ponti-
fices multa sta-
tuerunt ad tol-
lendum abusum
apostasiae.

suimus. Nam, licet diversi Romani Pontifices praedecessores nostri, per eorum constitutiones complura contra apostasiam huiusmodi ediderint statuta et ordinationes, nondum tamen est plenum contra eam adinventum remedium.

§ 1. Quinimmo diversi diversorum, etiam Mendicantium, Ordinum religiosi, propriae salutis immemores, Deique timore postposito, sub praetextu alii videlicet quod Religioni et Ordini in genere, ob varias confictas causas, adstricti non sint, et superinde sententiam declaratoriam obtinuerint; alii quod beneficium ecclesiasticum curatum assecuti sint; alii quod extra regularia sui Ordinis loca standi, et alicui beneficio ecclesiastico deservendi a suis superioribus licentiam habent; et alii diversis aliis confictis coloribus; alii vero nullo suffulti praetextu, sed temeritate propria, contra proprium iuramentum per eos in eorum professione praestitum et regularia sui Ordinis instituta, extra claustra suorum regularium locorum degunt et in saeculo, aliqui habitu sui Ordinis retento, aliqui, illo abiecto, in habitu presbyterorum saecularium, et complures in habitu laicali temere vagantur. Et postquam Deo fidem fallere non sunt veriti, cetera omnia, quantumvis gravissima et detestanda, levia et licita reputantes, alii parochianos eorum curae commissos falsam doctrinam docere et pravis opinionibus ac haeresibus replere; alii uxores ducere, alii, sive paupertate eos cogente sive diabolico instinctu, saecularibus et mechanicis negotiis se dare; alii seditionibus popularibus, coniurationibus contra principem et alios, ac quibusvis aliis saevis actibus se implicare, et caetera omnia nequissima facere praesumunt, in gravissimam divinae Maiestatis offensam et Religionis opprobrium, ac animarum suarum perniciem et aliorum christifidelium scandalum.

§ 2. Quamobrem, considerantes apostas-

tas huiusmodi infinitis erroribus in eadem Dei Ecclesia causam praestare, et propterea volentes contra apostasiam ipsam plenius providere, et eam, quantum nobis ex alto conceditur, de medio tollere, motu proprio et ex certa scientia nostra, ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulos qui, post professionem per eos, in aetate legitima constitutos, in aliquo approbato, etiam militari, Ordine pure et libere emissam; vel si ante aetatem legitimam professi fuerint, post illam per eos, in ipsa aetate legitima constitutos, pure et libere ratam et gratam habitam, temeritate propria aut quovis praetextu vel causa, etiam si se Religioni et Ordini non adstrictos esse, sine causae cognitione et his, quae a iure requiruntur servari, omissis vel non legitime probatis, declarari obtinuerint; aut beneficium ecclesiasticum, etiam curatum, non praecedente legitima dispensatione, possideant, vel alicui beneficio ecclesiastico, etiam curato, alterius nomine deserviant, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent, omnibus et singulis beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus aut sui vel cuiusvis Ordinis regularibus, per eos quomodolibet obtentis et de cetero obtinendis, cuiuscumque qualitatis fuerint, ac fructibus, redditibus et proventibus ecclesiasticis eis quomodolibet reservatis seu assignatis, necnon baccalariatus, licentiatursae, doctoratus et magisterii ac quibusvis aliis in iure canonico vel civili aut theologia seu medicina vel artibus aut quavis alia facultate gradibus per eos, etiam antequam Religionem ingrederentur, obtentis seu assecutis, necnon quocumque ministerio ecclesiastico, apostolica auctoritate, tenore praesentium, penitus et omnino privamus, ac ad illa et alia quaecumque et qualiacumque in posterum obtinenda, seu fructus, redditus et proventus ecclesiasticos percipiendos, aut gradus

Ideo hic Pontifex declarat ut qui in legitima aetate professionem libere fecerint, aut antea factam confirmaverint, si extra claustra Religionis vagabunt poenas hic expressas incurrant;

Religiosi diversorum Ordinum, sub variis praetextibus, extra claustra Religionis degunt et apostasiae notas incurrunt et errores multos committunt.

assequendos perpetuo inhabilitamus, et ab executione quorumcumque ecclesiasticorum, etiam sacrorum, et praesertim presbyteratus, ordinum, necnon omni ministerio ecclesiastico praedicto perpetuo suspendimus, privatosque et inhabiles ac suspensos esse. Necnon beneficia ipsa de iure et de facto, etiam ad hoc ut eorum ordinarii collatores ea aliis libere conferre possint, et nisi ea, infra tempus a Lateranensi concilio statutum, contulerint, collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum superiorem et demum ad nos ac pro tempore existentem Romanum Pontificem devolvatur; patronique eorundem beneficiorum personas idoneas, infra tempus a iure statutum, ad ipsa beneficia praesentare possint, et nisi praesentaverint, eorum libera collatio ad ordinarium spectet et pertineat, vacare, ac reservationes fructuum, reddituum et proventuum huiusmodi expirare decernimus, ita ut de cetero ipsi apostatae, quamdiu vixerint, aliqua beneficia ecclesiastica obtinere vel aliquod officium ecclesiasticum exercere, aut fructus, redditus et proventus ecclesiasticos, seu super illis pensiones annuas, percipere vel exigere, seu curam animarum vel aliquod ministerium ecclesiasticum exercere, aut sacramenta ecclesiastica ministrare, seu missam celebrare, aut praetextu ordinum, in quibus constituti erunt, aliquid facere vel exequi nequeant; et pensiones seu commendae ac reservationes fructuum, reddituum et proventuum ecclesiasticorum, necnon assignationes pensionum annuarum, eis etiam dicta auctoritate, etiam cum praesentium, toto earum tenore inserto, plenaria derogatione pro tempore factae, nullae sint et irritae, ac viribus omnino careant, nec aliquod eis ius aut titulum beneficia possidendi, aut fructus, redditus et proventus seu pensiones huiusmodi exigendi vel percipiendi tribuant. Ipsique sic privati, inhabiles et sus-

pensi, fructus suos non faciant, sed ad illorum restitutionem teneantur. Et nihilominus si curam animarum exercere vel ecclesiastica sacramenta ministrare, seu missam celebrare, aut, praetextu ordinum suorum praedictorum, aliquid facere aut aliquod ministerium ecclesiasticum exequi praesumpserint, tamquam suspensi ab executione ordinum suorum, et in illis contra suspensionem ipsam et in contemptum clavium ministrantes, condignis poenis omnino puniantur.

§ 3. Et ut omnis vagandi occasio apostatis huiusmodi tollatur, volumus et sancimus quod quaevis, tam ecclesiasticae quam saeculares personae, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis et praeminentiae existant, etiam si archiepiscopali, patriarchali aut alia maiori ecclesiastica dignitate, etiam cardinalatus honore; seu mundana, etiam marchionali, ducali aut alia maiori auctoritate seu excellentia praeferantur, aliquem apostatarum eorundem receptare seu nutrire, vel illis, quominus ad eorum monasterium seu domum vel alium locum regularem redeant, favorem aut auxilium seu consilium praestare non praesumant; et si eos receptaverint vel illis, ut praefertur, faverint, aut auxilium seu consilium praestiterint, et per ordinarium loci, sub quo moram trahent, commoniti, a praemissis non destiterint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant.

§ 4. Et si patroni alicuius beneficii ecclesiastici, sive sint laici sive clerici, aliquem ex eisdem apostatis ad beneficium de eorum iure patronatus existens tunc vacans praesentaverint, praesentationes huiusmodi sint eo ipso nullae, irritae et inanes, ac viribus careant; et ipsi patroni iure praesentandi alios ad eadem beneficia, pro ea vice tantum, privati existant.

§ 5. Quodque superiores Ordinum, quos ipsi professi fuerint, et ordinarii locorum, in quibus ipsi apostatae pro tempore de-

Receptatori-
bus quoque et
fautoribus poe-
nas infligit,

Patronis etiam
eos ad benefi-
cia praesentan-
tibus;

Ordinarios et
superiores Or-
dinum, contra
eos procedere
iubet,

gent, tam coniunctim quam divisim, eosdem apostatas ut ad eorum monasteria redeant requirere; et si ad dicta monasteria redire cessaverint, distulerint vel recusaverint, eos secundum Ordinis disciplinam, monitione praevia, per censuras ecclesiasticas et poenas, etiam corporis afflictivas, ad redeundum cogere et compellere possint, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Quod si regularis Ordo hoc non patiatur, auctoritate nostra providere valeant ut talibus apud eadem monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit; alioquin in aliis religiosis domibus eiusdem Ordinis ad agendam inibi poenitentiam vitae necessaria ministrentur. Si vero apostatae huiusmodi se in his inobedientes praestiterint, sint etiam auctoritate nostra maioris excommunicationis sententia eo ipso innodati, et superiores sui eos excommunicatos esse denuncient ¹, ac ut tales ab omnibus suis subditis nunciari et publicari faciant.

Apostatae libertatem de quo hic gestare teneantur.

§ 6. Teneanturque ipsi apostatae, cuiuscumque Ordinis, congregationis et habitus fuerint, biretum nigrum duabus lineis albis ex tela confectis et digito humano latis, ab una extremitate ad aliam extremitatem circumductis, distinctum et per totam eius circumferentiam simili linea alba suffultum, ita ut omnes lineae praefatae oculis intuentium manifeste appareant, continue gestare. Et si sine bireto huiusmodi deprehensi fuerint, possint, pro huiusmodi inobedientia, non solum per suos superiores, verum etiam per quoscumque, tam ecclesiasticos quam saeculares, iudices et magistratus condignis poenis puniri et ad delationem ipsius bireti, ut praefertur distincti et suffulti, omnino compelli.

Professi, qui praetendunt et

§ 7. Decernentes quod de cetero qui aliquem Ordinem approbatum, ut praefertur, tacite vel expresse professus fuerit,

¹ Esse declarent et nuncient, Matth. (R. T.).

et se illi Ordini non adstrictum esse contenderit, vel alias quovis modo, sive retento sive dimisso habitu, extra regularia loca ipsius Ordinis de iure aliquo easu stare posse putaverit, vel quavis ratione aut praetextu super hoc postulaverit seu supplicaverit, literas, quas a nobis seu officio Poenitentiariae nostrae obtinebit, cardinali protectori seu viceprotectori ipsius Ordinis in Curia residenti et procuratori generali Ordinis dirigi et praesentari facere, ac eoram eo in hoc negotio, cum plena causae cognitione, procedere teneantur; alias omnia et singula per ipsum professum in praemissis gesta nullius sint roboris vel momenti, literaeque aliis directae nullam iurisdictionem tribuant.

§ 8. Quodque omnes et singulae translationes de apostatis ipsis ad alium Ordinem, etiam per nos aut praedecessores nostros vel per officium Poenitentiariae huiusmodi hactenus factae et quas deinceps fieri contigerit, nisi ad arctiorem vel parem Ordinem factae fuerint, et ipsi sic translati in monasteriis, in quibus regularis observantia vigeat, actu maneat, nullae sint et irritae; ipsique sic translati in pristinum Ordinem, etiam si in Ordine, ad quem translati fuerint, professionem in eo emitte solitam emisserint, redire teneantur. Et si, post unam et secundam monitionem sibi a praelatis seu superioribus Ordinum, a quibus translati sunt, factam, redire distulerint aut neglexerint, liceat ipsis praelatis seu superioribus procedere contra eos, modo et mediis contra apostatas statutis.

§ 9. Et nihilominus praefatos sic translates et, ut praefertur, non redeuntes, administratione cuiuscumque ecclesiastici beneficii seu officii et praelaturae perpetuo privamus et privatos esse, ne non bona quaecumque, mobilia seu immobilia, ac census, redditus et proventus, iura et ac-

¹ Ad hoc habes etiam Concil. Trid., sess. XIV, De Reform., cap. XI.

tra claustra stare posse, procedere teneantur ut hic.

Translationes de apostatis nullae sint, nisi ad parem vel arctiorem Ordinem et in observantia maneat l.

Translati praedicti redeant ad Ordinem, alioquin poenas hic positas incurrun.

tiones per eosdem fratres, tam egressos et eiectos quam ad alium Ordinem, ut praefertur, translatos, seu de licentia suorum superiorum extra eorum monasteria stantes, tempore quo extra monasteria sui Ordinis steterint, acquisita, etiam si acquisitiones huiusmodi ab ipsis fratribus ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, ab ipsis obtentorum seu detentorum, aut ex propria industria seu artificio, mercatura vel ex testamento seu successione ab intestato quorumvis consanguineorum, affinium vel amicorum suorum aut quorumcumque aliorum factae sint, non fisco nostro aut Camerae nostrae Apostolicae, sed Religioni aut monasteriis, in qua seu quibus primo professi fuerint, eo ipso applicata esse et censi debere decernimus et declaramus: ita ut, iuxta regularia Religionis seu monasteriorum huiusmodi instituta, omnino distribui et dispensari, nec super illis, per protectores aut superiores Religionis et monasteriorum praedictorum aut quosvis alios, quacumque auctoritate fungentes, aliqua compositio seu concordia aut remissio fieri possit.

Decretum irritans.

§ 10. Sicque et non alias, aliter nec alio modo, in praemissis omnibus et singulis, per quoscumque iudices et commissarios, quavis, etiam dicta apostolica, auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici auditores et S. R. E. cardinales, in quavis causa et instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi auctoritate et facultate, iudicari et definiri debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Privilegia recipiendi fratres aliorum Ordinum revocat.

§ 11. Et quoniam, experientia rerum magistra docente, cognovimus privilegia cunctis fere Ordinibus concessa recipiendi professos aliorum Ordinum in eorum monasteriis, domibus et regularibus locis,

materiam praestare apostatis huiusmodi per saeculum evagandi, praesertim cum diversi Ordinum huiusmodi superiores praelati apostatas huiusmodi recipiant et, postquam illis eorum habitum regularem exhibuerint, eis standi extra monasterium licentiam concedant, nos abusu huiusmodi occurrere volentes, omnia et singula privilegia et indulta apostolica quibusvis Ordinibus, monasteriis et domibus seu aliis regularibus locis (Carthusiensi et eremitis Camandulensi eremo realiter degentibus dumtaxat exceptis) super recipiendis canonicis regularibus seu monachis vel fratribus aliorum Ordinum, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, sub quibusvis verborum formis et tenoribus, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessa, etiam *Mare Magnum* nuncupata, quoad facultatem recipiendi eosdem canonicos regulares seu monachos et fratres, penitus et omnino revocamus, cassamus, irritamus et annullamus, et viribus penitus et omnino vacuumus.

§ 12. Mandantes universis et singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis et episcopis aliisque diocesanis et locorum ordinariis, ut ipsi, per se vel alium seu alios, praesentes literas et eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, solemniter publicantes, faciant dicta auctoritate nostra easdem praesentes literas plenarie et totali executioni demandari, eos, qui illis contravenerint, iuxta ipsarum literarum continentiam et tenorem, condignis poenis plectendo et puniendo; ac contradictores quoslibet et rebelles eis in praemissis non parentes, per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas aliaque opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; necnon legitimis super his habendis servatis processibus, sententias, censuras et poenas praedictas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato ad hoc

Locorum ordinarii publicent hanc constitutionem, illamque publicari faciant.

etiam, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Clausulae derogatoriae.

§ 13. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac monasteriorum et aliorum regularium locorum necnon Ordinum quorumcumque, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, etiam *Mari Magno* seu *Bulla Aurea* aut alias quomodolibet nuncupatis, seu per officium Poenitentiariae huiusmodi expeditis, eisdem apostatis seu translatis, ac nostro Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, Ordinis S. Augustini, et quibusvis aliis hospitalibus, necnon B. Mariae Redemptionis captivorum et de Mercede, ac quibusvis aliis monasteriis et regularibus locis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine similibus, aut alias quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo

ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 14. Ut autem praesentes literae ad omnium, quorum interest, notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam praetendere aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate apostolica statui-mus atque decernimus ut ipsaemet literae vel earum transumptum (cui, manu notarii publici subscripto et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munito, eam prorsus fidem, in iudicio et extra, adhiberi debere volumus, quae ipsis originalibus literis adhiberetur, si facto et realiter exhiberentur) in basilica Principis Apostolorum et ecclesia S. Ioannis Lateranensis ac Cancellariae Apostolicae valvis et acie Campi Florae per aliquos ex cursoribus nostris publicentur, earum exemplo in singulis valvis et acie praedictis affixo et dimisso.

Forma publicandi hanc constitutionem.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, xii kalendas augusti, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 20 iulii 1558, pontif. anno iv.

XXIV.

Quod festum S. Dominici, institutoris Ordinis fratrum Praedicatorum, die iv augusti, sub duplici officio, celebretur 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Gloriosus in sanctis suis Deus, qui omnia operatur in omnibus, quosdam docto-

1 Hoc festum sub die 5 agi iusserat Gregorius IX, qui hunc Sanctum canonizavit, ut in eius constitutione XL. *Fons sapientiae*, tom. III, pag. 485.

Sanctorum festa sub die eorum mortis celebranda sunt.

res¹, quosdam martyres et quosdam confessores, quos per anni circuitum, die, ut plurimum, qua eos ad coelestia regna migrare contigit, sancta veneratur universalis Ecclesia, ut christifideles eorum venerationi per exercitium bonorum operum vacantes, piis ante thronum divinae Maiestatis eorum suffragiis adiuvari, et exinde Deo propitio, vitam aeternam facilius consequi valeant.

S. Dominicus obiit die vi augusti.

§ 1. Verum cum hoc in exinio Christi confessore Dominico, qui octavo idus augusti migravit ad Dominum, non observetur, quinimmo eius memoria nonis augusti, qua die et festum Beatæ Mariæ a Nivibus, quæ ea die de coelo hic in Urbe in ea montis Exquilini parte, in qua nunc templum eiusdem Beatæ Mariæ Maioris visitur, volente Domino, ceciderunt, sub officio duplici celebramus, forsitan ex eo quod ipsa die octavo idus augusti Transfigurationem Domini et Redemptoris nostri Iesu Christi sub simili officio duplici veneramus, diem eius obitus praeveniendo recolatur.

Iste Pontifex ex causa hic relata, eius festum celebrari mandat die iv augusti;

§ 2. Nos, considerantes Ecclesiam venerationi ipsius Virginis Dei Genitricis Mariæ in memoriam miraculi nivium huiusmodi plurimum occupatam, celebrationi festivitatis huius almi Dei confessoris Dominici plene vacare nequire, et exinde facile obvenire posse ut memoria ipsius beati Dominici, qui Ordinem fratrum Praedicatorum, inspirante Domino, fundavit et instituit, ac inter quos plurima sanctitatis opera et virtutis signa, quibus, in carne positus, claruit, diversorum curatis languoribus, loquelam mutis, visum caecis, surdis auditum, gressum paralyticis et sanitatem pristinam languentibus restituit, in mentibus fidelium tepescat; et volentes in praemissis opportune providere, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus deliberatione matura, de eorum con-

¹ Quosdam in Ecclesia sua posuit apostolos, quosdam prophetas, quosdam doctores, Rip. (R. T.).

silio et unanimi consensu festivitatem ipsam pridie nonas augusti singulis annis, perpetuis futuris temporibus, in universis orbis ecclesiis, sub duplici officio solemniter celebrari volumus, statuimus et mandamus.

§ 3. Necnon de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum apostolorum eius Petri et Pauli auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus vere poenitentibus et confessis, qui in die festivitatis huiusmodi ecclesiam alienius ex domibus dicti Ordinis, a primis vespers usque ad occasum solis eiusdem festivitatis, devote visitaverint, et pro pace confirmanda et unitate Ecclesiæ catholice Domino nostro Iesu Christo preces pie effuderint, decem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus.

Indulgentias eius ecclesiam visitantibus concedit;

§ 4. Et quia difficile foret praesentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus et auctoritate apostolica decernimus quod earum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur ubique locorum, in iudicio et extra, quæ eisdem originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Exemplis credi iubet;

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac ipsius Ordinis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Contrariis derogat.

Nulli ergo etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, vi idus augusti¹, pontificatus nostri anno iv.

Anno a nativitate Domini MDLIX, indictione II, die vero xxx iulii, retrospectæ

Publication.

¹ Ripoll legit VIII idus augusti (R. T.).

literae affixae et publicatae fuerunt ad valvas seu portas ecclesiae Lateranensis et Principis Apostolorum de Urbe, et Cancellariae Apostolicae ac in acie Campi Florae, ut moris est, dimissis copiis affixis in locis solitis et consuetis, ut moris est, per me Thomam Rogeri, sanctissimi domini nostri Papae cursorem et sanctae Inquisitionis, per nos Thomam Roger et Medardi Nicolai, praelibati sanctissimi domini nostri Papae cursores.

Iacobus Carra, magister cursorum.

Dat. die 8 augusti 1538, pontif. anno iv.

XXV.

*Contra ambientes papatum, aut, Papa vivente eoque inconsulto, tractantes de eligendo futuro Pontifice, ac eorum complices et fautores*¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Cum, secundum Apostolum, nemo debeat sibi honorem assumere, sed qui, tamquam Aaron, vocatur a Deo, facile ab omnibus iudicari potest quam graviter excedant, errent et peccent qui tam inferiores quam superiores dignitates ecclesiasticas et ipsam denique beati Petri Sedem ac apostolicae dignitatis culmen et apicem a Deo optimo maximo, a quo omnia bona procedunt, nulla prorsus humana ope, nec cuiusvis auxilio, consilio vel favore interveniente, provenire non arbitrantur, sed illas, tamquam venales aut alias in dispositione mortalium constitutas, diversis modis et mediis ambire et assequi seu potius usurpare praesumunt. Nam, ut Romanae et cuiuslibet alterius, tam ante quam post Domini Dei et Redemptoris nostri Iesu Christi in ter-

¹ De simoniaca autem Papae electione habes in Iulio II, constitutionem v, *Cum, tam divino*, tom. v, pag. 403.

ris adventum, bene institutae reipublicae de ambitu et contra ambitus reos sanctissime promulgatas et inviolabiliter observatas leges ad praesens omittamus, nonne huiusmodi detestabile ambitus seculus etiam iure divino gravissime punitur, cum Absalon, qui regnum genitoris sui adhuc viventis anhebatur, ex mulo, cui insederat, elevatus, capillis capitis sui querenti suspensus remansit, et a loab tribus lanceis in corde transfixus fuit? Nonne illud sacrorum conciliorum a sancta Dei Ecclesia receptorum et approbatorum auctoritas diversimode detestatur et punit, cum quemcumque presbyterum aut diaconum seu clericum, qui, Papa incolumi et eo inconsulto, subscriptionem pro Romano pontificatu commodare, aut pictatiam promittere, seu sacramentum praebere tentaverit, aut aliquod suffragium polliceri, vel de hac causa, privatis conventiculis factis, aliquid deliberare et decernere praesumpserit, loci sui dignitate et communione privandum, anathematisque poena plectendum censeat; et propter occultas fraudes et coniurationum huiusmodi secretas insidias, si quis, harum actionum particeps, consilia eorum, qui de pontificali agunt ambitu, ad notitiam Ecclesiae deferat, et rationabili probatione convincat, eum non solum ab omni culpa purgatum remanere, verum etiam remuneratione non indigna sublevare velit et statuatur; et exinde non modo sacrorum canonum, sed etiam saecularium legum interpretes peritissimi et probatissimi, ambientes papatum aut super eo, Papa vivente et inconsulto, tractantes, seu conventiculas facientes, crimen lesae maiestatis in primo capite et simoniacae haereseos incurrere decreverint, non sine clara et aperta ratione, cum omnis tractatus de loco, dignitate et bono alicuius viventis, eo non consentiente, ab utroque iure prohibeatur, et

reprobationis t, praesertim cum inde praestetur votum captandae mortis, quod sacri canones et venerandae leges passim abhorrent et detestantur? Accedit quod, cum inter Pontificem et Ecclesiam contrahatur spirituale coniugium, quod fortius est carnali, gravissimae poenae ex utriusque iuris censura imponuntur iis, qui, constante matrimonio, de alio coniuge tractare praesumunt. Quare cum, peccatis exigentibus, plures in dies beati Petri Sedem, nobis viventibus et inconsultis, ambire, et conventiculas superinde facere dignoscantur, et ad hoc suffragia sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium obtinere et quodammodo subharrare procurent et salagant.

Confirmatio et
innovatio poe-
narum quomo-
dolibet promul-
gatarum contra
ambientes pa-
patum etc.

§ 1. Nos, cupientes huiusmodi detestabile ambitus et illi coniuncta simoniae haereseos et laesae maiestatis crimina non solum nostris, sed etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum pro tempore existentium temporibus perpetuo abolere, et non solum ex usu, sed etiam ex mentibus hominum praesentium 2 in electione Romani Pontificis, qui Domini Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi in terris vicarius existit, radicitus exellere, et in praemissis, pro tantae rei necessitate et periculi magnitudine, ut tenemur, salubriter providere, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris ipsius sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, de eorum consilio et unanimi assensu, hac nostra perpetuo valitura constitutione, apostolica auctoritate et de nostrae apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas excommunicationis, suspensionis et interdicti ac privationis et quasvis alias sententias, censuras et poenas, dudum a Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris aut sacris conciliis seu sanctorum Patrum nostrorum decretis, statutis, capitulis, canonibus constitutionibus et ordinationibus contra sic ambientes quomodolibet latas et promulgatas, approbamus et innovamus,

1 *Reprobetur*, Matth. (R. T.). 2 *Praesertim*, Matth (R. T.).

ac perpetuo observari et in viridi observantia, si fors in ea non sint, reponi et esse debere.

§ 2. Necnon quoscumque in praemissis, tam nostro quam successorum nostrorum praedictorum tempore, publice vel occulte aut alias quomodolibet delinquentes, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis et praeminentiae existant, etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali aut alia ecclesiastica dignitate seu cardinalatus honore, vel mundana, etiam ducali, regali, reginali aut imperiali, auctoritate seu excellentia praefulgeant, et eorum quemlibet, sententias, censuras et poenas praedictas incurrere volumus et decernimus. Et nihilominus, considerantes dignum esse ut quos Dei timor a malo non revocat, ecclesiasticae saltem coerceat severitas disciplinae, de similibus consilio et assensu ac auctoritate et plenitudine potestatis, volumus et declarando statuimus, ordinamus et decernimus quod sententiis, censuris et poenis praedictis in suis robore et efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus, omnes et singuli, tam clerici quam utriusque sexus laici, qui per se vel alios, nobis viventibus et inconsultis, verbis vel scriptis aut nunciis, cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt vel tentarunt, seu in posterum, Romano Pontifice vivente et inconsulto, tractabunt vel tentabunt, etiam si, ut praefertur, qualificati et dignitate, honore et auctoritate et excellentia praedictis praediti existant, sint ipso iure et facto, absque alia desuper ferenda sententia, excommunicati excommunicatione maiori, et maledictione aeterna damnati; et ab excommunicatione et maledictione huiusmodi per alium quam per nos et Romanum Pontificem pro tempore existentem, praeterquam in mortis articulo, absolvi non possint; incurrerintque et in-

Poenae tractantur de electione futuri Pontificis, in vivente et inconsulto,

currant respective crimen simoniacae haereseos et laesae maiestatis in primo capite, ac privationem omnis, etiam episcopalis, archiepiscopalis et patriarchalis, ac cuiusvis alterius maioris vel minoris dignitatis ac cardinalatus honoris, necnon ducalis, regiae, reginalis et imperialis auctoritatis et excellentiae, ac omnium et singularum ecclesiarum cathedralium, etiam metropolitanarum et patriarchalium, monasteriorum quoque ac prioratum, aliorumque beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum, cum cura et sine cura, saecularium ac quorumvis Ordinum regularium, per eorum quolibet obtentorum, necnon quorumvis fructuum, reddituum et proventuum ecclesiasticorum, ac pensionum annuarum super similibus fructibus, redditibus et proventibus reservatarum et assignatarum, ac regnorum, dominiorum, feudorum et bonorum spiritualium et temporalium, vel ministrorum, etiam patrimonialium et allodialium, necnon iurium patronatus et iurisdictionum quarumcunque; careantque voce activa et passiva, ac effecti sint et efficiantur respective perpetuo inhabiles et incapaces omnium dignitatum, honorum, bonorum, iurium et legitimorum actuum, perpetuaque infamia ubique gentium sint notati [†] respective, nec infamia huiusmodi ab eis aboleri, neque ipsi ullo unquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona, iura et actus huiusmodi, nisi ex speciali verbo et mandato nostro seu Romani Pontificis pro tempore existentis, nostra seu illius manu propria subscripto, ac specifica et individua reatus et culpa suae qualitate expressa, restitui possint.

Aliarumque
complicum.

§ 3. Quodque similes sententias, censuras et poenas respective incurrerint et incurrant ipso iure et facto, ac sine alicuius sententiae prolatione, omnes et sin-

[†] Sint notati et notentur respective, Cherub. et Matth. (R. T.).

guli, etiam, ut praemittitur, qualificati et dignitatibus huiusmodi praediti, cuiusvis sexus et ordinis existant, qui, per se vel alium seu alios, a die nostrae ad summi apostolatus apicem assumptionis usque in hanc diem, in praemissis aut eorum aliquo, quodvis auxilium, consilium vel favorem seu operam, verbis vel scriptis, aut re vel facto, seu promissione, pollicitatione, suasionem, vel his omnibus insimul, aut quovis alio modo, directe vel indirecte, principaliter vel incidentaliter, praestiterunt, seu in futurum, quovis etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum tempore, praestabunt, aut in praemissis mediatores, proxenetae, nuntii, mandatarii, procuratores seu trapezitae fuerunt, vel in posterum, ut praefertur, erunt, seu alias se in praemissis quovis modo intromiserunt vel immiscuerunt, seu in posterum, etiam tempore successorum huiusmodi, habebunt, nisi ea nobis aut successoribus nostris, quorum tempore id continget, vel alteri, cui id per nos vel successores praedictos commissum fuerit, per se vel alium seu alios, cum primum commode potuerint, revelaverint, etiam si in praemissis aliquod aliud auxilium, consilium vel favorem aut opem non praestiterint.

§ 4. Nos enim iis, qui praemissa revelaverint, etiam si complices fuerint, non solum veniam, sed etiam [†] successores nostros praefatos facturos esse confidimus, ad hoc ut, eorum iudicio, participes tanti criminis valeant coerceri.

Revelantibus
veniam et praemium proponit;

§ 5. Et si quis ullo unquam, etiam dictorum successorum nostrorum tempore, praesentes literas et in eis contenta quaecumque iniusta, illicita vel iniqua existere, aut in toto vel in parte non valere seu aliquo tempore non valitura esse, vel a nobis sic fieri non potuisse aut non debuisse ausu temerario asserere pra-

Oppugnantibus
hanc bullam
poenas imponit;

[†] Sed etiam gratiam et praemia pollicemur, prout etiam successores nostros etc., Cherub. et Matth. (R. T.).

sumpserit, cuiuscumque dignitatis existat, etiam si cardinalatus honore aut regia vel imperiali praëminentia et excellentia praefulgeat, ipso iure et facto anathematis mucrone percussus sit, et contra eum, tamquam vere schismaticum et haereticum, inquiri, et tamquam talis puniri, eiusque memoria damnari possit.

Contrariis derogat.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis necnon cuiusvis conclavis capitulis, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis, clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, quibusvis personis sub praesentibus comprehensis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem Apostolicam, etiam motu proprio et ex certa scientia, ac simili potestatis plenitudine, aut consistorialiter seu alias quomodolibet concessis et etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma servanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso et forma in illis tradita observata, inserti forent, praesentibus pro expressis habentes, illis alias in sua robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus et sufficienter derogatum esse decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Publicationem committit;

§ 7. Ut autem praesentes literae ad omnium, quorum interest, notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam praetendere valeat, volumus eas in basi-

1 Et etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, quibus omnibus, etiamsi, pro illorum etc., Cherub. et Matth. (n. T.).

licae Principis Apostolorum de Urbe et Cancellariae Apostolicae et acie Campi Florae per aliquos ex cursoribus nostris publicari, earumque copiam inibi affixam dimitti, necnon publicationem et dimensionem copiae affixae huiusmodi sufficere, et omnes quos eadem literae tangunt, arcere, perinde ac si eis personaliter intimatae et notificatae fuissent.

§ 8. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae approbationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, derogationis decretorum et voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Sanctiorem poenalem adiicit.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, xvii kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 16 dec. 1558, pontif. anno iv.

XXVI.

Facultas custodum SS. Imaginis ad Sancta Sanctorum regendi et gubernandi collegia Capranicense et Nardinum de Urbe 2.

Paulus Papa IV, ad futuram rei memoriam.

Piis fidelium quorumlibet votis libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis.

Promissum.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum custodum societatis sacratissimae Imaginis Sanctissimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum de Urbe nobis exhibita petito continebat postquam a felicis recordationis Paulo papa III, praedecessore nostro, emanaverat infrascriptum rescriptum, cuius tenor sequitur et est talis:

Custodes Papae supplicant pro confirmatione cuiusdam chirographi Pauli Papae III.

1 Apostolicae vultis, Cherub. et Matth. (n. T.).

2 Ex Regest. in Archiv. Vatic.

§ 2. Motu proprio. Cum sicut accepimus, non sine animi nostri molestia, quod licet laudabiles constitutiones et statuta tam collegii Capranicensis quam Nardini per scholares et studentes pro tempore dictorum collegiorum observari debent, cum illas seu illa, etiam cum iuramento, servare promiserint, et mandatis dilectorum nostrorum eustodum memorabilis societatis sacratissimae Imaginis Sanctissimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum de Urbe, et praedictorum collegiorum gubernatorum pro tempore existentium parere debuissent, cum illis per fundatores eorundem data fuit facultas scholares et studentes in dictis collegiis gubernare, corrigere, mulctare et punire secundum praedictorum studentium demerita in eventum contraventionis; nihilominus praefati studentes, praedictas laudabiles constitutiones minime servare cupientes, et praesertim in vestiendo et deferendo longas vestes cum caputiis, iuxta formam praedictarum constitutionum, nullo habito respectu ad praemissa; imo in dies contradicentes mandatis praedictorum eustodum pro tempore existentium ac praedictis sacris constitutionibus ac statutis, et contra ipsorum respective proprium iuramentum, non observando praedictas laudabiles constitutiones et statuta, sub praetextu paupertatis, et se non habere modum induendi praefatas vestes (cum postea plures sericis utantur), ut tenentur praedicti iuramenti vinculo; et non erubescunt, contra eorum proprium iuramentum, praedictas laudabiles constitutiones et statuta, in dies diversis commissionibus a Sacra Signatura iustitiae extorquere, et in contemptum praedictorum dominorum eustodum gubernatorum praedictorum collegiorum, et causam et causas praetensarum iactationum et molestationum contra praedictos dominos eustodes gubernatores et patres eorundem, illam-

que et illas diversis iudicibus committere desiderant, et committunt, et committi obtinuerunt, licet indebite et nulliter; cum nulli liceat, praeterquam Pontifici Romano et propriae ipsius Signaturae, similes sacras constitutiones permutare. Volentes igitur calumniis et fraudibus huiusmodi obviare, prout nostro incumbit officio pastoralis, ac providere, motu simili, ex certa nostra scientia, omnes et singulas causas praedictas coram quibuscumque iudicibus, tam ordinariis quam commissariis, et tam commissas et pendentes quam in futurum committendas per praefatos scholares et omnes in collegiis habitantes, in statu et terminis, quibus reperiuntur, harum serie ad nos advocamus, et dictis modernis pro tempore eustodibus dictorum collegiorum gubernatoribus et omnium in dictis collegiis habitantium et sub eorum statutis degentium iudicibus ordinariis committimus et mandamus audiendas et terminandas iuxta formam praedictorum collegiorum praedictarum constitutionum et statutorum, cum omnibus eorum inde dependentibus, emergentibus, annexis et connexis; insuper mandantes ut statuta collegiorum simpliciter, et ut iacent, intelligantur. nullis additis commentis sive cavillationibus a causidicis inventis; mandantes etiam ut qui secundum statuta conclusiones non habuerint, infra tempus constitutum, ipso facto, sine ulla monitione, a collegiis expellantur, et alii pro illis substituantur et cogantur expensas collegiis persolvere. Declarantes insuper, auctoritate nostra apostolica per praesentes, tam iudices ordinarios quam commissarios, nullam penitus iurisdictionem habere seu obtinere posse in collegiales et omnes in dictis collegiis habitantes, et omnes et singulas commissiones imposterum impetrandas et adhuc impetratas, tam sub nomine alicuius collegii quam particu-

Paulus III
omni-
modam iurisdictionem, ipsis
supra collegia
Capranicense et
Nardinum concessit, prout
apparet in praesenti
sententia brevi.

larium in collegio seu collegiis habitantium, tam de scholaribus admittendis et removendis, nullas et invalidas, nullius roboris ac momenti fore et esse, nullamque in futurum tribuere alicui iudici ordinario vel delegato iurisdictionem, cui vel quibus commissum fuerit, vel committetur in futurum: et volentes quod quandoecumque praefati scholares vel aliquis eorum senserint de aliqua diffinitiva sententia declaratoria, ferenda per dictos pro tempore custodes, se gravatos, tunc recursum habere possint ad dilectos filios nostros pro tempore Urbis conservatores, tamquam iudices appellationum, et non ad alios indices; imo ipsis iudicibus, tam ordinariis quam commissariis, inhibemus, praecipimus et mandamus quatenus, sub poenis excommunicationis, suspensionis et interdicti ac nostrae indignationis, anathematis ac mille ducatorum auri ipso facto Camerae nostrae applicandorum, si secus fecerint (quod absit), a quibus, quovis modo, liberari non possint, praeterquam a nobis vel pro tempore Romano Pontifice: irritum quoque et inane quicquid scienter vel ignoranter factum fuerit secus ipso iure fore decernimus. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stylo Palatii, nomine et cognomine praedictorum studentium, causarum qualitate et instantia, ac tenore constitutionum et privilegiorum, et illarum forsam constitutionum et aliorum hic exprimi necessarium, status causarum, tam in prima seu secunda aut ulteriori instantia indecis. pendentium, et alia, quae forsam de verbo ad verbum maiorem expressionem requirant, pro plene et sufficienter expressis haberi volumus, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Audiant praefati indices, eitent, procedant, ut petitur, et iustitiam faciant, praemissis non obstantibus.

Placet. A.

§ 3. Extracta fuit praesens copia ex alia, cum suo originali auscultata et collationata, ut a tergo dietae copiae descriptum est, ac sub die quinta iunii, millesimo quingentesimo quinquagesimo, pro magnificis dominis guardianis Imaginis Sanctissimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum de Urbe contra rectores et collegiales collegiorum Capranicensis et Nardini etiam a tergo dietae copiae intitulata, et in falsa iurium productorum dicti anni millesimi quingentesimi quinquagesimi reperta, cuius originale etiam a tergo dietae copiae est descriptum fuisse restitutum et consignatum domino Petro de Celano, et cum eadem copia auscultata concordat; in cuius fidem hic me subscripsi manu propria, die decima quarta mensis novembris, millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo. Ioannes Antonius Curtus, Curiae causarum Camerae Apostolicae notarius.

§ 4. Ipsi custodes, sub quorum gubernio et cura scholares et studentes collegiorum Capranicensis et Nardini huiusmodi reguntur et gubernantur, ut quiete et honeste viverent, iuxta eorundem collegiorum respective constitutionum formam, dictum rescriptum tunc Curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori seu in illius Curia praesentari fecerunt, prout ex suprascripta fide notarii eidem auditori Camerae apparet; cum tamen ipsius rescripti copia, cum illius originali auscultata, non autem originale reperiatur, ne a nimium scrupulosis de ipsius rescripti validitate in futurum dubitari contingat, pro parte eorundem custodum nobis fuit humiliter supplicatum ut, ad omne dubium prorsus tollendum, quia copia rescripti huiusmodi, sicut praefertur auscultata, fidem faciat mandare, aliasque in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Attestatio notarii de existentia originalis huiusmodi brevis et fide copiae.

Supplicans pro confirmatione.

Concedit Pontifex;

§ 5. Nos igitur, huiusmodi supplicationibus inclinati, auctoritate apostolica, per praesentes committimus et mandamus quod supradictae copiae, sic ut praefertur auscultatae, a quibusvis iudicibus ordinariis et extraordinariis seu delegatis et quavis dignitate et auctoritate fungentibus, in iudicio et extra, ubique plena fides adhibeatur, et quae aliter interpretari, cognosci aut terminari non possit neque valeat; quinimmo quicquid per quemvis iudicem, a die concessionis praedicti rescripti, citra, de et super administratione ac rebus dictorum collegiorum vel alias contra formam praedicti rescripti factum fuerit, irritum et nullius roboris vel momenti sit et esse debeat; et nihilominus, potiori pro cautela, dictum rescriptum, quatenus opus sit, eadem auctoritate apostolica per easdem praesentes confirmamus, illudque de novo concedimus.

Derogat contrariis.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesima decembris, millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 20 dec. 1558, pontif. anno iv.

XXVII.

*Innovatio quorumcumque censurarum et poenarum contra haereticos et schismaticos quomodolibet promulgatarum; et aliarum poenarum impositio in cuiuscumque gradus et dignitatis praelatos et principes, haereticue vel schismaticae pravitatis reos*¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

Cum ex apostolatus officio, nobis, meritis licet imparibus, divinitus credito,

¹ De poenis autem per alios Pontifices in eiusmodi haereticos latis, habes Nicolai III consu-

cura dominici gregis nobis immineat generalis, et exinde teneamur, pro fidei illius custodia et salubri directione, more vigilis pastoris, assidue vigilare et attentius providere, ut qui hac aetate, peccatis exigentibus, propriae prudentiae inuitentes, scientius¹ et perniciosius solito contra orthodoxae fidei disciplinam insurgunt, et superstitiosis ac fictitiis adinventionibus sacrarum Scripturarum intelligentiam pervertentes, catholicae Ecclesiae unitatem et inconsutilem Domini tunicam scindere moliuntur, ab ovili Christi repellantur, ne magisterium erroris continuent, qui discipuli veritatis esse contemnunt.

Causa huius constitutionis.

§ 1. Nos, considerantes rem huiusmodi adeo gravem et periculosam esse, ut Romanus Pontifex, qui Dei et Domini nostri Iesu Christi vices gerit in terris, et super gentes et regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque indicat, a nemine in hoc saeculo iudicandus, possit, si deprehendatur a fide devius, redargui; et quod, ubi maius intenditur periculum, ibi est plenius et diligentius consulendum ne pseudoprophetae aut alii etiam saecularem iurisdictionem habentes simplicium animas miserabiliter illaqueent, innumeralesque populos, eorum in spiritualibus aut temporalibus curae et regimini commissos, secum in perditionem et damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem desolationis, quae dicta est a Daniele propheta, in loco sancto videre; cupientes, quantum cum Deo possumus, pro nostro munere pastoralis, vulpes, vineam Domini demoliri satagentes, capere, et lupos ab ovilibus arcerere, ne canes muti videamur nequeuntionem iv, *Noverit*, tom. iv, pag. 47; Innocentii IV constitutiones xxvi et xxvii, tom. iii, pag. 551 et seqq., et const. xxix, eodem tomo, pag. 561; Alexandri IV constit. xxxvi, ibid., pag. 646, et const. xlvi et seqq., et habes etiam alias aliorum Pontificum constitutiones. ¹ *Licentius*, Cherub, et Math. (n. r.).

tes latrare, et perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur.

Confirmat hic Pontifex omnes poenas in haereticos et schismaticos latis;

§ 2. Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, de eorum consilio et unanimi assensu, omnes et singulas excommunicationis, suspensionis et interdicti ac privationis et quasvis alias sententias, censuras et poenas, a quibusvis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris aut pro talibus habitis, etiam per eorum literas extravagantes, seu sacris conciliis ab Ecclesia Dei receptis, vel sanctorum Patrum decretis et statutis, aut sacris canonibus ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis contra haereticos aut schismaticos quomodolibet latis et promulgatas, apostolica auctoritate approbamus et innovamus, ac perpetuo observari et in viridi observantia, si forsitan in ea non sint, reponi et esse debere; necnon quoscumque, qui hactenus a fide catholica deviasse aut in aliquam haeresim incidisse seu schisma incurrisse aut excitasse seu commisisse, deprehensi aut confessi vel convicti fuerint, seu (quod Deus pro sua clementia et in omnes bonitate avertere dignetur) in posterum deviabunt, seu in haeresim incident, aut schisma incurrent vel excitabunt seu committent, et deviasse seu incidisse, aut incurrisse vel excitasse seu commisisse deprehendantur aut confitebuntur seu convincentur, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis et praeminentiae existant, etiam episcopali, archiepiscopali, patriarchali, primatiali aut alia maiori dignitate ecclesiastica seu cardinalatus honore, et Apostolicae Sedis ubi vis locorum, tam perpetuae quam temporalis, legationis munere, vel mundana, etiam comitali, baronali, marchionali, ducali, regia et imperiali auctoritate seu excellentia praefulgeant, et eorum quemlibet sententias, censuras et poenas prae-

dictas incurrere volumus atque decernimus.

§ 3. Et nihilominus, considerantes dignum esse ut qui virtutis amore a malis non abstinent, metu poenarum ab illis deterreantur; et quod episcopi, archiepiscopi, patriarchae, primates, cardinales, legati, comites, barones, marchiones, duces, reges et imperatores, qui alios docere et illis bono exemplo, ut in fide catholica contineantur, esse debent, praevaricando, gravius ceteris peccant, cum non solum seipsos perdant, verum etiam alios innumerabiles populos, eorum curae et regimini creditos seu alias eis subditos, secum in perditionem et puteum interitus trahant, de similibus consilio et assensu, hac nostra in perpetuum valitura constitutione, in odium tanti criminis, quo nullum in Ecclesia Dei maius aut perniciosius esse potest, de apostolicae potestatis plenitudine, sancimus, statuimus, decernimus et definimus quod, sententiis, censuris et poenis praedictis in suo robore et efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus, omnes et singuli episcopi, archiepiscopi, patriarchae, primates, cardinales, legati, comites, barones, marchiones, duces, reges et imperatores, qui hactenus, ut praefertur, deviasse aut in haeresim incidisse, seu schisma incurrisse, excitasse vel commisisse deprehensi aut confessi vel convicti fuerint, et in posterum deviabunt aut in haeresim incident seu schisma incurrent vel excitabunt aut committent, et deviasse seu in haeresim incidisse vel schisma incurrisse aut excitasse seu commisisse deprehendantur aut confitebuntur seu convincentur, cum in hoc inexcusabiliores ceteris reddantur, ultra sententias, censuras et poenas praedictas, sint etiam eo ipso, absque aliquo iuris aut facti ministerio, suis ordinibus et cathedralibus, etiam metropolitanis, patriarchalibus et primatialibus ecclesiis ac

Praefatis et principibus a fide deviantibus alias poenas imponit.

cardinalatus honore et cuiusvis legationis munere, necnon voce activa et passiva, omnique auctoritate, ac monasteriis, beneficiis et officiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, quae, ex quibusvis concessionibus et dispensationibus apostolicis, in titulum, commendam et administrationem aut alias quomodolibet obtinuerint, et in quibus vel ad quae ius aliquod habuerint, necnon quibusvis fructibus, redditibus et proventibus annuis super similibus fructibus, redditibus et proventibus eis reservatis et assignatis, comitatibus quoque, baroniis, marchionatibus, ducatibus, regnis et imperio penitus et in totum perpetuo privati, et ad illa de cetero inhabiles et incapaces, habeanturque pro relapsis et subversis in omnibus et per omnia, perinde ac si prius haeresim huiusmodi in iudicio publice abiurassent; nec ullo unquam tempore ad eorum pristinum statum aut cathedrales, metropolitanas, patriarchales et primatiales ecclesias, seu cardinalatus vel alium honorem aut quamvis aliam maiorem vel minorem dignitatem, seu vocem activam vel passivam, aut auctoritatem, seu monasteria et beneficia, vel comitatus, baronias, marchionatus, ducatus, regna et imperium restitui, reponi, reintegrari aut rehabilitari possint, quinimmo saecularis relinquuntur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendi, nisi apparentibus in eis verae poenitentiae indicibus et condignae poenitentiae fructibus, ex ipsius Sedis benignitate et clementia in aliquo monasterio aut alio regulari loco, ad peragendum perpetuam in pane doloris et aqua mestitiae poenitentiam, retrudendi fuerint. Quodque pro talibus ab omnibus, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis et praeminentiae existentibus, ac quacumque, etiam episcopali, archiepiscopali, patriarchali et primatiali aut alia

maiori ecclesiastica dignitate, et etiam cardinalatus honore, seu mundana, etiam comitali, baronali, marchionali, ducali, regia et imperiali auctoritate et excellentia pollentibus, haberi, tractari et reputari, et ut tales evitari omnique humanitatis solatio destitui debeant.

§ 4. Et qui ius patronatus aut nominandi personas idoneas ad cathedrales, etiam metropolitanas, et patriarchales ac primatiales ecclesias seu monasteria vel alia beneficia ecclesiastica, per privationem huiusmodi vacantia, habere praetenderint, ne illa diutinae vacationis exponantur incommodis, sed, de servitute haereticorum erepta, personis concedantur idoneis, quae illarum populos in semitas iustitiae fideliter dirigant, teneantur ad ecclesias, monasteria et beneficia huiusmodi alias personas idoneas, infra tempus a iure vel ex eorum concordatis seu compactatis cum dicta Sede initis statutum, nobis seu pro tempore existenti Romano Pontifici praesentare, alioquin, tempore huiusmodi elapso, plena et libera ecclesiarum, monasteriorum et beneficiorum praedictorum dispositio ad nos et Romanum Pontificem praedictum eo ipso pleno iure devolvatur.

§ 5. Et insuper qui ipsos sic deprehensos aut confessos vel convictos scienter quomodolibet receptare vel defendere aut eis favere vel credere seu eorum dogmata dogmatizare praesumpserint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant, efficianturque infames, nec voce, persona, scriptis vel nuncio aut procuratore aliquo ad publica seu privata officia aut consilia seu synodum vel concilium, generale vel provinciale, nec conclave cardinalium aut aliquam fidelium congregationem seu electionem alicuius, aut testimonium perhibendum admittantur, nec admitti possint; sint etiam intestabiles, nec ad haereditatis successionem acce-

lus patronatus aut nominandi habentes ad beneficia propter haeresim vacantia teneantur infra legitima tempora praesent. alias personas.

Fautores quoque haeretic. personas hic descriptas incurrunt.

dant; nullus praeterea cogatur eis super aliquo negotio respondere. Quod si forsitan iudices extiterint, eorum sententiae nullum obtineant firmitatem, nec aliquae causae ad eorum audientiam deducantur; et, si fuerint advocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur; si vero tabelliones extiterint, instrumenta confecta per eos nullius sint penitus roboris vel momenti. Et insuper clerici omnibus et singulis ecclesiis, etiam cathedralibus, metropolitans, patriarchalibus et primatealibus, ac dignitatibus, monasteriis, beneficiis et officiis ecclesiasticis, etiam, ut praefertur, qualificatis, per eos quomodolibet obtentis, et tam ipsi quam laici, etiam, ut praemittitur, qualificati et dignitatibus praedictis praediti, quibuscumque regnis, ducatibus, dominiis, feudis et bonis temporalibus per eos possessis privati existant eo ipso: regnaque, ducatus, dominia, fenda et bona huiusmodi publicentur et publicata sint, efficianturque iuris et proprietatis eorum, qui illa primo occupaverint, si in sinceritate fidei et unitate sanctae Romanae Ecclesiae, ac sub nostra et successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonice intrantium obedientia fuerint.

Praelati et pontifices, quos ante eorum promotionem apparuerit a fide catholica deviasse, eo ipso privatisunt omniauctoritate et officio, et promotio nulla est et nullo pacto invalidari potest.

§ 6. Adlicentes quod si ullo unquam tempore apparuerit aliquem episcopum, etiam pro archiepiscopo seu patriarcha vel primate se gerentem, aut praedictae Romanae Ecclesiae cardinalem, etiam, ut praefertur, legatum, seu etiam Romanum Pontificem, ante eius promotionem vel in cardinalem seu Romanum Pontificem assumptionem, a fide catholica deviasse aut in aliquam haeresim incidisse, promotio seu assumptio de eo, etiam in concordiam et de unanimi omnium cardinalium assensu facta, nulla, irrita et inanis existat, nec per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis et administrationis, possessionem, seu quasi, vel

ipsius Romani Pontificis inthronizationem aut adorationem, seu ei praestitam ab omnibus obedientiam, et cuiusvis temporis in praemissis cursum, convaluisse dici aut convalescere possit, nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullamque talibus in episcopos seu archiepiscopos vel patriarchas aut primates promotis, seu in cardinales vel Romanum Pontificem assumptis, in spiritualibus vel temporalibus administrandi facultatem tribuisse aut tribuere censeatur, sed omnia et singula per eos quomodolibet dicta, facta, gesta et administrata ac inde secuta quaecumque viribus careant, et nullam prorsus firmitatem nec ius alicui tribuant; sintque ipsi sic promoti et assumpti eo ipso, absque aliqua desuper facienda declaratione, omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio et potestate privati; liceatque omnibus et singulis sic promotis et assumptis, si a fide antea non deviascent nec haeretici fuissent, neque schisma incurrissent aut excitassent vel commisissent.

§ 7. Subditis personis, tam clericis saecularibus et regularibus quam etiam laicis, neenon cardinalibus, etiam qui electioni ipsius Pontificis antea a fide devii aut haeretici seu schismatici interfuerint, seu alias consenserint, et ei obedientiam praestiterint, eumque adoraverint, ac castellanis, praefectis, capitaneis et officialibus, etiam almae Urbis nostrae et totius Status Ecclesiastici, etiam eisdem sic promotis vel assumptis homagio seu iuramento vel cautione obligatis et obnoxiiis, ab ipsorum sic promotorum vel assumptorum obedientia et devotione impune quandocumque recedere, eosque ut magos, ethnicos, publicanos et haereticos evitare; eisdem subditis personis fidelitati et obedientiae futurorum episcoporum, archiepiscoporum, patriarcharum, primatum, cardinalium et Romani Pontificis canonice intrantis nihilominus

Subditisque eorum liceat ab obedientia et devotione impune recedere.

1 Matth. addit: *seu schisma incurrisse vel excitasse aut commisisse* (n. 1.).

adstrictis remanentibus, et, ad maiorem ipsorum sic promotorum et assumptorum, si eorum regimen et administrationem continuare voluerint, confusionem, contra eosdem sic promotos et assumptos auxilium brachii saecularis implorare; nec propterea ab ipsorum sic promotorum et assumptorum fidelitate et obedientia, praemissorum occasione, recedentes, tamquam tunicae Domini scissores, aliquarum censurarum seu poenarum ultioni subiaceant.

Contrario: um
derogatio.

§ 8. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon privilegiis, indultis et literis apostolicis eisdem episcopis, archiepiscopis, patriarchis, primatibus et cardinalibus ac quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu proprio et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, seu etiam consistorialiter, aut alias quomodolibet concessis et etiam iteratis vicibus approbatis et innovatis, ac etiam in corpore iuris clausis, necnon quibusvis capitulis conclavis, etiam iuramento aut confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia reboratis, et per nos ipsos iuratis. Quibus omnibus, eorum tenores praesentibus pro expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

lussio publi-
caudi.

§ 9. Ut autem praesentes literae ad omnium, quorum interest, notitiam deducantur, volumus eas seu earum transcriptum (cui, manu notarii publici subscripto et sigillo alienius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munito, plenam fidem adhiberi debere decernimus) in basilicae Principis Apostolorum de Urbe et Cancellariae Apostolicae valvis atque in acie Campi Florae per aliquos ex cursoribus nostris publicari et affigi, ea-

† Propterea tales, Matth. (R. T.).

rumque copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem et copiae affixae dimissionem huiusmodi sufficere et pro solenni et legitima haberi, nec aliam publicationem requiri aut expectari debere.

§ 10. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae approbationis, innovationis, sanctionis, statuti, derogationis voluntatum, decretorum infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Sanctio poe-
nalis.

Datum Romae, apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, xv kadas martii, pontificatus nostri anno iv.

† Ego PAULUS, catholicae Ecclesiae episcopus.

† Ego Io. Bellayus, episcopus Ostiensis.

† Ego R., cardinalis de Carpo, episcopus Portuensis.

Papae et S.
R. E. cardina-
lium subscri-
ptiones.

† Ego F., cardinalis Pisanus, episcopus Tusculanus.

† Ego Fed., cardinalis Caesius, episcopus Praenestinus.

† Ego P., cardinalis episcopus Albanen.

†

† Ego R., cardinalis S. Angeli, maior poenitentiarius.

† Ego T., cardinalis Crispus.

† Ego Fulvius, cardinalis Perusinus.

† Ego Io. Mich., cardinalis Saracenus.

† Ego Io., cardinalis S. Vitalis.

† Ego Io., cardinalis Putens.

† Ego Hier., cardinalis Imolensis.

† Ego B., cardinalis Traneensis.

† Ego Diomedes, cardinalis Arianensis.

† Ego Scipio, cardinalis Pisarum.

† Io., cardinalis Reumanus.

† Io. Antonius, cardinalis S. Pancratii.

† Ego Tha., cardinalis Gaddus.

† Ego Virg., cardinalis de Spoleto.

† Octavo, Matth. (R. T.).

- † Ego F. M., cardinalis Alexandrinus.
- † Ego Cle. Monilianus, cardinalis Araec.
- † Ego G. Asc., diaconus cardinalis Cam.
- † Ego N., cardinalis de Sermoneta.
- † Ego Ia., cardinalis Sabellus.
- † Ego Hier., cardinalis S. Georgii.
- † Ego Inno., cardinalis de Monte.
- † Ego Aloy., cardinalis Cornelius.
- † Ego G., cardinalis Carafa.
- † Ego Alfon., cardinalis Neapolitanus.
- † Ego Vitellotius, cardinalis Vitellius.
- † Ego Io. Baptista, cardinalis consiliarius.

(Locus Signi).

DOMINUS MIHI ADIUTOR.

Dat. die 15 februarii 1559, pontif. anno iv.

XXVIII.

Restituit stationem, quae antiquitus habebatur in ecclesia Sanctorum Silvestri et Martini in Montibus de Urbe 1.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Exordium. Etsi ex iniuncto nobis apostolatus officio singulas orbis ecclesias, quae domus Dei sunt, spiritualibus muneribus ornamus: decorem tamen earum, quae in hac alma Urbe nostra consistunt, eo maiori procuramus affectu, quo saepius ad illas, tamquam ante oculos nostros constitutas, dirigimus nostrae considerationis intuitum.

§ 1. Sane ex diversis non vulgaribus scripturis accepimus quod antiquitus quinta feria quartae hebdomadae Quadragesimae, qua nostris temporibus statio in ecclesia monasterii monialium S. Silvestri de Urbe, Ordinis Sanctae Clarae, habetur, statio praedicta etiam in ecclesia Sancti Martini in Montibus de eadem Urbe, quae titulus presbyteri cardinalis existit, et apud quam complures Ordinis

fratrum Carmelitarum professores, divina inibi celebrantes, ad praesens resident, publice habebatur, diversaeque christifidelibus ipsam ecclesiam S. Martini dicta feria visitantibus concessae dicebantur indulgentiae et peccatorum remissiones.

§ 2. Quamobrem nos, qui, iuxta nostri pastoralis officii debitum, salutem singulorum paterna affectamus charitate, ad hoc etiam excitati per dilectum filium nostrum Diomedem, tituli eiusdem Sancti Martini in Montibus presbyterum cardinalem de Ariano nuncupatum, qui eidem ecclesiae Sancti Martini in presbyterum cardinalem praest, et illam suis sumptibus et expensis non parum ornavit seu reparavit, omnes et singulas indulgentias et peccatorum remissiones, eandem ecclesiam Sancti Martini praedicta feria visitantibus concessas, ratas et gratas habentes, atque approbantes et innovantes, ac fidelibus praefatis suffragari debere decernentes, apostolica auctoritate, tenore praesentium, statuimus et ordinamus quod de cetero perpetuis futuris temporibus statio huiusmodi etiam in ipsa ecclesia Sancti Martini dicta feria habeatur, itaut eandem ecclesiam feria praedicta visitantes, omnes indulgentias et peccatorum remissiones praedictas consequantur et consequi possint. Nos enim sperantes quod fideles praefati, ut suffragia eorumdem Ss. Silvestri et Martini consequantur in coelis, eorum ecclesias in terris visitare non gravabuntur, eosdem fideles hortamur et in Domino requirimus ut ecclesias ipsas dicta feria devote visitare, et indulgentias ac remissiones praedictas consequi studeant, ut exinde, etiam ipsorum sanctorum precibus adiuti, salutem suam facilius consequi possint. Per hoc autem non intendimus eidem ecclesiae S. Silvestri in aliquo praeiudicare.

Nulli ergo etc.

Restituit Paulus, consuetas elargiens indulgentias.

Fide dignis scripturis eruitur feria v hebdomadae iv Quadragesimae stationem in ecclesia Sancti Martini in Montibus habere.

1 Ex Monsignano Bull. Carmelit.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, v kalendas martii, pontificatus nostri anno iv. Dat. die 25 februarii 1559, pontif. anno iv.

XXIX.

Revocatio quarumcumque exemptionum concessarum a solutione subsidii triennalis in Statu Ecclesiastico impositi ¹.

Paulus Papa IV, ad futuram rei memoriam.

Proœmium. Cupientes indemnitati Camerae Apostolicae, quae, ut omnibus notum est, multo aerae alieno gravata existit, quantum cum Deo possumus, consulere, quae in eius gravamen emanasse comperimus de medio tollere curamus, ut exinde sum, prout decens est et honestum, consequi possit.

§ 1. Nuper sane nobis innotuit quod, licet alias felicitis recordationis Paulus Papa III, praedecessor noster, de fratrum suorum, de quo numero tunc eramus, consilio, cunctis impositionibus extraordinariis sublatis, unum unicuique subsidium trecentorum millium scutorum per totam ditionem ecclesiasticam pro triennio solvendum et exigendum imposuerit, et impositio huiusmodi de triennio in triennium successive prorogata et semper exacta fuit, nihilominus exactio huiusmodi, causantibus diversis exceptionibus, libertatibus et immunitatibus a solutione ipsius subsidii, diversis communitatibus et universitatibus ac particularibus personis, necnon civitatibus, terris, oppidis et locis nostri Status Ecclesiastici concessis et factis, diversarum portionum eiusdem subsidii donationibus seu remissionibus, vix ad dimidium summae trecentorum millium scutorum huiusmodi ascendit, ex quo

¹ Hoc subsidium imposuit Paulus III sup. in eius constitutione XLIX, *Decens*, pag. 365.

eidem Camerae, quae aliunde non habet unde onera illi in dies incumbencia sufferre possit, et illius creditoribus, qui sua credita ab ipsa recuperare nequeunt, maximum succedit detrimentum.

§ 2. Quapropter praemissis occurrere, Eas propterea hic Pontifex revocat; et ut tam Camera quam creditores praefati quod suum est consequi possint, providere volentes, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulas exemptiones, libertates et immunitates a solutione subsidii huiusmodi, quibusvis communitatibus, universitatibus ac particularibus personis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis et praeminentiae existentibus, necnon civitatibus, terris, oppidis et locis dicti Status, sub quocumque, etiam comitali, marchionali, baronali vel ducali aut quovis alio, tam maiori quam inferiori, titulo, vel per aliquem sanctae Romanae Ecclesiae cardinalem regantur et gubernentur, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis decretis, sub quocumque ¹, etiam comitum, marchionum, ducum et quorumvis aliorum principum seu etiam ipsius Romanae Ecclesiae cardinalium intuitu et contemplatione, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros ac nos et Sedem Apostolicam, etiam motu, scientia et potestatis plenitudine similibus aut alias quomodolibet concessas vel factas, quarumvis ipsius subsidii portionum donationes seu remissiones vel alias gratias, ac quascumque superinde, tam sub plumbis quam in forma brevis, confectas literas, earum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis habentes, apostolica auctoritate, tenore praesentium, revocamus, cassamus,

¹ Cherub, supplet sequentia: *titulo vel colore, ex quibusvis, quantumcumque urgentissimis causis, et quorumvis etc.* (R. T.).

Paulus III imposuit subsidium triennale. Sed pluribus personis exemptiones et libertates concessae fuerunt.

irritamus et annullamus, ac viribus penitus evacuamus, necnon pro revocatis, cassis, irritis et nullis ac viribus penitus et omnino vacuis haberi et nemini superinde suffragari posse volumus, Cameramque ipsam adversus exemptiones, libertates, immunitates, donationes et remissiones praedictas ad pristinum et eum, in quo, antequam illae emanarent, quomodolibet erat, statum restituimus, reponimus et plenarie reintegratam esse decernimus, in omnibus et per omnia, ac si exemptiones, libertates, immunitates, donationes, remissiones et gratiae huiusmodi numquam emanassent.

Et subsidium
ab omnibus exi-
gi mandat.

§ 3. Mandantes thesaurariis provinciarum, civitatum, terrarum et locorum ditionis et Status praedictorum ac quibusvis aliis ipsius subsidii exactoribus ac ceteris ad quos spectat, ut subsidium praedictum, iuxta illius impositionis continentiam et tenorem, a communitatibus, universitatibus, personis, civitatibus, terris, oppidis et locis huiusmodi integre exigant et exigant et faciant.

Quibuscumque
non obstanti-
bus.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv aprilis, millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 15 aprilis 1559, pont. an. iv.

XXX.

*Quod habentes indulta utendi altari portatili nequeant illo uti, nisi in loco ab ordinario sive eius vicario approbando*¹.

Paulus Papa 17, ad futuram rei memoriam.

Proœmium.

Æqua Romani Pontificis provisio in concedendis gratiis eo debet dirigi affectu

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

quo illis, quibus concessae fuerint, ita solatio perveniant, ut aliis per hoc scandali materia non praestetur.

§ 1. Nuper siquidem nobis innotuit quod, cum christifidelibus, praesertim nobilibus vel graduatis, a Sede Apostolica indulgeri soleat ut liceat eis habere altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo, in locis ad hoc congruentibus et honestis, possint per se ipsos, si presbyteri existant, aut per proprium vel alium sacerdotem idoneum missam celebrare seu celebrari facere, saepius contingit ut ipsi christifideles missam eandem in loco minus congruenti ac honesto celebrent aut celebrari faciant, cum modica ministerii altaris, et, qui in eo immolatur, Domini nostri Iesu Christi reverentia, ac maximo aliorum christifidelium id videntium aut audientium scandalo.

Altaris portatilis privilegio abutentes aliqui illud in loco minus decenti collocabant.

§ 2. Quamobrem inconvenientibus huiusmodi occurrere et neminem sibi concessio indulto frustrari volentes, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolica potestatis plenitudine, eum solum, quoad hoc congruentem et honestum locum censi volumus, qui arbitrio ordinarii loci seu eius vicarii in spiritualibus generalis pro congruenti et honesto habitus et reputatus fuerit.

Locum itaque ab ordinario vel eius vicario deputari iubet.

§ 3. Omnibus et singulis utriusque sexus personis simile indultum habentibus, cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, nobilitatis praeminentiae existant, in virtute sanctae obedientiae et sub excommunicationis poena districtius inhibentes ne, praetextu cuiusvis indulti eis a dicta Sede haecenus concessi, aut in posterum concedendi, in aliquo loco, qui arbitrio ordinarii seu vicarii praedicti pro congruenti et honesto habitus et reputatus non fuerit, celebrare aut celebrari facere non praesumant.

Secus agentes excommunic. ferit.

§ 4. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac indultis praedictis contrariis quibuscumque.

Obstantia tollit.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die ix maii MDLIX, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 9 maii 1559, pontif. anno iv.

XXXI.

Erectio ecclesiarum Cameracensis, Ultraiectionae et Mechliniensis in archiepiscopatus et metropolitanas, necnon aliarum ecclesiarum in Belgio in cathedrales episcopatusque supradictis suffraganeos ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Proemium.

Super universas orbis ecclesias, Eo disponente qui cunctis imperat et cui omnia obediunt, sine nostris meritis, constituti, levamus in circuitu agri dominici oculos nostrae mentis, more pervigilis pastoris inspecturi quid provinciarum et locorum quorumlibet statui et decori, quidve illorum incolarum animarum saluti congruat, ac desuper, hoc praesertim tempore, quo humani generis hostis omni conatu ad ipsarum animarum perniciem et fidei catholicae eversionem incumbit, disponi debeat; et divino fulti praesidio, dignum quin potius debitum arbitramur, in irriguo militantis Ecclesiae agro novas archiepiscopales et episcopales sedes et ecclesias plantare, ut per huiusmodi novas plantationes popularis augeatur devotio, divinus cultus effloreat, et animarum ipsarum salus subsequatur, ac loca insignia, ea praesertim quorum incolae, benedicente Domino, multiplicari noscuntur, dignioribus titulis et condignis favoribus illustrentur, ut, propagatione novarum sedium, venerabiliunque praesulum assistentia, regimine et doctrina suffulti, cum apostolicae auctoritatis amplitudine et orthodoxae fidei augmento, populi ipsi proficiant semper in Domino, et quod in temporalibus sunt adepti, non careant in spiritualibus incremento, prae-

¹ Ex Regest. in Archiv. Vatic.

sertim cum id catholicorum regum et principum exposeat devotio.

§ 1. Cum itaque mentis nostrae aciem convertissemus in eam inferioris Germaniae partem, quae charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum regis catholici ditioni haereditario iure subiecta est, scientes messem quidem ibi multam esse, operarios autem paucos; propter quod, cum ea regio antiquitus, erectionis cathedralium ecclesiarum suarum tempore, sparsim et infrequenter admodum habitaretur, a tot iam tantisque populis et gentibus incolitur ut, pro oppidorum celeberrimorum, quibus utique referta est, frequentia, et castellorum pagorumque multitudine, paucae admodum ibi sint ecclesiae cathedrales, quo fit ut tam pauci episcopi non ea, qua opus esset, diligentia, tantam animarum multitudinem regere possint: quod quibusdam eorum hoc etiam est difficilius, quod ipsorum dioecesani linguae idiomate, institutisque differant, et quidam eorum etiam eiusmodi privilegia habeant, ut ipsos ad Sedem episcopalem non liceat evocare: ita ut nec fidei doctrina et pie vivendi praeceptis commode instrui, nec, si quid deliquerint, facile corrigi ab episcopis suis possint.

§ 2. Ad ipsos vero episcopos visitandos, admonendos et in officio continendos ne una quidem in tota illa tam celebri et tam longe lateque patente regione ecclesia est metropolitana: sed illae, quibus subiectae sunt, extra fines ipsius Philippi regis sunt, earumque archiepiscopi, propter multa et varia impedimenta, nulli suffraganeis suis usui iampridem fuerunt.

§ 3. Ad quae tanta incommoda cum hoc quoque accedat, quod, cum ea regio omni fere ex parte cincta sit et obsessa a populis haereticis atque schismaticis, propter assiduas haereticorum insidias, dolos et fraudes pestiferasque doctrinas, catholica illic fides et animarum salus in maximo discrimine ac periculo versantur.

Causae erigendarum ecclesiarum de quibus in rubrica.

Causae quoque erigendae metropoleos.

Aliae recensentur causae ex situatione regionis deductae.

His de causis et accedentibus precibus Philippi II Hispaniarum regis, novas cathedralis et metropolitane ecclesias erigere statuit Paulus.

§ 4. His causis aliisque, quae animum nostrum impulerunt, adducti, precibus etiam annuere volentes tamque pio desiderio satisfacere ipsius Philippi regis, qui, pro sua pietate et catholicae fidei studio, hac de re nobiscum et saepe ac perquam diligenter per literas et nuncios egit, habita, sicut rei magnitudo postulabat, cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus deliberatione matura, tam graviter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxae et animarum saluti aptissimum esse remedium duximus, si veterum ecclesiarum in illa regione positarum dioeceses, commodioris regiminis causa, divideremus, novisque erectis cathedralibus ecclesiis eiusmodi praeficerentur episcopi, qui tum exemplo tum verbo commissas sibi oves pascant, et proborum eorundemque doctorum virorum copia muniti, idoneorumque opera ministrorum adiuti, illas adversus insidiantium luporum rabiem teneantur atque custodiant, et metropolitanae aliquot ecclesiae opportunis eius regionis locis erigantur, ad quas commode adiri possit; quibus, qui praefuturi sunt, suffraganeos suos in officio contineant.

Itaque ecclesias, civitates et dioeceses hic nominales existit a iure metropolitico Remensis et Coloniensis ecclesiarum;

§ 5. Ex certa igitur nostra scientia, de eorundem fratrum nostrorum consilio, ac de apostolica plenitudine potestatis, ad Dei omnipotentis honorem et sanctae ipsius Ecclesiae utilitatem, Cameracensem, Traiectensem², Atrebatensem et Tornacensem ecclesias, civitates atque dioeceses a Remensi Coloniensique provinciis, quibus sunt metrop. iure subiectae.

Oppida vero a latere recentia a iure suarum respective ecclesiarum.

§ 6. Ac Mechliniense, Antuerpiense, Harsemense, Daventriense, Levvardiense, Gruningense³, Middelburgense, Buscoduncense, Ruremundense, Namurcense, Audomarense, Iprende, Gandavense et Bruggense, celeberrima Cameracensis, Traiectensis, Leodiensis, Morinensis et Torna-

censis dioecesium oppida, a sua quodque eorum dioecesi et provincia.

§ 7. Praeterea ab ecclesia Cameracensi, quam nuper ab omni potestate et iurisdictione Remensis archiepiscopi, cuius suffraganea erat, liberavimus, eam ipsius dioecesis Cameracensis partem, quae in Brabantiae ducatu et Flandriae comitatu existit; itemque ab ecclesia dioecesi Leodiensi eam ipsius dioecesis Leodiensis partem, quae est in Namurensi et Hortemensi² comitatibus ac Brabantiae et Gheldriae³ ducatibus ditionis ipsius Philippi regis; itemque ab ecclesia et dioecesi Tornacensi eam partem ipsius dioecesis Tornacensis, quae a Roesbeke⁴ pago et Audenardo⁵ oppido ad oceanum vergit, ipsis pago et oppido inclusis; itemque ab ecclesia et dioecesi Traiectensi eam partem ipsius dioecesis Traiectensis, quae in Flandriae comitatu existit, et insulas Zelandiae ac totam Hollandiam aquaticam et partem illam⁶ Hollandiae, quae firmior appellatur, usque ad oppida Leidense⁷ exclusive et Amstelredamense⁸ inclusive, ac insulas Ulietlant et Texel ac Wieringense, et totam regionem Transisellaniam ac Gruningiam⁹ et Phrisiam, cum magna parte ducatus Gheldriae, quae inferior appellatur, usque ad Hardevicum et Scherembergensem oppida¹⁰ inclusive et usque ad Arnhem et Wageningensem¹¹ oppida, ipsis tamen exclusis, necnon partes quas¹² habet ultra Valciam¹³ flumen, ad ipsum Gheldriae ducatum pertinentes, et magnam aquam Tornacensem¹⁴ versus Brabantiam; a dilectis

Separatio partium dioecesium praenomin. pro constituen. dioecibus novorum episcopatum.

1 Ray., a sua quoque; Ed. Lux., a suo quoque. 2 Ead. Ed., Hortensi. 3 Ray., Gheldriae; Ed. Lux., Geldriae. 4 Ray., Boesbeliae. 5 Ed. Lux., Aldenardo. 6 Ead. Ed., illius. 7 Ray., oppidum Leydense. 8 Ray. et Ed. Lux., Amstelodamense. 9 Ray., insulas Uhelant et Texel ac Wierigens et totam regionem Transisellanam ac Gruningiam; Ed. Lux., insulas Ulietlant et Texel ac Wiering et totam regionem Transisellanam ac Gruningiam. 10 Ray., Narderuvicum et Scherembergensi oppido; Ed. Lux., Hardevicum et Schernbergum oppida; 11 Ray., Vageningense; Ed. Lux., Wageninge. 12 Ead. Ed., quosdam. 13 Ray., Walayam; Ed. Lux., Wahalin. 14 Ray. et Ed. Lux., Dordracensem (R. T.).

1 Raynaldus, invadentium. 2 Editio Luxemburgensis, Ultraiectensem. 3 Ray., Harlemense, Daventriense, Lenuardiense, Grunnigense; Ed. Lux., Harlemense, Daventriense, Leovardiense, Groeningense (R. T.).

autem filiis capitulo ipsius ecclesiae Traiectensis seu illius mensa capitulari omnem iurisdictionem omniaque iura episcopalia ipsius capituli, quae habet in regione Westphrisia vocata; ab Osnaburgensi¹ vero et Monasteriensi ac Coloniensi et Paderbornensi ecclesiis ac dioecesibus, et a Coloniensi provincia eas partes Osnaburgensis et Monasteriensi ac Coloniensi et Paderbornensis dioecesium, quae intra fines regis Philippi existunt, cum omnibus et singulis earum terminis et territoriis, ac cleris, populis et personis, monasteriis, ecclesiis ac piis locis ac beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus et Ordinum quorumcumque regularibus; ab ipsa autem ecclesia Morinensi, per obitum bonae memoriae² Francisci de Crequy, olim episcopi Morinensis, ab hinc circiter septennium defuncti, pastoris solatio destituta, eam partem ipsius dioecesis Morinensis, quae in Arthesiae et Flandriae comitatibus existit, ditionis ipsius Philippi regis, cum ipsius terminis, territorio, castellis, pagis et locis, clero, populo ac personis, monasteriis, ecclesiis et piis locis ac beneficiis ecclesiasticis, cum cura et sine cura, saecularibus aut Ordinum quorumcumque regularibus; fructusque, redditus, proventus, decimas, iura et emolumenta, quae episcopus Morinensis, iura quoque, quae archiepiscopus Rhemensis, in parte dioecesis Morinensis, ac terminis, territorio, castellis, pagis et locis praedictis, seu ratione visitationis aut quovis alio iure et causa, percipere consueverunt, a mensa archiepiscopali Rhemensi et episcopali Morinensi, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo eximimus, segregamus, dividimus et separamus, ac ab omni iurisdictione, potestate et subiectione Rhemensis et Coloniensis archiepiscoporum, et Cameracensis, Traiectensis, Leodiensis, Morinensis, Tornacensis, Osnaburgensis, Monaste-

¹ Ray. et Ed. Lux., *Osnabrugensi*. ² Ead. Ed., *comitis loco bonae memoriae* (R. T.).

Bull. Rom. Vol. VI.

71

riensis et Paderbornensis episcoporum pro tempore existentium, ac dilectorum filiorum capitulorum Rhemensis, Coloniensis, Cameracensis, Traiectensis, Leodiensis, Morinensis, Tornacensis, Osnaburgensis, Monasteriensi et Paderbornensis ecclesiarum, atque a solutione decimarum et quorumvis aliorum iurium eisdem archiepiscopis, episcopis et capitulis ac cleris et aliis praedictis, ratione iurisdictionis, subiectionis ac legis dioecesanae et metropoliticae debitorum, ita ut, posthac, episcopus Morinensis iurisdictionem aliquam in partem a dioecesi separatam, et illius territorium, castella, pagos et loca ac clerum, populum et personas ac monasteria, ecclesias et pia loca ac beneficia exercere, et beneficia sub hac separatione ac divisione comprehensa, quaecumque, quotcumque et qualiacumque sint, quae ad eius collationem antea pertinebant, conferre, seu fructus, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta ab eo in parte a¹ dioecesi separata terminis, territorio, castellis, pagis et locis praedictis, subventionis causa aut alia qualibet ratione percipi solita, et episcopus Morinensis atque archiepiscopus Rhemensis praedicti in parte dioecesis ipsius adempta, ac terminis, territoriis, castellis, pagis ac locis praefatis de iis, quae ad eos, ratione visitationis episcoporum et legis dioecesanae ac metropoliticae, pertinebant, intrromittere se nullo pacto possint, eximimus et omnino liberamus.

§ 8. Cameracensem vero et collegiatam Sancti Rumoldi oppidi Mechliniensis et Traiectensem² ecclesias in metropolitanas, ac Cameracensem et Traiectensem³ sedes episcopales, in archiepiscopales, easque et ipsam ecclesiam Sancti Rumoldi metropolitanorum praesulum sedes ac provinciarum capita, scientia, consilio et potestatis plenitudine similibus, auctoritate et

Cameracensis et Traiectensis ecclesiae eviguntur in archiepiscop. et metropolitanas.

¹ Ray., *et*. ² Ed. Lux., *Traiectensem ad Mosam*. ³ Ead. Ed., *Traiectensem ad Rhenum* (R. T.).

tenore praemissis, etiam erigimus et instituimus.

Utrique assignata dioecesis.

§ 9. Ex quibus archiepiscopis nuncupandis, Cameracensis quidem pro sua dioecesi habeat vigintiocto oppida, cum castellis, pagis et monasteriis interiacentibus intra spatium septuagintaduorum millium passuum italicorum in longitudinem, sexaginta¹ vero in latitudinem, per nuncium nostrum, propediem a nobis illud² mittendum, limitanda. Traiectensis autem pro sua dioecesi obtineat territorium Traiectense et maioris partis Hollandiae, magnaeque partis Gheldriae, cum dominiis de Bueren, de Culemburch, de Viariense, Ermeidem³, Iseilstein, triginta oppidorum, praeter pagos, in longitudinem nonaginta, in latitudinem quadraginta millium passuum similium terminanda, ut dictum est.

Archiepiscopis pallii et crucis usus datus.

§ 10. Iisdem autem duobus et tertio Mechliniensi nuncupandis archiepiscopis pallium et crucem, sicut mos est, deferendi, reliquisque omnibus insigniis, honoribus, ornamentis, privilegiis et praerogativis ecclesiarum ac sedium metropolitanarum utendi ius et potestatem concedimus.

Oppida in civitates erecta et ecclesiae collegiales in cathedrales.

§ 11. Mechliniense autem, Antuerpiense, Harlemense, Daventriense, Lewardiense, Gruningense, Buscoducense, Ruremundense, Namurcense, Andomarense, Ipreense, Gandavense, Middelburgense et Brugense oppida in civitates erigimus, ac in eis sic erectis ecclesias Sancti Albani Namurcensem, Sancti Audomari eiusdem civitatis Sancti Audomari, B. M. V. Antuerpiensem, Sancti Ioannis Gandavensem, Sancti Donatiani Brugensem, Sancti Lebuini Daventriensem, Sancti Ioannis Evangelistae Buscoducensem et Sancti Spiritus Ruremundensem collegiatas, ac Sancti Bavonis Harlemensem, Sancti Viti Lewardiensem et Sancti Martini Gruningensem parochiales, necnon Beatae Mariae Praemonstratensem, Middelburgensem,

¹ Ray., septuaginta. ² Ed. Lux., illuc. ³ Ray., de Culemburch, de Fianen, Ermeyden; Ed. Lux., de Cuylenburgh, de Fianen, Armuyden (R. T.).

monasterii Sancti Martini, Sancti Augustini canonicorum regularium Ordinum, Ipreensem, sub eisdem invocationibus, in cathedrales, scientia, consilio, potestate ac auctoritate et tenore praemissis, erigimus, pro cuiusque earum civitatum creandis episcopis, qui suae quisque praesint earumque aedificia augeant et in cathedralium ecclesiarum formam redigant, ac iurisdictionem episcopalem aliaque omnia et singula, quae ad ordinem et iurisdictionem ac munus episcopale pertinent, in civitatibus, oppidis, terminis, territoriis, insulis, finibus et partibus dioecesium divisarum, postquam terminata fuerint, respective exerceant, atque in eisdem metropolitanis archiepiscopales, in cathedralibus vero sic erectis ecclesiis episcopales dignitates, cum sedibus et mensis archiepiscopalibus ac episcopalibus, aliisque metropolitanarum et cathedralium ecclesiarum insigniis, mensis, arcibus¹, sigillis aliisque capitularibus insigniis, honoribus et privilegiis, quibus ceterae metropolitanae et cathedrales ecclesiae de iure vel consuetudine utuntur vel uti poterunt, similiter erigimus ac instituimus.

§ 12. Ecclesiis vero supra commemoratis, sic in cathedrales erectis, eisdemque civitatibus in perpetuum concedimus et assignamus pro suis dioecesibus: Namurcensi comitatum Namurcensem et Gallicae Brabantiae partem, longitudinis quadraginta, latitudinis triginta millium passuum italicorum; Andomarensi districtum decem oppida continentem, longitudinis quadragintaduorum, latitudinis trigintanovem millium passuum similium; Mechliniensi districtum decem et septem oppidorum, cum pagis interiacentibus, longitudinis sexagintanovem, latitudinis triginta millium passuum similium; Antuerpiensi territorium septem oppidorum, cum pagis interiacentibus, longitudinis quinquagintasex, latitudinis triginta millium passuum

Ecclesiae sic erectis assignatae dioeceses.

¹ Ed. Lux., arcibus (R. T.).

similium; Gandavensi territorium quatuor oppidorum, cum pagis interiacentibus, longitudinis quadragintasex, latitudinis vigintiquatuor millium passuum similium; Brugensi territorium novem oppidorum, cum pagis interiacentibus, longitudinis quinquagintaquatuor¹, latitudinis vigintiquinque millium passuum similium; Iprensi territorium decem oppidorum, cum interiacentibus pagis, longitudinis quadraginta duorum, latitudinis trigintatrium² millium passuum similium; Buscoducensi territorium decem oppidorum, cum interiacentibus pagis, longitudinis sexaginta³, latitudinis triginta millium passuum similium; Ruremundensi territorium decem oppidorum, cum pagis interiacentibus, longitudinis quinquaginta, latitudinis triginta millium passuum similium, comitatu Hornensi in eis comprehenso; Harlemensi territorium duodecim oppidorum, praeter pagos interiacentes, longitudinis nonaginta, latitudinis triginta millium passuum similium; Daventriensi territorium vigintiquinque oppidorum, praeter pagos interiacentes, longitudinis sexagintaduorum, latitudinis quadragintasex millium passuum similium; Lewardiensi territorium decem oppidorum, praeter pagos interiacentes, longitudinis septuagintaduorum, latitudinis quadraginta⁴ millium passuum similium; Gruningsi territorium Patriae Gruningsis et Drentiae, ac insularum Rollage et Borchim⁵; Middelburgensi territorium decem oppidorum, praeter pagos adiacentes, longitudinis quinquagintasex, latitudinis trigintatrium⁶ millium passuum similium, pro sua cuiuscumque eorum episcoporum dioecesi, sicut dictum est, assignanda; personas vero ecclesiasticas pro cleris, et laicos in illis habitantes pro populis eorundem.

§ 13. Praeterea Cameracensi Attrebatensem, Tornacensem, Audomarensem et Namurcensem; Mechliniensi vero Antuer-

¹ Ed. Lux., *quadragintaquatuor*. ² Ray., *triginta*. ³ Id., *quinquaginta*. ⁴ Ray., *quadraginta duorum*. ⁵ Ed. Lux., *Rollinghe et Borchum*. ⁶ Ead. Ed., *triginta* (R. T.).

piensem, Gandavensem, Brugensem, Iprensensem, Buscoducensem et Ruremundensem; Traiectensi autem ecclesiis praedictis Harlemensem, Daventriensem, Lewardiensem, Gruningsensem et Middelburgensem civitates dioecesesque praedictas, eisdem scientia, consilio et potestatis plenitudine, ac auctoritate apostolica, tenore praesentium, attribuimus, et pro cuiuscumque ipsarum metropolitanis provinciis esse statuimus; ipsasque sic erectas cathedrales ecclesias, eosque, qui pro tempore fuerint ipsarum episcopi pro suffraganeis eorum, qui pro tempore fuerint Cameraci, Mechliniae et Traiecti archiepiscopi, qui suffraganei, ut membra capiti, sic eisdem archiepiscopis metropolitico iure subiecti sint; et Cameracensis, Mechliniensis et Traiectensis, Protensis¹ provinciarum cleros et populos pro suis cuiusque ecclesiarum provincialibus, quorum singulorum causae ad suum cuiusque eorum archiepiscopum, secundum sacros canones, deferantur, perpetuo similiter concedimus et assignamus. Et quod ad archiepiscopalia, metropolitana et provincialia iura pertinet, civitates, dioeceses, cleros et populos saepius commemoratos eisdem praesulibus, qui pro tempore fuerint, subicimus, sicut easdem civitates, dioeceses, cleros et populos, quod ad ordinariam episcopalem iurisdictionem et potestatem attinet, suis quoque ipsorum, qui pro tempore fuerint, episcopis subiectos esse decernimus.

§ 14. Archiepiscopali vero Mechliniensi quinque millium, et cuilibet ex episcopalibus mensis huiusmodi trium millium ducatorum auri de Camera annuos redditus ex certis decimis et bonis ac fructibus, redditibus et proventibus ecclesiasticis, per dictum nuncium specificandis et repartendis, ex nunc, prout ex tunc et e contra, postquam specificati et repartiti fuerint; ac interim donec specificatio et

tae ecclesiae suffraganeae.

Dos archiepiscopatus Mechliniensi et novis erectis ecclesiis a Philippo rege assignanda.

¹ Ed. cit. omittit *Protensis* (R. T.).

repartitio huiusmodi factae, ac effectum sortitae sint, et non ultra, Mechliniensi trium millium, ac cuilibet ex episcopalibus mensis praedictis mille et quingentorum ducatorum similium annuos redditus, per ipsum Philippum regem ex redditibus et proventibus, quos ex dicta regione percipit, assignandos, et archiepiscopo Mechliniensi ac singulis episcopis praefatis pro tempore existentibus, singulis annis, quousque specificatio et repartitio praedictae, ac pro ea tantum parte, quae plenarium suum effectum minus sortita fuerit, et non ultra, integre ac proportionabiliter persolvendos pro earum dote, de pari consilio, eadem auctoritate, etiam perpetuo applicamus et appropriamus.

Eidem regi concessum ius nominationis ad dictas eccl. ■ as.

§ 15. Eidem autem Philippo regi eiusque successoribus, qui pro tempore eiusdem regionis in temporalibus domini extiterint, ius nominandi personas idoneas in theologia magistros, aut in decretis doctores seu licentiatos, nobilium universitatum more, diligenti examine praecedente, promotos, ad Mechliniensem, Antuerpiensem, Traiectensem, Attrebatensem, Tornacensem, Harlemensem, Daven- triensem, Lewardiensem, Gruningensem, Middelburgensem, Buscoducensem, Ruremundensem, Namureensem, Audomarensem, Ipreensem, Gandavensem et Brugensem ecclesias praedictas, tam hac prima vice quam quotiescumque illas pro tempore vacare contigerit, nobis et Romano Pontifici, qui pro tempore fuerit, per nos et eundem Pontificem in archiepiscopos et episcopos earum ad nominationem huiusmodi instituendos, de eodem consilio, scientia et auctoritate praemissis, in perpetuum reservamus atque concedimus.

Clausulae irritantes

§ 16. Ac irritum et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate,

scienter vel ignoranter, contigerit attentari decernimus.

§ 17. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac praedictarum et quarumvis aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum et Ordinum huiusmodi, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, ecclesiis, monasteriis, Ordinibus, archiepiscopis, episcopis, capitulis et aliis praefatis ac quibusvis aliis, sub quibuscumque tenoribus et formis ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, etiam motu proprio et ex certa scientia ac consistorialiter concessis, ac etiam iteratis vicibus confirmatis et innovatis. Quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica et expressa mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie specialiter et expresse derogamus, illaque adversus praemissa suffragari nullo modo posse seu debere decernimus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Derogatio contrariariorum.

§ 18. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum exemptionis, segregationis, divisionis, separationis, liberationis, erectionum, institutionum, concessionum, assignationum, attributionum, statuti, subiectionis, decretorum, applicationis, appropriationis, reservationis et derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem om-

Poenae contra temeratores huius constitutionis.

nipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimonono, quarto idus maii, pontificatus nostri anno IV.

Dat. die 12 maii 1559, pontif. anno IV.

XXXII.

Archiepiscopi et episcopi cuiuscumque Ordinis professores, ad claustra suorum Ordinum redeuntes, ad eius officia et dignitates assumi non possint.

Paulus Papa IV, ad perpetuam rei memoriam.

Exordium.

In Sacra B. Petri Sede, meritis licet imparibus, divina dispositione collocati, ad ea per quae sub Religionis iugo Domino famulantium quieti consulitur et ambitionis via praeccluditur, diligenter intendimus, et in his nostri pastoralis officii partes favorabiliter impartimur, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

Causa istius constitutionis.

§ 1. Cum itaque, sicut nobis innotuit, nonnulli episcopi et archiepiscopi diversorum Ordinum professores, dignitates et officia, etiam superioritates nuncupata, suorum Ordinum ambientes, ad hoc ut ad illa assumi eaque obtinere valerent, ab eorum ecclesiis, quibus praerant, etiam munere consecrationis per eos suscepto, per Sedem Apostolicam absolvi procuraverint, et ad claustra suorum Ordinum redeuntes, se ad dignitates et officia ac superioritates huiusmodi diversis modis et viis assumi eaque consequi saterint, et exinde quamplures dissensiones et contentiones ac Religionis inobedientiae exortae fuerint et in dies exoriantur, in animarum suarum periculum et dictorum Ordinum opprobrium ac scandalum plurimorum.

§ 2. Nos, praemissis, prout ex debito pa-

storalis officii tenemur, providere volentes, motu proprio et ex certa nostra scientia volumus, et apostolica auctoritate statuimus et ordinamus quod nullus cuiusvis Ordinis seu Religionis professor, episcopus seu archiepiscopus, postquam munus consecrationis huiusmodi suscepit (etiam si a vinculo ecclesiae, cui praefuerat, per Sedem eandem absolutus, eique quod in suo Ordine remanere et ad dignitates ac officia et superioritates huiusmodi assumi, eaque obtinere posset per Sedem eandem seu illius auctoritate concessum foret), ad dignitates aut officia seu superioritates huiusmodi, cuiuscumque qualitatis existant et quovis nomine nuncupentur, eligi seu assequi aut obtinere nullatenus possit, et ineligibilis ac ad ea obtinenda perpetuo inhabilis existat.

§ 3. Ac quaevis indulta, concessionem, dispensationes et facultates ac aliae gratiae ei, tam a nobis et Sede praedicta, etiam per literas apostolicas, etiam in forma brevis, vel alias ab eius legatis seu nunciis aut maiori poenitentiario nostro, quam a superioribus dictorum Ordinum ac quibusvis aliis, etiam ad id potestatem et auctoritatem habentibus, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibuscumque, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, etiam motu et scientia similibus et desuper hactenus concessa et in posterum concedenda, nulla et invalida, nulliusque roboris vel momenti sint et esse censeantur.

§ 4. Et si quis eum de cetero ad dignitates seu officia aut superioritates huiusmodi scienter elegerit, iure eligendi perpetuo careat, ac voce activa et passiva eo ipso privatus existat. Revocantes, cassantes et annullantes omnia et singula indulta, concessionem, dispensationes, facultates et gratias huiusmodi, quorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, prae-

Archiepiscopi et episcopi redeuntes ad claustra suorum Ordinum ad officia assumi non possint.

Dispensationes desuper concessae annullantur.

Eligentes eos ad officia scienter, iure eligendi ac voce activa et passiva privantur.

sentibus haberi volumus pro expressis; ac decernentes irritum *etc.*

Clausulae derogatorie.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon dictorum Ordinum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis episcopis et archiepiscopis praedictis ac quibusvis alias concessis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fides transumptorum.

§ 6. Volumus autem et dicta auctoritate decernimus quod praesentium literarum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius curiae ec-

clesiasticae seu personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides *etc.*

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die xix iulii, pontificatus nostri anno v.

Die xxii iulii MDLIX retroscriptae literae apostolicae in forma brevis affixae et publicatae fuerunt in valvis Cancellariae Apostolicae ac acie Campi Florae, dimissis copiis affixis per me Medardum Nicolaum, SS. D. N. Papae cursorem.

Publicatio.

Nicolaus de Matthaeis, magister curso-rem.

Dat. die 19 iulii 1559, pontif. anno v.

FINIS TOMI SEXTI

INDEX

NOMINUM ET RERUM PRÆCIPUARUM

NUMERUS PAGINAM INDICAT. — *a* PRIMAM COLUMNAM — *b* SECUNDAM DESIGNANT.

A

Abbatis S. Antonii conventus privilegia. V. Antonii (S.) conventus.

Advocati consistoriales. V. Collegium advocatorum.

Ægidius cardinalis in variis provinciis Status Ecclesiastici legatus, 263 *a*; plures edit, pro illarum bono regimine, constitutiones, quae ab eius nomine Ægidianae nuncupantur, *ibid.*; ad totum Statum extenduntur, *ibid. b*.

Agricultura in territorio Urbis et patrimonii B. Petri. V. Patrimonium B. Petri.

Alcantara et Calatrava (de) milites obtinent a Paulo III facultatem matrimonia contrahendi 299 *a* et *seq.* Capitula eorum generalia novas constitutiones edere queunt, 300 *b*. Militibus omnia privilegia militiae S. Iacobi de Spatha communicantur, *ibid.* V. Calatrava et Milites.

Alcatorium forum, vulgo *barattaria*, vetatur. V. Blasphemia.

Altaris portatilis privilegium habentes interdum in loco minus decenti illud collocant, 558 *b*. Paulus IV idcirco praescribit ab ordinario vel eius vicario locum deputari, *ibid.* Privilegio in posterum abutentes excommunicantur, *ibid.*

Ambitus crimen, tam inferiores quam supremae dignitates spectans, grave peccatum est, cum illae a Deo procedere debeant, 545 *a*. Quod crimen gravissime punitur etiam iure divino, *ibid. b*.

Anathematizatio haereticorum. V. Excommunicati.

Anconitana Marchia. V. Marchia Anconitana.

Angelos Deus pro salute hominum destinavit, 26 *b*.

Annatae beneficiales. V. Beneficia, Beneficiati et Camera Apostolica.

Antonii (S.) conventus, Viennensis diocesis, Ordinis S. Augustini, privilegiis decoratus, et praesertim quaestuandi pro hospitum subventionem, 39 *a*. Gratiae huius Ordinis durant etiamsi aliorum suspendantur, *ibid. b*. Haec Religio eximitur ab impositionibus, legataque recipere potest, *ibid.* Supplicationes gratiam vel iustitiam

concernentes, in negotiis et causis eius Ordinis, nonnisi certa data forma expediri possunt, 44 *a*. Beneficia Ordinis, eius tantum religiosis conferuntur, *ibid.* Cappellae, oratoria et omnia pia loca, sub invocatione S. Antonii erecta, abbati huius conventus subiiciuntur, *ibid. b*. Eleemosynas nolis sonantibus colligere, et nolas animalibus appendere huic Ordini tantum conceditur, 45 *a*. Uniones et suppressiones beneficiorum dicti Ordinis vetantur, *ibid. b*.

Antoninus (S.), archiepiscopus Florentinus, Ordinis fratrum Praedicatorum, virginitatem infans vovet et servat, 30 *b*; ieiunia et studia frequentat, 31 *a*; Religionem S. Dominici, anno suae aetatis xiii, ingredi petit, *ibid.*; repulsus, ad domum paternam redit, et anni spatio integrum decretorum librum memoriae mandat, *ibid. b*; habitum Religionis obtinet, in qua multum proficit, quamque reformat, *ibid. et seq.*; orationibus, vigiliis, ieiuniis et praedicationibus vacat, 32 *a*; ab Eugenio IV archiepiscopus Florentinus creatur, *ibid. b*; opera pietatis exercet, 33 *a*; annum agens septuagesimum, in Domino obdormit, 34 *a*; miraculis claret, *ibid. b*; sanctorum confessorum numero adscribitur, eiusque festum statuitur ab Hadriano VI, 35 *b et seq.* Quo mortuo, litteras de canonizatione non expeditas Clemens VII expedit, 37 *b*.

Apostatae. V. Regulares.

Apostoli sancti, divinae legis promulgatores et praedicatores, Dei verbum in omnem terram diffuderunt, 18 *a*.

Appellationes non admittuntur nisi facto deposito poenae, in qua rei vel eorum fideiussores condemnantur ad favorem R. Camerae vel eius fisci, 302 *a et seq.*

Archivii Romanae Curiae scriptores. V. Collegium scriptorum.

Auditores Rotae Romanae. V. Rotae Romanae auditores.

Aviensis seu De Avis militia. V. Ioannes Lusitaniae rex.

B

Banniti (qui et exititii) ob homicidium, in Statu Ecclesiastico, a Pontifice Maximo remissionem obtinent, 69 *b et seq.*; non solum a loco homicidii, sed ab omnibus locis Status exulare debent, 71 *a*. Horum receptatores subiiciuntur poenis privationis bonorum, rebellionis ac criminis laesae maiestatis, *ibid. b*. Communitates et locorum domini tenentur illos capere, sub poenis maioris excommunicationis et quinque millium ducatorum *ibid. et seq.* Facultas quibuscumque concessa absolvendi homicidas revocatur, 72 *a*. Locorum dominis praecipitur homicidas remittant officiali Sedis Apostolicae. *ibid. b*.

Belgradum. V. Taurunum.

Bellay (de) Ioannes. V. Cardinales.

Benedicti (S.) Ordo. V. Cassinensium monachorum congregatio.

Beneficia consistorialia. V. Constitutiones.

Beneficia, contra formam concordatorum, praelati et principes conferunt et usurpant, 169 *b et seq.* Actus huiusmodi irritat Clemens VII, et possessores talium beneficiorum ad fructus restitutionem obligat, 170 *a*; provisus autem a Sede Apostolica iuxta formam concordatorum iura quaecumque reservat, etiam agendi

quandocumque contra intrusos, 471 *b* et *seq.* Beneficiorum impetrationes obtentas titulari vivente, nullas declarat Paulus III, 313 *a*; quasdam conditiones imponit impetrantibus beneficia iam per annum ab aliis possessa, *ibid. b.* Quae cum a plerisque non observentur, Pontifex determinatam impetrandi formulam praescribit, 314 *a*; impetrationes aliter factas invalidas declarat, 315 *a*; imo, impetrantibus poenas adiicit, *ibid. b.* Beneficiorum fructus, tempore obitus titularium inexacti, illis in locis quibus non existunt spoliolum collectores, spectant ad successores in beneficio, non ad beneficiorum haeredes, 417 *b* et *seq.* Ornamenta cappellae et pretium annuli cardinalis defuncti devolvuntur Camerae Apostolicae, 418 *b* et *seq.* Declarationes variae circa praemissa, 420 *a* et *seq.* Annatas, communia et minuta servitia non solventes Reverendae Camerae Apostolicae censuris et poenis subiiciuntur a Pio II, Paulo II, Innocentio VIII et Iulio II, 473 *b* et *seq.* Post quorum litteras multae beneficiorum uniones factae, quin beneficiati obligationes erga Cameram persolverint, 474 *a.* Hinc Iulius III, praedecessorum dispositiones approbans, extendit ad beneficia de iure patronatus imperatoris et principum quorumcunque, *ibid. b.* Beneficia, ad quorum legitimam possessionem requiritur approbatio Sedis Apostolicae, a quibusdam possidentur, litteris apostolicis desuper non expeditis, 477 *a.* Iulius III, praedecessorum exemplo, nullas huiusmodi possessionis apprehensiones declarat, *ibid.*; litterarum apostolicarum expeditionem necessariam omnibus id genus beneficia impetrantibus statuit, *ibid.*; sin minus ab aliis impetrari posse, primosque provisos ad illa in posterum obtinenda inhabiles reddi, 478 *a*; supplicationesque clausulam non continentes *quod sola signatura sufficiat* nemini prodesse, *ibid. b.* Beneficia ecclesiastica per fraudem obtinentes excommunicantur, 529 *b.* Provisiones hinc secutae, nullae declarantur, 530 *a.* Beneficiorum resignationes publicandas esse infra sex menses Paulus IV statuit, 532 *a*; rem clarius explicat, *ibid. b.* Annatarum exactio in recognitionem domini, antiqua est, et a conciliis Viennensi et Constantiensi approbata, necnon a Pontificibus Maximis Eugenio IV et Callisto III, 533 *a* et *b*; Paulus II statuit de beneficiis piis locis unitis et non vacantibus quindennia solvi Camerae Apostolicae, *ibid. b.* Iulius II hoc confirmat, *ibid.*; et Iulius III, qui ampliat Iulii II et Pauli II constitutiones, 534 *a.* Paulus IV praedicta approbat, *ibid.* Cum quaedam tamen congregationes affirmarent se non teneri ad annatarum solutionem, *ibid.* et *seq.*; ad hanc decreto obligantur, 535 *a* et *seq.* Cardinales Saracenus et de Spoleto iudices istarum causarum deputantur, 536 *b.* Beneficia cum indulto non solvendi quindennia notificentur cardinalibus praedictis, *ibid.* et *seq.* V. *etiam* Camera Apostolica, Constitutiones, Filii presbyterorum, Praelati.

Beneficiati, quorum redditus annui non excedunt valorem xxiv ducatorum, Camerae Apostolicae annatasolvere minime tenentur, 452 *b.* Cuius officiales aliquid a supradictis exigentes excommunicantur et suspenduntur a perceptione proveniuntum officiorum, 453 *a.* V. *insuper* Curiales.

Benno (S.), episcopus Misnensis, pius et eximius vineae Domini cultor, 18 *b*; virtutibus splendet, 19 *a*; miraculis emicat adhuc vivens, quorum nonnulla recensentur, 20 *a*; itemque post obitum, 21 *a.* Carolus V et alii principes Pontificem Maximum supplicant pro Beati canonizatione, 22 *a.* Bennonis canonizatio, *ibid.* et *seq.*

festum pro die xvi iunii instituitur, 23 *b*. Indulgentiae ad eius sepulchrum accedentibus, *ibid.*

Blasphemia damnatur, poenis adiectis, 479 *a*. Blasphemi variis poenis afficiuntur non solum pro varietate culpaе, sed etiam status, *ibid. a et b*. Inquisitorum generalium iurisdictio in huiusmodi causis, *ibid. b*. Blasphemos qui non revelat, ultra indignationem divinam, illorum poenas incurrit, *ibid. et seq.* Denunciationis modus, 480 *a*. Duorum testium fides sufficit ad iudicium condemnationis, *ibid. b*. Falsus denunciator aut testis poenas blasphemorum incurrit, *ibid.* Blasphemi se denunciantes non puniuntur, *ibid.* Prohibitio tenendi barattarias (aleatorium forum), utpote blasphemiae aliarumque iniquitatum fomites, *ibid.*

Bona ecclesiastica alienare prohibet Symmachus Papa, 496 *b*. Paulus II alienationes interdicat, necnon locationes ultra triennium, *ibid.* Illarum nihilominus multas in damnum ecclesiarum factas detegit Paulus IV, 497 *a*; annullat, innovatque prohibitionem Pauli II, *ibid. b*; bonorum detentores ad restitutionem immobilium eorumque fructuum damnat, sub poenis spiritualibus et temporalibus, 498 *a*. V. Beneficia, Camera Apostolica, Praelati.

Bona naufragantium occupare vetatur, praemiumque designatur auxilium ferentibus ad illorum recuperationem, 374 *b*. Declaratio praemissorum, 375 *a et seq.*

Brixienae communitatis studium pro haeresis Lutheranae extirpatione laudatur, 115 *b*. Inquisitores agant diligenter in omnes haereticos, et praesertim in quemdam Ioannem Baptistam Pallavicinum Carmelitam, 416 *a*; testes ad verum confitendum Ecclesiae censuris adstringant, *ibid.* Quoscumque possunt citare, etiam per edicta publica, *ibid. b*. Haeresim abiurantes absoluntur, sub datis conditionibus, et dispensatur ab irregularitate, *ibid.* Deputati ad inquirendum in dicta communitate omnia necessaria et opportuna ad haeresis extirpationem facere possunt, 417 *a*.

Bulla in Coena Domini. V. Excommunicati.

C

Caesarinus Alexander cardinalis. V. Corporis Christi (SS.) confraternitas.

Caietanus Thienaeus. V. Theatinorum congregatio.

Calatrava (de) militia, Ordinis Cisterciensis, potest ex communi thesauro omnibus providere necessitatibus et utilitatibus locorum et personarum ad ipsam pertinentium, 75 *a et seq.* Milites non nudi sed cineti dormire, et divina officia tam diurnis quam nocturnis horis recitare tenentur, 104 *b*. Quae cum inobservata remanerent, Papae supplicatum pro absolutione a praemissis, 105 *a*. Annuit Pontifex, et priori militiae concedit eandem absolutionem in quolibet capitulo impendere, *ibid. a et b*. V. Alcantara et Milites.

Camaldulenses Eremitae S. Romualdi Montis Coronae, meritis et virtute insignes, 417 *b*. Privilegia plura obtinent abbatum generalium Ordinis Sancti Benedicti, *ibid.* Congregatio isthaec ab nonnullis gravaminibus eximitur, *ibid. et seq.* Editae ab Eremitis constitutiones approbantur 418 *b et seq.* Cur et quomodo a congregatione sacrae Eremitae et Sancti Michaelis de Murano separetur, 473 *b et seq.*

Montis Coronae congregatio ab uno regitur superiore, maiore nuncupato, 175 *b*; facultatem habet generalia et provincialia capitula celebrandi, in eisque ministros eligendi, et cetera, ut aliae similes societates, ordinandi, *ibid.* Fratres barbam deferre, et propria statuta in capitulis generalibus condere possunt, 176 *a*; ab omni superioritate et impositione eximuntur, *ibid. b et seq.* Pleraque alia privilegia eis conceduntur, 177 *a et seq.* Camaldulensium generalis, a quibus eligi possit infra mensem a die obitus praedecessoris, 393 *a*; a quibus post elapsum mensem, *ibid. b.*

Camera Apostolica ad se advocat ab omnibus iudiciis causas fiscum concernentes, 217 *b*; in eis procedit, nisi a Papa aliter disponatur, 218 *a.* Eiusdem Camerae officiales contractibus cameralibus participare vetantur, 265 *b et seq.*; illam adire nequeunt dum ibi de contractibus agitur inter fiscum et ipsorum consanguineos, 266 *a.* Camera subsidium annuum per triennium a subditis Status Ecclesiastici solvendum accipit, 365 *a.* Exemptiones cuiusvis generis revocantur, 366 *a.* Declarationes circa praemissa, praesertim exemptiones, *ibid. b et seq.* Ministri et alii officiales computa reddere tenentur, 374 *a.* Contrafacientium poenae, *ibid.* Ordo sedendi in Camera Apostolica a camerario, clericis aliisque officialibus servandus, 372 *a et b.* Camerae Apostolicae bona occupantes variis poenis subiiciuntur a Gregorio XII, 523 *a.* Alexander V decernit ut provisi de ecclesiis, earum regimini se non ingererent, nisi litteris apostolicis desuper expeditis, *ibid. b.* Pius II poenas infligit non solventibus canones tempore debito, 524 *a.* Innocentius VIII eas confirmat, *ibid.* Iulius II praedictas constitutiones dilucidat, *ibid. b.* Procurator fiscalis illos qui non solverunt a iuribus decidisse declarat, *ibid. et seq.*; Camera Apostolica confirmat, 526 *a.* Nonnulli tamen inhibitiones et praecepta spernunt, *ibid. b.* Paulus igitur IV dictas litteras innovat, et quaedam adiecit, 527 *a et b*; inobedientium absolutionem sibi reservat, 528 *a.* Exemptiones omnes a subsidio triennali denuo revocantur, 557 *b et seq.* V. Cancelliarum criminalium concessionibus, Curiales, Expeditiones.

Cambracensis, Ultraiectensis et Mechliniensis ecclesiae cathedrales ab antiqua iurisdictione metropolitana eximuntur, ipsaeque in metropolitanas eriguntur, 560 *a.* Varia etiam oppida a priori iurisdictione subducta, inque civitates et episcopatus erecta, novis subiiciuntur metropolitanis, *ibid. b et seq.* Dos archiepiscopatus Mechliniensis ipsiusque suffraganeis a Philippo II Hispaniarum rege assignanda, 563 *b.* Eidem regi ius nominationis ad dictas ecclesias conceditur, 564 *a.* Poenae contra temeratores huiusce constitutionis, *ibid. b.*

Camerae Apostolicae notariis praefinitur tempus adnotandi resignationes beneficiorum factas et faciendas, 99 *b.* Eadem dispositio bis terque confirmata cum additionibus et explicationibus, 100 *a et seq.*

Camerae Apostolicae procuratori conceditur vigesima pars mulctarum quae, ipso vel eius substitutis procurantibus, ad eandem Cameram proveniunt, 108 *a et b.*

Camerarius S. R. E. rerum Camerae Apostolicae curam gerit, et Romani Pontificis personam repraesentat, 373 *a*; eius imperio subsunt omnes ditionis ecclesiasticae officiales, *ibid. b.* Contravenientium poenae, *ibid.* Camerarius excelsa iurisdictione et pingui proventu a Paulo III donatus, 406 *a.* Pontifex confirmans decretum Iulii II contra officiales Camerae eius contractibus participantes, declarat came-

- rarium nunquam a Camera extensum, *ibid. a et b*; antiquas eius facultates et privilegia innovat, 407 *a*; expeditiones camerales omnes a clericis fieri iubet camerarii nomine, *ibid. b*. Iulius III a praedecessore concessa confirmat et innovat, 408 *a*; clericos vult sigillo camerarii uti, *ibid. b*.
- Campania et Maritima (in), causarum quarumcunque cognitio ad illius rectorem spectat, 383 *b*.
- Cancellaria Apostolica (in), quando registratio consensuum circa beneficiorum resignationes fieri debeat, 171 *b*. Quid agendum si consensus praestetur super supplicationibus nondum registratis, *ibid.* Tempore praefixo elapso, registratio haud amplius fieri debet, 172 *a*; si fiat, nulla est, *ibid.* Clemens VII supplet defectui registrationis non factae tempore suae absentiae ab Urbe, *ibid. b*. V. etiam Expeditiones.
- Cancellariorum criminalium concessionem, praeterquam ex causa onerosa factas, revocat Paulus IV, easque Camerae Apostolicae applicat, 519 *a*; thesaurarium deputat ad illas alienandum ad vitam tantummodo, *ibid. b*; resignabiles esse decernit uti reliqua Romanae Curiae officia, 520 *a*. Super cancellariis accipiuntur pecuniae ad societatem, *ibid. b*. Provinciales eas non possunt habere, *ibid.* Cancellarii gaudent privilegiis notariorum Romanae Curiae, *ibid.*; arma gestare possunt, *ibid.*; lucra cum gubernatoribus non participant, sed ab eis habitationem habent, *ibid.* Sigilli emolumentum ad gubernatorem spectat, *ibid.* Cancellarii praedicti, privative quoad alios, causarum criminalium scripturas conficiunt, 521 *a*; ceteros autem contractus ipsi rogare possunt, *ibid.*; taxas servare debent necnon secretum circa examen cuiuscunque rei, *ibid.* Librorum enumeratio quos tenere obligantur, *ibid. b*; syndicatui subiiciuntur, 522 *a*; scripturas officii consignare debent, *ibid.*; officia per substitutos exercere possunt, *ibid.*
- Canones. V. Camera Apostolica.
- Canonizatio S. Antonini, archiepiscopi Florentini. V. Antoninus (S.).
- Canonizatio S. Bennonis. V. Benno (S.).
- Cantus ecclesiasticus, Ecclesiae saec. XI, a beato Bennone in Saxonia institutus ad recentiora usque tempora vignet, 20 *b*.
- Capitaneus generalis custodiae Romani Pontificis. V. Gubernator.
- Capitula cathedralium et collegiarum decimas quotidianae distributionis solvere tenentur Camerae Apostolicae, 316 *a*.
- Cappellius Franciscus. V. Spiritus.
- Cappuccinorum congregatio a Clemente VII approbata, confirmatur a Paulo III, 229 *b et seq.* Vicarius generalis, quolibet triennio, capitulum generale congregat, 230 *a et b*. Successor in vicariatu a capitulo eligitur, et electus generali Conventualium magistro praesentatur confirmandus, *ibid. b et seq.* Vicario deficiente generali, provincialis vicarius, in cuius provincia ille obit, convocat capitulum generale ad novum eligendum, 231 *a*. Deficiente vicario provinciali, statim ad successoris electionem convocat capitulum provinciale per primum definitorem, *ibid. b*. Solus magister generalis Ordinis Cappuccinorum visitare potest, *ibid.*
- Capranicensis collegii statuta quaedam et vices, 548 *b et seq.*
- Carceribus detenti quando gratis relaxandi, 385 *a*; quomodo capti tamquam testes, *ibid. b*. Detenti examinentur infra triduum, et deinde vel dimittantur vel po-

nantur ad *largam*, *ibid.* Sine iudiciis, nemo capiatur, nisi de mandato gubernatoris, 386 *a.* Indiciorum copia detur captivis, ante torturam, praeterquam in criminibus exceptis, *ibid.* Nemo torqueatur, non legitimo processu, *ibid.* Captus pro crimine non interrogetur supra aliis sine iudiciis, *ibid. b.* Verba rei scribantur illo idiomate, quo prolata fuerunt, *ibid.* Indiciorum copiae dentur in modum extractus, *ibid.* Regestum fiat actorum transportatorum, *ibid.* Si captus reperiatur innocens, nihil ab eo, sub quocumque praetextu, exigatur, 387 *a.* Custodes carcerum et executores servant decreta Camerae, *ibid.* Captivorum cibatio, *ibid.* Custodes praesentent visitoribus delegatis detentos in *publicis* et notificent detentos in *secretis*, *ibid.* Arresta dentur per iudicem cuius mandato aliquis captus est, *ibid. b.* Significationes ordinariae servantur per duos menses, *ibid.* Eadem causa unus iudex carceri mancipat, *ibid.* Visitatio singulis hebdomadis fiat, *ibid.* Visitorum resolutiones attendantur, *ibid.* Relaxandi ex decreto visitorum, non retineantur, nisi vi alicuius mandati manu duorum ad minus visitorum subscripti, *ibid.* Compositionum pecuniae deponantur, 388 *a.* Eleemosynae favore incarceratorum factae, quomodo distribui debeant, *ibid.* Capti omnes ad carcerem publicum ducantur, *ibid.* Significationes concessae a R. Camera servantur, *ibid.* Infirmi, pro debite detenti quando relaxandi, *ibid.* Bona penes incarceratos reperta, custodiantur, *ibid. b.* Custodes quid recipere possint a capientibus, *ibid.* Barisellus nil petat ab incarceratis pro exploratoribus, *ibid.* Triremes bis in anno visitentur, *ibid.* Aliae custodum obligationes, *ibid.* Executorum merces, *ibid.* Detenti qui non acceperunt processuum copiam, nil solvere tenentur, 389 *a.* Nemo pro iniuriis verbis aut parvi momenti causis carceri mancipetur, *ibid.* Pauperes absoluti nullas propinas solvere tenentur, *ibid.* Incarcerati Ripae et Burgi, ubi visitandi, *ibid.*

Carcerum visitatores quibus gaudeant facultatibus, 385 *a, b* et *seq.*

Cardinales, uti Pontificis membra, in Curia residere debent, et residentes absentibus praeferruntur in optionibus titulorum et sex ecclesiarum cathedralium, 502 *b* et *seq.* Cardinalium decanatus vacat ob titularis electionem in S. Pontificem, sicut accidit in exaltatione cardinalis Carafa, qui Paulus IV voluit appellari, 503 *a*; quique decanatum concessit Ioanni, episcopo Ostiensi, cardinali de Bellayo, *ibid.* Declaratio quoad futuras decanorum nominationes, *ibid. b.* Ad huiusmodi dignitatem electus omnes alios cardinales, etiam antiquiores, semper, in quibusvis sessionibus et actibus publicis, praecedit, *ibid.* Lites inter cardinales a Summo Pontifice decidendas esse statuit Paulus IV, 508 *a* et *seq.* Ab Urbe absentes nec distributionibus ratione pilei, nec ecclesiarum optionibus gaudent, 513 *b* et *seq.*

Cardinalis archipresbyter et iudex causarum capituli canonicorum et aliarum personarum ecclesiae S. Petri de Urbe facultatem habet cognoscendi et definiendi omnes causas capitulum eiusque membra concernentes, 347 *b*; citandi et inhibendi in Curia et extra, 348 *a*; omniaque faciendi in praemissis necessaria et opportuna, *ibid. b.*

Carmelitae nonnulli sub variis praetextibus extra claustra vagantur, 270 *a.* Leo X huiusmodi divagationes prohibet, *ibid. b*; provincialibus Ordinis mandat divagantes puniant, 271 *a.* Clemens VII confirmat a Leone statuta, *ibid. b*; decernit etiam Carmelitis ad alios Ordines transeuntibus non licere bona in priori acquisita

secum deferre, 272 *a*; formam praescribit suas publicandi litteras et reducendi vagantes ad claustra, *ibid. b*. Leonis et Clementis constitutiones innovat Paulus III, 274 *a*; divagantes prohibet promoveri ad quemeunque gradum academicum nec non ad sacros ordines, *ibid.*; praelatis mandat ut superiores Ordinis adiuvent in executione horum decretorum, *ibid. b*.

Carolus Magnus imperator christianam fidem disseminat apud Saxones, 3 *b*.

Carolus V imperator pacem cum Italiae potentatibus init, ut contra Turcas bellum gerere posset, 131 *a*; cum Summo Pontifice Clemente VII Bononiam convenit Italiae paci et bono catholicae rei consulturus, 133 *a*. Eius electio in imperatorem examinanda committitur cardinali Sabinensi, *ibid.* Quae, cum legitima omnino recognoscatur, approbatur a Pontifice Maximo una cum dominio regni Neapolitani, a Leone X iam antea concessa, *ibid. b* et *seq.* Bononiae a Clemente coronatur, 137 *b*. Describuntur coronationis caeremoniae, *ibid. et seq.* Idem Pontifex super retentione imperii et regni Neapolitani, Caroli vita durante, dispensat, 138 *b*. V. Concilium oecumenicum, Milites.

Carmo (de) cardinalis, pro Marchia Anconitana, constitutiones edidit, quae a conditoris nomine Carpensae nuncupantur, 265 *a*.

Cassinensium monachorum congregatio, alias S. Iustinae de Padua, Ordinis S. Benedicti, multis gratiis a Summis Pontificibus ditata, 259 *b*; monasteria aedificare potest, 260 *a*. Abbas monasterii SS. Trinitatis Cavensis facultatem habet exercendi varia pontificalia, *ibid.*; Ordinis molestatores excommunicantur, *ibid. b*. Abbas monasterii S. Pauli extra muros Urbis, cum mitra celebrat, et minores ordines monachis confert, *ibid.* Hoc monasterium centenaria praescriptione gaudet, 261 *a*. Dubia circa privilegia, interpretanda sunt favore congregationis, *ibid.* Indulta unius monasterii ceteris communicantur, *ibid.*

Cathecumenorum et neophytorum hospitale monasteriumque in Urbe erigitur ad supplicationem Ioannis de Iorano, 354 *a*. Archiconfraternitas instituitur ad illorum gubernium et curam, *ibid. b* et *seq.* Confratribus et benefactoribus gratiae et indulgentiae dantur, 355 *b*. Personis archiconfraternitatis, hospitalis et monasterii confessionale conceditur, 356 *b* et *seq.* Earum protectoris et iudicis est omnes causas concernentes dictas personas decidere, 357 *a*. Hospitale, cathemeni eorumque bona et officiales a quoruncumque iudicum superioritate eximuntur, 361 *b*. V. Synagoga.

Cathedra S. Petri. V. Petrus (S.).

Causae cessionis et discussionis bonorum, necnon dilationis quinquennalis, spatio trium mensium terminari debent, 97 *a* et *seq.*

Causae in prima instantia. V. Marchia Anconitana.

Census V. Beneficia, Beneficiati, Camera Apostolica.

Cessio bonorum. V. Causae cessionis.

Christus nullis nostris meritis, sed infinita elementia pretioso suo sanguine nos redemit, 13 *a*.

Clarinarum syndici et procuratores. V. Syndici.

Clemens VII, Papa cxxi eligitur die xix novembris MDXXIII, coronatur die xxvi eiusdem mensis; Bononiam, Viennam vel alio profecturus, statuit, si ante reditum

decessisset, electionem novi Pontificis in Urbe faciendam, 130 *b* et *seq.*; statutum innovat 132 *a* et *b*.

Clerici Camerae Apostolicae. V. Camera Apostolica.

Clerici Regulares. V. Pauli (S.) Decollati clerici et Societas Iesu.

Collegium advocatorum consistorialium exclusive facultatem habet creandi doctores, 454 *a*; pauperes gratis creare tenetur, *ibid.* *b*.

Collegium medicorum. V. Medicorum collegium.

Collegium scriptorum archivii Romanae Curiae facultatem habet legitimandi filios illegitimos, 258 *a*; multos legitimat, *ibid.* Dubium excitatur circa validitatem quarundam legitimatum, *ibid.* *b*. Illud solvitur, *ibid.*

Collegium sexaginta virorum instituitur ad curandam fabricam basilicae Sancti Petri de Urbe, 48 *b*. Quod facultatem habet deputandi iudicem causarum dictae fabricae et alios officiales, 49 *b*. Qui iuramentum praestant recte administrandi, 50 *a*; eleemosynas collectas in opus fabricae, et non aliter, exponendi, *ibid.*; eum debitoribus fabricae transigere possunt, et collectores designare ad exigenda legata, *ibid.* *b*. Iudex causarum fabricae, etiam Sede vacante, causas summarie cognoscit, 51 *a*; censuras poenasque infligit, 52 *a*. Ab eius sententiis appellatio licet solum ad collegium, *ibid.* *b*. Iudicis mandata omnes exequi obligantur, *ibid.* Dispositiones favore fabricae impedire nefas, 53 *a*. Notarii eas eidem notificant collegio, *ibid.* *b*. Hoc vero in fabricae favorem componit male ablata incertis personis, debita privatis ecclesiis, restituenda ignotis personis, legata pauperibus aut locis piis indeterminatis, 77 *b* et *seq.*; varia alia legata et donata, 78 *a* et *b*; restituenda eui receptio non competit, *ibid.* *b* et 323 *a*; exponenda in conviviis et spectaculis occasione festivitatum, *ibid.*; cognoscit et terminat omnes causas fabricam concernentes, 79 *a*. Unusquisque deputatus confessorem cum amplis facultatibus sibi eligere valet, *ibid.* Basilica Sancti Petri diversis Pontificum indultis decorata, 320 *a*. Iulius II subvenientibus illius fabricae infra annum a data die, concedit confessarium cum specialibus facultatibus eligere, 321 *a*; Ultramontanorum favore, annum ad eius arbitrium prorogat, et penes eosdem commissarium deputat ad eleemosynas colligendas, *ibid.*; quo vita functo, alium mittit, atque eleemosynas elargientibus plenariam peccatorum remissionem concedit, *ibid.* *b*; commissario confirmat facultatem componendi male ablata incertis personis, quaesita per usuras, pluraque alia illicita contingentia, 322 *b*; dispensandi in multis casibus, 323 *a*. Iulius praedictus applicat etiam fabricae bona ecclesiastica indebite occupata, relicta piis locis aut personis pro male ablatis, relicta vel debita Redemptioni captivorum, *ibid.* *b* et *seq.* Commissarii etiam est interpretare dubia exorienda in sibi commissis, 324 *a*; suspendere indulgentias aliis concessas, *ibid.* Quae suffragari possunt animabus in purgatorio existentibus, *ibid.* *b*. Leo X praedicta omnia validat, et notarios ad ostendendum legata praefata cogi posse statuit, 325 *a*; commissario concedit componere, ad utilitatem fabricae, super legatis certis infra annum non executis, *ibid.* *b*; stabilia bona fabricae donata vendere, mobilia autem ad Urbem transferre absque solutione gabellae, *ibid.* et *seq.* Idem Pontifex eximit fabricae commissarios a superioritate ordinariorum et aliorum, 326 *a*; eisdemque dat componere super

votis et peregrinationibus a testatoribus relictis et non executis, *ibid.*; fraudem contra fabricam committentes excommunicat, *ibid. b*; notarios obligat ostendere libros, oblata mercede duorum eum dimidio pro centenario pecuniae exigendae, *ibid.*; relictis etiam ante septennium dicta commissione comprehendi vult, *ibid.*; plures alias facultates tribuit commissariis, et indulgentias fabricae subvenientibus, 327 *a* et *seq.* Plura innuuntur favore fabricae disposita ab Hadriano VI et Clemente VII, 328 *b*. Paulus III, aliquid innovans, declarat nunquam voluisse revocare indulta ab Hadriano VI concessa, *ibid.*; revocatis tamen omnibus commissariis, totum negotium collegio fabricae remittit, 329 *a*; eidem concedit alios deputandi commissarios, ceterasque facultates a praedecessoribus suis haecenus concessas, quibusdam etiam adiectis, *ibid.* et *seq.*; erigit societatem Principis Apostolorum, et confratres pluribus gratiis ditat, *ibid. b*; Hispanis confratribus eleemosynas porrigentibus plenariam indulgentiam, multaque privilegia elargitur, 330 *a* et *seq.* Declarationes circa praemissa, 333 *b* et *seq.* Collegium fabricae amplioribus facultatibus donatur in exequendis donationibus inter vivos ad pias causas factis, et in applicanda quinta earum parte dictae fabricae, 445 *b* et *seq.*

Columna (de) Clarina. V. Mariae (B.) Campi Martii sanctimoniales.

Communia et minuta beneficiorum servitia. V. Beneficia et Beneficiati.

Concilium oecumenicum a Paulo III indicitur variis de causis, sed praesertim ut exercitus in Turcas pararetur, 224 *a* et *b*. Mantua pro loco concilii, et dies xxiii maii mxxxvii pro eius assumptione statuitur, *ibid.* Reges, episcopi alique ad concilium invitantur, 225 *a*. Carolus V imperator et Franciscus I rex eius indicationem approbant, et celebrationem sollicitant, *ibid. b*. Imperatorem et reges hortatur Pontifex ut subditos, qui, de iure vel consuetudine, generalibus conciliis interesse consueverunt, ad hoc convenire procurent, *ibid.* Cur tamdiu concilium differatur, 338 *b*; celebrandum Tridenti, kalendis novembris mxxli PP. admonet, 342 *a*; praecipit praelatis ut ad illud accedant, *ibid. b*; imperatorem, reges et principes hortatur ut concilio intersint, per se vel per legatos, *ibid.* Bellorum causa, concilium prorogatur ab eodem Pontifice, 362 *a* et *seq.* Paulo interim vita functo, illud reassumit Iulius III, 430 *b*. Ad hoc impellitur etiam precibus Caroli V imperatoris, *ibid.* Tridentina civitas et dies prima maii mcli, pro reassumptione designantur, 431 *a*. Pontifex legatos, ad praesidendum concilio, spondet, *ibid. b*.

Confraternitas ad pie educandum orphanos in Urbe a curialibus instituta, 307 *a*; a Paulo III approbata *ibid. b*; ab eodem in archiconfraternitatem erecta, 308 *a*. Privilegia aliorum locorum piorum Urbis ei conceduntur, *ibid.* Celebrantes in eius ecclesia speciales indulgentias consequuntur, 309 *a*. Eleemosynas colligendi pro orphanis archiconfraternitati conceditur, *ibid.* Confratres propria statuta edere possunt, *ibid. b*; confessionalis privilegio donantur, *ibid.*; protectorem et iudicem causarum sibi eligunt, qui summarie illas cognoscit, 310 *a*; ab aliorum iurisdictione eximuntur, *ibid. b*. Ecclesiam visitantium indulgentiae, 311 *a*.

Conservatores Urbis. V. Senatus.

Constantinus imperator basilicas in honorem Salvatoris nec non Ss. apostolorum Petri et Pauli aedificat, 48 *b*.

- Constitutiones plurium Pontificum circa impetrationes beneficiorum consistorialium confirmantur et extenduntur a Clemente VII, 67 *b* et *seq.*
- Consulum artis nautarum in Urbe iurisdictio, 55 *a.* Quae transfertur in iudicem deputandum a praeside Riparum, *ibid.* Iudex omnes causas ripales civiles et quasdam etiam criminales cognoscit, *ibid. b.*
- Conventuales fratres extra Ordinem divagantes coerceri debent a superioribus, ad obviandum scandalis quae inde oriuntur, 381 *a* et *b.*
- Corporis Christi (SS.) confraternitas in ecclesia Beatae Mariae supra Minervam erigitur, 276 *a.* Confratres curant ut ubique Sanctissimum Sacramentum honorifice custodiatur, *ibid.*; impensas necessarias faciunt, *ibid. b.*; et ut a parochis ad infirmos decenter deferatur provident, *ibid.*; in dicta ecclesia, tertia dominica cuiuslibet mensis solemnem missam celebrari faciunt, *ibid.*; et sequenti die post festum Corporis Christi processionem circa ecclesiam, *ibid.*; confratres infirmos visitant, eosque ad confessionem et Eucharistiae susceptionem hortantur, *ibid.*; singulis dominicis quinquies Orationem Dominicam et Angelicam recitant 277 *a.* Mulieres non valentes Sacramentum associare, quinquies ut supra orantes, indulgentias confratribus associantibus concessas consequuntur, *ibid.* Alexander cardinalis Caesarinus confraternitatis protector, *ibid.* Paulus III praedicta statuta et gratias confirmat, aliaque concedit privilegia, *ibid.* et *seq.*
- Curiales et incolae Urbis disponere possunt de suis bonis, etiam acquisitis ex fructibus beneficiorum, in Urbe et eius districtu existentibus, ad favorem quorumlibet, 412 *b.*; si ab intestato decesserint, eis succedunt haeredes legitimi, exclusa Camera Apostolica, 413 *a.*
- Cursores Papae, iuxta statutum Alexandri VI, private ius habent citandi in causis ordinariis, coram iudicibus Palatii Apostolici pertractandis, et in causis omnium iudicium commissariorum, 419 *a.* Hoc statutum a pluribus Summis Pontificibus approbatur et declaratur, 420 *a* et *seq.* Cursores praedicti private, quoad mandatarios curiarum, citant in omnibus causis commissariis, 444 *a.* Ceteri mandatarii citant solummodo in causis ordinariis tribunalium quibus inseruiunt, *ibid.*

D

Debitores. V. Ripales.

Deus omnipotens bonos scelerate oppressos erigit, 20 *a.*

Diabolo obedientiam praestantes. V. Inquisitores haereticae pravitatis.

Dilatio quinquennalis. V. Causae cessionis.

Dilinga, Germaniae urbs, ad preces cardinalis Othonis, archiepiscopi Augustani, studiorum Universitate decoratur, 456 *b.* Rector, lectores ceteraque Academiae membra eisdem gaudent privilegiis, quibus Parisiensis et aliarum Universitatum membra, *ibid.* Archiepiscopus Augustanus facultatem habet condendi statuta et super eorum observantia invigilandi, 457 *b.*; rectorem et alios officiales eligendi et removendi, 458 *a.*; scholares ad gradus, etiam doctoris, promovendi *ibid.*; doctoresque digniores, equites creandi, *ibid.*; vices suas vicario generali com-

mittendi, *ibid.* b. Rector alique officiales necnon scholares percipiunt redditus suorum beneficiorum, etiam tempore quo in Universitate resident, *ibid.*

Discussio honorum. V. Causae cessionis.

Divina humanis, et perpetua temporalibus digniora sunt, 168 a.

Doctores sanctae Ecclesiae doctrinis et exemplis orthodoxam doctrinam elucidant, defensant ab adversariis, ecclesiam multipliciter illustrent, 18 b.

Dominici (S.), Ordinis Praedicatorum institutoris, festum, quod antea die v augusti celebrabatur, pridie in posterum celebrandum, sub ritu duplici, statuitur, quum die quinta B. Mariae ad Nives memoria recolatur, 543 b et seq.

E

Ecclesiarum capitula. V. Capitula.

Ecclesiarum cathedralium provisiones in uno consistorio proponuntur, in altero expediuntur, 530 b et seq.

Eleemosynae. V. Quaestorum facultates.

Eleutherii (S.) excommunicationes publicare prohibet Paulus III, 312 a et seq.

Equites S. Ioannis Hierosolymitani. V. Ioannis (S.) Hierosolymitani equites.

Eucharistiae sacramentum institutum ut fideles eximiae Christi caritatis memoriam recolant, 275 b.

Excommunicati in constitutione, quae Bulla in Coena Domini appellatur, 218 b et seq.

Excommunicationes S. Eleutherii. V. Eleutherii (S.) excommunicationes.

Exititii. V. Banniti.

Expeditiones Camerae et Cancellariae Apostolicae pluribus abusibus vitatae, 379 a. Abutentium poenae, 380 a.

F

Fabrica basilicae S. Petri de Urbe. V. Collegium sexaginta virorum.

Facinorosi a toto Statu Ecclesiastico exulare debent ex Iulii III dispositione, 483 a; cum autem exortae essent quaestiones circa comprehensos in dicta dispositione, declarat Pontifex illos comprehendi, quorum condemnationes fuere per gubernatorem intimatae, *ibid.* a et b.

Familiares et continui commensales Summi Pontificis qui sint, 185 a. Declaratio trium dubiorum circa idem subiectum, 186 a et seq.

Familiares et servitores praelatorum Romanae Curiae salarium pro biennio tantum, et infra annum a die obitus illorum, ab haeredibus petere possunt, 377 b.

Filii presbyterorum, ex fornicatione nati, beneficia ecclesiastica, per eorum patres obtenta, obtinere nequeunt, 143 b et seq.

Fons-Ebraldus, gall. *Fontevault*, parva Galliae urbs, ubi monasterium illustre, anno 1099 fundatum, 292 a et in nota 1 *ibi*.

Franchitias in Urbe retinentes, Curiamque impediennes in executionibus, poenis afficiuntur in facinorosos eorumque fautores promulgatis, 463 a et seq.

- Francisci (S.) de Paula Minimorum Ordo exponit multa gravamina pati circa quartam canonicam, decimas et funeralia et apostatas, 62 *b*; supplicat pro opportuna provisione, 63 *a*. Clemens VII iudices conservatores Ordinis cum amplis facultatibus deputat, *ibid.* *b* et *seq.*
- Francisci (S.) Ordo de Observantia. V. Observantes.
- Frater germanus alicuius S. R. E. cardinalis viventis, ad cardinalatum promoveri nequit, 475 *b* et *seq.*
- Fratres Minimi, Ordinis S. Francisci de Paula. V. Francisci (S.) de Paula Minimorum Ordo.
- Fratres Ordinis Redemptionis captivorum. V. Trinitatis (SS.) Redemptionis captivorum Ordo.
- Fratrum Minorum syndici. V. Syndici.
- Fraudes in testamentis. V. Praelati.
- Furnarii. V. Pistorum universitas.

G

- Georgii (S.) in Alga Venetiarum congregatio quomodo gerere se debeat in celebratione capituli generalis et in officialium electione, 368 *b* et *seq.* Contravenientium poenae, 369 *a*.
- Germanicum collegium Romae institutum ad instruendos iuvenes Germanicae nationis, qui illius gentes christianam religionem doceant, 460 *a*; sex cardinales directores habet, 461 *a*; Papae tantum et Sedi Apostolicae subest, *ibid.*; ab omnibus impositionibus liberum, *ibid.*; iisdem ornatur privilegiis quibus Studium generale Urbis, *ibid.* *b*. Superioribus collegii data facultas scholares laurea redimendi, *ibid.* et *seq.* Dicti cardinales, pro bono collegii regimine, leges condere queunt, 462 *a*.
- Gubernator utriusque Burgi Urbis, capitaneus generalis custodiae Romani Pontificis, facultatem habet cognoscendi et definiendi, per se vel per suos deputatos, omnes causas habitatorum Urbis, in prima instantia, privative quoad alios iudices, 410 *a*; inhibendi executionem mandati alius cuiuscunque iudicis Urbis, *ibid.*; deputandi procuratorem fiscalem, notarios et barisellos in sua iurisdictione, 411 *a*; eligendi et amovendi portarum custodes, *ibid.*; bannimenta et cetera necessaria facienda, *ibid.* *b*.

H

- Hadrianus VI, Papa cccx, eligitur die ix ianuarii mxxxii, et xxx augusti eiusdem anni coronatur, 1 *a*.
- Haeredes beneficiatorum. V. Beneficia.
- Haeretici complures in Portugalliae et Algarbiorum partibus extant, contra quos inquisitorem deputat Clemens VII, 205 *b*; inquisitoris facultatem suspendit, 206 *a*; ad fidem se convertentes infra datum terminum, absolvit, *ibid.* et *seq.*; illos

eorumque successores ad dignitates habilitat, et indultis fidelibus concessis uti permittit, 207 *b*; confiscationes bonorum fisco non incorporatorum, processus et sententias contra haereticos latas delet, 208 *a*; habentes fidem a confessoribus vel in eorum libris inscriptos securos esse vult, *ibid. b*; condemnatos de haeresibus, publice illas abiurare debere, *ibid. et seq.*; condemnatis sentientibus se gravatos ad nuncium recursum concedit, 209 *a*; relapsos debitis poenis puniri decernit, *ibid.*; de haeresi diffamatos, coram nuncio se purgare posse, *ibid. b*; praemissis functos veniam obtinere, *ibid.*; contra noviter conversos eorumque descendentes, quorum excusationes Summo Pontifici missae fuerant, supersederi, *ibid. et seq.*; praelatis inlibet molestare eos qui gratiam obtinuerant, 210 *a*. Contravenientium poenae, *ibid. b*; Ioannem, Portugalliae et Algarbiorum regem, ut nuncio pontificio laveat, hortatur, 211 *a*; per alias litteras, ad regis instantiam, praemissorum publicationem prohibet, *ibid. b*; eadem postea publicari et exequi mandat, 212 *a*. Paulus autem III executionem suspendit, *ibid. b*; tandem supersessoriam revocat, et executionem praecipit, 213 *a et seq.*; in haereticos magis magisque indulgentem se praebeat, 214 *a*; indulta catholicorum ad catholicam fidem redeuntibus concedit, *ibid. b*; processus et sententias in eos latas annulat, et in pristinum statum eosdem reponit, 215 *a*; indulta impediens pluribus poenis coercet, *ibid.* Declaratio circa supradicta, 217 *a*. Haeretici quamplures ad fidem non redeunt horrore publicae poenitentiae, 414 *b*; idcirco Pontifex M. ad privatam eos admittit, quibusdam exceptis, *ibid.*; illisque illorumque successoribus honores restituit, 415 *a*; impoenitentes nunciari et puniri mandat, *ibid. b*; formam abiurationis praescribit, 416 *a*. Paulus IV confirmat omnes poenas in haereticos et schismaticos latas, 552 *a*; praelatis et principibus a fide deviantibus alias poenas imponit, *ibid. b et seq.* Si beneficia propter haeresim vacent, ius nominationis habentes praesentent alias personas infra legitima tempora, 503 *b*. Variarum poenarum in haeticorum fautores, *ibid.* Praelati et etiam Romani Pontifices, quos haeticas opiniones ante promotionem habuisse apparuerit, sint ipso facto omni auctoritate et officio privati, 554 *a*. Eorum subditis licet ab obedientia impune recedere, *ibid. b*.

Hebraei coguntur ad comburendos libros Thalmudi et alios; in quibus nomen Iesu Salvatoris nostri ignominiose usurpatur, 482 *a*. V. Iudaei.

Henricus VIII, Angliae rex, iam a Leone X *fidei defensor* appellatus, a catholica veritate desciscens, enormia multa patrat, 495 *b*; a Clemente VII excommunicatus, in deterius ruit, 196 *a*. Paulus III eum hortatur ut ab erroribus desistat, *ibid. b*; complices et fautores monet ne de cetero regi adhaereant vel adsistant, 197 *a*; inobedientes maiori excommunicatione innodat, *ibid.*; rebellionis quoque poenam et regni amissionem minatur, terminumque praefinit ad eorum se comparendum, *ibid. b*; civitates, ecclesias et alia loca, ad quae ipsi declinaverint, ecclesiastico interdicto supponit, 198 *a*; eorum filios dignitatibus, gratiis et bonis omnibus privatos, et inhabiles ad alia consequenda declarat, *ibid. b*; subditos ab eius obedientia solvit, 199 *a*; Henricum et complices declarat infames, inhabilesque ad testimonium, ad testamentum conficiendum, necnon ad successiones, *ibid.*; christifidelibus, sub variis poenis, praecipit ut illorum commercium evitent, *ibid. b*; praelatis et ceteris ecclesiasticis mandat, sub gravibus

- ilidem poenis, ut a regno Angliae discedant, 200 *a*; easdemque minatur poenas ducibus et ceteris, qui Henricum de regno expellere non student, *ibid. b*; principum christianorum confoederationes cum Henrico nullas esse decernit, 201 *a*; principibus et aliis mandat ut contra Henricum et complices arma capiant, *ibid. b*; haereticos capientium servos fieri, et illorum bona occupantium esse statuit, 202 *a*; praelatis et aliis ecclesiasticis praecipit, sub poena excommunicationis et privationis beneficiorum, Henricum et complices solemniter excommunicatos nuncient et evitari faciant, *ibid.*; praemissorum publicationem impediens poenas easdem incurrunt, *ibid. b*. Ad insignium personarum preces, excommunicatio per tres annos suspenditur, 204 *a*. Henrici magis improba et saeva protervia, *ibid.* Bullam excommunicationis publicari iubet, *ibid. b*.
- Hibernia insula regio titulo decoratur a Paulo IV, instantibus Philippo II Hispaniarum rege et Maria Angliae regina, 489 *b et seq.*
- Hieronymus Emilianus eiusque socii hospitalia pro pauperibus orphanis et mulieribus conversis erigunt, 285 *a*; petunt a Paulo III nonnulla privilegia et licentiam sibi constituendi superiorem, *ibid.* Quam concedit Pontifex, *ibid. b*; et insuper Societatis sacerdotes recitare posse horas diurnas et nocturnas aliaque divina officia, secundum ritum novissime tunc editum, 286 *a*; omnium in eorum locis degentium confessiones audire, eosque absolvere, ut locorum ordinarii possunt, *ibid.*
- Hieronymus Pacificus. V. Silvestrinorum congregatio.
- Homicidae alique delinquentes poenis damnati a Pontificibus Maximis, 486 *a*. Sed cum in dictos delinquentes remisse procederent officiales, Iulius III praedecessorum constitutiones innovat, et gubernatori Urbis earundem executionem committit, *ibid. b*; contra facinorosos, non inquisitione vel denunciatione tantum, sed etiam ex officio procedi mandat, 487 *a*; eos citare permittit publico edicto, eiusque formam tradit, *ibid.*; contra eosdem summarie procedendum, 488 *a*. Bannitorum receptatores et fautores gravibus poenis plectuntur, *ibid. V. Banniti.*
- Hospitale. V. Cathecumenorum et neophytorum hospitale et Spiritus.

I.

- Iacobi (S.) de Spatia praeceptores et fratres, de suis bonis certo modo disponere possunt, 450 *b et seq.* Eiusdem facultatis extensio ad fratres clericos non conventuales, 451 *b et seq. V. etiam* Ioannes Lusitaniae rex *et* Milites.
- Iesuati Sancti Hieronymi, privilegii Ordinis Eremitarum Sancti Augustini donantur, 458 *b et seq.*
- Iesu Christi conceptio et divinitas. V. Trinitas.
- Ignatius (S.) de Loyola. V. Societas Iesu.
- Imaginis Salvatoris ad Sancta Sanctorum custodes obtinent a Paulo IV confirmationem omnimodae iurisdictionis supra collegia Capranicense et Nardinum de Urbe, 548 *b et seq.*
- Incapaces ad successiones. V. Curiales.
- Incolae Urbis. V. Curiales.

- Inquisitionis sacrae congregatio instituitur ex cardinalibus amplissimam auctoritatem habentibus procedendi contra quoscumque in negotio fidei, 344 *b*; officiales eligendi, 345 *a*; degradationem clericorum pronunciandi, *ibid.*; contradictores coercendi, *ibid.*; auxilium brachii saecularis invocandi, *ibid.*; inquisitores ubique locorum deputandi, *ibid. b*; appellationes ab aliis inquisitoribus decidendi, *ibid.*; in Curia et extra citandi et inhibendi, 346 *a*.
- Inquisitores haereticae pravitatis Cremonae procedunt contra maleficos et diabolo obediētes, 24 *b*. Nonnulli se illis opponunt, 25 *a*. Summus Pontifex in contradictores procedi iubet, veluti contra haereticos, *ibid.* Auxilium inquisitoribus praestantes gaudent eisdem indulgentiis, quibus cruce signati pugnantes contra haereticos, *ibid. b*. Inquisitores procedunt contra quoscumque, etiam regulares cuiuscumque Ordinis, 135 *a*. Indulgentiarum descriptio ab inquisitoribus concedendarum cruce signatis, 136 *a*. Episcopis eorumque officialibus mandatur inquisitores adiuvent, *ibid. b*. Ipsi in omnes, etiam regulares, proponentes scandalosas aut haereticas opiniones, procedere queunt, 318 *b* et *seq.*; a multis impediuntur in eorum officiis, sub variis praetextibus, 431 *b*. Iulius III omnibus non inquisitoribus prohibet se sponte ingerere in haeresum cognitionem, 432 *a*. Inobediētes maiorem excommunicationem et alias poenas incurrunt, *ibid. b*. Eisdem incurrunt dioecēsani et inquisitores qui laicos sibi in huiusmodi iudicio associant, 433 *a*.
- Ioannes Lusitaniae rex eiusque praedecessores erga Sedem Apostolicam devotione clari, 446 *b*; plura oppida, castra et alia loca donarunt militis S. Iacobi de Spatha et de Avis, *ibid.* et *seq.* Ioannis praeclara gesta in Africa, Indiis et Ethiopia, pro religione christiana dilatanda, 447 *a*. Quorum intuitu Iulius III illum creat ad vitam administratorem militiarum S. Iacobi et de Avis, *ibid.* Amplissimae regiones, Lusitanorum opera, Christi Evangelium amplectuntur, *ibid. b*. Hinc Iulius PP. Ioanni eiusque successoribus utriusque sexus concedit in perpetuum administrationem dietarum militiarum ad maiorem diffusionem catholicae religionis, 448 *b* et *seq.* Bazaim et Dio, civitates Indiarum, bis e manibus infidelium ereptae, 449 *a*. Omnimoda iurisdictio eisdem regibus tribuitur in personas et res militiarum de Spatha et de Avis, 450 *a*. Spiritualia ipsarum a personis religiosis earundem militiarum exerceri debent, *ibid. b*. Praeceptoribus et militibus ius magistri eligendi adimitur, *ibid.* et *seq.* Dantur regibus nonnullae leges pro recta militiarum administratione, 453 *a*.
- Ioannes Petrus Carafa. V. Theatinorum congregatio.
- Ioannis (S.) Hierosolymitani equites Tripolis, insula Melitae necnon terra Gaudisii a Carolo V donantur, 140 *a*. Magnus magister et fratres, in capitulo generali Syracusis habito, donationem acceptant cum conditionibus in litteris Caroli expressis, *ibid. b*. Censuum annuus unius accipitris dumtaxat, viceregi Siciliae solvendus, Ordini imponitur, *ibid.* Iuramentum a Magno magistro praestandum favore Caroli, 141 *a*. Ius patronatus Ecclesiae Melitensis, qua lege Carolo reservatum, *ibid.* Episcopus Melitensis magna cruce decorandus et ad consilium Ordinis admittendus, *ibid. b*. Nonnulla statuta edita et confirmata in eodem capitulo, favore nationis Italicae, *ibid.* Clemens VII Caroli litteras et donationem, necnon statuta capituli confirmat, 142 *a*.

Iorano (de) Ioannès. V. Cathecumenorum et neophytorum hospitale.

Iudaei aliquae infideles, ratione conversionis, non perdunt sua bona, 336 *a*; nec tenentur restituere male ablata personis incertis, *ibid.*; si pauperes, piorum elemosynis adiuvandi sunt, *ibid. b*; cives efficiuntur loci ubi baptizantur, *ibid.*; in articulis fidei instrui debent, sed cum infidelibus versari nefas, *ibid.*; ad matrimonium cum christianis originariis contrahendum excitandi, 337 *a*; ne ad antiquae sectae ritus redeant caveatur, *ibid.* Neophytorum contemptores ab inquisitoribus coercantur, *ibid.* Redeuntes ad pristinum ritum, uti haeretici puniantur, *ibid.* Iudaei in Statu Ecclesiastico habitent in locis a christianorum habitatione separatis, 499 *a*; in singulis civitatibus vel communitatibus unicam synagogam habeant, *ibid.*; masculi biretum, foeminae aliquod signum glauci coloris, ut distinguantur a christianis, deferant, *ibid.*; nutrices aut servientes ex christianis non habeant, *ibid. b*; diebus festis de praecepto Ecclesiae, publice non laborent, *ibid.*; christianos in contractibus vel alias non gravent, nec cum eis versentur, *ibid.*; libros computorum italice scribant, nullamque mereaturam, nisi vulgo dictam *cenciariam* exerceant, *ibid.*; medici si sint, christianos non curent, *ibid.*; menses xxx dierum computent in creditis exigendis, *ibid.*; statuta locorum servant, 500 *a*; contravenientium poenae, *ibid.* Iudaei Status Ecclesiastici solvere debent singulis annis, pro una-quaque synagoga, etiam demolita, decem ducatos hospitali cathecumenorum, 509 *a* et *seq.* Hoc statutum omnes iudaeorum congregationes in solidum obligat, 510 *b* et *seq.* Ministri congregationum, iuxta uniuscuiusque congregationis facultates, taxam imponere possunt et ad solvendum cogere, 511 *a*.

Iulius III, Papa ccxiii, electus die viii et coronatus xxii mensis februaryi MDL, 401 *b*.

Iuris patronatus et praesentationis concessionones revocatae quoad beneficia electiva, 2 *a*; et non electiva, *ibid. b*.

Iustinae (S.) de Padua congregatio. V. Cassinensium monachorum congregatio.

L.

Lenones et lenae, pro vario criminis gradu, variis poenis, etiam extremo supplicio, damnantur, 537 *b* et *seq.*

Litterarum apostolicarum executionem impediētes a pluribus Pontificibus Maximis poenis variis mulctati, 163 *a* et *seq.* Clemens VII decernit quascumque ordinationes videndi litteras apostolicas ante earum executionem nullas esse, 165 *b* et *seq.*; deputatos in dictis litteris ad eas exequendum nullius indigere consensu, 166, *a*. Executioni se opponentium poenae, *ibid.*

Locationes bonorum ecclesiasticorum varia excitant litigia, cum antiqui conductores antelationes in novos praetendant, 228 *a*. Paulus III declarat eorum praetensiones iniustas, ideoque reiciendas, 229 *a*.

Lutheri perversitas, 4 *a*; immanis audacia, 5 *a*; conciliis ipse detrahit, *ibid. b*; vitam licentiosam ducit, *ibid.*; se alterum Danielem iactat, 6 *a*; reapse tamen perfidum se ostendit, *ibid. b*; sacerdotes et Romanum Pontificem in suis sermonibus lacerat, *ibid.* Leo X hortatur Fridericum, Saxoniae ducem, ut Lutherum

dimittat, 9 *b*; denique hunc hortatur et minatur, sed frustra, *ibid.* et *seq.*; praemia conversionis, poenas impoenitentiae denunciat, 10 *a*. Lutheri haeresis quanto citius extinguenda, ne nimium serpat sicut Ariana, 135 *a*.

M.

Maceratensis civitas studio generali decoratur, 283 *b* et *seq.* Officialium universitatis facultates, 284 *b*. Scholarium privilegia, *ibid.*

Malefici. V. Inquisitores haereticae pravitatis.

Mantua. V. Concilium oecumenicum.

Marcellus II, Papa CCXXIV, die IX aprilis MDLV electus, sequenti die coronatus, obiit die prima maii eiusdem anni, 489 *a*. Nullam eius in hoc Bullario constitutionem aut bullam habes.

Marchia Anconitana (in) causae in prima instantia, coram iudicibus ordinariis pendentes, nec biscentum ducatos excedentes, advocari non possunt, 370 *a*. V. etiam Carpo (de) cardinalis.

Maria, Angliae regina. V. Hibernia.

Mariae (B.) Campi Martii, Ordinis S. Benedicti, sanctimoniales triennalem abbatissam habent, 128 *b*. Clemens VII, ad supplicationes conventus, approbat electionem Clarinae de Columna in abbatissam perpetuam, statuens omnes in futurum eligendas abbatissas, perpetuas fore, 129 *a* et *b*.

Mariae (B.) de Monte Carmelo fratres et sorores supplicant Clementi VII pro confirmatione privilegiorum Ordinis, 145 *b*. Qui ea confirmat cum extensione privilegiorum aliorum Ordinum, *ibid.* et *seq.* Fratres exiunt a subiectione inquisitorum, 146 *a*. Eosque et consorores habilitat ad confessarium eligendum cum ampla absolvendi potestate, *ibid.* *b*, et ad usum altaris portatilis, in quo celebretur etiam tempore interdicti, 147 *a*. Indulgentias demum concedit omnibus benefactoribus Ordinis, *ibid.* *b*.

Mariae (B.) Maioris de Urbe archipresbyter omnes causas capituli, canonicorum et aliarum personarum ecclesiae cognoscit, 266 *b* et *seq.* Causae ab archipresbytero nemo advocare potest, 268 *a*. Isque procedit etiam in obligationibus cameralibus, *ibid.* *b*. Feriae non obstant in causis appellationis, *ibid.* Iurisdictio archipresbyteri se extendit ad habitantes in *Franco*, 269 *a*; contra quoscumque religiosos et privilegiatos, *ibid.* Poenitentarii in dicta basilica per archipresbyterum deputantur, *ibid.* *b*.

Mariae (B.) virginitas. V. Trinitas.

Mariae Magdalenae (B.) monasterium pro impudicis mulieribus poenitentibus, quo auspice in Urbe fundatum, 92 *b*. Eius gubernatores quolibet mense ipsum visitare debent, 93 *a*. Facultas eisdem statuta condendi et mutandi, omniaque ordinandi ad bonum regimen opportuna, *ibid.*; bona alienandi et permutandi, *ibid.*; protectorem eligendi, *ibid.* Gratiae monialibus et benefactoribus concessae, *ibid.* *b*. Spolia meretricum monasterio applicantur, *ibid.* et *seq.* Detinentes earum bona, infra decem dies ab earundem obitu, consignare debent, 94 *a*. Si quis ius in haereditatem pertendat, bona deponantur usque ad controversiae

- definitionem, *ibid. b.* Bonis monasterio applicatis alantur illarum filii, *ibid.* Curati ecclesiarum hanc bullam publicent, si fuerint requisiti, 95 *a.* Notariis praecipitur revelare dispositiones testamentarias mulierum impudicarum, *ibid.* Dubia super praemissis definiuntur a iudicibus deputatis, *ibid.*
- Martyres, Iesum Christum imitantes, sempiternam sui memoriam et exemplum venerabile militanti Ecclesiae reliquerunt, 18 *a.*
- Matrimonia nonnulli contrahunt in gradibus prohibitis, spe dispensationes facilius obtinendi post matrimonium contractum, 507 *a.* Paulus IV dispensationes huiusmodi se negaturum spondet, *ibid. b.*
- Mechliniensis ecclesia. V. Cameracensis.
- Medicis (de) Hippolytus card. V. Vicecancellarius.
- Medicorum collegium in Urbe statuit, sub poena xxv ducatorum, ne quis curam infirmorum susceperet, nisi prius rite probatus ab eodem collegio, 148 *b.* Sixtus IV hanc legem firmavit, aromatariosque examini subiecit, 149 *a.* Eisdem et nonnullas alias leges a medicis conditas sancit Clemens VII, *ibid.* et *seq.* Collegium in antiquis privilegiis confirmatur a Iulio III, 471 *b.* privative, quoad alios quoscumque, in philosophia et medicina ad doctoris gradum promovet, *ibid. b.* Protomedicus privative cognoscit omnes causas medicinam concernentes, 472 *a* et *b.*
- Mercatores. V. Ripales.
- Mianus Hieronymus. V. Hieronymus Emilianus.
- Milites S. Iacobi de Spatha, de Calatrava et Alcantara necnon Carolus V commendantur ob eorum virtutem in expugnatione plurium civitatum et dominiorum contra Mauros, 13 *a* et *seq.* Earundem militiarum administratio quandoque regibus et ipsorum primogenitis data, 14 *b.* Causae cur perpetuo danda sit regibus, *ibid.* Castellae et Legionis regibus eiusque successoribus conceditur, 15 *b* et *seq.* Administrator nequit alienare bona immobilia aut mobilia, 17 *b.* antequam administrationem suscipiat, solvit Summo Pontifici iura consueti, *ibid.*; officium amittit, ubi a Sedis Apostolicae devotione se subtrahat, *ibid.*
- Minoribus conventualibus (ex) nonnulli, concedente provinciali Marchiae, vitam eremiticam amplectuntur, et Clementi VII supplicant pro novae regulae approbatione, 113 *b.* Pontifex annuit, eisque concedit cum habitu peculiari barbam deferre, socios recipere, et eremitoria habere *ibid. a.*; necnon privilegia fratrum Minorum et Camaldulensium, *ibid.*
- Missa celebrari congruit non noctis tenebris, sed in luce, 297 *a.*
- Monasterium pro impud. mulieribus conversis. V. Mariae Magdalenae (B.) monasterium.
- Montis Coronae Eremitae. V. Camaldulenses Eremitae.
- Mulieres a turpi vita conversae. V. Hieronymus Emilianus et Mariae Magdalenae (B.) monasterium.

N

- Nardini collegii statuta quaedam et vices, 458 *b* et *seq.*
- Nautae Tiberis et Anienis. V. Consulum artis nautarum in Urbe iurisdictio.
- Neophyti. V. Cathecumenorum et neophytorum hospitale.

O

Observantes fratres omnes, Ordinis S. Francisci, comprehenduntur sub nomine Reformatorum, 156 *a*. In quibus, cum nonnulli strictius Regulam observare inceperint, distincta loca obtinent, *ibid.* *a* et *b*. Minister generalis alique hanc strictiorem observantiam impedire vetantur, 157 *a*. Forma habitus una in tota Observantia, *ibid.* Volentes profiteri strictiorem observantiam, quomodo recipiendi, *ibid.* Quinam et quomodo amovendi, *ibid.* Custodem habeant Reformati in singulis provinciis, *ibid.* Eius potestas, *ibid.* *b*. Vocales in capitulis quinam sint, *ibid.* *b*. Quatenam in eis peragenda, *ibid.* Custodis officium triennio expletur, *ibid.* Ordo de Observantia multis meritis refulget, 490 *b*; a Romanis Pontificibus gratis plurimis donatus, *ibid.* Martinus IV praesertim tribuit ei facultatem nominandi extra Ordinem personas pro oeconomis, syndicis *etc.*, eosque ad libitum revocandi, 491 *a* et *seq.* Ioannes XXII facultatem abstulit, 492 *a*; Martinus V restituit, *ibid.*; Eugenius IV confirmavit, *ibid.*; Nicolaus V adiecit facultatem audiendi confessiones et administrandi sacramenta *ibid.* Ordo petit confirmationem a Paulo IV, qui libenter assentitur, *ibid.* et *seq.*; gratias concessas clarius explicat, 494 *a* et *seq.*

Officiales Camerae Apostolicae. V. Camera Apostolica.

Officiales Status Ecclesiastici, finito officio, rationem reddere debent, coram Papa aut eius legatis, gestorum tam per se, quam per deputatos ab eis, 124 *a*. Officiales condemnati in hoc syndicato, appellare nequeunt, *ibid.* *b* et *seq.* Antequam officium ineant iureiurando adstringuntur fideliter se gerendi et cautionem praestant, 125 *a*. Solutio tertiae partis salarii in fine officii eis debita suspenditur usque ad terminum syndicatus, *ibid.* Quo durante edictis publicis invitentur gravati ad exponendas querelas, *ibid.* Syndicantium facultas summarie procedendi, *ibid.* *b*. Multi tamen gravati querelas non proponunt, ut expensas itineris ad Urbem evitent, *ibid.* Clemens VII statuit officiales syndicari in loco officii, per commissarium Pontificis et alios, 126 *a*. A quibus condemnati ad Papam appellant, 127 *a*. Cautiones praestandae ab officialibus describuntur in libris R. Camerae Apostolicae, *ibid.* *b*.

Officiorum societates non contrahantur, nisi super officiis vacabilibus, et non ultra dimidium valoris officiorum, 505 *a*, *b* et *seq.*

Ornamenta cappellae cardinalis defuncti. V. Beneficia.

Orphani. V. Confraternitas et Hieronymus Emilianus.

Otho cardinalis Augustanus. V. Dilinga.

P

Pallavicinus Ioannes Baptista. V. Brixensis communitatis studium.

Papae familiares. V. Familiares.

Papatum ambientes aut, Papa vivente eoque inconsulto, tractantes de eligendo futuro Pontifice, quam criminosi sint, 545 *a*, *b* et *seq.* In eos eorumque fautores poenae, 546 *a*, *b* et *seq.* Revelantium venia et praemium, 547 *b*.

- Patriarchae sancti, angelorum susceptores, fide praeclari, Deum facie ad faciem videre meruerunt, 18 *a*.
- Patrimonium Beati Petri et territorium Urbis pro tertia parte colere omnibus licet, 56 *b*. Iudices deputati differentias cognoscunt inter agrorum dominos et cultores, 57 *a*. Qui nequeunt impediri a baronibus aliisque possessoribus quominus frumentum ad Urbem deferant, *ibid.* *b*; a represaliis molestiisque pro debitis eximuntur, 60 *a*; locationibus renunciare possunt, *ibid.* *b*; Romani et incolae advenis praeferrī debent, *ibid.* Praediorum domini ementes a colonis frumenta supra usum familiarum suarum, aut impediētes frumentorum ad Urbem delationem poenis plectuntur, 61 *a*.
- Pauli (S.) Decollati clerici regulares tria vota substantialia emittere possunt, dummodo in communi vivant et sub obedientia ordinarii, 160 *a*; propria statuta sibi conficiunt, *ibid.* *b*; obtinent a Paulo III facultatem emittendi tria vota substantialia, 191 *a* et *b*; habitum clericalem deferendi et in communi vivendi sub Sedis Apostolicae protectione ad quinquennium, *ibid.* *b*; praepositum ad triennium eligendi, aliosque ad Religionem recipiendi, *ibid.*; officia divina recitandi et sacramenta administrandi, 192 *a*. Praepositi auctoritas dispensandi cum infirmis et eos curantibus, circa officii recitationem et ieiunia, *ibid.* *a* et *b*. Confessoribus congregationis liceat uti speciali forma in absolvendo, *ibid.* *b*. Eandem facultatem habent extranei in absolvendis personis Ordinis, *ibid.* Congregatio templum construere potest sub invocatione S. Pauli, *ibid.*; Canonicorum Regularium Lateranensium privilegiis gaudet, 193 *a*. Dictae gratiae in aevum firmantur, *ibid.* *b*. Idem clerici multa damna patiuntur in suis possessionibus et privilegiis, 427 *b*. Ideo Julius III concedit eis conservatores et iudices cum amplis facultatibus, 428 *a*.
- Paulus III Papa cxxvii, die xiii octobris mdxxxiv electus, die iii novembris eiusdem anni coronatur, 173 *a*.
- Paulus IV, Papa ccxxv, die xxiii maii mdlv electus et coronatus, obiit xvii augusti mdlx, 489 *a*.
- Peccatum non dimittitur, nisi restituatur male ablatum, 336 *a*.
- Personae ecclesiasticae. V. Spolia.
- Perusinae civitatis priores et communitas, per Guillelmum Pontanum oratorem a Clemente VII institutionem Rotae in dicta Urbe petunt, 139 *a*. Pontificis concessio et Rotae institutio, *ibid.* *b*.
- Petri (S.) in Urbe basilica. V. Collegium sexaginta virorum.
- Petrus (S.), apostolorum princeps, sibi et suis in Christi vicariatu successoribus sedem Romae constituit, 412 *b*; episcopalem cathedram, 531 *a*; urbem ipsam, una cum gentium Apostolo, martyrio consecrat, *ibid.* Paulus IV festivitatem Cathedralae S. Petri Romae celebrari iubet xv kalendas februarii, *ibid.* *b*; festum autem Cathedralae Antiochenae viii kalendas martii, *ibid.*
- Philippus II, Hispaniarum rex. V. Cameracensis ecclesia et Hibernia.
- Pistorum universitas varia statuta conficit eorum artem concernentia, 467 *a*. Eorundem statutorum vigore, consules artis definiunt omnes causas pecuniarias inter homines artis, *ibid.* *b*; inter extraneos autem, causas dumtaxat xx scutata non excedentes, *ibid.* Leo X decernit debitores pro pretio paupis non ad-

mitti ad dilationes nec ad bonorum cessiones, *ibid.*; in causis panem concernentibus, a quocumque iudice summarie procedi mandat, 468 *a*. Pistorum universitas obtinet a Iulio III praedictorum confirmationem, *ibid.* et *seq.*

Poenitentiarii summi auctoritas et potestas a Sixto IV concessa confirmatur a Paulo III, 402 *a*. Qui deinde statuit inobedientes poenas incurrere in bulla Coenae Domini contentas, *ibid.* *b*; pariter impediennes summi poenitentiarii litterarum executionem, *ibid.*; eiusdem litteras apertas in utroque foro suffragari, *ibid.* Litteras Pauli praedicti, ob eius obitum non expeditas, Iulius III edit, 403 *b*.

Pontanus Guillelmus. V. Perusinae civitatis priores.

Pontifex Maximus universae ecclesiae pastor; imperator vero advocatus censendus, 14 *a*.

Populus Romanus. V. Senatus.

Portugalliae et Algarbiorum reges. V. Ioannes Lusitaniae rex.

Praelati quidam, testandi facultatem non habentes, ut ea aliquo modo potiantur, loca pia haeredes instituunt, quo praetextu multa legata illegitima faciunt, in Camerae Apostolicae praedictum, 382 *b*. Paulus III, ad obviandum malis praedictis, statuit decimam tantum partem bonorum loca pia acceptare posse, 383 *a*. Praelati saepe donationes inter vivos simulant, in Camerae Apostolicae praedictum, 433 *b*. Iulius III nullos huiusmodi actus declarat, nisi donatores per dies viginti donationibus supervivant, 434 *a*. Praelati in cappella Summi Pontificis assistentes amplissimam habent de suis beneficiis disponendi facultatem, 434 *b* et *seq.*; nobilitatisque decus cum usu insigniorum Papae, 435 *b*; a decimis eximuntur, necnon, pro sex vegetibus, a vini vectigali, 436 *a*. Indulto gaudent visitandi ecclesias suarum civitatum et dioecesium, et iura procurationis exigendi, *ibid.*; locandique ad biennium, etiam anticipata solutione, sua beneficia, *ibid.* *b*; libere disponendi de suis bonis, quamvis acquisitis ex fructibus beneficiorum, 437 *a*. Remittuntur eis fructus male percepti et omnis infamiae macula omnisque censura, *ibid.* Arrendationes pro dicto biennio factae praedictant successoribus, *ibid.* *b*; octo equites deauratos, quotquot notarios, tabelliones ac iudices ordinarios extra Romanam Curiam creare queunt, *ibid.*; illegitimos legitimare, 438 *a*; ad omnes gradus in utroque iure, theologia et artibus idoneos promovere, *ibid.*; sacros ordines, etiam extra tempora, conferre, *ibid.*; contra quoscumque criminosos in sua dioecesi procedere, *ibid.* *b*; ecclesias suarum dioecesium, etiam exemptas, visitare, *ibid.*; causas omnes, exceptis irregularitatem concernentibus, cognoscere, *ibid.*; propria beneficia resignare et permutare, *ibid.* et *seq.*; in eorum absentia a Romana Curia per quinquennium eximuntur a visitatione Liminum Apostolorum, 439 *b*; confessorem sibi eligunt cum specialibus facultatibus, *ibid.* et *seq.* Forma iuramenti praestandi a notariis, tabellionibus et iudicibus per dictos praelatos creandis, 442 *a*. Praelati panem habentes ex Palatio Apostolico sunt veri familiares et continui commensales Romani Pontificis, 481 *a*. Collatio beneficiorum ab eis obtentorum, cum per obitum illa vacabunt, Summo Pontifici reservatur, *ibid.* *b*. Archiepiscopi et episcopi ad claustra suorum Ordinum redeuntes officia consequi nequeunt, 565 *b*. Dispensationes desuper concessae annullantur, *ibid.*

Qui scienter illos ad officia eligunt, privantur iure eligendi, necnon voce activa et passiva, *ibid.* V. *etiam* Familiares et Spolia.

Praelatorum servitores. V. Familiares.

Principes christiani admonentur, ut contra Turcas conveniant, 10 *b.* Mala ex eorum discordia, *ibid.* Taurinum, vulgo Belgradum, et alia loca a Turcis capta, 11 *a*; Roma periclitans, *ibid.* Nuncii mittuntur ad principes, ut pacem inter se ineant, *ibid.* *b*; additis censuris ecclesiasticis ut induciae fiant, 12 *a.* Triennales induciae indicuntur, sub excommunicationis poena, *ibid.* *b.* Dubia super induciis solvenda Pontifici reservata, 13 *a.*

Prophetæ sancti, Deo secreta sua ostendente, ac Spiritu Sancto illuminante, ventura quasi præsentia enunciarunt, 48 *a.*

Publica poenitentia. V. Haeretici.

Q

Quaestorum facultates a commissariis hospitalium Urbis concessas revocat Clemens VII, 280 *b.* Huiusmodi revocationem innovat Paulus III contra quaecumque hospitalia et loca pia, fabrica basilicae S. Petri de Urbe excepta, 281 *a*; eleemosynas, hospitalibus, Ordinibus *etc.* nondum incorporatas, basilicae Principis Apostolorum applicat, *ibid.* *b*; quaestuas fieri prohibet, nisi de consensu praesidum dictae basilicae, 282 *a*; hospitalium, Ordinum *etc.* quaestoribus mandat receptas pecunias collegio fabricae persolvant, *ibid.* *b*; cui elargitur facultatem inobedientes compellendi, *ibid.*

Quindennia. V. Beneficia.

R

Referendarii utriusque signaturae Romani Pontificis fiunt Sedis Apostolicae notarii, comites Palatini verique nobiles, 287 *a*; Papae armis gentilitiis uti possunt, 288 *a*; notarios extra muros Urbis creant, *ibid.*; illegitimos legitimant, *ibid.*; doctoris lauream conferunt in utroque iure, theologia et artibus, *ibid.* *b*; mitra, annulo et baculo pastoralis utuntur, solemniter benedicunt, *ibid.* Unusquisque referendarius et duo eiusdem familiares litteras apostolicas et alias expeditiones gratis obtinent, 289 *a*; a vini vectigali, pro sex vegetibus, eximuntur, *ibid.*; item ipsi et eorum familiares nec non beneficia ab ordinariorum iurisdictione, *ibid.*; gratias expectativas et plura beneficia consequi possunt, 290 *a*, *b* et *seq.*; in quibuscumque provinciis beneficia retinere valent, veluti si in illis nati essent, 292 *b.* Referendarii absentes iussione Pontificis vel studii occasione, fructus beneficiorum percipere valent, *ibid.* et *seq.*; confessionalis privilegio gaudent, 293 *a*; facultatem habent utendi altari portatili necnon celebrandi in locis interdicto suppositis, *ibid.* *b*; indulgentias stationum Urbis consequuntur visitando duo aut plura altaria ab ipsis eligenda, 294 *a*; carnibus vesci possunt diebus vetitis, *ibid.*; horas canonicas, postposito ordine, recitare, *ibid.*; necnon

- testari etiam de bonis acquisitis ex beneficiis, *ibid. b*; item resignare et permutare beneficia, 295 *a*; eorum officia sunt ad vitam, et primo admissi ceteris praeferuntur, 296 *a*. Referendariorum defensores, *ibid.* Declaratio circa beneficia, *ibid. b*; confessionale, 297 *a*; facultatem celebrandi ante diem, recitandique horas canonicas, et disponendi de bonis ecclesiasticis, *ibid.* Forma iuramenti notariorum, tabellionum et iudicum a referendiis creandorum, *ibid. b*. Moderatio privilegii circa vectigal vini, 298 *a*.
- Regulares extra claustra vagantes et apostatae a Pontificibus Maximis pluries revocantur ad stabilitatem et Regulae observantiam 538 *b* et *seq.* Paulus IV contra huiusmodi abusus severius insurgit, 539 *b*; contravenientium fautoribus poenas etiam infligit, 540 *b*; item patronis apostatas ad beneficia praesentantibus, *ibid.*; ordinarios et superiores contra eos procedere iubet, *ibid.* Apostatae ad poenitentiam reversi peculiare biretum gestare tenentur, 541 *a*. Professis, extra claustra manere cupientibus, modus procedendi praescribitur, *ibid.* Apostatarum translationes nullae sunt, nisi ad parem vel arcioiorem Ordinem, *ibid. b* et *seq.* Privilegia recipiendi fratres aliorum Ordinum revocantur, 542 *a*.
- Rei forsitan torquendi, extra carceres non audiantur, 504 *b*. Confessi non relaxentur, poena non soluta, *ibid.*
- Resignationes beneficiorum. V. Beneficia.
- Ripae almae Urbis camerarius privative, quoad alios iudices, cognoscit omnes causas ripales criminales, sententiasque executioni mandat, 194 *a*. Sine eius consensu, relaxari nequeunt carceribus mancipati propter debitum ripale, *ibid. b*. Sui tantum executores eius mandata exequi possunt, *ibid.*
- Ripa et Ripetta almae Urbis. V. Consulum artis nautarum in Urbe iurisdictio.
- Ripales debitores ad dilationes admitti non debere, a pluribus Summis Pontificibus statutum fuit, 390 *a*. Quidam hoc statutum se non respicere praetendunt, *ibid. b*. Paulus III mandatum validat contra quoscumque, 391 *a*; mercatorum riparium libris iuncto libro proxenetarum, credi iubet, *ibid.* Mercatorum huiusmodi praelationes quoad alios creditores, *ibid. et seq.*
- Romanae Curiae iudices et officiales vetantur concedere transumpta supplicationum et mandata capiendi beneficiorum possessionem, litteris apostolicis desuper non expeditis, 188 *a*. Utentes dictis transumptis et mandatis amissionem incurrunt beneficiorum fructuumque iam percceptorum et inhabilitatem ad eadem beneficia, *ibid. b*. V. Cancellariarum criminalium concessionem et Collegium scriptorum.
- Rosarii Beatae Mariae Virginis confraternitas a pluribus Romanis Pontificibus indulgentias et privilegia obtinet, 168 *b*. Quae confirmat Clemens VII, *ibid.*; declarat, ad consequendum indulgentias, satis esse Rosarium in hebdomadae cursu recitare, *ibid.*; novas addit indulgentias, 169 *a*.
- Rotae Romanae auditores pluralitate beneficiorum gaudent, 81 *a* et *seq.*; facultatem habent absolvendi sicut ordinarii, 83 *a*; testandi etiam de bonis acquisitis ex beneficiis, *ibid.*; transferendi et resignandi beneficia, *ibid. b*; et extra ea residendi, 84 *a*; recitandi horas canonicas, horis postpositis, *ibid. b*; confessorem sibi eligendi qui eos absolvat a pluribus casibus reservatis, *ibid. b*; celebrandi ante diem et in locis interdictis, 85 *a*; consequendi indulgentias stationum Ur-

- bis, propriam cappellam vel altaria sibi eligenda visitando, *ibid. b*; carnes, ova et lactinia tam ipsi quam eorum familiares, omni tempore comedendi, *ibid.* Auditorum privilegium circa expectativas, *ibid. et seq.*; circa formam publicandi provisiones beneficiorum, 86 *a*. Bullae pro eis gratis expediuntur, *ibid. b et seq.* Ab ordinariorum iurisdictione, a decimis, vectigalibus, *etc.* iidem eximuntur, 87 *b*. Declarationes variae circa praedicta, 91 *a et seq.* Auditores pluribus privilegiis a variis Pontificibus Maximis donati, 254 *b*; quae confirmat Paulus III, *ibid.*; et auditoribus communicat concessa et concedenda referendariis apostolicis, 255 *a*; illosque eximit a gabella vini, *ibid. b et seq.*
- Rota seu tribunal in civitate Bononia Status Ecclesiastici instituitur, causasque ab illa advocare prohibetur, 489 *b et seq.*

S

- Salaria lectorum Universitatis Romanae. V. Senatus.
- Salinae, in praeiudicium Rev. Camerae a nonnullis fabricantur, 109 *a*. Poenae in fabricantes necnon in subditos impediētes venditionem vel asportationem salis R. Camerae, *ibid. b*. Non subditi, per quorum terras sal asportatur, ut modis omnibus faveant, invitantur, 110 *a*.
- Saxonum fides commendatur, 3 *b*.
- Scriptores archivii Romanae Curiae. V. Collegium scriptorum.
- Sedis Apostolicae seu Romanae Ecclesiae subditi sub alienis vexillis militare vetantur, 226 *b et seq.* Transgressores pluribus temporalibus et spiritualibus poenis afficiuntur, 227 *b et 469 b et seq.*
- Senatus populiue Romani iura et privilegia a Clemente VII confirmantur, 114 *b*. Redditus *gabellae terrae* vini in Urbe destinantur pro salario lectorum Universitatis Romanae, *ibid.* Leo X, praefinitis eorum salariis, quandam vectigalium portionem in augmentum salarii conservatorum Urbis et aliorum officialium decernit, et si quid supersit, in moenium reparationem Urbis impendatur, *ibid. et seq.* Ubi non sint lectores, portio eis decreta, in reparationem tota impendatur, 112 *a*. Actu tantum legentibus solvenda salaria, *ibid.* Concessionēs in contrarium, irritae declarantur, *ibid.* Moenia non reficiantur, absque consensu personae a S. Sanctitate deputandae, quae rationem de exactis et expensis reddat, 113 *a*.
- Servarum insula a Carolo V expugnata, 14 *a*. Rex ipse commendatur ob eius contra Mauros profligandos virtutem, *ibid.*
- Servorum Beatae Mariae Virginis fratres, beneficia ecclesiastica obtinentes, aut exercentes officium poenitentiarum, nequeunt vocem habere activam vel passivam, aut domibus Ordinis commorari, 421 *b et seq.* Fratibus professis ad laxiorem Ordinem transire, et extra domus Ordinis commorari vetatur, 422 *a*.
- Sexaginta viri a fabrica Vaticani. V. Collegium sexaginta virorum.
- Silvestri et Martini (Ss.) ecclesia, in Montibus de Urbe, stationem habebat quinta feria quartae hebdomadae Quadragesimae, 556 *a*. Confirmat Paulus IV, *ibid. b*.
- Silvestrinorum congregatio, Ordinis S. Benedicti, Hieronymum Pacificum in suum priorem generalem eligit ad vitam, 359 *a*. Postea cum utilior visa esset electio

ad triennium tantum, interiectis duobus annis ad novam electionem, petit et obtinet a Paulo III huiusmodi provisionem, *ibid. b et seq.* Prioris electio ad capitulum generale pertinet, 360 *b.* Prioris auctoritas totalis est, *ibid.* Prioratus nemini commendari potest, 361 *a.*

Societas Iesu a Sancto Ignatio de Loyola et quibusdam sociis Romae instituitur, 303 *b et seq.* Qui vitae regulam sibi proponunt, quam multi laudant et amplectuntur, 304 *a.* Regulae expositio, *ibid. et seq.* Paulus III institutum approbat, praefiniens numerum sociorum, 306 *a et b.* Praepositi generalis libera est administratio et perpetua, 394 *a.* Certis tamen casibus removeri potest, *ibid. b.* Eius circa missiones potestas, *ibid.* Nulla dignitas a sociis, absque praepositi consensu; nulla a praeposito, absque consensu Societatis acceptari potest, *ibid.* Appellatio a correctione Regulae non datur, 395 *a.* Superiores non tenentur aliquem ad praelati cuiusquam ministerium deputare, *ibid.* Deputati ad negotia, transferri queunt a praeposito, *ibid.* Qui per se vel alios potest omnes socios absolvere et circa irregularitatem cum eis dispensare, paucis exceptis casibus, *ibid.* Absoluti, qui vota emiserint, mox Societatem ingredi tenentur ne in censuras relabantur, *ibid. b.* Personae Societatis cuinam debeant confiteri, *ibid.* Qui vo-verint hanc Religionem, alium Ordinem, praeter Carthusiensium ingredi nequeunt, 396 *a.* Apostatae et insolentes coercentur a praeposito, *ibid.* Societatis exemptio a superioritate ordinariorum, *ibid.*; facultas celebrandi super altare portatili et tempore interdicti, *ibid.*; suis familiaribus ministrandi sacramenta et sepulturam, *ibid. b.*; eosdem admittendi ad divina officia tempore interdicti, *ibid.* Contra Societatis privilegia a nemine ferri possunt censurae, nec interpretatio dari, *ibid.* Qui Societatis concionibus intersunt, missas audire et sacramenta ibidem recipere possunt, *ibid.* Socii, volente praeposito, possunt a quolibet antistite in sacris promoveri, 397 *a.*; in terris infidelium et haereticorum commorari, *ibid.*; non tenentur ullam suscipere visitationem, iustitiae ministrationem, curamve monialium, *ibid.*; nec ad ullas contributiones, *ibid. b.* Bona vel collegia Societatis auctoritate apostolica censeantur donata vel erecta, 398 *a.* Idem intelligatur de bonis pro collegiorum sustentatione donatis, *ibid.* Ecclesiae benedicuntur et consecrantur a quolibet episcopo, et de novo ubique construuntur, *ibid.* Superiores cum sociis dispensant in pluribus casibus, *ibid. b.* Socii confessores quorumcumque confessiones audiunt, omnibusque sacramenta ministrant, praeterquam tempore Paschatis et in articulo mortis, *ibid.* Visitantibus ecclesias Societatis indulgentiae conceduntur, 399 *a.* Praepositus generalis lectores theologiae deputat, *ibid. b.* In terris infidelium et partibus remotissimis socii rite absolunt etiam a casibus in bulla Coenae Domini reservatis, *ibid.*; dispensant quoad infidelium matrimonia, *ibid.*; ecclesias erigunt, paramenta benedicunt, *ibid.*; decedente praeposito provinciali, alium eligunt, *ibid.*; missam bis in die interdum celebrant, *ibid.* Privilegia omnia confirmantur, 400 *a.* Professio ubique emitti potest, concedente praeposito, *ibid.* Numerus coadiutorum qui recipi queunt a praeposito, indeterminatus est, *ibid.* Ipse etiam per alios munus suum exercet, *ibid.* Societas eiusque personae principibus et praelatis commendantur a Paulo III *ibid.* Illa supplicat Iulio III, ut aliqua obscurius dicta in Formula seu Regula vivendi approbata a Paulo III, explicare dignetur,

423 *a.* Annuit Pontifex clariore Regulae expositione, *ibid.* Praepositi generalis auctoritas, *ibid.* *b.* Obedientia praestanda Romano Pontifici et Sedi Apostolicae, 424 *a.* Votum emittunt Iesuitae obediendi Romano Pontifici, cum eos ad praedicandum ad infideles mittit; quod ultra tria consueta, quartum est, *ibid.* Obedientia a sociis praestanda praeposito, *ibid.* *b.* Ipsius munus, *ibid.* Domus professae perpetuam paupertatem vovent, *ibid.*; non tamen collegia, quae, pro studentium sustentatione, bona stabilia possident, 425 *a.* Collegiorum gubernatio tota penes praepositum vel Societatem est, *ibid.* Socii in sacris constituti officium privatum recitare, necnon victu et vestitu honestorum sacerdotum morem sequi tenentur, *ibid.* *b.* Ad professionem non admittuntur, nisi diu probati, *ibid.* Coadiutores et scholares vota sua debent emittere, aliqui vero tria vota solemniter emittere possunt, *ibid.* et *seq.* Iulius III institutum confirmat et omnia Societatis privilegia, 426 *a.*; denno innovat et ampliat, 464 *b.* et *seq.* Praepositus generalis horas recitationis officii commutare potest, 465 *b.*; et ipsum officium in alias orationes, pro sociis infirmis, *ibid.*; scholares et socios promovere ad gradus academicos, etiam doctoris, in Societatis collegiis, *ibid.* et *seq.*; suas facultates aliis delegare, 466 *a.* Religiosis senio confectis, vel aliqua infirmitate gravatis conceditur usus propriorum reddituum, *ibid.* *b.*

Societates officiorum. V. Officiorum societates.

Spiritus (S.) in Saxia hospitale multo aere alieno gravatum, 514 *b.* Suppressa eius praeceptoria, administrandum tradit Iulius III confraternitati a se institutae, *ibid.* et *seq.* Quod remedium cum insufficiens reperiretur, revocata Iulii dispositione, praeceptoriam restituit Paulus IV, 515 *b.* et *seq.*; praeceptoremque constituit Franciscum Cappellum, 516 *b.*

Spolia ecclesiasticarum personarum ad Cameram Apostolicam spectant, 317 *a.* et *seq.*; distrahunt saepe praelati, sub specie donationum inter vivos, 378 *b.* Quae nullae declarantur, nisi praelati viginti dies supervixerint donationibus, *ibid.* Spoliorum causae, in Italia, a quibuscumque iudicibus avocantur, et remittuntur thesaurario generali Summi Pontificis, 512 *b.* et *seq.*

Subsidium triennale. V. Camera Apostolica.

Synagoga quaecumque hebraeorum Status Ecclesiastici decem ducatos annuos domui cathecumenorum solvere debet, 484 *a.* et *seq.*

Syndici et procuratores fratrum Minorum de Observantia et monialium S. Clarae multos labores in ministerio sustinent, 106 *a.* Ipsi idcirco eorundemque uxores et filii donantur a Summo Pontifice omnibus gratiis dictorum fratrum et privilegio fori, *ibid.*

T

Taurunum, vulgo Belgradum, urbs Pannoniae, a Turcis capta, 11 *a.*

Theatina civitas, amplitudine celebris, in novem alias civitates, quamplura oppida et castra dominatur, et proprium viceregem habet, 107 *a.* Eius ecclesia cathedralis in metropolitanam erigitur, assignatis ecclesiis suffraganeis, novisque redditibus metropolitanae, *ibid.* *b.*

Theatinorum congregatio clericorum regular. ab Ioanne Petro Caraffa, episc. Theatino, et Caietano Thienaeo, presbytero Vicentino creata, approbatur, 73 *a* et *b*. Facultas ei datur eligendi praepositum, et ad Religionem recipiendi, *ibid.*; propria statuta condendi, 74 *a*, privilegiisque Canonicorum Lateranensium gaudendi, *ibid.* Theatini studiis, praedicationibus et confessionibus vacantes, 161 *a*; a Clemente VII, eorum praeposito mediante, dispensationem obtinent super recitatione officiorum, lectionibus, ieiuniis et absolutione in confessionibus a censuris, *ibid.*; ab omni superioritate eximuntur, *ibid.* *b*. Intrantes eorum congregationem implent votum Religionis, 162 *a*; superiores Ordinis ad triennium confirmari possunt, *ibid.* Religiosorum habitus, caeremoniarum ritus, officialium munus, mensae benedicendi modus, quinam vocales in capitulo, *ibid.* Privilegia et gratiae omnium Ordinum eisdem conceduntur, *ibid.*

Tortura. V. Carceribus detenti et Rei.

Transumpta supplicationum. V. Romanae Curiae indices.

Tridentinum concilium. V. Concilium oecumenicum.

Trinitas divinarum personarum, divinitas lesu Christi, eius conceptio de Spiritu Sancto, eiusque mors ut nos redimeret, beataeque Dei Genitricis virginitas a nonnullis denegatur, 500 *b* et *seq.* Qui haeretici declarantur, atque ad abinrandum, infra datum terminum, in manibus inquisitorum, monentur, 501 *a*. Sponte abiurantes, dummodo non relapsi, plenariam remissionem consequuntur, *ibid.* *b*. Impoenitentes et de cetero errantes poenas relapsorum incurrunt, 502 *a*.

Trinitatis (SS.) Redemptionis captivorum Ordo facultatem habet quaerendi eleemosynas, 65 *b*. Ordinarii, abbates et generatim universi faveant fratribus Ordinis in quaestuis, *ibid.* *b* et *seq.* Qui non sunt mendicantes, sed tantum quaerentes eleemosynas ad opus redemptionis, 66 *a*. Ideoque ab aliis religiosis impediri nequeunt, *ibid.* Interdictum suspenditur, occasione eorum adventus, in locis illi suppositis, *ibid.* *b*. Ordinis molestatores excommunicantur, *ibid.*; benefactores indulgentias consequuntur, 67 *a*. Fratres eorumque loca, in Regno Portugalliae, gaudent iisdem privilegiis quibus fratres et loca eiusdem Ordinis in provinciis Castellae et Legionis et Bellicae, 183 *b* et *seq.*

Turcae minitantur Romanae urbi, 11 *a*.

U

Ultraieetina ecclesia. V. Cameracensis.

Unitate et charitate mutua cessante, nihil Deo acceptum, 12 *b*.

Universitas Dilingana. V. Dilinga.

Universitas Studiorum Urbis. V. Senatus.

Uxores nequeunt a suis maritis cautiones praetendere de non offendendo, neque cum eisdem litigare, nisi prius in aliquo loco honeste receptae, 256 *b* et *seq.*

V

Vaticani fabrica. V. Collegium sexaginta virorum.

Vezeliacensis monasterii fundatio, dotatio, exemptio a quacunque ordinarii iurisdictione, eiusque abbatum privilegia, 233 *b*. Monasterium saecularizatur, 234 *b*.

Causae saecularizationis, inter quas Francisci Francorum regis et abbatis postulatio, *ibid.* et *seq.* Claustralia et monachalia officia supprimit Paulus III, 235 *b*; ea ad statum saeculare transire iubet, 236 *b*. Monachi saecularizati, habitum, monasticum deferre possunt et antiquis privilegiis gaudere, 237 *a*. Abbatia saecularis erigitur, abbatiq[ue] usus pontificalium conceditur, *ibid.* *b*. Aliae dignitates instituuntur, *ibid.* Leges nonnullae pro numero et portionibus canonicatum, 238 *a*. Mensae capitulari prioratus uniuntur, lege adimplendi annexa onera, 239 *a*. Norma sedendi dignitates obtinentibus praescribitur, *ibid.* *b*. Psalmodiae et missarum celebrandarum modus, 240 *a*. Dotes requirendae in promovendis ad cappellanas, *ibid.* *b*. Res et bona capituli qua ratione sint administranda, 241 *a*, *b* et *seq.* Peculiares redditus dignitatibus assignati, 242 *b* et *seq.* Spolia monachorum decedentium ab intestato spectant ad abbatem, 243 *b*. Bona mensarum non arrendanda nec alienanda, *ibid.* Ius nominandi ad abbatiam Francorum regi concessum, *ibid.*; ad canonicatus vero, alternative regi et abbati, *ibid.*; ad dignitates et personatus, abbati, *ibid.*; ad beneficia a prioribus dependentia, capitulo, 244 *a*. Causae capitularium a capitulo ipso cognoscuntur, *ibid.* Abbas et capitulum ab ordinarii iurisdictione eximuntur, *ibid.* Capituli facultas condendi statuta pro meliori rerum directione, *ibid.* *b*; cum abbatibus et monachis dispensat a quacumque irregularitate, eosque ad quaecumque beneficia, etiam saecularia, habilitat, 245 *a*, *b* et *seq.*

Vicarius Summi Pontificis facultatem habet monasteria et religiosos visitandi et coercendi, 349 *b*; causas sexaginta florenos non excedentes et alias quamplures iuxta stilum Curiae et commissiones, definiendi, 350 *a*; appellationes a quinque florenis infra reiiciendi, *ibid.*; moratorias in eis denegandi, *ibid.* *b*; carceres visitandi, *ibid.*; iudeorum, monachorum, hospitalium *etc.* causas indicandi, *ibid.*; synodum Romani cleri congregandi, *ibid.*; ordines conferendi, ecclesias consecrandi, vetita exercitia puniendi, 351 *a*; blasphematores, periuros, usurarios et quoscumque criminosos coercendi, *ibid.*; eorum multas piis operibus applicandi, *ibid.*; causas civiles et criminales clericorum Urbis, matrimoniorum spiritualium *etc.* cognoscendi, *ibid.* *b*; item causas alienationis vel permutationis bonorum ecclesiasticorum, 352 *a*. Vicarius in praemissis est iudex ordinarius, *ibid.* Eiusdem iurisdictio in causis hebraeorum de Urbe, 404 *b*.

Vicecancellarii Papae officium et ecclesia S. Laurentii in Damaso de Urbe conferuntur cardinali Hippolyto de Medicis, 153 *b* et *seq.*

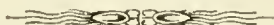
Vincentius cardinalis Neapolitanus a Paulo III, Placentiam discessuro, legatus a latere in alma Urbe deputatur, 248 *a* et *b*. Legatus omnes causas cognoscit, et quoscumque, etiam exemptos, punire potest, *ibid.* *b* et *seq.*; derogare privilegiis et constitutionibus per signaturam iustitiae derogari solitis, 249 *b* et *seq.*; referendarios signaturae iustitiae unum vel duos deputare, 250 *a*. Eiusdem facultas beneficia conferendi, *ibid.*; ius dicendi contra officiales Romanae Curiae et alios, 251 *a*; dispensandi quoad plura beneficia, aetatem et natalium defectum, *ibid.*; derogandi regulae Cancellariae et iuri patronatus, *ibid.* *b*; absolvendi a censuris, 252 *a*; commissiones in forma *Si in evidentem* super alienationibus bonorum ecclesiasticorum concedendi, *ibid.*; omnia, prout Papa, faciendi, quae ad honorem Romanae Ecclesiae conducunt, 252 *b*.

Virginitatem servanti tantum datur propius coelestia contemplari, quantum ea virtus a terrenis sordibus longius abest, 31 *a*.

Visitatores carcerum almae Urbis possunt quidem pauperibus propter debita carceribus detentis dilationes concedere, non autem ipsorum fideiussoribus, 443 *a*.

W

Waltkirk Balthassar episcopus Melitensis creatur, 141 *a* et in nota.

INDEX ALPHABETICUS PONTIFICUM

Clemens VII	habet Constit.	L.	Marcellus II	habet Constit.	
Hadrianus VI	»	VI.	Paulus III	»	LXV.
Iulius III	»	XXXV.	Paulus IV	»	XXXII.

IDEM CHRONOLOGICE DISPOSITUS

Hadrianus VI	Anno 1522	<i>pag.</i>	I	Iulius III	Anno 1550	<i>pag.</i>	401
Clemens VII	» 1523	»	26	Marcellus II	» 1555	»	489
Paulus III	» 1534	»	173	Paulus IV	» 1555	»	489

INDEX INITIALIS

A.

Ab ea, 507.
 Accepimus nuper quod dudum, 374.
 Accepimus nuper quod licet, 119.
 Accepimus per statuta, 375.
 Accepimus vos, 445.
 Ad canonum, 143.
 Ad dominici gregis, 224.
 Ad fidei constantiam, 409.
 Ad hoc, 427.
 Admonet nos incumbentis, 169.
 Admonet nos suscepti, 48.
 Ad onus, 384.
 Ad sacram, 56.
 Æqua, 558.
 Alias, 265.
 Altitudo, 307.
 Apostolicae nobis, 128.
 Apostolicae Sedis consueta, 104.
 Apostolicae Sedis providentia, 514.
 Attendentes, 255.

B.

Benignitas Sedis, 259.

C.

Conquestionibus, 62.
 Consueverunt, 218.
 Convenit acquitati, 81.
 Copiosus in misericordia, 455.
 Cum ad tollenda, 430.
 Cum alias dilecti filii, 118.
 Cum alias nos, 389.
 Cum autem, 420.
 Cum carissimus, 130.
 Cum civitates, 463.
 Cum de viribus, 121.
 Cum dilectus, 346.
 Cum dudum, 67.
 Cum ea firmitus, 443.
 Cum ex apostolatus, 551.
 Cum ex corpore, 92.
 Cum ex multorum, 97.
 Cum gravissimae, 379.
 Cum nimis, 498.
 Cum nobis constet, 194.
 Cum nobis, inter alia, 188.
 Cum nos, 111.
 Cum nuper ad amputandum, 98.
 Cum nuper, ex rationabilibus, 442.

Cum postquam, 390.
 Cum proximo, 137.
 Cum quorundam, 500.
 Cum Redemptor, 203.
 Cum saepius, 507.
 Cum, secundum Apostolum, 545.
 Cum, sicut accepimus, ad parcendum, 266.
 Cum, sicut accepimus, alias, 371.
 Cum, sicut accepimus, diversa capitula, 316.
 Cum, sicut accepimus, diversae mulieres, 256.
 Cum, sicut accepimus, fratres, 421.
 Cum, sicut accepimus, licet, 486.
 Cum, sicut accepimus, nonnulli, 370.
 Cum, sicut accepimus, universitatem, 404.
 Cum, sicut accepimus ex plurimorum fide dignorum, 302.
 Cum, sicut ex relatione, 135.
 Cum, sicut fide dignorum, 453.
 Cum, sicut nobis exponi fecistis, 467.
 Cum, sicut nobis innotuit, 152.
 Cum, sicut nobis nuper innotuit, diversi, 417.
 Cum, sicut nobis nuper innotuit, saepius, 377.
 Cum, sicut nuper, 482.
 Cum venerabiles, 502.
 Cupientes Camerae, 473.
 Cupientes indemnitati, 557.
 Cupientes indaeos, 336.
 Cupientes ut alma, 412.
 Cura pastoralis officii..... in regnis, 378.
 Cura pastoralis officii..... regnorum, 433.

D

Debita, 286.
 Decens esse censemur et aequum, 533.
 Decens esse censemur ut ii, 365.
 Decet, 369.
 Dominus, 275.
 Dudum admonente, 76.
 Dudum, ex certis, 420.
 Dudum felicis recordationis, 190.

Dudum postquam, 509.
 Dudum pro parte, 160.
 Dudum, uti nobis, 24.
 Dum ad universas, 320.
 Dum consideramus, 106.
 Dum intra, 13.
 Dum sollicita, 459.

E

Eius, qui immobilis, 195.
 Etsi ad singula, 153.
 Etsi cunctis, 362.
 Etsi ex iniuncto, 556.
 Etsi ex sollicitudinis, 140.
 Etsi temporalium, 168.
 Ex apostolicae, 150.
 Excelsus, 18.
 Ex elementi Apostolicae Sedis, 270.
 Ex elementi Sedis Apostolicae..... profectu, 490.
 Ex elementi Sedis Apostolicae..... sub Religionis, 144.
 Ex debito pastoralis officii, ad ea, 366.
 Ex debito pastoralis officii, meritis, 264.
 Ex iniuncto nobis desuper apostolicae, 189.
 Ex iniuncto nobis desuper, meritis, 285.
 Exponi nobis nuper fecerunt, 229.
 Exponi nobis nuper fecisti per dilectum, 139.
 Exponi nobis nuper fecistis quod licet, 392.
 Exponi nobis nuper fecistis quod vos, 73.
 Exposcit debitum pastoralis officii, cui, disponente, 358.
 Exposcit debitum pastoralis officii, cui nos, 422.
 Ex supernae, 233.

G.

Gloriosus in sanctis, 543.
 Gratum Deo, 65.

I.

Illius, per quem, 489.
 Illius qui, misericors, 414.
 Illius, qui pro dominici, 353.
 Illius vices, 205.
 In apostolici, 318.
 Incumbentia, 523.
 Ineffabilis, 531.
 In eminenti, 283.
 Initio nostri, 337.
 Iniunctum nobis desuper apostolicae, 383.
 Iniunctum nobis desuper, meritis, 496.
 In multis, 478.
 In sacra, 565.
 In sancta, 69.
 In supernae, 448.
 In suprema militantis, 155.
 Inter ceteras curas, quibus ex apostolatus, 528.
 Inter ceteras curas, quibus ex ministerio, 505.
 Inter curas, 182.

L.

Licet ab initio, 344.
 Licet a diversis, 431.
 Licet debitum, 394.
 Licet ea, 405.
 Licet ecclesiarum, 349.
 Licet ex iuris, 504.
 Licet nuper, 312.
 Licet potestatis, 248.
 Licet variae, 432.

M.

Meditatio, 381.
 Meritis, 471.
 Monet, 40.

N.

Non sine, 217.
 Nuper felicitis recordationis, 55.

Bull. Rom. Vol. VI.

Nuper, postquam, 280.
 Nuper pro parte, 96.
 Nuper volentes, 483.

O.

Officii nostri, 262.
 Onus pastoralis, 123.

P.

Pastoralis officii, 193.
 Pastoris aeterni, 484.
 Piis fidelium, 548.
 Placuit, 115.
 Postquam, 538.
 Praeclara, 446.
 Pro iniuncta, 109.

Q.

Quoniam, 108.

R.

Rationi congruit et convenit aequitati, 26.
 Rationi congruit et convenit honestati ut
 ea confectae, 173.
 Rationi congruit, et convenit honestati,
 ut ea desuper, 38.
 Rationi congruit, et convenit ut ea, 401.
 Regimini, 303.
 Religionis, 113.
 Romani Pontificis consueta, 254.
 Romani Pontificis praecellens, 373.
 Romani Pontificis providentia circum-
 specta dubia, 317.
 Romani Pontificis providentia circum-
 specta nonnumquam, 258.
 Romanus Pontifex, Christi, 298.
 Romanus Pontifex ex iniuncto, 74.
 Romanus Pontifex ex sua circumspe-
 cta, 434.
 Romanus Pontifex nonnumquam, 518.
 Romanus Pontifex qui ex assueta, 382.

Romanus Pontifex, qui solet, 163.

Romanus Pontifex, qui vices, 132.

S.

Sacrae Religionis sinceritas, 158.

Sacrae Religionis, sub qua, 464.

Sanctissimus....., accepto, 1.

Sanctissimus....., attendens auctoritati,
530.

Sanctissimus....., attendens non aequum
esse, 513.

Sanctissimus....., computandos, 103.

Sanctissimus....., cui dudum, 186.

Sanctissimus....., huiusmodi, 171.

Sanctissimus....., pro bono regimine, 475.

Sanctissimus....., provide attendens, 99.

Sanctissimus....., provide considerans,
185.

Sanctissimus....., qui dudum, 102.

Sanctissimus....., qui in crastino, 313.

Sanctissimus....., qui in crastinum, 532.

Sanctissimus....., quod a nonnullis, 481.

Sanctissimus....., quod licet, 476.

Sanctissimus....., volens, 537.

Satis, 3.

Si diffusis, 228.

Superioribus, 226.

Super universas cui omnia obe-
diunt, 559.

Super universas cui universa de-
serviunt, 107.

U.

Ut electiones, 368.

Ut exactio, 512.

V.

Vestrum Ordinem, 117.

Videntes, 469.

Vota, per quae, 160.

INDEX RUBRICARUM

HADRIANUS VI.

- I. Declaratio et revocatio concessionum iuris patronatus et praesentandi ad beneficia ecclesiastica, a Sede Apostolica et eius officialibus ab anno primo pontificatus Innocentii Papae VIII citra factarum, *pag.* 1.
- II. Hortatur Fridericum, Saxoniae ducem, ut Martinum Lutherum haeresiarum dimittat, eiusque relictis erroribus, catholicam fidem sequatur, 3.
- III. Ad parandam expeditionem contra Turcas treugas triennales principibus christianis indicit, sub poena excommunicationis incurrenda per infractores, 10.
- IV. Administratio militiarum Sancti Iacobi de Spatha, de Calatrava et de Alcantara, in regnis Hispaniarum institutarum, Ordinum Sancti Augustini et Cisterciensis, coronae regiae perpetuo conceditur, cum omnibus iuribus quae earum magni magistri habere consueverunt, 13.
- V. Canonizatio Sancti Benmonis, episcopi Misnensis, eiusque in sanctorum confessorum numerum relatio, cum eius

festivitatis pro die decimasexta maii institutione, et indulgentiarum pro ea die ad illius sepulcrum quotannis accedentibus elargitione, 18.

- VI. Contra christianam fidem susceptam abnegantes, sacramentis abutentes, sortilegiisque et maleficiis alios laedentes, ab inquisitoribus haereticae pravitatis graviter puniendos, 24.

CLEMENS VII.

- I. Canonizatio sancti Antonini, archiepiscopi Florentini, professoris Ordinis fratrum Praedicatorum Sancti Domini, cum institutione suae festivitatis pro die 11 mensis maii, ex constitutione Hadriani VI, 26.
- II. Gratiae, immunitates et privilegia abbatibus conventus fratrum S. Antonii Viennensis, Ordinis S. Augustini, ex constitutione Leonis X, 38.
- III. Institutio collegii LX virorum, ad curandam perfectionem fabricae basilicae S. Petri principis apostolorum de Urbe, cum facultate deputandi iudicem ad cognitionem causarum interesse dictae fabricae concernentium, 48.

- IV. Iurisdictio iudicis curiae Ripettae almae Urbis, cognoscendi causas civiles occasione mercium per Ripettam vehendarum et nonnullas causas criminales, 55.
- V. Privilegia pro abundantia rei frumentariae et agricultura in districtu almae Urbis, 56.
- VI. Iurisdictio et facultates conservatorum Ordinis fratrum Minorum S. Francisci de Paula in litibus, causis et controversiis, 62.
- VII. Facultas fratrum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum quaerendi eleemosynas pro opere dictae redemptionis, non obstante quacumque prohibitione contra quaestores, 65.
- VIII. Confirmatio et extensio constitutionum a praedecessoribus Pontificibus editarum circa ea, quae observanda sunt quoad impetrationes beneficiorum ecclesiasticorum consistorialium, 67.
- IX. Approbatio et extensio constitutionum Pii II, Pauli II, Sixti IV, Iulii II et Leonis X contra homicidas, bannitos sumentesque vindictam de propinquis offenditis, nec non brigosos, etc., ac barones et communitates eorum territoria a praedictis non custodientes in Statu Ecclesiastico, 69.
- X. Approbatio congregationis clericorum regularium (qui deinde Theatini nuncupati sunt) cum elargitione omnium gratiarum et privilegiorum congregationis canonicorum regular. Lateranensium, 73.
- XI. Declaratio circa expensas fieri permittas militiae de Calatrava, Ordinis Cisterciensis, de communi thesauro dictae militiae, 74.
- XII. Facultas collegii deputatorum fabricae basilicae S. Petri de Urbe componendi, pro subventionem dictae fabricae, super legatis loco pio vel personae incertae aut ignotae, et pro male ablatis maleve ablatorum restitutione relictis, ac bonis ecclesiarum et beneficiorum occupatis etc., 76.
- XIII. Privilegia, indulta et exemptiones, auditorum Rotae Romanae, 81.
- XIV. Confirmatio institutionis monasterii B. Mariae Magdalenae pro impudicis mulieribus ad honestam vitam se convertentibus in Urbe, cum declaratione circa spolia impudicarum mulierum ei applicata, 92.
- XV. Quod fratres Minores de Observantia, Ordinis S. Francisci, possint componere cum haeredibus testatorum super legatis Ordini relictis, 96.
- XVI. Quod in Statu Ecclesiastico causae cessionis et discussionis bonorum aut dilationis quinquennalis sive beneficii cap. *Pervenit* et cap. *Odoardus*, spatio trium mensium terminentur, 97.
Sequitur extensio dictae constitutionis ad causas cap. *Pervenit* (*De fideiussione*) et cap. *Odoardus* (*De solutione*), 98.
- XVII. Ordinationes observandae per notarios Reverendae Camerae Apostolicae circa adnotationem et extensionem consensuum de cessionibus iurium et resignationibus beneficiorum ecclesiasticorum; necnon circa litteras apostolicas desuper expediendas, ac mandata per indices, eorum consensuum vigore, concedenda, 99.
Sequitur alia constitutio praecedenti connexa, 102.
Sequitur alia declaratio praecedentis constitutionis, 103.
- XVIII. De dispensatione fratrum militiae de Calatrava, Ordinis Cisterciensis, circa ordinationes quibus cavetur quod ipsi non nudi et cincti dormiant, et tam diurnis quam nocturnis horis divina officia recitent, 104.

- XIX. Quod syndici et procuratores fratrum Minorum Ordinis S. Francisci de Observantia et monialium S. Clarae, cum eorum coniugibus atque filiis, domibus et monasteriis eorum servientes, gaudeant omnibus gratiis et favoribus ac privilegio fori, quibus ipsi fratres potiuntur et gaudent, 406.
- XX. Erectio cathedralis ecclesiae Theatinae in metropolitanam cum iurisdictione, superioritate ac praefinitione suffraganeorum, 407.
- XXI. Procuratori Reverendae Camerae Apostolicae assignatur vigesima portio omnium poenarum, quae, ex causis criminalibus aut ab eis procedentibus, ad eandem Cameraam, ipso vel eius substitutis procurantibus, perveniunt, 408.
- XXII. Animadversio contra illos, qui sal Camerae Apostolicae rapiunt, distrahunt vel alias quomodolibet illius asportationem impediunt ac perturbant, 409.
- XXIII. Statuta, constitutiones, privilegia, indulta, exemptiones, libertates, concessionem, immunitates et gratias senatus populi que Romani innovat, aliaque circa conservatorum salaria et lectorum stipendia decernit, 411.
- XXIV. Approbatio congregationis fratrum Eremitarum, nunc Cappuccinorum, Ordinis Minorum Conventualium Sancti Francisci, cum habitus praefinitione gratiarumque et privilegiorum concessione, 413.
- XXV. Communitas civitatis Brisiensis de exacta pro Lutheranae haeresis extirpatione protinus adhibita diligentia laudatur; amplaque iurisdicatio episcopo et inquisitoribus datur contra perfidum eiusmodi haeticorum eorumque complicitum genus procedendi, 415.
- XXVI. Exemptio monachorum Eremitarum Sancti Romualdi Montis Coronae, Ordinis Camaldulensis, sub Regula Sancti Benedicti, et auctoritas eorum Maioris, 417.
- XXVII. Approbatio constitutionum Eremitarum societatis Sancti Romualdi nuncupatae, 418.
- XXVIII. Cursores Papae et mandatarii aliarum curiarum Urbis in quibus causis citare, intimare *etc.* valeant, 419.
Sequitur declaratio constitutionis praecedentis, 421.
- XXIX. De syndicato iudicum et officialium Status Ecclesiastici, 423.
- XXX. Sanctimoniales monasterii Sanctae Mariae Campi Martii, Ordinis Sancti Benedicti, sub cura fratrum Ordinis eiusdem Servorum Beatae Mariae, perpetuam sibi albatissam eligere posse decernit, 428.
- XXXI. Declaratio quod electio successoris huius Papae, Bononiam, Viennam vel alibi profecturi, fiat in ipsa Urbe, si, ante ad eam reditum, ipse decesserit; et innovatio constitutionum Alexandri III, Gregorii X et Clementis V, circa electionem Papae, 430.
Sequitur innovatio dictae constitutionis, 432.
- XXXII. Approbatio electionis et coronationis Caroli V, in Romanorum regem et imperatorem electi, 432.
- XXXIII. Inquisitorum haereticae pravitatis facultas procedendi adversus quoscunque, etiam regulares cuiuscunque Ordinis, in causis haeresis; indulgentiasque concedendi confratribus societatis cruce signatorum pro servitio sanctae Inquisitionis, 434.
- XXXIV. Coronatio Caroli V imperatoris in civitate Bononiae, provinciae Lombardiae, 437.
- XXXV. Institutio Rotae, ad causas et lites cognoscendas et decidendas, in civitate Perusii, provinciae Nebruriae, in Statu Ecclesiastico, 439.

- XXXVI. Confirmatio infeudationis insularum Tripolis, Melitae et Terrae Gaudisii a Carolo, Romanorum imperatore, hospitali Sancti Ioannis Hierosolymitani concessarum, 140.
- XXXVII. Filii presbyterorum, ex fornicatione nati, beneficia ecclesiastica, per eorum patres obtenta, minime obtinere possint, 143.
- XXXVIII. Approbatio gratiarum et privilegiorum Ordinis fratrum ac monialium Beatae Mariae de Monte Carmelo, et concessio quorumcumque aliorum indulgentiarum omnibus aliis Ordinibus concessorum et concedendorum; et indulgentiarum elargitio pro confratribus utriusque sexus confraternitatum institutarum in loco dicti Ordinis, 144.
- XXXIX. Approbatio statutorum et ordinationum pro bono regimine collegii artium et medicinae magistrorum almae Urbis, cum praefinitione facultatum protomedici circa aromatariorum examen et medicinalium admissionem, 148.
- XL. Facultas militum et fratrum militiae Sancti Iacobi de Spatha testandi ac de eorum bonis disponendi, 150.
- XLI. Annatae de beneficiis vel pensionibus ecclesiasticis annum valorem xxiv ducatorum non excedentibus, non debentur Reverendae Camerae Apostolicae, 152.
- XLII. De officio vice-cancellariatus Papae, cum annexione curae et tituli S. Laurentii in Damaso de Urbe, 153.
- XLIII. Approbatio congregationis fratrum Minorum S. Francisci strictioris Observantiae nuper institutae, et ordinationes pro eorum bono regimine, 155.
- XLIV. Extensio ad fratres lesuatos S. Hieronymi omnium gratiarum et indultorum Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, 158.
- XLV. Approbatio congregationis clericorum regularium S. Pauli Decollati, in communi viventium, triaque vota substantialia emittentium, in dioecesi Mediolanensi, et sub ordinarii obedientia degentium, 160.
- XLVI. Gratiae et privilegia congregationis regularium, qui Theatini nuncupantur, 160.
- XLVII. Contra impediens quocumque modo executionem litterarum apostolicarum, eorumque complices et fautores, 163.
- XLVIII. Approbatio confraternitatis Rosarii Beatae Mariae Virginis, et declaratio circa eius recitationem, indulgentiarumque extensio pro confratribus, 168.
- XLIX. Annulatio quarumcumque dispositionum de beneficiis ecclesiasticis Sedi Apostolicae reservatis, obtentorum contra formam concordatorum inter Sedem Apostolicam et nationem Germanicam a principibus et praelatis quibuscumque, 169.
- L. Declaratio constitutionis de praestandis et registrandis consensibus in Cancellaria Apostolica, 171.

PAULUS III.

- I. Separatio congregationis Eremitarum Sancti Romualdi Montis Coronae, Ordinis Camaldulensis, a congregatione sacrae Eremitae Camaldulensis et Sancti Michaelis de Murano, sub Regula Sancti Benedicti, cum plurimarum gratiarum concessione et cuiuscumque alterius Ordinis privilegiorum communicatione ex indulto Clementis VII, 173.
- II. Quod omnes gratiae et exemptiones concessae et concedendae per Sedem Apostolicam locis et personis Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis

- captivorum in provincia Castellae et Legionis ac Bethirae, concessae censeantur locis et personis eiusdem Ordinis in regno Portugalliae, 182.
- III. Qui veri sint familiares et continui commensales Summi Romani Pontificis, 185.
Sequitur declaratio dictae constitutionis, 186.
- IV. Iudices et officiales Romanae Curiae non concedant transumpta supplicationum, neque eorum praetextu mandata adipiscendi possessionem beneficiorum, vigore supplicationum, nisi prius literis apostolicis desuper expeditis, 188.
- V. De Rotae institutione in civitate Bononiae provinciae Lombardiae et Status Ecclesiastici, causisque cognoscendis et terminandis in ea, 189.
- VI. Comprobatio congregationis clericorum regularium S. Pauli Decollati, cum praefinitione quarundam ordinationum et concessione privilegiorum, 190.
Sequitur perpetuatio dictarum gratiarum, 193.
- VII. Iurisdictio camerarii et iudicis curiae Ripae almae Urbis, quoad causas ripales, 194.
- VIII. Damnatio et excommunicatio Henrici VIII regis Angliae, eiusque fautorum et complicum, cum aliarum poenarum adiectione, 195.
Sequitur suspensio dictae bullae, et tandem suspensionis revocatio et bullae executio, 203.
- IX. Approbatio et publicatio absolutionis Clementis VII. de haereticis et infidelibus regni Portugalliae et Algarbii ad fidem conversis: et confirmatio indultorum eis concessorum et extensio eorundem, 205.
- X. Causae civiles, interesse fisci Reverendae Camerae Apostolicae concernentes, in eadem Camera cognoscantur in omnibus instantiis, 217.
- XI. Anathematizatio haereticorum et aliorum contravenientium contentis in constitutione, quae *Bulla in Coena Domini* appellatur, 218.
- XII. Indictio Concilii (Ecumenici in civitate Mantuana pro die XXIII mensis Maii, anni MXXXVII, 224.
- XIII. Prohibitio ne subditi S. R. E. sub alienigenarum principum stipendiis militent, ac in ditione ecclesiastica pro eorundem servitio milites aliasque copias parent, 226.
- XIV. Declaratio novae locationis, arrendationis seu concessionis in emphyteusim binorum ecclesiarum, monasteriorum etc. in districtu Urbis validas esse, etiam non citatis antiquis colonis, inquilinis etc., 228.
- XV. Approbatio secundae congregationis Cappuccinorum Ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci, cum declarationibus circa munus eorum vicarii generalis et aliorum officialium, 229.
- XVI. Saecularizatio Vezeliacensis monasterii, quod in saecularem abbatiam et capitulum reducitur, 233.
- XVII. Iurisdictio et facultates Vincentii cardinalis Neapolitani nuncupati, in alma Urbe legati de latere deputati, ob discessum Pontificis versus civitatem Placentiae, 247.
- XVIII. Confirmatio et nova concessio privilegiorum et gratiarum auditorum Rotae Romanae, 254.
Sequitur concessio exemptionis a *tabella vini*, 255.
- XIX. Uxores non possint ab eorum maritis cautiones de non offendendo petere aut alia de causa cum eis in Urbe litigare, nisi prius in monasterio aut alio honesto loco ponantur, 256.
- XX. Declaratio et ampliatio facultatum collegii scriptorum archivii Romanae Curiae in legitimandis bastardis, 258.

- XXI. Privilegium centenariae praescriptionis, et aliae gratiae congregationis Cassinensis, alias S. Iustinae de Padua, monachorum Ordinis Sancti Benedicti, 259.
- XXII. Constitutiones Egidianae in toto Statu Ecclesiastico et locis ei immediate subiectis; Carpenses vero in provincia Marchiae observentur, 262.
Sequitur bulla quoad constitutiones Carpenses, 264.
- XXIII. Confirmatio constitutionis Iulii II contra officiales Reverendae Camerae Apostolicae quomodolibet in contractibus cameralibus participantes, et eius extensio ad omnes intervenientes in Camera, quando de illis agitur pro eorum attinentibus, 265.
- XXIV. Iurisdictio et facultates archiepiscopi et indicis causarum capituli, canonicorum et aliarum personarum ecclesiae Beatae Mariae Maioris de Urbe, et habitatorum in illius *Franco*, 266.
- XXV. Confirmat constitutiones Leonis X et Clementis VII contra fratres Ordinis Carmelitarum extra claustra divagantes, et gradus vel ordines, absque licentia Sedis Apostolicae et suorum praetorum, accipientes, 270.
- XXVI. Approbatio confraternitatis sub invocatione Sanctissimi Corporis Christi, pro decentiori eius veneratione in Urbe institutae; indulgentiarumque elargitio, tam pro ea quam pro aliis confraternitatibus ubique locorum institutis et instituendis, 275.
- XXVII. Innovatio litterarum contra quae-stores omnium hospitalium et piorum locorum; et renovatio facultatum eis concessarum, cum prohibitione similes deputandi, nisi de consensu praefectorum fabricae basilicae Sancti Petri de Urbe, cui quaestuatuae elemosynae et nondum dictis hospitalibus incorporatae applicantur, 280.
- XXVIII. Institutio Studii generalis in civitate Maceratensi, provinciae Piceni Status Ecclesiastici, cum aliorum Studiorum generalium gratiis et privilegiis, 283.
- XXIX. Approbatio societatis, tam ecclesiasticarum quam saecularium personarum nuper institutae ad erigendum hospitalia pro subventionem pauperum orphanorum et mulierum conversarum, 285.
- XXX. Privilegia et gratiae praetorum referendariorum utriusque signaturae Romani Pontificis, 286.
- XXXI. Militibus de Calatrava et de Alcantara, ut, voto aliquo castitatis non emisso, ad instar militiae S. Iacobi de Spatha, matrimonia contrahere, atque in militiam ingredi possint, facultatem elargitur, 298.
- XXXII. De appellationibus non admittendis, non facto deposito poenae, in qua rei vel eorum fideiussores ad favorem R. Camerae Apostolicae aut eius fisci condemnantur, 302.
- XXXIII. Approbatio instituti et Religionis Clericorum Regularium Societatis Iesu, 303.
- XXXIV. Approbatio confraternitatis nuper in Urbe institutae, ad pauperes orphanos pie educandos bonisque artibus instruendos, eiusque erectio in archiconfraternitatem, cum privilegiorum elargitione, iurisdictioneque S. R. E. cardinalis eius protectoris ad eiusdem lites et causas cognoscendas, 306.
- XXXV. Excommunicationes S. Eleutherii nuncupatas de cetero concedi vel publicari prohibet, et concessas annullat, 312.
- XXXVI. De impetrationibus beneficiorum tanquam certo modo vacantium, 313.
- XXXVII. Innovatio litterarum Bonifacii PP. VIII super solutione decimarum, cum

- declaratione quod de distributionibus quotidianis decima etiam solvi debeat, 316.
- XXXVIII. Spolia ecclesiasticarum personarum, sine testamento aut facultate testandi decedentium, vel ultra quantitatem, de qua testari possunt, disponentium, ad Reverendam Cameram Apostolicam spectant, 317.
- XXXIX. Inquisitorum haereticae pravitatis facultas procedendi contra omnes, etiam regulares, praedicantes aut proponentes scandalosas propositiones, et a fide catholica discrepantes, 318.
- XL. Comprobatio gratiarum, iurisdictionum et indultorum collegii fabricae Beati Petri principis apostolorum de Urbe, cum aliorum privilegiorum concessione, 320.
- XLI. Privilegia neophytorum sive iudaeorum et infidelium ad catholicam fidem se convertentium; ordinationesque circa eorum vivendi modum, 336.
- XLII. Indictio sacri et oecumenici concilii Tridentini, ad kalendas octobris MDXLII, 337.
- XLIII. Deputatio nonnullorum S. R. E. cardinalium generalium inquisitorum haereticae pravitatis, cum amplissima auctoritate, 344.
- XLIV. Iurisdictio cardinalis archipresbyteri et iudicis causarum capituli canonicorum et aliarum personarum ecclesiae S. Petri principis apostolorum de Urbe vel eorum interesse concernentium, 346.
- XLV. Iurisdictio et facultates vicarii Summi Pontificis in alma Urbe eiusque districtu, 349.
- XLVI. Institutio hospitalis et monasterii in Urbe pro neophytis, catechumenis iudaeisque et infidelibus ad catholicam fidem se convertentibus; et erectio archiconfraternitatis pro eorum regimine; iurisdictioque S. R. E. cardinalis protectoris et iudicis causarum, eorum interesse concernentium, 353.
- XLVII. De electione prioris generalis et aliorum priorum congregationis monachorum Silvestrinorum, Ordinis Sancti Benedicti, ad triennium tantum, eiusque auctoritate circa regimen dictae congregationis, 358.
- XLVIII. Prorogatio celebrationis generalis concilii Tridentini usque ad bellorum sedationem, 362.
- XLIX. Impositio annui subsidii trecentorum millium scutorum, a subditis Status Ecclesiastici annis singulis, quacumque exemptione non obstante, ad triennium, Reverendae Camerae Apostolicae persolvendi, omnibus extraordinariis exactionibus interim interdictis, 365.
- Sequitur declaratio dictae constitutionis quoad exemptiones, 366.
- L. De celebratione capituli generalis congregationis S. Georgii in Alga Venetiarum et de iis, quae observari debent in electione praelatorum, 368.
- LI. Quod causae tam civiles quam criminales et mixtae provinciae Marchiae Anconitanae, coram iudicibus ordinariis pro tempore motae, donec in prima instantia pependerit, non possint advocari praetextu literarum auditoris Camerae vel appellationis, et dummodo causae civiles biscentum ducatos non excedant, 369.
- LII. De falsi et decupli aliisque poenis ministrorum Reverendae Camerae Apostolicae et aliorum rationes integre et fideliter non reddentium, 370.
- LIII. De ordine et ratione sedendi in Camera Apostolica, per dominum camerarium et clericos aliosque officiales eiusdem servandis, 371.
- LIV. Quod omnes officiales Urbis et ditionis ecclesiasticae mandatis cardinalis S. R. E. camerarii omnino parere debeant, 373.

LV. Prohibitio occupandi bona naufragantium in locis maritimis S. R. E., praemiique designatio illa recuperantibus vel auxilium praestantibus, 374.

Sequitur declaratio huius bullae, 375.

LVI. Familiares et servitores praelatorum Romanae Curiae, salarium et stipendium pro biennio tantum et infra annum a die obitus illorum petere possint, 377.

LVII. Quod donationes spoliolum factae inter vivos per praelatos Hispaniae non valeant, nisi donatores per viginti dies supervixerint, 378.

LVIII. Prohibitio immutandi, alterandi vel innovandi stylum Camerae Apostolicae vel Cancellariae in expeditionibus, cum poenarum assignatione, 379.

LIX. Contra fratres Conventuales extra Ordinem, absque Sedis Apostolicae licentia, vagantes procedendi facultas praelatis eorum tribuitur, 381.

LX. Personae ecclesiasticae testandi licentiam a Sede Apostolica non habentes, decimam tantummodo partem locis piis relinquere et donare possint, 382.

LXI. Causarum tam criminalium quam mixtarum cognitionem provinciarum Campaniae et Maritimae ad eundem rectorem tantummodo spectare, ab eoque decidi et definiri debere decernit, 383.

LXII. Iurisdictio ac facultates praelatorum et officialium visitationis carcerum almae Urbis, et ordinationes ab eis observandae, 384.

Sequitur deputatio executoris praecedentis constitutionis, 389.

LXIII. Indulta mercatorum utriusque Ripae Urbis, circa prioritatem et potioritatem suorum creditorum ripalium, et circa dilationes et moratorias eorum debitoribus non concedendas, 390.

LXIV. De electione vicarii generalis con-

gregationis Eremitae Camaldulensis ac S. Michaelis de Murano, monachorum Ordinis S. Benedicti, 392.

LXV. Explicatio muneris et auctoritatis praepositi generalis clericorum regularium Societatis Iesu, cum diversarum gratiarum concessione, ordinationumque pro eius bono regimine constitutione, 394.

IULIUS III.

I. De auctoritate et potestate summi poenitentiarii, ex indulto Sixti IV et Pauli III, 401.

II. Iurisdictio vicarii Papae in causis hereticorum de Urbe, 404.

III. Innovatio et nova concessio privilegiorum cardinalis S. R. E. camerarii, et signanter circa eius interventum in Camera Apostolica, dum agitur de contractibus eius consanguineorum, et circa expeditiones a clericis dictae Camerae sub ipsius nomine et sigillo signandas, 405.

IV. Iurisdictio et potestas gubernatoris utriusque Burgi almae Urbis et generalis capitanei custodiae Romani Pontificis, 409.

V. Indulta curialium et incolarum Urbis disponendi de eorum bonis in Urbe et eius districtu existentibus, etiam ex fructibus honorum ecclesiasticorum acquisitis, et ad favorem incapacium; et facultas proximorum in illis succedendi ab intestato, 412.

VI. Absolutio omnium haereticorum (praeterquam sub generali Inquisitione regnorum Hispaniae et Portugalliae comprehensorum) ad catholicam fidem et S. R. E. gremium redeuntium, 414.

VII. Fructus beneficiorum tempore obitus beneficiariorum, etiam cardinalium, inexacti, ad successores in beneficiis et non ad haeredes spectant, in locis

- in quibus non deputantur a Reverenda Camera Apostolica spoliolum collectores; et ornamenta cappellae cardinalis defuncti debentur eidem Camerae, una cum pretio annuli, 417.
- Prima declaratio dictae constitutionis, 420.
- Secunda declaratio dictae constitutionis, 420.
- VIII. Quod fratres Ordinis Servorum Beatae Mariae Virginis, qui officium poenitentiarum vel beneficia in titulum vel commendam tenent, non habeant vocem activam nec passivam, neque in locis Ordinis commorari possint, 421.
- IX. Approbatio secunda instituti Religionis clericorum regularium Societatis Iesu, melius explicati, 422.
- X. Iurisdictio et facultates iudicium et conservatorum congregationis clericorum regularium Sancti Pauli Decolati, 427.
- XI. Reductio Tridentum concilii generalis reassumendi die prima maii MDLI, 430.
- XII. Contra impediētes inquisitores haereticae pravitatis in eorum officio, aut in causis inquisitionis se ingērentes, et contra ipsos inquisitores admittentes laicos ad criminis haerēsis cognitionem, 431.
- XIII. Praelatorum donationes tempore infirmitatis factas, nisi per viginti dies supervixerint, nullas esse decernit, 433.
- XIV. Indulta et privilegia patriarcharum, archiepiscoporum et episcoporum in cappella Summi Romani Pontificis assistentium, 434.
- XV. Visitatores carcerum almae Urbis pauperibus carceratis dilationes dare, sed ad eorum fideiussores extendere non possint, 442.
- XVI. Cursores Papae et mandatarii aliarum curiarum almae Urbis, in quibus causis citare, intimare *etc.* possint, 443.
- XVII. Declaratio et extensio auctoritatis collegii fabricae basilicae Sancti Petri de Urbe in exequendis donationibus inter vivos, ad pias causas factis et fiendis, et in applicanda quinta earum parte dictae fabricae, 445.
- XVIII. Lusitaniae reges perpetui militiae Avisiensis administratores et magistri constituuntur, 446.
- XIX. Doctores in alma Urbe a collegio advocatorum consistorialium dumtaxat, in iure civili et canonico creari possunt, 453.
- XX. Erectio Studii generalis in oppido Dilingae Augustanae diocesis in Almania, cum privilegiis et facultatibus ad instar Universitatis Parisiensis et aliarum, 455.
- XXI. Institutio collegii in Urbe pro scholaribus Germanicae nationis educandis, cum gratiarum et indulgentiarum largitione, 459.
- XXII. Contra franchitias in Urbe retinentes et Curiam in executione impediētes, cum approbatione constitutionum contra banuitos *etc.* editarum, 463.
- XXIII. Innovatio et ampliatio gratiarum et privilegiorum Societatis Iesu, eiusque collegiorum, 464.
- XXIV. Iurisdictio consulum artis pistorum almae Urbis cognoscendi causas et differentias ipsam artem tangentes; et privilegium, quo debitoribus ex causa panis dilationes concedi prohibetur, 467.
- XXV. Prohibitio ne quis subditus mediate vel immediate Sedis Apostolicae militare audeat sub vexillo alicuius principis, praeterquam sub ducibus Ecclesiae Romanae, 469.
- XXVI. Facultas collegii physicorum medicorum almae Urbis quoscumque promovendi ad gradus philosophiae et medicinae, privative quoad alios; et confirmatio iurisdictionis proto-

medici cognoscendi causas civiles et criminales ad eius officium spectantes, 471.

XXVII. Confirmatio et extensio constitutionum a plerisque Romanis Pontificibus editarum contra non solventes Rev. Camerae Apostolicae communia et minuta servitia ac annatas, 473.

XXVIII. Quod frater germanus alicuius Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalis viventis, ad cardinalatum promoveri non possit, 475.

XXIX. Beneficiorum ecclesiasticorum possessionem, per provisos, litteris apostolicis minime expeditis, apprehensam, nullam esse declarat, illosque privatos beneficiis fore decernit, 476.

XXX. Prohibitio blasphemiarum et baratariarum in alma Urbe, et iurisdictio generalium inquisitorum haereticae pravitatis coercendi ipsos blasphematores ac eos scientes et non revelantes, 478.

XXXI. Ecclesiarum praelati ex Palatio Apostolico panem habentes, familiares et continui commensales Romani Pontificis declarantur; eorumque beneficia ipsi Pontifici reservantur, 481.

XXXII. Contra hebraeos retinentes libros Thalmudi et alios, in quibus nomen Iesu Salvatoris nostri *etc.* cum blasphemia aut alias ignominiose nominatur, 482.

XXXIII. Declaratio bannimentorum contra facinorosos aliosque exules et bannitos Status Ecclesiastici editorum, 483.

XXXIV. Impositio annui subsidii decem ducatorum auri de Camera, per unamquamque iudaeorum synagogam Status Ecclesiastici persolvendorum, pro manutentione domus cathecumenorum Urbis, 484.

XXXV. Contra homicidas, brigosos, duel-

lantes et alia gravia crimina patrantes, bannitosque et eorum complices, receptatores et fantores, 486.

MARCELLUS II.

Eius tantum vita, 489.

PAULUS IV.

I. Hiberniae insulam regio titulo aliisque regalibus praeminentiis decorat, instantibus Philippo II Hispaniarum et Maria Angliae regibus, 489.

II. Privilegium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia deputandi personas extra Ordinem in syndicos et oeconomos, ad exigenda legata pia et alia negotia pertractanda, una cum aliarum gratiarum eiusdem Ordinis confirmatione, 490.

III. Rescissio alienationum et locationum quorumcumque bonorum ecclesiasticorum in damnum ecclesiarum, vel non servatis iuris solemnitatibus, aut alias nulliter factarum, 496.

IV. Leges et ordinationes a iudaeis in Statu Ecclesiastico degentibus observandae, 498.

V. Negantes Trinitatem, aut divinitatem Iesu Christi, aut Eius conceptionem de Spiritu Sancto, aut Eius mortem ut nos redimeret, aut virginitatem B. M. V., haeretici declarantur, 500.

VI. Decanatus collegii S. R. E. cardinalium, cum omnimoda praecedentia spectat ad episcopum cardinalem antiquiorem, in Curia tempore vacationis praesentem, aut ex causa publica absentem et per Summum Pontificem extra eam destinatum, 502.

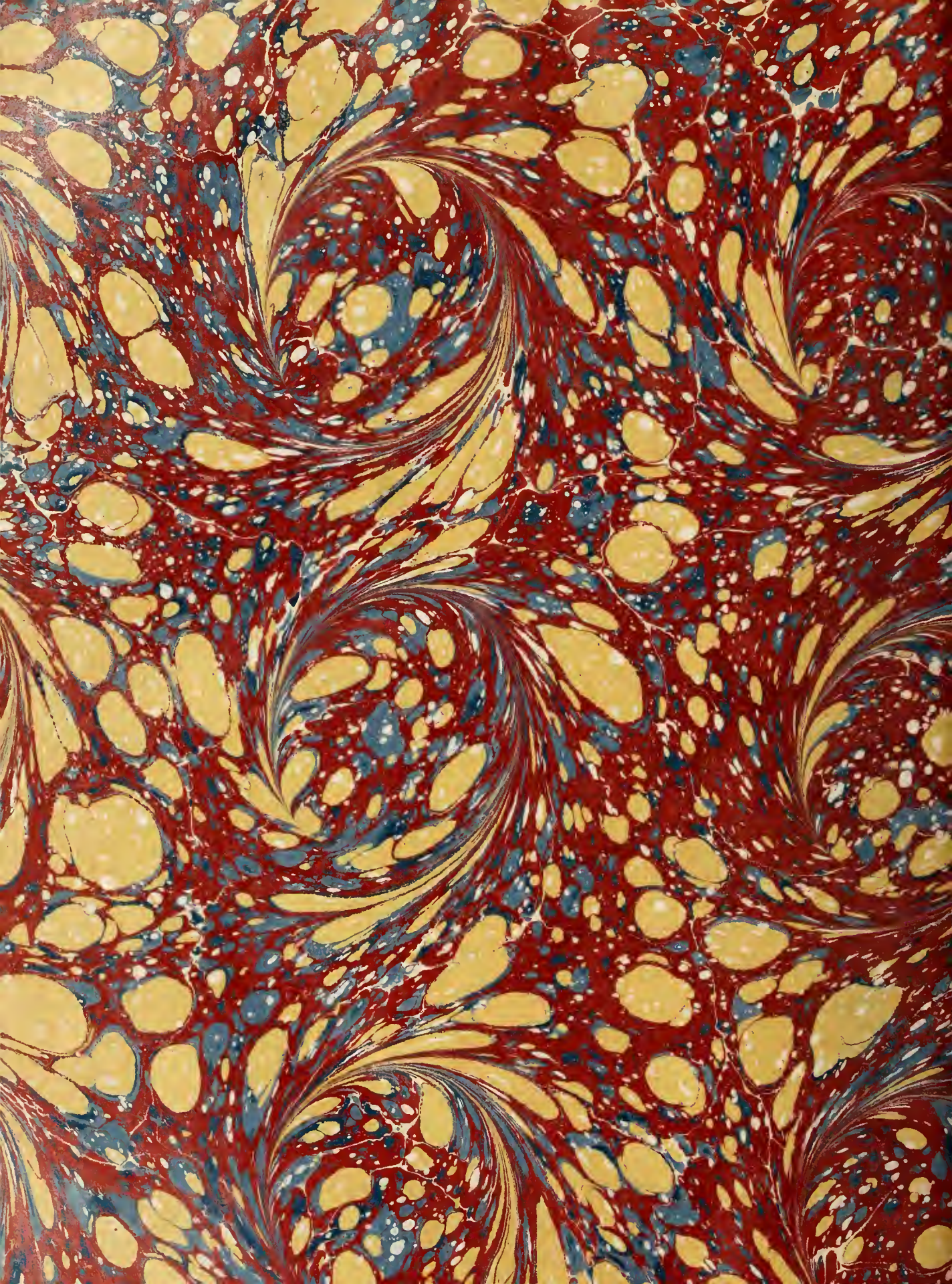
VII. Rei ex indiciis forsitan torquendi pro habenda veritate criminum, non audiuntur extra carceres, nisi fisco desuper audito; et neque crimen con-

- fessi relaxentur, nisi debita prius soluta poena, 504.
- VIII. Prohibitio contrahendi societates, officiorum nuncupatas, aliter quam super officiis dictae Curiae vacabilibus, et non ultra dimidium valoris ipsorum officiorum, 505.
- IX. Dispositiones matrimoniales, post contractum matrimonium sub spe facilius eas obtinendi, nullatenus concedi debere decernit, 507.
- X. Lites et causae inter cardinales S. R. E., quomodolibet vertentes, a Summo Romano Pontifice, appellatione remota, decidendae sunt, 507.
- XI. Iurisdictio et facultates protectoris et iudicis cathecumenorum et neophytorum; et declaratio, quod eorum hospitali in Urbe iudaei Status Ecclesiastici solvere debeant quolibet anno ducatos decem pro qualibet synagoga, etiam demolita et alienata, vel demolienda ac alienanda, 509.
- XII. Advocatio causarum spoliatorum a quibuscumque iudicibus, eorumque remissio ad thesaurarium generalem eiusque ministros privative, cum inhibitione aliis similes causas committendi, nisi eodem thesaurario citato, 512.
- XIII. Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ab Urbe quavis de causa absentes, de distributionibus ratione pilei minime gaudere, nec cum praesentibus ad ecclesiarum optionem eis pro titulis assignandarum admitti posse sancit, 513.
- XIV. Suppressa confraternitate, quam Iulius III praeposuerat gubernio hospitalis Sancti Spiritus in Saxia de Urbe, praeceptoriam restituit Paulus, eamque confert Vincentio Cappello Veronensi, 514.
- XV. Cancellariae criminales Status Ecclesiastici, ex quavis causa, praeterquam vere onerosa, quibuscumque concessae, Reverendae Camerae Apostolicae applicantur; ordinationesque per cancellarios observandae praefiniuntur, cum privilegiorum elargitione, 518.
- XVI. Contra occupantes aut invadentes bona, terras et loca Reverendae Camerae Apostolicae; et contra se ingredientes in beneficiis ecclesiasticis, non expeditis litteris apostolicis; ac non solventes in tempore annatas et quinquennia, census, canones aliaque regalia dictae Camerae debita, 523.
- XVII. Contra eos qui, pro obtinendis beneficiis, se ipsos pro aliis supponunt, vel annuas pensiones offerunt; aut beneficia impetrant pro aliis, ut ab eis aliquid consequantur; vel pro se ipsis, ut aliis postea cum pensione resignent, 528.
- XVIII. Quod provisiones ecclesiarum cathedralium in uno consistorio Summi Pontificis proponantur, et in alio, praeviis sanctae Romanae Ecclesiae Card. votis, expediantur, 530.
- XIX. Restitutio festivitatis Cathedrae S. Petri apostoli Romae, pro die decima octava mensis ianuarii, in toto orbe, praeservata alia festivitate Cathedrae Antiochenae, iuxta ritum, die vigesima secunda mensis februarii celebranda, 531.
- XX. Sancita et declarationes super resignationibus beneficiorum publicandis infra sex menses, 532.
- XXI. Confirmatio et ampliatio constitutionum apostolicarum circa solutionem annatarum et quinquenniorum, pro beneficiis ecclesiasticis Reverendae Camerae Apostolicae debitorum, 533.
- XXII. De lenonibus eorumque complicibus ultimi supplicii poena certis casibus in Urbe plectendis, 537.
- XXIII. Contra religiosos professos, extra claustra Religionum vagantes, et apo-

- statas, eorumque fautores, cum revocatione privilegiorum quibuscumque Ordinibus concessorum recipiendi religiosos alterius Ordinis, 538.
- XXIV. Quod festum S. Dominici, institutoris Ordinis fratrum Praedicatorum, die iv augusti sub duplici officio celebretur, 543.
- XXV. Contra ambientes papatum, aut, Papa vivente eoque inconsulto, tractantes de eligendo futuro Pontifice, ac eorum complices et fautores, 545.
- XXVI. Facultas custodum SS. Imaginis ad Sancta Sanctorum regendi et gubernandi collegia Capranicense et Nardinum de Urbe, 548.
- XXVII. Innovatio quarumcumque censurarum et poenarum contra haereticos et schismaticos quomodolibet promulgatarum; et aliarum poenarum impositio in cuiuscumque gradus et dignitatis praelatos et principes, haereticae vel schismaticae pravitatis reos, 551.
- XXVIII. Restituit stationem quae antiquitus habebatur in ecclesiis Ss. Silvestri et Martini in Montibus de Urbe, 556.
- XXIX. Revocatio quarumcumque exemptionum concessarum a solutione subsidii triennalis in Statu Ecclesiastico impositi, 557.
- XXX. Quod habentes indulta utendi altari portatili nequeant illo uti, nisi in loco ab ordinario sive eius vicario approbando, 558.
- XXXI. Erectio ecclesiarum Cameracensis, Ultraiectinae et Mechliniensis in archiepiscopatus et metropolitanas, nec non aliarum ecclesiarum in Belgio in cathedrales episcopatusque suprascriptis suffraganeos, 559.
- XXXII. Archiepiscopi et episcopi cuiuscumque Ordinis professores, ad claustra suorum Ordinum redeuntes, ad eius officia et dignitates assumi non possint, 565.

V. ex delegatione D. D. Archiepiscopi Taur.

P. CLODOVÆUS A COSTILIO Ord. Min.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BX
850
A37
1857
v.6
c.1
ROBA

